

लोकलेखा समिती

(२०१७-२०१८)

(तेरावी महाराष्ट्र विधानसभा)

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांचा सन २०१२- २०१३ चा सामान्य आणि सामाजिक क्षेत्र
अहवालामधील सामाजिक न्याय आणि विशेष सहाय्य
विभागाशी संबंधित (परिच्छेद क्र. २.४)

एकतिसावा अहवाल

सत्यमेव जयते

(हा अहवाल विधानसभा / विधानपरिषद सभागृहास
दिनांक डिसेंबर, २०१७ रोजी सादर करण्यात आला.)

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय,
विधान भवन, मुंबई/नागपूर.
डिसेंबर, २०१७

लोकलेखा समिती

(२०१७-२०१८)

(तेरावी महाराष्ट्र विधानसभा)

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांचा सन २०१२ - २०१३ चा सामान्य आणि सामाजिक क्षेत्र
अहवालामधील सामाजिक न्याय आणि विशेष सहाय्य
विभागाशी संबंधित (परिच्छेद क्र. २.४)

एकतिसावा अहवाल

(तीन)

लोकलेखा समिती

२०१७-२०१८

समिती प्रमुख :

(१) श्री. गोपालदास अग्रवाल, वि. स. स.

सदस्य :

- (२) श्री. शिवाजीराव नाईक, वि. स. स.
- (३) श्री. नानाजी शामकुळे, वि. स. स.
- (४) श्री. संजय सावकारे, वि. स. स.
- (५) श्री. सुधाकर देशमुख, वि. स. स.
- (६) श्री. राजेंद्र पाटणी, वि. स. स.
- (७) श्री. अतुल भातखळकर, वि. स. स.
- (८) श्री. योगेश सागर, वि. स. स.
- (९) डॉ. सुनिल देशमुख, वि. स. स.
- (१०) श्री. प्रशांत ठाकूर, वि. स. स.
- (११) श्री. संजय केळकर, वि. स. स.
- (१२) श्री. सुरेश ऊर्फ बाळुभाऊ धानोरकर, वि. स. स.
- (१३) श्री. अजय चौधरी, वि. स. स.
- (१४) श्री. शंभुराज देसाई, वि. स. स.
- (१५) श्री. सत्यजीत पाटील-सरुडकर, वि. स. स.
- (१६) श्री. अब्दुल सत्तार अब्दुल नबी, वि. स. स.
- (१७) प्रा. विरेंद्र जगताप, वि. स. स.
- (१८) श्री. दिलीप वळसे-पाटील, वि. स. स.
- (१९) श्री. जयंत पाटील, वि. स. स.
- (२०) श्री. राजेश टोपे, वि. स. स.
- (२१) श्री. विजय ऊर्फ भाई गिरकर, वि. प. स.
- (२२) श्री. रविंद्र फाटक, वि. प. स.
- (२३) श्री. हेमंत टकले, वि. प. स.
- (२४) श्री. अमरसिंह पंडित, वि. प. स.
- (२५) श्री. अशोक ऊर्फ भाई जगताप, वि. प. स.

निमंत्रित :

(२६) श्री. जयंत पाटील, वि. प. स.

सदरहू समिती दिनांक २४ ऑगस्ट, २०१७ रोजी विधानसभा व दिनांक ६ सप्टेंबर, २०१७ रोजी विधान परिषद सदस्यांच्या नामनिर्देशनाद्वारे गठीत करण्यात आली.

(चार)

महाराष्ट्र विधान मंडळ सचिवालय:

- (१) डॉ. अनंत कळसे, प्रधान सचिव.
- (२) श्री. यु. के. चव्हाण, सचिव, (इ एम).
- (३) श्रीमती मेघना तळेकर, उपसचिव.
- (४) श्री. अ. चां. कोल्हे, उप-सचिव तथा नियंत्रण अधिकारी
- (५) श्री. सो. न. सानप, अवर सचिव.
- (६) श्रीमती सुषमा पाठक, कक्ष अधिकारी.
- (७) श्री. रविंद्र म. मेस्त्री, कक्ष अधिकारी

(पाच)

लोकलेखा समिती

२०१५-२०१६

समिती प्रमुख :

(१) श्री. गोपालदास अग्रवाल, वि. स. स.

सदस्य :

(२) श्री. शिवाजीराव नाईक, वि. स. स.

(३) श्री. संजय सावकारे, वि. स. स.

(४) श्री. नानाजी शामकुळे, वि. स. स.

(५) श्री. हरिभाऊ जावळे, वि. स. स.

(६) श्री. राजेंद्र पाटणी, वि. स. स.

(७) श्रीमती माधुरी मिसाळ, वि. स. स.

(८) श्री. योगेश सागर, वि. स. स.

(९) डॉ. अनिल बोंडे, वि. स. स.

(१०) श्री. प्रशांत ठाकूर, वि. स. स.

(११) श्री. संजय केळकर, वि. स. स.

(१२) श्री. शंभुराज देसाई, वि. स. स.

(१३) श्री. सत्यजीत पाटील-सरुडकर, वि. स. स.

(१४) श्री. वैभव नाईक, वि. स. स.

(१५) श्री. सुरेश गोरे, वि. स. स.

(१६) श्री. कालिदास कोळंबकर, वि. स. स.

(१७) श्री. वसंतराव चव्हाण, वि. स. स.

(१८) श्री. जयंत पाटील, वि. स. स.

(१९) श्री. राजेश टोपे, वि. स. स.

(२०) श्री. भास्कर जाधव, वि. स. स.

(२१) श्री. जयंत पाटील, वि. प. स.

* (२२) श्री. सुनिल तटकरे, वि. प. स.

(२३) श्री. अमरसिंह पंडित, वि. प. स.

** (२४) श्री. माणिकराव ठाकरे, वि. प. स.

(२४) (अ) श्री. अशोक ऊर्फ भाई जगताप, वि. प. स.

(२५) श्री. संजय दत्त, वि. प. स.

सदरहू समिती दिनांक १ मे, २०१५ रोजी विधानसभा व दिनांक २१ मे, २०१५ रोजी विधानपरिषद सदस्यांच्या नामनिर्देशनाद्वारे गठीत करण्यात आली.

(सहा)

महाराष्ट्र विधान मंडळ सचिवालय:

- (१) डॉ. अनंत कळसे, प्रधान सचिव.
- (२) श्री. यु. के. चव्हाण, सचिव,
- (३) श्रीमती मेघना तळेकर, उपसचिव.
- (४) श्री. सो. न. सानप, अवरसचिव.
- (५) श्रीमती सुषमा पाठक, कक्ष अधिकारी.
- (६) श्री. रविंद्र म. मेस्त्री, कक्ष अधिकारी

*श्री. सुनिल तटकरे, वि. प. स. यांनी दिनांक २८ सप्टेंबर, २०१६ रोजी समिती सदस्यत्वाचा राजीनामा दिलेला असल्यामुळे सदर जागा रिक्त आहे.

**श्री. माणिकराव ठाकरे, वि. प. स. यांची दिनांक ५ ऑगस्ट, २०१६ रोजी उपसभापती, विधानपरिषद पदी निवड झाल्यामुळे रिक्त झालेल्या जागेवर श्री. अशोक ऊर्फ भाई जगताप, वि. प. स. यांची मा. सभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद यांनी दिनांक ३१ ऑगस्ट, २०१६ रोजी समिती सदस्य म्हणून नामनियुक्ती केली.

(सात)

प्रस्तावना

मी, लोकलेखा समितीचा समिती प्रमुख, समितीने अहवाल सादर करण्याचा अधिकार दिल्यावरून भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांचा सन २०१२- २०१३ च्या सामान्य आणि सामाजिक क्षेत्र अहवालामधील सामाजिक न्याय आणि विशेष सहाय्य विभागाशी संबंधित (परिच्छेद क्र. २.४) यावर विचार करून लोकलेखा समितीचा एकतिसावा अहवाल सादर करीत आहे.

समितीने दिनांक १४ फेब्रुवारी, १२ व २० एप्रिल, २०१७ रोजी सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, तसेच दिनांक ९ मे, ६ जून व ५ व १८ जुलै, २५ सप्टेंबर व ११ ऑक्टोबर, २०१७ रोजी अप्पर मुख्यसचिव, सहकार विभाग व सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग तसेच विभागीय प्रतिनिधी यांची साक्ष विधान भवन, मुंबई येथे घेण्यात आली.

तसेच सदर परिच्छेदासंदर्भात स्थापित केलेल्या उप समितीने दिनांक २२ मे, २९ जून, १९ जुलै व ९ ऑगस्ट, २०१७ रोजी विभागीय प्रतिनिधी, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग यांची साक्ष विधान भवन, मुंबई येथे घेण्यात आली.

प्रधान महालेखाकार, लेखा परीक्षा-एक, महाराष्ट्र, मुंबई हे समितीच्या निमंत्रणावरून बैठकींना उपस्थित होते. त्यांनी समितीला केलेल्या बहुमोल मार्गदर्शनाबद्दल समिती त्यांची अत्यंत आभारी आहे.

तसेच प्रधान सचिव, वित्त विभाग (लेखा व कोषागारे) यांनी समितीच्या बैठकींना उपस्थित राहून समितीला दिलेल्या सहकार्याबद्दल आणि संबंधित विभागाच्या सचिवांनी समितीसमोर साक्ष देऊन समितीला सहकार्य केले त्याबद्दल समिती त्यांचे देखील आभारी आहे.

समितीच्या बैठकीच्या कामकाजाचे कार्यवृत्त स्वतंत्ररित्या ठेवण्यात आले असून तो अहवालाचा भाग आहे. बैठकीच्या कामकाजाच्या अनुषंगाने विभागाकडून प्राप्त झालेली आश्वासित माहिती व परिपत्रके परिशिष्ट “ अ ” मध्ये देण्यात आलेली आहेत. समितीच्या झालेल्या बैठकांचे संक्षिप्त कार्यवृत्त परिशिष्ट “ ब ” मध्ये देण्यात आलेले आहे.

समितीने दिनांक १९ डिसेंबर, २०१७ रोजीच्या बैठकीत प्रारूप अहवाल विचारात घेतला व त्यातील शिफारशींवर सुधारणा सुचवून प्रारूप अहवालाला मान्यता दिली.

विधानभवन,

मुंबई/नागपूर.

दिनांक : १९ डिसेंबर, २०१७.

गोपालदास अग्रवाल,

समिती प्रमुख,

लोकलेखा समिती.

(नऊ)

अनुक्रमणिका

अ. क्र. (१)	विभाग व तपशील (२)	पृष्ठ क्रमांक (३)
प्रस्तावना		सात
(१)	सामाजिक न्याय आणि विशेष सहाय्य विभाग	१
	सामाजिक न्याय आणि विशेष सहाय्य विभागाचे लेखापरिक्षण (परिच्छेद क्र. २.४)	

सामाजिक न्याय आणि विशेष सहाय्य विभाग

१. भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २०१२-१३ या वर्षाच्या सामान्य आणि सामाजिक क्षेत्र अहवालातील परिच्छेद क्र. २.४ “सामाजिक न्याय आणि विशेष सहाय्य विभागाचे लेखापरिक्षण” या संदर्भात महालेखाकारांनी खालील अभिप्राय नोंदविले आहेत.

परिच्छेद क्रमांक : २.४ ‘सामाजिक न्याय आणि विशेष सहाय्य विभागाचे लेखापरिक्षण’ :-

१.१ परिच्छेद क्रमांक : २.४.१. प्रस्तावना-

समाजातील दुर्बल घटक विशेषतः अनुसूचित जाती आणि नवबौध्द (sc), विमुक्तजाती (DTs), भटक्याजमाती (NTs), इतर मागासवर्ग (SBCs), विशेषमागासवर्ग (SBCs) आणि शारीरिकदृष्ट्या अपंग व्यक्तींना सामाजिक अन्याय व शोषणापासून संरक्षित करणे त्यांची सामाजिक, शैक्षणिक व आर्थिक उन्नती करण्यासाठी सामाजिक न्याय आणि विशेष सहाय्य विभाग जबाबदार आहे. भारत सरकार व महाराष्ट्र सरकारच्या शैक्षणिक व आर्थिक योजनांची जिल्हा प्रशासनामार्फत अंमलबजावणीचे संनियंत्रण करणे, अनुसूचित जातीच्या विद्यार्थ्यांकरिता शासकीय वसतिगृहे स्थापन करणे व त्यांची देखभाल करणे, सक्षम प्राधिका-यांच्यामार्फत दिलेल्या जाती प्रमाणपत्रांची पडताळणी करणे इत्यादी महत्वाची कार्ये विभागाकडून केली जातात. २०११ च्या जनगणनेनुसार अनुसूचित जातीच्या वर्गाची जनसंख्या १.३२ कोटी म्हणजे एकूण जनसंख्येच्या ११.८१ टक्के आहे. विमुक्त जाती व भटक्या जमातीची जनसंख्या विभागाच्या अंदाजानुसार सुमारे ८२.६७ लाख असून सन २००१ च्या जनगणनेप्रमाणे इतर मागासवर्गाची जनसंख्या अंदाजे ३.३८ कोटी आहे. विभाग राज्यामध्ये चार कायद्यांची अंमलबजावणी सुनिश्चित करतो.

१.२ परिच्छेद क्रमांक : २.४.२: संस्थात्मक संरचना-

सचिव, सामाजिक न्याय आणि विशेष सहाय्य हे मुख्य नियंत्रक अधिकारी (CCO) आणि विभागाचे प्रमुख आहेत. अनुसूचित जातींच्या कल्याणकारी योजना राबविण्यासाठी आयुक्त, समाज कल्याण हे जबाबदार आहेत. विमुक्त जाती, भटक्या, जमाती इतर मागास वर्ग आणि विशेष मागास वर्गाच्या कल्याणकारी योजना राबविणेकरिता संचालक, (DT, NT, OBCs) हे जबाबदार असून शारीरिकदृष्ट्या अपंग व्यक्तींच्या कल्याणकारी योजना राबविणेकरिता आयुक्त, अपंग कल्याण, पुणे हे जबाबदार आहेत. विविध योजनांच्या अंमलबजावणीसाठी प्रादेशिक पातळीवर विभागाच्या कार्यावर संनियंत्रणासाठी सात विभागीय उपआयुक्त (RDCs), जिल्हा पातळीवर सहाय्यक (AC) व जिल्हा परिषद पातळीवर जिल्हा परिषद पातळीवर जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी (DSWO) सचिवांना सहाय्य करतात.

१.३ परिच्छेद क्रमांक : २.४.३ : लेखापरिक्षणाची उद्दीष्टे-

लेखापरिक्षणाचे उद्दीष्ट पुढील गोष्टींचा आढावा घेणे हे होते :

- विभागाने उद्दीष्ट साध्य करण्यासाठी प्रभावी नियोजन केले होते,
- योजनांची अंमलबजावणी काटकसरीने केली गेली.
- निधीची पुरेशी उपलब्धता, वित्तीय नियमांशी सुसंगत वित्तीय व्यवस्थापन, अर्थसंकल्पीय पद्धती व वित्तीय प्रतिवेदन प्रणाली परिपूर्ण होत्या.

- अंतर्गत नियंत्रण व प्रभावी संनियंत्रण पद्धती अस्तित्वात होती आणि
- विभागाचे उत्तरदायित्व पार पाडण्यासाठी मनुष्यबळ व त्याचा वापर पुरेसे होते.

परिच्छेद क्रमांक : २.४.४ : लेखापरिक्षणाचे निकष

खालील दस्तऐवजांवरून सुयोग्य निकष निश्चित केले गेले,

- नियम आणि केंद्र व राज्य शासनाने वेळोवेळी दिलेल्या सूचना, मार्गदर्शक तत्वे, ज्ञापने,
- महाराष्ट्र अर्थसंकल्प पुस्तिका, १९९५,
- महाराष्ट्र कोषागार नियम, १९६८,
- मुंबई वित्तीय नियम, १९५९ आणि
- महाराष्ट्र आकस्मिक खर्च नियम, १९६५

१.४ परिच्छेद क्रमांक : २.४.५ : लेखापरिक्षणाची व्याप्ती व पद्धत-

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाचे कार्यसिध्द लेखापरिक्षण २००८-१३ या कालावधीची तपासणी करुन एप्रिल, २०१३ ते ऑगस्ट २०१३ या कालावधीमध्ये करण्यात आले. याकरिता नऊ जिल्हे यादृच्छिक नमुना पद्धतीने निवडले. राज्याच्या महत्वाच्या योजनांच्या अंमलबजावणीचे मूल्यमापन करण्याकरिता राज्याच्या सात विभागापैकी किमान एका जिल्ह्याची निवड केली तसेच चार पैकी दोन कायद्यांच्या अंमलबजावणीचे मूल्यमापन कल्याण पुणे, संचालक (DTs,NTs,OBCs आणि SBCs); सात पैकी सहा विभागीय उप आयुक्त (मुंबई विभाग व्यतिरिक्त); नऊ सहाय्यक आयुक्त, १३८ शासकीय वसतीगृहांचे गृहपाल/ गृहप्रमुख व सहा जात पडताळणी समित्या लेखापरिक्षणाकरता निवडल्या. परिशिष्ट २.४.१ मध्ये चाचणी तपासणी केलेल्या योजना व कायद्यांची यादी दिली आहे. शासकीय वसतीगृहांची विभागाच्या अधिका-यांबरोबर केलेली संयुक्त भौतिक पडताळणी आणि लाभार्थ्यांच्या मुलाखतींमध्ये आढळलेली तथ्ये अहवालात योग्य ठिकाणी अंतर्भूत केली आहेत.

लेखापरिक्षणाची उद्दिष्टे, निकष व व्याप्तीची सचिवांबरोबर २१ मे, २०१३ रोजी प्रारंभिक बैठकीत चर्चा केली. तसेच लेखापरिक्षणातील आढळलेली तथ्ये २० नोव्हेंबर, २०१३ रोजी सचिवांबरोबर अंतिम बैठकीत चर्चिली गेली. लेखापरिक्षणातील मुद्यांवर नोव्हेंबर, २०१३ मध्ये प्राप्त झालेल्या शासनाच्या उत्तरांचा अहवालात यथायोग्य अंतर्भाव केला आहे.

लेखापरिक्षणातील मुद्दे

संस्थात्मक उणिवा-

विभागाच्या यशस्वी चालना करिता उद्दिष्टे व ध्येय यासह कार्यक्षेत्राला व्यापणारा निश्चित जनादेश, विश्वसनीय माहिती, अंतर्गत नियंत्रण आणि संनियंत्रण कार्यतंत्र या आवश्यक बाबी आहेत. लेखापरिक्षणात आढळलेल्या उणिवांची चर्चा पुढील परिच्छेदात केली आहे.

१.५ परिच्छेद क्रमांक : २.४.६.१: निवासी शाळांच्या बांधकामासंबंधी नियोजनातील उणिवा-

३५३ अनुसूचित जातीच्या मुलांच्या निवासी शाळांपैकी पहिल्या टप्प्यात शासनाने (जून २००६) १०० निवासी शाळा बांधण्याचे ठरवले. विभागाने ४४२ कोटीच्या (रु. ४.४२ कोटी प्रतिशाळा) खर्चास प्रशासकीय मान्यता दिली (फेब्रुवारी २००७) जेथे साक्षरतेचे दर ५५ टक्क्यापेक्षा कमी आहे व वसतिगृहाच्या कमी सोयी उपलब्ध आहेत. अशा तालुक्यांना प्राधान्य देण्याचे शासनाने ठरवले. मुख्य सचिवाच्या अध्यक्षतेखाली समितीने १०० निवासी शाळांची यादी निश्चित केली. आयुक्त व १० सहाय्यक आयुक्तांनी रु. ५७१.१७ कोटी आहरीत करुन सार्वजनिक बांधकाम विभागास शाळांच्या बांधकामाकरिता जमा (मार्च २००७ ते एप्रिल २०१२) केले. लेखापरिक्षणास असे निदर्शनास आले की,

- राज्यात साक्षरतेचे प्रमाण ५५ टक्क्यापेक्षा कमी असणारे ९९ तालुके होते. त्यापैकी केवळ ३५ तालुके पहिल्या टप्प्यात निवासी शाळांच्या स्थापनेकरीता निवडले गेले.

- मंजूर केलेल्या १०० निवासी शाळांपैकी २४ शाळा ५५ टक्क्यापेक्षा कमी साक्षरता असणा-या तालुक्यामध्ये होत्या.

- मंजूर केलेल्या १०० निवासी शाळांच्या ठिकाणापैकी १५ ठिकाणे जमिनीच्या उपलब्धते अभावी बदलावी लागली. या १५ शाळांपैकी दोन शाळासाठी बदललेल्या ठिकाणी देखील जमीन उपलब्ध नव्हती. त्यामुळे तेथे कामाला सुरुवात होऊ शकली नाही (ऑगस्ट २०१३).

- मार्च २०१३ अखेर सार्वजनिक बांधकाम विभागामार्फत १०० निवासी शाळांपैकी केवळ ६३ पूर्ण होऊन हस्तांतरीत होऊ शकल्या.

शासनाने नमुद केले (नोव्हेंबर २०१३) की, पहिल्या टप्प्यातील ९९ ठिकाणी जागा उपलब्ध झाली असून ७६ ठिकाणी बांधकाम पूर्ण झाले आहे आणि योजनेची उद्दिष्टे लवकरच साध्य होतील.

ज्ञापन-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमुद केले आहे :

- शासन निर्णय दि.१.६.२००६ अन्वये राज्यात प्रत्येक तालुक्यात एक या प्रमाणे ३५३ शासकीय निवासी शाळा सुरु करण्यास शासनाने मान्यता दिली. सन २००७-०८ या शैक्षणिक वर्षापासून १०० शासकीय निवासी शाळा पहिल्या टप्प्यात सुरु करण्यास मान्यता दिली.

• शासन निर्णय दि. ४-६-२००७ अन्वये ही १०० ठिकाणे निवडण्यासाठी मा. मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली समितीची स्थापना करण्यात आली या शाळांची ठिकाणे ठरविणेसाठी अनु.जाती व नवबौध्दांची संख्या, त्यांच्या साक्षरतेचे प्रमाण व शाळांची आवश्यकता विचारात घेवून शाळांची ठिकाणे निश्चित करणेबाबत या समितीस अधिकार देण्यात आले होते.

• पहिल्या टप्प्यात या समितीने १०० शाळांची निवड केली. सदरची निवड ही अनुसुचित जातीचे साक्षरतेचे प्रमाण आणि शाळांची आवश्यकता विचारात घेवून करण्यात आली असल्यामुळे मंजूर केलेल्या शाळांमध्ये केवळ साक्षरता हा एकच निकष नव्हता.

• शाळा निवडण्याचे निकष हे अनुसुचित जातीची लोकसंख्या, साक्षरताप्रमाण व शाळांची आवश्यकता हे होते. शासकीय जागेची उपलब्धता हा निकष नव्हता.

• १०० ठिकाणांपैकी १५ ठिकाणे शासकीय जमीन न उपलब्ध झाल्यामुळे इतर ठिकाणी या शाळा स्थलांतरीत करण्याचा शासनाने निर्णय घेतला आहे.

• आतापर्यंत १०० पैकी ८१ शाळा सुरु आहेत.

• त्यापैकी ७६ शाळा शासकीय इमारतीत २ शासकीय वसतिगृहाच्या इमारतीत व ३ शाळा भाड्याच्या इमारतीत कार्यरत आहेत.

• एकूण ७६ निवासी शाळेचे बांधकाम पूर्ण झालेले आहे.

• ५ ठिकाणी इमारत बांधकाम पूर्ण झाले असून हस्तांतरण बाकी आहे.

• ७ शाळांचे बांधकाम प्रगती पथावर आहे.

• ६ शाळांकरिता जागा उपलब्ध झाल्या असून प्रशासकीय मान्यतेस्तव व अंदाजपत्रकीय स्तरावर कार्यवाही चालू आहे.

• अद्यापही ६ ठिकाणी जागा उपलब्ध नसल्यामुळे तेथे जागा उपलब्ध करून घेण्याची कार्यवाही प्रगतीपथावर आहे. जर तेथे सुध्दा जागा नाही मिळाली तर त्या शाळा सुध्दा स्थलांतरीत करण्यात येतील.

परिच्छेद क्रमांक : २.४.६.२ : खरेदीच्या नियोजनातील उणिवा-

विभाग स्टेशनरी, घोंगड्या, पाणी गरम करण्याची यंत्रे, इनव्हर्टर, बायोमॅट्रिक उपकरणे अशा विविध उपयोगी वस्तुंची खरेदी विद्यार्थ्यांकरिताच्या कल्याणकारी योजनांतर्गत करतो. याकरिता प्रत्यक्ष लाभार्थ्यांची संख्या, वस्तुंच्या वापरासाठीची जागा आदी बाबींचे नियोजन करावयाचे होते. शिवाय, एक केंद्रीय समन्वयित खरेदी पध्दती निश्चित करणे आवश्यक होते जेणेकरून अनावश्यक व दुबार खरेदी होणार नाही.

परंतु असे निदर्शनास आले की, प्रत्यक्ष गरजेचा आढावा न घेता दूरचित्रवाणी संच, इनव्हर्टर, घोंगड्या, चादरी इत्यादी वस्तू खरेदी केल्या गेल्या ज्या विभागाच्या क्षेत्रीय कार्यालयांमध्ये विना वापर पडून राहिल्या. जिल्हा व विभागीय पातळीवर वस्तू खरेदी झाली अथवा कसे याची खात्री न करता आयुक्त, समाज कल्याण यांचेमार्फत खरेदी झाली. लेखापरिक्षणात आढळलेल्या अनियमिततांची चर्चा अहवालातील परिच्छेद क्रमांक २.४.१० मध्ये केली आहे.

ज्ञापन-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे :

याबाबतचे सविस्तर अनुपाल परिच्छेद क्रमांक निहाय क्रमांक २.४.१०.१, २.४.१०.३, २.४.१०.४, २.४.१०.५, २.४.१०.६, २.४.१०.७, २.४.१०.९ सविस्तर सादर करण्यात येत आहे.

१.६ परिच्छेद क्रमांक : २.४.७.१ : निरीक्षणाच्या लक्ष्यपूर्तीतील कमतरता-

चाचणी तपासणी केलेल्या जिल्ह्यांमध्ये निरीक्षणाच्या लक्ष्यपूर्तीतील कमतरता पुढीलप्रमाणे होती:

- २०११-१३ दरम्यान विभागीय उपआयुक्तमार्फत होणा-या अनुदानित वसतिगृहाच्या निरीक्षणांच्या लक्ष्यपूर्तीत सर्व विभागात कमतरता दिसून आली, जी औरंगाबाद मध्ये ९.०९ टक्के तर मुंबई, अमरावती आणि नाशिक विभागात १०० टक्के पर्यंत होती.
- सहाय्यक आयुक्त, सोलापूर (२०१०-१३) आणि नाशिक (२०११-१३) यांच्यामार्फत होणा-या शासकीय वसतिगृहांच्या लक्ष्यपूर्तीत अनुक्रमे १०० टक्के आणि ७.६९ टक्के इतकी कमतरता दिसून आली. सहाय्यक आयुक्त, औरंगाबाद यांच्याबाबतीत आश्रम शाळांच्या निरीक्षण संख्येत ६८.४२ टक्के कमतरता दिसून आली. शासनाने यावर असे नमूद केले (नोव्हेंबर, २०१३) की, संबंधितांना सूचना देण्यात आल्या असून सन २०१३-१४ मध्ये लक्ष्यपूर्ती करिता प्रयत्न केले जातील.
- शासनाने शासकीय वसतिगृहांचे कामकाज सुधारण्याच्या उद्देशाने वसतिगृहांच्या कामकाजाची पाहणी करण्यासाठी व त्यांना निर्देश देण्यासाठी जिल्हा पातळीवर निरीक्षण समितीची स्थापना करणेचे आदेश (डिसेंबर १९९६) दिले होते. परंतु, असे दिसून आले की, जिल्हाधिका-यांच्या अध्यक्षतेखालील सदर समित्या पुणे व लातूर जिल्ह्यात स्थापन झालेल्या नव्हत्या. तर नागपूर जिल्ह्यात समिती स्थापन करणे विषयी कार्यवाही सुरु होती.

ज्ञापन-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे :

शासनाने माहे नोव्हेंबर २०१३ मध्ये नमूद केल्यानुसार आयुक्तालयाचे परिपत्रक क्र.सकआ/निरीक्षण/का-८/प्रादे.उपायुक्त/मादौदै/२०१३-१४/५३१ दिनांक २४/१२/२०१३ अन्वये सर्व प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण, सर्व सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण व सर्व जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी, जिल्हा परिषद यांना मासिक दौरा दैनंदिनी सादर करण्याबाबत वेळापत्रक व विहित नमुन्यातील प्रपत्र क्र.१ ते ५ विहित करून देण्यात आले. त्यानुसार खालीलप्रमाणे सादर करण्यात येत आहे :

(अ) समाज कल्याण आयुक्तालय स्तरावरून सन २०१२-१३, २०१३-१४, २०१४-१५, २०१५-१६ व २०१६-१७ मध्ये अनुक्रमे ७५, ६५, १९, १०० व १०६ संस्थांची प्रशासकीय तपासणी करण्यात आली आहे.

१०६ संस्थांची प्रशासकीय तपासणी करण्यात आली आहे.

वर्ष (१)	तपशील (२)	एकूण संस्था (३)	उद्दिष्ट (४)	साध्य (५)	अधिक्य/अनुशेष (६)
२०१६-१७	शा.व.गृ.	३८८	१९	३०	-११
	अनु.व.गृ.	२३९४	१२०	७६	४४
२०१५-१६	शा.व.गृ.	३८८	१९	४३	-२४
	अनु.व.गृ.	२३९४	१२०	५७	६३
२०१४-१५	शा.व.गृ.	३७५	१९	११	८
	अनु.व.गृ.	२३८८	११९	८	१११
२०१४-१३	शा.व.गृ.	३७५	१९	३०	-११
	अनु.व.गृ.	२३८८	११९	३५	८४
२०१२-१३	शा.व.गृ.	३७५	१९	६१	-४२
	अनु.व.गृ.	२३८८	११९	१४	१०५

वर्षनिहाय तपशील परिशिष्ट-१ सोबत जोडले आहे.

(ब) प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण, मुंबई, नागपूर, अमरावती, नाशिक, औरंगाबाद व लातूर यांनी सन २०१२-१३, २०१३-१४, २०१४-१५, २०१५-१६ व २०१६-१७ मध्ये शासकीय वसतिगृहांच्या भेटीचे उद्दिष्ट १००% साध्य केले आहे.

अनुदानित वसतिगृहाच्या भेटीबाबत प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण, औरंगाबाद विभाग यांनी सन २०१२-१३ मध्ये २० भेटी, सन २०१३-१४ मध्ये १ भेट, मुंबई विभागाने सन २०१३-१४ मध्ये ४ भेटी, सन २०१४-१५ मध्ये ७ भेटी, सन २०१५-१६ मध्ये १६ भेटी, अमरावती विभागाने सन सन २०१२-१३ मध्ये २ भेटी, सन २०१४-१५ मध्ये १३ भेटी, सन २०१५-१६ मध्ये ४४ अनुदानित वसतिगृहांना वेळोवेळी भेटी देण्यात आलेल्या आहेत.

सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण, नाशिक यांनी सन २०१४-१५ व २०१५-१६ मधील शासकीय वसतिगृहांच्या भेटींचे उद्दिष्ट १००% साध्य केले आहे. सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण, सोलापूर यांनी सन २०१४-१५ मध्ये एकूण १५ वसतिगृहांपैकी ६ वसतिगृहांना भेटी दिलेल्या आहेत.

(ड) शासनाने शासकीय वसतिगृहांचे कामकाज सुधारण्याच्या उद्देशाने वसतिगृहांच्या कामकाजाची पाहणी करण्यासाठी व त्यांना निर्देश देण्यासाठी जिल्हा पातळीवर निरीक्षण समितीची स्थापना करणेबाबत डिसेंबर, १९९६ मध्ये दिलेल्या आदेशानुसार जिल्हाधिका-यांच्या अध्यक्षतेखालील सदर समिती लातूर, पुणे व नागपूर जिल्ह्यात स्थापना करण्यात आलेली असून कामकाज सुरु आहे.

परिच्छेद क्रमांक : २.४.७.२: मुख्य नियंत्रक अधिका-यांना अहवाल सादर न करणे-

सहाय्यक आयुक्त व जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी यांनी वसतिगृहांची देखभाल, निवासी शाळांची देखभाल, आश्रमशाळांची देखभाल, कल्याणकारी योजना व कायद्यांची अंमलबजावणी याबद्दल मासिक अहवाल विभागीय उपआयुक्तांकडे सादर करणे आवश्यक होते. क्षेत्रीय कार्यालयांकडून प्राप्त अहवालावरून एकत्रित कलेले अहवाल समाजकल्याण आयुक्तांद्वारे मुख्य नियंत्रक अधिका-यांकडे सादर होणे अपेक्षित होते. असे दिसून आले की वसतिगृहे, निवासीशाळा, आश्रम शाळा, योजनांची अंमलबजावणी व कायद्यांची अंमलबजावणी यासंबंधीचे मासिक अहवाल मुख्य नियंत्रक अधिका-यांकडे सादर होत नव्हते. शासनाने वस्तुस्थिती मान्य करून (जानेवारी २०१४) असे नमूद केले की, योग्य ते अहवाल क्षेत्रीय कार्यालयांकडून यापुढे मागविले जातील.

ज्ञापन-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे :

आयुक्तालयामार्फत मुख्य नियंत्रक अधिका-यांना दिलेल्या भेटींची माहिती सादर करण्याची कार्यवाही केलेली आहे. वर्षनिहाय मुख्य नियंत्रक अधिका-यांना पाठविलेले अहवाल खालीलप्रमाणे :

१. समाज कल्याण आयुक्तालय व आयुक्तालयांतर्गत विभागस्तरावरील सन २०१३-१४ मध्ये दिलेल्या भेटींचा गोषवारा आयुक्तालयाचे पत्र जा.क्र.२०२ दिनांक १२/०६/२०१४ अन्वये अहवाल शासनास सादर केला.

२. समाज कल्याण आयुक्तालय व आयुक्तालयांतर्गत विभागस्तरावरील सन २०१४-१५ मध्ये दिलेल्या भेटींचा गोषवारा आयुक्तालयाचे पत्र जा.क्र.१८ दिनांक ०५/०६/२०१५ अन्वये अहवाल शासनास सादर केला.

३. समाज कल्याण आयुक्तालय व आयुक्तालयांतर्गत विभागस्तरावरील सन २०१५-१६ मधील माहे एप्रिल २०१५ ते नोव्हेंबर २०१५ अखेर या कालावधीतील तपासणी भेटींचा गोषवारा आयुक्तालयाचे पत्र जा.क्र.१८ दिनांक ०५/०१/२०१६ अन्वये अहवाल शासनास सादर केला.

४. समाज कल्याण आयुक्तालय व आयुक्तालयांतर्गत विभाग स्तरावरील सन २०१५-१६ मध्ये दिलेल्या भेटींचा गोषवारा आयुक्तालयाचे पत्र जा.क्र.१८३ दिनांक १/६/२०१६ अन्वये अहवाल शासनास सादर केला.

परिच्छेद क्रमांक : २.४.७.३: अंतर्गत नियंत्रणे-

संघटनेची सर्वसाधारण व्यवस्थापन पद्धती आणि दैनंदिन कामकाजावरील संनियंत्रण वाजवी असल्याची खात्री प्रभावी अंतर्गत नियंत्रण पद्धती द्वारे दिली जाते. विभागाच्या अंतर्गत नियंत्रण पद्धतीमधील सिंहावलोकन आर्थिक दस्तांचा रखरखाव आणि अंतर्गत लेखापरिक्षणात खालील उणीवा आढळल्या.

रोख पुस्तके ठेवणे.

रोख पुस्तकांचा बँकेतील लेख्यांशी ताळमेळ न घालणे-

मार्च २०१३ रोजी ४५८ आहरण व संवितरण अधिका-यांच्या रोख पुस्तकांच्या तपासणीत दिसून आले की, रोख पुस्तकातील मार्च २०१३ च्या रक्कमा व बँकेच्या खात्यावरील असलेल्या रक्कमांमध्ये रु.१०८.५४ कोटींची तफावत दिसून आली परंतु, रोखपुस्तके व बँकेची पुस्तके यांत विभागाने ताळमेळ घेतला नव्हता.

शासनाने नमूद केले (नोव्हेंबर २०१३) की, लातूर जिल्ह्यात ताळमेळ घेतला आहे आणि ताळमेळ घेणेबाबतच्या सूचना संबंधीत अधिका-यांना दिल्या आहेत.

ज्ञापन-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे :

सर्व आहरण व संवितरण अधिका-यांना आर्थिक शिस्तीचे पालन करण्यासाठी व रोख पुस्तकांचा बँक पासबुकाशी ताळमेळ घालण्याच्या सूचना आयुक्त कार्यालयाकडून देण्यात आलेल्या आहेत. त्यानुसार ताळमेळ घेण्यात येतो. दिनांक ३१-१२-२०१६ अखेर ताळमेळातील तफावत सोबतच्या तक्त्यामध्ये दर्शविण्यात येत आहे व त्याची कारणमीमांसा खालील तळटीपेमध्ये देण्यात आली आहे.

रोख शिलकीची मासिक पडताळणी-

महाराष्ट्र कोषागार नियम १९६८ मधील नियम ९८ (२) (iv)नुसार प्रत्येक महिन्याच्या अखेरच्या दिवशी कार्यालय प्रमुखाने रोख शिलकीची पडताळणी करून अक्षरी व आकडी संख्या लिहून खात्री केल्याची तारखेसहीत सही करणे आवश्यक आहे.

कोल्हापूर, सोलापूर आणि पुणे जिल्ह्यांच्या सहाय्यक आयुक्तांनी महिना अखेरची रोख शिल्लक लेखापरिक्षणाच्या कालवधीत कधीही पडताळून पाहिल्याचे दिसून आले नाही.

शासनाने नमूद केले (नोव्हेंबर २०१३) की याबाबत आवश्यक त्या सूचना सर्व आहरण व संवितरण अधिका-यांना दिल्या आहेत.

ज्ञापन-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे :

म को नि मधील नियम ९८/२ (iv) नुसार रोख शिलकीची पडताळणी करून सही करण्याची कार्यवाही सर्व आहरण व संवितरण अधिकारी यांच्याकडून करण्यात येत आहे.

● निरीक्षण अहवालांबाबत प्रतिसाद

प्रधान महालेखापाल (लेखापरीक्षा) -I आणि महालेखापाल (लेखापरीक्षा) -II यांच्यामार्फत ३१ डिसेंबर, २०१२ अखेर जारी केलेल्या निरीक्षण अहवालांपैकी २९७ निरीक्षण अहवाल आणि ७५० परिच्छेद ३० जून २०१३ अखेर प्रलंबित होते.

ज्ञापन-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे :

आयुक्तालय स्तरावर वेळोवेळी बैठका घेऊन प्रलंबित परिच्छेद निकाली काढणेकामी मार्गदर्शने करण्यात येत आहे व पाठपुरावा करण्यात येत आहे त्यामुळे महालेखापाल कार्यालयास सादर केलेल्या परिच्छेदांच्या संख्येमध्ये लक्षणीय वाढ झालेली आहे तथापि अद्याप मा. महालेखापाल कार्यालयाकडून सदर परिच्छेद मान्य झालेले नाहीत. परिच्छेद मान्य करण्यासाठी मा. महालेखापाल कार्यालयाकडे सुध्दा पाठपुरावा करण्यात येत आहे.

प्राप्त एकूण ७३१ परिच्छेदांपैकी ३७६ परिच्छेदांचे अनुपालन सादर करण्यात आले असून ११० परिच्छेद निकाली काढण्यात आले आहेत.

दिनांक ३१/१२/२०१६ अखेर उपलब्ध निरीक्षण अहवाल व परिच्छेद, निकाली काढलेले अहवाल व परिच्छेद याची सद्यःस्थिती समाविष्ट आहे.

● अंतर्गत लेखापरिक्षण

३४ कर्मचा-यांमार्फत फेब्रुवारी २००६ आणि एप्रिल २०१० मधील शासन निर्णयान्वये सर्व सात विभागामध्ये लेखापरिक्षण शाखेची स्थापना करण्यात आली, येथे एकूण ३४ पदे निर्माण करण्यात आली. आयुक्तांनी निश्चित केलेल्या (जानेवारी २००७) मापदंडानुसार अंतर्गत लेखापरिक्षण शाखांनी प्रत्येक विभागातील प्रतिमाह किमान १५ टक्के (वसतिगृहे, निवासी शाळा आणि सहाय्यक आयुक्त कार्यालये) एकक अंतर्गत लेखापरिक्षणाकरिता नियोजित करायचे होते.

अमरावती, औरंगाबाद, लातूर, नागपूर, पुणे आणि नाशिक या सहा विभागात २००८-१३ या कालावधीत अंतर्गत लेखापरिक्षणात १४.४४ ते १०० टक्के कमतरता असल्याचे दिसून आले. तसेच ३,५८४ परिच्छेदांपैकी ३,२८१ परिच्छेदांचे अनुपालन एप्रिल २०१३ अखेरपर्यंत सादर करण्यात आले नव्हते.

कायदे, नियम, नियमावल्या, आदेश, इत्यादींचे अनुपालन

१.७ परिच्छेद क्रमांक : २.४.८ : निधी व्यवस्थापन —

परिच्छेद क्रमांक : २.४.८.१ : निधीची वाटणी आणि अर्थसंकल्पीय व्यवस्थापन

विभागाने २००८-१३ या कालावधीकरता अनुसूचित जाती व इतर मागासवर्गीय जातींकरता केलेली अर्थसंकल्पिय तरतूद व खर्चाचा^१ गोषवारा तक्ता १ मध्ये दर्शविला आहे.

तक्ता १ : सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाची अर्थसंकल्पिय तरतूद व खर्च

(रु.कोटीत)

वर्ष	मूळ तरतूद	पूरक तरतूद	एकूण सुधारित तरतूद	खर्च	शिल्लक	शिल्लकीची टक्केवारी
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)
२००८-०९	२०६२.२५	८३२.१९	२८९४.४४	२८७१.७९	२२.६५	०.७८
२००९-१०	१५४३.८६	१८५५.७५	३३९९.६१	३२७६.५९	१२३.०२	३.६२
२०१०-११	३०२३.९४	६५२.५८	३६७६.५२	३६३०.९९	४५.५३	१.२४
२०११-१२	३८७४.५२	-२.३१	३८७२.२१	३८१०.१५	६२.०६	१.६०
२०१२-१३	४५९७.९३	४३.५०	४६४१.४३	४६३४.२६	७.१७	०.१५
एकूण	१५१०२.५	३३८१.७१	१८४८४.२१	१८२२३.७८	२६०.४३	१.४१

स्त्रोत : विनियोजन लेखे

लेखापरिक्षणात असे दिसून आले की :

- सन २००८-०९ मध्ये अर्थसंकल्पिय तरतूद नसताना विभागाने मोटार वाहन प्रशिक्षण योजना राबविणेकरिता रु. ३.२९ कोटी खर्च केले. तसेच शासकीय वसतिगृहे स्थापन करणे व देखभाल करण्याच्या योजनेत रु.२.७७ कोटी शिल्लक राहिले.

- शासकीय वसतिगृहे, निवासी शाळा, आश्रम शाळा आणि अनुदानित संस्थांमध्ये बायोमेट्रीक प्रणाली प्रस्थापित करणेकामी ३१ मार्च २०११ मध्ये रु.१४.६४ कोटी आहरित केले. त्यापैकी रक्कम रु.२.७७ कोटी आयुक्त समाज कल्याण यांचेकडे पडून होती (ऑक्टोबर २०१३).

- शहरी व ग्रामिण भागातील अनुसूचित जातींकरिता अल्प किंमतीच्या गृह योजनेअंतर्गत (रमाई घरकूल योजना) केलेल्या रु.४०० कोटी तरतूदीपैकी रु.१०९ कोटी रक्कम मार्च, २०१२ मध्ये समर्पित केली गेली.

ज्ञापन :-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे :

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन निर्णय क्र.मोवाप्र-२००५/प्र.क्र.१४/मावक-२, दिनांक ४-२-२००८ प्रमाणे शासनाने मोटार वाहन चालक प्रशिक्षण योजनेची अंमलबजावणीच्या अनुषंगाने अनुसूचित जाती व नवबौध्द घटकांतील युवकांना मोटार वाहन चालक व वाहक प्रशिक्षण देण्यासाठी मे. रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल, जळगाव या संस्थेस मान्यता देण्यात आली.

मोटार वाहन चालक व वाहक प्रशिक्षण योजना ही सन १९७२ पासून सुरू असून प्रथमतः या योजनेचे प्रशिक्षण महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन मंडळ यांच्या मार्फत देण्यात येत आहे. सदर योजना १९७२ पासून नियमित योजना आहे. या योजनेसाठी तीन लेखाशिर्षांतर्गत शासनाकडून तरतूद उपलब्ध करून देण्यात येते.

शासन निर्णय क्रमांक वीकेंस-२००८/प्र.क्र.६३६/विघयो-१, दिनांक ३० मार्च, २००९ प्रमाणे शासनाने विशेष केंद्रीय सहाय्य योजनेच्या लेखाशीर्ष-मोटार वाहन चालक प्रशिक्षण (२२२५-सी-६४९) या लेखाशिर्षांतर्गत रु. ३,२९,४६,५३९/- इतका निधी या योजनेसाठी उपलब्ध करून देण्यात आलेला आहे.

केंद्र शासनाच्या दिनांक ६ ऑक्टोबर, १९९८ च्या अर्धशासकीय पत्राप्रमाणे राज्य शासनाने विशेष केंद्रीय अर्थसहाय्य या योजनेखाली प्राप्त होणा-या निधीचा वापर कसा करावा, याबाबत मार्गदर्शक सूचना निर्गमित केलेल्या आहेत. त्यानुसार अनुसूचित जातीच्या योजना ह्या स्थानिक व्यवसाय पध्दती व उपलब्ध आर्थिक कार्यक्रमावर आधारित असल्याने राज्य व केंद्र शासीत प्रदेश या निधी वापरामध्ये पूर्ण लवचिकता दिलेली आहे. त्यानुसार सदरचा निधी मोटार वाहन चालक प्रशिक्षण योजनेसाठी शासन स्तरावरून उपलब्ध करून देण्यात आलेला आहे.

असेही नमूद करण्यात येते की, केंद्राच्या आर्थिक सहाय्य निधीमधून प्राप्त झालेला निधी हा त्याच लेखाशिर्षाखाली खर्च करण्यात आलेला असून तो अन्य लेखाशिर्षाखाली वर्ग करण्यात आलेला नाही अथवा लेखाशीर्ष बदलेले नाही.

सन २००८-०९ या आर्थिक वर्षात मोटार वाहन चालक प्रशिक्षण योजनेसाठी प्राप्त झालेला निधी व खर्चाचा तपशील खालीलप्रमाणे दर्शविण्यात येत आहे.

वर्ष	लेखाशीर्ष	अर्थसंकल्पीय तरतूद	पूरक मागणी	पुनर्विनियोजन	अंतिम सुधारित तरतूद	खर्च
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)
२००८-०९	२२२५-०१८१	०.८५	०.००	७६५.७६	७६६.६१	७१७.०८
	२२२५ सी ९५६	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
	२२२५-३७०७	१५९.००	०.००	९१९.२१	९१९.२१	. .
	२२२५ सी ६४९	०.००	०.००	०.००	३२९.४६	३२९.४६
	एकूण . .	१६०.३५	०.००	७६५.७६	२०१५.२८	१९६५.७५

सदरचा निधी हा नियमानुसार प्रशिक्षण योजनेवर खर्च करण्यात आलेला आहे.

● शासन निर्णय दि. ३०-३-२०११ नुसार सामाजिक न्याय विभागाच्या अधिपत्याखालील शाळा व वसतिगृहे तसेच महिला व बालविकास विभागांतर्गत कार्यरत बालगृहे, निरीक्षण गृहे इ. ठिकाणी बायोमॅट्रीक उपस्थिती प्रणाली लागू करण्यास शासनाने मान्यता दिली.

● दि.३१-३-२०११ अन्वये रु. १४.६४ कोटी रक्कम आहरित करण्यात आली. संचालकाचे पुरवठा आदेश दि. ६-४-२०११ नुसार सामाजिक न्याय विभागांतर्गत ४३७६ संस्था व महिला व बाल विकास विभागांतर्गत ९६९ संस्था अशा एकूण ५३४५ संस्थांमध्ये ही प्रणाली बसविण्यासाठी एसब्रेन सिस्टीम अँड सॉफ्टवेअर प्रा.लि., पुणे यांना रु. १४.६४ कोटी रकमेचा पुरवठा आदेश देण्यात आला.

- ५३४५ संचापैकी ५०५० नगाचा पुरवठा पुरवठाधारकास केला.
- तेवढ्याच नगाचे ९०% रक्कम रु.१२.७० कोटी पुरवठाधारकास वेळोवेळी अदा करण्यात आला.
- उर्वरीत रक्कम पुरवठा धारकास पूर्ण पुरवठा न करणे, installation न करणे, या बाबी आढळल्याने अदा करण्यात आली नाही. ही रक्कम चलन क्र. ९९२ दिनांक १९-३-२०१६ अन्वये शासन खाती जमा करण्यात आली आहे.

ग्रामीण व शहरी भागातील अनुसूचित जाती व नवबौद्ध घटकांतील कुटुंबांचे राहणीमान उंचावे व त्यांच्या निवा-याचा प्रश्न सुटावा, म्हणून शासनाने दिनांक १५ नोव्हेंबर, २००८ च्या शासन निर्णयान्वये रमाई आवास घरकूल योजनेस मान्यता दिली. त्यानंतर दिनांक ९-३-२०१० च्या शासन निर्णयाप्रमाणे त्यामध्ये सुधारणा करून योजनेची प्रत्यक्ष अंमलबजावणी सन २०१०-११ पासून सुरू झालेली आहे. या योजनेअंतर्गत ग्रामीण व शहरी भागात नगरपालिका, नगरपरिषदा व महानगरपालिका क्षेत्रामध्ये स्थानिक यंत्रणामार्फत घरे देण्यात येतात.

(अ) रमाई आवास घरकूल योजना (ग्रामीण)

लाभार्थी निवडीचे निकष :-

- (१) लाभार्थी हा अनुसूचित जाती व नवबौद्ध घटकातील असावा.
- (२) लाभार्थी हा दारिद्र्यरेषेखाली असावा.
- (३) लाभार्थ्याच्या नावावर स्वतःची जागा किंवा कच्चे घर असावे.
- (४) सदर योजनेअंतर्गत पात्र ठरणा-या लाभार्थ्याकरिता रु. ७००००/- बांधकाम अनुदान देण्यात येते.

(ब) रमाई आवास योजना (नागरी) :-

- (१) लाभार्थी हा अनुसूचित जाती व नवबौद्ध घटकातील असावा.
- (२) उत्पन्न मर्यादा रु. १.५ लक्ष (नगरपालिका, नगरपरिषदा) रु. २.०० लक्ष (महानगरपालिका)
- (३) लाभार्थ्याच्या नावावर स्वतःची जागा किंवा कच्चे घर असावे.
- (४) नगरपालिका व नगरपरिषद क्षेत्रासाठी बांधकाम अनुदान रु. १.५ लाख व महानगरपालिका क्षेत्रासाठी रुपये २.०० लाख इतके निश्चित करण्यात आले आहेत.

(क) सन २०११-१२ या आर्थिक वर्षाकरिता ग्रामीण व नागरी भागासाठी प्राप्त तरतूद, अपेक्षित लाभार्थी, झालेला खर्च व समर्पित अनुदानाचा तपशील खालीलप्रमाणे :-

अ. क्र.	क्षेत्र	२०११-१२ चे उद्दिष्टे	मूळ तरतूद	खर्च	लाभ दिलेले लाभार्थी संख्या	समर्पित तरतूद
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)
१	नागरी	१२१६०९	४००.००	३००.००	१७१४२	१००.००
२	ग्रामीण	६४३३५	४००.००	३९१.००	५५८५७	०९.००
	एकूण . .	१८५९४४	८००.००	६९१.००	७२९९९	१०९.००

(ड) सन २०११-१२ वर्षात रमाई आवास योजनेसाठी ग्रामीण व शहरी भागामध्ये उद्दिष्टांच्या प्रमाणात पुरेशा लाभार्थ्यांचे अर्ज प्राप्त झाले नाहीत. त्यामुळे सदरच्या योजनेवर मूळ तरतूदीच्या अनुषंगाने रुपये ६९१.०० कोटी इतका निधी खर्च झालेला असून रुपये १०९ कोटी इतका निधी माहे मार्च, २०१२ अखेर समर्पित करण्यात आला आहे.

या योजनेवर झालेला खर्च हा योग्य कारणास्तव झालेला आहे.

परिच्छेद क्रमांक : २.४.८.२ आर्थिक वर्षाच्या अखेरीस केलेले अनावश्यक आहरण :-

मुंबई वित्तीय नियम १९५९ अंतर्गत नियम ५७ नुसार तातडीची देणी भागविण्याकरिता असलेल्या गरजेखेरीज कोषागारातून निधीचे आहरण करता येत नाही. जी कामे पूर्ण होण्यास विलंब लागणार असेल अशा कामांकरिता केवळ विनियोजनातील तरतूद कालबाह्य आयुक्त, समाज कल्याण, पुणे यांच्या आहरण संवितरण अधिका-यांच्या दफ्तर तपासणीत असे दिसून आले की, २००८-१० याकालावधीमध्ये रक्कम रु. ८०८.८३ कोटी तातडीची गरज नसताना तक्ता २ मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे आहरित केली होती.

अ. क्र.	आहरण संवितरण अधिका-यांचे नाव	आहरण तारीख	रक्कम (रु.कोटी)	शेरा
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
१	लेखा अधिकारी (कर्ज)	३१ मार्च, २००९	१७५.६०	आहरित केलेला निधी कमी किंमतीच्या घरकूल योजनेची ग्रामीण भागात अंमलबजावणी करणे कामी ऑक्टोबर, २०१० मध्ये जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणांना वाटप केला. (DRDAS). पात्र लाभार्थी नसल्याने नऊ DRDAS ^{१०} यंत्रणांनी आयुक्त, समाजकल्याण, पुणे, यांना मार्च २०११ व मार्च, २०१२ मध्ये रु.९९.२१ कोटी परत केले शासनाने (नोव्हेंबर २०१३) सदर बाब तथ्यांनुसार असल्याचे मान्य केले.
		३१ मार्च, २०१०	३०५.८१	
		३१ मार्च, २००९	११७.३६	
		३१ मार्च, २०१०	२०२.०५	आहरित केलेला निधी कमी किंमतीच्या घरकूल योजनेची शहरी भागात अंमलबजावणी करणे कामी कार्यान्वयन यंत्रणांना ऑक्टोबर २०१० मध्ये वाटप केला. मात्र, मुंबई महानगर क्षेत्र विकास प्राधिकरणाने मार्च, २०११ मध्ये रक्कम रु.२८.१० कोटी परत केली.
२	सहाय्यक आयुक्त, पुणे	मार्च, २०१०	८.०१	अनुसूचित जाती व इतर मागास वर्गातील विद्यार्थ्यांकरिता मॅट्रीकोत्तर शिष्यवृत्ती योजना राबविणेकरिता आहरित केलेला निधी आहरण संवितरण अधिका-यांच्या बँकेतील खात्यात पडून होता जो अखेरीस डिसेंबर २०११ मध्ये शासन खाती जमा केला. शासनाने नमूद केले (नोव्हेंबर २०१३) की सर्व सहाय्यक आयुक्तास लाभार्थ्यास शुल्क प्रदान करणेबाबत सूचना दिल्या आहेत.
एकूण			८०८.८३	

स्त्रोत : विभागातून मिळालेल्या माहितीवरून

पाच पैकी चार आर्थिक वर्षात आयुक्त, समाज कल्याण, पुणे यांनी अनुसूचित जातीच्या सहकारी संस्थांना दीर्घ मुदतीचे कर्जे व भागभांडवल देणे कामी रु.४००.५३ कोटी आहरित केले त्यापैकी रु.१७.४९ कोटी सुमारे नऊ महिने ते चार वर्षांपर्यंत आयुक्तांकडे विनावापर पडून होते. आर्थिक वर्षाच्या अखेरीस निधी आहरित करणे हे असमर्थनीयच नव्हे तर मुंबई वित्तीय नियम १९५९ च्या तरतुदींचा भंग करणारेदेखील आहे.

शासनाने नमूद केले (नोव्हेंबर २०१३) की, शासनाच्या सूचनांवरून आहरण संवितरण अधिका-यांनी रक्कम वाटप केली आहे. परंतु पात्र लाभार्थी संस्था उपलब्ध नसणे, सहकारी संस्थानी करारनामे न करणे आदी कारणांस्तव रक्कम वाटता आली नाही. यावरून असे दिसून येते की अपु-या नियोजनामुळे सदर रक्कम विनावापर पडून राहिली.

ज्ञापन :-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे :

रमाई आवास योजना ही सन २००८-०९ पासून लागू करण्यात आलेली असून या योजनेची प्रत्यक्ष अंमलबजावणी सन २०१०-११ पासून सुरू करण्यात आलेली आहे. या योजनेसाठी सन २००८-०९ आणि २००९-१० या कालावधीत प्रत्यक्ष प्राप्त झालेल्या निधीचा तपशील खालीलप्रमाणे :-

(रुपये कोटीत)			
अ. क्र.	क्षेत्र	वर्ष	प्राप्त निधी
(१)	(२)	(३)	(४)
१	ग्रामीण	२००८-०९	१७५.६०
	ग्रामीण	२००९-१०	३०५.८१
	एकूण		४८१.४१
२	शहरी	२००८-०९	११७.३६
	शहरी	२००९-१०	२०२.०५
	एकूण		३१९.४१
	एकूण (ग्रामीण + शहरी)		८००.८२

त्या अनुषंगाने सादर करण्यात येते की, शासनाच्या आदेशानुसार सन २००८-०९ या वर्षात आहंरित केलेला निधी आहंरण व संवितरण अधिकारी यांचे स्टेट बँक ऑफ इंडिया, पुणे या खात्यामध्ये जमा केलेला होता. तदनंतर शासनाने दिनांक ३१ मार्च, २०१० च्या शासन निर्णयाप्रमाणे सन २००८-०९ व २००९-१० या आर्थिक वर्षात आहंरित केलेला रक्कम रुपये ८००.८२ कोटी इतका निधी स्विय प्रपंजी लेखा खाते सुरू करुन त्यामध्ये स्टेट बँक ऑफ इंडिया या खात्यावरील रक्कम वर्ग करण्यास अनुमती दिलेली आहे. (PLA ACCOUNT No.MH-८४४३-१०६-PD/५६४८).

वरीलप्रमाणे स्वीय प्रपंजी लेखा खात्यात जमा असलेला निधी अंमलबजावणी यंत्रणांना वितरीत करणेसाठी शासनाने दिनांक ३१-८-२०१० च्या शासन निर्णयाप्रमाणे मान्यता दिली त्याचा तपशील खालीलप्रमाणे-

वितरीत केलेला निधी					(रु.कोटीत)
ग्रामीण	शहरी				
	न.पा.	मनपा	एमएमआरडीए तासगाव	न.प.	एकूण शहरी
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
४७९.५०	२०२.५०	९०.००	२५.००	१.२१	३१८.७१

वरीलप्रमाणे वितरीत केलेल्या निधीच्या प्रमाणात ग्रामीण व शहरी भागामध्ये योजनेच्या अटी व शर्तीप्रमाणे पात्र लाभार्थी उपलब्ध नसल्याने जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा व मुंबई महानगर विकास प्राधिकरण यांनी निधी समर्पित केला त्याचा तपशील खालीलप्रमाणे -

अ. क्र.	यंत्रणेचे नाव	समर्पित निधी
(१)	(२)	रक्कम (३)
१	जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा	९९.३०
२	मुंबई महानगर प्राधिकरण	२८.१०

वरीलप्रमाणे संबंधित यंत्रणांकडून प्राप्त समर्पित केलेला निधी, तसेच माहे मार्च, २०११ मध्ये प्राप्त झालेला निधी असा एकूण निधी आयुक्तालयाचे आदेशाप्रमाणे फेर वितरीत केलेला आहे.

अ. क्र.	क्षेत्र	आयुक्तालयाचे फेर वितरणाचे	वितरीत केलेली
		आदेश क्र. व दिनांक	रक्कम
(१)	(२)	(३)	(४)
१	ग्रामीण	क्र.३०८, दिनांक ३०/३/२०११	११९.३७
२	शहरी	क्र.३०९, दिनांक ३०/३/२०११	७३.१२

शासनाने शासन पत्र क्र. रआयो-२०१३/प्र.क्र.६२/बांधकामे, दिनांक १०/४/२०१४ अन्वये आयुक्त, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे नावावरील स्विय प्रपंजी लेखा खाते बंद करणेबाबत सूचना दिल्यानंतर त्या खात्यावरील रक्कम रुपये २७.४५ कोटी इतका निधी कोषागारात चलनाद्वारे दिनांक २३ मे, २०१४ रोजी भरणाकरण्यात आलेला आहे.

परिच्छेद क्रमांक : २.४.८.३ : खोळंबलेली उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर करण्यातील दिरंगाई :-

जानेवारी २०१४ अखेर सन २००१-०२ पासून एकूण रु. २,५१०.९३ कोटी रक्कमेची ८,७१२ उपयोगिता प्रमाणपत्रे सादर करण्यात आली नव्हती, यावरून अनुदानित संस्थांच्या उपयोगिता प्रमाणपत्राच्या सादरीकरणावर विभागाचे संनियंत्रण नसल्याचे दिसूनच येते. उपयोगिता प्रमाणपत्रे वेळेवर सादर न केल्याने निधीचा दुरुपयोग वाढण्याची शक्यता होती.

ज्ञापन :-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे.

परिच्छेदामध्ये नमूद ८७१२ उपयोगिता प्रमाणपत्रांपैकी फक्त ३२३९ प्रमाणपत्रे समाज कल्याण व विजाभज विभागाची होती. इतर ५४७३ उपयोगिता प्रमाणपत्रे क्रीडा व युवक सेवा, अपंग कल्याण इत्यादी विभागांची होती. या ३२३९ पैकी २३४ उपयोगिता प्रमाणपत्रे सादर करावयाची आहेत. उर्वरित ३००५ उपयोगिता प्रमाणपत्रे मा. महालेखापाल कार्यालयास सादर करण्यात आलेली आहेत. तसेच क्षेत्रिय कार्यालयांना वेळोवेळी सूचना देऊन उपयोगिता प्रमाणपत्रे सादर करण्याची दक्षता घेण्याची सूचना देण्यात आलेल्या आहे. यासाठी सहाय्यक अनुदान देयके सादर करणा-या आहरण व संवितरण अधिका-यांच्या बैठका घेऊन आर्थिक शिस्तीचे पालन करण्याच्या सूचना देण्यात आलेल्या आहेत.

दिनांक ३१/१२/२०१६ अखेर प्रलंबित उपयोगिता प्रमाणपत्रांची सद्यःस्थितीची माहिती समिती कक्षात उपलब्ध आहे.

१.८ परिच्छेद क्रमांक : २.४.९ सेवांचा पुरवठा :-

अनुसूचित जाती, विमुक्त जाती इत्यादींच्या उत्थानासाठी वैयक्तिक लाभाच्या योजना तसेच चार प्रकारच्या कायद्याची अंमलबजावणी करण्यासाठी विभाग जबाबदार आहे. योजना व कायदांच्या अंमलबजावणीच्या स्थितीच्या चाचणी तपासणी दरम्यान दिसून आलेल्या बाबींची पुढील परिच्छेदांत चर्चा केली आहे.

परिच्छेद क्रमांक : २.४.९.१ मॅट्रीकोत्तर शिष्यवृत्ती योजनेची अंमलबजावणी :-

विभागांतर्गत राबविणा-या योजनांपैकी मॅट्रीकोत्तर शिष्यवृत्ती योजना ही एक महत्वाची योजना आहे. शिष्यवृत्ती वाटपासंबंधी नेमक्या मार्गदर्शक सूचना नोव्हेंबर २००३ च्या शासन निर्णयात दिल्या आहेत. सदर योजना जुलै, २०१० पासून ऑन लाइन झाली असून विद्यार्थ्यांचा अर्ज महाविद्यालयांकडून ऑनलाइन पडताळला जातो व जिल्ह्याच्या सहाय्यक आयुक्तांमार्फत तपासला जातो. शिक्षण शुल्क व परिक्षा शुल्क इलेक्ट्रॉनिक क्लियरन्स सिस्टीम ११ (ECS) द्वारे महाविद्यालयास वितरीत केले जाते आणि शिष्यवृत्ती विद्यार्थ्यांच्या बँकेतील खात्यात थेट जमा केली जाते. मॅट्रीकोत्तर शिष्यवृत्ती योजना राबविताना दिसलेल्या उणिवांची खाली चर्चा केली आहे.

ECS द्वारा शिष्यवृत्तीचे वाटप

चाचणी तपासणीतील नऊ पैकी सात १२ जिल्ह्यांत (२०१०-१३) ३८,१६५ विद्यार्थी व महाविद्यालयांच्या बँक खात्यात, चुकीचा बँक खाते क्रमांक, बंद खात्याचा क्रमांक, नावामधील तफावत इत्यादी कारणांनी रु.२१.८१ कोटी (रु.८.२१ कोटी विद्यार्थ्यांकरीताचे आणि रु.१३.६० कोटी महाविद्यालयांकरितांचे) जमा होऊ शकले नव्हते. विभागाने वेळेवर लाभार्थी व महाविद्यालयांची नेमकी माहिती घेण्यासाठी उचित कार्यवाही न केल्याने ते योजनेच्या समयोजित लाभपासून वंचित राहिले.

शासनाने नमूद केले (नोव्हेंबर २०१३) की, शिल्लक राहिलेल्या रु.२१.८१ कोटी रकमेपैकी रु.१.५९ कोटी ऑक्टोबर २०१३ मध्ये वाटप केले गेले. तसेच राहिलेल्या शिष्यवृत्तीच्या रकमेच्या वाटपासाठी प्रयत्नपूर्वक कार्यवाही करण्यात येत आहे.

ज्ञापन :-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे.

विभागाने २०१०-११ पासून देशात प्रथम शिष्यवृत्तीसाठी ऑनलाईन प्रणाली विकसीत केली या प्रणालीनुसार विद्यार्थ्यांस विभागाच्या <https://mahaeschol.maharashtra.gov.in> या पोर्टलवर जावून आपला अर्ज भरावा लागतो. पोर्टलमध्ये विद्यार्थ्यांनी नोंदणी करताना आपले पूर्ण नाव, पत्ता, पालकाचे नांव, पत्ता, उत्पन्न, जात, मागील वर्षी उत्तीर्ण केलेल्या परिक्षेमधील गुण, बँक खाते क्रमांक जन्मतारीख, महाविद्यालयाचे नांव, अभ्यासक्रमाचे नांव, अभ्यासक्रमाचा कालावधी, इ. बाबी भराव्या लागतात.

ब-याच वेळा विद्यार्थी पोर्टलमध्ये माहिती भरताना चुका करतात, किंवा काही वेळेस जाणुनबूजून कमी उत्पन्न दाखवून, बँक खाते क्रमांक चुकीचा टाकणे, मोबाईल नंबर चुकीचा टाकणे याबाबी घटल्या आहेत.

बरेच विद्यार्थी हे सायबर कॅफे मध्ये जावून अर्ज भरतात, सायबर कॅफे संचालक हे अर्ज भरताना चुकीचे भरतात आणि विद्यार्थ्यांस साईट स्लो आहे, इंटरनेट बंद आहे, साईट बंद आहे अशा सबबी सांगून कागदपत्रे ठेवून जाणेस सांगतात आणि दुसरे दिवशी किंवा काही कालावधीने विद्यार्थ्यांस फॉर्म सबमीट झाल्याबाबतचा पुरावा म्हणून अर्जाची प्रिंट आऊट देतात. अशा प्रकरणी ब-याच वेळा विद्यार्थी ते तपासून पहात नाहीत, त्यामुळे ब-याचशा चुका झाल्याचे निदर्शनास येतात व बरेच विद्यार्थ्यांचे अर्ज महाविद्यालय किंवा विभागामार्फत त्रुटी पुर्ततेसाठी परत पाठविले जातात. किंवा विद्यार्थ्यांचा बँक खाते क्रमांक चुकीचा भरल्यामुळे ईसीएसद्वारे अदा केलेली रक्कम विद्यार्थ्यांच्या खात्यावर जमा होवू शकत नाही.

या सर्व बाबींचा अभ्यास करून विद्यार्थ्यांना त्रास होवू नये या दृष्टिकोनातून विभागाने राज्यातील सर्व विद्यापीठे आणि विविध प्रकारचे व्यावसायिक, बिगर व्यावसायिक महाविद्यालये आणि अभ्यासक्रम यांना मान्यता देणारी यंत्रणांकडून/प्राधिका-यांकडून मान्यता प्राप्त महाविद्यालय तसेच अभ्यासक्रमांची यादी प्राप्त करून ती पोर्टलवर मॅप करण्यात आली जेणे करून विद्यार्थ्यांनी चुकीचा अभ्यासक्रम, चुकीचे महाविद्यालय भरू नये. विद्यार्थ्यांस देवून नेमका अभ्यासक्रम व महाविद्यालय निवडण्याची सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आली.

यापुढे जावून विद्यार्थ्यांच्या बँक खात्यामध्ये मानवी हस्तक्षेपाविना शिष्यवृत्ती आणि महाविद्यालयाच्या खात्यावर शिक्षण फी, परिक्षा फी जमा करणेसाठी बँक इंटीग्रेशन करण्यात येत आहे. एवढेच नव्हेतर विद्यार्थी कॅप राऊंडमार्फत प्रवेशित आहे किंवा कसे हे तपासण्यासाठी उच्च व तंत्र शिक्षण व शिक्षण विभागाच्या विद्यार्थी प्रवेश व निवडीच्या माहितीशी हे पोर्टल संलग्न करण्यात येत आहे. जेणे करून एकही मागासवर्गीय विद्यार्थी लाभपासून वंचित राहणार नाही. सन २०१६-१७ पासून आधार संलग्न बँक खाते असणे अनिवार्य करण्यात आले आहे.

विद्यार्थी व महाविद्यालये यांचे बँक खाते बाबतचे दुरुस्ती अथवा अद्ययावत करणेबाबत संबंधित महाविद्यालयाचे प्राचार्य व संबंधित जिल्हा सहाय्यक आयुक्त समाज कल्याण यांचे मार्फत वेळोवेळी बैठकी घेण्यात आल्या. तसेच सदर बँक खात्यांच्या दुरुस्त्या अथवा अद्ययावत करणेबाबत स्थानिक वृत्तपत्रांमध्ये जाहीर आव्हानाद्वारे विद्यार्थी व महाविद्यालये यांना सुचित करण्यात आलेले आहे. ज्या विद्यार्थ्यांनी खाते क्रमांकाची अद्ययावत माहिती कार्यालयास पुरविलेली नाही अशा विद्यार्थ्यांची रक्कम शासन खाती जमा करण्यात आलेली आहे. त्याचा तपशिल खालील तक्त्यात दर्शविल्याप्रमाणे आहे.

जिल्ह्याचे नांव	लेखा परिक्षणाचे वेळी बँक खात्यात असलेली एकूण रक्कम	खाते क्रमांक अध्यावत करून संबंधितांना वितरीत केलेली रक्कम रु.	बँक खात्यात सद्यस्थितीत असलेली रक्कम रु.	अभिप्राय
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
पुणे	१४२४१७६५०	८९३९७६१	०	बँकेच्या शिल्लक रकमेचा ताळमेळ झालेला असून उर्वरीत रक्कम रु. १६९९९१०१० ही चलनाद्वारे शासनास जमा करण्यात आलेली आहे. (चलन क्र. ७५७ दि. १०/०३/२०१६ रक्कम रु. ८७८४५) चलन क्र. ७५९ दि. १०-०३-१०१६ रक्कम (रु.३५३९२०६६) चलन क्र. निरंक दि. १०.०३.२०१६ रक्कम (रु.११६९७९९४६)
सोलापूर	११०२१३५	११०२१३५	०	—
कोल्हापूर	५१८९१२३	३५४४३१७	१६४४८०६	शिक्षण पूर्ण झाल्याने विद्यार्थी महाविद्यालय सोडून गेल्यामुळे बँक खात्यांचा ताळमेळ घेतलेला आहे.
औरंगाबाद	१३६६३७४१	५४८७०००	८१७६७४१	विद्यार्थ्यांचे बँक खाते क्र. चुकीचे असल्यामुळे शिष्यवृत्ती अदा करण्यात अडथळा निर्माण झाला आहे. यासंदर्भात महाविद्यालयाशी पत्रव्यवहार तसेच वृत्तपत्रांमध्ये जाहीर आवाहन करण्यात आले होते. त्यानुसार ज्या महाविद्यालय व विद्यार्थ्यांकडून व विद्यार्थ्यांकडून दुरुस्त बँक खाते क्रमांक प्राप्त होत आहेत त्यानुसार शिष्यवृत्ती अदा करण्याची कार्यवाही सुरु आहे.
नाशिक	१६१५४०८६	१२३९०१२८	३७६३९५८	शिक्षण पूर्ण झाल्याने विद्यार्थी महाविद्यालय सोडून गेल्यामुळे ताळमेळ घेवुन उर्वरित शिल्लक रक्कम रु. ३७००००० चलनाने (चलन क्र. १३६ दि. ०८-०१-२०१६) शासनास जमा करण्यात येईल.
अमरावती	२६७८२७३	२६७८२७३	०	—
नागपूर	३७५११३६०	५९४३५०२	०	बँकेच्या शिल्लक रकमेचा ताळमेळ झालेला असून उर्वरीत रक्कम रु.२०५२५८८६८ ऐवढी असून त्यात लेखापरिक्षणानंतर ताळमेळ घेवुन शिल्लक असलेल्या व शासनास जमा केलेल्या रकमेचा अंतर्भाव आहे.

शासन निर्णय १-११-२००३ मधील परिशिष्ट-२ परिच्छेद,१ (अ) मधील कार्यपद्धतीनुसार महाविद्यालयांना मागील वर्षी आदा करण्यात आलेल्या रक्कमेच्या ९०% रक्कम महाविद्यालयाच्या मागणीप्रमाणे विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी यांनी तदर्थ अनुदान मंजूर करून माहे जुन मध्ये महाविद्यालयास देणेबाबत नमूद केले आहे. अशा परिस्थितीत अनुसूचित जातीच्या विद्यार्थ्यांकडून कोणत्याही प्रकारची फी वसूल करू नये असे नमूद आहे. सन २००८-०९ आणि २००९-१० मध्ये तदर्थ अनुदान महाविद्यालयास देण्यात येत होते तथापी सन २०१०-११ पासून ई-शिष्यवृत्ती योजना सुरु केल्याने तदर्थ अनुदान मंजूर करून महाविद्यालयास अदा करण्याची कार्यपद्धती अवलंबिता आली नाही. म्हणून तदर्थ अनुदान न दिल्याने विद्यार्थ्यांकडून वसूल केलेल्या फी च्या बाबतीत महाविद्यालयावर कारवाई करणे उचित होणार नाही.

अभियांत्रिकी महाविद्यालयांच्या प्रवेशाच्या वेळी संबंधित अभ्यासक्रमासाठी उच्च व तंत्रशिक्षण विभागाच्या निर्देशानुसार प्रवेश निश्चितीच्यावेळी शैक्षणिक शुल्क जमा केल्याशिवाय विद्यार्थ्यांचा प्रवेश निश्चित होत नाही.

शिष्यवृत्ती अदा करण्यासाठी तयार केलेल्या संगणकीय प्रणालीमध्ये जर विद्यार्थ्यांकडून रक्कम महाविद्यालयाने वसूल केलेली असल्यास तो विद्यार्थी अर्ज भरताना त्याने जे शुल्क भरले आहे, ती रक्कम नमुद केल्यास शिष्यवृत्ती मंजूर झाल्यानंतर शिष्यवृत्तीच्या रक्कमेसह विद्यार्थ्याने भरलेल्या शुल्काची रक्कम थेट विद्यार्थ्यांच्या बँक खात्यात संबंधित सहाय्यक आयुक्त यांचे मार्फत जमा करण्यात येते.

व्यवस्थापकीय कोटयातुन प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांना राज्य शासनाच्या शिक्षण शुल्क, परिक्षा शुल्क योजना अनुज्ञेय नाही. तथापि, लातूर, पुणे व सोलापूर या जिल्ह्यातील व्यवस्थापन कोटयातुन प्रवेश घेतलेल्या ज्या २७ विद्यार्थ्यांना रु. ९.४६ लाखाची रक्कम विभागाकडून अदा करण्यात आली आहे त्याची वसुली खालीलप्रमाणे महाविद्यालयाकडून करुन ती शासनास जमा करण्यात आली आहे.

लातूर-सहाय्यक आयुक्त लातूर यांनी दि. १-११-२०१३ रोजी ५ विद्यार्थ्यांची रक्कम रु. २४५५०८/- वसूल करुन शासनास जमा केलेली आहे.

सोलापूर-सहाय्यक आयुक्त सोलापूर यांनी (चलन दि. ५-११-१३) रु.२५६९४५, (चलन दि. १४-११-१३) रु. ८६७२५, (चलन दि. १६-११-१३) रु. ३४७२५ अशी एकूण रु.३७८३९५, वसूल करुन शासनास जमा केलेली आहे.

तीन जिल्ह्यांतील ५ महाविद्यालयांतील विद्यार्थ्यांची रक्कम रु. ९.९८ लाख वसूल केली आहे.

अनियमितरित्या विद्यार्थ्यांकडून गोळा केलेले शुल्क :-

शासन निर्णय नोव्हेंबर, २००३ च्या परिशिष्ट २ खालील १ (ब) प्रमाणे शिक्षण शुल्क, सत्र शुल्क, नोंदणी शुल्क, ग्रंथालय शुल्क, नियतकालिक शुल्क, वैद्यकीय तपासणी शुल्क वा इतर अनिवार्य शुल्क असे कोणतेही शुल्क जे संस्था वा विद्यापीठ मंडळांकडे प्रदान करावयाचे असते ते अनुसूचित जाती, इतर मागासवर्ग, विशेष मागास वर्ग आणि विमुक्त जाती भटक्या जामातीच्या वर्गातील विद्यार्थ्यांकडून गोळा करता येत नाही.

चाचणी तपासणीमध्ये नऊ पैकी सात जिल्ह्यात असे आढळून आले की २००८-१३ या कालवधीत SC, OBC, SBC आणि DT/NT वर्गातील ६४,४४० विद्यार्थ्यांकडून रु.१५.६७ कोटी शिक्षण शुल्क गोळा केले गेले जे विभागाने संस्था किंवा विद्यापीठ/मंडळ यांना परत केले नव्हते. या कृतीमुळे शासनाच्या आदेशांचे भंग तर झालाच, परंतु, कमकुवत गटातील विद्यार्थ्यांना आर्थिक अडचणीतूनही जावे लागले.

शासनाने नमूद केले (नोव्हेंबर २०१३) की, याबद्दल आवश्यक सूचना महाविद्यालयाच्या प्राचार्यांना दिल्या आहेत. शासनाने पुढे असेही नमूद केले की परीक्षा शुल्काची रक्कम विद्यार्थ्यांच्या बँक खात्यात थेट जमा करण्याविषयीची शक्यता पडताळून पाहण्यात येत आहे.

अनियमितरित्या शिष्यवृत्तीची प्रतिपूर्ती

जे विद्यार्थी व्यवस्थापन कोट्यामधून १३ प्रवेश घेतात त्यांना शिष्यवृत्ती, शिक्षणशुल्क, परिक्षा शुल्क आणि इतर शुल्क मंजूर करू नये असे शासनाचे निर्देश (जुलै २००८) आहेत.

चाचणी तपासणीतील नऊपैकी तीन (लातूर, पुणे व सोलापूर) जिल्ह्यातील ५ महाविद्यालयांमधील २७ विद्यार्थ्यांना ज्यांनी व्यवस्थापन कोट्यांमधून प्रवेश घेतला होता त्यांना रु. ९.४६ लाखाची रक्कम अनियमितरित्या अदा केली होती.

शासनाने नमूद केले (नोव्हेंबर २०१३) की, रु. ८.७७ लाखसंबंधित सहाय्यक आयुक्तांनी वसूल केले असून अशा प्रकारे शुल्क दिलेल्या बाबींचा आढावा घेतला जाईल.

परिच्छेद क्रमांक : २.४.९.२ : मोटार वाहन प्रशिक्षण योजनेची अंमलबजावणी :-

अनुसूचित जातीमधील बेरोजगार तरुणांच्या सामाजिक व आर्थिक उत्थानासाठी महाराष्ट्र शासनाने (जुलै १९९५) मोटार वाहन प्रशिक्षण योजना सुरु केली. यात शासकीय/निमशासकीय/सार्वजनिक क्षेत्रातील उपक्रम संस्थामध्ये नोकरी मिळण्याच्या संधीत वाढ होणे कामी लाभार्थ्यांना वाहन चालविण्याचा परवाना मिळवून देणे अपेक्षित होते.

लाभार्थ्यांना मोटार वाहन प्रशिक्षण देणे कामी विभागाने मे.रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल जळगाव (RMDS) यांना सुरुवातीस पाच दोन वर्षाकरता कंत्राट बहाल१४ केले. सदर कंत्राटाचा कालावधी मार्च २०१३ पासून दोन वर्षाकरता म्हणजेच फेब्रुवारी २०१५ पर्यंत वाढविण्यात आला. लाभार्थ्यांना निवासी तत्वावर प्रशिक्षण देणे कामी रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल यांना देय दर, तक्ता ३ मध्ये दर्शविले आले.

तक्ता ३ : प्रशिक्षणाचा प्रकार, दर व कालवधी

प्रशिक्षण देण्याचा प्रकार	पाठ्यक्रमाच्या दर	पाठ्यक्रमाचा कालावधी
(१)	(२)	(३)
हलके मोटार वाहन (LMV)	रु. ३,५२०	४० दिवस
जड मोटार वाहन (HMV)	रु. ४,१००	४० दिवस
वाहन	रु. १,४६५	८ दिवस

केंद्रीय प्रवेश पद्धत न अवलंबिता संस्था पातळीवरील कोट्यामधून प्रवेश दिलेल्या विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती लागू नाही.

शासन निर्णय फेब्रुवारी २००८ मध्ये कंत्राटाच्या अटी व शर्ती वर्णित केल्या आहेत जे कंत्राट मे.रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल जळगाव यांना दिले. करारनाम्याच्या अटीमध्ये विभागाने जुलै, २००९ च्या शासन निर्णयाद्वारा जे लाभार्थी निवासी सुविधांचा लाभ घेणार नाहीत त्यांना रु.३०० (हलके व जड मोटार वाहन प्रशिक्षण) व रु.१५० (वाहन प्रशिक्षण) विद्या वेतन म्हणून अदा करावे अशी सुधारणा केली. सदर योजना विमुक्त जाती, भटक्या, इतर मागास वर्ग आणि विशेष मागास प्रवर्गासाठी विस्तारीत केली (जुलै २००९) विभागाने, सन २००८-०९ ते २०१२-१३ या कालावधीत मोटार वाहन प्रशिक्षण आणि वाहक प्रशिक्षणाकरिता रु.१४५.३६ कोटी१५ खर्च केले. लेखापरिक्षणात असे दिसून आले.

ज्ञापन :-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे.

मागासवर्गीय उमेदवारांना मोटार चालक व वाहक प्रशिक्षण योजना ही शासन निर्णय दिनांक ७-९-१९७२ पासून सुरु करण्यात आली. या योजनेतर्गत मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना प्रशिक्षण हे सन १९९५ पर्यंत महाराष्ट्र राज्य परिवहन महामंडळ यांचेमार्फत देण्यात आले. तथापी, महामंडळाने मोटारवाहन चालक प्रशिक्षण देण्यास असमर्थता दर्शविल्याने, शासन निर्णय दिनांक २६ जुलै, १९९५ पासून अनुसूचित जाती प्रवर्गातील उमेदवारांना वाहन चालकाचे प्रशिक्षण शासन मान्य खाजगी मोटार ड्रायव्हिंग स्कूलमार्फत देण्याचा निर्णय घेण्यात आला.

तद्नंतर शासनाने विहित कार्यपद्धतीचा (निविदा प्रक्रिया) अवलंब करून शासन निर्णय दिनांक ४-२-२००८ प्रमाणे सदरचे प्रशिक्षण मे. रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल, जळगाव या संस्थेमार्फत घेण्याचा निर्णय घेताला. सदरची योजना प्रथमतः अनुसूचित जाती प्रवर्गातील लाभार्थ्यांचे प्रशिक्षणासाठी लागू केली.

शासन निर्णय दि. २३-७-२००९ अन्वये मोटार वाहन चालक प्रशिक्षण योजना विमुक्त जाती, भटक्या जमाती व विशेष मागासप्रवर्गासाठी लागू करण्यात आली. विमुक्त जाती, भटक्या जाती, भटक्या जमाती व विशेष मागासप्रवर्गासाठी प्रशिक्षण देण्याची मुदत माहे ऑगस्ट २०१४ रोजी संपलेली असून अनुसूचित जाती साठीची मुदत माहे फेब्रुवारी, २०१५ मध्ये संपलेली आहे. तसेच पुढे मुदतवाढ देण्यात आलेली नाही.

सन २००८-९ ते २०१२-१३ या कालावधीत या योजनेवर झालेल्या खर्चाचा तपशिल खालीलप्रमाणे -

(अ) अनुसूचित जाती व नवबौध घटकांसाठी मोटार वाहन चालक प्रशिक्षण :

क्र (१)	वित्तीयवर्ष (२)	प्राप्त तरतूद (३)	खर्च (४)	लाभार्थी (५)
१	२००८-०९	१०८९.६२	१०८९.६२	३३४८६
२	२००९-१०	२१४९.०५	१९१९.९५	७०९७१
३	२०१०-११	२५९५.७८	२३४१.७३	७७३३५
४	२०११-१२	९०८.९८	८९८.०७	३५३२२
५	२०१२-१३	१५६७.०४	१५५३.६२	२८२५४
एकूण		८३१०.४७	७८०२.९९	२४५३६८

(ब) विमुक्त जाती, भटक्या जमाती प्रवर्गातील व्यक्तीसाठी प्रशिक्षण :

(रु.लाखात)

क्र (१)	वित्तीयवर्ष (२)	प्राप्त तरतूद (३)	खर्च (४)	लाभार्थी (५)
१	२००९-१०	२९९.००	२९८.९७	२९१५८
२	२०१०-११	१३७०.०९	१३७०.०९	४०००६
३	२०११-१२	१८७४.७२	१८७४.७२	५६४४७
४	२०१२-१३	२२६०.००	२२६०.००	६४४३३
एकूण		५८०३.८१	५८०३.७८	१९००४४

वरीलप्रमाणे अनुसूचित जाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती प्रवर्गातील एकूण ४,३५,४१५ लाभार्थ्यांना प्रशिक्षण देण्यात आले आहे.

• रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल बरोबरील करारात जरी निवास व भोजनाचा अंतर्भाव होता तरी विभागाने निवास व भोजनाची वेगळी किंमत ठरवली नव्हती. विभागाने दराचा पुर्न आढावा न घेता किंवा निवास व भोजन वगळून नवीन निविदा न मागविता दराचा पुर्नआढावा न घेता किंवा निवास व भोजन वगळून नवीन निविदा न मागविता मे.रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल बरोबरचा करार २०१४-१५ पर्यंत वाढवला. या ठिकाणी असेही नमूद करावेसे वाटते की औद्योगिक प्रशिक्षण (ITI) संस्थांमध्ये हलके आणि जड मोटार वाहन चालविण्याच्या प्रशिक्षणासाठीचा दर, निवास व भोजन वगळता, रु.३०८० प्रति व्यक्ती इतका होता.

ज्ञापन :-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे.

मोटार वाहन चालक व वाहक प्रशिक्षणाची व्याप्ती राज्यस्तरावर वाढविण्यासाठी राज्यस्तरीय निविदा दिनांक ८-५-२००७ व दिनांक ६-५-२००७ रोजी प्रसिध्द करण्यात आल्या. तथापि, फक्त ३ संस्थांनी निविदा भरल्याने व त्यापैकी १ निविदा परिपूर्ण असल्याने संचालनालय स्तरावरून अल्पमुदतीची निविदा प्रसिध्द करण्यात आल्या. (दि. ३० जुलै, २००७) अल्प कालावधीचे निविदांमध्ये ४ संस्थांचे प्रस्ताव प्राप्त झाले. मात्र त्यामध्ये प्रतिसाद मिळाला नाही व केवळ १ निविदा पात्र ठरली. तदनंतर सदरची पात्र निविदा, तसेच समाज कल्याण अधिकारी, जिल्हापरिषद, नाशिक, नाशिक महानगरपालिका व महात्मा फुले

मागासवर्ग विकास महामंडळ यांचेकडील प्राप्त झालेले दर यांचा तुलनात्मक अभ्यास करून व मा. उच्च न्यायालयाचे मे. रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल, जळगाव यांचे याचिका क्र. २७७/२००८ दिनांक १६ जानेवारी, २००८ चे आदेश विचारात घेऊन वाटाघाटी नंतर शासन निर्णय दिनांक ४ फेब्रुवारी, २००८ प्रमाणे मे. रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल जळगाव यांना विहीत अटी व शर्तीनुसार प्रशिक्षण देण्यासाठी शासनाने मान्यता दिली. त्यानुसार प्रशिक्षणाचे दर खालीलप्रमाणे-

प्रशिक्षण देण्याचा प्रकार	पाठ्यक्रमाच्या दर	पाठ्यक्रमाचा कालावधी
(१)	(२)	(३)
हलके मोटार वाहन	रु. ३५२०/-	४० दिवस
जड मोटार वाहन	रु. ४१००/-	४० दिवस
वाहक	रु. १४६५/-	८ दिवस

वरील दर हे निविदा प्रक्रिया राबवून व मा. उच्च न्यायालय खंडपीठ, औरंगाबाद यांचे मा. न्यायालयाचे आदेशाप्रमाणे वाटाघाटी करून निश्चित करण्यात आले.

निविदा प्रक्रियेमध्ये आयटीआयने भाग घेतला नव्हता. निविदा प्रक्रियेतील अटी व शर्तीमध्ये प्रशिक्षणाचा कालावधी ४० दिवस निश्चित करण्यात आला होता.

शासन निर्णय दिनांक ४ फेब्रुवारी, २००८ प्रमाणे दर निश्चिती ही निवासी प्रशिक्षणासाठी केलेली असल्याने भोजन निवास वगळून दर ठरविणे अपेक्षित नव्हते, तसेच स्थानिक विद्यार्थी प्रशिक्षणासाठी वसतीगृहात राहत नसल्यास त्यांना महात्मा फुले मागासवर्ग विकास महामंडळ, मुंबई यांचे दराप्रमाणे विद्यावेतन देणे बंधनकारक होते. (चालकासाठी रु. ३००/- व वाहकासाठी रु. १५०/-) विद्यावेतनामध्ये स्थानिक प्रशिक्षणार्थीसाठी प्रवासखर्च व पॉकेटमनी यांचा समावेश होता

• विभागाच्या अधिकृत कर्मचा-यांच्या उपस्थितीत घेतलेल्या लाभार्थ्यांच्या मुलाखतीत असे दिसून आले की ३४ पैकी २८ लाभार्थ्यांना ना निवासाचा वा भोजनाचा लाभ मिळाला होता ना विद्यावेतन मिळाले होते.

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेला स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे.

लेखा आक्षेपामध्ये नमूद केलेल्या वस्तुस्थितीप्रमाणे सदरची बाब सद्यस्थितीत तपासणी शक्य नाही. तथापी, संबंधित सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण यांनी प्रशिक्षणार्थीचे प्रशिक्षण पूर्ण झाल्यानंतर परवाना व बिल्ला इत्यादी बाबी मिळाल्याची खात्री करून नंतरच देयके अदा केलेली आहेत.

• केंद्रीय मोटार वाहन नियम, १९८९, प्रमाणे २१ दिवस प्रशिक्षण देणे अपेक्षित असताना करारनाम्यात ४० दिवसांच्या प्रशिक्षणाचा अंतर्भाव होता. तसेच मुलाखत घेतलेल्या ३४ पैकी २८ उमेदवारांनी सांगितले की त्यांना २० ते ३० दिवसांचे प्रशिक्षण दिले गेले.

ज्ञापन :-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे.

केंद्रीय मोटार वाहन अधिनियम १९८९ प्रमाणे वाहन परवाना प्रशिक्षण कालावधी हा २१ दिवसांचा निश्चित केलेला आहे. मात्र सामाजिक न्याय विभागांतर्गत देण्यात येणा-या प्रशिक्षणाचा कालावधी, सन १९९५ पासून ४५ दिवसांचा निश्चित करण्यात आला होता. तथापी, सदरचा कालावधी सन २००७-०८ मध्ये निविदाप्रक्रिया राबविताना ४० दिवसांचा करण्यात आला. अधिनियमातील कालावधी हा आदर्श कालावधी आहे, व तो कालावधी कमीतकमी आहे. जास्तीचा कालावधी नमूद नाही.

मोटार वाहन चालक व वाहक प्रशिक्षण ही शासनाची कल्याणकारी योजना असून कालावधी हा मागासवर्गीयांचे हित लक्षात घेऊन ठरविण्यात आला आहे. यामध्ये प्रशिक्षणार्थीचे गावापासून मुख्यालयाचे ठिकाणचा प्रवास, प्रत्यक्ष वाहन परवाना काढणे, इत्यादी सर्व बाबींचा समावेश होतो. त्यामुळे वैद्यकीय तपासणी, थिअरी व प्रॅक्टिकल, सराव करणे, कच्चे वाहन परवाना काढणे, प्रशिक्षणाचे कालावधीत प्रशिक्षणासह पक्का परवाना मिळेपर्यंत कालावधी ४० दिवसांचा निश्चित केलेला होता. प्रशिक्षणार्थीची क्षमतेनुसार कालावधी कमी-जास्त होऊ शकतो.

● केंद्रीय मोटार वाहन कायदा, १९८८ नुसार फक्त ट्रान्सपोर्ट परतावा धारकच सार्वजनिक वाहन चालवू शकतो. चाचणी तपासणी केलेल्या नऊ जिल्ह्यात २,६६७ परवाने ज्या लाभार्थ्यांना दिले गेले त्यातील १,८२७ परवाने (६८.५० टक्के) नॉन ट्रान्सपोर्ट वर्गाचे होते ज्यांना फक्त खाजगी वाहनच चालवता येणे शक्य होते व रोजगाराची फक्त सिमीत संधी उपलब्ध होती.

ज्ञापन :-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे.

शासन निर्णय दिनांक १४ फेब्रुवारी, २००८ प्रमाणे प्रशिक्षणासाठी लाभार्थी निवडीचे अधिकार सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण यांना होते. तसेच शासन परिपत्रक दिनांक ७ एप्रिल, २००८ प्रमाणे प्रत्येक जिल्ह्यासाठी हलके वाहन, जड वाहन व वाहक परवान्यासाठी प्रत्येकी ३०० प्रमाणे उद्दिष्टे देण्यात आले होते. कोणते प्रशिक्षण घ्यावयाचे याबाबत प्रशिक्षणार्थींवर कोणतेही बंधन नव्हते. जिल्ह्यासाठी दिलेले उद्दिष्टेपूर्तीसाठी व रिक्त जागांसाठी इतर उद्दिष्टांमधील प्रशिक्षणार्थ्यांचा समावेश करून प्रशिक्षण दिलेले आहे. प्रशिक्षण निवड करण्याचे व पसंतीचे अधिकार प्रशिक्षणार्थींचे असल्याने त्यांची मागणी व आवड लक्षात घेऊन प्रशिक्षणासाठी प्रवेश देवून प्रशिक्षण देण्याची तरतूद आहे. प्रशिक्षणामध्ये ट्रान्सपोर्ट, नॉन ट्रान्सपोर्ट अशी विभागणी नव्हती. त्यामध्ये हलके वाहन चालक परवाना यांचा समावेश होता. हलके वाहन परवाना मिळाल्याशिवाय ट्रान्सपोर्ट वाहन परवाना उपलब्ध होत नाही. म्हणून प्रशिक्षणार्थींची पसंती लक्षात घेऊन प्रशिक्षण दिलेले आहे. व ती संख्या तुलात्मकदृष्ट्या जास्त आहे. जड वाहन चालकासाठी १ वर्ष कालावधी पूर्ण झालेला ट्रान्सपोर्ट परवाना असल्याशिवाय जड वाहनाचा परवाना दिला जात नाही.

हलक्या वाहन परवानाधारकांना शासकीय, निमशासकीय, खाजगी कार्यालयामध्ये नोकरीच्या संधी मोठ्या प्रमाणात उपलब्ध होतात व तसे तपासणीमध्ये सुध्दा स्पष्ट झाले आहे.

लाभार्थी निवडीसाठी किमान शैक्षणिक पात्रता व वयाखेरीज अर्हतेविषयक कोणतेही मापदंड ठरले नव्हते परिणामी चाचणी तपासणी केलेल्या नऊ जिल्ह्यांत १२० वाहन परवाने उच्च शैक्षणिक व व्यावसायिक असलेल्या गुणवत्ता असलेल्या म्हणजे डॉक्टर, अभियंता, वकील इत्यादी व्यक्तींना दिले गेल्याचे दिसून आले तसेच २०७ वाहन परवाने ४० ते ६० वयोगटातील लाभार्थ्यांना दिले गेले होते.

ज्ञापन :-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे.

शासन निर्णय दिनांक ४ फेब्रुवारी, २००८ मधील तरतुदीप्रमाणे प्रशिक्षणासाठी उमेदवारांची वयोमर्यादा, शैक्षणिक अर्हता व शारिरीक पात्रता मोटार वाहन अधिनियमाप्रमाणे निश्चित करण्यात आलेली होती. तथापि अधिनियमात जास्तीच्या वयाची अट नमूद नाही. लेखापरिक्षणातील परिच्छेद क्र.९.२ च्या अनुषंगाने २६६ लाभार्थ्यांची डॉक्टर, अभियंता, वकील असल्याचे निदर्शनास आणल्यानुसार समाज कल्याण आयुक्तालयाचे २२४ व विजाभजचे ४२ लाभार्थी असे २६६ लाभार्थ्यांची (२६६ न्र.३६२०७९६२९२०) अक्षरी रु. नऊ लाख बासष्ट हजार नऊशे वीस फक्त घनादेश क्र.०८७१९१, दि.१६.११.२०१३ अन्वये लेखाधिकारी (कर्ज) समाज कल्याण आयुक्तालय, म.रा.पुणे यांचेमार्फत शासनास परत केली आहे.

● वाहन परवाने प्रशिक्षण कालावधीमध्ये किंवा प्रशिक्षण कालावधीच्या आधी दिले गेले होते तसेच दुचाकी वाहनांकरता देखील परवाने दिले गेले.

ज्ञापन :-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे.

जड वाहन चालक परवाना मिळण्यासाठी प्रशिक्षणार्थ्यांकडे १ वर्ष जून हलके वाहन चालविणे (ट्रान्सपोर्ट) परवाना असणे बंधनकारक आहे. त्यामुळे जड वाहन चालकासाठी प्रवेश घेणा-या प्रशिक्षणार्थ्यांकडे पूर्वीचा परवाना असणे शक्य आहे. तथापि, दुचाकी प्रशिक्षण दिलेल्या प्रशिक्षणार्थींच्या खर्चाची प्रतिपूर्ती करण्यात आलेली नाही.

● विभागाने सदर योजनेद्वारे किती लाभार्थ्यांना योग्य तो रोजगार प्राप्त झाला हे माहित करून घेण्यासाठी कोणतीही पध्दती निश्चित केली नव्हती.

ज्ञापन :-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे.

योजनेची अंमलबजावणी व प्रशिक्षणानंतर प्रशिक्षणार्थींना किती प्रमाणात रोजगार मिळाला याबाबतची कार्यपद्धती निश्चित नव्हती, ही बाब मान्य करण्यात येत आहे.

संस्थेने ज्या प्रशिक्षणार्थींना प्रशिक्षण दिलेले आहे व ज्या प्रशिक्षणार्थींना परवाने प्राप्त झालेले आहेत, अशा प्रशिक्षणार्थींचा सॅम्पल सर्वे संस्थेकडून करण्यात आला.

त्यानुसार वस्तुस्थिती खालील प्रमाणे आहे.

प्रवर्ग	२००८-०९ ते २०१२-१३ या कालावधीत प्रशिक्षण व परवाना दिलेल्या लाभार्थ्यांची संख्या	सॅम्पल सर्वे प्रमाणे प्रशिक्षणार्थींकडून प्राप्त झालेली माहिती	पैकी रोजगार मिळालेल्या लाभार्थ्यांची संख्या	टक्के - वारी
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
विजाभज	१९००४४	११०००	५२९६	४८%
अनु. जाती	२४५३६८	१३०००	५९५९	४९%

अंदाजित ५०% प्रशिक्षणार्थींना रोजगार मिळाल्याचे दिसते.

योजनेची अंमलबजावणी व प्रशिक्षणार्थींना प्रशिक्षण दिल्यानंतर प्राप्त झालेल्या रोजगाराच्या संधी याबाबत डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी) पुणे यांचेमार्फत मुल्यांकन करण्यासाठी कार्यवाही सुरु करण्यात आली आहे. तसेच मोटार वाहन चालक प्रशिक्षण योजनेचे मुल्यमापन करण्यासाठी शासनाने दिनांक ४ फेब्रुवारी, २०१५ प्रमाणे कार्यपद्धती निश्चित केली आहे.

• शासनाने सदर वस्तुस्थिती मान्य करताना (नोव्हेंबर २०१३) नमूद केले की, फेब्रुवारी २००८ मधील शासन निर्णयातील RMDS बरोबर केलेल्या करानाम्यामधील अटी व शर्ती सुधारल्या जातील.

ज्ञापन :-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे.

मे.रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल, जळगाव यांचे बरोबरील करार माहे फेब्रुवारी, २०१५ अखेर संपुष्टात आलेला आहे. मोटार वाहन चालक प्रशिक्षण भक्कमपणे देणे व लाभार्थ्यांना रोजगाराच्या खात्रीशीर संधी उपलब्ध व्हाव्यात, म्हणून शासनाने सुधारीत प्रस्ताव तयार केलेला आहे. प्रस्तावामध्ये याजनेच्या मुल्यमापनाचाही समावेश करण्यात आला आहे प्रस्तावामध्ये योजनेच्या मुल्यमापनाचाही समावेश करण्यात आला आहे. हे प्रशिक्षण मुख्यत्वे महाराष्ट्र राज्य महामार्ग परिवहन महामंडळ, औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था व केंद्रीय वाहन प्रशिक्षण संस्था, पुणे यांचे मार्फत घेण्याचे प्रस्तावित आहे.

प्रस्तावातील महत्वाच्या तरतुदी खालील प्रमाणे-

(१) प्रशिक्षणार्थी हा महाराष्ट्र राज्यातील रहिवासी असणे आवश्यक आहे.

(२) हलके वाहन प्रशिक्षणासाठी वयाची मर्यादा १८ ते ३५ वर्षे व अवघड वाहन प्रशिक्षणासाठी वयाची मर्यादा २० ते ३५ वर्षे इतकी राहिल.

(३) प्रशिक्षणार्थी हा अनुसूचित जाती, नवबौध्द व विमुक्त जाती आणि भटक्या जमातीतील असावा.

(४) प्रशिक्षणार्थीची कमीत-कमी शैक्षणिक अर्हता इ.८ वी पास इतकी असावी.

(५) निवड करण्यात आलेला प्रशिक्षणार्थी हा बेरोजगार असावा.

(६) प्रशिक्षणार्थीच्या कुटुंबाची वार्षिक उत्पन्न मर्यादा रु.२.५ लक्ष पेक्षा जास्त नसावी.

(७) प्रशिक्षणार्थ्याची अंतिम निवड करण्याचे अधिकार संबंधीत सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण आणि प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण यांना राहतील.

(८) मोटार वाहन चालक प्रशिक्षणाचा कालावधी हा ३० दिवस इतका राहील.

परिच्छेद क्रमांक : २.४.९.३: कर्मवीर दादासाहेब गायकवाड सबळीकरण आणि स्वाभिमान योजनेची अंमलबजावणी.

दारिद्र्य रेषेखालील अनुसूचित जातीमधील भूमिहीन मजूर रोजगार हमी योजना (EGS) अथवा खाजगी जमीन धारकांवर रोजी रोटी करता अवलंबून असतात. म्हणून त्यांचे आर्थिक उत्पन्न कायम स्वरूपी वाढवण्याच्या आणि त्यांच्या राहणीमानाचा दर्जा वाढवण्याच्या दृष्टीने शासनाने (जून २००४) कर्मवीर दादासाहेब गायकवाड सबळीकरण आणि स्वाभिमान योजने अंतर्गत भूमिहीन अनुसूचित जातीच्या लाभार्थ्यांना जमीन वाटप करण्याचे प्रस्तावित केले. अनुसूचित जातीमधील दारिद्र्य रेषेखालील भूमिहीन (विधवा व परित्यक्ता महिलासंकट) लाभार्थ्यांना या योजनेअंतर्गत दोन एकर बागायती अथवा चार एकर जिरायती जमीन वाटप करावयाची होती. योजनेच्या मार्गदर्शक सुचनांनुसार जमिनीच्या किंमतीच्या ५०S भार अनुदान म्हणून शासनाने उचलावयाचा असून उरलेली किंमत बिनव्याजी कर्ज म्हणून द्यावयाची होती. कर्जाची वसुली जमीन वाटप केल्यानंतर तिस-या वर्षापासून १० समान वार्षिक हप्त्यात करावयाची होती.

आयुक्तांनी कर्ज व अनुदान वाटपाचे लेखे ठेवावयाचे असून सहाय्यक आयुक्तांनी जिल्हा पातळीवर जमिनीच्या प्रत्यक्ष वापराचे दस्तऐवज ठेवावयाचे होते. जिल्हाधिका-यांच्या अध्यक्षतेखालील चार सदस्य व सहाय्यक आयुक्त सदस्य सचिव असलेल्या समितीने लॉटरी पद्धतीने लाभार्थ्यांची निवड करावयाची होती.

विभागाने सन २००४-१३ या कालावधीमध्ये १३,९८५.८९ एकर जिरायती व ३,१७१.९१ एकर बागायती जमीन रु.११६.९३ कोटी मध्ये खरेदी केली. यापैकी १३,०६९.८२ एकर आणि ३,१४९.५६ एकर जिरायती आणि बागायती जमीन अनुक्रमे ३,४७७ आणि १५२८ लाभार्थ्यांना वाटप केली. लेखा परिक्षणात पुढील बाबी दिसून आल्या.

चाचणी तपासणी केलेल्या नऊ पैकी आठ जिल्ह्यांत खरेदी, वाटप लाभार्थ्यांकडून जमिनीचा प्रत्यक्ष वापर व कर्जाच्या वसुलीस पात्र असलेल्या रकमेसंबंधीचे दस्तऐवज ठेवले नव्हते.

या आठ जिल्ह्यांमध्ये, विभागाने रु. २२.१७ कोटी किंमतीची ३,६६३.९४ एकर जमिन खरेदी केली ज्यापैकी ३,५२२.३३ एकर जमिन १,०८७ लाभार्थ्यांना वितरीत करण्यात आली तर १४१.६१ एकर जमीन अवितरीत राहिली.

शासनाने नमूद केले (नोव्हेंबर २०१३) की, आयुक्त, समाजकल्याण यांनी सहाय्यक आयुक्तांना जमिनीचे वितरण, प्रत्यक्ष वापर व कर्जाची वसुली यासंबंधीचे दस्तऐवज ठेवण्याकरीता सहाय्यक आयुक्तांना सूचित केले आहे. (ऑक्टोबर २०१३)

ज्ञापन :-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेला स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे.

आयुक्त कार्यालयाने पत्र क्र.११४८, दिनांक २२.१२.२००६ व पत्र क्र. ७६६, दिनांक २९ ऑक्टोबर, २०१३ नुसार जमिन वाटप केलेल्या लाभार्थ्यांच्या नोंदवही, निधीच्या तपशिलाची नोंदवही.

वसुलीच्या तपशिलाची नोंदवही अदयावत ठेवणेबाबत सर्व सहाय्यक आयुक्त, यांना कळविण्यात आलेले होते. त्याचप्रमाणे आता सर्व जिल्ह्यात आवश्यक त्या नोंदवह्या ठेवण्यात आलेल्या आहेत. असे सर्व जिल्ह्यांचे सहाय्यक आयुक्तांनी नोंदवह्या ठेवल्याचे कळविलेले आहे. (सोबत सर्व जिल्हे सहाय्यक आयुक्त समाज कल्याण यांनी दिलेले प्रमाणपत्र जोडले आहेत.) यात तपासणी करण्यात आलेल्या अमरावती, कोल्हापूर, सोलापूर, लातूर, पुणे, औरंगाबाद, नाशिक व नागपूर या जिल्ह्यांचा समावेश आहे. त्यांनी सदर अभिलेख अद्यावत केल्याबाबतचे प्रमाणपत्र सोबत जोडले आहे

१. यवतमाळ — १०६.०० एकर

२. अमरावती — २२.०० एकर

३. सोलापूर — १३.३ एकर

४. औरंगाबाद — ९.२१ एकर

एकुण — १४०.५१

१. वरील अवितरीत जमीनीपैकी यवतमाळ जिल्ह्यातील पाटापांगरा येथील ७४ एकर जमीन खरेदी प्रकरणात दिवाणी दावे जिल्हा न्यायालयात सुरु होते सदर दाव्यांचा निकाल लागल्यानंतर ७४ एकर जमीनीचे वाटप करण्यात आले आहे.

- बजरंग तालुका पुसद जि.यवतमाळ येथील ४ एकर जमीनीवर अतिक्रमण झालेले आहे.

- २८ एकरचे जमीन तुकड्याच्या स्वरुपात असल्याने तुकडेबंदी कायदानुसार ती वाटप करण्यास उपयुक्त नाही, असे जिल्हाधिकारी यवतमाळ यांनी कळविले आहे.

२. अमरावती जिल्ह्यातील ८ एकर जमीन उतारपाटी असल्यामुळे लाभार्थींनी जमीन घेण्यास नकार दिलेला आहे. त्यामुळे पुर्नवाटपासाठी जाहिरनामा प्रसिध्दी देण्यात येत आहे. १४ एकर शेतजमिनीचे वाटप प्रक्रिया पुर्ण झालेली आहे.

३. औरंगाबाद येथील ९.२१ एकर शेतजमिनीचे वाटप पुर्ण झालेले आहे.

४. सोलापुर येथील १३.३ एकर शेतजमिनीची वाटपाची प्रक्रिया सुरु आहे.

५. अमरावती, औरंगाबाद, सोलापुर, यवतमाळ या जिल्ह्यातील कर्मवीर दादासाहेब गायकवाड सबळीकरण व स्वाभिमान योजनेतर्गत खरेदी करण्यात आलेली जमिन वाटपाअभावी अवितरीत राहिल्याने तसेच वाटपायोग्य नसणारी/खराब/तुकड्याची जमिन खरेदी करण्यात आल्याने सदरच्या अनियमिततेस जबाबदार असणा-यांवर प्रशासकीय कारवाई प्रस्तावित करण्यात आलेली आहे.

परिच्छेद क्रमांक : २.४.९.४ : रमाई घरकुल योजनेची अंमलबजावणी :-

विभागाने (नोव्हेंबर २००८) कमी किंमतीची घरकुल योजना राबविण्याचे ठरवले. शहरी अथवा ग्रामीण भागात १५ वर्षे वास्तव्य आणि स्वतःचे कच्चे घर अथवा जमिनीचा तुकडा असलेल्या अनुसूचित जाती मधील लाभार्थ्यांना घरकुल वाटपाच्या सदर योजनेचे रमाई घरकुल योजना (RGY) असे नामाभिधान नोव्हेंबर २०११ मध्ये करण्यात आले. प्रति लाभार्थी रु.एक लाख, रु.१.५ लाख व रु. दोन लाख अनुक्रमे ग्रामीण, नगरपरिषद क्षेत्र आणि महापालिका क्षेत्रामध्ये अनुदान देणेचे विभागाने सुरुवातीस ठरवले. प्रत्येक लाभार्थीस २६९ चौ. फूटाचे घरकुल बांधण्याची तरतूद योजनेत होती. विभागाने ग्रामीण भागासाठी प्रति लाभार्थी अनुदानाची रक्कम रु. ७००० पर्यंत कमी केली.योजनेची प्रत्यक्ष अंमलबजावणी ऑक्टोबर, २०१० मध्ये सुरु झाली.

निधीची तरतूद, कार्यान्वित यंत्रणांना निधीचे वाटप, २०१०-१३ या कालावधीसाठी ठरवलेली उद्दीष्टे व लक्ष्यपूर्ती याचा तपशील तक्ता ४ मध्ये दर्शवला आहे.

तक्ता ४ : निधी वाटप तथा निर्धारित उद्दीष्टे सन २०१०-१३

तपशील	उद्दीष्ट				साध्य व वाटप			
	ग्रामीण	शहरी		एकूण	ग्रामीण	शहरी		एकूण
		नगर परिषदा	महानगर पालिका			नगर परिषदा	महानगर पालिका	
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)	(८)	(९)
एकूण घरकुले वाटप	२,९२,८८६	७४,९९२	३८,८३२	४,०६,७१०	१,३४,९७४	४,१८०	१,१९२	१,४०,३४६
(रु.कोटींमध्ये)	१,६१८.८५	५१५.२४	१५३.३५	२,२८७.४४	१,३००.७२	१५६.१२	४१.००	१,४९७.८४
चाचणी तपासणी मधील जिल्हे (मुंबई वगळता)								
एकूण घरकुले वाटप	६८,७७६	२४,३८१	२६,४८५	१,१९,६४२	२७,१९७	१,३७२	८७२	२९,४४१
(रु.कोटींमध्ये)	२९९.८१	१९६.८२	१२८.१२	६२४.७५	२५९.१०	३९.२९	३६.५४	३३४.९३

तक्ता ४ मध्ये दिसून येईल की राज्यातील ग्रामीण, नगर परिषद व महानगर पालिका क्षेत्रांमध्ये केवळ ४६.०८ टक्के, ५.५७ टक्के, ३.०७ टक्के घरकुल पूर्ण झाली चाचणी तपासणीतील जिल्ह्यांत फक्त ३९.५४ टक्के, ५.६३ टक्के आणि ३.२९ टक्के घरे पूर्ण झाली.

चाचणी तपासणी केलेल्या जिल्ह्यात वाटप केलेल्या रु.६२४.७५ कोटी रकमेपैकी रु.३३४.९३ कोटी वापरले गेले व रु.२८९.९२ कोटी रक्कम वापरली गेली नव्हती. चाचणी तपासणी केलेल्या जिल्ह्यापैकी औरंगाबाद, नाशिक आणि पूणे जिल्ह्यांतील महानगर पालिकांना रु.६०.७३ कोटी वितरीत केलेले होते परंतु सदर रक्कम वापरली गेली नव्हती. पात्र लाभार्थीची निवड योग्य पद्धतीने केली गेली नसल्याने नियोजनातील त्रुटी दिसून आल्या.

जमीन उपलब्ध झाल्याने बांधकाम सुरु झाले नाही असे शासनाने नमूद केले (नोव्हेंबर, २०१३). उद्दिष्ट साध्य करणे कामी जमीन व तत्संबंधीचे प्रश्न सोडविणे बदल संबंधीत जिल्ह्यांस सूचना दिल्या जातील. शासनाने असेही नमूद केले की गरजू कार्यान्वयीन यंत्रणांकडे अखर्चित रक्कम पुनर्वाटप केली जाईल.

ज्ञापन :-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेला स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे.

अनुसूचित जाती व नवबौद्ध कुटूंबाचे राहणीमान उंचवावे व त्यांच्या निवा-याचा प्रश्न सुटवा म्हणून ग्रामीण व शहरी भागांमध्ये त्यांच्या स्वतःच्या जागेवर अथवा कच्च्या घराच्या जागेवर २६९ चौरस फुटाचे पक्के घर बांधून देण्यासाठी रमाई आवास (घरकुल) योजना शासन निर्णय दिनांक १५.११.२००८ पासून सुरु करण्यात आला आहे व त्याची अंमलबजावणी शासन निर्णय दिनांक १३.२०१० अन्वये करण्यात येत आहे.

(ब) योजनेचे लाभार्थी स्वरूप :-

बांधकामासाठी क्षेत्रनिहाय खर्चाची मर्यादा रुपये		लाभार्थी हिस्सा	कुटूंबांची वार्षिक उत्पन्न
क्षेत्र	रुपये		मर्यादा रुपये
(१)	(२)	(३)	(४)
(अ) ग्रामीण	७०,०००	निरंक	१,००,०००
(ब) नगरपालिका	१,५०,०००	७.५%	१,५०,०००
(क) महानगरपालिका	२,००,०००	१०%	२,००,०००
(ड) मुंबई महानगर प्रदेश	२,००,०००	१०%	२,००,०००

(क) योजनेच्या अटी व शर्ती :-

- लाभार्थी महाराष्ट्र राज्यातील अनु.जाती वा नवबौद्ध संवर्गातील असणे आवश्यक.
- लाभार्थ्याचे महाराष्ट्र राज्यातील वास्तव्य किमान १५ वर्षे असणे आवश्यक.
- ग्रामीण क्षेत्रासाठी लाभार्थी हा दारिद्र्यरेषेखालील असणे आवश्यक.
- अर्जदाराच्या कुटूंबांची वार्षिक उत्पन्न मर्यादा ग्रामरया क्षेत्र रु.१००,०००/- नगरपरिषद/नगरपालिका क्षेत्र रु.१,५०,००० व महानगरपालिका क्षेत्र रु.२००,०००/- इतकी आहे.
- सदर योजनेचा लाभ कुटूंबातील एकाच व्यक्तीस देय असून लाभार्थ्याने यापूर्वी शासनाच्या इतर गृहनिर्माण योजनेचा लाभ घेतलेला नसावा.
- सदर योजनेअंतर्गत माहे नोव्हेंबर, २०१६ अखेर ग्रामीण क्षेत्रात १९६५६१ नागरी क्षेत्रात एकूण १७६७१ घरकुले बांधून पूर्ण झालेली आहेत. तसेच ग्रामीण क्षेत्रात ३१७११ व नागरी क्षेत्रात १२६२३ घरकुलांचे बांधकाम प्रगतीपथावर आहे.

रमाई आवास योजना नागरी व ग्रामीण योजनेचा माहे नोव्हेंबर, २०१६ अखेर भौतिक व आर्थिक उद्दिष्टांचा तपशिल खालीलप्रमाणे भौतिक प्रगती :

क्षेत्र	मंजूर घरकुले	पूर्ण घरकुले	प्रगती पथावरील घरे	बांधकाम सुरु न झालेली घरे	बांधकाम पूर्ण झालेल्या घरकुलांची टक्केवारी
ग्रामीण	मंजूर घरकुले	पूर्ण घरकुले	प्रगती पथावरील घरे	बांधकाम सुरु न झालेली घरे	बांधकाम पूर्ण झालेल्या घरकुलांची टक्केवारी
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
ग्रामीण	२५०८६८	१९६५६१	३१७११	११३८७	७८%
नागरी (न.पा.)	२६१०१	१२०७७	७७४६	६४६६	४६%
नागरी-मनपा	१३५५०	५५९४	४८७७	३०६०	४१%
एकूण	२९०५१९	२१४२३२	४४३३४	२०९१३	७४%

आर्थिक प्रगती :-

क्षेत्र	प्राप्त अनुदान	शासनास समर्पित अनुदान	वर्ष	शिल्लक अनुदान	समर्पित वजा जाता खर्चाची टक्केवारी
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
ग्रामीण	२२६०.८७	१४७.२४	१६५४.२२	४५९.११	७८
नागरी (न.पा.)	५६३.५७	२७.७०	३०१.१७	२३४.७१	५६
नागरी-मनपा	२८३.९४	०.१७	२१५.२३	६८.५५	७६
एकूण	३१०८.३८	१७५.११	२१७०.९२	७६२.३७	७४

ग्रामविकास विभाग शासन निर्णय क्रमांक इंआयो-२०१५/प्र.क्र.२००/योजना-१०, दिनांक ३० डिसेंबर, २०१५ अन्वये पंडीत दिनदयाल उपाध्याय घरकुल जागा खरेदी अर्थसहाय्य योजना सुरु करण्यात आली असून सदर योजनेअंतर्गत घरकुलासाठी पात्र असलेल्या परंतु जागा नसलेल्या लाभार्थ्यांना रु.५०,०००/- जमीन अनुदान देण्याची योजना सुरु करण्यात आली असून त्यानुसार पुढील कार्यवाही करण्यात येत आहे.

तसेच ज्या कार्यान्वयन यंत्रणेकडे निधी अखर्चीत आहे. अशा कार्यान्वयन यंत्रणेकडचा निधी गरजू कार्यान्वयन यंत्रणेकडे मागणीनुसार आयुक्तालयाचे आदेश क्र.९८२, दिनांक ९.९.२०१५ अन्वये रु.५१.०२ कोटी (ग्रामीण) व आदेश क्र.१४६७, दि.२०.१.२०१६ अन्वये रु.६४.१७ कोटी पुनर्वाटप करण्यात आलेला आहे.

तसेच प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण विभाग, अमरावती यांनी आदेश क्र.पादे.उप्रा/ सकवि/ अम/ रआयो/ निधी / मागणी/ नागरीक्षेत्र/फेरवाटप/२०१५-१६/३१२२, दिनांक ३० एप्रिल, २०१५ अन्वये रु.१३.३४ कोटी इतका निधी यवतमाळ येथून अमरावतीकडे पुनर्वाटप केला आहे.

परिच्छेद क्रमांक : २.४.९.५ : जाती प्रमाणपत्र जारी करणे :-

महाराष्ट्र राज्य विधान मंडळाने जाती प्रमाणपत्र देण्याचे व त्याच्या पडताळणीचा (मे २००१) अनुसूचित जाती, जमाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग, विशेष मागास प्रवर्ग (जातीचे प्रमाण पत्र देणेचे व त्याच्या पडताळणीचे विनियमन) कायदा, २००० पारित केला. तरीसुद्धा विभागाने नियमावली १९ करणे कामी ११ वर्षे घेतली (ऑगस्ट २०१२). जाती प्रमाणपत्रे पडताळणी करून जारी करणेसाठी राज्यात १५ जात पडताळणी समित्या होत्या. नियम १८(५) नुसार जाती प्रमाणपत्रांची वैधता उरवणे कामी तीन महिन्यांचा कालावधी व अत्यंत विशिष्ट परिस्थिती मध्ये दोन महिने जास्त कालावधी जात प्रमाणपत्र तपासणी समित्यांसाठी दिला गेला.

नियम ९(२) अनुसार सक्षम प्राधिका-याने २० जाती प्रमाणपत्र दिल्याचा नोंदवहीचा उतारा जात प्रमाणपत्र समित्यांकडे प्रत्येक महिन्यात पाठवायचा होता. चाचणी तपासणी केलेल्या नऊ पैकी पाच २१ जिल्ह्यात जाती प्रमाणपत्र दिल्याचा नोंदवहीचा उतारा जात प्रमाणपत्र समित्यांकडे पाठविला गेला नव्हता.

नियमावली तयार करण्यास झालेल्या विलंबामुळे जात प्रमाणपत्रांची वैधता तपासणीकामात थकीत प्रकरणांची संख्या ऑक्टोबर २०१३ मध्ये ३,२३,१३८ होती. थकीत प्रकरणांची आयुष्यनिहाय स्थिती तक्ता ५ मध्ये दर्शविली आहे.

तक्ता : जाती प्रमाणपत्र तपासणी समितीपुढील थकीत प्रकरणांची संख्या

कालावधी	थकीत प्रकरणांची संख्या
(१)	(२)
सहा महिन्याच्या आतील	३०४८२५
सहा ते १२ महिने	१६३६६
१२ ते २४ महिने	१०४०
२४ महिन्यापुढील	९०७
एकूण . . .	३२३१३८

स्त्रोत : विभागाने दिलेल्या माहितीवरून.

मनुष्यबळाचा अभाव व पोलीस तपासणीमुळे लागलेला वेळ यामुळे जात प्रमाणपत्र तपासणीच्या कार्यपद्धतीत विलंब झाला असे शासनाने नमूद केले (नोव्हेंबर २०१३). तसेच पडताळणी पद्धती अधिक वेगवान करण्याकरिता नऊ जादा प्रमाणपत्र तपासणी समित्यांच्या मंजूरीचे प्रस्ताव विचाराधीन आहेत असेही नमूद केले.

ज्ञापन :-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे.

सन २००१ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्र.२३ नुसार राज्यात महाराष्ट्र अनुसूचित जाती, अनु.जमाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग व विशेष मागास प्रवर्ग (जातीचे प्रमाणपत्र व त्याच्या पडताळणीचे विनियमन) नियम २०१२ पारित करण्यात आले आहेत. उक्त नियमातील नियम क्र. १८ (५) नुसार “पडताळणी समिती जात प्रमाणपत्राच्या वैधतेबाबत आपला निर्णय ३ महिन्यांच्या अवधीच्या आत घेईल आणि अपवादात्मक परिस्थितीत २ महिन्यांचा जास्तीचा कालावधी समितीस घेता येईल” अशी तरतूद आहे.

त्यानुसार समितीकडील संशयास्पद नसलेल्या व परिपूर्ण असलेल्या प्रकरणी शीघ्रतेने निर्णय घेतला जातो. जी प्रकरणे संशयास्पद असतात त्या प्रकरणात अधिकचे पुरावे मागविणे, पोलीस दक्षता पथकामार्फत शालेय, गृह व इतर अनुषंगीक चौकशी करणे, चौकशीचा अहवाल अर्जदारास पाठवून त्यांचा खुलासा मागविणे, नैसर्गिक न्यायाच्या दृष्टीने सुनावणीची संधी देणे इ. प्रक्रियेसाठी अधिकचा वेळ लागतो. तरीही समित्यांकडून विहित कालावधीत निर्णय घेण्याचा प्रयत्न केला जातो.

शासन पत्र क्र.बैठक २०१५ प्र.क्र. ७४/समन्वय कक्ष दिनांक १४.८.२०१५ अन्वये मा.मुख्यमंत्री महोदयांनी मंजूर केलेल्या सामाजिक न्याय विभागाच्या KRA मध्ये जात वैधता प्रमाणपत्रासाठी अर्ज मिळाल्यापासून तीन महिन्यात कुठल्याही परिस्थितीत प्रमाणपत्राचे वाटप करणे, बंधनकारक केले आहे. तसेच महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम २०१५ च्या कलम ३ मधील तरतूदीच्या अनुषंगाने सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागांतर्गत असलेल्या क्षेत्रीय कार्यालयामार्फत सेवा उपलब्ध करून देण्याबाबत शासन निर्णय सामाजिक न्याय व विशेष विभाग क्र.संकीर्ण २०१५/प्र.क्र.५३/समन्वय, दि.२४.११.२०१५ अन्वये सामाजिक न्याय विभागाने पुराव्याच्या कालमर्यादेत सेवांमध्ये अ.क्र. ८ मध्ये “जात प्रमाणपत्र पडताळणी ही अर्ज प्राप्त झाल्यापासून ३ महिन्यात करावयाची आहे.”

वरीलप्रमाणे कालमर्यादेत प्रकरणे निकाली काढण्यासाठी या कार्यालयाचे पत्र क्र. सिव्हीसी ५११५/प्र.क्र.४२/कार्या १४ (२) ३६८८ दि.९.१२.२०१५ अन्वये सर्व समित्यांना सूचना दिल्या आहेत. जात प्रमाणपत्र पडताळणीसाठी राज्यात सध्या १५ विभागीय जात प्रमाणपत्र पडताळणी समित्या कार्यरत होत्या. दिनांक ३ मार्च, २०१५ च्या शासन निर्णयान्वये जिल्हा निहाय समित्यांची निर्मिती केली होती. परंतु समित्यांसाठी अधिका-यांच्या नियमित नियुक्त्यांसाठी काही कालावधी लागणार असल्याने दिनांक २९ मार्च, २०१५ च्या शासन निर्णयान्वये कार्यरत असलेल्या १५ समित्यांचे कामकाज पूर्ववत होते.

जिल्हानिहाय समित्यांच्या निर्मितीसाठी आवश्यक कर्मचारी वृंद व लागणारी साधनसामुग्री, आर्थिक बाबी इ.संबंधीचा सविस्तर प्रस्ताव या कार्यालयाचे पत्र क्र.सीव्हीसी १०१५/प्र.क्र.९८/कक्ष १३/४३४५ दिनांक २७.०२.२०१५ व पत्र क्र.सीव्हीसी १०१५/कक्ष १३/प्र.क्र.७८/३२५५ दिनांक ७/११/२०१५ अन्वये शासनास सादर केला होता. शासनाने जिल्हानिहाय समित्यांसाठी कर्मचा-यांचा आकृतीबंध सादर केला होता. शासनाने जिल्हानिहाय समित्यांसाठी कर्मचा-यांचा आकृतीबंध दिनांक ०१.०६.२०१६ च्या शासन निर्णयान्वये मंजूर केला आहे. व दिनांक २९.११.२०१६ पासून प्रत्येक जिल्ह्यात जिल्हानिहाय समित्या प्रत्यक्षात कार्यान्वित झाल्या आहेत.

उक्त नियमातील नियम क्र. ९ (२) अनुसार 'सक्षम प्राधिका-यांनी' जात प्रमाणपत्र दिल्याच्या नोंदवहीचा उतारा जात प्रमाणपत्र समित्यांकडे प्रत्येक महिन्यात पाठविणे आवश्यक असते. परंतु अशी कार्यवाही सक्षम प्राधिक-यांकडून होत नाही ही वस्तुस्थिती आहे. याबाबत संबंधित समित्यांकडून पाठपुरावा केला जातो. सक्षम प्राधिक-यांना या कार्यालयाकडून देण्यात येत असलेल्या जात प्रमाणपत्राबाबतच्या प्रशिक्षणातही सूचना देण्यात येत असतात.

माहे ऑक्टोबर, २०१३ मध्ये प्रलंबीत प्रकरणांची संख्या ३,२३,१३८ होती. प्रलंबीत प्रकरणे निकाली काढण्यासाठी बार्टी संस्थेच्या सहकार्याने जात प्रमाणपत्र पडताळणी समिती स्तरावर विशेष मोहिमांचे आयोजन करून प्रकरणे निकाली काढलेली आहेत. माहे डिसेंबर, २०१६ अखेर ११९८७१ इतकी प्रकरणे प्रलंबित आहेत. समितीतील अधिका-यांची विशेषतः अध्यक्षांची व सदस्य सचिवांची पदे मोठ्या संख्येने रिक्त असल्याने प्रकरणावर निर्णय घेण्यास कोरम अभावी मर्यादा पडतात व प्रलंबित प्रकरणांची संख्या वाढते.

परिच्छेद क्रमांक : २.४.९.६ : सहकारी संस्थांना अर्थसहाय्य योजनेची अंमलबजावणी :-

ज्या नोंदणीकृत सहकारी संस्थांतून ७० टक्के अनुसूचित जातीचे सदस्य व कर्मचारी आहेत अशा सहकारी संस्थांना अनुसूचित जातीच्या लाभार्थ्यांचे आर्थिक जीवनमान उंचावणे करता शासनाने सहकारी संस्थांना अर्थसहाय्य देणेची योजना सुरु केली (फेब्रुवारी २००४) योजनेची ठळक वैशिष्ट्ये अशी होती :

- रु.पाच ते रु.सात कोटी किंमतीच्या सरकारी संस्थांच्या प्रकल्पांना ३५ टक्के भागभांडवल आणि ३५ टक्के कर्ज विभागाने द्यावयाचे होते दरलेला भाग वित्तीय संस्थांकडून (२५ टक्के) आणि (५ टक्के) सभासदांकडून शासनकडील भाग भांडवल व कर्ज मंजूर होणे अगोदर उभा करावयाचा होणे अगोदर उभा करावयाचा होता.

- कर्ज व भाग भांडवलाचा पहिला हप्ता दिल्यापासून एक वर्षात प्रकल्प पूर्ण करणेचा होता.

- शासनाकडील एकूण ७० टक्के रक्कम मिळाल्यानंतर दोन वर्षांनंतर कर्जाची रक्कम सहा वर्षात परत करणेची होती.

फेब्रुवारी, २००४ पासून रु.३७४.९० कोटी भाग भांडवल आणि रु.३७३.१९ कोटी कर्ज म्हणून ३७२ संस्थांना वाटप झाले. लेखा परिक्षणात खालील बाबी नजरेत आल्या.

- ८४ सहकारी संस्थांना भाग भांडवल व कर्जाची पूर्ण रु.२९१.९० कोटी मार्च, २०१३ अखेर प्राप्त झाली. यापैकी, ५८ सहकारी संस्थांकडून रु.९५.५० कोटी कर्ज वसुलीयोग्य होते परंतु सदर संस्थांनी कर्ज हप्त्यांची अदायगी सुरु केली नव्हती जरी त्यांना संपूर्ण रक्कम मिळून दोन वर्षे झाली होती.

- ३७२ मंजूर प्रकल्पांपैकी ३३० प्रकल्प (ज्यांना २००४-०५ ते २०१०-११) या काळात रु.६२४.५७ कोटी वाटप आले होते. एक ते सात वर्षांपासून अपूर्ण होते. या अपूर्ण प्रकल्पांमुळे अनुसूचित जातीच्या समुदायाची आर्थिक उन्नती करण्याचा उद्देश सफल होऊ शकला नाही.

- २४५ सहकारी संस्थांना कर्ज व भाग भांडवलाचा पहिला हप्ता म्हणून मार्च, २०११ अखेर अनुक्रमे रु.१७०.०९ कोटी व रु.१६८.४० कोटीचे वाटप झाले होते. परंतु सदर संस्थांकडून दुस-या हप्त्याकरता मागणी आली नव्हती. जरी प्रकल्प पहिला हप्ता वितरीत केल्यापासून एक वर्षात पूर्ण करायचा होता तरीही मंजूर केलेल्या कर्जाच्या वसुलीपोटी विभागाने कुठल्याही कारवाईची सुरुवात केली नव्हती.

- ज्यांना पहिल्या हप्त्यापोटी रु.१.९० कोटी अदा करण्यात आले होते परंतु त्यांनी दुसरा हप्ता मागविला नव्हता, अशा दोन संस्थांना तांत्रिक विश्लेषण अहवाल आणि कर्ज मंजुरीचा देकार असलेल्या आशयाची देना बँकेच्या क्रांती चौकी, औरंगाबाद शाखेने २३ सादर केलेल्या पत्रांची उलट तपासणी लेखा परिक्षणात करण्यात आली. सदर अहवाल व पत्रे प्रथम दर्शनी बनावट असल्याचे बँकेने कळवले.

शासनाने नमूद केले (नोव्हेंबर, २०१३) की अशा सर्व प्रकारांची सविस्तर चौकशी करणेत येईल.

ज्ञापन :

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे.

शासनाने अनुसूचित जातीच्या औद्योगिक सहकारी संस्थांना अर्थसहाय्य करण्याची योजना सन २००४-०५ मध्ये शासन निर्णय दिनांक २७.०२.२००४ पासून सुरु करण्यात आली.

शासनाने मागिल सर्व शासन निर्णय अधिक्रमित करून दिनांक २२.५.२००८ अन्वये निर्गमित केलेल्या शासन निर्णयानुसार ३२ अटींचा व शासन पुरक पत्र दिनांक ३०.३.२०१० अन्वये ४ पुरक अटींचा अंतर्भाव करण्यात आला आहे. यानंतर शासन निर्णय दिनांक २८.८.२०१४ नुसार संस्थेच्या अनुसूचित सभासदांचे जात पडताळणी करून जात वैधता प्रमाणपत्र प्राप्त करणे अनिवार्य करण्यात आले आहे.

योजनेची ठळक वैशिष्ट्ये :

- शासन निर्णय २००८ मधील अट क्र. ५ नुसार अर्जदार संस्थेने एकूण प्रकल्प मुल्याच्या ५% एवढ्या निधीची उभारणी स्वतः केल्यानंतर ३५% भागभांडवल व ३५% दिर्घमुदतीचे कर्ज विशेष घटक योजने अंतर्गत सामाजिक न्याय विभागाकडून देण्यात येईल. सहकारी संस्थांनी प्रकल्प खर्चाच्या २५% अर्थसहाय्य कर्ज वित्तीय संस्थाकडून उपलब्ध करून घ्यावे.

- वरील अट विचारात घेता संस्थांचा प्रस्ताव शासनास मंजूरीस्तव सादर करते वेळी संस्थांनी एकूण प्रकल्प मुल्याच्या ५९ एवढ्या निधीची उभारणी स्वतः केल्यानंतर तसेच प्रकल्प खर्चाच्या २५% अर्थसहाय्य कर्ज मंजूरीचे हमीपत्र वित्तीय संस्थेकडून प्राप्त करून घेतल्यानंतर संस्थेस ३५% भागभांडवल व ३५% दीर्घ मुदतीचे कर्ज विशेष घटक योजनेअंतर्गत सामाजिक न्याय विभागाकडून मंजूर करण्यात येते. तदनंतरच सहकारी संस्थांनी प्रकल्प खर्चाच्या २५% अर्थसहाय्य कर्ज वित्तीय संस्थेकडून उपलब्ध करून घेणे अपेक्षित आहे.

योजनेची ठळक वैशिष्ट्ये अशी होती :

- शासन पुरकपत्र दिनांक ३०.३.२०१० मधील पुरक अट क्र. ११(१)मध्ये अर्थसहाय्याचा उर्वरित/अंतिम हप्ता प्रकल्पाच्या सद्यस्थितीची पडताळणी केल्यानंतर आणि वितरित केलेल्या पहिल्या रक्कमेचे उपयोगिता प्रमाणपत्र व वित्तीय संस्थांकडून मंजूर दिर्घ मुदतीच्या कर्जाचा पुरावा प्राप्त झाल्यानंतर मंजूर करण्यात येईल. तथापि संस्थेस अर्थसहाय्य मंजूर केल्यानंतर एक वर्षाच्या आत अर्थसहाय्याचा उर्वरित/अंतिम हप्ता मंजूर करण्याचा प्रस्ताव शासनास सादर करणे आवश्यक राहील.

- शासन पुरकपत्र दिनांक ३०.३.२०१० मधील पुरक अट क्र. ११(१)मध्ये 'प्रकल्प उभारण्या करीताचा कमाल ५२ आठवड्याचा कालावधी शासनाकडून देय असलेले अर्थसहाय्य पूर्ण वितरीत केल्याच्या दिनांकापासून गणला जाईल. अशी अट आहे.

तथापी शासनाकडील उपलब्ध निधीनुसार संस्थांचा दोन ते तीन हप्त्यात निधीचे वितरण करण्यात येते. त्यामुळे प्रकल्प उभारणी कालावधीमध्ये वाढ होते.

- शासन निर्णय दिनांक २२.५.२००८ मधील अट क्र. १२ मध्ये 'कर्जाची परतफेड संस्थेला प्रकल्प मुल्याच्या ७०% रक्कम अदा केल्यानंतर दोन वर्षांनी सुरु करण्यात यावी. कर्ज परतफेडीचा कालावधी ६ वर्षांचा असावा. वित्तीय संस्थांच्या कर्जाची (मुद्दल) वसूली प्रथम चार वर्षांच्या आत २४ समान त्रैमासिक हप्त्यात करण्यात यावी व नंतर व्याजाची वसूली ८ समान त्रैमासिक हप्त्यात करण्यात यावी. कर्ज वसूलीची जबाबदारी संचालक, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांची राहील. कर्ज वसूलीचा विलंबावधी हा वित्तीय संस्थांप्रमाणे असावा,' अशी अट आहे.

- सद्यस्थितीत ११० संस्थांना ७० टक्के रक्कम देवून दोन वर्ष झालेली आहेत व त्या वसुलीस पात्र आहेत. पैकी सन २०१३ मध्ये वसुलीस पात्र असलेल्या ५८ संस्थांपैकी २५ संस्थांमध्ये प्रत्यक्ष उत्पादन सुरु असून अद्यापर्यंत २ संस्थांनी रुपये ५.०० लक्ष रकमेची परतफेड केलेली आहे. उर्वरित ५२ संस्थांपैकी ३२ संस्थांमध्ये उत्पादन सुरु आहे. सदर ५२ संस्थांपैकी २ संस्थांनी रुपये ४.०० लक्ष रकमेची परतफेड केलेली आहे. सदर सर्व संस्थांना देय परतफेड रकमेचे हप्ते भरण्याबाबत नोटीस बजावण्यात आलेली आहे.

ज्या संस्थांनी अद्याप उत्पादन सुरु केलेले नाही तसेच परतफेड केलेली नाही अशा संस्थांना आयुक्तालय स्तरावरून नोटीसा बजावण्यात आलेल्या आहेत. सदर संस्थांना अंतिम नोटीस दि.२४.३.२०१७ अन्वये देय परतफेड रकमेचे हप्ते भरण्याबाबत नोटीस बजावण्यात आलेली असून सदर नोटीसीप्रमाणे मुदतीत परतफेड न केल्यास दिलेल्या शासकीय अर्थसहाय्य/शासकीय भागभांडवल/कर्ज रक्कमेची जमिन महसूल कायद्याच्या तरतूदीनुसार एकरकमी वसुलीची कारवाई करण्यात येणार आहे.

● आजतागायत ३७२ सहकारी संस्थांना अर्थसहाय्य करण्यात आलेले आहे. एकूण ७२ संस्थांमध्ये उत्पादन सुरु असून सदर संस्थांमध्ये सद्यस्थितीत २३२० कर्मचारी कार्यरत असून त्यापैकी १७११ कर्मचारी अनुसूचित जातीचे आहेत.

१. ७०% (अंतिम हप्ता) मंजूर संस्थांची सद्यस्थिती -

● ३७२ सहकारी संस्थांपैकी २०५ सहकारी संस्थांना अंतिम हप्ता मंजूर करण्यात आलेला आहे.

● २०५ पैकी १३२ संस्थांना मंजूर अर्थसहाय्य रक्कम वितरित करण्यात आलेली आहे. यापैकी अंतिम हप्ता उचल घेवून वसुलीस पात्र संस्थांची संख्या ११० आहे. तर २२ संस्थांनी अंतिम हप्ता घेवून दोन वर्षे पूर्ण झाली नसलेने सदर संस्था वसुलीस अपात्र आहेत.

- अद्यापर्यंत ७३ संस्थांनी अंतिम हप्ता मंजूर रक्कम उचल घेतलेली नाही.
- ६९ संस्थांमध्ये उत्पादन सुरु आहे.

२. दुसरा/तिसरा हप्ता मंजूर संस्थांची सद्यस्थिती-

- २७ संस्थांना दुसरा/तिसरा हप्ता मंजूर झालेला आहे.
- त्यापैकी ६ संस्थांनी दुसरा/तिसरा हप्ता उचल घेतली आहे.
- २१ संस्थांनी अद्याप दुसरा/तिसरा हप्ता उचल घेतलेला नाही.
- सदरच्या संस्था प्रक्रियेमध्ये आहेत.

३. पहिला हप्ता मंजूर संस्थांची सद्यस्थिती -

- १४० संस्थांना पहिला हप्ता मंजूर करण्यात आला आहे.
- १४० संस्थांपैकी त्यापैकी १२२ संस्थांनी पहिला हप्ता उचल घेतली आहे तर १८ संस्थांनी अर्थसहाय्य उचल घेतलेली नाही.(पैकी १० संस्थांची रक्कम दि. ३०.३.२०१६ रोजी शासन खाती जमा केली आहे.)
- १२२ पैकी १३ संस्थांनी उचल अर्थसहाय्य रकमेचे जिल्हाधिकारी यांचे उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर केले आहे. तर ३ संस्थांनी सन २०१५-१६ व २०१७-१८ मध्ये पहिला हप्ता उचल घेतली आहे.

सदर १०९ संस्थांनी अद्यापपर्यंत जिल्हाधिकारी यांचे उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर केलेले नाही. परंतु ३ संस्थांना रुपये १५ लक्ष पेक्षा कमी अर्थसहाय्य देण्याचे राहिले असून सदर संस्थांनी उत्पादन सुरु केले आहे. सदर उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर न करणा-या संस्थांना अंतिम नोटीस बजावण्यात आलेली असून विहित मुदतीत खुलासा प्राप्त न झाल्यास दिलेल्या शासकीय अर्थसहाय्य/शासकीय भागभांडवल/कर्ज रक्कमेची जमिन महसूल कायद्याच्या तरतूदीनुसार एकरकमी वसुलीची कारवाई करण्यात येणार आहे.

वरीलप्रमाणे ३७२ संस्थांची सद्यस्थिती आहे. शासन निर्णय दिनांक २२.५.२००८ मधील अट क्र.१० नुसार प्रकल्प उभारणी कमाल ५२ आठवड्याचा कालावधीत निधी उपलब्धतेच्या अधीन राहून निश्चित आहे. तर अट क्र.१२ नुसार प्रकल्प मुल्याच्या ७०% रक्कम अदा केल्यानंतर दोन वर्षांनी ६ वर्षांच्या कालावधीत वसुली करण्याचे प्रावधान आहे. यानुसार वसुलीची कार्यवाही तत्कालिन परिस्थितीत होवू शकलेली नाही.

संपूर्ण अर्थसहाय्य देवून वसुलीस पात्र असलेल्या ११० संस्थांपैकी ४ संस्थांनी रुपये ९.०० लक्ष परतफेड केली आहे. सदर ११० संस्थांना तसेच पहिला हप्ता घेवून एका वर्षापेक्षा अधिक कालावधी झालेल्या परंतु उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर न केलेल्या संस्थांना अंतिम नोटीसा बजावण्यात आलेल्या आहेत. त्यानुसार प्रकल्प पूर्ण करून परतफेड करावी अन्यथा दिलेल्या शासकीय अर्थसहाय्य/शासकीय भागभांडवल/कर्ज रक्कमेची जमिन महसूल कायद्याच्या तरतूदीनुसार एकरकमी वसुलीची कारवाई करण्यात येणार आहे.

औरंगाबाद जिल्ह्यातील दोन मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्थांनी देना बँक क्रांती चौक, औरंगाबाद यांचे भविष्यात कर्ज वितरण करण्याचे जे प्रमाणपत्र प्रस्तावासोबत सादर केलेले आहे ते प्रथम दर्शनी खोटे दिसून येते. असे सीसीओ ऑडिटमध्ये आक्षेप घेण्यात आलेला आहे. याबाबत व्यवस्थापक, देना बँक क्रांती चौक औरंगाबाद यांना सहाय्यक आयुक्त औरंगाबाद यांनी प्रत्यक्ष भेटून खुलासा त्यांनी प्राप्त करून घेतला असून त्याबाबतचा खुलासा बँकने त्यांचे पत्र क्र.०४४१११०२३८९१/८५२/२०१३-१४/दि.१२.११.२०१३ अन्वये त्यांचे कार्यालयाने दि.२२.७.२०१३ रोजी त्यांचे कार्यालयात दस्तऐवज उपलब्ध न झाल्याने सदर पत्र देण्यात आले होते. आता तत्कालीन दस्तऐवज मिळाले असून त्यानुसार सदर संस्था तांत्रिक व आर्थिक दृष्ट्या सक्षम आहे असा खुलासा सादर केला आहे.

एकूण ३७२ मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्थांपैकी उपयोगिता प्रमाण पत्र सादर न केलेल्या ७०% टक्के अर्थसहाय्य प्राप्त होऊन एक वर्ष (५२ आठवडे) उलटलेल्या एकूण २४० संस्थांची तपासणी करणेचे आदेश शासन पत्र दि.५ ऑक्टोबर २०१३ अन्वये देण्यात आले होते. त्यास अनुसरून २४० संस्थांची तपासणी प्रादेशिक उपायुक्त यांचे अध्यक्षतेखालील समितीने करण्याचे आदेश आयुक्तालयाने दिले होते. नोव्हेंबर व डिसेंबर २०१३ मध्ये २४० संस्थांची तपासणी करण्यात आली होती.

त्याचप्रमाणे सर्व सात प्रादेशिक उपायुक्तांनी २४० संस्थांचे तपासणी अहवाल आयुक्तालयास सादर केलेले असून सदर अहवालाप्रमाणे एकूण ७१ संस्थांवर 'कारवाई करणे आवश्यक आहे' असा अभिप्राय असणा-या संस्थांची सुनावणी आयुक्तालय स्तरावर घेणेत आली. सुनावणी दरम्यान सकृतदर्शनी दोषी आढळून आलेल्या २८ संस्थांवर प्रत्यक्ष गुन्हा नोंदविणेबाबत संबंधित जिल्ह्यांचे सहाय्यक आयुक्त व जिल्हा उपनिबंधक यांना या आयुक्तालयाकडून दि.१२ फेब्रुवारी २०१४ व सहाय्यक आयुक्त यांना दिनांक ३०.६.२०१४ पत्रान्वये कळविणे आले होते.

• उर्वरित १०८ संस्थांबाबत प्रकल्प उभारणी प्रक्रिया सुरु असल्याचे तसेच प्रकल्प सुरु असल्याचे अभिप्राय नोंदविण्यात आल्याने सदर संस्थांबाबत कार्यवाही करण्यात आलेली नव्हती.

• दरम्यान सन २०१४ चे पावसाळी अधिवेशनामध्ये तत्कालिन सहकार मंत्री मा.हर्षवर्धन पाटील यांनी विधान मंडळात दिनांक ७ जून, २०१४ रोजी दिलेल्या आश्वासनानुसार शासन पत्र क्र.विप्रस.७०४९/प्र.क्र.७४/अजाक-१ दिनांक १०.६.२०१४ चे अनुषंगाने आयोजित दिनांक १३.०६.२०१४ चे बैठकीमध्ये प्रादेशिक उपायुक्त यांचे अहवालानुसार 'कारवाई करणे आवश्यक आहे' ७१ व अस्पष्ट अभिप्राय नोंदविण्यात आलेल्या ६१ अशा एकूण १३२ संस्थांचे विशेष लेखापरिक्षण करण्यात येईल असा निर्णय घेण्यात आला होता.

- सहकार विभागाने एकूण १३२ पैकी ८१ संस्थांचे लेखापरिक्षण पूर्ण केलेले आहे.
 - उर्वरित ५१ संस्थांचे लेखापरिक्षण पूर्ण करण्याची कार्यवाही सुरु आहे.
 - सहकार विभागामार्फत अद्यापपर्यंत खालील ७ संस्थांवर गुन्हे दाखल करण्यात आलेले आहेत.
१. राजे छत्रपती शाहू महाराज तेल धान्य औद्योगिक, मागासवर्गीय सहाकारी संस्था मर्या. मनाठा ता.हदगाव जि.नांदेड.
 २. कल्लाप्पा आवाडे मागास इंड. को.ऑप. सोसा.लि.शिवनाकवाडी, ता.शिरोळ, जि.कोल्हापूर.
 ३. सोनिया मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था म.रामनगर, खातरोड, भंडारा ता.जि.भंडारा.
 ४. जेतवन मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था मर्या भुसावळ जि.जळगाव.
 ५. शुभम मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था म.इचलकरंजी, ता.हातकणंगले, जि.कोल्हापूर
 ६. अस्वादिप मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था, देऊळगाव राजा, बुलढाणा.
 ७. नवभारत मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था, म.नांदणी, ता.शिरोळ, जि.कोल्हापूर.
- खालील ३ संस्थांवर समाज कल्याण विभागामार्फत गुन्हे नोंद करण्यात आले आहेत-
८. सफाईकामगार मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था मर्यादित, सांगली, जि.सांगली.
 ९. लोकायत मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था मर्या.,केळझर(व), ता.आर्णी, जि.यवतमाळ
 - पुजा मागासवर्गीय निर्टींग व गारमेट औद्योगिक उत्पादक सहकारी संस्था मर्या सोलापूर जि.सोलापूर.

• मा.उच्च न्यायालय मुंबई यांचे खंडपीठ नागपूर यांनी रिट याचिका क्र.१०५६/२०१४ मध्ये दिनांक २२.०९.२०१४ रोजी दिलेल्या निर्णयानुसार सहकारी संस्थांबाबत कार्यवाही करण्याचे अधिकार महाराष्ट्र सहकार कायदा १९६० अन्वये जिल्हा उपनिबंधकांना आहेत.

• ३७२ संस्थांचे लेखापरिक्षण करून दोषीवर कारवाई करण्याबाबत सर्व जिल्हा उपनिबंधकांना कळविण्यात आले आहे

परिच्छेद क्रमांक : २.४.९.७ : अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम, १९८९ ची अंमलबजावणी :-

अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती विरोधातील अत्याचार व गुन्ह्यांना प्रतिबंध करणे, जातीयतेच्या कारणावरून अत्याचाराला बळी पडलेल्यांचे पुनर्वसन करणे व त्यांना अर्थ सहाय्य देणे या करता भारत सरकारने अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंध) कायदा, १९८९ पारित केला. या कायद्यांतर्गत गुन्हे व अत्याचाराकरता सहा महिने ते पाच वर्षांपर्यंत कारावास व दंडाची तरतूद आहे. या कायद्यानुसार विविध तरतूदींच्या अंमलबावणीचा आढावा घेण्याकरता मुख्यमंत्र्यांच्या अध्यक्षतेखाली राज्य स्तरावर उच्चाधिकार दक्षता व नियंत्रण समिती आणि जिल्हाधिका-यांच्या अध्यक्षतेखाली जिल्हा दक्षता व नियंत्रण समिती स्थापना करण्याची होती. राज्य स्तरीय समितीने वर्षातून दोनदा (जानेवारी व जुलै) आणि जिल्हा स्तरीय समितीने वर्षातून चार बैठका (प्रत्येक तिमाहीत एक) आयोजित करायच्या होत्या. विभागाने जिल्हा स्तरीय समितीने दरमहा बैठक घेण्याचे निर्देश (जानेवारी २००७) दिले होते.

जरी राज्य स्तरीय समितीच्या बैठका कायद्याप्रमाणे होत होत्या तरी जिल्हा स्तरावरील समितीच्या बैठका नियमितपणे होत नव्हत्या त्यात चाचणी तपासणीतील नऊ पैकी सात जिल्ह्यात वार्षिक लक्ष्यपूर्तीमध्ये ८.३३ ते ९१.६७ टक्के कमतरता दिसून आली.

या कायद्यांतर्गत २००८ अखेर ४,६७५ प्रकरणे प्रलंबित होती जी २०१३ अखेर ६,२२१ पर्यंत वाढली. दोष सिध्दीचे प्रमाण सध्याच्या चार टक्क्यावरून सहा टक्के पर्यंत वाढवणे आणि प्रलंबित प्रकरणांचा जलद निपटारा करणे कामी शासनाने सहा विशेष न्यायालयांची निर्मिती करण्याचे ठरवले (नोव्हेंबर २०११) व ७८ पदे २४ मंजूर केली एक वर्षाच्या विलंबानंतर फक्त ५४ पदे (नोव्हेंबर २०१२) शासनाने मंजूर केली. मात्र, सहा विशेष न्यायालयांची स्थापना करणे अद्याप प्रगतीपथावर होते (नोव्हेंबर, २०१३).

ज्ञापन :

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे.

दक्षता व नियंत्रण समित्या :

केंद्र शासनाने अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती (अत्याचारास प्रतिबंध) अधिनियम, १९८९ कायदा पारीत केलेला असून त्या अनुषंगाने १९९५ या वर्षात नियम पारीत केलेले आहेत. या कायद्यांतर्गत अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती प्रवर्गातील अत्याचार पिडीत व्यक्तींच्या हक्कांचे संरक्षण व्हावे, तसेच घडलेल्या गुन्ह्यांच्या अनुषंगाने संनियंत्रण व्हावे, म्हणून मा.मुख्यमंत्री यांचे अध्यक्षतेखाली उच्चाधिकार दक्षता नियंत्रण समिती स्थापन केलेली आहे. या समितीच्या दरवर्षी २ बैठका घेणे अपेक्षित आहे,

तसेच प्रत्येक जिल्ह्यात जिल्हाधिकारी यांचे अध्यक्षतेखाली तसेच प्रत्येक महसूल विभागात आयुक्त, यांचे अध्यक्षतेखाली दक्षता व नियंत्रण समित्या स्थापन करण्यात आलेल्या आहेत. सदर समित्यांचे सन २०११ ते २०१४ कालावधीत झालेल्या बैठकांचा तपशिल खालील प्रमाणे-

अ.क्र	वर्ष	जिल्हास्तरीय बैठकांची संख्या	विभागीयस्तरावरील बैठकांची संख्या
१.	२०११	३२६	१९
२.	२०१२	३०१	१३
३.	२०१३	३३२	१४
४.	२०१४	३०१	१७
५.	२०१५ (जून, २५ अखेर)	२६२	२१

जिल्हाधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखालील गठीत समितीकडून दर महिन्यास बैठक घेऊन घडलेले गुन्हे पिडीत लाभार्थ्यांना द्यावयाचे अर्थसहाय्य पुनर्वसन इत्यादीबाबत आढावा घेण्यात येतो.

तसेच विभागीय स्तरावर विभागीय आयुक्त यांच्या अध्यक्षतेखालील प्रत्येक तीन महिन्यातून एकदा त्यांचे विभागाची बैठक आयोजित करण्यात येऊन आढावा घेण्यात येतो.

विशेष न्यायालये स्थापन करणे :

अनुसूचित जाती, जमाती अत्याचारास (प्रतिबंध) अधिनियम, १९८९ मधील कलम १४ प्रमाणे राज्यात शासनाने ६ विशेष न्यायालये विभागीय स्तरावर गठीत करण्याचा निर्णय घेतलेला आहे. शासन निर्णय दिनांक १७ नोव्हेंबर, २०११ प्रमाणे शासनाने सदरच्या सहा न्यायालयांसाठी ७८ पदे निर्माण केलेली असून दिनांक २० नोव्हेंबर, २०१२ प्रमाणे ५४ पदांना मान्यता दिलेली आहे.

शासनाने मुंबई (ठाणे), नागपूर, औरंगाबाद, पुणे, नाशिक, अमरावती या ठिकाणी सहा विशेष न्यायालये स्थापन करण्याचा निर्णय घेतलेला असून त्यापैकी मुंबई (ठाणे), औरंगाबाद, नागपूर येथील न्यायालये सुरु करण्यात आलेली आहेत व नाशिक, पुणे व अमरावती येथील न्यायालये सुरु करण्याची कार्यवाही सुरु आहे.

परिच्छेद क्रमांक : २.४.१० : माल व भांडार व्यवस्थापन :-

विभाग, शासकीय अनुदानित वसतीगृहे आणि निवासीशाळांना घोंगड्या, पुस्तके, जल शुध्दीकरण यंत्रे, गाद्या, चपला इत्यादी सोईसुविधा पुरवठा करतो. मालाची खरेदी, वितरण व पुरवठादारांना केलेली रक्कमेची अदायगी या संदर्भात लेखापरिक्षणात दिसून आलेल्या अनियमिततांची पुढे चर्चा केली आहे.

१.९ परिच्छेद क्रमांक : २.४.१०.१ : निवासी शाळा वसतिगृहांसाठी केलेली वस्तुंची दुबार खरेदी झाली व त्या वस्तू विनावापर पडून होत्या.

विभागीय उपआयुक्तांनी त्यांच्या अधिनस्थ असलेल्या नविन निवासी शाळा, शासकीय वसतीगृहे तसेच चार नविन शासकीय वसतीगृहांसाठी चादरी, बेड शीट, घोंगड्या, कापसाच्या गाद्या, उशा या करता दोन पुरवठा आदेश दिले (जून आणि ऑक्टोबर २०११). आयुक्त समाज कल्याण यांनी देखील अशाच प्रकारचे मालाकरता पुरवठा आदेश दिले (जून २०११) ज्यामुळे रु.३३.७२ लाख किंमतीच्या वस्तुंची दुबार खरेदी झाली व त्या वस्तू विनावापर पडून होत्या.

ज्ञापन :-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे :

सन २०११ साली शासनाने नविन शासकीय वसतिगृहे व निवासी शाळा सुरु केली व वसतिगृहामध्ये प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांस आवश्यक त्या सुविधा आथरुण, पांघरुण, गणवेश, पाठ्यपुस्तके, गाद्या, उशा तात्काळ पुरविणे आवश्यक असते. सबब नाशिक व अमरावती विभागाने तातडीची बाब म्हणून काही खरेदी केली होती, त्यानंतर शासनाने दर करार प्राप्त संस्था-महाराष्ट्र राज्य हातमाग महामंडळांच्याकडून चादर, बेडशिट, घोंगड्या गाद्या, उशा यांचा पुरवठा करण्यासाठी सुध्दा आदेश दिले होते. जरी दोन्ही ठिकाणी ही खरेदी झाली असली तरी एकाच शाळा, वसतिगृहासाठी दुबार झाली नसून खरेदी केलेल्या वस्तू या इतर ठिकाणी आवश्यक असलेल्या शाळा व वसतिगृहांना खालील प्रमाणे पुरवठा करण्यात आला आहे.

नाशिक विभाग

१. निवासी शाळा रसलपूर,
२. मुलांचे शासकीय वसतिगृह, बाभूळगांव
३. मुलांचे शासकीय वसतिगृह, रसलपूर
४. शासकीय निवासी शाळा बाभूळगांव.

अमरावती विभाग

१. मुलांचे शासकीय वसतिगृह युनिट क्र.३
२. मागासवर्गीय मुलींचे शासकीय वसतिगृह युनिट क्र.४ अमरावती.

मा.संचालक, स.क.पुणे यांचे आदेश क्र.सकस/शावअनुवगृह/ सोसू/ बेडशिट/प्र.क्र.१९२/ २०११/का.५अ/ ६३१/ दि.४.६.२०११ नुसार व या कार्यालयाचे आदेश क्र.विसकअना/नवनिशावगृह/नवनिशाळा/सोसू/पुरवठा/१७०२ दि.२९.६.२०११ नुसार बेडशिट चादर सतरंजी इ.चा पुरवठा करण्यात आलेला आहे.

मा. संचालक, स.क.म.रा.पुणे स्तरावरून पुरवठा

व.गृह निशा	चादर	बेडशिट	ब्लॅकेट	सतरंजी
निशा				
बाभुळगांव	०	०	०	०
निशा रसलपुर	१२०	२३९	१२०	०
मुलांचे				
शावगृ. रसलपुर	१००	२००	१००	०
मुलांचे शायगृ.				
बाभुळगांव	२००	४००	१००	५०

विभागीय स्तरावरून (नाशिक) पुरवठा

व.गृह निशा	चादर	बेडशिट	ब्लॅकेट	सतरंजी
निशा				
बाभुळगांव	९९	२००	२००	२००
निशा रसलपुर	५०	१००	५०	०
मुलांचे				
शावगृ. रसलपुर	९९	२००	०	१००
मुलांचे शायगृ.				
बाभुळगांव	१००	२००	१००	१००

वसतिगृह निवासी शाळेस आवश्यक साहित्य

व.गृह निशा	चादर	बेडशिट	ब्लॅकेट	सतरंजी
निशा				
बाभुळगांव	९९	४००	३२०	२००
निशा रसलपुर	१२०	१००	७०	०
मुलांचे				
शावगृ. रसलपुर	१००	२००	०	१००
मुलांचे शायगृ.				
बाभुळगांव	१००	२००	१००	१५०

हस्तांतरीत साहित्य

व.गृह निशा	चादर	बेडशिट	ब्लॅकेट	सतरंजी
निशा				
बाभुळगांव	०	०	०	०
निशा रसलपुर	०	१३९	५०	०
मुलांचे				
शावगृ. रसलपुर	९९	२००	१००	०
मुलांचे शायगृ.				
बाभुळगांव	२००	४००	१००	०

अतिरिक्त साहित्य युनिट क्र.३ जुने मुलांचे वसतिगृह व मुलांचे शा.वसतिगृह बाभुळगांव येथील विद्यार्थ्यांच्या सुविधेकरिता वापरण्यात येत आहे.

विभागीय स्तरावरून (नाशिक) पुरवठा

परिच्छेद क्रमांक : २.४.१०.२ : सुक्ष्म पोषण आहाराच्या बाटल्या वाटप न केल्याने शासनाचा निष्फळ झालेला खर्च.

दोन जिल्ह्यांत २६ पुरविण्यात आलेल्या सूक्ष्म पोषण आहाराच्या रु.२१.५६ लाख किमतीच्या ४३,५५० बाटल्या (२०१०-११) कालबाह्य होण्याआधी वाटप न केल्याने (डिसेंबर २०११ आणि मे २०१२), रु.२१.५६ लाख निष्फळ खर्च झाले.

ज्ञापन :

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे.

पुणे जिल्हा :- सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन निर्णय क्र.विभशा-२०१०/प्र.क्र.१४७/मावक-६ दि.३१.३.२०११ नुसार तसेच संचालक, विजाभज व इमाव व विमाप्र कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे आदेश क्र.२०६२, दि.२१.५.२०११ रोजीच्या कार्यारंभ आदेशानुसार मायक्रोन्युट्रियंटचा पुरवठा करण्यात आलेला आहे. त्यानुसार पुणे जिल्ह्यास दि. ११.७.२०११ रोजी एकूण १४२०७ बाटल्यांचा पुरवठा करण्यात आला असून त्याची किंमत रु.७,०३,२४६/- इतकी होती. सदर औषधांचे उत्पादन मार्च, २०११ मध्ये झाले असून ते मे, २०१२ मध्ये कालबाह्य होणार होते.

या जिल्ह्यातील सर्व आश्रमशाळांना मायक्रोन्युट्रियंटचा पुरवठा करण्यासाठी औषधांचे बॉक्स शासकीय पब्लिक स्कुल, येरवडा, पुणे-६ येथून घेवून जाणेबाबत जिल्ह्यातील सर्व मुख्याध्यापकांना संबंधित सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण, यांनी कळविले होते. त्यापैकी काही आश्रमशाळांनी सुक्ष्म अन्नद्रव्य प्राप्त करून घेतले. त्याबद्दलची पोहोच अभिलेख्यामध्ये दिसून येते. काही मुख्याध्यापकांनी औषधाच्या बाटल्यांची पोहोच दिली तथापि, औषधाच्या आणल्याने व या सुक्ष्म अन्नद्रव्याची एक्सपायरी डेट संपल्याने सदरचा साठा कालबाह्य झाला. यास संबंधित मुख्याध्यापक जबाबदार असल्याने त्यांचेकडून या रक्कम वसूल करण्यासंबंधी संचालनालयाचे पत्र क्र. ११०४, दि.१४.४.२०१६ अन्वये कळविले आहे. वसुलीबाबत कार्यवाही सुरु आहे.

सोलापूर जिल्हा : सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण, सोलापूर यांना एकूण ८२,४४८ बाटल्या उपलब्ध झाल्या असून त्यांची एकूण किंमत रु.४०,८१,१७७/- इतकी होती. या बाटल्यांचा पुरवठा दि.३१ जूलै, २०११ मध्ये करण्यात आला होता. या बाटल्यांचे उत्पादन मे, २०११ मधील असून ते जूलै, २०१२ व सप्टेंबर, २०१२ मध्ये कालबाह्य होणार होते. एकूण ८२,४४८ पैकी सहाय्यक आयुक्तांनी ५४,१६१ बाटल्यांचे वाटप केलेले आहे. त्याची किंमत रु.२६,८०,९७० इतकी असून वाटपाची टक्केवारी ६६.५ आहे. तर उर्वरित २८,२८७ बाटल्या कालबाह्य झाल्याने नष्ट करण्यात आल्या. याची किंमत रु. १४,००,२०७ इतकी आहे. याची ३४% आहे. या संबंधीची जबाबदारी निश्चित करून सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण, सोलापूर यांचे आदेश क्र.९५३, दि.३.३.२०१४ अन्वये एकूण ३७ आश्रमशाळांच्या मुख्याध्यापकांकडून ही रक्कम वसूल करण्याचे आदेशित केले आहे.

सबब, पुणे जिल्ह्यासाठी उपलब्ध झालेल्या व कालबाह्य झालेल्या १४२०७ बाटल्यांची किंमत रु.७,०३,२४६ व सोलापूर जिल्ह्यासाठी उपलब्ध झालेल्या व कालबाह्य झालेल्या २८,२८७ बाटल्यांची किंमत रु.१४,००,२०७ अशी एकूण किंमत रु.२१,०३,४५३ इतकी वसूल पात्र असून ती वसुलीची कार्यवाही करण्यात येत आहे.

परिच्छेद क्रमांक : २.४.१०.३ : अमरावती व औरंगाबाद जिल्ह्यातील एकूण दहा वसतिगृहांमध्ये चुकीच्या आकाराच्या चप्पलजोड्या खरेदीमुळे निष्फळ झालेला खर्च.

चाचणी तपासणीतील दोन जिल्ह्यांतील दहा शासकीय वसतिगृहांमध्ये सहा ते नऊ आकाराच्या चप्पल जोडींची आवश्यक असताना दोन ते पाच आकाराच्या ६७४ चप्पल जोड्या पूरवल्याने जोड्या रु.१.६१ लाख निष्फळ खर्च झाला.

ज्ञापन :-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे.

संत रोहीदास चर्मद्योग विकास महामंडळ यांच्या मार्फत शासकीय वसतिगृहात बूट/चप्पलचा पुरवठा करण्यात आला होता.

६ ते ९ आकाराच्या जोडीची आवश्यकता असताना २ ते ५ आकाराच्या जोड्या पुरविण्यात आल्या होत्या. तथापि या जोड्या बदल करून घेण्यात आल्या असून व आवश्यक त्या आकाराप्रमाणे विद्यार्थ्यांना पुरवण्यात आल्या आहेत. संत रोहिदास महामंडळाने त्या बदलून दिल्या असल्यामुळे झालेली खरेदी ही उचित कारणासाठी झालेली आहे.

शासनाने नमूद केले (नोव्हेंबर २०१३) की दुबार खरेदीमुळे अधिक झालेल्या वस्तू इतर वसतिगृहे, निवासी शाळा आदींना पुरविण्यात आल्या. शासनाने हे ही नमूद केले की सूक्ष्म पोषण आहाराचे वितरणातील दिरंगाई बाबत जबाबदारी निश्चिती करण्यात येईल.

परिच्छेद क्रमांक :२.४.१०.४:बायोमेट्रिक उपस्थिती उपकरणे पुरवठा.

५,३४५ बायोमेट्रिक उपस्थिती उपकरणे २८ पुरवठा करणे कामी विभागाने (मे २०१२) मे.एस.ब्रेन सिस्टीम ???? सॉफ्ट वेअर प्रायव्हेट लिमिटेड (पुरवठादार) यांना रु.१४.४० कोटी पुरवठा आदेश दिले. पुरवठादारने सदर उपकरणे ज्या संस्थांमध्ये बसवावयाची होती ती यादी मिळालेनंतर १२ आठवड्यात पुरवावयाची होती.

ज्ञापन :-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे.

५०५० उपकरणांपैकी ३८४७ उपकरणे स्थापित करण्यात आल्या होती व त्यापैकी ३३२१ उपकरणाची माहिती मध्यवर्ती सर्व्हरला संकलित करण्यात आली हे सत्य आहे.

मध्यवर्ती सर्व्हर हे मंत्रालयामध्ये स्थापित करण्यात आले होते व ते बंद पडल्यामुळे उपस्थितीतबाबतची माहिती या सर्व्हरवर लोड करता आली नाही. म्हणून संबंधित वसतिगृहातील लाभार्थ्यांची बायोमेट्रिक प्रणालीवर नोंद केलेली उपस्थिती सहाय्यक आयुक्त समाज कल्याण यांच्या कार्यालयात पेन ड्राइव्ह वरून गोळा करून लोड करण्यात आलेली आहे.

पुरवठाधारकाने पुरवठा करावयाच्या उपकरणांपैकी २९५ नग पुरवठा न केल्यामुळे १२०३ नग तद्वद्यद्वय न केल्यामुळे पुरवठाधारकास रु.२.४७ कोटी अदा करण्यात आले नाहीत व ही रक्कम दि. १९.३.२०१६ रोजी शासन खाती जमा करण्यात केली.

सदर यंत्रे सुरळीत पुर्ण स्थापित करणे व चालू करून देणे यासाठी एसब्रेन कंपनीस कार्यालयाचे पत्र क्र.२३४६,

दि. २२.६.२०१६ देवून प्रशिक्षण आयोजित करण्यात आले होते व मशिनची मोफत तपासणी करणे बाबतच्या सुचना देण्यात आल्या आहेत.

* विभाग केवळ ४६५ संस्थांच्या ठिकाणांची यादी पुरवठादारास उपलब्ध करून देऊ शकला (ऑगस्ट २०१३) पुरवठा करावयाच्या ५,३४५ उपकरणांपैकी फक्त ५,०५० उपकरणे पुरवठादाराने नोव्हेंबर २०१३ अखेर पर्यंत पुरवली. तसेच या ५०५० उपकरणांपैकी केवळ ३,३२१ उपकरणांतील माहिती मध्यवर्ती सर्व्हर वर संकलित केली.

* मध्यवर्ती सर्व्हर वर माहिती संकलन केल्यानंतर २४ दिवसांपर्यंत समाधानकारक कामानंतर ९० टक्के करारनाम्याप्रमाणे पुरवठादारास द्यावयाची होती. ३,३२१ उपकरणांतील माहिती मध्यवर्ती सर्व्हर संकलित केलेनंतर रु.८.२३ कोटी २९ रक्कम देय होती. परंतु आयुक्त, समाजकल्याण यांनी रु.११.६७ कोटी रक्कम पुरवठादारास वितरीत केली (नोव्हेंबर २०११ ते जून २०१३), ज्यामुळे रु.३.४४ कोटी जादा अदायगी झाली.

शासनाने नमूद केले (नोव्हेंबर २०१३) की उपकरणांचा पुरवठा झाल्यानंतर शासन आदेश ऑक्टोबर, २०११ प्रमाणे ९० टक्के अदायगी केली. सदर उत्तर स्विकारार्ह नव्हते कारण उपकरणातील माहिती मध्यवर्ती सर्व्हर वर संकलित करून करारनाम्यातील कलम १६ प्रमाणे ९० टक्के अदायगी करावयाची होती.

परिच्छेद क्रमांक :२.४.१०.५ : शासकीय वसतिगृहे व निवासी शाळांसाठी जादा LCD संच खरेदी केलेबाबत.

नागपूर विभागात ६७ शासकीय वसतिगृहे व निवासी शाळा होत्या. विभागीय उप आयुक्त नागपूर यांनी ३९ द्रव क्रिस्टल प्रदर्शन (LCD)एल.जी.कंपनीचे ४२ इंची दूरचित्रवाणी संच (जानेवारी २०१२) रु.१८.७२ लाख (प्रति संच रु.४७,९९०) आयुक्त कार्यालयांस कळवून खरेदी केले. तरी पण, समाज कल्याण आयुक्तांनी द्रव क्रिस्टल प्रदर्शन प्रकारच्या (४२ इंची व्हिडिओकॉन मेक) प्रति संच रु.५९,३९० दराने ४४० दूरचित्रवाणी संचांचा पुरवठा आदेश दिला (एप्रिल २०१२) ज्यात नागपूर विभागासाठीचे ५० द्रव क्रिस्टल प्रदर्शन प्रकारचे संच अंतर्भूत होते.

नागपूर विभागात केवळ ६७ शासकीय वसतिगृहे आणि निवासी शाळा असल्याने ८९ द्रव क्रिस्टल प्रदर्शन प्रकारच्या दूर चित्रवाणी संचांपैकी २२ जादा संचांकरिता रु.१३.०५ लाख३० टाळता येण्याजोगा अतिरिक्त खर्च झाला.

जरी द्रव क्रिस्टल प्रदर्शन प्रकारच्या दूरचित्रवाणी संचांच्या किंमतीत संच बसविण्याची किंमत अंतर्भूत होती तरी समाज आयुक्तांनी रु.२.३५ कोटी संच बसविण्याअगोदरच अदा केले.

विभागाने दोन बॅटरीसह इनव्हर्टर असे ९०४ संच खरेदी करणे कामी मे. गुस्टो फार्मा यांना रु.३.९२ कोटी किंमतीचे पुरवठा आदेश दिले (एप्रिल २०१२). जरी पुरवठ्याच्या किंमतीत इनव्हर्टर बसविणे या बाबीचा अंतर्भाव होता तरी समाज आयुक्तांनी रु.३.९२ कोटी किंमतीचे पुरवठा आदेश दिले (एप्रिल २०१२) जरी पुरवठ्याच्या किंमतीत इनव्हर्टर बसविणे या बाबीचा अंतर्भाव होता तरी समाज कल्याण आयुक्तांनी रु.३.५३ कोटी इनव्हर्टर संच बसविलेले नसताना अदा केले.

ज्ञापन :-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे.

शासन निर्णय दिनांक २० मार्च २०१२ नुसार शासकीय वसतिगृह व शासकीय निवासी शाळा यांना पुरविण्या करिता द्रव क्रिस्टल प्रदर्शन प्रकारचे (खक्क मंजुरी देण्यात आले. त्या नुसार आयुक्तालयाचे पुरवठा आदेश क्र.५२९, दिनांक १९.४.२०१२ अन्वये नागपूर विभागातील ४७ शासकीय वसतिगृह, ३ निवासी शाळा असे एकूण ५० संच पुरविण्याबाबत कळविण्यात आले.

आयुक्तालयाकडून खरेदी केलेल्या उपरोक्त ५० संचांचा पुरवठा करण्यात आला असून सदर ५० संचांची रक्कम संबंधीत पुरवठा धारकास अदा करण्यात आलेली आहे. उर्वरित ३९ संचांची खरेदी प्रादेशिक उपायुक्त, नागपूर यांचे स्तरावरून करण्यात आली असून त्यांचे स्तरावरून अधिनस्त कार्यालयास वाटप करण्यात आलेले आहे.

शासन निर्णय क्र.बीसीएच-२०१२/प्र.क्र.३५/शिक्षण-२, दि.२० मार्च २०१२ अन्वये अटी शर्तीतील अट क्र.५ मध्ये नमूद केलेले आहे की, आयुक्त, समाज कल्याण, पुणे यांनी ९० टक्के रक्कम सदर साहित्याचा पुरवठा केल्यावर त्वरीत अदा करावी असे नमूद केलेले आहे. त्यानुसार संबंधीत कार्यालयाकडून वस्तु सुस्थितीत प्राप्त झाल्याचे प्रमाणपत्र आयुक्तालयास प्राप्त झाल्यानंतर संबंधीत पुरवठा धारकास ९० टक्के रक्कम अदा करण्यात आलेली आहे.

शासन निर्णय क्र. बीसीएच-२०१२/प्र.क्र.५१/शिक्षण-२, दि.२० मार्च, २०१२ अन्वये व पुरवठा आदेशातील अटीशर्ती नुसार दोन बॅटरीसह एक इनव्हर्टर याप्रमाणे पुरवठा केलेले सर्व संच प्राप्त झालेबाबत पोचपावती व डिलिव्हरी चलन प्राप्त झाल्यानंतर ९०९ रक्कम रु.३.५२ लाख इतकी संलग्न आहे. तरी वरील बाब अवलोकन करून आक्षेप वगळणेत यावा ही विनंती.

परिच्छेद क्रमांक २.४.१०.६ : नाशिक व अमरावती विभागीय उप आयुक्तांनी कमाल किरकोळ किंमतीपेक्षा जास्त दराने खरेदी केलेल्या स्टेशनरी बाबत.

नाशिक विभागीय उपआयुक्तांनी सप्टेंबर २०११ ते मार्च २०१२ करिता नाशिक जिल्ह्यासाठी स्टेशनरी वस्तू पुरवठ्यासाठी दरकरार निश्चित केला (ऑक्टोबर २०११) त्याचवेळी समाज कल्याण आयुक्तांनी (जून २०१२) मध्ये मार्च २०१२ ते मार्च २०१४ या काळासाठी पूर्ण राज्याकरिता दरकरार निश्चित केला.

अमरावती (चार) आणि नाशिक (सात) जिल्ह्यातील ११ वसतिगृहांच्या दफतर छाननीमध्ये असे दिसून आले की १५ स्टेशनरी वस्तूसाठीचे ३१ दर वस्तूवर छापलेल्या कमाल किरकोळ किंमतीपेक्षा (गड्ड) ३२ ६.२५ टक्के पर्यंत जास्त दिलेले होते. शिवाय पाच ३३ वस्तूंचे दर कमाल किरकोळ किंमतीपेक्षा दुपटीहून अधिक होते. यामुळे टाळता येण्याजोगा जास्तीचा रु.२.३९ लाख खर्च झाला. कमाल किरकोळ किंमतीपेक्षा जास्त दराने खरेदी केलेल्या वस्तूबाबत सन २००६-०७ च्या नागरी लेखापरिक्षण अहवालातील परिच्छेद ३.३.१२.४ मध्ये चर्चा केली आहे.

शासनाने नमूद केले (नोव्हेंबर २०१३) की जास्तीची अदा केलेली अदा केलेली रकम वसूल केली असून अशा प्रकारच्या प्रकरणांचा इतर वसतिगृहात देखील आढावा घेतला जाईल.

ज्ञापन :-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेला स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे.

अमरावती जिल्ह्यात चार शासकीय वसतिगृहांना महाराष्ट्र स्टेअ को-ऑपरिटीव्ह कझ्युमर्स फेडरेशन लि. अमरावती यांचेकडून पुरवठा करण्यात आलेल्या स्टेशनरी वस्तूच्या कमाल किरकाळ किंमतीपेक्षा (एमआरपी) जास्त दिलेले होते. शिवाय पाच वस्तुचे दर कमाल किरकोळ किंमतीपेक्षा दुप्पटीहून अधिक होते. त्याबाबतची वसुली रुपये ५०,४००/-अ ४६२०५/- असे एकूण ९६,४०५/- चलन क्र.१४, दि.५.११.२०१३ व चलन १४८, दि.१८.११.२०१३ अन्वये कोषागारात भरणा करण्यात आलेला आहे. सोबत चलनाच्या प्रती जोडण्यात येत आहेत.

प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण, नाशिक यांनी जादा दराने अदा केलेली रक्कम वसूल करून अनुक्रमे रु.८६५७४/- इतकी रक्कम चलनाने शासनखाती जमा केलेली आहे.

सदर चलनाची प्रत यासोबत जोडण्यात येत आहे.

परिच्छेद क्रमांक :२.४.१०.७ : शासकीय वसतिगृहे व निवासी शाळाकरिता खरेदी केलेल्या चादरी, घोंगड्या, उश्या, उशांचे अग्रे कापसाच्या गाद्याबाबत.

विभागाने नविन/जुन्या शासकीय वसतिगृहे व नविन शासकीय निवासी शाळांकरिता एकूण रु.२७.५८ कोटीच्या चादरी (जाड चादर), पातळ चादर, घोंगड्या, उशा, उशांचे अग्रे, कापसाच्या गाद्या खरेदी (जून ते ऑक्टोबर २०११) केल्या. पुरवठ्याच्या अटी प्रमाणे आयुक्तालयाकडून पुरावठारांनी३४ नमूने तपासून घ्यावयाचे होते. तसेच प्रत्येक विभागीय उप आयुक्त आणि पुरवठादार यांनी संयुक्त रित्या दोन नमूने गोळा करून आयुक्तांनी तपासलेल्या नमुन्याबरोबर तपासणी करावयाचे होते. लेखापरिक्षणात पुढील बाबी दिसून आल्या.

ज्ञापन :-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे.

सन २०११ नंतर आयुक्तालयाकडून जुलै २०१४ मध्ये चादर, बेडशीट, ब्लॅकेट या खरेदी केलेल्या पुरवठा आदेशातील अटी शर्तीनुसार वस्तूंची नमूना तपासणी करण्यासाठी Superintendence Company of India (Privat) Limited Mumbai यांचेकडे पाठविण्यात आले होते. त्यानुसार नमूना तपासणी करून अहवाल आयुक्तालयास प्राप्त आहे.

* आयुक्त कार्यालयाने नमुने तपासले नव्हते ना विभागीय उप आयुक्त/सहाय्यक आयुक्तांनी चाचणी तपासणी केली होती.

* चाचणी तपासणीतील दोन जिल्ह्यातील आठ शासकीय वसतिगृहांमध्ये ३५ विभागाच्या घोंगड्या, उशा आणि कापसाच्या गाद्यांचे आकारमान तपशिलप्रमाणे नसल्याचे दिसून आले. यावरून असे दिसून आले की पुरवठा आदेशातील अटींची पूर्तता आयुक्तालयाकडून केली गेली नाही.

अमरावती जिल्ह्यातील घोंगड्यांच्या आकारमानातील फरक वगळता इतर ठिकाणी तपशिलाप्रमाणे आकारमानातील फरक किरकोळ स्वरूपाचा होता असे शासनाने नमूद केले (नोव्हेंबर २०१३). लेखापरिक्षणातील मुद्दा स्विकारताना शासनाने पुढे असेही नमूद केले की यापुढे नमुन्यांची तपासणी नोंदणीकृत प्रयोगशाळामार्फत काटेकारेपणे केली जाईल.

परिच्छेद क्रमांक :२.४.१०.८: रमाई घरकुल योजना

रमाई घरकुल योजनेतील लाभार्थ्यांना लोकरीच्या घोंगड्या आणि सतरंज्या विनावाटप पडून राहिल्या बाबत.

दारिद्र्य रेषेखाली असणा-या ज्या अनुसूचित जातीतील लाभार्थ्यांची कच्ची घरे अथवा स्वतःची जमिन आहे अशांकरीता रमाई घरकुल योजनेअंतर्गत घरकुले बांधावयाची होती. निधी अखर्चित राहिले वरून विभागाने मंत्री, सामाजिक न्याययांच्या लाभार्थ्यांना वाटप करणे करता खरेदी केल्या. विभागाने रमाई घरकुल योजनेच्या नोव्हेंबर २००८ च्या मार्गदर्शक सूचनांमध्ये वित्त विभागाने सहमतीशिवाय घोंगडी आणि सतरंजी पुरवठा करणेबाबत अनियमीत सुधारणा केली.

ज्ञापन :-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे.

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग शासन निर्णय क्रमांक १६५, दिनांक २७ मार्च, २०१२ अन्वये रमाई आवास योजनेतर्गत घरकूल बांधकाम पूर्ण झालेल्या लाभार्थ्यांना २ ब्लॅकेट व २ सतरंजी पुरविण्याचा निर्णय घेण्यात आला होता. त्यानुसार आयुक्तालयाचे आदेश क्रमांक ३१४, दिनांक ३१ मार्च, २०१२ नुसार ४९७७२४ ब्लॅकेट व ४९७७२४ सतरंजी यांचा पुरवठा करणेबाबत संबंधीत संस्थेस खालील प्रमाणे पुरवठा आदेश देण्यात आलेले होते.

तपशिल	प्रती नग दर रु.	आदेशाप्रमाणे नग संख्या	प्रत्यक्ष पुरवठा केलेली संख्या	लाभार्थ्यांना वितरीत केलेली नग संख्या	शिल्लक संख्या
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
ब्लॅकेट	५२२.१०	४,९७,७२४	४,६९,४३२	४,१०,८५५	५८,५७७
सतरंजी	३६९.०३	४,९७,७२४	४,७१,०६०	४,१०,७५५	६०३०५

तसेच ज्या जिल्ह्यांमध्ये ब्लॅकेट व सतरंजी शिल्लक आहेत, त्याचे पुर्नवितरण करणे बाबत आयुक्तालयाचे आदेश क्रमांक ९४५, दिनांक २०/११/२०१४ अन्वये आदेश देण्यात आलेले आहेत. तसेच प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा व सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण (सर्व) यांना ब्लॅकेट व सतरंजी वितरीत करणेबाबत वेळोवेळी सुचना देण्यात आलेल्या आहेत.

सदर लेखा आक्षेपात लेखा परिक्षकांनी नमूद केलेल्या ७ जिल्ह्यांतील लाभार्थ्यांना ब्लॅकेट व सतरंजी वितरणाबाबतची सद्यस्थितीचा तपशिल खालील प्रमाणे.

अ. क्र.	जिल्हा	ब्लॅकेट व सतरंजी वितरणाचा तपशिल.					
		ब्लॅकेट			सतरंजी		
		प्राप्त	वितरीत	शिल्लक	प्राप्त	वितरीत	शिल्लक
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)	(८)
१.	अमरावती	२९५४०	२९५४०	०	२९५४०	२९५४०	०
२.	औरंगाबाद	१३४०८	९८२४	३५८४	१५०३६	९८२४	५२१२
३.	कोल्हापूर	६५९५	५२३८	१३५८	६५९६	५२३८	१३५८
४.	लातूर	१५७४०	१५३९०	३५०	१५७४०	१५३९०	३५०
५.	नागपूर	१११३२	९२६८	१८६४	१११३८	९२६८	१८७०
६.	नाशिक	१०८५२	१०८५२	०	१०८५२	१०८५२	०
७.	सोलापूर	५२०८	४६३०	५७८	५२०८	४६३०	५७८
	एकूण	९२४७६	८४७४२	७७३४	९२११०	८४७४२	९३६८

सद्यस्थितीत शिल्लक असलेले एकूण ७७३४ ब्लॅकेट व ९३६८ सतरंजी बाबत जस-जसे घरकूलांचे बांधकाम पूर्ण होईल, त्याप्रमाणे सदर शिल्लक वस्तू लवकरात लवकर वितरीत करणेबाबत अंमलबजावणी अधिकारी प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा व सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण यांना वेळोवेळी सुचना देण्यात आलेल्या आहेत.

आयुक्त, समाज कल्याण यांनी रमाई घरकूल योजनेतील रु.४१.९० कोटीचा निधी (एप्रिल-ऑक्टोबर, २०१२) ४.९ लाख घोंगड्या आणि ४.७१ लाख सतरंज्या खरेदी करणे कामी अनियमीतरित्या वळविला होता ज्यासाठी पुरवठा आदेश मार्च २०१२ दिला गेला होता. चाचणी तपासणीतील नऊ पैकी सात जिल्ह्यात ३६ (मुंबई शहर वगळता) असे आढळले की जून २०१२ मध्ये पुरविलेल्या रु.४.०३ कोटी किंमतीच्या ०.७७ लाख घोंगड्या आणि रु.२.९३ कोटी किंमतीच्या रु.०.७९ लाख सतरंज्या ऑगस्ट २०१३ अखेर विनावाटप पडून होत्या.

सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग यांनी नमूद केले (फेब्रुवारी २०१४) की, रमाई घरकुल योजनेसाठी वित्त विभागाकडून मंजूरी घेतलेली असल्याने सदर वस्तूंचा अंतर्भाव करणे कामी वित्त विभागाची पुनः मंजूरीची आवश्यकता नव्हती.

या नविन सेवा योजनेसाठी विधी मंडळाची परवानगी विभागाने घेतली नव्हती ना वित्त विभागाकडून मार्गदर्शन मागवले होते म्हणून उत्तर स्विकारार्ह नव्हते.

परिच्छेद क्रमांक :२.४.१०.९: सोयी सुविधा

नवीन शासकीय वसतिगृहातील लाभार्थ्यांसाठी केलेली वस्तूंची खरेदी

विभागाने मागासवर्गातील विद्यार्थ्यांकरता १०० नविन शासकीय वसतिगृहांचे बांधकाम हाती घेतले (जून २००७) ज्यापैकी ६१ वसतिगृहांचे बांधकाम पूर्ण होऊन विभागास हस्तांतरण झाले (मार्च २०१२ अखेर). ३९ वसतिगृहे जी भाड्याच्या जागेत बांधकाम पूर्ण होईपर्यंत सुरु होती त्यांच्यासह १०० वसतिगृहे प्रत्यक्षात कार्यरत आहेत अथवा नाहीत याची शहानिशा न करता जानेवारी २०१२ ते जून २०१२ या कालावधीत रु.३५.०७ कोटी किंमतीच्या वेगवेगळ्या वस्तु म्हणजे घोंगड्या, पुस्तके द्रव क्रिस्टल प्रदर्शन चित्रवाणी संच, पाणी शुध्दीकरण यंत्रे इत्यादींचे १७ पुरवठा आदेश आयुक्त समाज कल्याण यांनी पुरवठादारांस दिले. १०० पैकी सहा वसतिगृहे ३७ चालू नव्हती असे वसतिगृहांच्या वस्तुस्थिती अहवालावरून दिसून आले (ऑगस्ट २०१३) ज्यामुळे रु.४४.०८ लाख किंमतीचे जास्तीची खरेदी झाली.

ज्ञापन :-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे.

होय सदरची वस्तुस्थिती मान्य करण्यात येत आहे.

१०० नवीन वसतिगृहापैकी ६१ वसतिगृहांचे बांधकाम पूर्ण झाले आहे. तसेच भाड्याच्या इमारतींमध्ये २९ शासकीय वसतिगृहे आहेत. सद्यस्थितीत २ वसतिगृह चालू नाहीत. सामाजिक न्याय विभागाकडे जुने व नविन वसतिगृहे असे एकूण ३८१ वसतिगृहे आहेत. त्यामुळे काही ठिकाणी अतिरिक्त खरेदी झाल्यास आवश्यकतेनुसार सदर वस्तू त्यांचे नावासहित वसतिगृहांकडे हस्तांतरीत करण्यात येतात.

वसतिगृहे (कळमेश्वर, सावनेर, पारशिवणी (नागपूर) सिंदखेडा (धुळे), कडेगांव (सांगली) आणि मसूद माले (कोल्हापूर)

परिच्छेद क्रमांक :२.४.१०.१०:रमाई घरकुल योजना

लाभार्थ्यांसाठी केलेली खरेदी-नामफलक

रमाई घरकुल योजनेमधील घरकुलांवर चिन्हासहीत नामफलक लावणे करता महाराष्ट्र शासनाने (मार्च, २०१२) नामफलकांची खरेदी करण्याचे ठरवले. दोन पुरवठादारांचे १.३० लाख नामफलकांकरता आयुक्तांनी (एप्रिल-जून २०१२) नामफलक लावण्याच्या खर्चासह पुरवठा आदेश दिले. मालाचा पुरवठा झाल्याचे ग्राम सेवकांकडील प्रमाणपत्रावरून किंमतीच्या ९० टक्के रक्कम, एकूण रु. १९.८४ कोटी (रु.१,५२६.२५ प्रति रु.७५ लावण्याच्या खर्चासह) आदेशांपैकी द्यावयाची होती. दोन पुरवठादारांस (ऑगस्ट २०१२ ते नोव्हेंबर २०१२) १.३० लाख नामफलकांची रु.१८.८६ कोटी (९५.०६ टक्के) अदा करण्यात आली.

ज्ञापन :-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे.

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग शासन निर्णय क्रमांक ०२, दिनांक ३० मार्च, २०१२ अन्वये रमाई आवास योजनेतर्गत घरकूल बांधकाम पूर्ण झालेल्या घरकूलांवर नामफलक बसविण्याचा शासनाने निर्णय घेतलेला असून प्रथम टप्प्यामध्ये ५०,००० नामफलक खरेदी करण्यासाठी आदेश देण्यात आले. तसेच जस-जसे घरकुले पूर्ण होतील, त्याप्रमाणे पुढील खरेदी करणेबाबत निर्देश देण्यात आले होते.

आयुक्त, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे आदेश क्रमांक ४०३, दिनांक १८ एप्रिल, २०१२ व क्रमांक ५२५ दिनांक ७/६/२०१२ अन्वये १,३०,००० नामफलक पुरवठा करणेबाबत संबंधीत संस्थेला आदेश देण्यात आलेले होते.

लेखा परिक्षणात लेखा परिक्षकांनी ७२८०१ नामफलक विना वापर पडून असल्याचे व त्याकरीता झालेला खर्च उपयोगात न आल्याचे आक्षेप नोंदविलेले आहेत. त्याप्रमाणे सद्यस्थितीत नामफलकांबाबतची माहिती खलील प्रमाणे

अ.क्र.	प्रती नग किंमत	आदेशीत नग	वितरीत केलेले	घरकूलावर	शिल्लक
	घरकूलावर बसविण्यासह रु.	संख्या	नामफलक संख्या	बसविण्यात आलेले नामफलक संख्या	नामफलक संख्या
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
१.	१४५१.२५+७५=१५२६.२५	१,३०,०००	१,३०,०००	१,१७,५४२	१२,४५८

वरील तक्त्यावरून असे दिसून येते की, १२४५८ नामफलक अद्यापी घरकूलांवर बसविणे बाकी आहे. नामफलक बसविण्याचे काम प्रगतीपथावर चालू आहे.

चाचणी तपासणी मधील सहा जिल्ह्यात ३८ जरी २६,५३४ घरकुलांचे बांधकाम झाले होते (जुलै २०१३) आणि पुरवठादारांनी २६,८७५ नामफलक पुरवले होते, तरी घकुलांवर नामफलक लावण्यांचे आले नव्हते (जुलै २०१३). तसेच चार जिल्ह्यात (नागपूर, औरंगाबाद, कोल्हापूर आणि लातूर) नामफलकांचा पुरवठा झाल्याबद्दल साठा नोंदवहीत नोंद घेण्यात आली नसल्याचे आढळून आले. नोव्हेंबर २०१३ अखेर ७२.८०१ नामफलक घरकुलांवर बसविले गेले नसल्याचे समाज कल्याण आयुक्तांनी केलेली रु.११.११ कोटी ३९ रकमेची अदायगी अनियमित होती.

शासनाने नमूद केले (नोव्हेंबर २०१३) की, औरंगाबाद, कोल्हापूर आणि लातूर जिल्ह्यात साठानोंद वहीत आवश्यक त्या नोंदी घेतल्या गेल्या आहेत. शासनाने असेही नमूद केले की ऑक्टोबर २०१३ अखेर १,५०,८०७ घरे पूर्ण झाली असून ७२,८०१ नामफलक बसविण्याचे काम प्रगतीपथावर होते.

२.४.१०.११ शासनाने रमाई घरकुल योजनेअंतर्गत पूर्ण झालेल्या लाभार्थ्यांच्या घरकुलासाठी रु.३० किंमतीचे १,००,००० सौर कंदील (रु.३००० प्रति नग) खरेदी करणेसाठी मान्यता दिली (मे २०१२). विभागाने पुरवठादारास १,००,००० सौर कंदिला करता पुरवठा आदेश दिले (जून २०१२). आयुक्त समाज कल्याण यांनी ९८,१०६ सौर कंदिल पुरवठ्याबद्दल ऑक्टोबर २०१३ अखेर पुरवठादारास रु.२९.४३ कोटी अदा केले.

चाचणी तपसणीतील नऊ पैकी सात ४० जिल्ह्यात रु.१.८६ कोटी किंमतीचे ६,२१५ सौर कंदिल अद्याप वाटप केले नव्हते.

वस्तुस्थिती स्विकारताना शासनाने नमूद केले (नोव्हेंबर २०१३) की राहिलेल्या सौर कंदिलांचे वाटप प्रगती पथावर होते.

१.१० परिच्छेद क्रमांक : २.४.११ : मनुष्य बळाचे व्यवस्थापन

परिच्छेद क्रमांक : २.४.११.१ : मंजूर पदे तसेच प्रत्यक्ष भरलेली पदांची स्थिती.

आयुक्त, समाज कल्याण आणि संचालक (DTs, NTs, OBCs आणि SBCs) यांच्या आस्थापनेवरील मंजूर पदे व प्रत्यक्ष भरलेल्या पदांचा स्थितीदर्शक अहवाल परिशिष्ट २.४.५ मध्ये दर्शवला आहे.

ज्ञापन :-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे.

अनुसूचित जातींच्या कल्याणकारी योजना राबविणे कामी ज्यांच्याकडून महत्वाची भूमिका पार पाडली जाते अशा समाज कल्याण अधिकारी गट ब (६५.५७ टक्के), गट क (३८.२२ टक्के) आणि समाज कल्याण निरीक्षक ४१ (५०.१४) अशा विशेष महत्वाच्या पदांची कमतरता कमी करण्याच्या दृष्टीने विभागाच्या स्तरावरून खालील प्रमाणे कार्यवाही करण्यात आली असून सद्यस्थिती खालील प्रमाणे.

१) समाज कल्याण अधिकारी गट-ब ७७% पदे भरलेली आहेत. गट-ब ची ११ पदे रिक्त आहेत. (तसेच या कार्यालयाने गृहपाल गट-ब संवर्गातील पदोन्नतीच्या कोट्यातील रिक्त पदे भरण्याचा सुधारीत प्रस्ताव पत्र क्रमांक ३०७१, दिनांक ०७.१०.२०१५ अन्वये १६ पदांचा प्रस्ताव शासनास सादर करण्यात आलेला आहे.

२) गट-अ पदोन्नतीसाठी गट-ब संवर्गात ५ वर्षांची सेवा पूर्ण करणारे अधिकारी उपलब्ध नसल्याने पदोन्नतीच्या कोटयाची २५ पदे रिक्त आहेत.

३) गट-क संवर्ग ७१% पदे भरलेली आहेत.

४) समाज कल्याण निरीक्षक ७८% पदे भरलेली आहेत.

आयुक्तालयाच्या वतीने सन २०१३-२०१४ व सन २०१४-२०१५ मध्ये मोठ्या प्रमाणात सरळ सेवा भरती प्रक्रियेमधून सरळ सेवा व पदोन्नतीच्या कोटयातील रिक्त पदे भरलेली आहेत. सध्यास्थिती रिक्त पदांची टक्केवारी कमी आहे.

व पत्र क्रमांक २२५२, दिनांक २८.७.२०१५ अन्वये त्रुटी पूर्ततेसह प्रस्ताव शासनास सादर करण्यात आलेला आहे.

अनुसूचित जातींच्या कल्याणकारी योजना राबविणे कामी ज्यांच्याकडून महत्वाची भूमिका पार पाडली जाते अशा समाज कल्याण अधिकारी गट ब (६५.५७ टक्के), गट क (३८.२२ टक्के) आणि समाज कल्याण निरीक्षक ४१ (५०.१४ टक्के) अशा विशेष महत्वाच्या पदांची कमतरता दिसून आली. तसेच विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, विशेष मागास प्रवर्ग आणि इतर मागास वर्गाच्या कल्याणकारी योजना राबविणे कामी ज्यांच्याकडून महत्वाची भूमिका पार पाडली जाते अशा समाज कल्याण अधिकारी गट ब च्या संख्येतही कमतरता दिसून आली (२३ टक्के).

राज्य लोक लेखा समिती (२००७-०८) च्या नवव्या अहवालातील शिफारशीवरून विभागाचे बळकटीकरण करण्यासाठी जिल्हापरिषद तसेच गट पातळीवर नविन कार्यालयांच्या स्थापनासाठी फेब्रुवारी २००९, जानेवारी २०११ आणि एप्रिल २०११ मध्ये ३,०५७ जादा पदांसाठीचे प्रस्ताव आयुक्तांनी सादर केले. विभागाच्या विस्तारीकरण अथवा पुनर्रचनेच्या प्रस्तावावर अद्याप विभागाने कोणतीही कृती केलेली नव्हती.

शासनाने (नोव्हेंबर २०१३) नमूद केले की समाज कल्याण अधिका-यांच्या ३६ पदांकरता महाराष्ट्र लोक सेवा आयोग मार्फत मुलाखती आयोजित केल्या होत्या तर सहा पदे पदोन्नतीने भरली होती. शासनाने असे नमूद केले की, विभागाच्या बळकटीकरणाचा प्रस्ताव विचाराधीन होता.

अनुसूचित जातींच्या कल्याणकारी योजना राबविणे कामी ज्यांच्याकडून महत्वाची भूमिका पार पाडली जाते अशा समाज कल्याण अधिकारी गट-ब (६५.५७%) गट-क (३८.२२%) आणि समाज कल्याण निरीक्षक (५०.१४%) अशा विशेष महत्वाच्या पदांची कमतरता कमी करण्याच्या दृष्टीने विभागाच्या स्तरावरून खालील प्रमाणे कार्यवाही करण्यात आली असून सध्यास्थिती खालील प्रमाणे.

१) समाज कल्याण अधिकारी गट-ब ७७% पदे भरलेली आहेत. गट-ब ची ११ पदे रिक्त आहेत. (तसेच या कार्यालयाने गृहपाल गट-ब संवर्गातील पदोन्नतीच्या कोटयातील रिक्त पदे भरण्याच्या सुधारीत प्रस्ताव पत्र क्रमांक ३०७१, दिनांक ०७.१०.२०१५ अन्वये १६ पदांचा प्रस्ताव शासनास सादर करण्यात आलेला आहे.

२) गट-अ पदोन्नतीसाठी गट-ब संवर्गात ५ वर्षांची सेवा पूर्ण करणारे अधिकारी उपलब्ध नसल्याने पदोन्नतीच्या कोटयाची २५ पदे रिक्त आहेत.

३) गट-क संवर्ग ७१% पदे भरलेली आहेत.

४) समाज कल्याण निरीक्षक ७८% पदे भरलेली आहेत.

आयुक्तालयाच्या वतीने सन २०१३-२०१४ व सन २०१४-२०१५ मध्ये मोठ्या प्रमाणात सरळ सेवा भरती प्रक्रियेमधून सरळ सेवा व पदोन्नतीच्या कोटयातील रिक्त पदे भरलेली आहेत. त्याबरोबरच सेवानिवृत्ती व अन्य ठिकाणी उच्च पदावर निवड झाल्यामुळे पदे रिक्त होऊनही विभागाच्या बळकटी करणाऱ्या प्रस्ताव आयुक्तालयाचे पत्र क्रमांक १६८३, दिनांक १५.५.२००९ व पत्र क्रमांक २२५२, दिनांक २८.७.२०१५ अन्वये त्रुटी पूर्ततेसह प्रस्ताव शासनास सादर करण्यात आलेला आहे.

१.११ परिच्छेद क्रमांक :२.४.१२:निष्कर्ष

ढिसाल नियोजन व समन्वयाचा अभाव यामुळे विभागाने वेगवेगळ्या वस्तूंची गरजेपेक्षा जास्त खरेदी केली. विभागीय उपआयुक्त व सहाय्यक आयुक्तांकडूनप शासकीय व अनुदानित वसतिगृहांच्या निरीक्षण तपासणीच्या लक्ष्यपूर्तीत कमतरता होती. वेगवेगळ्या योजनांच्या अंमलबजावणीमधील भौतिक प्रगतीबद्दलचे वेळोवेळी सादर करावयाचे अहवाल मुख्य नियंत्रक अधिका-याकडे येत नसल्याने योजनांच्या अंमलबजावणी बाबतचा प्रतिसाद त्यांच्याकडे येत नव्हत. बँकेकडील जमा पत्रक/पासबुक आणि

विभागातील रोख पुस्तकातील शिल्लक यामध्ये ताळमेळ आहरण संवितरण अधिका-यांकडून घेतला जात नव्हता आणि तातडीची गरज नसताना वर्षा अखेरीस निधी आहरित केल्याचे दिसून आले. मोटार वाहन चालविण्याची प्रशिक्षण योजना, कर्मवीर दादासाहेब गायकवाड सबळीकरण आणि स्वाभिमान योजना, रमाई घरकूल योजने अशा चाचणी तपासणी केलेल्या योजनांमध्ये लक्ष्यपूर्तीमध्ये उणिवा दिसून आल्या. मंजूर आकारमानापेक्षा वेगळ्या मालाची खरेदी, कमाल किरकोळ किंमतीपेक्षा जादा किंमतीने स्टेशनरी वस्तूंची खरेदी, खरेदी केलेल्या मालाची वापर न करणे, पुरवठादारांस अनियमित रकमेची अदायगी इत्यादी प्रकरणे देखील दिसून आली. महत्वपूर्ण पदांच्या संख्येत रिकाम्या पदांमुळे योजनांच्या अंमलबजावणी व संनियंत्रणात अडथळे दिसून आले.

ज्ञापन :-

महालेखापरिक्षकांच्या उपरोक्त अभिप्रायासंदर्भात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनात खालीलप्रमाणे नमुद केले आहे.

मा. महालेखापाल यांनी सन २०१२-१३ च्या सामाजिक न्याय अहवालात नमुद केलेल्या सांराशाच्या अनुषंगाने खालीलप्रमाणे अभिप्राय देण्यात येत आहेत.

सामाजिक न्याय विभागांतर्गत असलेली शासकीय वसतिगृहे, अनुदानित वसतिगृहे, अनुसूचित जातीच्या मुलां-मुलींसाठी निवासी शाळा यामधील प्रवेशितांना शासन निर्णयानुसार आवश्यक त्या सोयी-सुविधा पुरविण्यासाठी वस्तुंची खरेदी करण्यात येते. सदर वस्तुंची खरेदी करीत असताना क्षेत्रिय कार्यालयांकडून बाबनिहाय मागणी नोंदवून घेण्यात येते. आयुक्तालय स्तरावरून सदरहू मागणीची पूर्णतः छाननी करून सदरहू वस्तु पूर्वी कधी खरेदी करण्यात आलेली होती. सदरहू वस्तुंचे आयुष्यमान संपलेले आहे काय ? याची पडताळणी केली जाते व त्यानंतरच वस्तु खरेदी केली जाते.

क्षेत्रिय कार्यालयांना शासकीय वसतिगृहे, अनुदानित वसतिगृहे, अनुसूचित जातीच्या मुलां-मुलींसाठी निवासी शाळा यांची तपासणी करण्यासाठी मासिक तसेच वार्षिक इष्टांक ठरवून दिलेला आहे. त्याची पुर्तता होते किंवा कसे याबाबत पडताळणी आयुक्तालयातील निरीक्षण शाखेमार्फत केली जाते. ज्या विभागामध्ये/जिल्यामध्ये इष्टांकानुसार संस्थांची तपासणी केली जात नाही त्यांना लेखी स्वरूपात कळविण्यात येते व त्याबाबतचे अनुपालन त्यांचेकडून करून घेण्यात येते. अशा प्रकारे संस्थांच्या निरीक्षणाबाबत आयुक्तालय स्तरावरून नियमितपणे संनियंत्रण करण्यात येते.

विविध योजनांच्या अंमलबजावणीचा आढावा घेताना भौतिक उद्दीष्टांबाबतची माहिती संकलीत करण्यात येते तसेच आहरण व संवितरण अधिकारी यांचेकडील रोख नोंदवहीतील शिल्लक व बँक खात्यातील शिल्लक याचा दरमहा आढावा घेण्यात येऊन त्याची नोंद रोखवहीमध्ये घेण्यात येते. याबाबत आहरण व संवितरण अधिकारी यांना स्पष्ट सूचना देण्यात आलेल्या आहेत. तसेच आयुक्तालयातील निरीक्षण शाखेमार्फत ज्या क्षेत्रिय कार्यालयांचे निरीक्षण/तपासणी करण्यात येते त्यावेळेस रोखवहीतील शिल्लकीबाबत प्राधान्याने पडताळणी करून ताळमेळ घेतला जातो. या अनुषंगाने आवश्यक त्या सूचना तपासणीच्या वेळी संबंधीत क्षेत्रिय कार्यालयांना दिल्या जातात.

मोटर वाहन प्रशिक्षण योजना/डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर स्वाभिमान व सबळीकरण योजना / रमाई आवास घरकूल योजना अशा विविध योजनांमध्ये उद्दीष्टे निश्चीत करून त्यानुसार योजनांची अंमलबजावणी होत आहे किंवा नाही याबाबतचे संनियंत्रण आयुक्तालय स्तरावरून करण्यात येते. त्यामुळे योजनांच्या अंमलबजावणीमध्ये व लक्ष्यपूर्तीमध्ये कोणत्याही उणिवा राहणार नाहीत याची दक्षता या विभागाकडून घेण्यात आलेली आहेत.

विभागातील विविध संस्थांसाठी वस्तुंची खरेदी करताना ईमेल निविदा प्रक्रिया राबवून वस्तुंची खरेदी करण्यात येते. तसेच ज्या वस्तुंची खरेदी करावयाची आहे त्याची मानके संबंधीत तांत्रिक विभागाकडून निश्चीत करून घेण्यात येतात.त्यामुळे वस्तु आकारमानाएवढ्याच असतात. ई निवीदेमध्ये ज्या पुरठाधारकाचे दर सर्वात कमी आहेत त्याच्याकडून वस्तुंची आवश्यकता आहे किंवा कसे याची खात्री करूनच खरेदी केली जाते. त्यामुळे वस्तु वापराविणा पडून राहत नाहीत.

वरीलप्रमाणे दक्षता विभागाने घेतली असून योजनांच्या अंमलबजावणीमध्ये संनियंत्रण करण्यासाठी आवश्यक तो अधिकारी व कर्मचारी उपलब्ध करून दिलेला आहे.

१.१२ परिच्छेद क्रमांक :२.४.१३: शिफारशी

शासनाने खात्री केली पाहिजे :

- की तातडीच्या गरजे मध्येच निधी आहरित होत आहे आणि त्याचे वाटप व वापर होत आहे ;
- वेळीच प्रतिबंधक उपायांसाठी मुख्य नियंत्रक अधिका-याकडे वेळोवेळी प्रतिसादात्मक भौतिक अहवाल देण्यासाठी निश्चित केलेल्या मापदंडाप्रमाणे निरीक्षणे पार पाडली आहेत;
- लाभार्थ्यांच्या गरजा योग्य रितीने निर्धारित केल्या जात आहेत व योजनांचे लाभ इच्छित लाभार्थींकडे पोहोचत आहेत;
- दुबार व जास्तीची खरेदी टाळण्याकरिता मध्यवर्ती पुरवठा प्रणाली अंमलात आणली जात आहे, आणि
- योजनांची प्रभावी अंमलबजावणी करण्यासाठी पुरेसा कर्मचारी वृंद तैनात आहे.

शिफारशीच्या अनुषंगाने विभागाने केलेली कार्यवाही :

- आर्थिक वर्षामध्ये योजनानिहाय प्राप्त झालेल्या तरतुदी वेळेत खर्च करण्यासाठी सर्व क्षेत्रिय कार्यालयांना तरतुदी संगणक प्रणालीद्वारे (BDS) उपलब्ध करून देण्यात येत असून दर महिन्याला किती खर्च होत आहे व किती लाभार्थ्यांना प्रत्यक्ष लाभ दिला जात आहे, याबाबतचा आढावा दर महिन्याला घेतला जात आहे. त्यामुळे योजनांवर नियमितपणे खर्च होत आहे.
- आयुक्तालयातील निरीक्षण शाखेमार्फत सर्व क्षेत्रिय कार्यालयांना त्यांचे अधिनस्त असलेल्या संस्थांची तपासणी करण्यासाठी वेळापत्रक तसेच उद्दिष्ट निश्चित करून देण्यात आलेले आहे. वेळापत्रकानुसार त्याची नियमितपणे अंमलबजावणी होत आहे किंवा नाही याची माहिती निरीक्षण शाखेमार्फत घेऊन जेथे उणिवा आढळून येत आहेत तेथे त्यांना ज्ञापनाद्वारे/ अर्धसमासाद्वारे ज्ञापित करून त्यांच्याकडून अनुपालन करून घेतले जात आहे.
- सामाजिक न्याय विभागामार्फत कार्यान्वीत होणा-या मॅट्रिकोत्तर शिष्यवृत्ती व मॅट्रीकपूर्व शिष्यवृत्ती योजनांमध्ये शिष्यवृत्तीची रक्कम संबंधित विद्यार्थ्यांच्या बँक खात्यामध्ये थेट जमा केली जात आहे. इतर वैयक्तिक लाभाच्या योजनांमध्ये वरीलप्रमाणे अंमलबजावणी करण्याची कार्यवाही चालू आहे.
- दुबार व जास्तीची खरेदी होऊ नये यासाठी आयुक्तालय स्तरावरून खरेदी समितीची स्थापना करण्यात आली आहे. समितीमार्फत सदर वस्तुंची खरेदी करीत असताना क्षेत्रिय कार्यालयाकडून बाबनिहाय मागणी नोंदवून घेण्यात येते. आयुक्तालय स्तरावरून सदरहू मागणीची पूर्णतः छाननी करून सदरहू वस्तुंची खर्च गरज आहे काय ? याची पडताळणी केली जाते.
- योजनांच्या अंमलबजावणीसाठी पुरेसा अधिकारी व कर्मचारीवृंद उपलब्ध करून दिलेला आहे.

२ साक्ष :

उपरोक्त परिच्छेदासंदर्भात अधिक माहिती जाणून घेण्यासाठी समितीने दिनांक १४ फेब्रुवारी व १२, २० एप्रिल, २०१७ रोजी सचिव, सामाजिक न्याय व इतर विभागीय प्रतिनिधी तसेच दिनांक ९ मे, ६ जून, ५ जुलै, १८ जुलै, २५ सप्टेंबर, ११ ऑक्टोबर, २०१७ रोजी अप्पर मुख्य सचिव, सहकार सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य व इतर विभागीय प्रतिनिधी यांची साक्ष घेतली.

२.१ परिच्छेद क्र. २.४.६.१ निवासी शाळांच्या बांधकामासंबंधी नियोजनातील उणिवा :

निवासी शाळांच्या बांधकामासंबंधी नियोजनातील उणिवा याबाबत स्पष्टीकरण देताना विभागीय सचिवांनी सांगितले की, विभागाने जे तालुके निश्चित केले होते तेथे अनुसूचित जातीची लोकसंख्या किती आहे, त्यांची गरज किती आहे, त्यांचा साक्षरता दर किती आहे या तीन गोष्टींचा विचार करून नियोजन केले होते. त्याप्रमाणे विभागाने प्रथम टप्प्यात १०० शाळांची निवड केली. आजच्या तारखेला त्यातील ८१ शाळा सुरु आहेत, त्यातील ७६ शाळा शासकीय इमारतींमध्ये आहेत, २ शासकीय वसतिगृहे आहेत, ती भाड्याच्या ३ इमारतींमध्ये सुरु आहेत.

तथापि, विभागाकडून समितीस प्राप्त झालेल्या तक्त्यामध्ये ८१ इमारती पूर्ण झाल्या आहेत, असे नमूद केले आहे. विभागाने १०० इमारतींचा तक्ता दिला आहे. परंतु विभागाने दिलेला तक्ता व गोषवारा यांमध्ये खूप तफावत आहे. त्यामुळे समितीने गोषवा-यावर विश्वास ठेवायचा की तक्त्यावर विश्वास ठेवायचा ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ८१ शाळा आहेत त्यातील ७६ शाळा वापरात आहेत, ५ शाळांचे हस्तांतरण सुरु आहे. सदर ५ शाळांचे काम पूर्ण झाले आहे, सामाजिक न्याय विभाग त्यांचे सार्वजनिक बांधकाम विभागाकडून हस्तांतरण करून घेणार आहे.

शासनाने हे काम करण्याचे धोरण सन २००६-०७ मध्ये आखले होते. आता सन २०१७ चालू आहे. १० वर्षे पूर्ण झाली आहेत. शासनाच्या निर्णयाची अंमलबजावणी १० वर्षांनंतरही न होणे ही गंभीर बाब आहे, असे मत समितीने व्यक्त केले. सदर आश्रमशाळा बांधायचे नियोजन किती वर्षांचे होते, तत्संबंधी कोणते नियोजन केले होते, सध्या विभाग निश्चित केलेल्या लक्ष्याप्रमाणे (टारगेटप्रमाणे) कुठे आहे, किती इमारती ठरल्या वेळेप्रमाणे पूर्ण झाल्या, किती इमारती ठरलेल्या वेळेत पूर्ण होऊ शकल्या नाहीत, त्यासाठी कोण जबाबदार आहे ? समितीने उपस्थित केलेल्या उक्त मुद्द्यांच्या अनुषंगाने विभागीय सचिवांनी खुलासा केला की, पहिल्या टप्प्याचा निर्णय सन २००६ मध्ये घेतला होता. पहिल्या टप्प्यात १०० शाळा बांधायच्या होत्या. सद्यःस्थिती अशी आहे की, १०० शाळांपैकी ८१ शाळा पूर्ण झाल्या आहेत.

या आश्रमशाळा केव्हापर्यंत बांधायच्या होत्या, पहिला टप्पा कधीपर्यंत पूर्ण करण्याची योजना आखली होती ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, शासन निर्णयामध्ये या संदर्भात स्पष्ट उल्लेख नाही. मात्र त्याच वर्षी सार्वजनिक बांधकाम विभागास बांधकामासाठी पैसे उपलब्ध करून दिले होते.

आश्रमशाळेचे बांधकाम करण्यासाठी पैसे उपलब्ध करून देण्यात आले होते. सन २०१२ पर्यंत सर्व बांधकामे पूर्ण होणे अपेक्षित होते. सन २०१२ पर्यंत किती बांधकामे पूर्ण झाली ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी पुन्हा तेच सांगितले की, सध्या ७६ शाळा सुरु आहेत.

समितीला ७६ व ८१ हे आकडे मिळाले आहेत. पण समितीला आश्रमशाळा बांधकामाच्या नियोजनात विभाग सध्या कुठे आहे ? याबाबतचे उत्तर अपेक्षित आहे. शासनाने बांधकामासाठी पूर्ण पैसे उपलब्ध करून दिले. ज्या भागातील मुलांची शैक्षणिक पातळी कमी आहे, त्या भागातील मुलांना त्यांना वर आणण्यासाठी या आश्रमशाळांचे बांधकाम करण्याचे शासनाने धोरण आखले आहे, निधी उपलब्ध करून दिला आहे. सन २०१२ पर्यंत या शाळा पूर्ण करायच्या होत्या. ब-याच वेळा असे होते की, कामे होतात, पण त्यांना निधी नसतो. येथे मात्र निधी मिळाला आहे, पण कामे पूर्ण नाहीत. सन २०१२ पर्यंत निधी मिळाला होता तर कामे पूर्ण न होण्याची कारणे काय आहेत ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी पुन्हा हेच सांगितले की, ७६ शाळा पूर्ण झाल्या आहेत व काही कामे काही कारणांमुळे अपूर्ण आहेत.

२.२ शासनाने आश्रमशाळा बांधकामात निधी दिला होता, त्याची काय स्थिती आहे, तो पैसा त्यावेळी का खर्च झाला नाही, कामे पूर्ण का झाली नाहीत ? कारण कामे पूर्ण न होण्याचे मुख्य कारण हे नियोजनातील उणिवा असे आहे. नियोजनात चूक झाली आहे. ७६ शाळा झाल्या की ८१ शाळा झाल्या हा विषय नाही. नियोजन योग्य पद्धतीने झाले नाही हा मुद्दा आहे का ? त्यामुळे विभागाने महालेखाकारांनी उपस्थित केलेल्या मुद्द्याच्या संदर्भात स्पष्टता करावी. यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, काही ठिकाणी जागा मिळत नव्हती तेथे खाजगी जागा घेतली पाहिजे होती किंवा दुसरीकडे स्थलांतर करून आश्रमशाळा सुरु करायला पाहिजे होती. आजही असे ६ तालुके आहेत जेथे जागा मिळालेली नाही, त्यामुळे त्यास अजून उशीर होणार आहे.

विभागाकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनामधील उत्तर व त्यासोबत जोडलेले विवरणपत्र यामध्ये असे नमूद केले आहे की, सहा जिल्ह्यात जागा मिळालेली नाही. ७६ शाळा झाल्या, बाकीच्या प्रगतीपथावर आहेत. परंतु सोबत जोडलेल्या विवरणपत्रात ८१ वर शाळांची माहिती असून तेथे शाळा देखील सुरु आहेत. विद्यार्थ्यांची संख्या देखील सांगितली आहे. समितीने विश्वास कशावर ठेवायचा ? मग समितीने विभागाकडून प्राप्त झालेला लेखी माहितीवर विश्वास ठेवायचा की आता बैठकीत विभागीय सचिव सांगतात त्यावर विश्वास ठेवायचा ? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ८१ शाळा सुरु आहेत, ५ शाळांचे हस्तांतरण होणे बाकी आहे. ८१ शाळांमधील ७६ शाळांच्या इमारती शासनाच्या शाळांसाठी बांधलेल्या आहेत.

२.३ माहुर, गोलेगाव, हाताळदेवी, मुरुम व कळमनुरी या ५ संदर्भात देखील बांधकाम पूर्ण झाल्याचे नमूद केले आहे. या पाच शाळा त्या शाळांमध्ये आहेत. पण ६ ठिकाणी जागा नाही, बाकी आहे. विभागाकडून जो तक्ता प्राप्त झाला आहे त्यामध्ये ३ ठिकाणी जागा नाही, ९ ठिकाणी वर्क इन प्रोग्रेस आहे, बाकी ठिकाणी काम अंडर प्रोसेस आहे. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, सदर माहिती ८१ शाळांबाबतची आहे.

पण विभागाकडून प्राप्त झालेल्या ह्या गोषवा-यावर समितीने विश्वास ठेवावा की तक्त्यावर विश्वास ठेवावा असा मुद्दा समितीने उपस्थित केला असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, समितीला दिलेला गोषवारा बरोबर आहे. कदाचित तक्त्यांमध्ये जुनी माहिती असेल. गोषवा-याप्रमाणे ही माहिती दुरुस्त करता येईल. जीथे गरज असेल तीथे दुरुस्ती करून माहिती समितीला सादर करण्यात येईल, असे विभागीय सचिवांनी आश्वासन केले.

आश्रमशाळाच्या ८१ इमारतीबाबत सांगताना विभागीय सचिवांनी सांगितले की, त्यापैकी ७६ आहेत, त्यातील काही पूर्ण आहेत. ५ इमारतींचे हस्तांतरण सुरु आहे. त्याबाबतची माहिती पुढीलप्रमाणे आहे.

आतापर्यंत १०० पैकी ८१ शाळा सुरु आहेत. त्यापैकी ७६ शाळा शासकीय इमारतीत २ शासकीय वसतिगृहाच्या इमारतीत व ३ शाळा भाड्याच्या इमारतीत कार्यरत आहेत. एकूण ७६ निवासी शाळेचे बांधकाम पूर्ण झालेले आहे. ५ ठिकाणी इमारत बांधकाम पूर्ण झाले असून हस्तांतरण बाकी आहे. ७ शाळांचे बांधकाम प्रगती पथावर आहे. ६ शाळांकरिता जागा उपलब्ध झाल्या असून प्रशासकीय मान्यतेसाठी व अंदाजपत्रकीय स्तरावर कार्यवाही चालू आहे. अद्यापही ६ ठिकाणी जागा उपलब्ध नसल्यामुळे तेथे जागा उपलब्ध करून घेण्याची कार्यवाही प्रगतीपथावर आहे. जर तेथे सुध्दा जागा नाही मिळाली तर त्या शाळा सुध्दा स्थलांतरीत करण्यात येतील.

२.४ सन २०१२ पर्यंत सर्व पैसे प्रत्येक तालुक्याच्या बांधकामासाठी दिले आहेत. मात्र विभागाच्या म्हणण्याप्रमाणे अजूनपर्यंत २४ बांधकामे बाकी आहेत. यामध्ये अडचणी अश्या आहेत की, काही ठिकाणी जागेची अडचण आहे, काही ठिकाणी बांधकामे प्रगतीपथावर आहेत, अंदाजपत्रके तयार आहेत, मात्र जागा नाही याप्रकारे सुरु आहे. ५ वर्षे अखर्चित राहिला याचाच अर्थ असा होतो की, याचे नियोजन बरोबर केलेले नाही, फक्त पैसे काढून ठेवले आहेत. या पैशाचे काय करणार होता, याची खरोखर आवश्यकता होती काय, निर्णय झाला की पुढील वर्षी पैसे देता आले असते, पण सामाजिक न्याय विभागाने सार्वजनिक बांधकाम विभागाकडे सन २००७ पासून म्हणजे १० वर्षे पैसे देऊन ठेवले आहेत. त्याचबरोबर गोंदियामध्ये जे वसतिगृह बांधण्यात येत आहे त्याकरिता सार्वजनिक बांधकाम विभागाला ६ वर्षांपासून १० कोटी ६० लाख रुपये दिले आहेत. तेथे जागेचा वाद आहे. बांधकामाची जागा निश्चित होत नाही. मग पैसे अँडव्हान्समध्ये कशासाठी देण्यात आले? बाकी विभागांमध्ये प्रशासकीय मान्यता मिळाली की, १०-२० टक्के निधी वितरीत केला जातो आणि सांगितले जाते की, निविदा काढायचे काम प्रगतीपथावर आल्यावरच उर्वरित पैसे देण्यात येतील. सामाजिक न्याय विभागात बाकीच्या योजनांसाठी काहीही योजना नसते. बांधकामाला सरसकट ५०० कोटी रुपये देऊन टाकल्यावर ते खर्च कसे होणार ? १ वर्षात १०० कोटी रुपयांचे बांधकाम होत नाही, कोणतेही काम मार्गी लावताना जागेवर अनेक अडचणी असतात. सन २०१२ पर्यंत विभागाने ५०० कोटी रुपये देऊन टाकले. विभागाची काम करण्याची पध्दत चुकीची आहे, नियोजनात उणिवा आहेत. सन २०१२ पर्यंत पूर्ण पैसे दिल्यावर सन २०१७ पर्यंत २४ बांधकामांचे पैसे आयडल पडलेले आहेत. समितीने इत्यादी बाबी विभागाच्या निदर्शनास आणून दिल्या असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, विभागाकडून वसतिगृह किंवा शाळा यासाठी नव्याने पैसे देण्यात येत आहेत.

समितीच्या बैठकीत महालेखाकारांनी काढलेल्या मुद्यांवर समिती साक्ष घेत आहे. भविष्यात काय करणार, काय केले या विषयावर समिती सध्या चर्चा करीत नाही. शासनाचे पैसे मागील ५ वर्षे आयडल होते, त्याचे योग्य कारण सांगावे. कोण जबाबदार आहे, विभागाचे सचिव म्हणून असे वाटत नाही का की ते पैसे आयडल पडले आहेत, तेथे जागा उपलब्ध नाही तेथील पैसे परत घेऊन टोकन निधी ठेवावा व ते पैसे दुस-या कामासाठी वापरावे, असे समितीने नमूद केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, प्रशासकीय मान्यता दिल्यावर पैसे दिले होते. आता विभागाचे नियोजन आहे की, जेथे जागा आहे, त्यांना लवकर पैसे देण्यात येतील.

२.५ सामाजिक न्याय विभागाचा निधी दहा वर्ष आयडल पडून होता या अनुषंगाने समितीने वित्त विभागाला विचारणा केली की, वित्त विभाग याकडे लक्ष देत नाही का ? याबाबत वित्त सचिवांनी समितीस सांगितले की, वित्त विभागाकडून इतर विभागांना नेहमी सांगण्यात येते की, ३१ मार्चनंतर अखर्चित निधी परत करावा. परंतु वित्त विभागाचा अनुभव असा आहे की, इतर विभाग तसे करीत नाही. ते नेहमी परवानगी मागतात की, अजून १-२ वर्षे खर्च करण्याची अधिकची मुदत द्यावी. यासाठी वित्त विभागाचा नेहमी आग्रह असतो की, जर विभाग खर्च करू शकत नाही तर निधी वेळेवर समर्पित करावा, पण दुर्दैवाने तसे होत नाही.

समाजकल्याण विभागाने ठेवीच्या आधारावर (डिपॉझीट बेसिसवर) निधी वितरित केलेला असून, तो लॅप्स होत नाही. त्यानंतर कोणताही खर्च न होता, तो निधी अखर्चित राहतो किंवा तसाच पडून राहतो. कालांतराने बांधकामासाठी निधी घेतलेला असल्यामुळे सुधारित प्रशासकीय मान्यता घ्यावी लागते. परिणामी बांधकामाच्या खर्चात वाढ झाल्याने शासनाला विनाकारण भूदंड सहन करावा लागतो. समाजकल्याण विभागामध्ये सर्व निधी एकाच वेळी देण्याची पध्दत आहे. उर्वरित कोणत्याही विभागात कामे करण्यासाठी एकाच वेळी सर्वच्या सर्व निधी दिला जात नाही. जेवढी प्रशासकीय मान्यता असेल, त्याप्रमाणात निधी वितरित करणे आवश्यक आहे. एखाद्या इमारतीचे काम १० कोटी रुपयांच्या आसपास असले तरी ते बांधकाम एका वर्षात पूर्ण होत नाही. प्रशासकीय मान्यता दिल्यानंतर टीएस आणि टेंडर प्रक्रियेसाठी किमान तीन महिन्यांचा कालावधी लागतो. उर्वरित कालावधीत एकाच कामासाठी सर्वच्या सर्व निधी लागत नाही. कामाच्या सद्यःस्थितीनुसार निधी वितरित करण्याची आवश्यकता आहे. प्रशासकीय मान्यता मिळाल्यानंतर एकाच वेळी सर्वच्या सर्व निधी समाजकल्याण विभागाने वितरित केलेला असून ही आश्चर्याची बाब आहे. अशी कार्यवाही इतर कोणत्याही विभागाकडून केल्याचे दिसून येत नाही. समाजकल्याण विभाग वगळता इतर कोणत्याही विभागाकडून एखाद्या कामासाठी टप्प्याटप्प्याने निधी वितरित केला जातो असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, शाळेसाठी जमीन अधिगृहीत केल्यानंतरच निधी दिला जातो.

आता १९ शाळांपैकी ९ शाळांची सद्यःस्थिती काय आहे व ज्या ठिकाणी बांधकामास जागा मिळालेली नाही अशा ठिकाणी समाजकल्याण विभागाने कोणता निर्णय घेतलेला आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, जागा मिळत नसेल तर दुस-या तालुक्यात जागा संपादित करण्यासाठी प्रयत्न केला जाणार आहे.

जागा मिळत नसल्यामुळे दुस-या तालुक्यात जागा संपादित करण्याबाबतचा निर्णय विभागाचे १० वर्षांनंतर घेतलेला आहे. विभागाचे सचिव या नात्याने असा घेतलेला निर्णय योग्य वाटतो काय ? सद्यःस्थितीत निर्णय घेऊन निधीचा उपयोग करायला हवा होता. विभागाने एवढ्या विलंबाने निर्णय घेण्याचे कारण काय आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता, विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, आता वेळोवेळी आढावा घेऊन पुढील कार्यवाही केली जाणार आहे. दोन ते तीन महिन्यात योग्य तो निर्णय घेऊन कार्यवाही केली जाणार आहे. एखाद्या ठिकाणी जागा मिळत नसेल तर दुस-या जागेचा शोध घेऊन प्रसंगी खाजगी जागा संपादित करून पुढील उचित कार्यवाही केली जाणार आहे. एकूण ६ तालुक्यांमध्ये जागा मिळालेल्या नाहीत. जिल्हा सिंधुदुर्ग, तालुका कुडाळ, जिल्हा सातारा, तालुका नायगाव, जिल्हा सोलापूर, अनवली तालुका, जिल्हा पुणे, तालुका बारामती, जिल्हा भंडारा, तालुका पवनी येथे जागा मिळालेल्या नाहीत. तसेच जर पुढील तीन महिन्यात जागा मिळाली नाही तर खाजगी जागा संपादित करण्याबाबत योग्य ती कार्यवाही केली जाणार आहे.

२.७ समाजकल्याण विभागाला जागा मिळत नसेल तर प्राप्त झालेला निधी वित्तीय वर्षाअखेरपर्यंत सरेंडर करावा. दिनांक १५ मार्च, २०१७ पर्यंत जागेबाबतचा निर्णय झाला नाही तर पुढील वर्षी निधीचा तरी उपयोग करावा. विभागाने निर्णय घेतला नाही तर दिनांक ३१ मार्च, २०१७ अखेरपर्यंत शासनाकडे निधी सरेंडर करावा. बांधकामासाठी ५ ते ६ वर्षांपर्यंत निधी अडकवून ठेवणे योग्य नाही? प्रत्येक तालुक्यात जागा घ्यावयाची आहे. ज्या ठिकाणी जागा मिळण्यास अडचण येत आहे, अशा ठिकाणाचा निधी शासनाकडे जमा करण्याबाबत कार्यवाही करावी. अन्यथा दुस-या तालुक्यात जागा संपादित करून शाळेचे बांधकाम सुरू करण्याची कार्यवाही करावी निधी कोणत्याही परिस्थितीत विनावापर पडून राहता कामा नये. पुढील वर्षाच्या नियोजनामध्ये निर्णय घ्यावा अशी सूचना समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, मार्च, २०१७ अखेरपर्यंत जागा संपादित करण्याबाबतचा निर्णय घेतला जाणार आहे. यापूर्वी प्रत्येक शाळेसाठी ४ कोटी रुपयांचा निधी दिला होता. सद्यःस्थितीत एस्टीमेट अॅव्हरेज ७ ते ८ कोटी रुपये आहे. ज्या ठिकाणी जागा आहे आणि एस्टीमेट अॅडजस्ट होत नसतील तर जास्तीच्या खर्चासाठी योग्य ते नियोजन केले जाणार आहे.

जागा संपादित करण्याबाबत निर्णय १५ मार्च, २०१७ पर्यंत समाजकल्याण विभागाने घ्यावा असे समितीने सूचित केले असता त्या अनुषंगाने विभागीय सचिवांनी विनंती केली की, जागा संपादित करण्यासाठी विभागाला दिनांक ३१ मार्च, २०१७ पर्यंतचा अवधी देण्यात यावा.

२.८ विभागाने दिलेली यादी पाहिली असता गोंदिया तालुक्यातील दोन गावांमधील शाळांमध्ये १५०, २०० ते १७५ विद्यार्थी असल्याचे दिसून येत आहे. प्रत्यक्षात प्रत्येक शाळेत ७३ विद्यार्थी शिक्षण घेत असल्याचे दिसून येत आहे. सरांडी आणि डव्या गावातील शाळेत विद्यार्थीच नाहीत असे दिसून येत आहे. तसेच अकोला जिल्ह्यातील मूर्तीजापूर येथील शाळेत विद्यार्थी नाहीत असेच दिसून येत आहे. हॉस्टेल आणि नवीन इमारती बांधून तयार आहेत. सरांडी, डव्या आणि मूर्तीजापूर येथील शाळेत विद्यार्थी न येण्याची कारणे काय आहेत ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, त्या ठिकाणी ७३ विद्यार्थी आहेत. वर्गखोली लहान असतील.

विभागीय सचिवांची वर्गखोली लहान असतील असे सांगितले तथापि, हे नविन बांधकाम असून ते टाईप प्लॅनमध्ये केले आहे त्यामुळे वर्ग खोल्या लहान कशा असणार. शासनाकडून शाळेसाठी ८ कोटी रुपयांचा खर्च केला जात असेल आणि अशा शाळांमध्ये केवळ ८० विद्यार्थी शिक्षण घेत असतील तर शिक्षणाचा उद्देश सफल होतो काय ? असा प्रश्न समितीने उपस्थित केला असता यावर विभागाकडून उत्तर प्राप्त झाले नाही.

समाजकल्याण विभागाने मोठ्या प्रमाणात कर्मचारी वर्गाची भरती केली आहे. सदरहू स्टाफ पटसंख्येवर आधारित आहे की, वर्गखोल्यावर आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, आकृती बंध (पॅटर्न) मंजूर आहे. एकूण १२ कर्मचारी आहेत. विद्यार्थ्यांच्या संख्येनुसार शिक्षकांची संख्या वाढत जाते.

समाजकल्याण विभागाकडे १२ कर्मचारी आहेत. ७३ विद्यार्थ्यांमागे १२ शिक्षक म्हणजे ६ विद्यार्थ्यांसाठी एक शिक्षक असे प्रमाण झालेले आहे. मग विद्यार्थी का नाहीत. जिल्हा परिषदेतील शाळांमध्ये ४० विद्यार्थ्यांमागे १ शिक्षक नेमला जातो. पटसंख्येनुसार शिक्षक भरले जातात. समाजकल्याण विभागाकडे १२ शिक्षक आहेत. या बाबीकडे लक्ष वेधले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, १२ शिक्षक नाहीत. त्या ठिकाणी हॉस्टेल आणि निवासी आश्रमशाळा आहेत.

एकूण ५ वर्गखोल्यामध्ये शिक्षण घेणा-या विद्यार्थ्यांची संख्या खूपच कमी असल्याचे विभागाकडून प्राप्त यादीवरून दिसून येते. २०० विद्यार्थ्यांमागे पदनिर्मिती केलेली आहे. मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखाली शासन निर्णय दि.४/६/२००० अन्वये १०० निवासी शाळाची ठिकाणे निवडण्यासाठी समितीची स्थापना करण्यात आली. मुख्य सचिवांच्या समितीने १०० गावे निवडलेली आहेत. शासनाने त्या ठिकाणी १० कोटी रुपये आणि आवश्यक तो कर्मचारी वर्ग दिलेला आहे. अशा परिस्थितीत विद्यार्थ्यांच्या संख्येत आवश्यकतेनुसार वाढ झालेली दिसून येत नाही. जालना आणि बीड जिल्ह्यातील शाळांमधील विद्यार्थ्यांची सरासरी पाहिली असता ती १७६ ते १९० असल्याचे दिसून येत आहे. इंदापूरमध्ये ७९, खेड ५७, तासगाव ८६ अशाप्रकारे विद्यार्थ्यांच्या सरासरीचे प्रमाण दिसून येत आहे. अमरावतीमध्ये १११ अशी विद्यार्थी संख्या दिसून येत आहे. चाळीसगावमध्ये सन २०११-१२ मध्ये शाळा सुरु झाली. त्या ठिकाणी ९४ विद्यार्थी आहेत, इत्यादी बाबी समितीने निदर्शनास आणून दिल्या व विचारणा केली की, पाचवीच्या शाळेत १५० पेक्षा अधिक विद्यार्थी असणे आवश्यक आहे आणि त्या दृष्टीने समाजकल्याण विभागाने उपाययोजना आखलेल्या आहेत काय ? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, सन २०१६-२०१७ मध्ये शाळा सुरु झालेली आहे. त्यामुळे विद्यार्थ्यांची संख्या कमी असल्याचे दिसून येत आहे. एका शाळेतील एका वर्गातील ४० विद्यार्थी अशी क्षमता असून एकूण वर्गखोल्या ५ आहेत.

२.९ सहावी, सातवी, आठवी, नववी आणि दहावी वर्गखोल्यानिहाय तपासले असता सातवी, आठवी आणि नववीमध्ये विद्यार्थ्यांची संख्या जास्त आहे. त्या वर्षी सहावीमध्ये अतिशय कमी प्रमाणात विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतल्याचे विभागाकडून प्राप्त झालेल्या यादीवरून दिसून येत आहे. म्हणजे प्रवेश कमी झाल्यामुळे क्रेडीबिलिटी कमी झाली काय ? पुरंदर तालुक्यामध्ये यावर्षी सहावीच्या वर्गात केवळ २३ आणि आठवीच्या वर्गात ४० प्रवेश घेतलेला आहे. तसेच आंबेगावमध्ये यावर्षी सहावीच्या वर्गात १७ आणि आठवीच्या वर्गात २६ विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतलेला आहे. इंदापूरमध्ये यावर्षी सहावीच्या वर्षात १४ विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतलेला आहे. यावरून विद्यार्थ्यांची संख्या कमी कशी होत गेली तेच दिसून येत आहे. खेडमध्ये यावर्षी आठवीच्या वर्गात केवळ २९ विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतलेला आहे. सहावीच्या वर्गात केवळ ११ विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतलेला आहे. मागील वर्षीपेक्षा यावर्षी विद्यार्थ्यांचे प्रवेश घेण्याचे प्रमाण हे ५० ते ६० टक्क्यांपर्यंत आलेले आहे. शाळेत २५० ते ३०० विद्यार्थी शिक्षणासाठी आले पाहिजेत. विद्यार्थ्यांनी प्रवेश मिळण्यासाठी आग्रह धरला पाहिजे. शाळेची इमारत खूप चांगली आहे. शाळेमध्ये पायाभूत सुख सुविधा देऊनसुद्धा त्या शाळेत शिक्षण घेण्यासाठी विद्यार्थी नसतील तर विभागाला ते भूषणावह ठरणार नाही. ५०० ते ६०० कोटी रुपये खर्च करूनसुद्धा विद्यार्थी मिळत नसतील तर हे काही बरोबर नाही. कारण या शाळा तालुक्याच्या ठिकाणी उघडलेल्या आहेत असे मत समितीने खेदाने व्यक्त केले.

समितीने विचारणा केली की, निवासी आश्रमशाळांमध्ये कोणकोणत्या व्यवस्था पुरविल्या जातात ? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, निवासी आश्रमशाळांमध्ये आवश्यक त्या सर्व सोयीसुविधा दिलेल्या आहेत. निवासी आश्रमशाळा केवळ मागासवर्गीयांसाठी आहेत.

जागा संपादित करण्याबाबतचा निर्णय १५ मार्च, २०१७ पर्यंत समाजकल्याण विभागाने घ्यावा तसेच २०० पर्यंत विद्यार्थ्यांची संख्या कशी वाढेल या दृष्टीकोनातून विभाग प्रयत्न करण्याची आवश्यकता आहे. याकरिता गावोगावी जाऊन आवश्यक ते प्रबोधन करण्याची गरज आहे असे समितीने सुचित केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, शाळेच्या इमारतीचा कोणताही प्रश्न नाही. बुलडाणा येथील शाळेत विद्यार्थ्यांची संख्या लक्षणीय आहे. सन २०१७-२०१८ पर्यंत विद्यार्थ्यांची संख्या कशी वाढेल या दृष्टीकोनातून प्रयत्न केला जाणार आहे असे समितीस आश्वस्त केले.

ज्या ठिकाणी विद्यार्थी मिळत नाहीत त्या ठिकाणी विद्यार्थ्यांची संख्या कशी वाढेल याबाबत प्रबोधन करण्याची आवश्यकता आहे. शासनाकडून आश्रमशाळांसाठी खर्च केलेल्या निधीचा सदुपयोग व्हावा, एवढीच समितीची प्रामाणिक अपेक्षा आहे. समाजकल्याण विभागाला ६ ठिकाणी जागा मिळत नसल्याबाबत महालेखाकार यांनी शंका उपस्थित केलेली आहे. समाजकल्याण विभागाला जागा मिळू शकत नाही, असे होऊ शकत नाही. समाजकल्याण विभागाकडे निधी वापराविना पडून आहे. यासंदर्भात विभागाने १५ मार्च, २०१७ पर्यंत निर्णय घेतला जाईल, असे समितीस विभागीय सचिवांनी आश्वस्त केलेलेच आहे. मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखाली जागेबाबत नियोजन केलेले आहे. असे समितीने नमूद केले आहे.

कोणत्याही कामासाठी २५ ते ३० टक्के निधी पहिल्या वर्षी खर्च करावा आणि त्यानंतर कामाची प्रगती पाहून पुढील वर्षी निधी खर्च करावा, समाजकल्याण विभागाने त्यांच्याकडील निधी १० वर्षे अडकवून ठेवला आहे हे योग्य नाही. कोणत्याही कामासाठी एका वर्षात सर्वच्या सर्व निधी खर्च होत नाही. Why are you releasing 100 percent Grant? सामाजिक न्याय विभागाला पुढील वर्षी निधी मिळणार नाही, अशी शंका होती काय ? एकदा काम सुरु झाल्यानंतर निधी मिळणारच आहे. अर्धवट बांधकाम सोडण्याचा कोणताही प्रकार होणार नाही. समाजकल्याण विभागामध्ये १०० टक्के निधी एकाच वेळी देण्याची पध्दत आहे. हे वित्तीय शिस्तीच्या विरुद्ध आहे असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, जागा अंतिम केल्यानंतर अंदाजपत्रक तयार केले जाणार आहे.

अहवाल वर्षात म्हणजे सन २०१२-१३ मध्ये विद्यार्थी संख्या पुरेशी नसेल तर पुढच्या वर्षी निश्चितपणे ही संख्या कमी होणार आहे. प्रवेश होण्याच्या दृष्टीने प्रोत्साहन देणारा कार्यक्रम राबविणे आवश्यक आहे. खाजगी संस्थांमध्ये मुले आणली तर कर्मचा-यांना नोकरीची शाश्वती असते. शासनाच्या संस्थेतील कर्मचारी त्या दृष्टीने काळजी घेत नाहीत आपल्या भागामध्ये फिरून लोकांना प्रोत्साहन दिले पाहिजे. प्रवेश घेतल्यास कोणकोणते फायदे मिळतात या बाबीचा प्रसार व प्रचार झाला पाहिजे. समाजाचे प्रबोधन झाले पाहिजे अशी सूचना समितीने केली.

२.१० उक्त परिच्छेदासंदर्भात शासन निर्णय दिनांक १ जून, २००६, ४ जून, २००७ व बांधकाम पूर्ण झालेल्या निवासी शाळांची यादी, शासकीय निवासी शाळांची वर्गाप्रमाणे माहिती **विवरण क्र. १** मध्ये आहे.

आश्रमशाळांची एवढी मोठी इमारत आहे की, त्या ठिकाणी पाच वर्ग करता येतील. संपूर्ण ग्रेनाईटने बिल्डींग बांधलेली आहे. म्हणजे पायाभूत सुविधा (इन्फ्रास्ट्रक्चर) अतिशय उत्तम आहे, पण त्याचा उपयोग नाही. एवढी चांगली इमारत आहे, परंतु त्या ठिकाणी विद्यार्थीच नाहीत. याचा सुध्दा विभागाने आणि शासनाने विचार करायला पाहिजे की, या सर्व पायाभूत सुविधा (इन्फ्रास्ट्रक्चरचा) योग्य वापर झाला पाहिजे. प्रत्येक निवासी शाळेला १२ कर्मचारी आहेत. जवळपास २०० कर्मचा-यांची क्षमता आहे आणि ती क्षमता वाढवू शकता येईल. एवढा मोठा खर्च डोक्यावर असताना या ठिकाणी फक्त दलित समाजाच्या मुलांना प्रवेश दिला जाते. जर सर्व प्रवेश होत असेल तर काही अडचण नाही. पण होत नसेल तर ठराविक प्रवेश एका ठराविक तारखेपर्यंत आधी दलित समाजाच्या मुलांना प्रवेश देण्यात यावी आणि नंतर जागा शिल्लक असतील तर इतर मागावर्गीय तसेच भटक्या विमुक्त जाती व जमातीचे आणि (व्हीजीएनटीच्या) मुलांना प्रवेश द्यायला पाहिजे. अल्पसंख्यांकांच्या कॉलेजमध्ये अल्पसंख्यांकांना प्राधान्य असते. परंतु ते मिळाले नाही तर खुल्या वर्गाचे विद्यार्थी घेण्यात येतात, जागा रिकाम्या ठेवण्यात येत नाहीत. १०० टक्के विद्यार्थ्यांची भरती व्हायला पाहिजे. यासाठी ५०-५० लाख रुपये कर्मचा-यांसाठी खर्च करण्यात येतो तर संपूर्ण भरती व्हायला पाहिजे. बाकीच्या शाळा, कॉलेजांमध्ये क्षमता असेल तेवढ्या विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात येते असे समितीने सुचित केले असता यास विभागीय सचिवांनी सहमती दर्शविली.

२.११ परिच्छेद क्र. २.४.६.२ खरेदीच्या नियोजनातील उणिवा:-

विभाग स्टेशनरी, घोंगड्या, पाणी गरम करण्याची यंत्रे, इनव्हर्टर, बायोमॅट्रिक उपकरणे अशा विविध उपयोगी वस्तुची खरेदी विद्यार्थ्यांकरिताच्या कल्याणकारी योजनांतर्गत करतो. खरेदी करताना चुकीचे नियोजन झाले असा महालेखाकारांचा आक्षेप आहे. आयुक्तांनी केंद्रीभूत खरेदी केली आहे आणि विभागीय पातळीवर वस्तू पाठवून वाटप करण्यास सांगितले. प्रत्यक्ष गरजेचा आढावा न घेता दूरचित्रवाणी संच, इनव्हर्टर, घोंगड्या, चादरी या वस्तू विनावापर पडून राहिल्या. जिल्हा व विभागीय पातळीवर वस्तू खरेदी झाली अथवा कसे याची खात्री न करता आयुक्त, समाजकल्याण यांच्या पातळीवर खरेदी करण्यात आली. पुरवठा आदेश देत असताना कोणत्या संख्येच्या आधारे वस्तूंची निश्चिती करण्यात आली ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, निवासी शाळांची मान्यता संख्या १०० आहे. त्या आधारावर खरेदी केली होती. त्यावेळच्या नस्तीमधील वस्तुस्थिती बघितली तर त्यावेळी निवासी शाळांची मान्य संख्या आणि हॉस्टेलची मान्य संख्या या आधारावर खरेदी झाली होती.

प्रत्यक्ष प्रवेश किती झाले होते? प्रवेश संख्या ४० असेल आणि १०० विद्यार्थ्यांसाठी खरेदी केली असेल तर उर्वरित ६० लोकांच्या वस्तूंचे काय केले? त्या वर्षात कोणकोणत्या वस्तू किती नग खरेदी केल्या होत्या आणि प्रत्यक्ष विद्यार्थी संख्या किती होती? अशी विचारणा समितीने केली असता जादा खरेदी झाली आहे हे विभागाने मान्य केले. डिव्हीजन आणि उपआयुक्त या दोघांमध्ये तारतम्य नसल्यामुळे केंद्रीभूत खरेदी केली असे विभागीय सचिवांनी सांगितले. असे असेल तर याबाबत जबाबदारी निश्चित करणे आवश्यक वाटत नाही काय? जादा खरेदी केली असेल तर ज्यांच्याकडून ही चूक झाली त्यांच्याकडून रक्कम वसूल केली पाहिजे असे मत समितीने व्यक्त केले.

२.१२ या अनुषंगाने महालेखाकारांनी समितीच्या माध्यमातून विचारणा केली की, समाजकल्याण विभागाच्या आश्रमशाळांसाठी समाजकल्याण विभागीय उपआयुक्तांनी कोणत्या योजनेखाली ही खरेदी केली? दोन समांतर योजना सुरु होत्या का? पुणे येथील आयुक्तांकडून केंद्रीभूत खरेदी (सेंट्रली प्रोक्यूरमेंट) केली जाते. यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, नाशिक आणि अमरावती विभागामध्ये निकड(अर्जन्सी) होती आणि आयुक्तांकडून उशिरा वस्तूंचा पुरवठा होईल असे वाटल्यामुळे त्यांनी खरेदी केली.

उप आयुक्तांना तसे अधिकार आहेत का? निकड(अर्जन्सी) आहे म्हणून खरेदी केली हे विभागीय सचिवांनी तपासले होते का? मुख्यालयात त्यावेळी वस्तू उपलब्ध होत्या का? त्या वर्षात या वस्तू वापरल्या गेल्या नाहीत, गरज नसताना खरेदी केली गेली. मग त्या वस्तूंचा वापर पुढील वर्षात केला आहे. एकाच विभागामध्ये दोन वेगवेगळ्या स्तरावर अशा प्रकारे खरेदी केली जाते का? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, प्रत्येकाला वित्तीय अधिकार असतात.

समितीच्या मते अशा प्रकारची खरेदी करण्याचा अधिकार नसतो. सेंट्रल प्रोसेसमध्ये अशी खरेदी होत असते. त्यामुळे ही खरेदी करण्याचे अधिकार होते का याची माहिती घेऊन समितीस सांगावे असे समितीने विभागास सांगितले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ज्यांनी जादा खरेदी केली ते संबंधित उपआयुक्त जबाबदार आहेत. त्यामुळे यासंदर्भात जबाबदारी निश्चित करून कारवाई करण्यात येईल.

विभागाने मान्य केले की, चूक झाली आहे. जेव्हा एखादा परिच्छेद महालेखाकारांच्या निरीक्षणाखाली येतो त्याचे गांभीर्य ओळखून त्याबद्दल कार्यवाही करून विभागाने समितीला माहिती दिली असती तर समितीला अधिक समाधान वाटले असते. पण विभागाकडून एका बाजूला समर्थन करण्यात येते आणि दुस-या बाजूला चूक झाल्याचेही मान्य करण्यात येते. त्यामुळे महालेखाकारांनी आक्षेप घेतलेल्या परिच्छेदाबाबत समितीला चिकित्सा करावीच लागते असे मत समितीने व्यक्त केले व निदेश दिले की, संबंधित उपआयुक्तांनी आयुक्त किंवा शासनाची मान्यता न घेता पुरवठा आदेश दिले, त्यांच्यावर निष्फळ खरेदीची जबाबदारी निश्चित करून कारवाई करावी व एका महिन्याच्या आत केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल समितीला सादर करावा.

२.१३ विभागाने केलेला एक खरेदी संदर्भात सविस्तर परि क्र.२.४.१०.१, २.४.१०.२, २.४.१०.३, २.४.१०.४, २.४.१०.५, २.४.१०.६, २.४.१०.७, २.४.१०.८, २.४.१०.९, २.४.१०.१०, २.४.१०.११ सविस्तर माहिती सादर करण्यात आलेली आहे.

२.१४ परिच्छेद क्रमांक २.४.१० 'माल व भंडार व्यवस्थापन'

२.१५ परिच्छेद क्रमांक : २.४.१०.१ 'निवासी शाळा वसतीगृहासाठी केलेली वस्तुची दुबार खरेदी झाली व त्या वस्तु विनावापर पडून होत्या.'

निवासी शाळा व शासकीय मुलांचे वसतीगृह, बाभुळगाव याकरिता चादर, बेडशीट, ब्लॅकेट व सतरंजी यांचा पुरवठा करण्यात आला. वेगवेगळ्या संख्येनुसार हा पुरवठा झालेला आहे. याकरिता कोणते धोरण निश्चित केले होते? कारण आवश्यकतेनुसार खरेदी करावी लागते. परंतु ही खरेदी आवश्यकतेनुसार झालेली दिसून येत नाही. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिले. यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, प्राथमिकपणे तसे दिसून येत नाही. तत्कालीन प्रादेशिक उपायुक्त, नाशिक विभाग यांच्याकडून प्राप्त झालेली माहिती (विवरण क्र. २) समाविष्ट आहे.

२.१६ परिच्छेद क्रमांक २.४.१०.२ सूक्ष्म पोषण आहार :-

पुणे आणि सोलापूर जिल्ह्यात पुरविण्यात आलेल्या सूक्ष्म पोषण आहाराच्या २१.५६ लाख रुपयाच्या ४३५५० बाटल्या कालबाह्य होण्याआधी वाटप न केल्याने पूर्ण रक्कम वाया गेली. सदर रक्कम वसूल केली का? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, पुणे जिल्ह्यामधून रक्कम वसूल झालेली नाही.

सन २०१२-१३ मध्ये महालेखाकारांना खुलासा पाठविला आहे. मात्रमागील ५ वर्षात वसुलीची कार्यवाही का झाली नाही? सदरहू रक्कम कोणाकडून रक्कम वसूल करण्यात येणार आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता सदर रक्कम आश्रमशाळांच्या मुख्याध्यापकांकडून वसूल करण्यात येणार आहे असे विभागीय सचिवांनी समितीस सांगितले.

एके ठिकाणी वसुली केली आणि दुस-या ठिकाणी वसुली केली नाही याला जबाबदार कोण आहे ? पुणे आणि सोलापूर जिल्ह्यात वसुलीची कोणती कार्यवाही केली आहे ? आणि जादा खरेदी केली आहे का ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, जादा खरेदी केली नाही. मुख्याध्यापकांना बाटल्या घेऊन जाण्याबाबत कळविण्यात आले होते, त्यांनी बाटल्या न नेल्यामुळे त्या पडून राहिल्या आणि कालबाह्य (एक्स्पायरी) झाल्या.

सोलापूर जिल्ह्याची १४.१३ लाख रुपयांची व पूणे जिल्ह्याची ७.४३ लाख रुपयांची वसुली आहे, सोलापूर आणि पुण्यासाठी येरवडा हे केंद्र होते. येरवडा केंद्र असले तरी कोणाकडून हा विषय हाताळला जात होता. समितीच्या मते समाजकल्याण विभागाचे अधिकारीच याला जबाबदार आहेत.ततया संदर्भात जबाबदारी निश्चित करून सहाय्यक आयुक्त, समाजकल्याण, सोलापूर यांचे आदेश क्रमांक.९५३, दिनांक ३ मार्च, २०१४ अन्वये ३७ आश्रमशाळांच्या मुख्याध्यापकांकडून वसुली करण्याचे आदेश देण्यात आले होते. वसुली झाली आहे काय, नसल्यास जबाबदार कोण आहे? उत्पादन कालबाह्य झाले असेल तर त्याचा पुरवठा केव्हा झाला आणि कोणत्या तारखेला विभागाकडे डिलीव्हरी केली होती ? असा प्रश्न समितीने उपस्थित केला असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, वर्कऑर्डर २१.५. २०११ ची होती. त्यांनी पुरवठा ११ जुलै, २०११ ला केला. कालबाह्य तारीख जुलै, २०१२ व सप्टेंबर, २०१२ होती.

आयुक्त कार्यालयाने वितरण वेळेवर केले नाही हे स्पष्टपणे दिसते. उत्पादन झाल्यानंतर किती महिन्याची मुदत होती ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, सर्व मुख्याध्यापकांना कळविण्यात आले होते. सोलापूरकरिता येरवडा येथे केंद्र आहे. जिल्ह्यातील मुख्याध्यापकांना स्वतः बाटल्या घेऊन जा असे सन २०११ मध्ये सर्वांना त्यांनी घेऊन जातो असे कळविले होते.परंतु बाटल्या नेल्या नाहीत.

सन २०१४ ला सहाय्यक आयुक्तांनी आदेश काढले त्यांची सन २०१७ पर्यंत अंमलबजावणी न होण्याची कारणे काय आहेत ? याबाबत विभागीय सचिवांकडून उत्तर प्राप्त झाले नाही.

२.१७ विभागाची जी पुरवठा करण्याची अट (सप्लाय कंडीशन) आहे ती बरोबर वाटते काय ? कारण एवढी मोठी शाळा आहे. केंद्रीकृत खरेदी (सेंट्रली प्रोक्युरमेंट) करून मुख्याध्यापकाकडून अपेक्षा करण्यात येते की, त्यांनी हे सर्व बघायला पाहिजे. Why we are not asking the supplier to supply at the Ashram School? Was there any extra cost to the Government if he had supplied at the school? हे सर्व करण्याचे कारण काय ? पुरवठादाराने शाळेला वस्तूचा पुरवठा केला तर याचे शासनाला ओझे झाले असते (बर्डन) काय ? आदेशामध्ये ज्या अटी आणि शर्ती आहेत त्यानुसार कुठपर्यंत पुरवठा करणे अपेक्षित आहे असे प्रश्न समितीने उपस्थित केले.

विभागाच्या कामकाजावरून असे निदर्शनास येते की, विभागाकडून सर्व ढकलाढकलीचे काम चालू आहे. कारण स्पष्ट दिसते आहे की, जर समजा एखाद्या औषधाचा पुरवठा करण्यात आला आणि त्याची कालबाह्यता झाली तर बदलून दिले जाते. एक्सपायरी असून सुद्धा औषधांचे ८ ते ९ महिने वाटप करण्यात आले नाही. तोपर्यंत आयुक्त कार्यालयातील कर्मचारी काय करीत होते ? या औषधांचा पाठपुरावा करण्यात आला नाही. शेवटी आयुक्ताची ही जबाबदारी मुख्याध्यापकावर ढकलून दिली. पाच वर्षांमध्ये याची वसूली सुद्धा करण्यात आली नाही. आयुक्त कार्यालयाकडून पुरवठा करण्याचे आदेश का देण्यात आले नाही. अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, उत्पादन पुरवठा करण्याच्या अटीमध्ये वितरण हा एक मुद्दा होता.

या अनुषंगाने महालेखाकारांनी समितीच्या निदर्शनास आणले की, समाजकल्याण विभाग, पुणे यांचेकडून याबाबत असे उत्तर देण्यात आले होते की, पुरवठा धारकाने प्रत्येक वसतिगृहात जाऊन सदर वस्तू कार्यान्वित करून देणे अभिप्रेत असल्याने ठेकेदाराशी वारंवार संपर्क साधलेला आहे. ठेकेदाराचे प्रतिनिधी न आल्याने वस्तू प्रत्यक्ष वसतिगृहांना पुरविण्याबाबत विलंब झालेला आहे यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, सूक्ष्म पोषण आहाराचा (मायक्रोन्यूट्रियंटचा) सप्लाय ऑर्डर आहे त्यामध्ये हेडक्वॉटर आहे.

हेडक्वॉटर म्हणजे सोलापूरला पाठविले का ? सर्व औषधे येरवडा येथे पाठवून दिले काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, सोलापूर येथील औषधे सोलापूरला पाठविले आणि पुणे येथील औषधे पुण्याला पाठविलेली आहेत.

परंतु विभागीय सचिवांनी आताच सांगितले की, दोन्ही जिल्ह्यांचा सर्व पुरवठा (स्टॉक) येरवडा येथे होता. या गोष्टीकडे समितीने लक्ष वेधले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, I will correct that.

Why do we have such supply orders, where we cannot provide it to the Aashram School ? अशी विचारणा महालेखाकारांनी समितीच्या माध्यमातून केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ही ऑर्डर सन २०११ ची आहे.

२.१८ या संदर्भात वित्त सचिवांनी समितीच्या निदर्शनास आणले की, येथे पुरवठादाराची गरज बघण्यात येते पण विभागाची गरज का बघण्यात येत नाही ? यामध्ये सूक्ष्मपोषण आहाराची (मायक्रोन्यूट्रियंटची) काय गरज आहे हा सुद्धा मुद्दा आहे. कारण सूक्ष्म पोषण आहारा (मायक्रोन्यूट्रियंट) ऐवजी फुड आयटम देणे जास्त उपयुक्त आहे.

विभागीय सचिवांनी सांगितले की, सूक्ष्म पोषण आहाराचे वाटप न झाल्याने त्याबाबतची वसूली संबंधित मुख्याध्यापकाकडून करण्याची कारवाई सुरु आहे. पण पुणे व सोलापूर जिल्ह्याच्या समाजकल्याण अधिका-याने त्याची जबाबदारी पार पाडलेली नाही. तेथील मुख्याध्यापकांना वेळेवर पुरवठा केला नाही त्यांच्यावर काय कारवाई करण्यात आली. पण सदर वसूली पाच वर्षांमध्ये करू शकले नाही याची कारणे काय आहेत, सदर रक्कम किती दिवसात वसूल करण्यात येईल यावर माहिती समितीला सादर करावी असे समितीने निदेश दिले. कारण समितीच्या मते ही जबाबदारी समाजकल्याण अधिका-याची आहे. वेळेवर पुरवठा करण्यात आला नाही. मुख्याध्यापकांनी हे सर्व मटेरिअल गोळा करायचे की मुलांना शिकवयाचे ? विभागाची घेतलेली ही भुमिका चुकीचे असल्याने जबाबदार अधिका-यांकडून वसूली करण्यात यावी असे समितीने सुचित केले.

सर्व साहित्य खरेदी करताना उपायुक्त यांनी गरजेपुरतेच खरेदी करण्यात यावे यासाठी डेटा बेस ठेवण्यात यावा. त्यासाठी प्रत्येक निवासी आश्रम शाळा आणि वसतिगृहांमध्ये कोणत्या वस्तूंचा किती स्टॉक आहे तो या कॉमन डेटा बेसमध्ये फिड होत राहिला पाहिजे. तसेच तो दिसला पाहिजे. त्यामुळे लगेच लक्षात येईल की, कोणत्या वस्तूची खरोखर गरज आहे अशी सूचना वित्त सचिवांनी समितीच्या माध्यमातून केली असता यासंदर्भात विभागीय सचिवांनी सांगितले की, सध्या इन्व्हेंट्री मॅनजमेंट सिस्टीम नाही. पण ज्यावेळेस संपूर्ण विभागाचे आपी काढणार आहोत. त्यामध्ये वसतिगृह, शाळा, इन्व्हेंट मॅनजमेंट करण्यात येईल.

आठ ते नऊ महिन्यांपासून हे सामान शाळांकडे पडलेले आहे. यासाठी समाजकल्याण विभागाच्या अधिका-यांनी दर महिन्याला आश्रमशाळा आणि वसतिगृहांची पाहणी करायला हवी. समाजकल्याण विभागाचे अधिकारी तसेच मुख्याध्यापक काही ऐकणार नसतील तर या संपूर्ण यंत्रणेची गरज कशासाठी आहे. ज्या समाजकल्याण विभागाच्या अधिका-यांकडे हे सामान उपलब्ध होते. तरी ८-८ महिने पुरवठा करू शकले नाही आणि ही जबाबदारी जर खालच्या कर्मचा-यांवर ढकलत असतील आणि

त्याचे जर विभागीय सचिव समर्थन करुन चौकशी करावी असे सांगत असतील तर हे समितीला योग्य वाटत नाही. जे अधिकारी यासाठी जबाबदार आहेत त्यांच्यावर जबाबदारी निश्चित करुन वसूली सुध्दा त्यांच्याकडूनच करण्यात यावी असे निदेश समितीने दिले.

२.१९ परिच्छेद क्रमांक : २.४.१०.३ अमरावती व औरंगाबाद जिल्ह्यातील एकूण दहा वसतीगृहात चुकीच्या आकाराच्या चप्पल जोड्या खरेदीमुळे निष्फळ झालेला खर्च

अभिप्राय नाहीत.

२.२० परिच्छेद क्रमांक : २.४.१०.४. : बायोमॅट्रीक उपस्थिती उपकरणे पुरवठा :

उपरोक्त परिच्छेदामध्ये असे नमूद केले आहे की, ५,३४५ बायोमॅट्रीक उपस्थिती उपकरणे पुरवठा करणे कामी विभागाने (मे २०१२) मे.एस.ब्रेन सिस्टीम अँड सॉफ्ट वेअर प्रायव्हेट लिमिटेड (पुरवठादार) यांना रु.१४.४० कोटी पुरवठा आदेश दिले. मध्यवर्ती सर्वर वर माहिती संकलन केल्यानंतर २४ दिवसांपर्यंत समाधानकारक कामानंतर ९० टक्के रक्कम करारनाम्याप्रमाणे पुरवठादारास द्यावयाची होती. ३३२१ उपकरणातील माहिती मध्यवर्ती सर्वरवर संकलित केलेनंतर रु.८.२३ कोटी रक्कम देय होती. परंतु आयुक्त, समाज कल्याण यांनी रु.११.६७ कोटी रक्कम पुरवठादारास वितरीत केली. ज्यामुळे रु.३.४४ कोटी जादा अदायगी झाले असा आक्षेप महालेखाकारांनी काढला आहे.

यासंदर्भात समितीचे विचारणा केलीस ९० टक्के रक्कम करारनाम्याप्रमाणे पुरवठादारास द्यावयाची होती. परंतु आयुक्त समाजकल्याण यांनी ११.६७ कोटी रुपये पुरवठादारास का वितरीत केले ? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ४ हजार ९३६ रुपयांचे पेमेंट केलेले आहे. वास्तविक ९० टक्के रक्कम २४ दिवसांनंतर द्यायला हवी होती. ही अट पाळण्यात आलेली नाही.

मग याबाबत काय कारवाई केली ? कारण महालेखाकारांनी हा विषय विभागाच्या निदर्शनास आणून २-३ वर्षे झालेली आहेत. वास्तविक पहाता आज साक्षीला यायच्या आधी विभागाने संबंधितांवर कारवाई करायला हवी होती. पण महालेखाकारांनी लेखापरीक्षण केल्यानंतरही काही कारवाई करण्यात आलेली नाही. तर आधी या विषयाबाबत कारवाई करण्यात आली असती तर हा विषय आतापर्यंत संपला असता ? विभागाकडून हे मान्य करण्यात आले आहे की, चूक झालेली आहे. जर चूक झाली तर काय कारवाई करण्यात आली ? ज्यांनी चूक केली त्यांच्यावर कारवाई करण्यात यावी असे समितीने सुचित केले.

२.२१ बायोमॅट्रीकचे १२०३ उपकरणाचा पुरवठा केला. पण प्रत्यक्षात ते स्थापित केले नाहीत मात्र २९५ उपकरणाचा पुरवठा केला नाही असा उल्लेख विभागाकडून प्राप्त झालेल्या लेखी उत्तरात नमूद केले आहे. या १२०३ नगांचे पेमेंट केले आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, सदर उपकरणे अजून स्थापित झाली नाहीत. पुरवठादारास १० टक्के रक्कम वजा केली आहे आणि ९० टक्के रक्कम अदा केली ती आहे.

९० टक्के पेमेंट केले मात्र १२०३ नग तसेच का पडून आहेत याची कारणे काय आहेत ? हे सर्व बघायची आयुक्तांची जबाबदारी नाही काय ? समाजकल्याण अधिकारी समाजाचे कल्याण करीत आहेत की समाजकल्याण अधिका-यांचे कल्याण करीत आहेत हा प्रश्न येथे निर्माण झालेला आहे ? असे मत समितीने खेदाने व्यक्त केले असता आयुक्त, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, जून, जुलै महिन्यात जेवढे बायोमॅट्रीक यंत्र स्थापित आणि पुरवठा केले त्याचा आढावा घेतला होता. यातील किती बायोमॅट्रीक चालू आहेत आणि किती बंद आहेत यातील एकूण ४९३६ अराऊंड ४१२० एवढे बायोमॅट्रीक चालू स्थितीत होते आणि एकूण ८०० बायोमॅट्रीक बंद स्थितीत होते. तोपर्यंत पुरवठादाराचा करार संपला होता. कराराच्या १० टक्के फोरफिट करुन सरकारकडे जमा केले होते.

ज्या बायोमॅट्रीक यंत्राचा पुरवठा केले नाही त्याचे पेमेंट करण्यात आले नाही हे समितीला मान्य आहे. पण त्याचा पुरवठा केला आणि ते स्थापित केले नाही त्याचे ९० टक्के पेमेंट करुनही जर ८०० बायोमॅट्रीक ३-४ वर्षांनंतरही तसेच पडलेले आहेत. त्यामुळे एवढा मोठा पैसा वाया गेला याला जबाबदार कोण ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांकडून उत्तर प्राप्त झाले नाही. परंतु बायोमॅट्रीक स्थापित करण्याबाबत बैठक घेऊन एप्रिल, मे महिन्यात एक मोहिम घेतली होती. मशिन अद्यापही स्थापित झाले नाही ही बाब विभागीय सचिवांनी मान्य केली.

२.२२ मशीनचे ऑपरेशन सुरु केल्यानंतरच पेमेंट दिले पाहिजे होते. त्यांना ऑपरेशनशिवाय ९० टक्के रक्कम दिली आहे. विभागाने पुरवठा करण्याचा आदेश दिला तेव्हा त्यामध्ये पुरवठ्यासह यंत्र स्थापित करणे व ऑपरेशन सुरु करावे असे लिहिले होते का ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, शासन निर्णयामध्ये व कार्यालयीन आदेशामध्ये ही अटच नव्हती. शासन निर्णय व कार्यालयीन आदेशामध्ये आयुक्त कार्यालयाने अट टाकली नव्हती की, सर्व्हरवर लोड झाल्यानंतर पेमेंट करावे. नंतर अॅग्रीमेंटमध्ये ही अट टाकली आहे. पण अॅग्रीमेंट नुसार पेमेंट झालेले नाही ही वस्तुस्थिती आहे.

असे करण्याचा उद्देश काय आहे? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ते कार्यान्वीत करून त्यापुढील २४ दिवसात तो डेटा सर्व्हर ला लिंक केल्यानंतर पेमेंट रिलीज करण्याबाबतची अट होती. However, they had released the payment without verifying the fulfilment of this condition.

Then who is responsible? The Commissioner, who had taken this decision at that time should be held responsible and not the Commissioner office. कारण आयुक्तांच्या आदेशाने व सहीने पेमेंट निघाले आहे. आयुक्तांनी संबंधितांवर अजूनपर्यंत कारवाई का केली नाही ?जेव्हा हे बील पेमेंट करिता सबमीट करण्यात येते तेव्हा त्या बिलावर खालच्या अधिका-यांकडून आयुक्तांपर्यंत येत असताना ४-५ अधिका-यांच्या सह्या होतात व ते सादर करण्यात येतात. ज्यांनी याबाबत टिपणी केले आहे ते आधी तपासून पहावे. अॅग्रीमेंटचे पालन न करता चुकीचे काम करणा-या अधिका-यांना निलंबित करण्यात यावे अशी समितीची अपेक्षा आहे. जर विभागाकडे निलंबनाचे अधिकार नसतील तर शासनाकडे याबाबत प्रस्ताव पाठविण्यात यावा पण दोषी अधिका-यांवर कारवाई होणे अपेक्षित आहे असे समितीने सूचित केले.

या संदर्भात वित्त सचिवांनी समितीच्या निदर्शनास आणले की, हजेरीपट डेटा काय आहे बघण्यात आले नाही. कदाचित त्या संस्थांमध्ये विद्यार्थ्यांची उपस्थिती नसतानाही त्यांचे अनुदान दिले गेले असेल आणि जे मशीन चालू आहेत त्याचा फायदा किंवा त्यासाठी निधीमध्ये काही बचत होत आहे का ? यावर विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, पेनड्राईव्हमध्ये संस्थामधील विद्यार्थ्यांचे हजेरी सादर केली जाते, याचे प्रिंटआऊट काढून सादर केले जाते व त्यानंतरच पैसे दिले जाते.

२.२३ मंत्रालयातील ऑनलाईन सेंट्रलाईज सर्व्हरवर डाटा साठवणूक करण्याचे काम अद्याप पूर्ण झालेले नाही. पण बाकीचे बायोमॅट्रीक स्थापित करून घेण्यासाठी कोणाला तरी कंत्राट देऊन ही उपकरणे उपयोगात आणली पाहिजेत. कारण याकरिता निधी तर खर्च झालेलाच आहे. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, नियमामध्ये तरतूद आहे की, आश्रमशाळांना ८ टक्के निधी प्रशासकीय खर्च म्हणून (अॅडमिनिस्ट्रेटिव्ह कॉस्ट) दिला जाते त्यातून ते या उपकरणे स्थापित करणे व दुरुस्ती करणे इत्यादीकरिता खर्च करू शकतात. आयुक्त कार्यालयाकडून आश्रमशाळांना निदेश दिले होते की, त्यांच्याकडे जो ८ टक्के निधी उपलब्ध आहे त्यातून हे काम करावे.

एकूण ४९०० पैकी ४१०० फक्त मशीन कार्यान्वीत आहेत. बाकीच्या मशीनबाबत काय परिस्थिती आहे ? अशी विचारणा समितीने केली विभागाकडून उत्तर प्राप्त झाले नाही.

आयुक्त कार्यालयाकडून निदेश दिले आहेत पण आश्रमशाळांनी यातून हा खर्च केलेला नाही व ते कामही केलेले नाही. यावर काय कारवाई करण्यात आली बायोमॅट्रीक सिस्टीम आश्रमशाळांना नकोच आहे. कारण बायोमॅट्रीक नसेल तर पूर्ण हजेरी दाखवून शासनाकडून अनुदान घेता येते. ४००० मशीन चालू आहेत याची पडताळणी कोणी केले आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, याकरिता दोन महिन्यांची मोहिम राबविली होती. विभागाच्या अधिका-यांनी हे याबाबत पडताळणी केली आहे. ४००० पैकी ३०९७ मशीन चालू आहेत. म्हणजेच यामधील सुमारे १००० अजून बंद आहेत.

म्हणजे सध्या ३०९७ मशीन चालू आहेत. Now, for 60 percent attendance you are relying on machines and for 40 percent attendance you are relying on the manual attendance. It is also unfortunate after 4 years of the earlier scheme. या बाबीस शासनाने गांभीर्याने घेतले पाहिजे असे मत समितीने व्यक्त केले. यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, आजची टेक्नॉलॉजी आधार लिंक बायोमॅट्रीक अटेडन्सवर आहे. त्यामध्ये आपणास परत परत माहिती देण्याची गरज नाही. सर्व्हर चालू आहे की नाही हे पाहण्याची सुध्दा आवश्यकता नाही. कारण एनआयसीचा सर्व्हर पूर्णवेळ चालू असतो.

२.२४ तथापि, पेन ड्राईवमध्ये गोळा करून बायोमॅट्रीक हजेरी घेतली जाते हे योग्य नाही. हे सेंट्रलाईज झाले तर संबंधितांवर जबाबदारी (अकाउंटबिलिटी) राहिल. कारण The data collected on Pen drive can be manipulated असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ज्या शाळेमध्ये मशीन स्थापित झालेले नाही, तेथे निधी दिलेला नाही. अशा ठिकाणी तुम्ही एनआयसी आधारित आधारलिक सिस्टीम लावली पाहिजे. विभागाच्या वसतिगृहात पुणे, मुंबई येथे आधारबेस्ड अटेडन्स सिस्टीम चालू आहे. This is for demonstration.

या अनुषंगाने समितीने पुढे विचारणा केली की, अशी व्यवस्था राज्यात उभारण्यात येणार आहे का, तसेच ती किती दिवसात उभारणार ? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, याबाबत आयटी विभागासोबत चर्चा सुरु आहे. Because they are developing system for entire state. मागे निर्णय झाला होता की, कॉलेजमध्ये जी स्कॉलरशीप देण्यात येते ती सुध्दा हजेरीच्या आधारावर करण्यात येणार आहे. त्याकरिता बायोमॅट्रीक आधारलिक अटेडन्स करणार आहोत. सर्वांकडे आधार कार्ड असल्यामुळे पुन्हा पुन्हा बायोमॅट्रीक घेण्याची गरज नाही.

बायोमॅट्रीक अटेडन्स घेण्यात येते. त्यामध्ये पूर्वीपेक्षा काही निधीची बचत झालेली आहे का ? कदाचित हे inflated attendance दाखवत आहेत. बायोमॅट्रीक नंतर तेवढी रक्कम बचत होईल. याबाबत पुढे काय झाले अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, सिस्टीम सुरु आहे. But this is not the latest technology. जर चांगले काही करावयाचे असेल तर आधारलिक केले पाहिजे. पहिल्या सिस्टीमवर १२ कोटी रुपये खर्च करण्यात आले आहे पण हा पैशाचा अपव्यय आहे.

ही सिस्टीम सुरु झाल्यापासून विद्यार्थी संख्येमध्ये काही तफावत दिसून आली आहे का. अनुदान कमी झाले का, कोठे बचत झाली आहे का ? हे प्रश्न विचारण्यास समितीचा उद्देश असा आहे की, शासनाने रेशन दुकानाचे कामकाजाचा कंट्रोल बायोमॅट्रीक सिस्टीमद्वारे सुरु केलेले आहे. यामुळे शासनाचे २२०० कोटी वाचले आहेत असे अन्न नागरी पुरवठा विभागाचे म्हणणे आहे. तशी सामाजिक न्याय विभागाची काही बचत झाली आहे का ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, आश्रमशाळेतील अनुदान वितरण हे हजेरीच्या आधारावर केले आहे. यासंदर्भात जर हजेरी वाढली असेल तर त्याबाबतची माहिती घेऊन समितीला सादर करण्यात येईल. पण “ release of grant ” विभागाने “ attendance ” सोबत लिंक केल्यामुळे यावर थोडा परिणाम झालेला आहे. We can quantify.

ज्यांनी बंद असलेल्या १२०३ मशीनचे पेमेंट केले व ते ज्या अधिकारी कर्मचा-यांच्या आदेशानुसार केले आहे, त्यांच्यावर कारवाई करून समितीला एक महिन्याच्या आत अहवाल सादर करावा असे निदेश समितीने दिले.

त्या अनुषंगाने समितीच्या पुढील बैठकीत विभागीय सचिवांनी सांगितले की, चुकीचे पेमेंट करण्याकरिता व इतर बाबीकरिता जबाबदार असलेल्या १० जणांना नोटीसेस देण्यात आलेल्या आहेत. त्यांच्याकडून खुलासा आल्यानंतर कारवाई करण्यात येणार आहे.

२.२५ समितीला साक्ष देत असताना समितीद्वारे काही प्रकरणांबाबत विभागाला संबंधित कालावधीमध्ये दोषींवर कारवाई करण्यात यावी किंवा इतर सूचना दिल्या जातात. समितीने या प्रकरणाबाबत संबंधितांवर ३० दिवसांच्या आत कारवाई करून अहवाल सादर करण्याच्या सूचना केल्या होत्या व त्यानुसार कारवाई करणे आवश्यक होते. परंतु विभागाने संबंधित १० अधिकारी/कर्मचारी यांना कारणे दाखवा नोटीस दिलेल्या आहेत. समितीने दिलेल्या सूचनेनुसार संबंधितांवर निलंबनाची कारवाई करायला पाहिजे होती. कारणे दाखवा नोटीस देण्याचा नेहमीचाच विषय झालेला आहे. संबंधित दोषींचे निलंबन करून त्यांच्यावर कारवाई केली जाऊ शकते. परंतु हा विषय साक्षीमध्ये उपस्थित झाला. समितीने दिनांक १४ फेब्रुवारी २०१७ रोजीच्या साक्षीमध्ये दोषी अधिकारी-यांचे निलंबन ३० दिवसांच्या आत करून अहवाल सादर करण्यात यावा, अशा सूचना देऊनही दोषींवर कारवाई केलेली नाही. खर तर दोषींवर कारवाई करणे समितीस अपेक्षित होते. यावर विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, आयडेंटिफाय केलेल्या संबंधित १० जणांपैकी ७ जण सेवानिवृत्त झालेले आहेत व ३ जण सेवेत कार्यरत आहेत. या ३ जणांचे खुलासे आलेले आहेत. त्यांचा खुलासा समाधानकारक आहे की नाही, ते पाहून कारवाई केली जाणार आहे.

हा आक्षेप महालेखाकार यांनी सन २०१३ मध्ये काढलेला आहे. सेवानिवृत्त झालेले ७ अधिकारी कोणत्या वर्षी सेवानिवृत्त झाले? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, संबंधित अधिकारी २०१३ नंतरच सेवानिवृत्त झाले आहेत.

२.२६ महालेखाकार यांनी सन २०१३ मध्ये सर्व बाबी विभागाच्या निदर्शनास आणूनही संबंधित अधिका-यांवर कारवाई केली नाही, म्हणजेच विभागाने संबंधित दोषी अधिकारी/कर्मचारी सेवानिवृत्त होण्याची वाट पाहिली, हेच यातून स्पष्ट होते. येथे संघटित गुन्हेगारी असा शब्द वापरला तर चुकीचा होणार नाही. समितीने संबंधित १० अधिका-यांना निलंबित करावे, अशा सूचना केल्या होत्या. परंतु आता त्यापैकी ७ अधिकारी सेवानिवृत्त झालेले आहेत. अधिकारी सेवानिवृत्त झाले. तरी देखील त्यांच्यावर दोषारोप दाखल करता येतात, त्यांच्या सेवानिवृत्ती वेतनात कपात करता येते. या १० जणांपैकी सेवेत असलेल्या ३ जणांवर कारवाई केल्याचा अहवाल विभागाने द्यायला पाहिजे होता, जर विभाग प्रक्रियेमध्येच अडकून राहिला तर दोषी अधिका-यांवर कधीच कारवाई होणार नाही. कारवाई करण्याबाबत समितीने जेव्हा सुचित केले होते तेव्हा सामाजिक न्याय विभागाचे सचिव यांनी ठीक आहे असे उत्तर दिले होते. याचा अर्थ असा होतो की, संबंधितांवर कारवाई करण्यात येईल असे असतानाही विभागाने कारवाई केलेली नाही. कदाचित समितीने केलेल्या सूचनेचा अर्थ विभागाने संबंधितांना पुन्हा नोटीस द्यायची, असा अर्थ काढला असावा असे मत समितीने खेदाने व्यक्त केले.

या अनुषंगाने समितीने विचारणा केली की, संबंधितांना नोटीस केव्हा दिली व त्यावर खुलासा केव्हा प्राप्त झाला? यावर विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, दिनांक २२ फेब्रुवारी २०१७ रोजी सर्वांना नोटीसेस दिलेल्या आहेत. मागील आठवड्यात केवळ ५ जणांचे खुलासे आलेले आहेत. सर्वांना एका महिन्याची मुदत देण्यात आली होती. ज्यांचे खुलासे आले नाहीत, त्यांना हे चार्जेस मान्य आहे, असे समजले जाईल व त्यांच्यावर कारवाई करण्यात येईल.

नोटीसेस देऊन खुलासे मागविणे ही प्राथमिक प्रोसेस झाली. परंतु हे प्रकरण वेगळे आहे. या प्रकरणात संबंधित १० जण दोषी आहेत. यासंदर्भात महालेखाकार यांचे काय आक्षेप होते अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, महालेखाकारांचे आक्षेप हे जादा पेमेंट झाले असे होते व विभागाने देखील जादा पेमेंट झाल्याचे मान्य केले आहे. त्या कालावधीमध्ये कोणत्या अधिका-याने फाईल सादर केली, फाईलवर कोणी निर्णय घेतला, याबाबत विभागाने आयडेन्टीफाय केले असून त्याकरिता १० जणांना आयडेन्टीफाय केलेले आहे. परंतु संबंधितांना प्राथमिक नोटीस द्यावी लागते.

२.२७ दोषी अधिकारी/कर्मचारी सेवानिवृत्त झाल्यावर देखील कारवाई केली जाऊ शकते. तसेच समितीने दोषीवर कारवाई करण्याच्या सूचना मागील बैठकीत दिल्या होत्या व त्यास विभागीय सचिवांनी सहमती दर्शविली होती. असे असताना विभाग अजून प्रोसेसमध्ये अडकले आहेत असे मत समितीने व्यक्त केले.

कारवाई केलेल्या १० जणांपैकी ३ जण सेवेमध्ये कार्यरत आहेत. त्यांची नावे काय आहेत व सेवेत कार्यरत असलेले अधिकारी कोणत्या पदावर आहेत? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, श्री. आर. बी. वाघ हे कार्यालयीन अधिक्षक श्रीमती एस. बी. खेडकर ह्या हेड क्लार्क म्हणून त्याही आयुक्त कार्यालयात आहेत. अजूनपर्यंत त्यांनी खुलासे पाठविलेले नाहीत. त्यांना चार्जेस मान्य आहे, असे गृहीत धरून त्यांना तात्काळ निलंबित करण्यात येईल.

विभागाने १० दोषी अधिका-यांपैकी ७ जण सेवानिवृत्त झाले व दोषीवर निलंबनाची कारवाई करणार असे सांगितले पण तिस-या व्यक्तीवर काय कारवाई केली अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी त्यांनी दिलेल्या माहितीमध्ये दुरुस्ती केली की, १० जणांपैकी ७ जण नव्हेतर ८ जण सेवानिवृत्त झाले आहेत. संबंधित ८ वी व्यक्ती ही वर्ग-१ पदावर होती. ते सेवानिवृत्त झाले असले तरी त्यांचे चार्जेस अंतिम करून पुढील कारवाईसाठी मंत्रालयीन स्तरावर फाईल पाठविण्यात येईल. सदरहू रक्कम त्यांच्या पेंशनमधून वसूल करायची असेल तर शासनाची मान्यता घ्यावी लागणार आहे असे विभागीय सचिवांनी सांगितले.

या संदर्भात विभागीय सचिवांनी अधिक माहिती देताना सांगितले की, आयुक्तांकडून त्यांच्यावर चार्जशिट देण्यात येईल. त्यानंतर सामान्य प्रशासन विभागाशी चर्चा करून त्याच्याबद्दलचे चार्ज अंतिम करण्यात येतील.

पण यासंदर्भात सामान्य प्रशासन विभागाशी सल्लामसलत का करायची अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, वर्ग-१ श्रेणीच्या अधिका-यांवर चार्जेस लावण्यात आले आहेत. त्यामुळे सामान्य प्रशासन विभागास सल्ला घ्यावा लागणार आहे. ही फक्त फॉर्मलिटी आहे.

याबाबत समितीने सुचित केले की, विभागीय चौकशी करिता सामान्य प्रशासन विभागाला अशी विनंती करावी की, हा विषय लोकलेखा समितीमध्ये उपस्थित झालेला असून हा अत्यंत गंभीर विषय आहे. १० अधिकारी/कर्मचारी यांच्यापैकी ८ जण

सेवानिवृत्त झाले आहेत. त्यामुळे संबंधितांची विभागीय चौकशी प्राधान्याने ६ महिन्यात पूर्ण करण्यात यावी यावर येत्या ८ दिवसामध्ये सामान्य प्रशासन विभागाकडे फाईल पाठविण्यात येईल. We will get it approved within one week असे विभागीय सचिवांनी समितीस आश्वस्त केले.

यासंदर्भात महालेखाकार यांनी सन २०१३ मध्ये कॉन्फरन्स घेतली, तसेच अहवालही दिला होता. परंतु महालेखाकार यांच्या अहवालावर विभागाने त्यावेळी कोणतीही दखल न घेण्याचे काय कारण होते? हा फार गंभीर विषय आहे. आता सेवानिवृत्त झालेले अधिकारी असे म्हणतील की, त्यांना गेल्या पाच वर्षात कोणतीही नोटीस दिलेली नाही आणि आता नोटीस देऊन कारवाई केली जात आहे. यामध्ये विभागाचे लॅप्सेस आहेत तसेच यातून दुसरा अर्थ असाही निघतो की, विभागाने संबंधित अधिका-यांना सेवानिवृत्त होण्याची व कारवाईतून मुक्त होण्याची संधी उपलब्ध करून दिली असे मत समितीने व्यक्त केले व विभागाचे कामकाजाबाबत नाराजी दर्शविली.

समितीच्या बैठकीमध्ये एखाद्या विषयावर चर्चा होते त्यावेळी साक्षीमध्ये प्रधान सचिव, सचिव यांच्या समक्ष काही बाबीसंदर्भात निर्णय होतात, परंतु त्या निर्णयाची अंमलबजावणी होत नाही, It is very serious ही बाब समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, He has issued Notice. He is only trying not to commit any lapse in the procedural matter. But we are bound by the commitments given before the Committee.

या संदर्भात विभागाने केलेला कार्यवाहीचा अहवाल समितीला सादर करण्यात यावा असे निदेश समितीने दिले.

२.२८ परिच्छेद क्रमांक २.४.१०.५ : शासकीय वसतिगृहे व निवासी शाळांची जादा एक संच खरेदीबाबत

नागपूर विभागात जास्तीचे टेलिव्हिजन सेट (दूरदर्शन संच) खरेदी करण्यात आलेले आहे व ते सेट इतर ठिकाणी एक्सपोर्ट करण्याची भूमिका घेतल्याचे दिसून येत आहे असे समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणून दिले असता विभागीय प्रतिनिधींनी याबाबत खुलासा करताना सांगितले की, २२ संच अतिरिक्त खरेदी करण्याच्या प्रक्रियेमध्ये ११ अधिकारी/कर्मचारी जबाबदार आहेत व त्यांना नोटीस देण्यात आलेली आहे. बायोमॅट्रीक संच प्रकरणामध्ये दोषी असलेले २ अधिकारी/कर्मचारी या प्रकरणात देखील दोषी आढळून आलेले आहेत. टेलिव्हिजन सेटच्या केसमध्ये १ अधिकारी/कर्मचारी निलंबित आहे. तसेच यातील ७ अधिकारी/कर्मचारी सेवानिवृत्त झालेले आहेत, परंतु नोटीस दिल्यानंतर त्यांचे खुलासे प्राप्त झालेले नाहीत. त्यामुळे त्यांचे चार्जेस ग्राह्य धरून त्यांच्यावर पुढील कारवाई करण्यात येईल. सदरहू २२ टेलिव्हिजन सेट्सचे पैसे अदा करण्यात आलेले आहेत. हे २२ टेलिव्हिजन सेट्सपैकी ११ सेट्स नागपूर विभागामधील होस्टेल आणि निवासी शाळांना देण्यात आले होते व ११ सेट्स अमरावती विभागाकरिता देण्यात आले होते. हे टेलिव्हिजन सेट लेटेस्ट वापरामध्ये आणलेले आहेत.

सदरहू टेलिव्हिजन सेट्स सन २०१२ मध्ये खरेदी करण्यात आले होते, मग ते लेटेस्टमध्ये वापरात आणल्याचे कसे सांगण्यात येते. असे कसे हे २२ संच अतिरिक्त होते. अतिरिक्त २२ संच संबंधीत वसतीगृह व निवासी शाळा केव्हा पुरविण्यात आले किंवा केव्हा वापरण्यात आले यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, अमरावती विभागामध्ये ८ संच वापरले आहेत. सन २०१२-२०१३ मध्ये ३ टेलिव्हिजन सेट्स वर्ग करण्यात आले होते. परंतु ते सेट दोनदा बसविण्यात आले होते. अधिकच्या ११ टेलिव्हिजन सेट्सचे वाटप केलेले आहे.

या टेलिव्हिजन सेट्स पैकी काही सेट सामाजिक न्याय विभागाच्या अधिका-यांच्या घरी होते. यासंदर्भातील समितीच्या बैठकीत साक्ष झाल्यानंतर ते संबंधित ठिकाणाहून काढून त्या त्या ठिकाणी बसविण्यात आले, अशी समितीकडे माहिती आली आहे. टेलिव्हिजन सेट्स ज्या ठिकाणी बसविणे आवश्यक होते, तेथे न बसविता अधिका-यांच्या घरी बसविण्यात आले होते. हा विषय समितीमध्ये आला नसता तर वसतीगृह आणि निवासी शाळांमध्ये टेलिव्हिजन सेट्स पुरविण्यात आले हे केवळ कागदोपत्रीच राहिले असते. ही फार गंभीर बाब आहे. असे समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणून दिली.

टेलिव्हिजन सेट्स कोणकोणत्या ठिकाणी बसविण्यात आले, त्या ११ संस्थांची यादी देण्यात यावी असे निदेश समितीने दिले.

एका संस्थेवर दोन सेट्स बसविता येतात काय? एका संस्थेवर एकच टेलिव्हिजन सेट बसविण्यात यावा, असे त्यावेळी धोरण असताना दोन टेलिव्हिजन सेट्स का बसविण्यात आले? जर ते दुबार लावण्यात आले असतील तर कसे काय लावण्यात आले? कारण कायद्यातील तरतुदीनुसार दुबार दूरचित्रवाणी संच लावता येत नाहीत. हे सर्व होत असताना विभागाचे अधिकारी

काय करीत होते? सदरहू टेलिव्हीजन सेट्स संस्थेमध्ये होते की, संस्था मालकाच्या घरी होते? असे प्रश्न समितीने उपस्थित केले असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, सदरहू संच संस्थेतील कार्यालयात आणि मुलांच्या कक्षामध्ये लावण्यात आले होते. आता ते संच वितरित केलेले आहेत. व सदरहू प्रकरणी जबाबदार असणा-यांना, नोटीस दिलेल्या आहेत आणि त्यांच्यावर कारवाई करण्यात येत आहे.

२.२९ दूरदर्शन संच वाटपासंदर्भातील उपरोक्त माहिती समितीला प्रादेशिक आयुक्त, अमरावती यांनी दिली. समितीसमोर साक्ष देताना विभागीय सचिव यांनी समितीला माहिती दिली पाहिजे. इतर विभागीय प्रतिनिधींनी विभागीय सचिवांना साक्षीच्या बैठकीत उपस्थित केलेल्या मुद्यासंदर्भात माहिती दिली पाहिजे येथे समितीने लक्ष वेधले असता विभागीय सचिवांनी समितीस सांगितले की, २२ दूरचित्रवाणी संचांपैकी ११ संचांचा वापर अमरावती व नागपूर विभागामध्ये करण्यात आला आहे. तसेच सन २०१२ मध्ये दूरचित्रवाणी संच खरेदी केल्यानंतर त्यांच्या वापराबाबतच्या माहिती संदर्भात सह आयुक्त यांना चौकशी करून अहवाल सादर करण्यास सांगण्यात येईल व त्याबाबची माहिती समितीस पुढील बैठकीच्या वेळी सादर करण्यात येईल असे आश्वासन केले.

समितीच्या बैठकीत समितीला विभागीय सचिवांकडून योग्य ती उत्तरे प्राप्त होत नाहीत. समितीच्या बैठकीत जे विषय चर्चेला आहेत त्यासंदर्भात विभागाने पूर्ण तयारी करून यायला पाहिजे. पण तसे होत नसल्याने साक्ष पूर्ण होऊ शकत नाही परिणामी समितीचा वेळ वाया जातो असे मत समितीने नाराजीने व्यक्त केले.

या प्रकरणात चूकीच्या गोष्टी घडलेल्या आहेत. खरे तर विभागीय सचिव तसेच समाजकल्याण आयुक्तांनी वसतीगृहाला भेट द्यायला पाहिजे असे समितीने सूचित केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, त्यांनी ब-याच वसतीगृहांना भेट दिलेली आहे व त्यामध्ये त्यांना काही विसंगती/अनियमितता आढळून आल्या. या अनुषंगाने समितीने सूचित केले की, विभागाच्या सचिवांनी आश्रमशाळांच्या भेटीला जाताना संबंधीत अधिका-यांना पूर्व कल्पना न देता अचानक भेट द्यावी. असे केले तरच आक्षेपार्ह बाबी समोर येऊ शकतील.

विभागीय सचिवांनी भेट दिलेल्या वसतीगृहात अनियमितता आढळून आली तर तेव्हाच त्यांनी त्यांच्याविरुद्ध कारवाई केली नाही ? यावर विभागीय सचिवांकडून उत्तर प्राप्त झाले नाही.

२.३० आता इलेक्ट्रॉनिक टेक्नॉलॉजीमध्ये व्हॅल्यूएशनचे डेप्रिसिएशन लवकर होते, सन २०१२ मध्ये खरेदी केलेल्या वस्तूचे मूल्य सन २०१७ मध्ये २५ टक्क्यांवर येते. सन २०१२ मध्ये खरेदी करण्यात आलेले दूरचित्रवाणी संच सन २०१७ मध्ये कोणी खरेदी करण्यास उत्सुक नसतील. कारण ते कालबाह्य झाले असतील. त्यामुळे २२ दूरचित्रवाणी संच आतापर्यंत कोणत्या ठिकाणी ठेवण्यात आले होते, ते कधी स्थापित करण्यात आले, यासंदर्भातील सर्व माहिती समितीस सादर करण्यात यावी.

वस्तूंची खरेदी मंत्रालय स्तरावर करण्यात येते काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, आयुक्त स्तरावरून खरेदी करण्यात येते. सदरहू प्रकरणी दुबार खरेदी करण्यात आली असून आयुक्त कार्यालयाने देखील खरेदी केली आहे. २ लाख रुपये किंमतीपर्यंत वस्तू खरेदी करण्याचे अधिकार आयुक्त कार्यालय प्रदान करण्यात आले आहेत.

अतिरिक्त दूरचित्रवाणी संच खरेदी करण्यात आले त्याची किंमत २ लाख रुपयांच्या आत आहे काय ? असा प्रश्न समितीने उपस्थित केला असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, १८ लाख रुपये किंमतीची खरेदी केली आहे. अशी खरेदी ते करू शकत नाही. तत्कालीन उप आयुक्त यांचेसह सर्व संबंधितांना नोटीस पाठविण्यात आली आहे. व त्यांना विचारणा केली आहे की, How you had done it.

सदरहू वस्तू खरेदी आर.सी.वरून करण्यात येते काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, त्यावेळी सर्व खरेदी आर.सी.वरून करण्यात आली आहे. परंतु आता खुली निविदा काढण्यात येते. ३ लाख रुपयांपेक्षा अधिक किंमतीच्या वस्तू खरेदीसाठी निविदा काढण्यात येतात. उद्योग विभागाकडून आर.सी.काढण्यात येते. आर.सी.पध्दतीने खरेदी करण्याकरिता २-३ विभागांनी एक वस्तू खरेदी करण्याकरिता पत्र पाठविल्यानंतर निविदा काढून आर.सी.काढण्यात येते.

निविदा काढून आर.सी.काढण्यात येते म्हणजे काय ? मुख्यमंत्री महोदयांनी ३ लाख रुपयांपेक्षा अधिक किंमतीच्या वस्तू खरेदी करण्यासाठी जाहीर निविदा काढण्यात येईल, असे जाहीर केले आहे. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, आर.सी. मधील आयटम कमी झाले आहेत. उदाहरणार्थ, सामाजिक न्याय, आदिवासी विकास विभाग व आरोग्य विभाग यांच्या योजनांच्या माध्यमातून सायकल वाटप करावयाची असेल तर, if these departments place request with the Development Commissioner, Industries, ते निविदा काढून नंतर आर.सी.निश्चित करतात.

आर.सी.निश्चित करण्याकरिता निविदा काढण्यात येत होती.कमीत कमी ३ निविदाकारांकडून निविदा बोलविण्यात येत असत व त्यातून एका निविदाकाराची निविदा मंजूर करीत असत. येथे समितीने लक्ष वेधले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, पूर्वी आयटमची आर.सी.अगोदरच निश्चित करण्यात येत असत. Whether there is a requirement or not? निविदा काढताना आपल्याला, If we don't know the exact requirement then it is very difficult to discover the price. त्यामुळे असा बदल करण्यात आला आहे. आता विभागांना ३ लाख रुपयांपेक्षा अधिक किंमतीची खरेदी करावयाची असेल तर ई-निविदा काढता येते.

समितीने खरेदी संदर्भात सूचित केले की, राज्यात मोठ्या प्रमाणात वस्तूंची खरेदी करण्यात येते. वस्तूंची खरेदी जर थेट मॅन्युफॅक्चररकडून केली तर त्या मूळ किंमतीच्या ५० टक्के रकमेमध्ये वस्तू मिळतील.

विभागाने दोन बॅटरीसह इन्व्हर्टर संच खरेदी केले. इन्व्हर्टर बसविण्याची अट असताना ते बसविण्यापूर्वीच त्यांची रक्कम संबंधितास अदा केली आहे. इन्व्हर्टर सारखी वस्तू सुरु आहे किंवा नाही, हे तपासणे आवश्यक असते.वस्तूंची खरेदी वापरासाठी करण्यात येते की, त्यांचे देयक अदा करण्यासाठी करण्यात येते.पुरवठा आदेशामध्ये इन्व्हर्टर बसविण्याची बाब नमूद करण्यात आली असताना ते बसविण्यापूर्वीच त्याच्या प्रतिपूर्तीची रक्कम का देण्यात आली ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, दिनांक २० मार्च, २०१२ च्या शासन निर्णयातील क्लॉज ४ नुसार शासन निर्णयातील नियमानुसार वस्तूचा पुरवठा करण्यात आल्यानंतर ९० टक्के रक्कम वस्तू उपलब्ध करून दिल्यानंतर संबंधितास अदा करण्यात आली आहे. तसेच, उर्वरित १० टक्के रक्कम वस्तू उपयोगात असल्याचा अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर अदा करण्यात आली आहे.

२.३१ यासंदर्भात महालेखाकारांचा आक्षेप असा आहे की, The cost of that entire contract was inclusive of installation. We paid Rs. 2.90 Cr. which was inclusive of installation. यावर प्रतिनिधींनी सांगितले की, याची संपूर्ण किंमत ही रु. ३,९१,१३,८२८ इतकी होती. एखादी वस्तू इन्स्टॉलेशनच्या अटीवर ऑर्डर करण्यात आली असेल तर ती वस्तू गोदामामध्ये आणून टाकल्यानंतर संबंधितास ९० टक्के रक्कम अदा करावी, असा त्याचा अर्थ नाही. सदरहू वस्तू इन्स्टॉल केल्यानंतर ९० टक्के रक्कम संबंधितास अदा करावी व त्याच्या वापरासंबंधीचा अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर १० टक्के रक्कम अदा करावी. सदरहू प्रकरणी वस्तू गोदामामध्ये आणून टाकल्यानंतर ९० टक्के रक्कम अदा करण्यात आली आहे. सदरहू प्रकरणीच्या दिनांक २० मार्च, २०१२ रोजीच्या शासन निर्णयाचे अवलोकन केले तर लक्षात येईल की शासन निर्णयातील ४ व ५ क्रमांकाची तरतूद चुकीची आहे. सदरहू शासन निर्णयातील ४ क्रमांकाच्या तरतूदीमध्ये नमूद करण्यात आले आहे की, “On delivery 90% payment “ करावे व उर्वरित “ On completion of ” या अनुषंगाने समितीने विचारणा केली की, शासन निर्णय निर्गमित करताना एखादी वस्तू वापरल्याशिवाय ती चांगली आहे की नाही हे समजत नसेल तर त्याची रक्कम कशी अदा करता येईल, याचा विचार करणे आवश्यक होते. शासनाचे आदेश चुकीचे आहेत असे विभागाच्या सचिवांना वाटत नाही काय ? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, सन २०१२ मधील शासन निर्णयामध्ये ९० टक्के रक्कम वस्तूचा पुरवठा झाल्यानंतर अदा करावी व उर्वरित रक्कम इन्स्टॉलेशन केल्यानंतर अदा करावी, असे नमूद करण्यात आले आहे. पण आज जर ऑर्डर करावयाची असेल तर, I would like to test it, run it for few days and then make payment.

याचा अर्थ त्यावेळी चूक झाली.शासनाने चुकीचा शासन निर्गमित केला असल्यामुळे इन्व्हर्टर न बसविता ९० टक्के रक्कम अदा करण्यात आली, सदरहू बाब विभागाच्या सचिवांना मान्य आहे काय ? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, इन्व्हर्टरचे इन्स्टॉलेशन झाले आहे.तथापि, इन्व्हर्टर स्थापित झाल्याने हा विषय इथे संपला असे समितीने नमूद केले.

२.३२ परिच्छेद क्रमांक २.४.१०.६ “ नाशिक व अमरावती विभागीय उप आयुक्तानी कमाल किरकोळ किंमतीपेक्षा जास्त दराने खरेदी केलेल्या स्टेशनरीबाबत ” :-

अमरावती जिल्ह्यात चार शासकीय वसतीगृहांना महाराष्ट्र स्टेट को-ऑपरिटीव्ह कझुमर्स फेडरेशन लि.अमरावती यांचेकडून पुरवठा करण्यात आलेल्या स्टेशनरी वस्तूच्या कमाल किरकोळ किंमतीपेक्षा (एमआरपी) जास्त दिलेले होते. शिवाय पाच वस्तूंचे दर कमाल किरकोळ किंमतीपेक्षा दुप्पटीहून अधिक होते. त्याबाबतची वसुली रुपये ५०,४००+४६२०५ असे एकूण ९६,४०५ चलन क्र.१४ दिनांक ५.११.२०१३ चलन १४८, दि.१८.११.२०१३ अन्वये कोषागारात भरणा करण्यात आलेला आहे. सदर चलनाच्या प्रती समितीला सादर करण्यात आलेल्या आहेत. पण प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण, नाशिक यांनी जादा दराने अदा केलेली रक्कम वसूल करून अनुक्रमे रु.८६५७४/- इतकी रक्कम चलनाने शासनखाती जमा केलेली आहे. या रकमेची चलनाची प्रत समितीला प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरण झापनासोबत सादर केली नाही. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता सदर चलनाच्या प्रती समितीला सादर करण्यात येतील असे विभागीय सचिवांनी आश्वस्त केले.चलनाच्या प्रती प्राप्त (विवरण क्र.३)

सदरहू प्रकरणी महालेखाकारांनी आक्षेप घेतला आहे की, १५ स्टेशनरी वस्तूंचे दर वस्तूवर छापलेल्या कमाल किरकोळ किंमती पेक्षा ६.२५ ते २२८ टक्क्यांपर्यंत अधिक होते. वस्तू खरेदी करताना एमआरपी पेक्षा १ रुपया रक्कम अधिक देता येत नसताना ती कशी दिली एमआरपी पेक्षा अधिक दराने वस्तू खरेदी करता येते का ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, सदरहू प्रकरणी अधिक प्रदान केलेली रक्कम वसूल करण्यात आली आहे. It was wrong.

It was not wrong, but it was a system formulated during that course. सदरहू बाब लक्षात आल्यामुळे जादा दराने अदा केलेली रक्कम वसूल करण्यात आली. परंतु सदरहू बाब लक्षात आली नसती तर उक्त वसूली करण्यात आली नसती. याबाबत उदाहरण दाखल समितीने सांगितले की, समजा; चोरी केल्यानंतर चोराने माल परत आणून दिला, त्याची रिकव्हरी पूर्ण झाल्यामुळे चोरावर गुन्हा दाखल करावयाचा नाही, म्हणजे विभाग अशी पध्दत स्विकारत आहे असे दिसते.एमआरपी पेक्षा अधिक दराने वस्तू का खरेदी करण्यात आली, कोणती अडचण होती ? एमआरपी पेक्षा अधिक दराने वस्तू खरेदी केल्यामुळे संबंधिताविरुद्ध गुन्हा दाखल करणे आवश्यक आहे. तसेच, ज्यांच्याकडून वस्तू खरेदी केली त्यांनी एमआरपी पेक्षा अधिक दर आकारला असल्याने अन्न व औषधी विभागास एमआरपी ॲक्टनुसार कारवाई करण्याबाबत विभागाने पत्र देणे आवश्यक होते. परंतु सदरहू दोन्ही गोष्टी विभागाने केलेल्या नसल्याने सदरहू प्रकरणी कोणती कारवाई करण्यात येणार आहे अशी विचारणा समितीने केली का याबाबत स्पष्टीकरण देताना विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, We will take action against the concerned officer. We will issue notices.

सदरहू प्रकरणी नोटीस देऊन खुलासा सादर करण्यासाठी पुन्हा ३० दिवसांची मुदत देण्यात येईल. एमआरपी पेक्षा अधिक दराने वस्तूंची खरेदी केली हे सिध्द झाले आहे, त्यासंदर्भातील सर्व कागदपत्रे उपलब्ध आहेत. The concerned officers should be sacked with an immediate effect. एमआरपी पेक्षा अधिक दराने वस्तू खरेदी केल्याचे सिध्द झालेले असल्याने संबंधिताविरुद्ध कारवाई करणे अपेक्षित आहे. त्याचा पुरावा देखिल आहे. सदरहू प्रकरणी एमआरपी पेक्षा अधिक दराने वस्तू खरेदी करण्यात आली. बाब लक्षात आल्यानंतर अतिरिक्त रक्कम वसूल करण्यात आली. परंतु सदरहू प्रकरणी खरेदी करणारे दोषी असताना त्यांच्यावर कारवाई न करता त्यांच्याकडून जादा दराची अदा केलेली रक्कम जमा करून घेऊन विषय संपविता कामा नये. त्यामुळे या प्रकरणी संबंधितांवर कारवाई प्रस्तावित करावी व त्याचा अहवाल एक महिन्याच्या आत समितीस सादर करावा असे निदेश समितीने दिले.(अहवाल प्राप्त) (यासंदर्भात उपायुक्त जिल्हा जात पडताळणी समिती, नाशिक यांचा खुलासा व अहवाल, मुलींचे शासकीय वसतीगृह, जुने नाशिक, गुणवत्त मुलींचे शासकीय वसतीगृह यांचे खुलासे (विवरण क्र.४)

२.३३ २.४.१०.७. : शासकीय वसतीगृहे व निवासी शाळाकरीता खरेदी केलेल्या चादरी, घोंगड्या, उशा, उशांचे अग्रे, कापसाच्या गादयाबाबत :-

विभागाने नविन/जुन्या शासकीय वसतिगृहे व नवीन शासकीय निवासी शाळांकरीता एकूण रु.२७.५८ कोटीच्या चादरी (जाड चादर), पातळ चादर, घोंगड्या, उशा, उशांचे अग्रे, कापसाच्या गाद्या खरेदी (जून ते ऑक्टोबर २०११) केल्या. पुरवठ्याच्या अटीप्रमाणे आयुक्तालयाकडून पुरवठादारांनी नमुने तपासून घ्यावयाचे होते. तसेच प्रत्येक विभागीय उप आयुक्त आणि पुरवठादार

यांनी संयुक्तरित्या दोन नमुने गोळा करून आयुक्तांनी तपासलेल्या नमुन्याबरोबर तपासणी करावयाचे होते. यासंदर्भात महालेखाकारांनी काढलेल्या आक्षेपासंदर्भात अधिक माहिती देताना विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, यामध्ये कमिशनर ऑफिस मार्फतच चूक झालेली आहे. यामध्ये ९ लोक दोषी असून त्यातील ७ लोक सेवानिवृत्त झाले आहेत. श्री. आर.बी. वाघ व श्रीमती खेडकर हे दोघे सध्या कार्यरत आहेत. त्याच लोकांचा उल्लेख बाकीच्या परिच्छेदांमध्ये आहे. व त्यांना तत्काळ निलंबित करण्यात येईल.

महालेखाकारांनी उदाहरणाकरिता एका विभागाचे लेखापरिक्षण केले असता, ही परिस्थिती दिसून येत आहे. त्यामुळे विभागाने अंतर्गत लेखापरिक्षणाची एखादी पद्धत विकसीत करावी असे समितीने सुचित केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, सध्या विद्यार्थ्यांच्या खात्यामध्ये डायरेक्ट पैसे जमा करण्यात येतात. इसमें क्वॉलिटी और सप्लाय का इश्यू था. १०० पेजेस की जगह पर ८५ पेजेस ही होने का मामला था. Now we have stop that system and the money is given to the students directly. सन २०१६ पासून पुष्कळ योजनांमध्ये डी.बी.टी. सिस्टम सुरु केली आहे. We are directly giving money to the beneficiary.

विभागाच्या निकषाप्रमाणे(नॉर्म्सप्रमाणे) एखाद्या संस्थेने कारवाई केली नाही म्हणून विभागाने एका वर्षात एखाद्या संस्थेला दोषी ठरवून त्यांची मान्यता रद्द केली आहे, त्यांना निलंबित केले किंवा अधिकार काढून घेतले आहेत अशी एक तरी संस्था आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, मागच्या एक महिन्यात त्यांनी स्वतः व्ही.जे.एन.टी. विभागाच्या ५ आश्रमशाळा करण्यात आला आहे.

काही ठिकाणी संस्थाच पूर्ण पैसे घेतात या बाबीकडे समितीने लक्ष वेधले असा विभागीय सचिवांनी सांगितले की, विभागाकडून अनुदानित वसतिगृहांचे पैसेच दिलेले नाहीत. We are developing GIS enabled system for Hostels.

२.३४ परिच्छेद क्रमांक : २.४.१०.८ : रमाई घरकुल योजनेतील लाभार्थ्यांना लोकरीच्या घोंगड्या आणि सतरंज्या विनावापर पडून राहिल्याबाबत :

या योजनेखाली सर्वात जास्त खरेदी झालेली आहे. रमाई घरकुल योजनेतर्गत ब्लॅकेट्सही देण्यात येतात हे आतापर्यंत समितीस माहीत नव्हते. याबाबत विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ब्लॅकेट खरेदी या योजनेत येत नाही. या योजनेतर्गत घर बांधण्यासाठीचे पैसे असतात.

आयुक्त समाजकल्याण यांनी रमाई घरकुल योजनेतील रक्कम रु.४१.९० कोटीचा निधी हा ४.६९ लाख घोंगड्या व ४.७१ लाख सतरंज्या खरेदी करणे कामी अनियमितरीत्या वळविला होता. यामध्ये बिग मेस आहे. बांधकामाकरिता काहीच पैसे दिले नाहीत. आश्चर्य म्हणजे यामध्ये कोणतेही नियोजन दिसत नाही. १७ हजार ब्लॅकेट्स असेच पडून आहेत ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, रमाई योजनेच्या पैशांनी अशा प्रकारे खरेदी करता येत नाही.

रमाई योजनेचे पैसे चुकीच्या पद्धतीने हे सर्व साहित्य खरेदीकरिता वापरण्यात आले हे पूर्णतः चुकीचे आहे, याला विभागाचीही मान्यता आहे असे समितीने गृहीत धरावे काय ? यावर विभागीय सचिवांनी होकारार्थी उत्तर दिले.

जी क्वांटीटी ठरविली, ती पूर्णतः वापरात आली नाही. ही खरेदी सन २०१२ मध्ये केली, आता सन २०१७ सुरु आहे. याबाबतची सद्यःस्थिती सांगताना विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, शासन निर्णयामध्ये टारगेटच्या अगेन्स्ट पर्वेस होते. टारगेट दिल्यानंतरच मंजुरी होते. शासन निर्णयामध्ये १ लाख ९० हजारांचे टारगेट दिल्यानंतर त्यावेळेस तेवढ्या घरकुलांचे काम सुरुच झाले नाही. शासन निर्णयामध्येच प्रॉब्लेम आहे.

विभागाने १८५ हे टारगेट कसे निश्चित केले ? याबाबत विभागीय सचिवांनी सांगितले की, रमाई योजनेत राज्यस्तरावरून प्रत्येक वर्षी प्रत्येक जिल्ह्यामध्ये ग्रामीण व शहरी भागात अमूक एवढी घरे बांधावित असे लक्ष्य दिले जाते. या लक्ष्याच्या आधारावर हा नंबर आलेला आहे. एवढी घरे आहेत असे गृहीत धरून हे काढलेले आहे.

जेवढे लक्ष्य दिले जाते, तेवढी घरे बांधली जातात काय ? जितके लक्ष्य दिले जाते तितकी घरे बांधली जात नाहीत. मग घरकुलेच बांधली जात नसतील तर मग वस्तुची खरेदी का केली ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, त्यावेळी जे घडले त्याबाबत सांगत आहे. त्यावेळी घडलेल्या गोष्टींचे आता ते समर्थन करीत नाही कारण या वस्तू खरेदी करणे हा घरकुल योजनेचा भाग नाही.

२.३५ या सर्वामध्ये मोठा घोळ म्हणजे जो शासन निर्णय काढला आहे तो देखील वित्त विभागाची मान्यता न घेता काढण्यात आला. ही बाब समितीने निदर्शनास आणली असता याबाबत वित्त सचिवांनी खुलासा केला की, हे पूर्णपणे अनधिकृत आहे. एका बजेट हेडचा निधी अशाप्रकारे दुस-या बाबींकडे वळविता येत नाही. घरकुलासाठीचा निधी इतर वस्तुंच्या खरेदीसाठी वापर करता येत नाही. यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, This Scheme is approved by the Cabinet. कॅबिनेटमध्ये घरकुल बांधणे या स्पेसिफिक आयटमसाठी मंजुरी असते. The money goes directly to the beneficiary. त्या व्यतिरिक्त याचा दुसरा काही वापर करताच येत नाही.

विभागीय सचिवांनी समितीस अवगत केले की, ब्लॅकेट व सतरंजी शिल्लक आहेत. ५ वर्षांनंतर यापैकी किती वस्तू वापरायोग्य असतील हे सांगता येणार नाही. कारण आता बरीच वर्ष झाल्यामुळे त्याचा वापर केल्यास कदाचित संसर्ग देखील होऊ शकतो. सध्या ५८,५५७ ब्लॅकेट व ६०,३०५ सतरंजी शिल्लक आहेत.

एकूण खरेदी केलेल्यांपैकी किती ब्लॅकेट्स व सतरंजी वापरण्यात आले व किती शिल्लक आहेत याची सद्यस्थिती तसेच ४ लाख ९७ हजार ७२४ ब्लॅकेट्स व सतरंजीची खरेदी केलेली असून पुरवठा ४,६९,४३२ ब्लॅकेट व ४,७९,०६० सतरंजीचा झालेला आहे. त्यापैकी ५८ हजार शिल्लक आहेत. यापैकी किती वापरण्यात आल्या, याबाबत सद्यस्थिती व सन २०१४ मध्ये पुनर्वितरण करण्यासंबंधी ऑर्डर काढण्यात आले होते. त्या संदर्भातील सद्यःस्थिती एका आठवड्यात कळविण्यात यावी. ही माहिती समितीला उपलब्ध करून द्यावी.

तसेच ७,७३४ व ९,३६८ ही संख्या कसली आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, महालेखाकारांनी ज्या जिल्ह्यात लेखापरिक्षण केले, त्या ७ जिल्ह्यातील ही संख्या आहे संपूर्ण राज्यामधील संख्या ५८ हजार आहे.

या वस्तूंवर जेवढा निधी खर्च करण्यात आला, त्या निधीमधून आणखी बरीच अतिरिक्त घरकुले बांधता आली असती असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, घरकुले पूर्ण करण्यासाठी निधीची अडचण नव्हती. मात्र ब्लॅकेट्स व सतरंजीच्या खरेदीकरिता ४१ कोटी रुपये खर्च केले नसते तर आणखी अतिरिक्त घरकुले बांधता आली असती.

घरकुलांचा कोटा पूर्ण झाला काय ? समितीच्या मते घरकुलांचा कोटा पूर्ण झालेला नव्हता ही बाब निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, प्रत्येक वर्षी लक्ष्य ठरविले जाते. सन २०१६-२०१७ मध्ये ५० हजार लक्ष्य ठरविले होते. त्यानुसार घरकुलांचा कोटा पूर्ण झालेला नव्हता. सन २०१०-२०११ ते सन २०१६-२०१७ पर्यंत नागरी व शहरी भागामध्ये रमाई घरकुल योजनेतर्गत ४ लाख ३० हजार ५७१ वाटप करण्याचे लक्ष्य निश्चित करण्यात आले होते. त्यापैकी २ लाख ९० हजार ५२९ मंजूर झाले असून २ लाख १४ हजार २३२ पूर्ण झाले. जसजसे काम होते, त्याप्रमाणे निधी दिला जातो.

त्यावेळी घरकुलाच्या कामासाठी निधी देण्यात आला नव्हता. येथे समितीने लक्ष वेधले.

या प्रकरणी ज्या ज्या अधिका-यांनी या खरेदी प्रक्रियेला मान्यता दिली, या संदर्भातील नस्ती समितीला उपलब्ध करून देण्यात यावी. कोणकोणत्या इन्टन्शनवर नस्ती फिरविली ते समितीला कळले पाहिजे त्या अनुषंगाने सदरहू खरेदीच्या उक्त नस्तीवर कक्ष अधिकारी पासून ते अवर सचिव, उप सचिव, सचिव, मंत्री महोदय अशा प्रत्येकांचे रिमाक्स नमूद असलेल्या नस्तीची झेरॉक्स प्रत समितीला उपलब्ध करून द्यावी. **(प्रत उप समितीस प्राप्त असून सदर नस्ती समिती कक्षात उपलब्ध आहेत.)**

२.३६ तसेच शासन निर्णयामध्ये असे नमूद केले आहे की, घरकुल योजनेतर्गत अनुसूचित जाती व नवबौद्ध घटकांतील दारिद्र्यरेषेखालील लाभार्थ्यांना हिवाळ्यात थंडीपासून संरक्षण करण्यासाठी २ ब्लॅकेट व २ सतरंजी इत्यादी उपलब्ध करून द्याव्यात. मात्र असे करायचे असले तरी, रमाई योजनेचा पैसा त्याकरिता वळता करता येत नाही. त्याकरिता वेगळा निधी उपलब्ध करून घेतला पाहिजे होता. मात्र वित्त विभागाची मान्यता न घेता विभाग आदेश काढलेला आहे. त्यामुळे या संदर्भातील संपूर्ण नस्ती लोकलेखा समितीला उपलब्ध करून देण्यात यावी असे निदेश समितीने दिले. **(नस्ती समिती कक्षात उपलब्ध आहे.)**

निधीचा गैरवापर (मिसअॅप्रोप्रिएशन ऑफ फंड्स) झालेले असल्यामुळे सामाजिक न्याय विभागाकडून वित्त विभागाने स्पष्टीकरण मागावे. या संदर्भात समिती योग्य ती कार्यवाही करेलच परंतु, वित्त विभागाने देखील त्यांच्याकडून सविस्तर स्पष्टीकरण मागितले पाहिजेत. वित्त विभागाने बजेटमध्ये एखाद्या कामाकरिता तरतूद केल्यानंतर ती तरतूद त्या कामाकरिता

खर्च झाली नाही तर त्याबाबतची माहिती घेण्याचे, विचारणा करण्याचे, त्या विरोधात कारवाई करण्याचे अधिकार वित्त विभागाला आहेत. त्यामुळे यामध्ये निधीचा गैरवापर (मिसअॅप्रोप्रिएशन ऑफ फंड्स) असल्याने वित्त विभागाने देखील कारवाई केली पाहिजे. असे मत समितीने व्यक्त केले असून वित्त सचिवांनी याबाबत खुलासा केला की, सामाजिक न्याय विभागास असे करताच येत नाही. या संदर्भातील परवानगी जरी मागितली असती तरी, वित्त विभागाने ती दिली नसती. त्यामुळेच त्यांनी विनापरवानगी हे केलेले आहे. यामध्ये गैरव्यवहार झालेला आहे ते रेकॉर्डवर आहे. या संदर्भात ऑडिटचे ऑब्जेक्शन आलेले असल्याने या संदर्भातील मूळ नस्ती समितीने मागितलेली आहे. ती नस्ती समितीकडे आल्यानंतर याचा अभ्यास वित्त विभाग सुध्दा करेल व त्यावरून समितीला निष्कर्ष सादर करण्यात येतील.

येथे हे जाणूनबुजून केलेले दिसत आहे. अशा प्रकरणांची चौकशी किती वर्ष करणार आणि चौकशी करेपर्यंत संबंधित लोक कधी कधी सेवानिवृत्त होऊन जातात. या सर्व प्रकरणाला प्रशासन पूर्णतः जबाबदार आहे. सामाजिक न्याय विभागाने वित्त विभागाचीही मान्यता घेतलेली नाही. महालेखापालांच्या अहवालामध्ये सदरहू बाब नमूद करण्यात आलेली आहे. सचिवांनी ही बाब मान्य केलेली आहे. त्यामुळे समितीला या संदर्भातील नस्ती उपलब्ध करून द्यावी, जेणेकरून समितीला याबाबतीतील पूर्ण कार्यवाही करता येईल. तसेच वित्त विभागाने देखील अशाप्रकारे कोठे निधीचा गैरवापर (मिसअॅप्रोप्रिएशन ऑफ फंड्स) होत असेल तर, केवळ सामाजिक न्याय विभागावरच नाही तर प्रत्येक विभागावर वचक बसविला पाहिजे. Witout approval of the Finance Department how the funds can be reappropriated for new scheme असे समितीने वित्त विभागास देखील सुचित केले.

२.३७ परिच्छेद क्रमांक : २.४.१०.९ : “नविन शासकीय वसतीगृहातील लाभार्थ्यांसाठी केलेली वस्तूची खरेदी ”

यासंदर्भात माहिती देताना विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ६ वसतिगृहांमध्ये जे जादा खरेदी झाली होती. यामध्ये हॉस्टेल नसतानाही खरेदी केली आहे, त्यांनाही नोटिस दिलेल्या आहेत. नागपूरमध्ये ३ हॉस्टेलस ऑलरेडी सुरु होते त्या हॉस्टेलसचे स्टॉक रजिस्टर घेऊन त्यांना वाटप करण्यात आले. तेथे त्या मटेरिअलची गरज होती.

याचा अर्थ असा होतो की, कोठे तरी खरेदी केलेली वस्तू वापरायची म्हणून त्या तेथे वापरण्याचे दाखविण्यात आले? असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, वस्तू खरेदी केलेल्या होत्या, त्याची गरज होती त्यामुळे ते मटेरिअल तेथे वापरले. तसेच कोल्हापूरमध्ये पलूस व राधानगरी हॉस्टेलमध्ये मटेरिअल वापरले आहे. अशाप्रकारे सर्व वस्तू वापर झालेला आहे. तरीही जी जादा खरेदी झाली आहे त्यासाठी जबाबदार असणा-या ८-९ व्यक्तींवर नोटिसेस इशु केल्या आहेत.

घेतलेली वस्तू उपयोगात आणली हा विषय वेगळा आहे. पण त्यावेळेस त्या वस्तू विकत घेण्याची गरज नव्हती, तरीसुध्दा त्या विकत घेतल्या. त्यामुळे ज्या जादा वस्तू खरेदी केल्या त्याकरिता संबंधिताकडून वसूली करण्यात यावी. ही देखील जबाबदारी निश्चित करावी असे समितीने सुचित केले असता विभागीय सचिवांनी त्यास सहमती दर्शविली.

अशाप्रकारे जादा खरेदी करता येते काय याबाबत वित्त विभागाच्या सचिवांचे मत काय आहे ? अशी विचारणा समितीने वित्त सचिवांना केली असता अशी खरेदी करता येत नाही असे सांगण्यात आले व ज्या अधिका-यांनी खरेदी करण्याचा निर्णय घेतला त्या त्या अधिका-यांविरुद्ध कारवाई करण्यात यावी असे समितीने सूचित केले आहेच. पण याबाबतचा निर्णय कोणत्या स्तरावरील अधिकारी घेऊ शकतात. तसेच Is it not coming at the Government level? ही खरेदी विभागीय स्तरावर झाली आहे का, जिल्हा स्तर झाली आहे, वस्तू खरेदी करण्याबाबतचा निर्णय कोण घेतात ? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, २ लाख रुपयांपर्यंतच्या खरेदीचे अधिकारी उप आयुक्तांना आहेत. त्यानंतर आयुक्तांना अधिकार आहेत आणि मोठ्या प्रमाणात खरेदी असेल तर शासनाला अधिकार आहेत.

किती संस्थांसाठी या वस्तूंची आवश्यकता आहे, याचा मागोवा विभागाकडून घेण्यात येत असेल ना ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, यासंदर्भात मागणी आली होती.

अशी कशी मागणी आली ? सहा वसतिगृहे जर सुरुच नव्हती तर मग १०० वसतिगृहांसाठी खरेदी कशासाठी केली, त्यामुळेच हा विषय चर्चेकरिता आलेला आहे. ४४ लाख रुपयाची जादा खरेदी विभागाने केली. मग ते कोठे तरी वापरायचे असा प्रकार केलेला आहे. वस्तूची ऑर्डर देताना ती पाहण्याची काही सिस्टम आहे की नाही ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, कोणते वसतिगृह सुरु आहे नाही याबाबतची माहिती कमिशनर ऑफिसकडे नसते. Not only they send wrong information, it was also processed wrongly.

ज्या लोकांनी चुकीची मागणी पाठविली त्यांच्यावरच कारवाई करण्याची आवश्यकता आहे. तसेच, ज्यांनी ऑर्डर दिली त्यांच्यावर ती रक्कम वसूली करण्याची जबाबदारी निश्चित केली.

तसेच विभागाने जर या पूर्वीचे अभिलेख तपासले तर असे निदर्शनास येईल की, तेव्हा आयुक्तांना विचारले जात नव्हते. थेट खरेदीचे आदेश होत असल्याचे दिसून येईल. आयुक्तांकडे गेल्यावर त्यांना त्या खरेदी केल्याबाबतची माहिती मिळायची ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, यांनी शासनाची मान्यता घेतलेली आहे. But the Demand Fixation and Purchase has been done at the Commissioner level.

पण जर मागणी चुकीची पाठविली तर, शासन काय करणार ? मागणी चुकीची पाठविली ही सुध्दा एक जबाबदारी आहे. सामाजिक न्याय विभागाच्या ६९ इमारती आहेत. बाकीच्या सर्व इमारती या भाडेतत्वावर आहेत. भाडेतत्वावरील इमारतींमध्ये सर्व संच बसविणे योग्य आहे काय ? एल.सी.डी.टी.व्ही, वॉटर प्युरिफायर्स बसविले आहेत काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, हॉस्टेल्स सुरुच नव्हती त्यामुळे सर्व वस्तु जादा झालेल्या आहे.

सामाजिक न्याय विभागाचे ३९ हॉस्टेल हे भाड्याच्या आवारात आहेत (rented premises) 39 hostels are in rented premises, तेथे एल.सी.डी. टी.व्ही व वॉटर प्युरिफायर्स बसविले काय ? या इमारतींमध्ये छोटी-मोठी दुरुस्ती करण्यात विभागाला अडचणी येतात. कारण जमिन मालक त्याकरिता परमिशन देत नाहीत. असा मुद्दा समितीने उपस्थित केला असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, भाडेतत्वावर असलेल्या इमारतींमध्ये या सुविधा फिट केल्या आहेत.

२.३८ परिच्छेद क्र. २.४.१०.१०लाभार्थ्यासाठी केलेले खरेदी नामफलक :

घरकुल पूर्ण झाले नाही तरी देखील घरकुलाचे नामकरण केले गेले. घरकुलाला लावण्यासाठी १६०० रुपयांचा नामफलक विकत घेतला गेला. या गोष्टीचे विभागीय सचिव कसे काय समर्थन करू शकता ? असा मुद्दा समितीने उपस्थित केला असता विभागीय सचिवांनी यास त्यांचा विरोध आहे असे सांगितले.

एकूण १ लाख ३० हजार नामफलक खरेदी करण्यात आले. महालेखाकारांनी असा आक्षेप घेतला आहे की, नामफलक स्थापित (इन्स्टॉल) न करता ग्राम सेवकाकडून प्रमाणपत्र न घेता ९० टक्के पैसे अदा करण्यात आले. हे योग्य आहे काय ? असे करणा-या व्यक्तींवर कोणती कारवाई केली जाणार आहे ? असे प्रश्न समितीने उपस्थित केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, शासनाद्वारे प्रथम केवळ ५० हजार नामफलक खरेदी करण्याची ऑर्डर देण्यात आली होती. त्या नंतर आयुक्त कार्यालयाने त्यांच्या पातळीवर आणखी ८० हजार नामफलक खरेदी करण्याचे आदेश दिले. ज्यांच्या आदेशाने नामफलक खरेदीचे आदेश दिले त्यांचे नाव श्री. राम किशन गायकवाड असून ते फेब्रुवारी, २०१४ मध्ये निवृत्त झाले आहेत. ८० हजार नामफलक खरेदी करण्याचे आदेश आयुक्त पातळीवर देण्यात आले होते. यानंतर ६० हजार नामफलक खरेदी करण्याचे आदेश दिलेले होते. ते आदेश नंतर रद्द करण्यात आले. यामुळे एकूण खरेदी १ लाख ३० हजार वस्तूंची करण्यात आली. ग्रामसेवकांकडून प्रमाणपत्र न घेता सर्व निधी एकाच वेळी देण्यात आला. या संदर्भात आयुक्तांव्यतिरिक्त एकूण ४ कर्मचा-यांना आयडेंटिफाय करण्यात आले असून २ कर्मचारी सेवेत आहेत. त्यांना नोटीस देण्यात आली आहे. शासकीय नियमानुसार कारवाई केली जाणार आहे.

नामफलक खरेदीमध्ये झालेली अनियमितता विभागीय सचिवांनी मान्य केली असल्याने समितीला थातुरमातुर उत्तरे देण्यात येऊ नये. समितीला सचिवांची मान्यता घेऊन, आयुक्तांच्या सहीने अभिप्राय पाठविण्यात येतो. अभिप्रायामध्ये योग्य झाले, नियमानुसार झाले असे नमूद केले होते व आता साक्षीच्या वेळी पूर्णपणे विरुद्ध भूमिका घेतली जात आहे. यामुळे समितीचा वेळ वाया जात आहे असे मत समितीने नाराजीने व्यक्त केले.

८० हजार नामफलक खरेदी करण्याचे आदेश आयुक्तांकडून देण्यात आले होते. मात्र कोणत्याही घरकुलावर हे नामफलक लावल्याचे दिसत नाही. ८० हजार नामफलकांच्या खरेदीची ऑर्डर शासन स्तरावर झालेली नाही, हे विभागाने या पूर्वी रेकॉर्डवर का आणले नाही ? जर या संदर्भात समिती अधिक खोलात शिरली नसती तर या गोष्टी समोर आल्या नसत्या.

या सर्व खरेदी प्रक्रियेमध्ये मोठ्या प्रमाणात अनियमितता झालेली दिसून येत असून याची चौकशी करण्यासाठी लोकलेखा समिती एक उप समिती नेमणे आवश्यक असून सदर परिच्छेदातील खरेदीच्या संदर्भात एक उप समिती तयार केली जाणार असून सदर उप समिती या परिच्छेदामध्ये उल्लेख केलेल्या खरेदी व्यवहारासंदर्भात सखोल चौकशी करेल, जेणेकरून या संपूर्ण विषयाच्या संदर्भात मंत्रालयापासून कनिष्ठ पातळीपर्यंत जे दोषी असतील, त्यांच्यावर कारवाई झाली पाहिजे.

आयुक्तांना २० लाख रुपयांपर्यंत खरेदीचे आदेश देता येतात. पण ही १२ कोटी रुपयांची ऑर्डर देण्यात आलेली आहे. अधिकार नसताना अतिरिक्त खरेदीचे ऑर्डर देण्यात आले. तत्कालीन आयुक्त श्री. गायकवाड यांच्यावर कारवाई केली काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, ते फेब्रुवारी, २०१४ मध्ये निवृत्त झाले आहेत.

याबाबत समितीने सुचित केले की, अधिकारी कोणत्याही ग्रेडचे असले तरी मुख्य सचिव यांच्या निदर्शनास सदर बाब आणून त्यांच्या विरोधात कारवाई करून त्यांच्या पेन्शनला टाच आणण्यात यावी.

दोन्ही परिच्छेदामधील खरेदीमध्ये घोळ झालेला आहे. समितीच्या बैठकीमध्ये प्रत्येक मुद्यावर सखोल चर्चा करता येत नाही. प्रत्येक गोष्टीमध्ये नियमांचे व सिस्टीमचे व्हायोलेशन झाले आहे. वित्त विभागाची, मंत्रालयाची मान्यता नाही तरी देखील आयुक्तांनी ऑर्डर काढली आहे. ५ कोटी रुपयांचा खरेदी केलेला माल तसाच पडून खराब होत आहे. या सर्व बाबीसंदर्भात गंभीरतेने दखल घ्यावी लागणार आहे असे मत समितीने व्यक्त केले.

२.३९ परिच्छेद क्र. २.४.१०.११ लाभार्थ्यासाठी केलेली खरेदी, सौरकंदिल :

वित्त विभागाची मंजूरी न घेता रमाई योजनेतील निधी वळविण्यात आला. सुरुवातीला १ लाख कंदीलांची खरेदी करावयाची होती. त्यापैकी ५० हजार व त्या नंतर ५० हजार कंदीलांची खरेदी झाली ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, एकूण १.०० लाख सौरकंदीलांची खरेदी झाली आहे. पहिली खरेदी दि. १७ मे, २०१२ व दुसरी खरेदी दि. १० ऑक्टोबर, २०१३ मध्ये झालेली आहे. ही खरेदी मंजूरी घेऊन करण्यात आली आहे.

नंतर सौर कंदिलाची किंमत कमी झाली. यामुळे दोन खरेदीमध्ये ३२० रुपयांचा फरक दिसत आहे. दोन्ही खरेदीमध्ये साधारणपणे दिड वर्षांचे अंतर असून नंतरची ऑर्डर कमी दराने देण्यात आली आहे.

सन २०१२ मध्ये ऑर्डर घेतली असूनही अद्याप १७,३७८ सौरकंदिलांचे वाटप केले नाही. ते सौरकंदिल सध्या कोठे आहेत ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ते सौरकंदील सध्या वेगवेगळ्या ठिकाणी पडून आहेत. इतक्या दिवसानंतर त्यांची बॅटरी देखील खराब असेल.

या अनुषंगाने महालेखाकारांनी समितीच्या निदर्शनास आणले की, समिती समोर शासनाने जे उत्तर पाठविलेले आहे, ते उत्तर महालेखाकारांनी तपासले आहे. पण विभागीय सचिव जी साक्ष देत आहेत त्यामध्ये तफावत आहे. साक्षीमध्ये विभागीय सचिव कबूल करतात की, हे सर्व चुकीचे झाले आहे मात्र शासनाच्या रेकॉर्डवरील उत्तरामध्ये यासंदर्भात समर्थन (जस्टीफाय) केले आहे. आता समितीसमोर सांगण्यात येते की, अमुक वस्तूचे वाटप करावयाचे राहिले आहे. असे पहिल्यांदाच घडत आहे की, शासनाकडून वेगळे उत्तर समितीस सादर केले जाते. व साक्षीमध्ये माहिती वेगळी सांगितली जात आहे.

खरेदी संदर्भात अनियमितता झाली आहे असे विभागीय सचिवांना वाटत असल्यास दोषी अधिका-यांवर कारवाई करावयास हवी होती. मात्र लेखी अभिप्राय देताना विभागाकडून जे झाले ते बरोबर आहे. असे समर्थन करण्यात आले व त्यावेळी कोणतीही कारवाई केली नाही. सदर खरेदी शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनानुसार झालेली नाही असे देखील विभागीय सचिवांनी सांगितले आहे. आता समितीसमोर साक्ष देताना विभागीय सचिव खरेदीसंदर्भात घडलेल्या अनियमिततेला सहमती दर्शवित आहे. म्हणजे लेखी उत्तर व साक्षीमध्ये दिलेली उत्तरे ही परस्पर विरोधी आहेत. आता हा विषय साक्षीच्या बैठकीमध्ये चर्चेला आला आहे. म्हणून इतक्या अनियमित बाबी समितीसमोर आल्या अन्यथा या विषयाची नस्ती बंद झाली असती असे मत समितीने व्यक्त केले. व विभागाच्या कामकाजाबाबत नाराजी दर्शविली.

The diversion of funds was done without the approval of the finance department. एक सौर कंदील ३,००० रुपयांचा आहे. अतिरिक्त कंदिलांची खरेदी करण्यात आली व खरेदी केलेल्या सौरकंदीलापैकी १७ हजार वस्तूंचे आज पर्यंत वाटप केले गेले नाही. ही गंभीर बाब आहे. या संदर्भात जबाबदार असणा-या अधिका-यांवर काय कारवाई केली ? तसेच १७ हजार सौरकंदिल शिल्लक राहण्याचे कारण काय आहे ? त्यांची गुणवत्ता चांगली नव्हती काय, किंवा लाभार्थी शिल्लक न राहिल्यामुळे त्यांचे वाटप झाले नाही काय ? तसेच घरकुल योजनेमधील लाभार्थ्यांची या सौरकंदिलांची बॅटरी बदलण्याची आर्थिक क्षमता आहे काय ? असे प्रश्न समितीने उपस्थित केले. तथापि, विभागाकडून उत्तर प्राप्त झाले नाही.

२.४० महालेखाकारांनी त्यांच्या स्पष्टीकरणात असे स्पष्ट केले आहे की, शासनाने घरकुल योजनेमध्ये ३० कोटी रुपयांचे कंदील खरेदी केले. मात्र कंदील खरेदी करण्यासाठी कोणतेही हेड नव्हते. यामुळे विभागाकडून खुलाशामध्ये असे नमूद करणे आवश्यक होते की, सदर खरेदी अयोग्य पद्धतीने करण्यात आली त्यामुळे विभागाने सादर केलेल्या उत्तरामध्ये दुरुस्ती करणे आवश्यक आहे. असे समितीने नमूद केले असता विभागीय सचिवांनी आश्वस्त केले की, सदर उत्तरात दुरुस्ती करण्यात येईल.

अर्थ खात्याची मान्यता न घेताच रमाई योजना राबविण्यात आली, असा आक्षेप महालेखाकार यांच्या परिच्छेदामध्ये आहे. ब्लँकेट, सौर कंदिल, बॅटरी या वस्तुंची जास्त प्रमाणात खरेदी करण्यात आली. वास्तविक पाहता एक हजार रुपयांमध्ये सौर कंदिल मिळतो, परंतु तो तीन हजार रुपयांमध्ये खरेदी करण्यात आला. यातील तफावतीची नुकसान भरपाई कोणाकडून करून घेण्यात येणार आहे. या प्रकरणी आयुक्तांनी अधिकाराचा गैरवापर केलेला असल्यामुळे त्यांच्यावर देखील कारवाई करावी व त्यानंतर चौकशीची प्रक्रीया सुरु करण्यात यावी. लाभाध्यांना सौर कंदिल दिले, हे कोणी व्हेरिफाय केले का? या प्रकरणी कायद्याप्रमाणे समर्पक कारवाई समितीला विभागाकडून अपेक्षित असून केलेल्या कारवाईचा अहवाल समितीस सादर करावा असे निदेश समितीने दिले.

It is being misused. Money is being taken away from the system. This needs to be inquired properly and we have to punish those people who have taken the whole system for granted. The view of the department should come into the Para. विभागाचे सचिव या प्रकरणी समाधानी नसतील तर त्यांनी कारवाई करायला पाहिजे. If the department feels that it is not according to the law, then you should put it on record असे मत समितीने व्यक्त केले.

उक्त परिच्छेदांतर्गत झालेल्या जादा खरेदी संदर्भात व त्यामध्ये झालेल्या अनियमितेसंदर्भात समितीच्या बैठकीत चर्चा करण्यात आली. सदर बैठकीत समितीने संबंधित दोषी अधिकारी/कर्मचारी यांच्यावर कारवाई करावी. असे निदेश दिले होते. त्यानुषंगाने समितीच्या पुढील बैठकीत आयुक्त सामाजिक न्याय यांनी माहिती देताना असे सांगितले की, मागच्या बैठकीमध्ये समाज कल्याण आयुक्तालय, पुणे येथील कार्यालयातील जे दोषी कर्मचारी आहेत त्यांना निलंबित करण्यात येईल असे सांगण्यात आले होते. त्यानुसार एकूण १०९ कर्मचा-यांना नोटीस बजावली आहे. ३५ कर्मचा-यांचे दोषारोपपत्र शासनास सादर करण्यात आले आहे. निलंबित कर्मचा-यांसह एकूण १११ कर्मचा-यांविरुद्ध कारवाई प्रस्तावित केली आहे. विभागाने जी कमिटमेंट केली होती त्यानुसार कारवाई केली आहे.

वेगवेगळ्या विभागीय स्तरावर सहायक आयुक्त, मागासवर्ग यांनी काम केले आहे. ८० हजार नेम प्लेटची सहायक आयुक्त यांनी आपल्या स्तरावर ऑर्डर दिली आहे. त्यांच्यावर जी कारवाई केली आहे त्याबाबत माहिती देताना विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, नेम प्लेटमध्ये केसमध्ये ८० हजार जादा ऑर्डर देण्यात आली होती. यासंबंधात ज्या लिपिकाने नोटींग केले होते त्याला अद्याप पर्यंत सर्व्हिसमध्ये घेतलेले नाही.

तथापि, यात लिपिकाचा काहीही संबंध नाही. वरिष्ठ दर्जाचे अधिकारी जे सांगतात त्या प्रमाणे लिपिकाला नोटींग करावे लागते. ज्या अधिका-यांच्या चुकीच्या आदेशामुळे हे सर्व झाले आहे त्यांना सोडून देण्यात आले आहे. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, त्या लिपिकाला निलंबित केले. आज तेच लिपिक सर्व्हिसमध्ये आहेत. बाकीच्या अधिका-यांवर बजावलेले आरोपपत्र (चार्जशिट) शासनाला सादर केले आहे. तत्कालीन आयुक्तांच्या विरोधात चार्जशिट दाखल केली आहे. तत्कालीन आयुक्त हे आय.ए.एस. अधिकारी असल्यामुळे त्यांची चार्जशिट सामान्य प्रशासन विभागाकडे पाठविली आहे.

२.४१ एकदा साक्ष संपली की, सगळा विषय संपला असे विभागाने समजू नये. कारण हा विषय खूप गंभीर आहे. त्यामुळे समिती ATR वर देखील चर्चा करणार आहे. तेव्हा या विषयाकडे विभागाने गांभीर्याने लक्ष दिले पाहिजे. एक सॅम्पल केस म्हणून योग्य कारवाई केली तर आपल्या पूर्ण सिस्टीमला शिस्त लागेल व चांगले काम होईल. या प्रकारासंबंधी समितीने जी भूमिका घेतली आहे त्यास विभागाने समर्थन करावे असे समितीला वाटते. तेव्हा यासंबंधी योग्य ती कारवाई करून समितीला अहवाल सादर करावा. तसेच यासंबंधात सचिवांनी सामान्य प्रशासन विभागाकडे जाऊन थोडासा पाठपुरावा केला पाहिजे.

समितीने परिच्छेद क्र.२.४.६.२ 'खरेदीच्या नियोजनातील उणीवा' व परिच्छेद क्र.२.४.१० 'माल व भंडार व्यवस्थापन' या अंतर्गत समितीने उपरोक्त बैठकीत विस्तृत चर्चा केली. सदर चर्चा करतेवेळी समितीच्या असे निदर्शनास आले की, सदरहू परिच्छेदांतर्गत झालेल्या खरेदीमध्ये अनेक गंभीर अनियमितता व उणीवा आहेत. त्यामुळे सदरहू विषयाची सखोल चौकशी व छाननी करण्याकरिता समितीने एक उप समितीची स्थापना केली.

उप समितीचा अहवाल

२.४२ उप समितीचे जापन

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या सन २०१२-२०१३ या वर्षाच्या सामान्य आणि सामाजिक क्षेत्र अहवालातील परिच्छेद क्रमांक २.४ 'सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाचे लेखापरीक्षण' यासंदर्भात प्रधान सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य यांची दिनांक १२ एप्रिल, २०१७ रोजीच्या बैठकीत साक्ष आयोजित करण्यात आली होती. सदर साक्षीच्या बैठकीत समितीस विभागीय सचिवांकडून समाधानकारक उत्तरे प्राप्त न झाल्याने समितीने नाराजी व्यक्त केली व या परिच्छेदात उल्लेख केलेल्या खरेदी व्यवहारांसंदर्भातील सर्व कागदपत्रांची तपासणी करण्यासाठी एक उपसमिती गठीत करण्यात यावी असे निश्चित केले.

समितीच्या दिनांक १२ एप्रिल, २०१७ रोजीच्या बैठकीत झालेल्या चर्चेनुसार समितीने खालील सदस्यांची उप समिती नेमण्याचा निर्णय घेतला.

उप समिती मध्ये खालील सदस्य राहतील.

अ.क्र. सदस्य

१. श्री.राजेंद्र पाटणी, वि.स.स.तथानिमंत्रक
२. श्री.राजेश टोपे, वि.स.स.
३. श्री.वैभव नाईक, वि.स.स.
४. श्री.जयंत पाटील, वि.प.स.
६. श्री.अशोक उर्फ भाई जगताप, वि.प.स.

समितीची कार्यक्षेत्रः-

(१) भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या सन २०१२-१३ या वर्षाच्या सामान्य आणि सामाजिक क्षेत्र अहवालातील परिच्छेद क्र. २.४ 'सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाचे लेखापरीक्षण' या परिच्छेदात उल्लेख केलेल्या खरेदी व्यवहारासंदर्भातील सर्व कागदपत्रांची तपासणी करून त्यासंदर्भातला अहवाल लोकलेखा समितीस सादर करणे.

(२) सदर उप समितीची बैठक ही विधान भवन परिसिमेत घेण्यात येईल.

(३) सदर उप समितीच्या बैठकीत आयुक्त, समाज कल्याण विभाग व सहसचिव किंवा उपसचिव दर्जापर्यंतचे अधिकारी साक्षी साठी उपस्थित राहतील.

(४) उपसमितीने त्यांचा अहवाल समितीस १ महिन्याच्या आत सादर करावा.

श्री. राजेंद्र पाटणी, वि.स.स. हे उपसमितीचे निमंत्रक राहतील.

त्या अनुषंगाने लोक लेखा समितीअंतर्गत नियुक्त केलेल्या उपसमितीची प्रारंभिक बैठक दि. २२ मे, २०१७ रोजी आयोजित करण्यात आली होती. त्यानंतर समितीच्या दि. २९ जून व १९ जुलै, २०१७ रोजीच्या बैठकित विभागीय प्रतिनिधी समवेत उपरोक्त परिच्छेदामध्ये उल्लेख केलेल्या खरेदी व्यवहारा संदर्भात चर्चा केली व दिनांक ७ ऑगस्ट, २०१७ रोजीच्या बैठकीत उपसमितीने शिफारशीसह अहवाल समितीस सादर केला.

या उप समितीला परिच्छेद क्रमांक २.४.६.२ खरेदीच्या नियोजनातील उणिवा परिच्छेद क्रमांक २.४.१०, माल व भंडार व्यवस्थापन याअंतर्गत उल्लेख केलेल्या खरेदी व्यवहार व त्याच्या वापरासंदर्भात सखोल अभ्यास करून अहवाल सादर करावयाचा आहे. या परिच्छेदांच्या अनुषंगाने लोकलेखा समितीने घेतलेल्या साक्षीमध्ये थोडी फार चर्चा झालेली असून त्या वेळेस तत्कालीन सचिवांनी खूप गोष्टी मान्य देखील केल्या होत्या.

या उप समितीला उपरोक्त परिच्छेदांच्या अनुषंगाने माहिती घेऊन, तपासणी करुन अहवाल सादर करावयाचा असल्याने संबंधित विभागाच्या अधिका-यांकडून या परिच्छेदांच्या अनुषंगाने कागदपत्रे व अधिक माहिती विभागाकडून घेऊन त्यावर सविस्तर चर्चा करण्याच्या अनुषंगाने विभागाने खालील मुद्यांसंदर्भातील माहिती उपसमितीस सादर करण्याबाबत उपसमितीच्या प्रारंभिक बैठकीत निदेश दिले.

(१) खरेदीबाबतचे धोरण काय आहे.

(२) वसतीगृह बांधण्याअगोदरच त्याकरिता लागणा-या वस्तू खरेदी करण्यासंदर्भातील माहिती व कारणे.

(३) खरेदीबाबतची कार्यपद्धती कशाच्या आधारावर ठरविली आहे, त्यासाठी कोणते निकष होते.

(४) खरेदीसाठी काढलेल्या निविदा मधील अटी व शर्ती कोणत्या होत्या, किती निविदा आल्या होत्या, निविदा कशाच्या आधारावर मंजूर करण्यात आल्या, त्याबाबतच्या पूर्ण कार्यपद्धतीबाबतची माहिती व त्यासंदर्भात सर्व मूळ नस्त्या कागदपत्रांसहित उपलब्ध करुन द्याव्यात.

(५) घरकुल न बांधताच १६०० रुपयांचे एक नाम फलक अशाप्रकारे ३० कोटी रुपयांचे केवळ नाम फलक घेण्यात आले. ते बसविण्याकरिता ७५ रुपयांचे २ स्कू देखील घेण्यात आले. ही खरेदी कशाच्या आधारावर केली, लोक तेथे राहण्याकरिता आले होते म्हणून केली होती काय? खरेदीचा निर्णय घेण्याचे निकष, किती प्रमाणात असावे हे कशाच्या आधारावर ठरविले ? खरेदी व्यवहाराला मान्यता देण्याचे अधिकार कोणाला आहेत, ते आयुक्ताच्या स्तरावर आहेत का सचिवांच्या स्तरावर आहेत, का शासनाच्या कमिटीला ते अधिकार आहेत ? संबंधितांची मान्यता घेतल्याशिवाय सदरहू खरेदी केली आहे काय ?

(६) ज्या दिवशी वस्तू खरेदी करण्याचे आदेश दिले, त्या दिवशी तेवढ्या वस्तू खरेदी करण्याची आवश्यकता होती काय ? खरेदी केलेल्या वस्तू उपयोगात आल्या का?

(७) नसल्यास किती वस्तू शिल्लक राहिलेल्या आहेत? या अतिरिक्त खरेदीसाठी जबाबदार असलेले अधिकारी कोण आहेत ?

(८) महालेखाकारांनी लेखापरिक्षण करेपर्यंत या पडून राहिलेल्या वस्तूंची बाजारमुल्याप्रमाणे किती किंमत झाली होती ? या सर्व बाबतच्या मूळ नस्त्या, कागदपत्रे, तसेच पेमेंट करण्याबाबत सादर केलेली नस्ती समितीला उपलब्ध करुन देण्यात यावी.

(९) बायोमेट्रिक यंत्रांचे पेमेंट कशाच्या आधारावर केले, याबाबतच्या अटी व शर्तीचेपालन न करणारे कोणते अधिकारी होते, याबाबत कोणाची जबाबदारी होती.

(१०) ही खरेदी करताना कोणते धोरण ठरविले होते? काय घ्यायचे आहे, काय घ्यायचे नाही हे ठरविण्याचे काम समिती करते की, कोणाच्या तरी मर्जीने हे काम झाले, निधी दुस-या गोष्टींवर खर्च करण्याचे अधिकार कोणाला आहेत ? घरकुलाकरिताचा निधी इतर बाबींकरिता खरेदीसाठी वापरताना शासनाने प्रत्येक बाबीकरिता शासन निर्णय काढलेला आहे. मात्र विधानसभेने ज्या कारणाकरिता बजेट मंजूर केले आहे, त्याच्या बाहेर जाऊन खर्च करण्याकरिता अशाप्रकारे शासन निर्णय काढणे नियमबाह्य आहे. ही खरेदी एकूण किती रुपयांची आहे, त्याकरिता वित्त विभागाची मान्यता घेतली असेल तर यामध्ये पूर्ण अनियमितता दिसत आहे याबाबतचे स्पष्टीकरण देण्यात यावे.

२.४३ समितीला उपरोक्त मुद्यासंदर्भातील प्राप्त होणा-या माहितीच्या अनुषंगाने हे जाणून घ्यायचे आहे की, ज्या दिवशी खरेदीचे आदेश दिले होते त्या दिवशी तेवढ्या वस्तूंची आवश्यकता होती काय, नसल्यास खरेदीचे आदेश का काढले.

त्यानुसार विभागीय प्रतिनिधींनी सदरहू माहिती समितीला लवकरात लवकर उपलब्ध करुन देण्यात येईल, असे आश्वासन केले.

त्या अनुषंगाने सामाजिक न्याय विभागाकडून उपसमितीला खरेदी व्यवहारासंदर्भातील एकूण ३४ नस्ती प्राप्त झाल्या.

सदर नस्तीमधील माहितीसंदर्भात चर्चा करण्यासाठी उप समितीने दिनांक २९ जून व १९ जुलै, २०१७ रोजीच्या बैठकीत सामाजिक न्याय विभागाच्या विभागीय प्रतिनिधींसमवेत चर्चा केली.

२.४४ नस्ती क्र.१मागासवर्गीय मुला-मुलींच्या शासकिय व अनुदानित वसतिगृहात 'चादर' या वस्तूचा पुरवठा करणेबाबत मे.

महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ, मर्या.

यासंदर्भात विभागाकडून प्राप्त झालेली लेखी माहिती खालीलप्रमाणे आहे :-

अ.क्र.	आवश्यक माहिती	माहितीचा तपशिल
१	परिच्छेद क्र.	२.४.१०.७
२	वस्तूचे नाव	चादर
३	वस्तू खरेदीची मागणी कोणी केली.	शासन निर्णय दि.४ जुलै, २००३ मध्ये वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांकरिता मंजूर करण्यात आलेल्या सोयी सुविधाच्या अनुषंगाने आयोजित बैठकीत क्षेत्रिय अधिका-यांकडून मागणी प्राप्त झाल्यानुसार असे नमूद करण्यात आलेले आहे.
४	वस्तू खरेदीचे धोरण ठरविण्यामागे आधार काय होते	शासन निर्णय दि.४ जुलै, २००३ अन्वये वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांकरिता मंजूर करण्यात आलेल्या सोयी सुविधा
५	खरेदी करण्याची कार्यपद्धती (निविदा प्रक्रिया/शासन दरकरारानुसार)	शासन दरकरारानुसार
६	खरेदी व्यवहाराची मान्यता घेतल्याची संपूर्ण नस्ती व अशा मान्यता देण्याचे अधिकार कोणाचे आहेत.	शासन निर्णय क्र.बीसीएच २००८/प्र.क्र.१२४/मावक-४, दिनांक २०/०४/२०११ नुसार मान्यता देण्यात आली आहे.
७	खरेदी केलेल्या वस्तुपैकी किती वस्तुंची आवश्यकता होती, वस्तू खरेदी आदेश कोणी दिले.	आयुक्तालयाचे पुरवठा आदेश क्र.६३२, दि.४/६/२०११ अन्वये रु.३५३३००४०/- इतक्या रकमेचे एकूण १०८००० नग खरेदी करण्यात आले. क्षेत्रिय अधिका-यांचे मागणी नुसार आवश्यक वस्तु अनुदानित वसतिगृहे व शासकिय वसतिगृहांसाठी खरेदी करण्यासाठी पुरवठा आदेश देण्यात आले.
८	खरेदी केलेल्या वस्तुपैकी किती वस्तु शिल्लक राहिल्या, या वस्तुंची बाजार मुल्याप्रमाणे किंमत किती होते व जबाबदार अधिकारी कोण होते	दरकरारानुसार वस्तुंची किंमत निश्चित करण्यात आलेली आहे. पुरवठा आदेशानुसार सर्व नगांचा पुरवठा वसतिगृह निहाय करण्यात आला.
९	खरेदी प्रक्रिया त्यांची देयके व रक्कम प्रदान करेपर्यंत ज्या अटी व शर्ती होत्या त्याची सर्व कागदपत्रे देण्यात यावीत व यासाठी कोण कोणते अधिकारी जबाबदार होते त्याची माहिती द्यावी.	अ.क्र. अधिकारी/ कर्मचा-यांची नावे पदनाम १ श्री.आर.के.गायकवाड से.नि.आयुक्त २ श्री.एम.एस.आत्राम से.नि.अति.आयुक्त, ३ श्री.एच.आर.कांबळे से.नि.उप.आयुक्त ४ श्री.यु.एम.कांबळे से.नि.उप.आयुक्त ५ श्री.विजय सोनार से.नि.उप संचालक (लेप) ६ श्री.एस.आर.वाडकर से.नि.कार्या.अधिक्षक ७ श्री.आर.बी.वाघ कार्या.अधिक्षक ८ श्री.एस.बी.खळेकर प्रमुख लिपीक

शेरा : सदर प्रकरणी जबाबदार असलेल्या वरील अधिकारी व कर्मचारी यांची नावे असून त्यांना या प्रकरणी आयुक्तालयाचे पत्र क्र.१२१३ दि.१२.४.२०१७ अन्वये कारणे दाखवा नोटीस बजावण्यात आली आहे. वरीलप्रमाणे सर्व कागदपत्रांबाबतची नस्ती सोबत सादर करण्यात आली आहेत.

२.४५ विभागाकडून प्राप्त झालेल्या उक्त लेखी माहितीच्या अनुषंगाने समितीने विचारणा केली की, उपरोक्त मुद्दा क्र.१ ते ८ मध्ये जो माहितीचा तपशील दिलेला आहे त्याबद्दल असे दाखविले की, सर्व बाबी व्यवस्थित करण्यात आल्या आहेत पण मुद्दा क्र.९ मध्ये संबंधित ८ अधिका-यांना नोटीस बजाविण्यात आली आहे अशा प्रकारचा उल्लेख केला आहे. जर चादर खरेदी प्रकरणात उपरोक्त लेखी माहिती नमूद केलेले म्हणणे योग्य असेल तर या अधिका-यांना नोटीस का बजाविण्यात आली आहे, नोटीसमध्ये कोणत्या विषयांचा समावेश आहे आणि दिनांक १२.४.२०१७ रोजी बजाविलेल्या नोटीसीची आजची स्थिती काय आहे ? यावर विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, ज्या वस्तू खरेदी केल्या आहेत म्हणजे चादरी वगैरे, त्यांचे नमुने तपासण्यात आले नव्हते, मात्र पेमेंट केलेले होते.

नमुने तपासण्यात आले नव्हते या व्यतिरिक्त आणखी कोणते आरोप त्या अधिका-यांवर आहेत? अशी विचारणा समितीने केली असता, विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, तेवढा एकच आरोप होता. नमुने न तपासता पेमेंट केल्यामुळे आपण त्या संबंधित अधिका-यांना नोटीस दिली आहे. त्यानंतर त्यांच्यावर दोषारोप पत्र बजाविण्यात आले आहे.

नमुने तपासण्याची जबाबदारी कोणाची होती ? यामध्ये तीन बाबी आहेत. वस्तूंचा पुरवठा केल्यानंतर त्यांचे नमुने तपासावयाचे असतात. या बाबी करारनाम्यात लिहिलेल्या आहेत. याशिवाय पेमेंट करण्यासाठी ज्यावेळी देयक सादर करण्यात येतात, त्यामध्ये त्या सादर करणा-या अधिका-यांनी या बाबींचा उल्लेख केला पाहिजे की, जी देयके सादर केली आहेत त्यामध्ये नमुने तपासण्यात आल्याचा अहवाल नाही आणि त्या शिवाय ते देयक सादर होता कामा नये. त्यामुळे नुसते नमुने तपासण्यात आले नाहीत म्हणून तो अधिकारी दोषी आहे असे म्हणता येणार नाही. यासाठी संपूर्ण एक यंत्रणा असते. कारण ती नस्ती खालून वरपर्यंत सादर करण्यात येते. त्यामध्ये कोण कोण लिंक आहेत की ज्यांची ते पाहण्याची जबाबदारी होती. यामध्ये जी नावे दिली आहेत हे सर्व त्यावेळी होते. त्यावेळी त्यांनी सुरुवातीला वर्क ऑर्डर दिली त्यानुसार पेमेंट करण्यापूर्वी किंवा वस्तू पुरवठा करण्याच्या वेळी हे नमुने तपासून नमुने खालच्या स्तरावर पाठवायला हवे होते. ते नमुने पाहून पुरवठा माल ताब्यात घ्यायचा होता आणि त्यानंतर सॅम्पलप्रमाणे माल पोहोचला आहे हे प्रमाणित करून पेमेंट करावयाचे होते. त्यामुळे त्यामध्ये हे सर्वजण सहभागी आहेत आणि त्यांच्या स्वाक्षरीने हे पेमेंट झाले आहे. इत्यादि बाबी समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणल्या.

नमुने न तपासता पेमेंट केलेल्या संबंधितांवर एप्रिल, २०१७ मध्ये नोटीस दिल्या आहेत तर त्याबाबतची चौकशीची किंवा कार्यवाहीची आजची स्थिती काय आहे अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, त्यांच्यावर दोषारोप बजाविण्यात आले आहेत आणि त्यापैकी २ अधिका-यांनी विभागाकडे खुलासा सादर केला आहे. मात्र तो खुलासा अमान्य करण्यात आला आहे. त्यापैकी श्री. खळेकर आणि वाघेतर यांना निलंबित करण्यात आले आहे.

ज्या अधिका-यांना निलंबित केले आहे त्यांना याच कामासाठी निलंबित केले आहे किंवा कसे ? असा मुद्दा समितीने उपस्थित केला असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की,

हा परिच्छेद उल्लेख केलेल्या बाबी आहेतच. त्याशिवाय आणखीही इतर काही बाबी त्यावेळच्या आहेत. त्या सर्वांच्या बाबतीत त्यांना निलंबित करण्यात आले आहे.

यामध्ये दोन बाबी आहेत. एक तर त्या अधिका-यांनी खरेदी केलेल्या वस्तूंचे नमुने तपासले नाहीत. मात्र त्यानंतर तरी ते नमुने कधी तरी तपासले आहेत काय आणि त्या खरेदी केलेल्या वस्तूंच्या नमुन्यांमध्ये काही दोष आढळून आले आहेत काय ? अशी पृच्छा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, सदर नमुने तपासलेच नाहीत.

चादर पुरवठ्याच्या संदर्भातील शासनाने घेतलेला हा निर्णय कशाच्या आधारे घेतला होता ? याबाबत विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांना सोयी सुविधा पुरविण्याच्या अनुषंगाने शासनाचे परिपत्रक आहे.

समितीला वसतीगृहातील विद्यार्थ्यांना सोयी सुविधा पुरविण्यासंदर्भात असलेले परिपत्रक माहिती आहे तसेच अशी जाणीव देखील आहे की, ज्या सुविधा द्यावयाच्या असतात, त्या द्याव्या लागतात. पण चादरी घेण्यासाठी जो निर्णय घेण्यात आला होता तो शासन स्तरावर घेण्यात आला आहे की राज्याची पूर्ण मागणी मागवून त्या आधारे घेण्यात आला आहे. दुसरा प्रश्न असा की, हा निर्णय कोणत्या तारखेला व कोणत्या महिन्यात घेण्यात आला आहे. त्यासंबंधीचे आदेश संबंधितांना कधी देण्यात आले.

आवश्यकता होती म्हणून हा निर्णय घेण्यात आला काय आणि पुरवठादाराचा पुरवठा राज्यभर कधीपर्यंत पूर्ण झाला आहे अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, क्षेत्रिय अधिका-यांच्या मागणीनुसार सन २००३ च्या शासन निर्णयानुसार शासनाने खरेदी करण्यास मंजुरी दिली होती. त्यानुसार समाज कल्याण आयुक्तालयाकडून दिनांक ४.६.२०११ अन्वये पुरवठा आदेश देण्यात आले होते.

२.४६ शाळा जूनमध्ये सुरू होतात तर मग वस्तुंचा पुरवठा शाळांना कधी झाला ? जिल्हानिहाय यादी विभागाकडे असतेच, समाजकल्याण अधिका-यांना पुरवठा करण्याचे आदेश दिले आहेत. येथे क्षेत्रिय अधिका-यांकडून मागणी केल्यानुसार विभागाने आदेश दिले आहेत. त्यासाठी एजन्सी नियुक्त केली आहे. मग त्या एजन्सीने शाळा सुरू झाल्यानंतर किंवा खालच्या समाजकल्याण अधिका-यांनी त्या एजन्सीला कधी आदेश दिले व प्रत्यक्ष पुरवठा कधी झाला व विद्यार्थ्यांना वस्तु कधी उपलब्ध झाल्या. मुंबई पुरवठा विभागाच्या आदेशाची प्रत दिनांक २७.१.२०१२ ची आहे. मार्च आणि एप्रिल महिन्यामध्ये परीक्षा होऊन ते शैक्षणिक वर्ष संपते. आता दि.२७.१.२०१२ ला म्हणजे जानेवारी महिन्याच्या शेवटी आदेश झाले असतील तर त्या वस्तू खरेदी करण्याचे प्रयोजन फक्त वस्तू खरेदी करण्यात होते की विद्यार्थ्यांना त्या वस्तू वापरात याव्यात याकरिता होते. ही बाब समितीने विभागास निदर्शनास आणून दिली व याबाबतची सविस्तर माहिती समितीस सादर करावी असे निदेश दिले.

दुसरा प्रश्न असा आहे की, पोच पावत्या आणि प्रमाणपत्रे हे पेमेन्ट देण्यापूर्वी त्या त्या समाजकल्याण अधिका-यांकडून प्राप्त झाले आहेत किंवा कसे ? हे तपासण्याची जबाबदारी कोणाची होती. विभागाने प्रत्येक संस्थेला पोच पावती मिळाल्यानंतरच हे पेमेन्ट काढण्यात आले आहे किंवा तत्पूर्वी काढण्यात आले. परंतु याबाबत उत्तर प्राप्त झाले नाही.

तसेच या पोच पावत्या समितीने सादर केलेल्या नस्तीमध्ये समितीच्या निदर्शनास आल्या नाहीत. याबाबत विभागीय सचिवांनी खुलासा केला की, पोच पावत्या खूप मोठ्या संख्येने वसतिगृहनिहाय आहेत आणि त्याची स्वतंत्र नस्ती विभागाकडे आहे. कारण प्रत्येक वस्तू प्रत्येक वसतिगृहाला पुरवठा केली असेल तर त्याची माहिती विभागाला ठेवावी लागते. त्यावेळी आपल्याकडे ४४१ वसतिगृहे होती आणि त्यापैकी जेवढ्या वसतिगृहांना चादरींचा पुरवठा केला तेवढ्या प्रत्येक वसतिगृहाकडून प्रत्येक बाबींचे गृहपालांनी प्रमाणित केलेली प्रमाणपत्रे आयुक्त कार्यालयाकडे आलेली आहेत. म्हणजे चादर असेल तर त्याचे स्वतंत्र आणि बेडशीट असेल तर त्याचे स्वतंत्र याप्रमाणे प्रमाणपत्र देऊन त्यावर काऊंटर स्वाक्षरी सहाय्यक आयुक्तांनी केलेली आहे.

राज्यभरातून किती चादरींची मागणी करण्यात आली होती आणि त्या मागणीनुसार पुरवठादाराला आदेश किती तारखेला देण्यात आले आणि पुरवठादाराने करारनाम्याप्रमाणे मागणी केलेल्या वस्तू मुदतीत पुरवठा केल्या किंवा कसे ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, आदेशानुसार सर्व नगांचा पुरवठा वसतिगृहनिहाय करण्यात आलेला आहे.

समितीचा स्पेसिफिक प्रश्न असा आहे की, विभागीय प्रतिनिधींनी दिलेल्या माहितीनुसार समाजकल्याण आयुक्त कार्यालयाकडून दिनांक ४ जून २०११ रोजी पुरवठ्याचा आदेश दिला. त्या वर्षीच्या सर्व वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांना त्या संपूर्ण चादरी उपयोगात याव्यात या उद्देशाने जून आणि जुलै महिना सोडला तर त्या पुरवठादाराला ३१ अखेरपर्यंत आदेश दिले होते काय, असल्यास त्या पुरवठादाराकडून विहित मुदतीत त्या वस्तूंचा पुरवठा झाला आहे काय ? अशी पृच्छा समितीने केली असता, यासाठी ६ आठवड्यांचा कालावधी विहित केलेला आहे. परंतु त्या सहाच आठवड्यात पुरवठा झाला असे नाही तर त्यानंतरही पुरवठा झाला आहे. यासंदर्भातील माहिती समितीला उपलब्ध करून देण्यात येईल असे विभागीय प्रतिनिधींनी आश्वासन केले.

वस्तु खरेदीचे आदेश हे वर्षभर म्हणजे फेब्रुवारीअखेरपर्यंत निघत राहिले आहेत. विभागाने या वस्तू कशासाठी विकत घेतल्या आहेत त्याचा हेतू काय होता यावर सदर वस्तु विद्यार्थ्यांसाठी घेतल्या होत्या असे विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले.

विद्यार्थ्यांना वस्तु शैक्षणिक वर्षात वापरता याव्यात म्हणून त्या वस्तू खरेदी केल्या की पुढील दोन वर्षात त्या वापरता आल्या पाहिजेत म्हणून खरेदी केल्या आहेत. असा मुद्दा समितीने उपस्थित केला असता, विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, त्याच शैक्षणिक वर्षासाठी खरेदी केल्या आहेत.

२.४७ जर त्याच शैक्षणिक वर्षासाठी या वस्तू खरेदी करण्याचा निर्णय घेतला असेल तर त्याच शैक्षणिक वर्षामध्ये त्या मुलांच्या कामी त्या वस्तू आल्या आहेत काय, असा मुद्दा आहे यावर त्या वस्तू उपयोगात आल्या आहेत. कारण त्या वस्तूचे लाईफ दोन वर्षे किंवा तेवढ्या कालावधीसाठी त्या वस्तू राहतात असे असते. ज्या शैक्षणिक वर्षात त्या वस्तू खरेदी करण्यात येतात तेथून पुढील २ वर्षे त्या वापरता येतात. असे विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले.

विभागाकडून जे निर्णय घेण्यात येतात ते सु-मोटो घेण्यात येत नाही. दोन वर्षासाठी वस्तू खरेदी करायच्या आणि दोन वर्षांनंतर चादरची लाईफ झाली आणि मग त्यानंतरच त्याचा पुरवठा करायचा असे होत नाही. राज्य स्तरावर मंत्रालयातून जेव्हा आदेश देण्यात येतात त्यानंतर ते संबंधित विभाग त्या त्या ठिकाणाहून वस्तू खरेदी करतात. त्यामुळे ज्या शैक्षणिक वर्षात त्या वस्तू खरेदी करण्यासाठी निधी होता त्याच शैक्षणिक वर्षामध्ये त्या चादरी खरेदी करायला हव्या होत्या त्या खरेदी होऊ शकल्या नाहीत ही वस्तुस्थिती आहे. विभागीय प्रतिनिधींच्या म्हणण्यानुसार संबंधित क्षेत्रिय अधिका-यांनी मागणी केल्यानुसार ऑर्डर दिली आहे. मग क्षेत्रिय अधिका-यांनी तातडीने १५ दिवसात किंवा १ महिन्यात पुरवठादाराला ऑर्डर देऊन त्या वस्तू विकत का घेतल्या नाहीत. अशी विचारणा समितीने केली असता, चादरची ऑर्डर दिनांक ४ जून २०११ रोजीची आहे. तथापि, यासंबंधातील अधिक माहिती काढून ती समितीला नंतर सादर करण्यात येईल असे विभागीय प्रतिनिधींनी समितीस आश्वस्त केले.

२.४८ अतिरिक्त आयुक्तांनी असे नमूद केले आहे की, मालाची गुणवत्ता आकार, पोच पावतीची सत्यता, करारनाम्यातील अटी, शर्तीची पूर्तता होणे किंवा कसे याची खात्री शिक्षण शाखेने करावी. लेखा शाखेने अभिप्राय घ्यावेत आणि मगच पेमेंट करावे. ज्यावेळी अतिरिक्त आयुक्त दर्जाचा अधिकारी अशा प्रकारचा शेरा लिहितो याचा अर्थ असा होतो की, ज्यावेळी देयके सादर करण्यात आली त्यावेळी या सर्व गोष्टी त्यासोबत संलग्न केल्या नव्हत्या. त्यामध्ये फेर सादर असे पुढे लिहिण्यात आले आहे. त्यात या सर्व गोष्टी तपासल्याचे विभाग मान्य करीत आहे. करारनामा, अटी-शर्तीची पूर्तता होत असल्याने आदेश मान्यतेस्तव सादर असे त्यात नमूद करण्यात आले आहे. अटी-शर्तीची सर्व पूर्तता केली असेल तर मग त्या कर्मचारी अधिका-यांना नोटीस कशासाठी दिली आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, लॅब तपासणीचे नमुने नस्तीला नाहीत. त्यामुळे संबंधितांना नोटीस दिलेली आहे.

याचा अर्थ खालच्या अधिका-यांनी आयुक्तांना फसविले किंवा चूकीची माहिती सादर केली असा होतो. कारण येथे तपासले आहे असे नमूद केलेले आहे. प्रत्यक्षात ते तपासलेलेच नाही काय ? असा प्रश्न समितीने उपस्थित केला असता, विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, विभागाकडे नमुने तपासल्याचा रेकॉर्ड नाही.

मग असे अभिप्राय कशाच्या आधारावर दिलेले आहेत ? ज्याच्यावरून ते बिल निघाले आहे ? केवळ कागदोपत्री तपासल्याचे दाखविले आहे असे दिसते. असे मत समितीने व्यक्त केले असता यासंदर्भात आता काहीच सांगता येणार नाही असे विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले.

याअनुषंगाने समितीने सांगितले की, विभागीय प्रतिनिधींनी पुरवठा आदेश बघून घ्यावा. सर्व राज्यभरासाठी जूनमध्ये आदेश काढले आहेत. सर्व जिल्ह्यातील समाजकल्याण अधिका-यांनी त्या पुरवठाधारकाला आदेश कधी दिले आहेत, आदेश दिल्यानंतर सहा आठवड्यांमध्ये मालाचा पुरवठा व्हावयास पाहिजे होता, तो पूर्ण झाला आहे काय, त्याचा लाभ संबंधितांना मिळाला आहे काय, त्या त्या संस्थेला, शाळेला तो पुरवठा झाला आहे काय ? समितीकडे मुंबईची पुरवठा आदेशाची प्रत आहे. दिनांक २७.१.२०१२ रोजी आदेश दिलेला आहे. शासनाने आदेश दिल्यानंतर देखील सहा सहा महिने ही प्रक्रिया का सुरु होती हे देखील तपासून त्याची संपूर्ण माहिती समितीस उपलब्ध करून द्यावी. असे निदेश समितीने दिले असता विभागीय प्रतिनिधींनी समितीस उपलब्ध करून देण्यात येईल असे सांगितले.

तसेच क्षेत्रिय अधिका-याकडून या सर्व गोष्टींची मागणी आली होती. त्यानंतरच पुरवठाधारकाला आदेश दिले आहेत. ज्या क्षेत्रिय अधिका-यांनी या सर्व गोष्टींची मागणी पाठविली होती आणि त्या आधारावर आयुक्त या गोष्टी दिल्या आहेत त्या संबंधातील नस्ती देखील समितीस उपलब्ध करून देण्यात यावी असे देखील समितीने विभागास सांगितले.

२.४९ नस्ती क्र. ३:-

शासकिय व अनुदानित वस्तीगृहांना सोयी-सुविधा 'ब्लॅकेट' या वस्तुंचा पुरवठा करणेबाबत मे. सोलापूर, जि. अहिल्यादेवी खादी ग्रामोद्योग उत्पादन सहकारी संस्था, मर्या.पंढरपूर.

अ.क्र.	आवश्यक माहिती	माहितीचा तपशिल
१	परिच्छेद क्र.	२.४.१०.७
२	वस्तूचे नाव	ब्लॅकेट
३	वस्तू खरेदीची मागणी कोणी केली	शासन निर्णय दि.४ जुलै, २००३ मध्ये वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांकरिता मंजूर करण्यात आलेल्या सोयी सुविधाच्या अनुषंगाने आयोजित बैठकीत क्षेत्रिय अधिका-यांकडून मागणी प्राप्त झाल्यानुसार असे नमूद करण्यात आलेले आहे.
४	वस्तू खरेदीचे धोरण ठरविण्यामागे आधार काय होते	शासन निर्णय दि.४ जुलै, २००३ अन्वये वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांकरिता मंजूर करण्यात आलेल्या सोयी सुविधा
५	खरेदी करण्याची कार्यपद्धती (निविदा प्रक्रिया/शासन दरकरारानुसार).	शासन दरकरारानुसार
६	खरेदी व्यवहाराची मान्यता घेतल्याची संपूर्ण नस्ती व अशा मान्यता देण्याचे अधिकार कोणाचे आहेत.	शासन निर्णय घेतल्याची क्र.बीसीएच २००८/प्र.क्र.१२४/मावक-४, दिनांक २०/०४/२०११ नुसार मान्यता देण्यात आली आहे.
७	खरेदी केलेल्या वस्तुंपैकी किती वस्तुंची आवश्यकता होती, वस्तू खरेदी आदेश कोणी दिले?	आयुक्तालयाचे पुरवठा आदेश क्र.६३३, दि.४/६/२०११ अन्वये रु. ५६४७७४०० इतक्या रकमेचे एकूण १०९००० नग खरेदी करण्यात आले. क्षेत्रिय अधिका-यांचे मागणी नुसार आवश्यक वस्तु अनुदानित वसतिगृहे व शासकिय वसतीगृहांसाठी खरेदी करण्यासाठी पुरवठा आदेश देण्यात आले.
८	खरेदी केलेल्या वस्तुंपैकी किती वस्तु शिल्लक राहिल्या, या वस्तुंची किंमत किती होती व जबाबदार अधिकारी कोण होते.	दरकरारानुसार वस्तुंची किंमत निश्चित करण्यात आलेली व जबाबदार आहे. पुरवठा आदेशानुसार सर्व नगांचा पुरवठा वसतिगृह निहाय बाजार मुल्याप्रमाणे करण्यात आला.
९	खरेदी प्रक्रिया त्यांची देयके व रक्कम प्रदान करेपर्यंत ज्या अटी व शर्ती होत्या त्याची सर्व कागदपत्रे देण्यात यावीत व यासाठी कोण कोणते अधिकारी जबाबदार होते त्याची माहिती द्यावी.	अ. क्र. अधिकारी/कर्मचा-यांची नावे पदनाम १ श्री. आर. के. गायकवाड से. नि.आयुक्त २ श्री. एम. एस. आत्राम से.नि.अति.आयुक्त, ३ श्री. एच. आर. कांबळे से.नि.उप.आयुक्त ४ श्री. यु. एम. कांबळे से.नि.उप.आयुक्त ५ श्री. विजय सोनार से.नि.उप संचालक (लेप) ६ श्री. एस. आर.वाडकर से.नि.कार्या.अधिक्षक ७ श्री. आर. बी.वाघ कार्या.अधिक्षक ८ श्री. एस. बी. खळेकर प्रमुख लिपीक

शेरा : सदर प्रकरणी जबाबदार असलेल्या वरील अधिकारी व कर्मचारी यांची नावे असून त्यांना या प्रकरणी आयुक्तालयाचे पत्र क्र.१२१३ दि.१२.४.२०१७ अन्वये कारणे दाखवा नोटीस बजावण्यात आली आहे. वरीलप्रमाणे सर्व कागदपत्रांबाबतची नस्ती सोबत सादर करण्यात आली आहेत.

२.५० उपरोक्त लेखी माहितीच्या अनुषंगाने ब्लॅकट विकत घेतलेले आहे. परंतु, जो मुद्दा चादर खरेदीसंदर्भात आहे तोच मुद्दा ब्लॅकट खरेदी करण्याबाबत आहे. त्यामुळे त्यासंबंधातील माहिती तसेच यासंबंधातील कागदपत्र, फाईल कुठून सुरू झाली, यासंबंधातील माहिती विभागाने समितीस उपलब्ध करून द्यावी. कारण समितीला सादर केलेल्या नस्तीत कोणतीही कागदपत्र नाहीत. सदर नस्तीमध्ये फक्त पोहोच पावती व प्रमाणपत्र आहेत. हे सर्व विभाग देते. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, पोहोच पावती व प्रमाणपत्र सहायक आयुक्त यांच्यामार्फत येतात.

डिलिव्हरी चलन व पोहोच पावतीची सर्व माहिती वेगवेगळ्या जिल्ह्यातील आहे. पण सर्व पोहोच पावत्यांवरील हस्ताक्षर सारखे आहे. त्यामुळे मुंबईपासून गडचिरोलीपर्यंत सर्व कागदपत्र पुन्हा तपासून घ्यावीत. सर्वांचे हस्ताक्षर सारखेच आहे. हे मॅन्युयुलेशन आहे असे मत समितीने व्यक्त केले असता सदर बाब तपासून घेण्यात येईल असे विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले. याबाबत त्यांनी समितीस असे अवगत केले की, पोहोच पावती व माल हे पुरवठादार त्यांच्याकडे घेऊन जातात. त्यावर गृहपाल सही व शिक्का उमटवितात व ती पोहोच पावती परत पुरवठादारांना देतात. मग त्यावर सहायक आयुक्तांची काउंटर सही होते.

डिलिव्हरी चलनमध्ये प्रमाणित करण्यात येते की, आमच्या वसतिगृहाची मान्य संख्या ४८ आहे. हे पुरवठादार लिहितो काय? पुरवठादार चालवितो का? त्यातील आकडे हे पुरवठादाराने लिहिले आहेत काय? ते लिहिण्याची जबाबदारी विभागाची आहे की, पुरवठादाराची आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, प्रमाणपत्राचे स्टॅंडर्ड फॉर्मॅट तयार करून दिलेला असतो तसेच सदर चलनातील आकडेवारी लिहिण्याची जबाबदारी संबंधित गृहपालाची असते. गृहपालाने सर्टिफाय केले पाहिजे.

संपूर्ण राज्यातील गृहपालांचे अक्षर एक सारखे असू शकते काय? असा मुद्दा समितीने उपस्थित केला असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, तसे शक्य नाही. या गोष्टी तपासून घेण्यात येतील.

याअनुषंगाने विभागीय प्रतिनिधींनी असे देखील सांगितले की, वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांची संख्या ही ठरलेली असते. किती विद्यार्थी आहेत व किती पुरवठा करावयाचा आहे याची पुरवठादार संबंधित वसतिगृहातील अधिका-यांकडून यादी घेतात. त्यानुसार ते पुरवठा करतात. त्यामुळे पुरवठादारास देखील किती विद्यार्थ्यांना पुरवठा करावयाचा आहे हे माहित असते. पोहोच पावती पुरवठादाराने जरी भरली तरी गृहपाल माल तेवढा प्राप्त आहे किंवा नाही तपासून करून त्यावर सही करतात.

काही ठिकाणी डिलिव्हरी चलनामध्ये माहिती देखील भरण्यात आलेली नाही. पुरवठादाराने माहिती भरली नाही म्हणून ती माहिती रिक्त आहे काय ? तसेच पोच पावती व प्रमाणपत्रावर देखील वसतिगृहाचे नाव व पत्ता नाही. वस्तूचे नाव टाईप आहे.प्राप्त वस्तूची संख्या देखील नमूद केली नाही. वर काहीच नाही. पण खाली अधिकाऱ्यांची सही आहे. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता काही रकाने रिक्त आहेत ही बाब विभागीय प्रतिनिधींनी मान्य केली.

चादर, बेडशिट, ब्लॅकट यांचे देखील चलन आहे. एकच चलन वेगवेगळ्या नस्तीला जोडले असे काही आहे काय? पोहोच पावतीपासून हस्ताक्षरापर्यंत सर्व गोष्टी विभागाने पुन्हा बघाव्यात. यासंबंधात आयुक्तांनी योग्य ते जस्टिफाय केले पाहिजे. समिती तर करणारच आहे. पण विभागाकडे एम. बी. रेकॉर्ड असतो काय? संपूर्ण रेकॉर्डच ठेकेदार तयार करतो काय? विभाग फक्त पेमेंट अदा करता काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, डिलिव्हरी चलन व पोच पावती यातील माहिती गृहपालांनी भरणे अपेक्षित आहे. त्यानंतर सहायक आयुक्तांनी सर्टिफाय केल्यानंतर पेमेंट करण्यात येते. तथापि, समितीने निदेश दिल्याप्रमाणे विभागाकडून याची पुन्हा खात्री करून घेण्यात येईल.

हे संपूर्ण प्रकरण पुन्हा तपासावे. यात संबंधित जे जे दोषी अधिकारी आहेत, मग समाज कल्याण अधिकारी असू दे किंवा जे को-या कागदावर सही करून देतात ते असू देत. तसेच वर आकडेवारी नमूद करीत नाही, अशांवर देखील तातडीने कारवाई करण्यात यावी. असे निदेश समितीने दिले.

तसेच डिलिव्हरी चलनामध्ये गाडी क्रमांक याबद्दलची काहीही माहिती दिलेली नाही. फक्त कागदाला कागद लावण्याचा प्रकार आहे. यात एकच वस्तू नाही. चादरी आहेत, ब्लॅकट, बेडशिट देखील आहेत. प्रत्येक खरेदीला आपले फ्रंट पेज सेम आहे म्हणजे सगळ्या प्रोसेस यांच्याच मार्फत झाल्या आहेत काय? ज्यांना कारणे दाखवा नोटीस बजावली आहे त्या सर्वांची नावे दिसतात. या एकाच टीमच्या कारकिर्दीमध्ये या सर्व फाईल्स निघालेल्या आहेत काय? अशी विचारणा समितीने केली असता ही त्याच वर्षातील खरेदी आहे व ज्यांना कारणे दाखवा नोटीस बजावली आहे ती टीम त्याच वर्षातील आहे.

२.५१ या सर्व बाबी महालेखाकारांच्या निदर्शनास आल्या होत्या का अशी विचारणा समितीस केली असता महालेखाकारांनी समितीस सांगितले की, महालेखाकार कार्यालयाकडून एकूण खरेदी किती असते त्याचे लेखापरिक्षण करण्यात येते. प्रत्यक्षात पुरवठा झाला आहे किंवा नाही हे बघण्यात येते. कारण महालेखाकारांना सगळेच काही बघणे शक्य होत नाही.

सगळीकडे जकात माफीचे प्रमाणपत्र दिलेले आहे. त्यांनी जकात भरल्याची पावती त्याला जोडली आहे काय? कारण प्रमाणपत्र दिसते आहे पण त्यांनी जकात भरला आहे याचे पावती कुठेही दिसत नाही. अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, विभागाकडून प्रमाणपत्र दिल्यानंतर ते जकात भरत नाही.

जकात त्यांना माफ होतो की, त्यांना सुरुवातीला जकात भरावा लागतो आणि त्यानंतर तो बिलातून वळता करण्यात येतो काय? यावर जकात रिऍम्बर्स होत नाही. असे विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले.

विभागाने ब्लॅकटचे खरेदीचे आदेश दिनांक ४.६.२०११ रोजी दिलेला आहे.त्यानंतर पुरवठा २७ जानेवारी, २०१२ फेब्रुवारी म्हणजे हिवाळा संपल्यानंतर झालेला आहे. मग या ब्लॅकटचा काय उपयोग होतो, अशी विचारणा समितीने केली असता वेळेच्या आत ब्लॅकट द्यावयास पाहिजे होते. त्यांना सहा आठवड्याचा अवधी दिला होता. दिनांक २६.११.२०११ रोजी ब्लॅकटचे पैसे अदा करण्यात आले आहे. असे विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले.

सहा आठवड्यांमध्ये ब्लॅकटचा पुरवठा होणे अपेक्षित होते. परंतु, सहा आठवड्यांमध्ये त्याचा पुरवठा झाला नाही. हिवाळा संपल्यानंतर ब्लॅकटस् आलेले आहेत.काही ठिकाणी पुरवठा केला आहे, पण काही ठिकाणी जानेवारी, फेब्रुवारी तसेच डिसेंबर महिन्यात सुध्दा पुरवठा करण्यात आला आहे. यासंदर्भात विभागाच्या अधिका-यांनी एकाच वेळी आदेश काढले नाहीत. तसेच विभागाने देखील शासन पातळीवरून अशा सूचना केल्या नाहीत की, अमूक एक तारखेच्या आत खरेदी करण्यात यावी. जेणे करून हिवाळ्यामध्ये ब्लॅकटस विद्यार्थ्यांच्या कामी येतील. तेव्हा या अधिका-यांनी वेळेवर आदेश काढणे अपेक्षित होते. चादर, पिलो, ब्लॅकट इत्यादीमध्ये शासनाने जून मध्ये अॅग्रीमेंट केले. त्यानंतर लगेच आदेश काढणे अपेक्षित होते. पण ते काढण्यात आले नाहीत. तेव्हा ज्या समाजकल्याण अधिका-यांनी महिना-दोन महिन्यांमध्ये आदेश काढले नाहीत त्यांच्याकडून स्पष्टीकरण घेण्यात यावे. हे सर्व प्रकरण पुन्हा तपासण्यात यावे असे निदेश समितीने दिले असता विभागीय सचिवांनी संबंधितांकडून स्पष्टीकरण घेण्यात येईल असे विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले.

थंडीपासून बचाव करण्यासाठी ब्लॅकट घेण्यात आले होते पण ज्या उद्देशासाठी ब्लॅकट खरेदी केले त्याचा उद्देश सफल झाला नाही हे दिसून येते. हिवाळा संपल्यानंतर फेब्रुवारी, मार्च, एप्रिलमध्ये विदर्भ, मराठवाड्यामध्ये ब्लॅकटचा उपयोग होत नाही. त्यावेळी वातावरण गरम असते. मग ब्लॅकट का घेण्यात आले? २७ जानेवारी रोजी ब्लॅकटचा पुरवठा करण्यात आला आहे. त्यावेळी थंडीपासून बचाव झाला आहे काय? यावरून विभागाचे इन्टेन्शन केवळ ब्लॅकट खरेदी करावयाचे होते, असाच होता ब्लॅकट खरेदी संदर्भातील सर्व प्रक्रिया विहीत वेळेत होते की नाही बघण्याची जबाबदारी आयुक्तांची होती. केवळ आदेश दिले, बिले निघाली म्हणून आयुक्ताची जबाबदारी संपत नाही. ज्या उद्देशाने ब्लॅकट घेतले त्यानुसार ब्लॅकट विद्यार्थ्यांना केव्हा मिळाले हा विषय महत्वाचा आहे. असे मत समितीने नाराजीने व्यक्त केले असता त्यांना विभागीय प्रतिनिधींनी पुरवठा आदेशाच्या अटी, शर्तीचे पालन झाले आहे किंवा नाही हे तपासण्याची जबाबदारी आयुक्त कार्यालयाची होती. ही बाब मान्य केली. तसेच समितीने सुचना केल्याप्रमाणे सर्व बाबींची पुन्हा तपासणी करण्यात येईल असे देखील विभागीय प्रतिनिधींनी समितीस आश्वस्त केले.

महालेखाकारांच्या लेखापरिक्षण परिच्छेदामध्ये ब्लॅकटचा विषय आलेला आहे. ब्लॅकटचा पुरवठा झाला परंतु ब्लॅकटचे वाटप वेळेवर न झाल्यामुळे त्याचा वापर होऊ शकला नाही, हे ब्लॅकट किती रुपयांचे होते, ज्या अधिका-यांनी ब्लॅकटचे वाटप केले नाही तसेच आवश्यकता नसताना अतिरिक्त ब्लॅकट खरेदी केले या सर्व विषयाच्या संदर्भात संबंधित अधिका-यांवर जबाबदारी निश्चित करण्यात यावी. असे निदेश समितीने दिले.

ब्लॅकटचे पुरवठा आदेश कोठून दिले होते? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, ब्लॅकटचे पुरवठा आदेश आयुक्त कार्यालयाकडून दिले होते.

ब्लॅकट पडून असल्यामुळे त्याचा वापर झाला नाही असे महालेखाकारांचे म्हणणे आहे.काही जिल्ह्यांमध्ये ब्लॅकट आवश्यकतेपेक्षा जास्त दिलेले आहेत. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिले असता, विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की आवश्यकतेपेक्षा जास्त ब्लॅकटचा पुरवठा झालेला नाही. नाशिक येथील एका वसतीगृहात ब्लॅकट उतरवल्यानंतर ब्लॅकटचे वाटप करण्यात आले.ब्लॅकटचे वाटप त्याच वेळेस करण्यात आले होते.

ब्लॅकेट विकत घेण्याच्या संदर्भात क्षेत्रीय अधिका-यांनी मागणी पाठवली असे विभागाचे म्हणणे असल्यामुळे त्यांच्या मागणीसंदर्भातील नस्तीला मंजूरी देण्याचा जो निर्णय झालेला आहे ते पेपर समितीला उपलब्ध करून द्यावे. कारण समितीला केवळ कंत्राटदाराला पुरवठा आदेश दिले यासंदर्भातील माहिती दिलेली आहे. यावर विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, सदर माहिती समितीस उपलब्ध करून देण्यात येईल.

२.५२ नस्ती क्र.४ :-

मागासवर्गीय मुला-मुलींच्या नवीन शंभर शासकीय निवासी शाळांमध्ये ४४ शासकीय निवासी शाळेतील विद्यार्थ्यांसाठी सोयी-सुविधेत वाढ या योजनेअंतर्गत चादर साहित्याच्या पुरवठ्याबाबत विभागाकडून प्राप्त झालेली लेखी माहिती खालीलप्रमाणे आहे.

अ.क्र.	आवश्यक माहिती	माहितीचा तपशिल
१	परिच्छेद क्र.	२.४.१०.७
२	वस्तूचे नाव	चादर
३	वस्तू खरेदीची मागणी कोणी केली.	शासन निर्णय दि.४ जुलै, २००३ मध्ये वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांकरिता मंजूर करण्यात आलेल्या सोयी सुविधांच्या अनुषंगाने आयोजित बैठकीत क्षेत्रीय अधिका-यांकडून मागणी प्राप्त झाल्यानुसार असे नमूद करण्यात आलेले आहे.
४	वस्तू खरेदीचे धोरण ठरविण्यामागे आधार काय होते	शासन निर्णय दि.४ जुलै, २००३ अन्वये वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांकरिता मंजूर करण्यात आलेल्या सोयी सुविधा
५	खरेदी करण्याची कार्यपद्धती (निविदा प्रक्रिया/शासन दरकरारानुसार)	शासन दरकरारानुसार
६	खरेदी व्यवहाराची मान्यता घेतल्याची संपूर्ण नस्ती व अशा मान्यता देण्याचे अधिकार कोणाचे आहेत.	शासन निर्णय क्र.बीसीएच २०११/प्र.क्र.२६१/मावक-४, दिनांक ३०/०६/२०११ नुसार मान्यता देण्यात आली आहे.
७	खरेदी केलेल्या वस्तुपैकी किती वस्तुंची आवश्यकता होती, वस्तू खरेदी आदेश कोणी दिले.	आयुक्तालयाचे पुरवठा आदेश क्र.८१३, दि.२२/८/२०११ अन्वये रु. १७२७२४६ इतक्या रकमेचे एकूण ५२८० नग खरेदी करण्यात आले. क्षेत्रीय अधिका-यांचे मागणीनुसार आवश्यक वस्तु ४४ निवासी शाळेतील विद्यार्थ्यांसाठी खरेदी करण्यासाठी पुरवठा आदेश देण्यात आले.
८	खरेदी केलेल्या वस्तुपैकी किती वस्तु शिल्लक राहिल्या, बाजारमूल्यां-प्रमाणे किंमत किती होती व जबाबदार अधिकारी कोण होते.	दरकरारानुसार वस्तुंची किंमत निश्चित करण्यात आलेली पुरवठा आदेशा-नुसार सर्व नगांचा पुरवठा वसतिगृह निहाय करण्यात आला.
९	खरेदी प्रक्रिया त्यांची देयके व रक्कम प्रदान करेपर्यंत ज्या अटी व शर्ती होत्या त्याची सर्व कागदपत्रे देण्यात यावीत व यासाठी कोण कोणते अधिकारी जबाबदार होते त्याची माहिती द्यावी.	अ. क्र. अधिकारी/कर्मचा-यांची नावे १ श्री. आर. के. गायकवाड २ श्री. एम. एस. आत्राम ३ श्री. एच. आर. कांबळे ४ श्री. यु. एम. कांबळे ५ श्री. विजय सोनार ६ श्री. एस. आर. वाडकर ७ श्री. आर. बी. वाघ ८ श्री. एस. बी. खळेकर पदनाम से.नि. आयुक्त से.नि.अति.आयुक्त, से.नि.उप.आयुक्त से.नि.उप.आयुक्त से.नि.उप.संचालक (लेप) से.नि.कार्या.अधिक्षक कार्या. अधिक्षक प्रमुख लिपीक

शेरा : सदर प्रकरणी जबाबदार असलेल्या वरील अधिकारी व कर्मचारी यांची नावे असून त्यांना या प्रकरणी आयुक्तालयाचे पत्र क्र.१२१३ दि.१२.४.२०१७ अन्वये कारणे दाखवा नोटीस बजावण्यात आली आहे. वरीलप्रमाणे सर्व कागदपत्रांबाबतची नस्ती सोबत सादर करण्यात आली आहेत.

समितीला प्राप्त झालेल्या उक्त माहितीसंदर्भातील नस्तीमध्ये सर्व खरेदी विभागाने एकत्र केलेली आहेअसे दिसून येते.पण प्रमाणपत्रावर अधिका-यांची सही व तारीख नाही. नंदूरबार, नाशिक, जळगाव येथील खरेदीमध्ये एकाच हस्तक्षरात सर्व माहिती लिहिली गेली आहे. यामुळे ठेकेदाराकडेच विभागीय प्रतिनिधींचे शिक्के असावेत व ठेकेदारच आपल्या हाताने शिक्का व सही मारतो अशी शंका समितीने उपस्थित केली.

२.५३ नस्ती क्र.५ :-

मागासवर्गीय मुला-मुलींच्या नवीन शंभर शासकीय निवासी शाळांमध्ये ४४ शासकीय निवासी शाळेतील विद्यार्थ्यांसाठी सोयी-सुविधेत वाढ या योजनेअंतर्गत बेडशीट साहित्याच्या पुरवठ्याबाबत विभागाकडून प्राप्त झालेली लेखी माहिती खालीलप्रमाणे आहे.

अ.क्र.	आवश्यक माहिती	माहितीचा तपशिल																											
१	परिच्छेद क्र.	२.४.१०.७																											
२	वस्तूचे नाव	बेडशीट																											
३	वस्तू खरेदीची मागणी कोणी केली.	शासन निर्णय दि.४ जुलै, २००३ मध्ये वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांकरिता मंजूर करण्यात आलेल्या सोयी सुविधांच्या अनुषंगाने आयोजित बैठकीत क्षेत्रीय अधिका-यांकडून मागणी प्राप्त झाल्यानुसार असे नमूद करण्यात आलेले आहे.																											
४	वस्तू खरेदीचे धोरण ठरविण्यामागे आधार काय होते	शासन निर्णय दि.४ जुलै, २००३ अन्वये वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांकरिता मंजूर करण्यात आलेल्या सोयी सुविधा																											
५	खरेदी करण्याची कार्यपद्धती (निविदा प्रक्रिया/शासन दरकरारा-नुसार)	शासन दरकरारानुसार																											
६	खरेदी व्यवहाराची मान्यता घेतल्याची संपूर्ण नस्ती व अशा मान्यता देण्याचे अधिकार कोणाचे आहेत.	शासन निर्णय क्र.बीसीएच २०११/प्र.क्र.२६१/मावक-४, दिनांक ३०/०६/२०११ नुसार मान्यता देण्यात आली आहे.																											
७	खरेदी केलेल्या वस्तुपैकी किती वस्तुंची आवश्यकता होती, वस्तू खरेदी आदेश कोणी दिले.	आयुक्तालयाचे पुरवठा आदेश क्र.८१२, दि.२२/८/२०११ अन्वये रु. ३२२२८०६ इतक्या रकमेचे एकूण १०५६० नग खरेदी करण्यात आले. क्षेत्रीय अधिका-यांचे मागणी नुसार आवश्यक वस्तु ४४ निवासी शाळेतील विद्यार्थ्यांसाठी खरेदी करण्यासाठी पुरवठा आदेश देण्यात आले.																											
८	खरेदी केलेल्या वस्तुपैकी किती वस्तु शिल्लक राहिल्या, या वस्तुंची बाजार मुल्याप्रमाणे किंमत किती होते व जबाबदार अधिकारी कोण होते.	दरकरारानुसार वस्तुंची किंमत निश्चित करण्यात आलेली आहे. पुरवठा आदेशानुसार सर्व नगांचा पुरवठा वसतिगृह निहाय करण्यात आला.																											
९	खरेदी प्रक्रिया त्यांची देयके व रक्कम प्रदान करेपर्यंत ज्या अटी व शर्ती होत्या त्याची सर्व कागदपत्रे देण्यात यावीत व यासाठी कोण कोणते अधिकारी जबाबदार होते त्याची माहिती द्यावी.	<table> <tr> <th>अ. क्र.</th><th>अधिकारी/कर्मचा-यांची नावे</th><th>पदनाम</th></tr> <tr> <td>१</td><td>श्री. आर. के. गायकवाड</td><td>से.नि. आयुक्त</td></tr> <tr> <td>२</td><td>श्री. एम. एस. आत्राम</td><td>से.नि.अति.आयुक्त,</td></tr> <tr> <td>३</td><td>श्री. एच. आर. कांबळे</td><td>से.नि.उप.आयुक्त</td></tr> <tr> <td>४</td><td>श्री. यु. एम. कांबळे</td><td>से.नि.उप.आयुक्त</td></tr> <tr> <td>५</td><td>श्री. विजय सोनार</td><td>से.नि.उप संचालक (लेप)</td></tr> <tr> <td>६</td><td>श्री. एस. आर.वाडकर</td><td>से.नि.कार्या.अधिक्षक</td></tr> <tr> <td>७</td><td>श्री. आर. बी. वाघ</td><td>कार्या.अधिक्षक</td></tr> <tr> <td>८</td><td>श्री. एस. बी. खळेकर</td><td>प्रमुख लिपीक</td></tr> </table>	अ. क्र.	अधिकारी/कर्मचा-यांची नावे	पदनाम	१	श्री. आर. के. गायकवाड	से.नि. आयुक्त	२	श्री. एम. एस. आत्राम	से.नि.अति.आयुक्त,	३	श्री. एच. आर. कांबळे	से.नि.उप.आयुक्त	४	श्री. यु. एम. कांबळे	से.नि.उप.आयुक्त	५	श्री. विजय सोनार	से.नि.उप संचालक (लेप)	६	श्री. एस. आर.वाडकर	से.नि.कार्या.अधिक्षक	७	श्री. आर. बी. वाघ	कार्या.अधिक्षक	८	श्री. एस. बी. खळेकर	प्रमुख लिपीक
अ. क्र.	अधिकारी/कर्मचा-यांची नावे	पदनाम																											
१	श्री. आर. के. गायकवाड	से.नि. आयुक्त																											
२	श्री. एम. एस. आत्राम	से.नि.अति.आयुक्त,																											
३	श्री. एच. आर. कांबळे	से.नि.उप.आयुक्त																											
४	श्री. यु. एम. कांबळे	से.नि.उप.आयुक्त																											
५	श्री. विजय सोनार	से.नि.उप संचालक (लेप)																											
६	श्री. एस. आर.वाडकर	से.नि.कार्या.अधिक्षक																											
७	श्री. आर. बी. वाघ	कार्या.अधिक्षक																											
८	श्री. एस. बी. खळेकर	प्रमुख लिपीक																											

शेरा : सदर प्रकरणी जबाबदार असलेल्या वरील अधिकारी व कर्मचारी यांची नावे असून त्यांना या प्रकरणी आयुक्तालयाचे पत्र क्र.१२१३ दि.१२.४.२०१७ अन्वये कारणे दाखवा नोटीस बजावण्यात आली आहे. वरीलप्रमाणे सर्व कागदपत्रांबाबतची नस्ती सोबत सादर करण्यात आली आहेत.

समितीला उक्त माहितीसंदर्भात प्राप्त झालेल्या नस्तीमध्ये बेडशिटचे आदेश विभागाने दि. २२-०८-२०११ मध्ये काढले होते असे निदर्शनास आले. परंतु प्रमाणपत्र कधी काढण्यात आले होते ? अशी विचारणा समितीने केली असता प्रमाण पत्राची तारीख २२-०६-२०१२ आहे. असे विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले.

कंत्राटदाराने अमूक तारखेपर्यंत पुरवठा केला नाही तर त्याचे काही पैसे राखून ठेवण्यात येईल, दंड आकारण्यात येईल या सर्व गोष्टी करारामध्ये असतात. असे असताना पुरवठा एक वर्षानंतर झाल्यानंतर कंत्राटदारावर दंडाची कारवाई केली आहे काय? सदर नस्तीमध्ये बेडशीट खरेदीसंदर्भात प्रमाणपत्र सादर केले आहे पण त्यातील हस्ताक्षर एकसारखे असून प्रमाणपत्रावर काही ठिकाणी तारखेचा उल्लेखदेखील नाही. तारखेचा उल्लेख नसेल तर प्रमाणपत्राला काही एक अर्थ राहत नाही. प्रमाणपत्रावर सही नाही, तारीख नाही, एकाच हस्ताक्षरामध्ये सर्व माहिती लिहिलेली आहे. विभागाने सादर केलेल्या नस्तीमध्ये जेवढ्या वस्तूंचा पुरवठा झालेला आहे त्या सर्वांची तपासणी पुन्हा करणे आवश्यक आहे. ज्या ठिकाणी आयुक्तांच्या आहेत त्या त्यांनीच केलेल्या आहेत की, दुस-याने केलेल्या आहेत याची देखील तपासणी होणे आवश्यक आहे. कारण कंत्राटदाराने आपल्याच हाताने शिक्के मारून सद्द्या केलेल्या दिसतात. हस्ताक्षर सुध्दा एकसारखे आहे. विभाग यासंदर्भात याची तपासणी करित असेल तर ठिक आहे नाही तर समितीला या विषयाच्या संदर्भात एसआयटी बसविण्याची शिफारस करावी लागेल. असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, प्रमाणपत्रावर तारखेचा उल्लेख करणे आवश्यक आहे तसेच प्रमाणपत्रावर असलेल्या सद्द्या पुन्हा तपासून घेण्यात येतील.

या खरेदीमध्ये सर्व गोंधळ आहे असे विभागाला प्राथमिकरित्या तरी वाटते का? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, संबंधितांना कारणे दाखवा नोटीस देऊन त्यांचे म्हणणे ऐकून घेण्यात येईल तसेच तारखा, सद्द्या व हँड रायटींगची खात्री करून घेण्यात येईल.

विभागाकडून संबंधितांना कारणे दाखवा नोटीस देण्यात येईल, त्यामध्ये किमान एक महिन्याचा तरी अवधी जाईल त्यामुळे समितीने यासाठी एक महिनाभर थांबायचे काय ? असे मत समितीने खेदाने व्यक्त केले.

२.५४ नस्ती क्र.६ :-

मागासवर्गीय मुला-मुलींच्या नवीन शंभर शासकीय निवासी शाळांमध्ये ४४ शासकीय निवासी शाळेतील विद्यार्थ्यांसाठी सोयी-सुविधेत वाढ या योजनेअंतर्गत ब्लॅकट साहित्याच्या पुरवठ्याबाबत विभागाकडून प्राप्त झालेली लेखी माहिती खालीलप्रमाणे आहे.

अ.क्र.	आवश्यक माहिती	माहितीचा तपशिल
१	परिच्छेद क्र.	२.४.१०.७
२	वस्तूचे नाव	ब्लॅकट
३	वस्तू खरेदीची मागणी कोणी केली.	शासन निर्णय दि.४ जुलै, २००३ मध्ये वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांकरिता मंजूर करण्यात आलेल्या सोयी सुविधांच्या अनुषंगाने आयोजित बैठकीत क्षेत्रीय अधिका-यांकडून मागणी प्राप्त झाल्यानुसार असे नमूद करण्यात आलेले आहे.
४	वस्तू खरेदीचे धोरण ठरविण्यामागे आधार काय होते	शासन निर्णय दि.४ जुलै, २००३ अन्वये वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांकरीता मंजूर करण्यात आलेल्या सोयी सुविधा
५	खरेदी करण्याची कार्यपद्धती (निविदा प्रक्रिया/शासन दरकरारा-नुसार)	शासन दरकरारानुसार
६	खरेदी व्यवहाराची मान्यता घेतल्याची संपूर्ण नस्ती व अशा मान्यता देण्याचे अधिकार कोणाचे आहेत.	शासन निर्णय क्र.बीसीएच २०११/प्र.क्र.२६१/मावक-४, दिनांक ३०/०६/२०११ नुसार मान्यता देण्यात आली आहे.

- ७ खरेदी केलेल्या वस्तुपैकी किती वस्तुंची आवश्यकता होती, वस्तु खरेदी आदेश कोणी दिले. आयुक्तालयाचे पुरवठा आदेश क्र. ८१८, दि.२२/८/२०११ अन्वये रु. २५०५८८८ इतक्या रकमेचे एकूण ५२८० नग खरेदी करण्यात आले. क्षेत्रीय अधिका-यांचे मागणी नुसार आवश्यक वस्तु ४४ निवासी शाळेतील विद्यार्थ्यांसाठी खरेदी करण्यासाठी पुरवठा आदेश देण्यात आले.
- ८ खरेदी केलेल्या वस्तुपैकी किती वस्तु शिल्लक राहिल्या, या वस्तुंची बाजार मुल्याप्रमाणे किंमत किती होते व जबाबदार अधिकारी कोण होते. दरकरारानुसार वस्तुंची किंमत निश्चित करण्यात आलेली आहे. पुरवठा आदेशानुसार सर्व नगांचा पुरवठा वसतीगृह निहाय करण्यात आला.

९ खरेदी प्रक्रिया त्यांची देयके व रक्कम प्रदान करेपर्यंत ज्या अटी व शर्ती होत्या त्याची सर्व कागदपत्रे देण्यात यावीत व यासाठी कोण कोणते अधिकारी जबाबदार होते त्यांची माहिती द्यावी.	अ. क्र.	अधिकारी/कर्मचा-यांची नावे	पदनाम
	१	श्री. आर. के. गायकवाड	से.नि. आयुक्त
	२	श्री. एम. एस. आत्राम	से.नि.अति.आयुक्त,
	३	श्री. एच. आर. कांबळे	से.नि.उप.आयुक्त
	४	श्री. यु. एम. कांबळे	से.नि.उप.आयुक्त
	५	श्री. विजय सोनार	से.नि.उप संचालक (लेप)
	६	श्री. एस. आर.वाडकर	से.नि.कार्या.अधिक्षक
	७	श्री. आर. बी. वाघ	कार्या.अधिक्षक
	८	श्री. एस. बी. खळेकर	प्रमुख लिपीक

शेरा : सदर प्रकरणी जबाबदार असलेल्या वरील अधिकारी व कर्मचारी यांची नावे असून त्यांना या प्रकरणी आयुक्तालयाचे पत्र क्र.१२१३ दि.१२.४.२०१७ अन्वये कारणे दाखवा नोटीस बजावण्यात आली आहे. वरीलप्रमाणे सर्व कागदपत्रांबाबतची नस्ती सोबत सादर करण्यात आली आहेत.

समितीला प्राप्त झालेल्या उक्त माहितीच्या नस्तीच्या अनुषंगाने विचारणा केली की, शासकिय निवासी शाळा ब्लॅकट वस्तुंच्या पुरवठ्यांचे ९०% देय रक्कम अदा करणे यासंदर्भात अतिरिक्त आयुक्तांनी काही गोष्टींचा उल्लेख केलेला असून पेमेंट करण्याच्या अगोदर सर्व बाबी तपासण्यात आल्या आहेत काय? १० टक्क्यांचे पेमेंट नियमाप्रमाणे कधी करावयाचे होते? खरे तर निवासी शाळांना साहित्य मिळाल्यानंतर विशेष समाज कल्याण अधिका-यांचे प्रमाणपत्र मिळाल्यानंतर पेमेंट करावयाचे होते. परंतु हे सर्व झालेले आहे काय? यावर विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, प्रयोगशाळेत नमुने तपासल्यानंतर १० टक्के रक्कम अदा करावयाची होती.

करारामध्ये असे म्हटले आहे की, पुरवठा करणा-या संस्थेने नवीन ४४ निवास शाळांचे मुख्याध्यापक, अधीक्षक, संस्थाप्रमुख यांच्याकडून वस्तु मिळाल्याची पोहच पावती, प्रमाणपत्र, परिशिष्ट अ मध्ये ३ प्रतींमध्ये प्राप्त करून घ्यावी. त्यापैकी एक प्रत डिलिव्हरी चलनासह सर्व संचालनालयामध्ये सादर करावी, २ प्रती विभागीय समाजकल्याण अधिकारी ,विशेष समाजकल्याण अधिकारी यांच्याकडे सादर करून ४४ शासकीय निवास शाळांच्या पोहच पावत्यावर विशेष समाजकल्याण अधिकारी यांची प्रतिस्वाक्षरी घेऊन त्यांच्यामार्फत संचालनालयास देयकाची १० टक्के रक्कम अदा करतांना सादर करावी लागेल. त्यामुळे ही सर्व सिस्टीम विभागाने अवलंबविली आहे काय? अशी विचारणा समितीने केली असता, कारणे दाखवा नोटीस काढलेली आहे असे विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले.

रक्कम १० टक्के रिलिज करण्याच्या अगोदर विभागाने करार नाम्यातील अट क्रमांक ६ बघितली होती काय? यावर विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, अटींची पुर्तता झाल्याचे प्रमाणपत्र प्रादेशिक उपायुक्तांकडून आयुक्त कार्यालयाकडे आलेले आहे.

साहित्य ४४ शाळांना पुरवले गेले याची खात्री प्रादेशिक उपायुक्तांनी केली आहे काय? अशी विचारणा समितीने केली असता, विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, ४४ शाळांना साहित्य पुरवले गेले आहे याबाबत खात्री करावी लागणार आहे.बेडशिटच्या संदर्भात नाशिक विभागाचे प्रमाणपत्र असून त्यांनी प्रमाणित केले आहे की, निवासी शाळांना बेडशिट प्राप्त झाल्याची पोहच पावती, प्रमाणपत्र या कार्यालयास सादर केले असून महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ, मर्यादित, पहिला मजला, वाशी, मुंबई. यांना १० टक्के रक्कम अदा करण्यास हरकत नाही.

२.५५ जरी प्रमाणित केले असले तरी सर्व बाबी आयुक्तांनी तपासून घेण्याची आवश्यकता आहे. तसेच समितीने आता बैठकीमध्ये ज्या ज्या गोष्टी विभागास तपासण्यास सांगितल्या आहेत त्या सर्व गोष्टी तपासण्याची आवश्यकता आहे. वरच्या आदेशापासून खालच्या आदेशापर्यंत विहित मुदतीत व योग्य वस्तुंचा पुरवठा झाला का, पुरवठा केलेल्या वस्तू योग्य वेळेत पोहचल्या का ? या सर्व गोष्टींची तपासणी करून घेण्यात यावी व यामध्ये कोण कोण दोषी आहेत, दोषिविरुद्ध कोणती कारवाई केली तसेच समाजकल्याण अधिका-यांच्या प्रमाणपत्रावर सद्दा नाहीत, जवळपास १० समाजकल्याण अधिका-यांनी प्रमाणपत्रावर तारखेचा उल्लेख केलेला नाही. त्यामुळे हे प्रकरण अँटी करप्शन ब्युरोकडे द्यावे की, काय असे मत समितीने व्यक्त केले.

चादरी, उशी कव्हर या संबंधीचे आदेश कधी दिले, या गोष्टी एकमेकांना पूरक होत्या काय? अशी विचारणा समितीने केली असता, दि. २२/८/२०११ रोजी उशी, गादी पुरवठा करण्याबाबत आदेश देण्यात आले होते. असे विभागिय प्रतिनीधीनी सांगितले.

विभागाने उशीची मागणी केली नव्हती काय, केवळ चादरीची मागणी पाठवली होती काय? यावर मागणी निश्चित करून प्रस्ताव पाठविलेला होता. असे विभागिय प्रतिनीधीनी सांगितले.

प्रस्ताव पाठवण्यापूर्वी चादरी, उशी यांची किती आवश्यकता आहे हे बघण्यात आले होते काय? ज्यावेळी चादरीची मागणी केली तेव्हा उशीची व उशीच्या अभ्याची मागणी केली होती काय? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागिय प्रतिनीधीनी सांगितले की, उशी, व उशी कव्हरचे आदेश एकाच दिवशी दिले आहेत.

२.५६ पुरवठा देखील एकाच दिवशी झालेला आहे काय, उशीचा पुरवठा कधी झाला? विभागाने मागणी कधी पाठवली, मागणी संबंधी शासनस्तरावरून निर्देश आले होते काय? मागणी नोंदवण्याबाबत शासनाकडून पत्र आले होते काय? त्यानुसार मागणी नोंदवण्यात आली होती काय? विभागाकडून प्राप्त झालेल्या नस्तीमध्ये काही पेपर्स नाहीत. पूर्वीच्या आयुक्तांनी या बाबत माहिती दिलेली आहे का? फाईलची मूव्हमेंट कोटून सुरु झाली? असे प्रश्न समितीने उपस्थित केले व यासंदर्भातील सर्व पेपर्स समितीला उपलब्ध करून द्यावेत असे निदेश समितीने दिले असता विभागिय प्रतिनीधीनी सदर माहिती समितीस उपलब्ध करून देण्यात येईल असे सांगितले.

नस्तीमधील सर्व टिपण्या सारख्याच प्रकारच्या आहेत. सर्व ठिकाणी शेरे सारखेच असून केवळ वस्तुंचे नाव बदललेले आहे. प्रस्ताव सुरु होतानाची सुरुवातीची टिपणी दर करार व वस्तु खरेदीला शासन स्तरावरून मान्यता देण्यात आलेली आहे. किती मागणी आहे किंवा किती मागणी आलेली आहे, किती संख्येची खरेदी करावयाची आहे, याचा उल्लेख नस्तीमध्ये दिलेला नाही. केवळ दर व पेमेंट दिसत आहे. इत्यादी बाबी समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणून दिल्या.

एका विद्यार्थ्यासाठी किती चादरी, उशा, गाद्यांची मागणी करण्यात आली? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागिय प्रतिनीधीनी सांगितले की, त्यावेळी नवीन ४४ निवासी शाळा सुरु झाल्या होत्या. एका विद्यार्थ्याला एकेक दिले जाते. केवळ बेडशीट व उशी कव्हर दोन दिले जाते.

तथापि, पत्रात असे नमूद केले आहे की, आयुक्त, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे खालील तक्त्यात नमूद केल्याप्रमाणे अनुसूचित जाती व नवबौद्ध घटकातील दारिद्र्य रेषेखालील लाभार्थी घटकांना सर्व विभागातील प्रति लाभार्थी दोन नग याप्रमाणे खालील अटी व शर्तीला अधीन राहून मान्यता देण्यात येत आहे. सतरंजी व ब्लॅकेटचे प्रत्येकी २ नुसार आदेश दिलेले आहेत. २ चे आदेश दिलेले असताना २ चा पुरवठा केला काय, व २ ची आवश्यकता होती काय? दि. ३१ मार्च २०१२ रोजी समाज कल्याण आयुक्तालय यांच्याकडून आदेश देण्यात आलेला आहे. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता यावर विभागिय प्रतिनीधीनी सांगितले की दि. ३१ /१२/२०१२ मध्ये रमाई आवास योजनेतर्गत ब्लॅकेट व सतरंजांची खरेदी केलेली आहे. प्रत्येक लाभार्थ्याला २ सतरंजा व १ ब्लॅकेटचा पुरवठा करण्याचे आदेश देण्यात आले होते. ४ लाख ९७ हजार ७२४ ब्लॅकेट व तितक्याच सतरंजा विकत घेण्याचे आदेश दिलेले होते. तसेच एकूण १ लाख ९० हजार घरकुलांचे उद्दिष्ट निश्चित केलेले होते.

या नुसार ३ लाख ८० हजारचीच आवश्यकता आहे. ४ लाख ब्लॅकेट, सतरंजा लागणार नाहीत. ज्या वर्षी आदेश देण्यात आले, त्यावेळी घरकुलांचे उद्दिष्ट किती साध्य झाले? सध्या किती घरकुले पूर्ण झाली? अशी विचारणा समितीने केली असता

विभागीय प्रतिनीधीनी सांगितले की, सन २०१६-१७ अखेर ग्रामीण भागासाठी ३ लाख ११ हजार ९२१ घरकुलांचे उद्दिष्ट होते. त्यापैकी मंजूर घरकुले २ लाख ५० हजार ८६८ होते. तसेच पूर्ण घरे १ लाख ९६ हजार ५६१ होते.

ब्लॅकेट सन २०१२ मध्ये खरेदी करण्यात आले.त्याचे आयुष्य किती वर्ष आहे? ५ वर्षांपूर्वीचे ब्लॅकेट अंगावर घेतात काय? सन २०११-१२ ते सन २०१४-१५ मध्ये किती घरकुले पूर्ण झाली व कोणत्या वर्षी किती ब्लॅकेटचे वाटप करण्यात आले, त्याचे आयुष्य किती होते असे प्रश्न समितीने उपस्थित केले व विचारणा केली की, या सर्व गोष्टींचे आयुक्त म्हणून समर्थन करता काय? यावर विभागिय प्रतिनीधीनी सांगितले की,या सर्व गोष्टींचे आयुक्त म्हणून समर्थन करीत नसून एका वर्षातील संभाव्य उद्दिष्टपूर्ती लक्षात घेऊन खरेदी करणे आवश्यक आहे.

प्रत्येक जिल्ह्यातील गाद्यांच्या पुरवठ्या विषयी फाईलमध्ये पेपर्स दिलेले नाहीत. गाद्यांचे उपयोगिता प्रमाणपत्र घेतले होते काय? परिशिष्ट अ मध्ये पोचपावती व प्रमाणपत्र ,परिशिष्ट ब मध्ये नोंदवही प्रमाणपत्र, परिशिष्ट क मध्ये उपयोगिता प्रमाणपत्र घेणे आवश्यक होते. हे तिन्ही प्रमाणपत्रे घेण्यात आलेली आहेत काय? उपयोगिता प्रमाणपत्र विशेष समाज कल्याण अधिका-यांनी सर्तीफाय करून देणे आवश्यक होते. उशी, चादरी, ब्लॅकेट करिता प्रमाणपत्रे प्राप्त झाली आहेत काय ?अशी विचारणा समितीने केली असता विभागिय प्रतिनीधीनी सांगितले की,या सर्व बाबी पूर्ण तपासून घेण्यात येतील.

२.५७ नस्ती क्र. ११ :- शासकीय व अनुदानित वसतीगृहांना “गादी ” वस्तूंचा पुरवठा करणेबाबत :-

शासकीय व अनुदानित वसतिगृहांना ‘गादी’ वस्तूंचा पुरवठा करणे याबाबत तपासणी अहवालात गादीतील कापूस खराब व इतर कचरा भरलेला, गादी, उशी खराब आहे, सोबत कापसाचा नमुना देण्यात येत आहे असे जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी, चंद्रपूर यांनी लिहून पाठवलेले आहे. सदरहू गादी निकृष्ट दर्जाची असल्यामुळे त्यातून दुर्गंधी येते आहे, त्यामुळे पोचपावती दिलेली नाही. उशीमध्ये देखील तशाच प्रकारचा कचरा भरलेला आहे. उशी कव्हर निकृष्ट दर्जाचे आहे, असे जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी चंद्रपूर यांनी लिहून दिलेले आहे. पण विभागाने संपूर्ण राज्याची माहिती दिलेली नाही. केवळ चंद्रपूरची माहिती दिली असून त्यात ही स्थिती आहे. माता रमाबाई, ता. चिमूर येथील अधिकांकांनी देखील लिहून दिलेले आहे. मात्र पेमेंट करण्यापूर्वी हे तपासले आहे काय? पुरवठादारांनी पेमेंट थांबवले काय, त्यांच्याकडून दंड वसूल केला काय?

तसेच एका ठिकाणी समाजकल्याण अधिकारी यांनी असे लिहिले आहे की, भारत वसतिगृह नवेगाव, सिंदेवाही, चंद्रपूर येथील वसतिगृहांना प्राप्त झालेल्या गाद्या किती किलोच्या आहेत याची नोंद नाही. या गाद्यांमध्ये कापसाचा शुल्लकसा भागही नाही. त्यामध्ये घोंगडीचा बारिक कचरा, डस्ट, चिंध्या भरलेल्या आहेत. समाजकल्याण अधिकारी, चंद्रपूर यांनी कमीत कमी ५०-१०० सर्टिफिकेटवर असे लिहिले आहे. हे फक्त चंद्रपूरचे आहे राज्यभराचे नाही. त्या कंत्राटदाराच्या विरोधात काय केले? समाजकल्याण अधिका-यांनी जे लिहिले त्याची आयुक्त कार्यालयाने दखल घेतली काय? समाजकल्याण विभागाने असा शासन निर्णय काढला आहे काय की, चोरी केल्यानंतर माल परत आणून दिला तर गुन्हा दाखल करणार नाही, गुन्हा परत घेण्यात येईल. समाजकल्याण अधिका-याने इतके लिहिल्यानंतर त्याचे पेमेंट करण्यात येते, त्याला ब्लॅकलिस्ट करण्यात येत नाही, त्याचे सिक्युरिटी डिपॉझिट कपात करण्यात येत नाही? यासंदर्भात आयुक्त कार्यालयाला अपेक्षित काय आहे? त्याचे उल्लेख वरही उपायुक्तांना केलेले आहेत. त्यानंतरही त्यांना पेमेंट दिले. यानंतर त्याचे पेमेंट करा म्हणून तुम्ही शिफारसी सुध्दा केलेल्या आहेत, आयुक्तांनी शिफारसी केलेल्या आहेत. धुळे, सातारा, पुणे सर्वांचा निकृष्ट दर्जाबाबतचा उल्लेख आहे. नंदूरबारचाही अहवाल आहे. या ज्या गोष्टी समितीने निदर्शनास आणल्या आहेत त्या गोष्टी विभागाच्या निदर्शनास आल्या होत्या काय? असा प्रश्न समितीने उपस्थित केला असता विभागिय प्रतिनीधीनी सांगितले की त्या या सर्व बाबी आता ऑडिटच्या अनुषंगाने निदर्शनास आल्या.

समितीने उल्लेख केलेल्या उपरोक्त गोष्टीसंदर्भात जे अधिकारी दोषी आहेत त्या अधिका-यांच्या विरुद्ध काही अॅक्शन घेतली काय, अशी विचारणा समितीने केली असता विभागिय प्रतिनीधीनी सांगितले की, संबधिताना नोटिस काढलेल्या आहेत आणि दोषारोप ठेवलेले आहे. त्यांच्या विरुद्ध कारवाई सुरु केलेली आहे.

निकृष्ट गादी पुरवठादारांवर काय कारवाई केली ? यावर विभागिय प्रतिनीधीनी सांगितले की, गादी, उशी, ब्लॅकेट हे आयटम्स एका वेळेला मंजूर झालेल्या त्या वर्षातीलच आहेत. ऑर्डर वेगवेगळ्या आहेत परंतु, अधिकारी तेच आहेत.

महालेखाकारांनी सन २०१२-२०१३ मध्ये आक्षेप घेतले आहे. ४-५ वर्षांचा कालावधी गेल्यानंतर आता समाजकल्याण विभागाची लोकलेखा समितीने साक्ष लावलेली आहे. रेकॉर्डवरून तर हे दिसतच आहे की, सर्व गाद्या निकृष्ट दर्जाच्या आहेत. महालेखाकारांनी या गोष्टी निदर्शनास आणल्या. आज सन २०१७ मध्ये त्यावर चर्चा करण्याकरिता समितीची बैठक सुरु आहे. आयुक्त कार्यालयाने मधल्या ४ वर्षांमध्ये यावर काय केले? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागिय प्रतिनीधीनी सांगितले की, त्यांच्यावर एप्रिल, मे महिन्यात कारवाई केली आहे.

हे तर मार्च महिन्यात लोकलेखा समितीची साक्ष लागल्यानंतर, समितीने निर्देश दिले तेव्हा एप्रिल महिन्यात केले. त्यापूर्वी ५ वर्षे विभागाने काय केले? यावर विभागाकडून उत्तर प्राप्त झाले नाही.

२.५८ नस्ती क्र.१२ :-

जुने २७१ शासकीय व २३८८ अनुदानित वसतिगृहांना सोयीसुविधांतर्गत " उशीकव्हर " या वस्तूचा पुरवठा करण्याबाबत विभागाकडून प्राप्त झालेली लेखी माहिती खालीलप्रमाणे आहे.

अ.क्र.	आवश्यक माहिती	माहितीचा तपशिल
१	परिच्छेद क्र.	२.४.१०.७
२	वस्तूचे नाव	उशी कव्हर
३	वस्तू खरेदीची मागणी कोणी केली.	शासन निर्णय दि.४ जुलै, २००३ मध्ये वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांकरिता मंजूर करण्यात आलेल्या सोयी सुविधाच्या अनुषंगाने आयोजित बैठकीत क्षेत्रीय अधिका-यांकडून मागणी प्राप्त झाल्यानुसार असे नमूद करण्यात आलेले आहे.
४	वस्तू खरेदीचे धोरण ठरविण्यामागे आधार काय होते	शासन निर्णय दि. ३० जून, २०११ अन्वये वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांकरिता मंजूर करण्यात आलेल्या सोयी सुविधा
५	खरेदी करण्याची कार्यपद्धती (निविदा प्रक्रिया/शासन दरकरारानुसार)	शासन दरकरारानुसार
६	खरेदी व्यवहाराची मान्यता घेतल्याची संपूर्ण नस्ती व अशा मान्यता देण्याचे अधिकार कोणाचे आहेत.	शासन निर्णय क्र.बीसीएच २०११/प्र.क्र.२६४/मावक-४, दिनांक ३०/०६/२०११ नुसार मान्यता देण्यात आली आहे.
७	खरेदी केलेल्या वस्तुपैकी किती वस्तुंची आवश्यकता होती, वस्तू खरेदी आदेश कोणी दिले.	आयु क्तालयाचे पुरवठा आदेश क्र. ९७०, दि.२९/९/२०११ अन्वये रु. ३२१०३५० इतक्या रकमेचे एकूण १४३००० नग खरेदी करण्यात आले. क्षेत्रीय अधिका-यांचे मागणी नुसार आवश्यक वस्तु ४४ निवासी शाळेतील विद्यार्थ्यांसाठी खरेदी करण्यासाठी पुरवठा आदेश देण्यात आले.
८	खरेदी केलेल्या वस्तुपैकी किती वस्तुंची आवश्यकता होती, वस्तू शिल्लक राहिल्या, या वस्तुंची बाजारमूल्यांप्रमाणे किंमत किती होती व जबाबदार अधिकारी कोण होते.	दरकरारानुसार वस्तुंची किंमत निश्चित करण्यात आलेली आहे. पुरवठा आदेशानुसार सर्व नगांचा पुरवठा वसतिगृह निहाय करण्यात आला.
९	खरेदी प्रक्रिया त्यांची देयके व रक्कम प्रदान करेपर्यंत ज्या अटी व शर्ती होत्या त्याची सर्व कागदपत्रे देण्यात यावीत व यासाठी कोण कोणते अधिकारी जबाबदार होते त्याची माहिती द्यावी.	अ. क्र. अधिकारी/कर्मचा-यांची नावे १ श्री. आर. के. गायकवाड २ श्री. एम. एस. आत्राम ३ श्री. एच. आर. कांबळे ४ श्री. यु. एम. कांबळे ५ श्री. विजय सोनार ६ श्री. एस. आर. वाडकर ७ श्री. आर. बी. वाघ ८ श्री. एस. बी. खळेकर पदनाम से. नि. आयुक्त से. नि. अति. आयुक्त, से. नि. उप.आयुक्त से. नि. उप. आयुक्त से. नि. उप संचालक (लेप) से. नि. कार्या. अधिक्षक कार्या. अधिक्षक प्रमुख लिपीक

शेरा : सदर प्रकरणी जबाबदार असलेल्या वरील अधिकारी व कर्मचारी यांची नावे असून त्यांना या प्रकरणी आयुक्तालयाचे पत्र क्र.१२१३ दि.१२.४.२०१७ अन्वये कारणे दाखवा नोटीस बजावण्यात आली आहे. वरीलप्रमाणे सर्व कागदपत्रांबाबतची नस्ती सोबत सादर करण्यात आली आहे.

२.६० समितीला प्राप्त झालेल्या उक्त माहितीच्या नस्तीमध्ये सुध्दा उशीचा विषय आहे. उशीचे कव्हर, गादी, उशी, चादरी याबाबत आतापर्यंत समितीला ज्या बाबी निदर्शनास आल्या तेच येणे दिसत आहे. प्रत्येक जिल्ह्याला उशी कव्हरचे वाटप कशाच्या आधारावर झाले, प्रत्येक जिल्ह्यात जितक्या उशा दिल्या गेल्या तितकेच उशीचे कव्हर दिले गेले काय ? वाशिम या लहान जिल्ह्यामध्ये ६४० तर बुलढाणा या वाशिमपेक्षा दुप्पट जिल्ह्यामध्ये २०० उशीचे कव्हर दिलेले आहेत. तसेच नस्ती क्र. १२ मध्ये सुध्दा शासकीय वसतिगृहांना पुरविण्यात आलेल्या उशीच्या कव्हराबाबतची माहिती नमूद केलेली आहे. त्यामध्ये अमरावतीमध्ये शून्य, नागपूरसारख्या मोठ्या जिल्ह्यामध्ये २००, औरंगाबादमध्ये १००० असे हे आकडे दिसतात. यावरून वाटपाचा नक्की क्रायटेरिया काय आहे ते समजत नाही. असे मत समितीने प्रदर्शित केले असता यासंदर्भात जिल्हानिहाय आकडेवारी काढून खात्री करून घेण्यात येईल असे विभागीय प्रतिनिधींनी आश्वासित केले.

२.५९ नस्ती क्रमांक १३ नवीन १२ शासकीय निवासी शाळेसाठी बेडशीट या वस्तूचा पुरवठा करण्याबाबत विभागाकडून प्राप्त झालेली लेखी माहिती खालीलप्रमाणे आहे.

अ.क्र.	आवश्यक माहिती	माहितीचा तपशिल
१	परिच्छेद क्र.	२.४.१०.९
२	वस्तूचे नाव	बेड शीट
३	वस्तू खरेदीची मागणी कोणी केली.	शासन निर्णय दि.४ जुलै, २००३ मध्ये वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांकरिता मंजूर करण्यात आलेल्या सोयी सुविधांच्या अनुषंगाने आयोजित बैठकीत क्षेत्रिय अधिका-यांकडून मागणी प्राप्त झाल्यानुसार असे नमूद करण्यात आलेले आहे.
४	वस्तू खरेदीचे धोरण ठरविण्यामागे आधार काय होते	शासन निर्णय दि. ३० जून, २०११ अन्वये वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांकरिता मंजूर करण्यात आलेल्या सोयी सुविधा.
५	खरेदी करण्याची कार्यपद्धती (निविदा प्रक्रिया/शासन दरकरारा-नुसार)	शासन दरकरारानुसार
६	खरेदी व्यवहाराची मान्यता घेतल्याची संपूर्ण नस्ती व अशा मान्यता	शासन निर्णय क्र.बीसीएच २००८/प्र.क्र.३६९/मावक-४, दिनांक १४/१०/२०११ नुसार मान्यता देण्यात आली आहे. यामध्ये नवीन १०० वसतिगृहांपैकी ६६ वसतिगृहांची खरेदीसाठी देण्याचे अधिकार कोणाचे आहेत. मान्यता देण्यात आली आहे.
७	खरेदी केलेल्या वस्तुपैकी किती वस्तुंची आवश्यकता होती, वस्तू खरेदी आदेश कोणी दिले.	आयुक्तालयाचे पुरवठा आदेश क्र.९९, दि.२७/१/२०१२ अन्वये रु. ११३५८५२१ इतक्या रकमेचे एकूण ३९९८० नग खरेदी करण्यात आले
८	खरेदी केलेल्या वस्तुपैकी किती वस्तू शिल्लक राहिल्या, या वस्तुंची बाजारमूल्यांप्रमाणे किंमत किती होती व जबाबदार अधिकारी कोण होते.	दरकरारानुसार वस्तुंची किंमत निश्चित करण्यात आलेली आहे. पुरवठा आदेशा-नुसार सर्व नगांचा पुरवठा वसतिगृह निहाय करण्यात आला.
९	खरेदी प्रक्रिया त्यांची देयके व रक्कम प्रदान करेपर्यंत ज्या अटी व शर्ती आयुक्त होत्या त्याची सर्व कागदपत्रे देण्यात यावीत व यासाठी कोण कोणते अधिकारी जबाबदार होत त्याची माहिती द्यावी.	अ. क्र. अधिकारी/कर्मचा-यांची नावे १ श्री. आर. के. गायकवाड २ श्री. एच. आर. कांबळे ३ श्री. आर. बी. वाघ ४ श्रीमती एस. बी. खळेकर पदनाम से. नि. आयुक्त से. नि. उप.आयुक्त कार्या. अधिक्षक प्रमुख लिपीक

शेरा : सदर प्रकरणी जबाबदार असलेल्या वरील अधिकारी व कर्मचारी यांची नावे असून त्यांना या प्रकरणी आयुक्तालयाचे पत्र क्र.१२१२ दि.१२.४.२०१७ अन्वये कारणे दाखवा नोटीस बजावण्यात आली आहे. वरीलप्रमाणे सर्व कागदपत्रांबाबतची नस्ती सोबत सादर करण्यात आली आहेत.

२.६० यामध्ये बेडशिटचा उल्लेख आहे. दिनांक ४.६.२०११ चे आदेश आहेत. दिनांक ९.११.२०१२ रोजी डिलीव्हर झालेले आहे. द्वाही डिलेव्हरी चलनावर तारीखच नाही. केवळ कागदोपत्री पूर्तता केलेली आहे. कुठेही सही, तारीख नाही. प्रत्येक ठिकाणी एकच हस्ताक्षर आहे. नागपूरच्या हॉस्टेलच्या ठिकाणी आणि इतर शासकीय हॉस्टेलच्या ठिकाणीही हस्ताक्षर सारखेच आहे. महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादित यांच्याकडूनच या सहाही वस्तूंचा पुरवठा होत आहे काय? ते वस्तूंचा पुरवठा जेव्हा घेऊन गेले तेव्हा जाताना हे सर्व चलान भरूनच वाटपाला गेले आहेत काय, त्यामुळेच हे असे दिसत आहे काय? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, अगोदर ते लिस्ट घेतात आणि वसतीगृहातील विद्यार्थ्यांची संख्याही घेतात. त्यांनी ते केले असण्याची शक्यता आहे.

याचा अर्थ सोसायटीमध्येच हे सर्व कागदपत्र तयार करून डायरेक्ट डिलेव्हरी व शिक्का दिला असे दिसत आहे. असे मत समितीने व्यक्त केले असता, विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, पुरवठादारांना कोठे व किती पुरवठा द्यायचा आहे याची यादी दिलेलीच असते.

प्रमाणपत्र जो अधिकारी देतो त्याने सर्व माहिती भरायची असते की, जो पुरवठा करणारा आहे त्याने भरायचे असते ? जर पुरवठादार सर्व माहिती भरत असेल अशी कार्यपद्धती असेल तर पुरवठादाराने चलान वगैरे सर्व भरून डिलीव्हरी केली यांनी सही, शिक्के दिले. त्याचे सॅम्पलिंग, क्वालिटी कोणी तपासलेली नाही. काय दिले, काय नाही हे कोणी पाहिल्याचे नस्तीवरून उपलब्ध नाही असे आताच विभागीय प्रतिनिधींनी समितीला सांगितले. या सर्व बाबी कोणत्याही स्तरावर हे चेक झालेल्या नाहीत. काही ठिकाणी क्वांटिटीही नमूद केलेली नाही. काही ठिकाणी केवळ सहीच केलेली आहे तारीख दिलेली नाही. वॉर्डनने सही केलेली आहे, शिक्का दिलेला आहे, असे कोणतेही गव्हर्नमेंट करू शकते काय? या त्रुटी समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणल्या असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, माहिती पूर्ण भरून, भरलेली माहिती योग्य आहे याची खात्री करूनच वॉर्डनने स्वाक्षरी केली पाहिजे.

एकाही चलनावर दिनांक नमूद केलेले नाही. वॉर्डनचीच सही आहे की नाही तसेच, पुरवठादारानेच भरून कागद लावलेले आहेत का, याबाबत शहानिशा केली पाहिजे. काही प्रमाणपत्रावर सर्व फिल्ड ब्लॅक दिसत आहेत आणि वॉर्डनची सही व शिक्का त्यावर दिसत आहे. ती खरोखर त्या वॉर्डनची सही, स्टॅम्प आहे का, कोणत्या वस्तूचा, कोणत्या तारखेला पुरवठा झाला, तो झाला आहे की नाही झालाट ही खात्री करण्यासाठी आपल्याकडे काही स्कोप नाही. या पुरवठा प्रमाणपत्रावर बिले पेमेंट केलेली आहेत. खरोखर तेथे पुरवठा झाला आहे की नाही, सही बरोबर आहे की नाही. या बाबी कोणीच तपासल्या नाहीत तसेच किती वस्तूंचा पुरवठा किती तारखेला झाला, याबाबतची काही माहिती नमूद केलेली नाही. इतक्या लाखो व कोटी रुपयांचे पेमेंट इतक्या ब्लाइंडली होत असेल तर मग ही कागदपत्रेही रिलायबल आहेत की नाही, अशी शंका समितीने उपस्थित केली.

पुरवठा कालावधीमध्ये पुरवठा न केलेल्या वस्तूंची किंमत १ लाखापेक्षा जास्त असेल तर, अशा किंमतीच्या ५ टक्के दंड लावण्याची तरतूद अंमलबजावणीमध्ये आहे. यासंदर्भातील जेवढी प्रकरणे आहेत ती सर्व प्रकरणे पूर्ण तपासावी. खरेदीचे आदेश दिले, कधी पुरवठा झाला तो विहित मुदतीत झाला की नाही, झाला नसेल तर त्यांना ५-१० टक्के दंड लावण्याची तरतूद होती त्याप्रमाणे कारवाई केली काय, केली नसेल तर का केली नाही? या अनियमिततेस कोणते अधिकारी जबाबदार आहेत, त्यांच्यावर जबाबदारी निश्चित करून समितीला अहवाल सादर करावा असे निदेश समितीने दिले.

समितीला प्राप्त झालेल्या कागदपत्रांवरून असे दिसून येते की, बेडशिटची खरेदी करण्यात आली आहे. ही खरेदी करीत असताना बेडशिट व पिलो कव्हर, असे वेगवेगळे दर नमूद केले आहेत. वास्तविक पाहता, बेडशिटबरोबरच पिलो कव्हरचा सेट मिळत असतो. त्यामुळे पिलो कव्हरसाठी वेगळे पैसे देण्याची काय आवश्यकता आहे? यावर विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, ही सर्व खरेदी हातमाग महामंडळाकडून केली आहे व त्यांच्या दरपत्रकात बेडशिट आणि पिलो कव्हरचे वेगवेगळे दर देण्यात आले आहेत.

महामंडळाकडूनच खरेदी करावी, अशा प्रकारचे बंधन होते का? अशी विचारणा समितीने केली असता, विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, महाराष्ट्र राज्य हातमाग महामंडळ हे सहकार विभागाच्या अखत्यारितील महामंडळ आहे व त्यांच्याकडूनच खरेदी करावी, अशा सूचना होत्या.

समिती सर्व प्रकरणांचा येथे आढावा घेऊ शकली नसली तरी आयुक्तांनी सर्व प्रकरणे पुन्हा तपासावीत. समितीला दिलेल्या नस्तीमध्ये मूळ नस्तीमधील कागदपत्रांच्या छायाप्रती जशाच्या तशा लावलेल्या आहेत का? अशी विचारणा समितीने केली असता, विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, डिलीव्हरी चलन वगळता मूळ नस्तीतील कागदपत्रांच्या छायाप्रती समितीला दिल्या

आहेत. संपूर्ण महाराष्ट्रातील डिलिव्हरी चलनांच्या कागदपत्रांची संख्या फार मोठी असल्यामुळे त्या समितीला सादर केलेल्या नस्तीमध्ये जोडलेल्या नाहीत. परंतु, मूळ नस्तीमध्ये सर्व चलनांच्या प्रती आहेत.

२.६१ विभागाने सादर केलेल्या कागदपत्रात खरेदी प्रस्तावांची कागदपत्रे समितीला आढळून आली नाहीत. कोणतीही खरेदी करीत असताना ती खरेदी कोणाच्या आदेशानुसार करण्यात येणार आहे, त्या संदर्भातील मागणी कुणाकडून व किती करण्यात आली आहे, खरेदीची प्रक्रिया कशा प्रकारे राबविली जाणार आहे, सदर प्रक्रियेस कोणाची मान्यता घ्यावी लागणार आहे, अशा सर्व बाबींनी युक्त असा प्रस्ताव तयार केला जातो व त्यावरून संपूर्ण खरेदी प्रक्रिया लक्षात येते. खरेदी करण्यासंदर्भातील आदेश मंत्रालयातून संबंधित विभागाकडून देण्यात आले होते की, आयुक्तांच्या स्तरावर आदेश देण्यात आले होते, मागणी कुणाकडून, किती करण्यात आली होती, मागणीनुसार खरेदी करण्यात आली आहे का, याबाबतची माहिती समितीला मिळू शकलेली नाही. त्यामुळे खरेदी प्रस्तावांची कागदपत्रे देखील समितीला ८ दिवसांच्या आत सादर करावीत. असे निदेश समितीने दिले.

वास्तविक पाहता, महालेखाकारांच्या लेखापरिच्छेदाच्या अनुषंगाने विभागाकडून माहिती समिती घेत असते. परंतु, विभागाकडून प्राप्त झालेल्या कागदपत्रांमध्येच एवढ्या त्रुटी समितीच्या निदर्शनास आल्या आहेत की, लेखापरिच्छेदाबाबत चर्चाच समितीला करता आलेली नाही. प्रथमतः समितीने निदर्शनास आणून दिलेल्या त्रुटी व समितीने दिलेल्या सूचना यावरील कार्यवाही विभागाने करणे हे समितीला अपेक्षित आहे. ही सर्व कार्यवाही करण्यासाठी विभागाला किती कालावधीची आवश्यकता आहे अशी विचारणा समितीने केली असता, विभागीय प्रतिनिधींनी विनंती केली की, प्रकरणांची व्याप्ती लक्षात घेता किमान सहा आठवड्यांचा कालावधी देण्यात यावा. कारण, सर्व जिल्ह्यांकडून या प्रकरणांशी संबंधित कागदपत्रे देखील आयुक्त कार्यालयाला मागवावी लागणार आहेत. या प्रकरणांमध्ये संबंधितांवर जबाबदारी निश्चित करावयाची आहे व त्यासाठी कारणे दाखवा नोटीस देणे व त्यांचे खुलासे प्राप्त करून घेणे गरजेचे आहे प्रत्येक अँटमवाईज तपासणी करावी लागणार आहे. तसेच, स्वाक्ष-या, कार्यालयाचे शिक्के याबाबतचे व्हेरिफिकेशनही करावयाचे आहे.

समितीला सहा आठवड्याची मुदत देता येणार नाही. परंतु, दोन आठवड्यात सदर माहिती समितीस सादर करावी. या कालावधीत आपला स्वयंस्पष्ट कार्यपूर्ती अहवाल समितीला सादर करावा. तसेच, कारणे दाखवा नोटीस देणे, खुलासे प्राप्त करून घेणे, ही कार्यवाही एकाच वेळी सुरु ठेवावी.

आयुक्त कार्यालयाकडून देयके मंजूर केली जातात. त्यावेळी उपयोगिता प्रमाणपत्र, अ, ब, क, प्रमाणपत्र संबंधितांकडून घेतले जाते त्या कागदपत्रांच्या प्रती आयुक्त कार्यालयात निश्चितपणे असतील. त्यासाठी जिल्ह्यांकडून कागदपत्रे मागविण्याची काय आवश्यकता आहे? अशी विचारणा समितीने केली असता, विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, काही प्रकरणात फॉर्म कोरे ठेवले आहेत व को-या फॉर्मवर स्वाक्ष-या केल्या आहेत. त्याबाबत व्हेरिफिकेशन करून घ्यावे लागणार आहे.

परंतु अशा प्रकरणांची संख्या जास्त नसेल. त्यामुळे त्यासाठी अधिक वेळ लागणार नाही. मात्र, समितीने निदर्शनास आणून दिलेल्या प्रकरणांसह सर्व प्रकरणे आयुक्तांनी तपासावयाची आहेत. आयुक्तांकडून या सर्व प्रकरणांबाबत समितीचे समाधान न झाल्यास अपरिहार्यपणे समितीला ही सर्व प्रकरणे एन्टीकरप्शन ब्युरोकडे देण्याबाबतची शिफारस शासनाला करावी लागेल, याचीही आयुक्तांनी नोंद घ्यावी. सॅम्पल केस म्हणून समितीने निदर्शनास आणून दिलेल्या उक्त प्रकरणांची तपासणी करण्याचे काम सुरु करावे व त्याबाबतचा अहवाल दिलेल्या मुदतीत समितीला सादर करावा. कारण, या सॅम्पल केसेसमधील अनियमितता निदर्शनास आल्यास अन्य प्रकरणात देखील कमी-अधिक प्रकरणात तशाच प्रकारच्या अनियमितता असतील. जर नंतरच्या कालावधीत आयुक्त कार्यालयाकडून त्या प्रकरणांची देखील तपासणी होईल. असे समितीने सुचित केले असता, विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, समितीने सूचना दिल्यानुसार कार्यवाही करण्यात येईल.

या प्रकरणी गेल्या दोन महिन्यांपासून समितीसमोर साक्ष सुरु आहे. अधिकच्या वस्तूंची खरेदी करण्यात आल्यामुळे त्या वस्तू विनावापर पडून आहेत व त्यावरील खर्च वाया गेला आहे. याबाबतही आपण गेल्या दोन महिन्यांपासून संबंधितांवर जबाबदारी निश्चित केलेली नाही व त्याबाबत कोणताही निर्णय झालेला नाही. ही बाब समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणून दिली असता, विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, अतिरिक्त खरेदीबाबत संबंधितांवर जबाबदारी निश्चित करण्यात आली असून संबंधितांना कारणे दाखवा नोटीस देणे, दोषारोप पत्र बजावणे व विभागीय चौकशी प्रस्तावित करणे, ही कार्यवाही करण्यात आली आहे. साधारणपणे ८ अधिका-यांविरुद्ध विभागीय चौकशी प्रस्तावित करण्यात आली आहे यापैकी ३ अधिकारी सेवेत कार्यरत होते, त्यांना निलंबित करण्यात आले असून उर्वरित ५ अधिकारी सेवानिवृत्त झाले आहेत.

२.६२ केवळ ८ अधिका-यांविरुद्ध कारवाई सुरु केली आहे. परंतु, समितीने ज्या प्रकरणांचा आढावा घेतला आहे, त्या प्रकरणातील अनियमितता लक्षात घेतल्या तर किमान २५ अधिका-यांविरुद्ध कारवाई व्हावयास हवी होती. समाजकल्याण अधिकारी हे वर्ग-१ चे अधिकारी असताना ते को-या फॉर्मवर सह्या करतात.त म्हणजे, संबंधित कंत्राटदारांनी त्यांना मॅनेज केले आहे, असे म्हणण्यास पुरेसा वाव आहे.संस्थेबरोबर आपण खरेदी करार केला आहे. कराराची अंमलबजावणी न केल्यास संबंधित संस्थेवर कारवाई करावयाची असते. परंतु, करारातील या कलमाची अंमलबजावणी आपल्या कार्यालयाकडून झालेली नाही. त्या संस्थांविरुद्ध आपण कोणतीही कारवाई केलेली नाही. या नस्तीवरून असे लक्षात येते की, अतिरिक्त आयुक्तांची मान्यता लागते परंतु, त्यांच्या पदनामापुढे “रजेवर”, असे लिहून पुढील कार्यवाही करण्यात आली आहे. २९ तारखेला मूळ प्रस्ताव सादर झाला व ३० तारखेला धनादेश काढण्यात आला आहे. धनादेश काढण्याची एवढी तत्परता आयुक्त कार्यालयाने दाखविली आहे. अतिरिक्त आयुक्त रजेवरून येण्याची देखील वाट आपल्या कार्यालयाने बघितली नाही. यावरून कार्यपद्धती किती सदोष राबविण्यात आली आहे, हे दिसून येते असे मत समितीने व्यक्त केले.

आयुक्त कार्यालयाने समितीला ३४ नस्त्या उपलब्ध करून दिल्या आहेत. त्यामधील काही नस्त्यांचा आढावा समितीने घेतला असून त्यामधील त्रुटी निदर्शनास आणून दिल्या आहेत.त उवरित नस्त्यांमध्ये देखील अनेक त्रुटी आहेत. त्यासंदर्भातील सर्व माहिती ७ दिवसांच्या आत समितीला सादर करावी. तसेच, प्रस्तावाची कागदपत्रे, पुरवठा आदेश, खरेदीची प्रक्रिया, मागणी, या संदर्भातील सर्व कागदपत्रे देखील समितीला ७ दिवसांच्या आत सादर करावीत असे निदेश समितीने दिले.

२.६३ उप समितीने परिच्छेद क्र. २.४.१० ‘माल व भंडार व्यवस्थापन’ याअंतर्गत झालेल्या खरेदीसंदर्भात खालील मुद्यासंदर्भातील माहिती समितीस सादर करण्याबाबत विभागाला कळविले होते.

१ खरेदी आदेशास कोणी मंजुरी दिली.

२ खरेदी आदेशातील शर्ती (कालावधी/जोडणी) काय आहेत?

३ ज्याबाबतीत आयुक्तास खरेदी आदेश मंजूर करावयाचे अधिकार नाहीत अशा बाबतीत शासनाकडून खरेदी आदेशास मंजुरी देण्यात आली होती काय?

४ सर्व वस्तुंचा पुरवठा झाला आहे काय? नसल्यास, पुरवठा आदेशातील शर्तीनुसार कोणती कारवाई करण्यात आली?

५ प्राप्त झालेल्या सर्व वस्तुस्थितीत व प्रमाणकानुसार आहेत त्याचबरोबर ते प्राधिकृत अधिका-याकडून प्रमाणित केल्या आहेत अशा सर्व बाबींची खात्री करून घेतल्या नंतर पुरवठाकारास देयक अदा करण्यात आले आहे काय?

६ नावाची पाटी (Name Plates),कंदील(Lanterns),बायोमेट्रीकसंच (Bio-Matric system) यासारख्या खरेदी केलेल्या वस्तु प्रत्यक्षात पोहोच झाल्यानंतर व त्यांची जोडणी (Installation) केल्यानंतर १०० टक्के प्रदान अदा केली किंवा कसे?

७ जादा खरेदीची कारणे काय आहेत?

त्याबाबत विभागाकडून प्राप्त झालेली माहिती समिती कक्षात उपलब्ध आहे.

समितीच्या दिनांक २० जून, २०१७ रोजीच्या बैठकीत समितीने विभागासजी माहिती उपलब्ध करून देण्यास निदेश दिले होते. सदरहू माहिती समितीलाबैठकीच्या दिवशीच म्हणजे दि.१९/७/२०१७ रोजी उपलब्ध करून देण्यात आल्यामुळे समितीला त्यावर अभ्यास करता आला नाही. सदरहू माहिती उशीरा उपलब्ध करून देण्याचे काय कारण आहे अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी समितीस माहिती उशीरा सादर केल्यामुळे दिलगिरी व्यक्त केली व समितीस अवगत केले की, मागील बैठक झाल्यापासून माहिती गोळा केली जात आहे. सदरहू माहिती विस्तृत स्वरूपाची होती. काल उशिरापर्यंत माहिती गोळा करण्यात येत होती.

ही मागणी कशी निश्चित करण्यात आली. याबाबत विभागाकडून सांगण्यात आले की, सन २०११-२०१२ मध्ये २७१ शासकीय वसतीगृह मंजूर होते व तेवढेच कार्यरत होते. अनुदानित वसतीगृहांची संख्या २ हजार ३८८ होती. त्यानंतर १०० क्षमतेची नवीन झालेल्या वसतीगृहांची संख्या ७७ होती आणि विभागीय स्तरावर ०१ वसतीगृह होते, तसेच निवासी शाळा ५६६ कार्यरत होत्या. तसेच शासनाच्या निर्णयाप्रमाणे दिनांक ०४ मे २००३ आणि दिनांक २६ जून २०११ प्रमाणे त्यांना सोयीसुविधा

पुरवायच्या होत्या. यासंदर्भात तत्कालीन आयुक्त यांनी दिनांक २१ जून २०११ रोजी सर्वसंबंधित विभागीय अधिकारी आणि फील्ड ऑफीसर यांची बैठक आयोजित केली होती. त्यामधून असेस करून आणि नवीन सुरु झालेल्या शाळांना सोयीसुविधा द्याव्याच लागतात. तसेच अस्तित्वात असलेल्या वसतीगृहांना देखील देण्याची तरतूद जीआरमध्ये आहे. त्याप्रमाणे असेस करून शासनाला प्रस्ताव पाठविलेला आहे. विद्यार्थी संख्या वसतीगृहांची मंजूर क्षमतेवर ठरविण्यात आली आहे.

२.६४ एकूण किती विद्यार्थी आहेत? विद्यार्थ्यांची संख्या पाहून मागणी केलेली आहे किंवा असलेल्या क्षमतेवर मागणी रेंज केलेली आहे? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, असलेल्या क्षमतेवर मागणी करण्यात आलेली आहे.

राज्यातील एकूण वसतीगृहातील विद्यार्थी क्षमता किती होती आणि त्या वर्षामध्ये किती विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात आलेला होता आणि त्यापैकी किती जागा रिक्त होत्या, तसेच सर्व शाळांमध्ये १०० टक्के क्षमता उपयोगात होती काय? याबाबत माहिती समितीला देण्यात यावी असे समितीने सांगितले असता, विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, यामध्ये समितीच्या बैठकीत त्यांच्याकडे त्याबाबत माहिती उपलब्ध नाही. परंतु साधारणतः शासकीय वसतीगृहांमध्ये जागा रिक्त राहात नाही.

यासंदर्भात समितीने मत व्यक्त केले की, विभागीय प्रतिनिधी समितीसमोर साक्षी देण्याकरिता आलेले अशावेळी विभागीय प्रतिनिधी त्यांच्याकडे माहिती उपलब्ध नाही, उत्तर कसे देऊ शकतात? त्यांनी स्पष्ट उत्तर दिले पाहिजे. महालेखाकार यांनी हा मुद्दा त्यांच्या परिच्छेदामध्ये काढलेला आहे. महालेखाकार यांनी ही बाब निदर्शनास आणली असल्यामुळे विभागाला या विषयाचा अभ्यास करून येणे अपेक्षित आहे

नवीन बांधलेली वसतीगृहे किंवा ज्या वर्षी त्या वसतीगृहांची मागणी किती केली ती वसतीगृहे त्याच वर्षी पूर्ण क्षमतेने सुरु झालेली आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता, विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, त्या वर्षामध्ये ७७ नवीन वसतीगृहे आणि ५६ निवासी शाळा सुरु झालेल्या होत्या. नवीन वसतीगृहांची क्षमता ८ हजार ७०० होती आणि निवासी शाळांची विद्यार्थी क्षमता संख्या ६ हजार ७२०० होती.

परंतु जेवढ्या विद्यार्थ्यांसाठी चादरी, सतरंजी, ब्लॅकेट्स, पिलो कव्हर्स, कंदीलस व इतर विकत घेण्यात आलेले साहित्य तसेच बसविण्यात आलेले सीसीटीव्ही तसेच इतर विकत घेण्यात आलेले साहित्यांची संख्या आणि त्या वर्षीच्या विद्यार्थ्यांची संख्या किती होती? अशी विचारणा समितीने केली असता, विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, मंजूर क्षमतेनुसार मागणी करण्यात आली होती. परंतु देण्यात आलेल्या पुरवठा आदेशामध्ये अशी एक अट होती की, जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी यांनी त्यांच्याकडे जे साहित्य पुरवठा करायचे आहे, त्याची यादी पुरवठादाराला द्यायची होती. त्यामध्ये कमी, जास्त संख्येचा अंदाज घेता आला असेल.

अंदाज घेता आला असेल हे विभागाचे उत्तर मोघम स्वरूपाचे आहे क्षमतेपेक्षा किंवा विद्यार्थी संख्येपेक्षा जास्त साहित्य विकत घेतले, असे महालेखाकार यांचे आक्षेप आहे. एखाद्या शाळेमध्ये ७३ विद्यार्थी संख्या असेल परंतु १०० बाबी विकत घेण्यात आले, त्यामुळे २७ वस्तूपडून राहिले, असे महालेखाकार यांचे आक्षेप आहेत. त्याबद्दल सुस्पष्ट उत्तर विभागाकडून अपेक्षित आहे. त्यामुळे राज्यातील आश्रम शाळांची संख्या, वसतीगृहांची संख्या, त्यातील विद्यार्थी क्षमता व उपलब्ध असलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या याबाबत स्पष्ट माहिती आणि विद्यार्थ्यांकरिता किती वस्तुंची खरेदी करण्यात आली व त्यापैकी किती वस्तू उपयोगात आणण्यात आल्या व किती आयटेम्स पडून राहिल्या, याबाबत सविस्तर माहिती देण्यात यावी.

खरेदी करण्यात आलेल्या साहित्याचा लाभ विद्यार्थ्यांना मिळणे आवश्यक आहे. त्या वस्तुंचा लाभ विद्यार्थ्यांना मिळालेला आहे काय ? पडून राहिलेल्या साहित्यांची किंमत किती होती ? यासंदर्भात विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, पुरवठा आदेशामध्ये अट टाकण्यात आली होती. त्यानुसार जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी पुरवठादाराला साहित्याची यादी व त्यांची संख्या देणार होते आणि त्यानंतर त्या आधारवर पुरवठा करायचा होता. परंतु समितीने विचारणा केलेल्या प्रश्नाचे उत्तर विभागाकडून प्राप्त झाले नाही.

समाजकल्याण अधिका-यांने दिलेली साहित्यांची यादी व संख्या या आधारवर पुरवठा करावयाचा होता असे विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितल्याप्रमाणे कार्यवाही झालेली आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता, त्याचे असेसमेंट विभागाकडून करण्यात येत आहे. तपासण्यात आलेल्या फाईलीमध्ये ती कागदपत्रे आढळून आलेली नाहीत. त्यामुळे ती फील्ड वरून मागविण्यात आलेली आहे. त्यानंतर त्याचे असेसमेंट केले जाणार आहे.

२.६५ समितीला दि.२९/६/२०१७ रोजीच्या बैठकीत विभागाने जी कागदपत्रे उपलब्ध करून दिली होती.त्यामध्ये समाज कल्याण अधिका-यांच्या ३० जिल्ह्यातील पोचपावत्या एकाच माणसाच्या स्वाक्षरीमध्ये भरण्यात आलेल्या आहेत. केवळ त्यांनी स्वाक्षरी केलेल्या आहेत. काही ठिकाणी स्वाक्षरी केलेल्या आहेत तर फॉर्म भरलेला नाही, काही ठिकाणी फॉर्म भरलेला आहे तर त्यावर दिनांक टाकण्यात आलेला नाही. काही ठिकाणी दिनांक आहे तर संख्या दिलेली नाही. वास्तविक पहातापोच देण्याची जबाबदारी स्टोअर किपर किंवा समाज कल्याण अधिकारी यांची असते. सदरहू फॉर्म कॉन्ट्रॅक्टर भरून देतो की, विभागाकडून भरला जातो ? पुरवठा झालेल्या वस्तुंचा पुरवठा विभागाच्या सोयीने झाला की, पुरवठादाराच्या सोयीने झालेला आहे ? याचे कारण असे की, सर्व प्रक्रिया राबवित असताना पुरवठादाराकडूनच सर्व बाबी करण्यात आल्या, अशी शंका समितीने उपस्थित केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, मागील बैठकीमध्ये समितीद्वारे फाईलनिहाय तपासणी करण्याच्या सूचना देण्यात आल्या होत्या. त्यानुसार यासंदर्भात तपासणी केलेली आहे.

समितीने निदर्शनास आणलेल्या बाबी म्हणजे शाळेचे नाव, त्याचा पत्ता एकाच हस्ताक्षरामध्ये होते. ही बाब विभागाकडून तपासली असता असे निदर्शनास आले की, पुरवठादाराने माल पुरवठा केला तेव्हा त्याने पावत्यांवर गावाचे नाव आणि पत्ते लिहिले होते, परंतु खालील स्वाक्षरी वेगवेगळ्या अधिका-यांच्या आहेत व त्या वेगवेगळ्या पेनाने केलेल्या आहेत.

काही प्रमाणपत्रावर दिनांक टाकलेला नाही, पण समाजकल्याण अधिका-याच्या स्वाक्षरी आहेत, परंतु फॉर्म भरलेले नाही. हे कशाचे द्योतक आहे ? असा मुद्दा समितीने उपस्थित केला असता, विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, ब-याचशा प्रकरणामध्ये स्वाक्षरी केलेल्या आहेत, परंतु किती वस्तू मिळाल्या, त्या किती तारखेला प्राप्त झाल्या, याच्या नोंदी नाहीत. अशा प्रकारे सविस्तर माहिती भरलेल्या नाहीत. एकूण ३१ नस्त्या होत्या आणि त्याच्या जवळपास २० हजार चलॉन आणि २० हजार पोचपावत्या होत्या. तेवढे तपासणे शक्य नव्हते, त्यामुळे ज्या फाईलमध्ये ५०० किंवा १००० पेक्षा जास्त बाबी आहेत त्यातील प्रेझेंटेटिव्ह सॅम्पल म्हणून ५०० पोच पावत्यांची तपासणी केली. अशी थोडक्यात आकडेवारी विभागीय प्रतिनिधींनी समितीस सांगितली.

अशा प्रकारे समाजकल्याण अधिका-याने को-या फॉर्मवर पोच पावती देणे हे नियमाला धरून तसेच योग्य आहे काय, ज्या बाबी घडल्या त्या योग्य दिसत नाहीत. एकाच हस्ताक्षरामध्ये १० ते २० ठिकाणच्या पोच पावत्या आलेल्या आहेत. हे विभागाला अपेक्षित आहे किंवा कसे ? याचे विभाग समर्थन करित असेल तर होय सांगावे आणि हे चुकीचे असेल तर नाही सांगावे. अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी खुलासा केला की, ही वस्तुस्थिती आहे की, काही चलनवर सविस्तर माहिती भरलेले नाही. वस्तू किती प्राप्त झाल्या याची माहिती नाही. तारीख टाकलेली नाही, तसेच काही चलनवर स्वाक्षरी नाही, त्यामुळे विभागाकडून पुढे जाऊन तपास करण्याचा प्रयत्न केला. यामध्ये काही अनियमीतता झाली असेल काय हे पाहण्यासाठी या वस्तू प्रत्यक्षात संबंधित ठिकाणी पोहोचल्या किंवा कसे, याकरिता प्रत्येक जिल्ह्यामधून नोंद वह्यांची मागणी केलेली आहे. ही राज्याची बाब असल्यामुळे वस्तू प्रत्येक ठिकाणी पोहोचल्या काय, याबाबत अॅसेस करता आलेले नाही. परंतु जास्तीत जास्त ठिकाणी नोंद वहीमध्ये नोंदी झालेल्या आहेत. स्टॉक रजिस्टर ऑन लाईन केलेले नसून ते मॅन्युअली केले जाते. त्याचे सॅम्पल्स आणलेले आहेत.

कोणत्या आश्रमशाळेमध्ये, कोणत्या जिल्ह्यामध्ये कोणत्या वसतीगृहामध्ये किती वस्तू प्राप्त झाल्या, किती स्टॉक असला पाहिजे, किती वस्तू गेल्या पाहिजे, किती विद्यार्थी संख्या आहे, याबाबत उत्कृष्ट स्वॉफ्टवेअर विकसित केले जाऊ शकते. आपण अशा प्रकारचे स्वॉफ्टवेअर का आणले नाही. राज्यामध्ये मोठ्या प्रमाणात इ-शासन, इ-गव्हर्नमेंट केले जात असताना आपल्या विभागाला याबाबतचे स्वॉफ्टवेअर आणण्याची कल्पना का सूचली नाही? याबाबत विभागीय प्रतिनिधींनी खुलासा केला की, यानंतर त्याबाबत तयारी केली जाईल व तातडीने सर्व प्रक्रिया ऑनलाईन राबविण्यात येईल व तशा प्रकारचे सॉफ्टवेअर विकसित केले जाईल.

महाराष्ट्र राज्यातील जवळपास सर्वच विभागामध्ये ऑनलाईन प्रक्रिया केली जात आहे. यामध्ये देशात आपले राज्य आघाडीवर आहे. असे असताना सामाजिक न्याय विभागाकडून याकडे दुर्लक्ष केले जात आहे. यासंदर्भात मॅनिप्युलेशन करण्यामध्ये वाव राहावा, यासाठी विभागाकडून टाळाटाळ करण्यात येत आहे काय, असा मुद्दा समितीने उपस्थित केला असता विभागीय प्रतिनिधींनी समितीस आश्वस्त केले की, समितीने दिलेल्या सूचनेनुसार याबाबत कार्यवाही केली जाईल. तसेच सर्व प्रक्रिया संगणकीकृत करण्याचे विचाराधीन देखील आहे. परंतु स्टॉक रजिस्टर ऑनलाईन करण्याची कार्यवाही तातडीने करण्यात येईल.

२.६६ समितीने मागील बैठकीमध्ये मुळ कागदपत्रे उपलब्ध करून देण्यात यावी. असे सांगितले होते. परंतु, विभागाकडून केवळ मागणी किती आली त्याबाबत माहिती दिलेली आहे. ज्यावेळी एखाद्या पुरवठादाराने मंत्री महोदयांना किंवा सचिव महोदयांना किंवा सामाजिक न्याय विभागाला ही वस्तू त्याच्याकडे उपलब्ध आहे आणि हा पुरवठा करण्यास तो तयार आहे, अशा प्रकारची पत्रे दिलेली आहेत. ही फाईल कुठून सुरु झाली याची माहिती मिळणे आवश्यक आहे. तथापि, विभागाने आजही मूळ फाईल उपलब्ध करून दिलेली नाही. अशी खंत समितीने व्यक्त केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, आयुक्तालयाकडून शासनाकडे एकूण १४ प्रस्ताव पाठविण्यात आले होते.

आयुक्त कार्यालयाकडून १४ प्रस्ताव पाठविण्यात आले होते. परंतु आयुक्त कार्यालयाने प्रस्ताव पाठवावा अशा प्रकारच्या सूचना शासनाकडून आल्या होत्या काय, असेल तर तशी कागदपत्रे समितीला का दिलेली नाही? ज्या कागदपत्राच्या आधारे ही कार्यवाही सुरु झाली, ती कागदपत्रे समितीला का दिलेली नाहीत? अशी विचारणा समितीने केली असता, विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, यासंदर्भातील सर्व फाईल्स आता सोबत आणलेल्या आहेत. म्हणजेच सदर माहिती समितीने मागितली असताना सुद्धा समितीस उपलब्ध करून दिलेली नाही. अपेक्षित असलेली कागदपत्रे उपलब्ध करून द्यायची नाही आणि जी कागदपत्रे आवश्यक नाही, ती उपलब्ध करून द्यायची, अशा प्रकारची बाब विभागाकडून केली जात आहे ही बाब समितीने निदर्शनास आणली.

खरेदी करण्यात आलेल्या वस्तूंची खरेदी विभागाच्या मागणीनुसार झालेली आहे काय ? विभागाने मागणी केली असेल तर यासंदर्भातील प्रस्ताव पाठविण्यात यावा, अशा शासनाने सूचना दिलेल्या आहेत व त्या प्रस्तावाच्या प्रती समितीला अपेक्षित होत्या. परंतु, सदर प्रती उपलब्ध करून दिलेल्या नाहीत. ही बाब योग्य नाही. त्या सर्व नस्तीच्या झेरॉक्स प्रती समितीला उपलब्ध करून देण्यात याव्या असे निदेश समितीने दिले.

तसेच घरकुलावर पाट्या लावायच्या होत्या व त्याबाबतचा प्रस्ताव सादर करावा, असे विभागाने खालच्या स्तरावरून पाठविलेले नाही. याबाबत विभागाने समितीसमोर योग्य ती वस्तुस्थिती मांडली तर समितीला त्यासंदर्भातील अहवाल तयार करणे सोयीचे होईल आणि तसे जर होत नसेल तर ही बाब एखाद्या विभागाकडे चौकशी करण्याकरिता द्यावी लागेल. असे मत समितीने व्यक्त केले असता यासंदर्भातील फाईल्स आणलेल्या असून त्या समितीला सादर करण्यात येतील. असे विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले.

नागपूर विभागामध्ये त्यावेळी एकूण ६७ वसतीगृहे होती. त्यावेळी निवासी उप जिल्हाधिकारी, नागपूर यांनी ३९ एलसीडीची ऑर्डर दिली होती. तसेच आपण आयुक्तांना याबाबतची माहिती देखील दिली होती, असे असताना पुन्हा ५० एलसीडीची ऑर्डर आयुक्त यांनी दिलेली आहे. अशा प्रकारे एकूण ८९ एलसीडी खरेदी करण्यात आलेले आहेत. म्हणजेच ६७ वसतीगृह असताना ८९ एलसीडीची खरेदी करण्यात आलेली आहे. अशा प्रकारे नागपूर विभागामध्ये जास्तीची खरेदी करण्यात आलेली आहे. यासंदर्भात योग्य खुलासा प्राप्त झालेला नाही. ज्या हॉस्टेलचे बांधकाम सुरु आहे, ते फंक्शनल आहेत की नाही, हे तपासून न पहाता वेगवेगळ्या वस्तूंच्या ऑर्डर्स दिलेल्या आहेत. अतिरिक्त खरेदी झालेली असल्याचे लेखापरीक्षणाच्या वेळी हे निदर्शनास आले आहे. ही बाब महालेखाकारांनी समितीच्या निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, नागपूर विभागातील अहवालात टीव्ही खरेदीच्या संदर्भात असे नमूद केले आहे की, ३९ वस्तूंची खरेदी करण्यात आले. द्विप्रत्यक्षात प्रादेशिक उपायुक्त स्तरावर सन २०११-१२ मध्ये ४१ टीव्ही संच खरेदी करण्यात आले. आयुक्त, समाज कल्याण यांच्या कडून ५० टीव्ही संच २०१२-१३ या वर्षी प्राप्त झाले. त्यावेळी जी वसतिगृहे होती, त्यांना देण्यात आले. जास्तीचे ११ संच अमरावती विभागात देण्यात आले. उर्वरित संच नागपूर विभागात वापरण्यात येत आहेत. हे संच अमरावती विभागात ऑक्टोबर, २०१३ मध्ये ३ संच दिले. मार्च, २०१७ मध्ये एक संच वर्ग केला. यानंतर एप्रिल, २०१७ मध्ये अमरावती आयुक्त कार्यालयाला देण्यात आले. ५ संच एप्रिल, २०१७ मध्ये अमरावती विभागात देण्यात आले.

एकूण ६७ संचांची मागणी होती, ८९ संच खरेदी करण्यात आले. उर्वरित ११ संचांचे काय झाले, ही बाब महालेखाकारांनी समितीच्या निदर्शनास आणली असता, विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, नवीन निवासी शाळा, वसतिगृहे सुरु झाले होते. तेथे हे संच वापरण्यात आले.

आवश्यकता नसताना वस्तूंची खरेदी करण्याची पद्धत आहे काय, अतिरिक्त खरेदी का करण्यात आली? सन २०११-१२ मध्ये अमरावती विभागाने विकत घेतल्यानंतर आयुक्तांकडे का पाठविले ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, ओव्हरलॅप झालेले आहे. काही खरेदी त्यांच्याकडे झाली. त्यावेळी त्यांच्यामध्ये कोऑर्डिनेशन झालेले नाही.

अभ्यास न करता वस्तू खरेदी केल्या असून शासनाच्या पैशाचा अपव्यय झालेला आहे असे मत समितीने खेदाने व्यक्त केले व सन २०१७ पर्यंत म्हणजे एकूण ६ वर्षे प्रलंबित टीव्ही संचाचे काय केले, अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, काही ठिकाणी दोन टीव्ही संच होते.

२.६७ नस्ती क्रमांक ३१ :

मुद्दा

माहिती

शासनाने मागणी नोंदविण्याबाबत सांगितले होते काय ?

शासनाने पत्र क्र.बीसीएच-२०१२/प्र.क्र.१६७/अजाक-२, दिनांक १९.३.२०१२ अन्वये रमाई आवास योजनेअंतर्गत बांधकाम पूर्ण झालेल्या घरकुल लाभार्थ्यांच्या घरावर बोधचिन्ह व नामफलक लावणेबाबतचा प्रस्ताव सादर करणेबाबत निर्देश दिले होते. प्रस्ताव दिनांक २५ मार्च, २०१२ अन्वये शासनास सादर.

मागणी कशी निश्चित झाली ?

आवास योजनेकरिता शासनाने सन २०१०-११ व २०११-१२ वर्षात घरकुलांचे खालीलप्रमाणे मंजूर केलेल्या उद्दिष्टानुसार मागणी निश्चित केली.

अ.क्र.	क्षेत्र	वर्ष	मंजूर उद्दिष्ट
१	ग्रामीण	२०१०-११	१२१६०९
		२०११-१२	१२१६०९
		एकूण	१९०११९

पुरवठा आदेश केव्हा दिले ?

शासन निर्णय क्र. रआयो-२०१२/प्र.क्र.२/अजाक-२, दि.३०.३.२०१२ अन्वये व्यवस्थापक, शासकीय कारागृह मुद्रणालय, पुणे ही संस्था शासनाच्या विविध विभागांना दरनिश्चिती करून पुणे यांना त्यांनी सादर केलेल्या दरनिश्चितीनुसार त्यांच्या पटलावरील खाजगी संस्थेकडून घरकुलांवर बोधचिन्ह व नामफलक लावण्याच्या कामास व दरास शासनाने खालीलप्रमाणे मंजूरी प्रदान केली :

अ.क्र.	वस्तु	दर रुपये	घरकुलांचे उद्दिष्ट	प्रथम टप्प्यात नामफलक बसविण्याचे घरकुलांचे उद्दिष्ट	एकूण खर्च (₹x५)
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
	नावाची पाटी तयार करणे.	१४५१२५	१९०१०९	५००००	७२५६२५००
२	नावाची पाटी लावून देणे	७५			३७५००००
	एकूण	१५२६.२५	१९०१०९	५००००	७६३१२५००

वरील प्रमाणे प्रथम टप्प्यात ५०,००० लाभार्थींचे उद्दिष्ट ठरविण्यात आले असून जस-जसे घरकुलांचे बांधकाम पूर्ण होतील, तसतसे अतिरिक्त उद्दिष्ट पुरवठादार संस्थेस देण्यात येईल. असे शासनाचे आदेश होते. तथापि, आयुक्तालय स्तरावरून आदेश दिनांक १८.४.२०१२ अन्वये एकूण ५०,०००, आदेश दि.७.६.२०१२ अन्वये एकूण ८०,००० व आदेश दि.१.११.२०१२ अन्वये एकूण ६०,००० असे एकूण १९०१०९ एवढ्या नगांचे पुरवठा आदेश संबंधित संस्थांना दिले व त्यापैकी एकूण नग संख्या १,३०,००० इतक्या नगांची रक्कम अदा करण्यात आली त्याचा तपशिल खालीलप्रमाणे आहे :-

पुरवठादार संस्थेचे नाव (१)	पुरवठा करावयाची नग संख्या (२)	मंजूर करण्यात आलेली रक्कम (रुपये) (३)	प्रत्यक्ष अदा करण्यात आलेली रक्कम (४)	अदा न करण्यात आलेली रक्कम (५)	टक्केवारी (६)
मे. गायो इंटरप्रायजेस, पुणे	२६,०००	३,९६,८२,५००	३,७७,३२,५००	१९,५०,०००	९५%
मे. भारतीय शै. सा.उत्पादक केंद्र, पुणे	२४,०००	३,६६,३०,०००	३,४८,३०,०००	१८,००,०००	९५%
एकूण	५०,०००	७,६३,१२,५००	७,२५,६२,५००	३७,५०,०००	९५%
मे.गायो इंटरप्रायजेस, पुणे	४०,०००	६,१०,५०,०००	५,८०,५०,०००	३०,००,०००	९५%
मे.भारतीय शै.सा. उत्पादक केंद्र, पुणे	४०,०००	६,१०,५०,०००	५,८०,५०,०००	३०,००,०००	९५%
एकूण	८०,०००	१२,२१,००,०००	११,६१,००,०००	६०,००,०००	९५%
एकूण सर्व	१,३०,०००	१९,८४,१२,५००	१८,८६,६२,५००	९७,५०,०००	९५%

वरीलप्रमाणे देण्यात आलेल्या पुरवठा आदेशांपैकी ६०,००० नगांचा पुरवठा आदेश आयुक्तालयाचे आदेश क्र.१८११, दि.३१.३.२०१६ अन्वये रद्द करण्यात आलेला असून, त्याची रक्कम संबंधित संस्थेस अदा करण्यात आलेली नाही.

किती दिवसात पुरवठा झाला ?

संबंधित जिल्ह्यांकडून प्राप्त झालेल्या पोहोच पावत्या व चलनानुसार सदरचा पुरवठा तीन ते चार महिन्यात झाला असल्याचे दिसून येते.

विहित कालावधीत पुरवठा झाला का ? होय

नास्ती व चलनाची तपासणी केल्यानंतर आढळून आलेल्या कॉमन बाबी

संबंधित पुरवठादार संस्थेने सहायक आयुक्त, समाज कल्याण यांचेकडे पोहोच केलेल्या वस्तूबाबत सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण यांनी आयुक्तालयास सदर केलेल्या पोहोच पावती/प्रमाणपत्र (परिशिष्ट-अ) व त्यानुसार प्राप्त चलने यांची पडताळणी करून रक्कम अदा केल्याचे दिसून येते.

संबंधित अधिका-यांवर करावयाची कार्यवाही

सदर प्रकरणी झालेल्या अनियमिततेस जबाबदार असलेल्या तत्कालीन आयुक्त, उप आयुक्त (नाहसं), सहाय्यक आयुक्त (सहकार) यांना कारणे दाखवा नोटीस देऊन दोषारोप बजावण्यात आलेले आहेत. व पुढील कारवाई करिता शासनास प्रस्ताव सादर करण्यात आलेला आहे. तसेच संबंधित प्रमुख लिपिक यांना सेवेतून निलंबित करण्यात आले आहे.

सदर अनियमिततेस जबाबदार असणारे उपायुक्त, सहाय्यक आयुक्त व संबंधित अधिकारी यांना कारणे दाखवा नोटीस बजावण्यात आली आहे. ही नोटीस कधी देण्यात आली ? अनियमितते संदर्भात जबाबदारी निश्चित केलेली होती. त्यात नेमकी अनियमितता काय झालेली आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, रमाई आवास योजनेमध्ये सन २०१२ मध्ये दि. २५ मार्च २०१२मधील पत्रानुसार अशी मागणी आलेली होती की, सदर योजनेत जी घरकुले

बांधून दिली जाणार आहेत त्या घरांवर नामफलक बसवण्यासाठी प्रस्ताव सादर करावा. सदर प्रस्तावासंदर्भात दि. २५.३.२०१२ रोजीचे शासनाचे पत्र आहे. त्या अनुषंगाने प्रस्ताव सादर केला. सामाजिक न्याय विभागाने पत्र दिले होते. एकूण १ लाख ९० हजार ११८ नामफलकांची मागणी केली होती व ही कागदपत्रे समितीला सादर करण्यात येतील.

२.६८ घरे बांधण्या पूर्वीच पाटी लावली काय? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, सन २०१०-११, सन २०११-१२ या दोन वर्षाकरिता उद्दिष्ट निश्चित केले होते. सन २०१२ मध्ये मागणी केली होती. १ लाख ३० हजार पाट्या खरेदी केल्या व ७५ हजार ८४८ घरांना पाट्या लावल्या.

सन २०१२ ते १७ या कालावधीत प्रत्येक वर्षी किती घरकुले पूर्ण झाली व किती घरकुलांना पाट्या लावल्या? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, वर्षनिहाय माहिती सध्या त्यांच्याकडे उपलब्ध नाही. परंतु, ७५ हजार ८४८ पाट्या आजपर्यंत लावण्यात आल्या असून ५४ हजार १५३ पाट्या शिल्लक आहेत. त्यांची किंमत प्रत्येकी १,५२६ रुपये आहे. यातच पाटी बसविण्याचा खर्च समाविष्ट आहे. यासंदर्भात जे दोषी आहेत त्यांच्यावर जबाबदारी निश्चित केलेली आहे. अतिरिक्त खरेदी केलेली आहे. तसेच ९० टक्के पेमेंट केलेले आहे. डिलिव्हरी पूर्ण दिलेली आहे. या संबंधी तत्कालीन आयुक्त यांना देखील शो कॉज नोटीस दिलेली आहे. आयुक्तालयातील, अविनाश कांडलकर, श्री. एच. आर. कांबळे, हे वर्ग एक चे अधिकारी आहेत. एच. आर. शेंडगे वर्ग ३ चे अधिकारी आहेत. कारणे दाखवादि. १७.२.२०१७ रोजी नोटीस दिलेली आहे. त्यांना चार्जशीट दिलेली आहे. विभागीय चौकशीसाठी प्रस्तावित केले होते.

एका क्लार्कला निलंबित केले आहे. एक क्लार्क एवढ्या मोठ्या रकमेची खरेदी करू शकतो काय ? असा मुद्दा समितीने उपस्थित केले असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, सदर लिपिकाने हे सर्व रेकॉर्डवर नोंद करणे आवश्यक होते. कारण तरतुदीनुसार ९० टक्के रक्कम देता येत नाही.

लिपिकाने निदर्शनास आणले नाही, मात्र हे इतर कोणत्याही वरिष्ठ अधिका-याच्या निदर्शनास आले नाही काय? कारण पेमेंट करताना त्या सोबत अॅग्रीमेंटची कॉपी दिली जाते. येथे समितीने लक्ष वेधले असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, सर्वांना दोषी धरून त्यांच्यावर दोषारोपपत्र दाखल केलेले आहे.

आवश्यकता नसताना नामफलकाच्या पाट्या विकत घेतल्या यामुळे शासनाचे किती कोटी रुपयांचे नुकसान झाले व कोणत्या वर्षी किती पाट्या लावल्या तसेच नामफलकाच्या पाट्यांची ऑर्डर कशाच्या आधारे देण्यात आली? याबाबत विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, नामफलकाच्या पाटीची साईज दोन फूट बाय दीड फूट होती. स्टील फ्रेम व लाकडाची पाटी असून त्यावर घरकुलाचे सिंबॉल त्यावर आहे. स्पेसिफिकेशन असे होते की, दोन फूट बाय दीड फूट व ०.२२ एम. एम. गेज होता, ती एमएस प्लेट होत्या. पोहचपावती सरपंचाने दिलेली आहे. पण ती ग्रामसेवकाला देणे अपेक्षित आहे.

ज्या ठिकाणी सरपंचाने दिलेली पोहोच पावती मान्य करून समाज कल्याण अधिका-यांनी पाठवली. या संबंधी समाज कल्याण अधिका-यांना जबाबदार धरण्यात आले आहे काय, अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, त्यांच्यावर चार्जशीट दाखल केली आहे. सरपंचाच्या प्रमाणपत्राच्या आधारे घरकुलावर पाटी लावली, हे विभागाला देखील मान्य नाही. यासंदर्भात संबंधितांवर केलेल्या कारवाईची सद्यस्थिती अशी आहे की, १९ अधिका-यांना सदर काम दिलेले दृष्टीने त्यांना कारणे दाखवा नोटीस एप्रिल महिन्यात दिलेली आहे. त्यांच्याकडून १० दिवसात उत्तर मागवण्यात आले होते. ८ एप्रिल रोजी नोटीस दिली होती. त्यापैकी काही जणांनी उत्तर दिले आहे. पुढील कारवाई करण्यात येत आहे.

या गोष्टीला आता सात महिने झालेले आहेत. मॅन्युअल विभागाकडे आहे. ज्यांच्यावर कारवाई करण्याचे आदेश दिले आहेत त्यांच्यावर कारवाई का केली जात नाही? ते कोर्टामधून सुटावेत, याची विभागाकडून सोय केली जात आहे काय? अशी शंका समितीने उपस्थित केली.

रमाई घरकुल आवास योजनेमध्ये नामफलक खरेदीचा प्रस्ताव शासन स्तरावरून विभागाला दिलेला आहे. आवास योजनेमध्ये असे इतर कोणत्या वस्तूंची खरेदी करण्यात आली आहे काय? यासंदर्भात विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, इंदिरा आवास योजनेत सतरंजी, सौर कंदिल, ब्लॅकट खरेदी करण्याचे प्रस्ताव शासनस्तरावर मागविण्यात आले होते. त्यानुसार आयुक्तालयातून शासनाला प्रस्ताव सादर केलेला आहे. यासंदर्भातील माहिती समितीला उपलब्ध करून देण्यात यावी असे निदेश समितीने दिले.

घरकुल योजनेत पहिला आदेश किती पाट्या विकत घेण्याचा होता व आयुक्तांनी किती कोटी रुपये खरेदी करण्याचे अधिकार आहे अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, ५० हजार. त्या नंतर ८० हजार पाट्या खरेदी करण्याचा आदेश आयुक्तांनी दिला.सुरुवातीला ८० हजार पाट्या खरेदी करण्याचा आदेश होता. दशसनाचे आदेश दिला व मंजुरी दिलेली होती. ५० हजार रुपयां पर्यंत सुरुवातीची खरेदी नियमानुसार होती. त्यानंतर ८० हजार रुपयांची खरेदी करण्यात आली, त्या करिता शासनाचे आदेश अपेक्षित होते. मात्र प्रत्यक्ष नस्तीवरून द्वतसे झाल्याचे दिसत नाही. आयुक्तांना स्वतःच्या स्तरावर २० लाख रुपयांपर्यंत आदेश देण्याचे अधिकार आहेत.८० हजार पाट्याची एकूण किंमत १२ कोटी ३० लाख एवढी होते. याबाबत शासनाची मान्यता घेणे आवश्यक होते.

३ कर्मचा-यांचे निलंबन करण्यात आले. जे अधिकारी,कर्मचारी सेवानिवृत्त झालेले आहेत त्यांना कारणे दाखवा नोटीस दिलेली आहे. हे कोणत्या खरेदीच्या संदर्भात आहे? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, ३ कर्मचारी निलंबित झालेले आहेत. शासकीय वसतिगृह व अनुदानित वसतिगृहाकरिता अनियमित खरेदी झालेली होती. बायोमेट्रीक व इतर खरेदीमध्ये ९० टक्के पेमेंट नमुने न तपासता, व्हेरिफाय न करता केले होते. यामध्ये दोन कार्यालय अधीक्षक, लिपीक, हेडक्लार्क होते. काही अधिकारी देखील होते. त्यांच्यावर कारवाई प्रस्तावित केली आहे. चार्जशीट दिलेली आहे. मात्र ते सेवा निवृत्त झालेले आहेत त्यामुळे निलंबित करता आले नाही. जे कार्यरत होते त्यांना निलंबित केलेले आहे.

चंद्रपूर व इतर ३-४ जिल्ह्यातील समाज कल्याण अधिका-यांनी लिहून दिले होते की, पुरवठा केलेल्या गाद्यांची क्वालिटी अतिशय खराब होती. त्यांनी लिहून दिल्या नंतर देखील त्यांचे पेमेंट केले होते. याबाबत काय कारवाई केली ? याबाबत विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, चार जिल्ह्यांमध्ये तक्रार आली होती. चंद्रपूरमध्ये गाद्या बदलून देण्यात आल्या आहेत. असा त्यांचा रिपोर्ट आहे. पुरवठा आदेशमध्ये अशी अट होती की, क्वालिटी खराब असल्यास ते बदलून द्यावे लागतील.

कापसाच्या गाद्याच नव्हत्या. ४ जिल्ह्यात असे झाले, संपूर्ण जिल्ह्यात देखील असेच झाले असेल. गाद्या कधी बदलून देण्यात आल्या, ज्या नस्तीच्या आधारे या वस्तूंचे पेमेंट करण्यात येणार होते त्या नस्तीलाच गादया खराब असल्याबाबतची कागदपत्रे लावली होती. तरीही त्याच दिवशी पेमेंट झाले. असा मुद्दा समितीने उपस्थित केला असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, तक्रार प्राप्त झाल्यानंतर समाजकल्याण अधिकारी यांना कळविण्यात आले होते. तसेच त्यानंतर प्रादेशिक उप आयुक्त यांच्याकडून दिनांक २६.१२.२०१२ रोजी पत्र प्राप्त झाले. दिनांक १२.०९.२०१२ रोजी ९० टक्के पेमेंट करण्यात आले. उर्वरित १० टक्के पेमेंट दिनांक ३१.०३.२०१२ रोजी करण्यात आले.

सदर नस्तीवर समाजकल्याण अधिकारी यांनी दिनांक १३.०९.२०१२ रोजी या वस्तू खराब असल्याचे रिमाक्स दिले. दिनांक १३.०९.२०१२ रोजीचा अहवाल असताना दिनांक १२.०९.२०१२ रोजी अगोदरच पेमेंट कसे झाले? दुसरी गोष्ट म्हणजे खराब असलेल्या ९० टक्के वस्तू १२ व्या महिन्यात बदलून देण्यात आल्या. खराब असलेल्या वस्तू बदलून घेतल्यानंतरच पेमेंट करणे आवश्यक होते. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता यासंदर्भात विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, चंद्रपूर जिल्ह्याचे पेमेंट देण्यात आले नव्हते.

चंद्रपूर जिल्ह्याचे वगळून इतर जिल्ह्यांचे पेमेंट करण्यात आले होते. चंद्रपूर जिल्ह्याचे पेमेंट हे समाजकल्याण अधिकारी यांच्या अहवालामुळे थांबविले की दुसरे काही कारण होते ? यावर विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, दिनांक ३१.०३.२०१३ रोजी उर्वरित जिल्ह्यांचे पेमेंट करण्यात आले. चंद्रपूर जिल्ह्यातील समाजकल्याण अधिकारी व इतर अधिका-यांनी वस्तू खराब मिळाल्याचे लिहून दिले. यासंदर्भात राज्यात आणखी चार जिल्ह्यांमध्ये तक्रारी प्राप्त झाल्या होत्या. त्यापैकी यवतमाळ व चंद्रपूर येथे वस्तू बदलून देण्यात आल्या. धुळे व सातारा या दोन जिल्ह्यांमधील वस्तू बदलून दिल्या नाहीत.या वस्तू पेमेंट द्यायच्या अगोदर बदलून देण्यात आल्या होत्या.

धुळे आणि सातारा येथील वस्तू बदलून न देवूनही त्यांचे पेमेंट रिलिज कसे करण्यात आले? असा मुद्दा समितीने उपस्थित केला असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, त्या जिल्ह्यांचे १० टक्के पेमेंट दिले नाही.

या संपूर्ण वस्तूच खराब आल्या आहेत. वस्तू पूर्णतः चांगल्या पध्दतीने मिळून तीन महिने वापरल्यानंतर १० टक्के पेमेंट रिलिज करतो. त्याला तोपर्यंत सिक्युरिटी डिपॉझिट असे म्हणतात. समाजकल्याण अधिकारी यांनी वस्तू चांगल्या मिळाल्या नाहीत असे लिहून दिल्यानंतरही ९० टक्के पेमेंट कशाच्या आधारे रिलिज करण्यात आले? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, सातारा जिल्ह्यातील तक्रार दिनांक १३.०८.२०१३ रोजी प्राप्त झाली होती.तेथे त्यापूर्वीच दिनांक ३१.०३.२०१३ रोजी ९० टक्के पेमेंट केले गेले होते. उर्वरित १० टक्के पेमेंट आपण रोखून धरलेले आहे.

ज्या संस्थेने हा खराब माल दिला त्यांच्या विरोधात काही कारवाई केली का की, फक्त माल बदलून घेणे किंवा १० टक्के पेमेंट रोखून धरणे एवढेच करण्यात आले? यासंदर्भात विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, दिनांक ०१.१२.२०१२ रोजी मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र खादी ग्रामोद्योग मंडळ यांना यासंदर्भात पत्र देण्यात आले आहे. त्यामध्ये त्यांना कळविले होते की, तात्काळ या वस्तू बदलून द्या अन्यथा महामंडळावर कारवाई करण्यात येईल.

ज्या दोन जिल्ह्यांच्या (धुळे व सातारा) वस्तू बदलून दिल्या नाहीत त्यांचे केवळ आपण १० टक्के पेमेंट रोखून धरले. याव्यतिरिक्त त्यांच्यावर काय कारवाई करण्यात आली. अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की पुढे काय कारवाई झाली हे नस्तीवरून दिसून येत नाही. पण यासंदर्भात पाठपुरावा करण्यात येईल.

पेमेंट संदर्भात कोणत्या अधिका-यांची जबाबदारी होती व त्यावेळी तेथे कोण कार्यरत होते? त्यांच्या विरोधात काही कारवाई करण्यात आली का? फक्त १० टक्के पैसे थांबवून होणार नाही. १०० टक्के पैसे वसूल केले पाहिजेत कारण त्या वस्तू कामाच्याच नव्हत्या. खादी ग्रामोद्योग संस्थेला काही पेमेंट देय असेल तर त्यामधून ते कपात करण्यात यावे व त्यांना ब्लॅकलिस्टेड करावे. या दोन जिल्ह्यांमधील वस्तुंचे व्हॅल्युएशन काढण्यात यावे व ज्या अधिका-यांची ही जबाबदारी होती त्यांच्यावर ही जबाबदारी निश्चित करावी असे निदेश समितीने दिले.

ही सर्व खरेदी खादी ग्रामोद्योग मंडळाकडूनच झालेली असल्याने मंडळाने चंद्रपूर, धुळे, यवतमाळ व सातारा येथेच खराब वस्तू देऊन बाकी ठिकाणी चांगल्या वस्तुंचा पुरवठा केला, असे ते का करतील? तेथील जिल्हा समाजकल्याण अधिका-यांनी प्रामाणिकपणे तपासणी केली म्हणून ते आढळून आले व तेथील पेमेंट थांबविले. या वस्तुंचा दर्जा सर्व जिल्ह्यांमध्ये असाच असणार, परंतु बाकी लोकांनी तपासणी केली नाही म्हणून वस्तुंचा दर्जा योग्य आहे असे म्हणण्याचे कारण नाही. पुरवठादार एकच आहेत त्यामुळे दर्जादेखील तोच असणार. केवळ ४ जिल्ह्यांमधील समाजकल्याण अधिकारी यांनी ऑब्जेक्शन घेतले म्हणून आपल्या निदर्शनास आणून तेवढ्यापुरती कारवाई केली. बाकी ठिकाणी देखील असेच असणार फक्त तेथे तक्रार करण्यात आली नाही. असा मुद्दा समितीने उपस्थित केला.

कंत्राटदाराने बाकी ठिकाणच्या पोचदेखील आणल्या आहेत. त्यांच्या माणसांनी स्वतःच्या हस्ताक्षरात लिहून अधिका-यांचे सही व शिक्के घेतले. यावरील सहायादेखील ख-या आहेत किंवा नाही हे तपासण्याची गरज आहे. एकदा संपूर्ण महाराष्ट्राची माहिती घेण्यात यावी कारण समितीला शंका आहे की, त्या कंत्राटदाराच्या एकाच हस्ताक्षरात सर्व पोच आलेल्या आहेत. ज्या ठिकाणचे समाजकल्याण अधिकारी जागृत होते त्यांनी तक्रारी लिहून दिल्या. बाकी ठिकाणी केवळ स्वाक्ष-या केल्या आहेत. त्यामुळे तेदेखील तपासण्याची गरज आहे. घरकुल योजनेच्या सद्यस्थितीबाबत माहिती समितीला देण्यात यावी.

सन २०११-१२ च्या उद्दिष्टापैकी आजच्या तारखेपर्यंत किती पूर्ण झाले? अशी विचारणा समितीने केली असता असा मुद्दा समितीने उपस्थित केला असता एकूण २ लाख ९० हजार घरकुलांना मंजुरी देण्यात आली होती. त्यापैकी २ लाख १४ हजार २३२ चे काम २०१६-१७ अखेर पूर्ण झाले आहे.

ब्लॅकेट, सतरंज्या, पाट्या, कंदील, इत्यादी गोष्टी ज्या घरकुलांसाठी विकत घेतल्या होत्या त्यापैकी प्रत्येक वर्षी किती घरकुलांचे उद्दिष्ट पूर्ण झाले, किती साहित्य पडून राहिले, पडून राहिलेल्या साहित्याचे व्हॅल्युएशन व त्यामुळे शासनाचे झालेले नुकसान. सन २०११-१२ या वर्षासाठी झालेल्या सर्व खरेदीबाबतचा उपरोक्तप्रमाणे तपशिल तसेच जे-जे साहित्य घरकुलांसाठी खरेदी केले त्याचा पूर्ण तक्ता व सध्या कोणकोणत्या वस्तू पडून आहेत ते व त्याची किंमत किती आहे? याची सर्व माहिती समितीस ३ दिवसांमध्ये सादर करण्यात यावी असे निदेश समितीने दिले.

ब्लॅकेट न वापरता तसेच पडून होते. त्यामुळे किती नुकसान झाले व हे ब्लॅकेट ५ वर्षे वापरात येईल असे होते का? कारण एखादी वस्तू आज विकत घेतली व तीन वर्षांनी वापर सुरु केल्यानंतर ती दोनच वर्षे वापरात येईल. त्यामुळे ३ वर्षांचे नुकसान होईल. पहिल्या वर्षात ब्लॅकेटस, सतरंज्या हे सर्व साहित्य वापरात यायला पाहिजे होते, परंतु ते साहित्य वापरात आले नाही. म्हणून पहिल्या वर्षापासून झालेल्या नुकसानीची माहिती तसेच ही कोणत्या अधिका-यांची जबाबदारी होती त्याबाबतची देखील माहिती समितीस सादर करावी असे निदेश समिती प्रमुखांनी दिले.

कारण, केवळ नोटीसा देवून ठेवलेल्या आहेत, परंतु पुढे कोणतीही कारवाई केलेली नाही. या विषयाबाबत समिती एवढी गंभीर असतानाही विभाग मात्र गांभीर्याने काम करत नसल्याचे निदर्शनास येत आहे. ही बाब अत्यंत गंभीर आहे. असे मत समितीने व्यक्त केले.

समितीच्या उपरोक्त बैठकीत चर्चेच्या अनुषंगाने उपसमितीने दिनांक ९ ऑगस्ट, २०१७ रोजीच्या बैठकीत खालील अभिप्राय व्यक्त केले.

सामाजिक न्याय विभागांतर्गातील वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांसाठी पुरविण्यात येणा-या विविध साहित्यांच्या खरेदी प्रक्रियेत अनियमितता असल्याचे प्रामुख्याने निदर्शनास येते. तसेच समाजातील शेवटच्या घटकांपर्यंत सदर योजनांचा लाभ मिळत नाही. म्हणजेच योजनेअंतर्गत वाटप करावयाच्या वस्तूंची खरेदी करण्यात आली. परंतु त्यांचे वाटप करण्यात आले नाही. त्यामुळे सदर योजना राबविण्यामध्ये विभागाच्या नियोजनाचा अभाव प्रामुख्याने दिसून येतो.

२.६९ सदर प्रकरणाच्या अनुषंगाने खालील शिफारशी सुचविणे आवश्यक आहे.-

(१) मुळात आर्थिक वर्ष हे १ एप्रिल पासून सुरु होते. परंतु शाळा सर्वसाधारणपणे १ जून पासून सुरु होतात. त्यामुळे विद्यार्थ्यांना वाटप करावयाच्या वस्तूंची खरेदी ही अशी पध्दतीने झाली पाहिजे की, त्या वस्तु विद्यार्थ्यांना जून महिन्यामध्ये मिळाल्या पाहिजेत. जेणेकरून वर्षभर त्याचा पुरवठा त्यांना होवू शकतो. ज्या वस्तु १ वर्षाच्या कालमर्यादेसाठी असतात. त्यामुळे वस्तु विकत घेताना त्यांचा दर व दर्जा विचारात घेतला गेला पाहिजे. परंतु यामध्ये असे दिसून आले की, त्याच्या वस्तु निकृष्ट दर्जाच्या होत्या आणि त्यांची खरेदी केल्यानंतर त्याचे वितरण न करता त्या तशाच पडून होत्या. स्थानिक स्तरावर पुरवठादाराला या वस्तुंचा पुरवठा ३० ते ४५ दिवसात करण्याबाबत कंत्राटात नमूद होते. परंतु कंत्राटदाराने त्या वस्तुंचा पुरवठा सहा-सहा महिने केला नाही. त्यासाठी विभागाकडून कंत्राटदाराला दंडही आकारण्यात आला नाही. त्यामुळे लाभार्थी असलेल्या विद्यार्थ्यांना वस्तुंचे वेळेत वाटप झाले नाही. त्यामुळे विभागाकडून योग्य अशी सिस्टिम उभी करण्याची गरज आहे.

वस्तुंची खरेदी प्रक्रिया ही एप्रिल महिन्यामध्ये सुरु करून जून, जुलै महिन्यापर्यंत पूर्ण केली पाहिजे अशाप्रकारचे नियोजन शासनाने करावे. तसेच बैठकीच्या मागील साक्षीमध्ये ज्या त्रुटी आढळल्या म्हणजेच वस्तुंचा दर्जा, पुरवठ्याची संख्या, मागणी नसताना वस्तुंची करण्यात आलेली खरेदी यामुळे त्या वस्तु तशाच पडून राहिल्या व त्यांची कालमर्यादा निघून गेली. अशाप्रकारे ज्या अधिका-यांनी अनियमितता केली आहे त्यांची स्वतंत्ररित्या चौकशी करण्याची गरज आहे. यात प्रामुख्याने खरेदीत अनियमितात, वस्तुंचा विहित वेळेत पुरवठा न होणे, वस्तु खरेदीचे अधिकार नसताना त्याचा वापर करणे, वस्तुंचा दर्जा तपासण्यासाठी विभागाकडे कोणतीही व्यवस्था उपलब्ध नसणे अशा बाबी समितीच्या निदर्शनास आल्या आहेत. त्यामुळे या संपूर्ण प्रकरणास जबाबदार असलेल्या अधिका-यांची तीन महिन्यात स्वतंत्ररित्या चौकशी करण्याची आवश्यकता आहे.

(२) या संपूर्ण प्रकरणाची विभागबाह्य उच्चपदस्थ अधिका-यांमार्फत चौकशी करून त्याबाबतचा अहवाल शासनास सादर करावा. तसेच योजनेच्या निधी वाटपाचे निकष ठरविण्याची देखील गरज आहे. कारण हा निधी त्या उपेक्षित घटकाच्या सामाजिक, शैक्षणिक व सर्वांगीण विकासाच्या उद्देशासाठी राखून ठेवला जातो. पण तो उद्देश साध्य होत नसल्याचे समितीच्या निदर्शनास आले आहे. सदर प्रक्रिया व्यवस्थितरित्या राबविण्यात आलेली नाही. या बाबींचा देखील शिफारशी मध्ये उल्लेख होणे आवश्यक आहे. त्यामुळे खरेदीचे निकष, वस्तुंच्या दर्जाबाबत खात्री, खरेदीची पध्दत आणि खरेदी प्रक्रियेची विहित मुदत या सर्व बाबींचा उल्लेख झाला पाहिजे तरच त्याचे उद्दिष्ट साध्य होईल.

(३) सदर प्रकरणात कोणकोणत्या त्रुटी आहेत याबाबत आपण उल्लेख केला आहे. पण या प्रक्रियेमध्ये सुधारणा सुचविण्याची देखील आवश्यकता आहे. सुधारणांमध्ये प्रामुख्याने (I) ज्या वस्तुंची अनावश्यक खरेदी करण्यात आलेली आहे ती करण्यात येवू नये, (II) घरकुल योजनेमध्ये जीएसटी आणि बेसीक दर वाढलेले आहेत त्यामुळे बांधकामाच्या खर्चाच्या डीएसआरमध्ये वाढ झालेली आहे. त्यामुळे बांधकाम कामासाठी लागणा-या डीएसआरच्या दरामध्ये देखील वाढ करणे आवश्यक आहे, (III) कर्मवीर दादासाहेब गायकवाड स्वाभिमान योजना राबविण्यात येते. त्यामध्ये भूमिहीनांना जमिनी देण्यासंदर्भात रेडिनेकरनुसार खरेदी करण्यात यावी असे नमूद आहे आणि योजनेशी महसूल विभागाचे टाईब नसल्यामुळे त्या जमिनी मिळणे शक्य नाही. त्यामुळे महसूल विभागास या योजनेशी संलग्न करण्याबाबत सुचविण्यात यावे, (IV) वसतीगृहांना देण्यात येणा-या कमी अनुदानापोटी विद्यार्थ्यांना देण्यात येणा-या भोजनाचा दर्जा निकृष्ट असल्याचे वारंवार निदर्शनास येते. त्यामुळे वाढती महागाई लक्षात घेवून अनुदानात वाढ करण्याची देखील आवश्यकता आहे, (V) वर्षअखेर अखर्चित राहणारा निधी अन्य विभागाकडे वर्ग करण्यात येवू नये, कारण घटनेनुसार ह्या निधीची वाटप करण्यात यावे. त्यामुळे तो निधी त्याच विभागासाठी खर्च करणे आवश्यक आहे.

संबंधित प्रकरणाबाबत उप समितीसमोर जो खरेदी प्रक्रियेचा विषय छाननीसाठी देण्यात आला असून त्याच्या कार्यक्षेबाहेर जाणे योग्य होणार नाही. त्यामुळे उपसमितीने सुचविलेल्या सुधारणांचा अंतर्भाव मुळ समितीच्या अहवालामध्ये करणे योग्य राहील. त्यानुसार समितीने अंतिम अहवालामध्ये सदर शिफारशीचा अंतर्भाव करावा असे सुचविण्यात येईल.

२.७० परि.क्र.२.४.७.१ : निरीक्षणाच्या लक्ष्यपूर्तीतील कमतरता:-

समिती सन २०१२-२०१३ च्या अहवालावर चर्चा करीत आहे. आता सन २०१७ सुरु आहे. तरीसुद्धा समितीला काही सुधारणा दिसत नाही. शासकीय वसतिगृहांची तपासणी चांगली आहे. पण अनुदानित वसतिगृह जेथे सर्व अनियमितता, गैरप्रकार आहे. तेथे निरीक्षणाचे उद्दिष्ट साध्य केले जात नाही. सन २०१६-१७ मध्ये १२० वसतिगृहांचे निरीक्षण करण्याचे उद्दिष्ट आहे. पण ४४ वसतिगृहांचे निरीक्षण केले नाही. सन २०१५-१६ मध्ये १२० वसतिगृहांचे उद्दिष्ट होते. पण ६३ वसतिगृहांचे निरीक्षण केले नाही. अशा प्रकारे अनुदानित वसतिगृहांचे शासकीय वसतिगृहांच्या निरीक्षणाच्या मानाने प्रमाण खूप कमी दिसत आहे. अनुदानित वसतिगृहांकडे सर्वात जास्त लक्ष देणे गरजेचे आहे. खासगी अनुदानित वसतिगृहांमध्ये सर्वात जास्त घोळ होत असतो. येथे समितीने लक्ष वेधले असता विभागीय सचिवांनी खुलासा केला की, अनुदानित वसतिगृहांना जिल्हा परिषदेकडून अनुदान मिळते. त्या वसतिगृहांची तपासणी करण्याची जबाबदारी जिल्हा परिषदेवर आहे. आयुक्तालय पातळीवर जी टीम असते त्यांना ५ टक्के अनुदानित वसतिगृहांची तपासणी करण्याचे अधिकार आहेत. पण ते देखील झालेले नाही.

या अनुषंगाने समितीने असे नमूद केले की, पाच टक्के अनुदानित वसतिगृहांची तपासणी करण्याचे उद्दिष्ट ठेवले आहे ते देखील विभागाकडून साध्य झालेले नाही. जिल्हापरिषदेच्या माध्यमातून काहीच करुन नका. कारण जिल्हापरिषद स्थानिक संस्था आहे. त्यामुळे तेथे जास्त राजकारण असते. त्यामुळे तेथे न्याय मिळत नाही.

सन २०१२-१३ साली ११९ अनुदानित वसतिगृहांपैकी फक्त १४ वसतिगृहांची तपासणी करण्यात आली आहे. ज्यांनी निरीक्षण केले नाही त्यांच्या विरोधात कोणती कारवाई केली आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, आयुक्तालय पातळीवर जी टीम आहे तिने अनुदानित वसतिगृहांचे निरीक्षण करणे गरजेचे आहे. सन २०१६-१७ मध्ये वाढ झाल्याचे दिसून येत आहे. या वर्षी आता पर्यंत ७६ वसतिगृहांची तपासणी करण्यात आली आहे. सन २०१२-१३ मध्ये ज्यांनी इन्स्पेक्शन कमी केले आहे त्यांच्या विरुद्ध दोषारोपपत्र दाखल केले आहे. एकूण ९ कर्मचारी आहेत. त्यांना नोटीस दिली होती. त्या सर्वांचे दोषारोपपत्र तयार करुन शासनाकडे पाठविले आहे. यात सोलापूरचा देखील भाग आहे. कारण सोलापूर मध्ये १०० टक्के इन्स्पेक्शन दाखविले नव्हते. तत्कालीन सहायक आयुक्त श्री. दीपक घाटे हे दुस-या प्रकरणात निलंबित आहेत. त्यांना नोटीस देऊन त्यांच्या विरुद्ध स्वतंत्र दोषारोपपत्र तयार करुन ते शासनाकडे पाठविले आहे. त्यानंतर देखील सोलापूर येथील इन्स्पेक्शनचे प्रमाण कमी आहे. पण नाशिक, औरंगाबाद सुधार आहे. सोलापूरची सन २०१२-१३ च्या तुलनेत आता कामगिरी चांगली आहे. पण अजूनही इन्स्पेक्शन थोडे कमी आहे.

जो पर्यंत विभागाकडून दंडात्मक किंवा कठोर कारवाई करण्यात येत नाही तो पर्यंत असे प्रकार सुरु राहणार आहे असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, ज्यांनी या कमी निरीक्षण केले आहे त्यांच्यावर कारवाई केली आहे. आयुक्तालय कार्यालयामध्ये निरीक्षण पथक आहे. विभागाने निरीक्षण पथक प्रमुखांसह ४ जणांविरुद्ध नोटीस देऊन दोषारोप पाठविले आहे.

विभागाकडून होत असलेला अनुदानित वसतिगृहाचे निरीक्षण (इन्स्पेक्शन) म्हणजे पोलिसांचा हप्ता वसुलीसारखी असते. कोणत्या संस्थांचे इन्स्पेक्शन झाले यासंबंधातील माहिती ऑनलाईन मागवावी आणि दुस-या दिवशी त्या निरीक्षण केलेल्या कुठल्याही संस्थेला अचानक (रॅण्डमली) भेट दिल्यावर तेथे काहीच नाही हे देखील आढळून येईल. संस्थाचालक आणि विभागीय अधिकारी या सर्वांचा नेक्सेस आहे. संस्थाचालक ऑफिसमध्येच रजिस्टर घेऊन येतात आणि त्यावर विभागाचे अधिकारी सही करतात. तेव्हा विभागाच्या अधिका-यांनी जी वसतिगृहे तपासली आहेत ती रॅण्डमली चेक करावीत. जेणेकरुन सर्व संस्थांना विभागाची भीती निर्माण झाली पाहिजे असे समितीने सूचित केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, उद्योग विभाग निरीक्षण अहवाल (इन्स्पेक्शनचा रिपोर्ट) वेबसाईटवर अपलोड करतात. सामाजिक न्याय विभागाची वेबसाईट देखील कार्यान्वित आहे. तसेच आयुक्तांना इन्स्पेक्शन रिपोर्ट विभागाच्या वेबसाईटवर अपलोड करण्याच्या सूचना देण्यात येतील.

२.७१ औरंगाबाद येथे सन २०१३-१४ मध्ये एकदाच भेट झालेली आहे. अमरावती विभागामध्ये सन २०१२-१३ मध्ये २, आणि सन २०१५-१६ मध्ये ४ भेटी झाल्या आहेत. अशा प्रकारे एक-दोन भेट देऊन लक्षपूर्ती करणे कसे होईल? विभागाकडून अनुदानासाठी खूप पैशाचे वाटप करण्यात येते. असे असताना प्रादेशिक उपायुक्त, समाजकल्याण हे भेट देत नाही. सर्वजण मुख्यालयी बसून राहतात काय ? आता तर व्हिडिओ कान्फरन्सिंग होते. त्यामुळे प्रत्यक्षात पडताळणी (फिझिकली व्हेरिफिकेशन) ही झालीच पाहिजे. औरंगाबाद विभागात दसून २०१२-२०१३ मध्ये २० आणि सन २०१३-२०१४ मध्ये एकच भेट झाली आहे. मुंबई

विभागाने सन २०१३-२०१४ मध्ये ४ भेटी दिल्या आणि सन २०१५-२०१६ मध्ये १६ भेटी दिल्या आहेत. अमरावती विभागाने सन २०१२-२०१३ मध्ये २ तर सन २०१५-२०१६ मध्ये ४ भेटी दिल्या आहेत. ही भेटींची संख्या खूपच कमी आहे. राज्यात साधारणपणे २३९४ अनुदानित वसतीगृहे आहेत, त्यापैकी केवळ ५७ वसतीगृहांची तपासणी करण्यात आली आहे. ही आकडेवारी समाधानकारक वाटत नाही. या कार्यपद्धतीची कठोर अंमलबजावणी करणे आवश्यक आहे. त्याशिवाय ही परिस्थिती सुधारणार नाही. तसेच, विभागाने मासिक आढावा देखील घेतला पाहिजे. जेणेकरून उद्दिष्ट साध्य होते किंवा नाही, हे लगेच कळू शकेल असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, सामाजिक न्याय विभागांतर्गत शासकीय वसतीगृहे, अनुदानित वसतीगृहे, महाविद्यालये, अशा विविध संस्था कार्यरत असतात. यामध्ये वसतीगृहांच्या भेटीस प्राधान्य दिले जाते. सहायक आयुक्तांनी १० टक्के आणि विभागीय आयुक्तांनी १० टक्के भेटी देणे बंधनकारक करण्यात येईल. खरे तर तपासणीच्या १३ बाबी असतात. होस्टेल्स, अडेड होस्टेल्स, निवासी शाळा, समाजकल्याण महाविद्यालय, स्कॉलरशिपचे कॉलेजेस, अशा १३ बाबींची १०० टक्के तपासणी सहायक आयुक्तांनी करावयाची आहे आणि १ टक्के उप आयुक्तांनी तपासणी करावयाची आहे. प्राधान्य कशास द्यावे, हे निश्चित करण्यात आले नव्हते. या संदर्भातील प्रस्ताव शासन स्तरावर पाठविण्यात येणार आहे.

वसतीगृहांना अधिका-यांनी अचानक भेटी दिल्या पाहिजेत. अगदी त्यांच्या स्वतःच्या कर्मचारी वृंदाला देखील त्याची माहिती मिळता कामा नये. तरच त्यांच्यासमोर खरी वस्तुस्थिती येईल व या भेटीचा उद्देश सफल होईल असे समितीने सुचित केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ते स्वतः वसतीगृहात भेटी देतात तेथील विद्यार्थ्यांना भेटतात व त्यांच्याशी संवाद साधतात.

२.७२ लेखा परिच्छेद क्रमांक २.४.७.२:- मुख्य नियंत्रक अधिका-यांना अहवाल सादर न करणे :-

सहायक आयुक्त व जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी यांनी वसतिगृहांची देखभाल, निवासी शाळांची देखभाल, आश्रमशाळांची देखभाल, कल्याणकारी योजना व कायद्यांची अंमलबजावणी याबद्दल मासिक अहवाल विभागीय उप आयुक्तांकडे व एकत्रित अहवाल आयुक्तांनी मुख्य नियंत्रक अधिका-यांकडे पाठविणे आवश्यक होते. विभागाने या संदर्भात महालेखाकार कार्यालयाला फक्त पत्र (फॉरवर्डिंग लेटर) पाठविले आहे. त्यासोबत गोषवाराची प्रत पाठविण्यात आलेली नाही. त्यामुळे सन २०१३-२०१४, २०१४-२०१५, २०१५-२०१६ या वर्षांच्या गोषवाराची प्रत महालेखाकार कार्यालयाला उपलब्ध करून देण्यात यावी असे निदेश समितीने दिले व या अनुषंगाने समितीने सुचित केले की, मासिक अहवाल व गोषवारा पाठविणे व अन्य सर्व रिटर्न्स पाठविणे, या बाबी संगणकीकृत व ऑनलाईन उपलब्ध करून देण्याची आवश्यकता आहे कारण सहायक आयुक्त विभागीय आयुक्तांकडे अहवाल पाठवतील, विभागीय आयुक्त मुख्य नियंत्रकांकडे पाठवतील, यामध्ये खूप कालावधी जातो. यावर विभागीय सचिवांनी खुलासा केला की, विभागाने ही सर्व कार्यपद्धती संगणकीकृत करण्याबाबतचा आरएफपी तयार केला आहे. We are now finalising RFPs, that will include filing of Returns by the Assistant Commissioner and there are many responses to be generated, which will be generated automatically. The Assistant Commissioner sends to the Deputy Commissioner and thereafter, Returns is forwarded to the Commissioner and a copy of that is send to all concerned officials.

सन २०१२-२०१३ या वर्षात मुख्य नियंत्रक अधिका-यांकडे एकही मासिक अहवाल सादर करण्यात आलेला नाही, ही बाब समितीने विभागाचे निदर्शनास आणून दिली. ज्या अधिका-यांनी वेळेवर अहवाल सादर केले नाहीत, अशा अधिका-यांविरुद्ध विभागाने कारवाई केली आहे का ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, समाजकल्याण आयुक्तांनी दिलेल्या अहवालानुसार सर्व अहवाल वेळेवर सादर झाले आहेत.

पण विभागीय सचिवांनी स्वतः जानेवारी, २०१४ मधील कॉन्फरन्समध्ये हे मान्य केले आहे की, अहवाल वेळेवर सादर करण्यात आले नाहीत. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिले. पण विभागीय सचिवांनी पुन्हा तेच सांगितले की, समाजकल्याण आयुक्त यांच्या म्हणण्यानुसार त्यांनी अहवाल वेळेवर सादर केले आहेत.

विभागीय सचिवांनी दिलेली उपरोक्त माहिती ही सन २०१५-२०१६ च्या अहवालासंदर्भात आहे. पण समिती सन २०१२-२०१३ या वर्षातील अहवालाबाबत विचारणा करीत आहे. कारण समिती महालेखाकार यांच्या सन २०१२-२०१३ च्या अहवालावर चर्चा करीत असून सन २०१३-२०१४, २०१४-२०१५, २०१५-२०१६ या ३ वर्षांचे अहवाल दिलेले आहेत असे समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणले.

२.७३ विभागाने महालेखाकारांना पाठविलेल्यापत्राच्या प्रतीबरोबर अहवाल (गोषवारा) पाठविला नाही. याबाबत महालेखाकारांची टिप्पणी अशी आहे की, “Only the copy of the forwarding letter has been enclosed actual reports are not enclosed”. रिपोर्ट आताच मिळाला आहे. त्यामुळे सन २०१२-२०१३ चा सुध्दा अहवाल महालेखाकारांना सादर करावा असे सुचित केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, सन २०१२-२०१३ मधील परिस्थिती विभागाने मान्य केली आहे. पण सन २०१३-१४ व सन २०१४-१५ या वर्षात बरीच सुधारणा आहे. We have shared these copies with you. तसेच सन २०१५-२०१६ मध्ये दिलेल्या भेटीचा गोषवारा आयुक्तालयाने दिनांक १/६/२०१६ रोजी शासनास सादर केलेला आहे. त्याची प्रत देखील समितीला दिलेली आहे. In the new system, the Accountant General can also check online whether it has been submitted or not.

Can everybody read that on the website? अशी विचारणा महालेखाकारांनी केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, Yes, I am for complete transparency. We will also provide access to you. You will have access to all. We will give you Login credentials and thereby you can access.

सामाजिक न्याय विभागाच्या अधिका-यांनी अनुदानित वसतीगृहांना भेटी देऊन तपासणी केली आहे. यामध्ये त्यांना कोणत्या त्रुटी आढळून आल्या आणि त्या संदर्भात संबंधित संस्थांविरुद्ध खालच्या अधिका-यांनी कोणती कारवाई केली आहे ? कारण समितीच्या मते एकाही संस्थेविरुद्ध निलंबनाची कारवाई करण्यात आलेली नाही. केवळ भेटी देण्याचा उपचार पार पाडला जातो. परंतु, कुणावरही कारवाई केली जात नाही. याचा अर्थ, सर्व संस्थांमध्ये योग्य पद्धतीने कामकाज सुरु आहे. भेटी दिलेल्या संस्थांमध्ये सर्वसाधारण त्रुटी कोणत्या होत्या ? What irregularities have come to your notice after conducting inspection ? भेटी देऊन जर काही उपयोग होत नसेल तर भेटी तरी कशाला दिल्या जातात ? इत्यादी बाबी समितीने नमूद केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, त्यांच्याकडे परिपूर्ण माहिती नसल्याने ते सन २०१५-२०१६ या वर्षातील भेटींची संख्या, गोषवारा, आढळून आलेल्या त्रुटी व त्या संदर्भात करण्यात आलेली कारवाई, याबाबत ऑनॉलिसिस करून समितीला माहिती सादर करण्यात येईल.

भेटी दिलेल्या संख्यांमध्ये सर्वसाधारण असलेल्या त्रुटीबाबत विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, भेटींमध्ये सर्वसाधारणपणे असे लक्षात आले की, विद्यार्थ्यांना फळांचे दोन नग दिले जात नव्हते. त्या संदर्भात चौकशी समिती स्थापन करण्यात आली होती व किती होस्टेल्समध्ये अशा प्रकारची त्रुटी आहे, याची माहिती मागविण्यात आली होती. त्यावेळी नाशिक व अमरावती विभागामध्ये ही त्रुटी आढळून आली. परंतु, आता त्या ठिकाणी दोन फळे देण्यास सुरुवात झाली आहे. काही वसतीगृहात निर्वाहभत्ता वेळेवर दिला जात नव्हता, काही प्रकरणात जेवढा अनुज्ञेय आहे त्यापेक्षा कमी दिला जात होता. आता मात्र थेट लाभार्थ्यांच्या बँक अकाउंटमध्ये निर्वाह भत्ता जमा केला जात आहे. काही महाविद्यालयांची देखील तपासणी करण्यात आली. विद्यार्थ्यांना स्कॉलरशिप देण्यात येते. त्यावेळी विद्यार्थ्यांनी अशी तक्रार केली की, महाविद्यालयाकडून सुरुवातीलाच शैक्षणिक फी घेतली जाते. परंतु, नंतर विद्यार्थ्यांना त्याची प्रतिपूर्ती केली जात नाही. या संदर्भात महाविद्यालयांना आवश्यक त्या सूचना देण्यात आल्या आहेत. अन्य विद्यार्थ्यांच्या अकाउंटमध्ये रक्कम जमा करण्यात येणार आहे. विद्यार्थ्यांना परीक्षा फीची प्रतिपूर्तीची रक्कम थेट अकाउंटमध्ये जमा करण्यात येणार आहे. अनुदानित वसतीगृहांमध्ये २४ ते ४८ विद्यार्थी आहेत. या सर्व विद्यार्थ्यांची व्यवस्था एकाच हॉलमध्ये केलेली असते. वास्तविक पाहता, प्रति विद्यार्थी किती जागा उपलब्ध करून देण्यात यावी, या संदर्भात निकष निश्चित करण्यात आले आहेत. काही वसतीगृहांमध्ये विद्यार्थ्यांना साहित्य पुरविले जात नाही. अनेक ठिकाणी रोस्टर अपडेट केलेले नाही. Unless roster is updated as per norms, I am not going to approve UR. There are other lacunas also.

विभागाने त्यांच्या निदर्शनात आलेल्या त्रुटींची माहिती दिली आहे. याचा अर्थ असा होतो की, सर्व वसतीगृहांमध्ये कमी-अधिक प्रमाणात त्रुटी आहेत. परंतु, सामाजिकन्यायविभागाकडून संस्था चालकांना अनुदान देणे अजूनही सुरु आहे. याबाबत काय कार्यवाही केली आहे असा प्रश्न समितीने उपस्थित केला असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, सन २०१६-२०१७ मध्ये कोणत्याही संस्थांना अनुदान वितरित करण्यात आले नव्हते. संस्थेस शासनाची मंजूरी मिळाल्याचे आदेश व सर्व विद्यार्थ्यांच्या आधार कार्डची प्रत सादर करावी आणि उपस्थितीसाठी बायोमेट्रिक प्रणालीचा वापर सुरु केल्याचे दाखविण्यात यावे, या तीन गोष्टींची पूर्तता केल्याशिवाय वसतीगृहाना दिनांक ३१ मार्च, २०१७ पर्यंत अनुदान देण्यात आले नाही. ज्यांच्याकडून या बाबींची पूर्तता होईल त्यांना पहिला हप्ता देण्यात येणार आहे. या वर्षी या बाबींची पूर्तता केल्याशिवाय कुणालाही अनुदान देण्यात येणार नाही. For all Hostels, we are developing a System. प्रत्येक रुमचा फोटो घेण्यात येणार आहेत.

या अनुषंगाने समितीने सूचित केले की, शासनाने ठरविलेल्या संस्थाचालकांनी वसतीगृहे चालविली पाहिजेत. Either you change the norms as per their requirement or you stick upon your norms. अन्यथा, त्यांची मान्यता काढून घेण्यात यावी. थोडा-फार फरक असेल तर चालू शकतो. पण जर निकषाप्रमाणे वसतीगृहे चालत नसतील तर त्यांना अनुदान का देण्यात येते? संस्थाचालकांना ३ किंवा ६ महिन्यांची मुदत द्यावी आणि या मुदतीत त्यांनी पूर्तता केली नाही तर मान्यता काढून घ्यावी. आवश्यकता असेल तर सुधारित निकष तयार करावेत. तसेच वसतीगृहे किंवा आश्रमशाळातील अधिकारी, कर्मचारी यांची भरती महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाकडून करावी. जेणेकरून दर्जेदार मनुष्यबळ उपलब्ध होऊ शकेल.

निकषाप्रमाणे वसतीगृहात सोयी-सुविधा नाहीत, हे विभागाने मान्य केले आहे. परंतु, त्या संस्थांविरुद्ध कारवाई केली जात नाही असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, संस्थांकडून ओरिजिनल मान्यता ऑर्डरची प्रत मागविण्यात आली आहे. काही होस्टेल्स सन १९४२ किंवा सन १९६२ पूर्वीची आहेत.

संस्थांच्या मूळ आदेशांच्या प्रती खर तर आयुक्त कार्यालयात देखील असल्या पाहिजेत. संस्था सन १९४७ मधील असो वा सन १९७० मधील असो, संस्थांकडून आदेशाच्या प्रती मागविण्याऐवजी विभागाने सर्व संस्थाचालकांना असे कळविले पाहिजे की, शासनाचे आता असे नियम किंवा नॉर्म्स आहेत व त्याप्रमाणेच संस्था चालवाव्या लागतील. अन्यथा, संस्थेची मान्यता रद्द केली जाईल. सर्व संस्थांसाठी युनिफॉर्म नॉर्म्स असले पाहिजेत. नॉर्म्सप्रमाणे स्वच्छतागृहे, प्रति विद्यार्थी जागा, शौचालय आणि अन्य सुविधा संस्थेने पुरविल्याचे तपासणीत आढळून आले नाही तर त्या संस्थांची मान्यता तातडीने रद्द करण्याची कार्यवाही विभागाने केली पाहिजे. संस्थेने कोणतेही कारण पुढे केले तरी त्यांना मुदतवाढ देण्यात येऊ नये असे समितीने सूचित केले.

अनेक संस्था कोणत्याही सुविधा पुरवीत नसताना शासनाचे अनुदान घेत आहेत. कारण, त्यांच्यावर राजकीय कृपा आहे. शासकीय वसतीगृहांमध्ये थोडीफार चांगली व्यवस्था असते. शासन एवढ्या मोठ्या प्रमाणावर खर्च करीत असताना सुध्दा विद्यार्थ्यांना त्यांचा फायदा होत नाही असे मत समितीने खेदाने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, I will issue a Circular. After the development of the Software we can come to know the situation in Hostel. We will make available this information to the public.

२.७४ लेखा परिच्छेद क्रमांक २.४.७.३ अंतर्गत नियंत्रणे :-

अंतर्गत लेखापरीक्षणात सन २०१२-२०१३ नंतर थोडीफार सुधारणा दिसून येत आहे. त्यापूर्वीचे लेखापरीक्षण ५० टक्क्यांपेक्षा कमी आहे सन २००८-२००९ मध्ये १५ टक्के होते, सन २००९-२०१० मध्ये ते २५ टक्क्यांवर गेले. सन २०११-२०१२ व सन २०१२-२०१३ मध्ये ते ५० टक्क्यांवर गेले. अंतर्गत लेखापरीक्षण बंधनकारक आहे. उद्दिष्टाएवढे साध्य न होण्याची कारणे काय आहेत ? यासाठी कोणीतरी जबाबदार असले पाहिजे ? यावर विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, In this case, there is lack of supervision by the Deputy Commissioner. या संदर्भात संबंधितांकडून खुलासा मागविण्यात आले होते. त्यावेळी अनेकांकडून असा खुलासा प्राप्त झाला की, एसआयटी स्थापन करण्यात आली होती व त्यामुळे त्याच कामात अधिकारी व्यस्त होते.

अंतर्गत नियंत्रणे या अंतर्गत रोख पुस्तकांचा बँकेतील लेख्यांशी ताळमेळ घालण्याचे काम आहरण व संवितरण अधिका-यांचे आहे. विभागाने या ठिकाणी सन २०१५-२०१६ चा खुलासा केला आहे. परंतु, हा अहवाल सन २०१२-२०१३ चा आहे. लेखापरीक्षकांनी असा आक्षेप घेतला आहे की, रोख पुस्तके व बँकेची पुस्तके यात विभागाने ताळमेळ घेतला नव्हता आणि रोख शिल्लकेची पडताळणी केली नव्हती. कोल्हापूर, सोलापूर आणि पुणे जिल्ह्याच्या सहायक आयुक्तांनी महिना अखेरची रोख शिल्लक लेखापरीक्षणाच्या कालावधीत कधीही पडताळून पाहिल्याचे दिसून आले नाही. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, आता ताळमेळ नियमितपणे होत आहे. व झालेल्या चूका दुरुस्त करण्यात येतील.

अंतर्गत लेखापरीक्षणात कोणाकडून चुका झालेल्या आहेत व त्यांच्यावर काय कारवाई करण्यात आली आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी कारवाई करण्याबाबत काहीच सांगितले नाही पण आता विभागाने सर्व पूर्तता करण्यात येत आहे.

निरीक्षण अहवालांबाबतचा प्रतिसाद यामध्ये दिनांक ३१ डिसेंबर, २०१२ - दिनांक ३१ डिसेंबर, २०१६ पर्यंतच्या एकूण अहवालांची संख्या सांगितली आहे. त्यामध्ये मोठी तफावत आहे. सन २०१६ विचारात घेतले तर, १९९ अहवालांपैकी फक्त १६

अहवालांच्या संदर्भात महालेखाकारांचे समाधान करण्यात आले आहे. परिच्छेद ७३१ पैकी फक्त ११० चे उत्तर दिले आहेत, बाकीचे प्रलंबित कामाबाबत काय करण्यात येणार आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ५९६ परिच्छेद होते आणि २४१ निरीक्षण अहवाल होते, त्यापैकी ३११, ३८१ संदर्भात मान्य झाले. सबमिशनसाठी १०९ प्रलंबित आहेत. १७६ निरीक्षण अहवाल महालेखाकारांना दिले आहेत. But they are yet to be approved. सध्या अशी स्थिती आहे. सन २०१२-१३ पर्यंत १०९ सबमिशनचे शिल्लक आहेत.

सन २०११-१२ चे सबमिशनच केलेले नाही. आता ५ वर्षे झाली आहेत. आतापर्यंत सन २०११-१२ चे सबमिशन संपले पाहिजे होते. यावर विभागीय सचिवांनी आश्चस्त केले की, सन २०१२-१३ पर्यंतच्या सर्व परिच्छेदांचा, अहवालांचा कम्प्लायन्स एका महिन्याच्या आत सादर करण्यात येतील. तसेच जे अहवाल प्रलंबित आहेत त्यावर देखील १ महिन्यांच्या आत निकाली काढण्यात येतील.

युसी मोठ्या प्रमाणात प्रलंबित आहेत. लेखापरीक्षणाच्या पथकांना सुध्दा युसीसंदर्भात सविस्तर पाहणी करायला सांगितले आहे. ग्रँट इन एड इन्स्टिट्यूशनचा मॅटर खूप गंभीर आहे. जिल्हा परिषदेला निधी दिला तर ठीक आहे. पण एनजीओ व एडेड इन्स्टिट्यूशनला ग्रँट देता, मात्र त्याच्या युसी येत नाहीत. या बाबीकडे विभागाने गांभिर्याने घेतले पाहिजे असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, युसीच्या संदर्भात प्रोग्रेस आहे. The situation that was there at the point of audit has now improved substantially. युसीच्या संदर्भात परिस्थिती अशी आहे की, त्यावेळी एकूण ८७१२ युसी प्रलंबित होत्या, विभागाच्या मात्र ३२३९ युसी प्रलंबित होत्या. आज रोजी फक्त २३४ युसी प्रलंबित आहेत.

सन २०१० पासून युसी प्रलंबित आहेत. सन २००१-०२ च्या २, सन २००२-०३ च्या ५, सन २००३-०४ च्या ६, सन २००४-०५ च्या ४ युसी प्रलंबित आहेत, असे चालणार नाही. १०-१५ वर्षे युसी येत नसतील तर ते बरोबर नाही. प्रलंबित युसी या अनुदानित संस्था की जिल्हा परिषद की दुस-या कोणाकडून प्रलंबित आहे हे समजत नाही, त्याप्रमाणे मॉनिटरिंग झाले पाहिजे असे समितीने सुचित केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, २३४ युसी आहेत, ३ महिन्यांत संपविण्याचा प्रयत्न विभागाकडून करण्यात येणार आहे.

समितीच्या मते १० वर्षांपूर्वीच्या देखील युसी प्रलंबित आहेत. सन २००१-०२ ते सन २००९-१० पर्यंत अंदाजे १८० युसी प्रलंबित आहेत. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी समितीस आश्चस्त केले की, सन २००९-१० पर्यंतच्या सर्व युसी ३ महिन्यांच्या आत सादर करून घेण्यात येणार आहे.

२.७५ परिच्छेद क्रमांक २.४.८.१ 'निधीची वाटणी आणि अर्थसंकल्पीय व्यवस्थापन' :-

शासकीय वसतीगृहे, निवासी शाळा, आश्रमशाळा आणि अनुदानित संस्थांमध्ये बायोमॅट्रिक प्रणाली प्रस्थापित करणेकामी ३१ मार्च, २०१० मध्ये रु. १४.६४ कोटी आहरित केले. त्यापैकी रक्कम रु.२.७७ कोटी आयुक्त, समाज कल्याण यांचेकडे पडून होती असा महालेखाकारांनी आक्षेप घेतला याबाबत विभागीय सचिवांनी खुलासा केला की, बायोमॅट्रिक मशिन घेतल्या आहेत, ज्या मशिन्स स्थापित झालेल्या नाहीत, त्या शासनाच्या खात्यावर जमा केल्या आहेत असे विभागीय सचिवांनी समितीस सांगितले.

विभागाने ५ वर्षांनंतर बायोमॅट्रिक मशिन्स जमा केल्या आहेत. सन २०११ पासून आयुक्तांकडे पैसे शिल्लक आहेत. एका बाजूला सरकार व्याजाने कर्ज घेते आणि दुसरीकडे ५ वर्षे पैसे न वापरता (आयडल) पडून राहतात, गरज पडली तर पैसे परत मागून घ्यावेत असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, आता आयुक्तांनी पुढाकार (इनिशिएटिव्ह) घेऊन ते व्यवस्थित क्लोज केले आहे, दिनांक १९ मार्च, रक्कम जमा केली आहे.

लोकलेखा समितीच्या बैठकीत साक्ष आयोजित केली म्हणून हा विषय समोर आला. बायोमॅट्रिक मशिन्स ५ वर्षे पडून राहिल्या आहेत. सन २०११ मध्ये १२ कोटी ७० लाख रुपये पुरवठादारास अदा केले आहे, त्यानंतर साडे चार-पाच वर्षांपर्यंत पैसे विनावापर पडून होते. पैसे बँकेत ठेवले असते तर ते दुप्पट झाले असते. नगरपालिकेत, जिल्हा परिषदेत १-२ वर्षे पैसे लागणार नसतील तर कमी कालावधीसाठी ती रक्कम मुदत ठेवीमध्ये ठेवतात (शॉर्ट टर्म एफडी), मग विभागाने तसे का केले नाही? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, आता हे झाले असेल, मात्र विभागाकडे पैसे काढून ठेवतच नाहीत. आता ते बंद झाले आहे. पीएलए अकाउंट देखील बंद झाले आहे.

२.७६ज्या आयुक्तांनी किंवा कॅफोनी ५ वर्षे या संदर्भात कोणतीही काळजी घेतली नाही आणि पैसे परत केले नाही, त्यांच्यावर काही जबाबदारी निश्चित केली आहे का ? कारण सदर इलेक्ट्रॉनिक सिस्टिम आहेत. आज १० रुपये किंमत असते तर पुढच्या वर्षी ८ रुपये किंमत असते.ही बाब समितीच्या निदर्शनास आणून दिली असता यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, मशिन्स खराब झाल्या आहेत.व संबंधित लेखा अधिकारी यांचे स्पष्टीकरण घेण्यात येणार आहे.

म्हणजे १२ कोटी ७० लाख रुपये वाया गेले आहेत येथे समितीने लक्ष वेधले असता विभागीय सचिवांनी खुलासा केला की, आता उपस्थितीची पद्धत आधार बेस झाली आहे. अगोदर बायोमेट्रिक मशिन्सवरच उपस्थिती व्हायची. We are now going to install Aadhaar linked Bio-metric Attendance System. ५ वर्षे झाली आहेत. त्यामुळे मशिन्सची अशी परिस्थिती आहे.पूर्वी सर्व्हर नसल्याचे कारण सांगितले जात होते. परंतु आता सेंट्रल सर्व्हर असून त्यावर ऑटोमेटिक उपस्थितीचा डेटा जातो.

ज्यांनी बायोमेट्रीक सिस्टिम स्वीकारली नाही त्यांना अनुदान नाकारण्याची पद्धत विभागाने सुरु केली आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, विमुक्त जाती व भटक्या जमाती विभागाच्या आश्रमशाळा जोपर्यंत बायोमेट्रीक उपस्थितीची शीट सादर करीत नाहीत तोपर्यंत त्यांना अनुदान दिले जात नाही. अनुदानित आश्रमशाळा जोपर्यंत बायोमेट्रीक उपस्थिती सिस्टिम वापरण्याचा पुरावा देत नाहीत तोपर्यंत त्यांना अनुदान अदा केले जात नाही. म्हणून त्यांना गत वर्षाचे अनुदान अदा करण्यात आलेले नाही. सामाजिक न्याय विभागाच्या वसतिगृहांचा उपस्थितीचा तपशील पेन ड्राईव्हमध्ये गोळा करून सहायक आयुक्त यांच्याकडे सादर केला जातो. विभागाच्या वतीने लावण्यात आलेल्या ५ हजार बायोमेट्रीक संचांपैकी प्रत्यक्षात ३,३२१ संच वापरात आले आहेत.

याचाच अर्थ बसविण्यात आलेल्या बायोमेट्रीक संचांपैकी केवळ ६० टक्के संच वापरात आले असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, इतरही मशीन्स वापरात होत्या. परंतु तेथील डेटा सर्व्हरवर लोड झाला नाही. तेथील कर्मचारी विद्यार्थ्यांच्या उपस्थितीच्या प्रिंट काढून सादर करीत होते.आता ही बाब आधार कार्डशी लिंकअप केल्यामुळे पूर्वीसारखी अडचण राहणार नाही.

बायोमेट्रीक पद्धतीने उपस्थिती नोंदविण्याचा विभागाचा जो उद्देश होता तो साध्य झाला नाही. संबंधित कॅफो यांनी या विषयात लक्ष न दिल्यामुळे तसेच त्यांनी ही बाब वरिष्ठांच्या निदर्शनास आणून न दिल्यामुळे २ कोटी ७० लाख रुपये शासन खात्यात जमा झाले नाहीत. त्यामुळे संबंधित कॅफोवर जबाबदारी निश्चित करावी. व त्याबाबतचा अहवाल समितीला सादर करावा असे निदेश समितीने दिले असता विभागीय सचिवांनी त्यास सहमती दर्शविली.

विभागाने सन २०११-१२ मध्ये १,८५,९४४ घरकुल लाभार्थ्यांची यादी निश्चित केली होती. या योजनेतील १०९ कोटी रुपये विभागाने समर्पित केले आहेत. विभागाने १,८५,९४४ घरकुलांचे उद्दिष्ट कशाच्या आधारावर निश्चित केले ? Whether beneficiaries were identified through survey? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, या बाबतीत जिल्हानिहाय माहिती मागविली होती. ग्रामीण भागात डीआरडीए कडून उद्दिष्ट निश्चित करून घेतले होते. डीआरडीए अंतर्गत इंदिरा आवास योजना राबविण्यात येत होती. इंदिरा आवास योजनेचे जे निकष होते तेच निकष रमाई आवास घरकुल योजनेचे होते.या दोन्ही योजना वेगळ्या असल्या तरी दोन्ही योजनांचे निकष जवळजवळ सारखेच असल्यामुळे ग्रामीण भागातून माहिती मागविण्यात आली होती.

इंदिरा आवास घरकुल योजने अंतर्गत ग्रामीण क्षेत्रासाठी ७० हजार रुपयांचे अनुदान दिले जाते. नगरपालिका क्षेत्रासाठी १.५ लाख रुपये, महापालिका क्षेत्रासाठी २ लाख रुपये अनुदान दिले जाते.त्यामुळे विभागीय प्रतिनिधी सांगतात त्यानुसार दोन्ही योजनांचे निकष सारखे नव्हते हे दिसून येते. दोन्ही योजनेतून लाभार्थ्यांना घरे दिली. पण गोंदिया जिल्ह्यात अनुसूचित जाती प्रवर्गातील लाभार्थीच मिळत नाहीत. आता ही बाब प्रधानमंत्री आवास योजनेतर्गत घेतली आहे. परंतु गोंदिया जिल्ह्यात गत वर्षी ८-१० हजार घरांसाठी लाभार्थी मिळत नव्हते. त्या ठिकाणी वारंवार लाभार्थ्यांची नवीन यादी मागितली जात होती. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, अनुसूचित जाती प्रवर्गाचे लाभार्थी दोन्ही योजनेतून सेच्युरेट केले.

इंदिरा आवास योजना ही शहरी भागासाठी नव्हतीच. या योजनेचे उद्दिष्ट कोणत्या आधारावर निश्चित केले ? सदर योजनेचे उद्दिष्ट लोकसंख्येच्या आधारावर ठरविले काय ? कारण इंदिरा आवास योजनेचा लाभ घेण्यासाठी लाभार्थी हा दारिद्र्य रेषेखालील (बीपीएलची) असावा अशी अट आहे. असा मुद्दा समितीने उपस्थित केला असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की,

शहरी भागातून माहिती मागवून कम्पाईल केले. त्यावेळी दारिद्र्य रेषेखालील अट होती. रमाई आवास घरकुल योजनेत अनुसूचित जातीसाठी उत्पन्नाची मर्यादा ७० हजार ते १ लाख रुपयापर्यंत होती.मूळ योजनेत बीपीएलची नव्हे तर उत्पन्नाची अट होती. उत्पन्नाच्या अटीत बसणा-या आणि घराचे पक्के बांधकाम नसणा-या लोकांसाठी ही योजना होती. इंदिरा आवास योजनेत केवळ बीपीएल पात्र होते आणि रमाई घरकुल योजनेत नॉन बीपीएल सुध्दा पात्र होते. परंतु लोकल फीडबॅक असा आला की, एकाच गावात बीपीएलला आणि नॉन बीपीएलला सुध्दा घरकुल मिळते. This was creating problem in the selection of beneficiaries. त्यानंतर रमाई आवास घरकुल योजनेत अशा सूचना देण्यात आल्या की, प्राधान्याने बीपीएलच्या लोकांना घरकुलाचा फायदा द्यावा आणि यातच चूक झाली. Because we have to cover entire population irrespective of BPL or non-BPL. त्यामुळे उद्दिष्ट साध्य करण्यात अडचण आली. We could not cover other aspect. म्हणून रक्कम समर्पित करण्यात आली. सन २०१६ मध्ये काढण्यात आलेल्या सुधारित शासन निर्णयामध्ये या बाबतीत स्पेसिफिक नमूद केले आहे. प्रधानमंत्री आवास योजनेत सुध्दा अनुसूचित जाती प्रवर्गासाठी फार मोठे उद्दिष्ट असते. अनुसूचित जाती प्रवर्गासाठी या योजनेचे या वर्षीचे उद्दिष्ट ६८ हजार घरकुलांचे आहे. अनुसूचित जमाती प्रवर्गासाठी सुध्दा एवढेच उद्दिष्ट आहे. प्रधानमंत्री आवास योजनेच्या जे निवडक लोक निकषात (एक्स्क्ल्युजन क्रायटेरियात) बसतील त्यांना घरकुल देण्यात येतील.

परंतु दारिद्र्य रेषेखालील लोक(बीपीएल) प्रधानमंत्री आवास योजनेमध्ये येत नाहीत. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, त्यालाच एक्स्क्ल्युजन क्रायटेरिया म्हणतात.एक्स्क्ल्युजन क्रायटेरियाच्या बाहेर, परंतु १ लाख रुपये उत्पन्न मर्यादेच्या आत असलेले लोक रमाई आवास घरकुल योजनेसाठी पात्र ठरतात.सध्या रमाई घरकुल योजना आणि प्रधानमंत्री आवास योजनेचे लाभार्थी वेगवेगळे आहेत.

२.७७ प्रधानमंत्री आवास योजनेचा लाभ घ्यावयाचा असल्यास उत्पन्नाची मर्यादा १ लाख रुपये आहे असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, प्रधानमंत्री आवास योजनेमध्ये उत्पन्नाची अट हा निकष नाही. ज्यांची कच्ची घरे आहेत, जे बेघर आहेत, ज्यांच्याकडे टी.व्ही., मोबाईल नाही अशा लोकांना या योजनेतर्गत घरकुल देण्यात येते.अशा विविध १६ विशेष निकष आहेत.

तथापि, सध्याच्या परिस्थितीत टी.व्ही., मोबाईल नसलेल्या व्यक्ती सापडणार नाहीत. येथे समितीने लक्ष वेधले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, आता विभागाने हा एक्स्क्ल्युजन क्रायटेरीया शिथिल (रिलॅक्स) केला आहे. प्रधानमंत्री आवास योजनेच्या बाहेर आणि १ लाख रुपये उत्पन्न मर्यादेच्या आत उत्पन्न असेल तर ते रमाई घरकुल योजनेत पात्र ठरतात. त्यांच्याकडे टी.व्ही., मोबाईल असला तरी ते या योजनेसाठी पात्र ठरतात. या वर्षी राज्यात ५० हजार घरकुलांचे उद्दिष्ट ठरविले आहे.गोंदिया जिल्ह्यात साधारणतः ९०० घरकुलांचे उद्दिष्ट आहे.रमाई घरकुल योजनेतर्गत या वर्षी आतापर्यंत ५० हजार लाभार्थी आयडेंटिफाय झालेले आहेत.माननीय मुख्यमंत्र्यांनी या बाबत व्हीडीओ कॉन्फरन्सींगद्वारे कामाचा आढावा घेतला आहे. तसेच आवास सॉफ्टवेअर प्रत्येक लाभार्थ्याच्या नावावर उपलब्ध होईल.यामध्ये जिल्ह्याचे नाव, किती लाभार्थी निश्चित झाले, त्यांना पहिल्या टप्प्यात अनुदान दिले की नाही, या बाबी समजतील. राज्य शासन लाभार्थ्यांना १.५ लाख रुपये अनुदान देण्यात येते.प्रधानमंत्री आवास योजनेमध्ये १.२० लाख रुपये अनुदान देण्यात येते.यामध्ये १२ हजार रुपये शौचालय बांधकामासाठी आणि १८ हजार रुपये नरेगा अंतर्गत मिळतात. विभागाला केंद्र सरकारकडून शौचालय बांधकामाचे पैसे मिळत नव्हते. त्यामुळे रमाई घरकुल योजनेतर्गत त्यांना १२ हजार रुपये जादा देण्यात येतात. We get it reimbursed from the Department.

याचाच अर्थ प्रधानमंत्री आवास योजना आणि रमाई घरकुल योजनेच्या अनुदानामध्ये तफावत आहे. प्रधानमंत्री आवास योजनेतर्गत १.२० लाख रुपयांचे अनुदान मिळते आणि रमाई घरकुल योजनेमध्ये १.५० लाख रुपये अनुदान मिळते असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, दोन्ही योजनेच्या अनुदानामध्ये तफावत नसून प्रधानमंत्री आवास योजनेअंतर्गत १.२० लाख रुपये अनुदान मिळते. या व्यतिरिक्त १२ हजार रुपये शौचालय बांधकामासाठी आणि १८ हजार रुपये नरेगा अंतर्गत, असे एकूण १.५० लाख रुपये अनुदान देण्यात येते.

याचाच अर्थ असा की, लाभार्थ्यांची नोंदणी ही रोजगार हमी योजनेअंतर्गत असली पाहिजे. अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, लाभार्थ्यांना रोजगार हमी योजनेचे कार्ड वगैरे सर्व भरावे लागते. पण रमाई घरकुल योजना आणि प्रधानमंत्री आवास योजनेचे अनुदान सारखेच आहे. फक्त लाभार्थी निवडीचे निकष वेगळे आहेत. रमाई घरकुल योजना ही राज्याची आहे. त्यांना एससीपी मधून पैसे दिले जातील.

२.७८ या अनुषंगाने समितीने असे मत व्यक्त केले की, विभागाने जास्तीत जास्त लाभार्थी प्रधानमंत्री आवास योजनेमध्ये अंतर्भूत करावे यास विभागीय सचिवांनी समितीच्या मताशी सहमती दर्शविली व सांगितले की, प्रधानमंत्री आवास योजनेचे ६८ हजार घरकुलांचे उद्दिष्ट ठरविलेले आहे. ज्यांना रमाई घरकुल योजनेतर्गत फायदा देण्यात येतो त्यांना प्रधानमंत्री आवास योजनेतून फायदा मिळूच शकत नाही. जे लाभार्थी प्रधानमंत्री आवास योजनेच्या निकषात बसत नाहीत आणि ज्यांचे उत्पन्न १ लाख रुपयाच्या आत आहे त्यांनाच रमाई घरकुल योजनेतर्गत फायदा मिळेल.

नागरी क्षेत्रात प्रधानमंत्री आवास योजनेच्या बाबतीत निकष सांगताना विभागीय सचिवांनी सांगितले की, प्रधानमंत्री आवास योजनेचे महापालिका क्षेत्रात जे वैयक्तिक लाभार्थी आहेत त्यांची उत्पन्न मर्यादा २.५ लाख रुपये केली आहे. नगरपालिका क्षेत्रासाठी सुध्दा २.५ लाख रुपये मर्यादा आहे. वास्तविक पाहता महानगरपालिका क्षेत्रात उत्पन्नाची अट वाढवावयास पाहिजे.

या परिच्छेदा अंतर्गत मुख्य मुद्दा असा आहे की, विभागाचा निधी खर्च न करता परत गेला त्यामुळे या प्रकरणी विभागाच्या चुकीच्या धोरणामुळे पैसे खर्च होऊ शकले नाहीत समितीच्या मते विभाग ही योजना राबविण्यात अपयशी ठरत आहे असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, घरकुलांचे उद्दिष्ट जास्त निश्चित करण्यात आले होते. परंतु त्या तुलनेत लाभार्थी निश्चित होऊ शकले नाहीत. त्यामुळेच हा निधी परत गेला. वास्तविक पाहता या संदर्भात लवचिकता (फ्लेक्झिबिलिटी) दाखवून निकष सुधारित(रिव्हाईज) करावयास पाहिजे होते.

योजना राबविण्यासाठी विभागाने ज्या गोष्टी करावयास पाहिजे होत्या त्या केल्या नाहीत. योजनेचा लाभ लाभार्थी मिळत नसल्यामुळे विभागाकडून ज्या ज्या सुधारणा करणे गरजेचे होते त्या केल्या नाहीत असे मत समितीने खेदाने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, मूळ शासन निर्णयामध्ये तसा उल्लेख होता. That was there but later on it was changed. It was not in the proper spirit of the scheme. विभागाला यातून विभागास खूप काही शिकावयास मिळाले. त्यामुळे पूर्वीसारखी अडचण आता उद्भवणार नाही. आता पूर्वीसारखे गोंधळ (कन्फ्यूजन) राहिलेले नाही.

मोटार ड्रायव्हिंग बाबत दिनांक ३१ मार्च, २०१३ रोजी शासन निर्णय निर्गमित केला होता. सन २००८-०९ च्या अर्थसंकल्पात तरतूद नसताना सुध्दा विभागाने मोटार ड्रायव्हिंग प्रशिक्षण योजना राबविण्यासाठी शेवटच्या दिवशी ३ कोटी २९ लाख रुपये काढले. अनुसूचीत जाती उपयोजनेतर्गत दि.३० मार्च, २००९ रोजी या संदर्भातील शासन निर्णय काढण्यात आला. अर्थसंकल्पीय तरतूद नसताना पैसे देणे योग्य नाही. येथे विभागाने काही आर्थिक शिस्त पाळलेली दिसत नाही असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, विभागासाठी २२२५-सी-६४९ (पी) हा स्वतंत्र शिर्ष होता. पुरवणी मागणीमध्ये या शिर्षांतर्गत तरतूद केली आणि त्या शिर्षामधून या योजनेसाठी निधी दिला. विभागाकडे २२२५-०१८१ हा शिर्ष होता. परंतु या शिर्षामध्ये पैसे नव्हते. सदरहू शिर्ष हा मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल प्रशिक्षणासाठी होता. That is to be run by the Commissioner.

याचा अर्थ त्या शीर्षासाठी हे पैसे नव्हते. विभागाला एका शीर्षामधून दुस-या शीर्षामध्ये पैसे वर्ग करण्याचा अधिकार आहे काय ? वित्त विभागाची परवानगी न घेता किंवा विधिमंडळात विनियोजन (अॅप्रोप्रिएशन) न करता, अशा प्रकारे एका शीर्षाचे पैसे दुस-या शीर्षावर हस्तांतरित करण्याचे विशेष अधिकार विभागाला प्राप्त झाले होते काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, केंद्र सरकारकडून जे विशेष सहाय्य अनुदान मिळते त्यासाठी २२२५-सी-६४९ (पी) हा हेड आहे.

एका शीर्षाचा पैसा दुस-या शीर्षावर खर्च करता येतो काय यासंदर्भात वित्त सचिवांनी समितीस मार्गदर्शक करावे असे समिती वित्त सचिवांनी विभागास विचारणा केली की, हा पैसा कोणत्या शीर्षामधून आला आणि तो नेमका कोणत्या शीर्षावर वर्ग करण्यात आला ? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, मूळ मोटार ड्रायव्हिंगचा शीर्ष २२२५-०१८१ आहे. या शीर्षामध्ये तरतूद नव्हती. ही योजना २००८-०९ मध्ये सुरु झाली. २२२५-सी-६४९ (पी) हे शीर्ष केंद्र सरकारकडून मिळणा-या विशेष सहाय्य अनुदानाबाबतचा आहे. केंद्र सरकारचे पैसे कॉर्पोरेशनला देऊन ही योजना राबविली आहे.

समितीचे म्हणणे एवढेच आहे की, एका शीर्षाचा पैसा दुस-या शीर्षावर हस्तांतरित करता येतो काय ? कारण या ठिकाणी केंद्र सरकारचा निधी या योजनेवर वापरला आहे. या अनुषंगाने केंद्र सरकारच्या योजनेबाबत सांगताना विभागीय सचिवांनी खुलासा केला की, The Central Government's Ministry of Social Justice gives money to the Corporations for their schemes. That Head is 2225-C-649 (P) and this money should have gone to the Corporation.

२.७९ परंतु या संदर्भात जे काही झाले ते योग्य आहे काय, नियमान्वये आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, आयुक्त हे राज्यामध्ये मोटार ड्रायव्हिंगची योजना राबवितात. त्याचे शीर्ष २२२५-०१८१ आहे and when there is provision in this Head, the money is given to the Commissioner to run the scheme of Motor Driving. हे फार पूर्वीपासून सुरु आहे. विभागाकडे दुसरा शीर्ष २२२५-सी-६४९ (पी) आहे. या शीर्षांतर्गत केंद्र सरकारकडून विशेष सहाय्य अनुदान प्राप्त होते. ते अनुदान कॉर्पोरेशनला योजना राबविण्यासाठी दिले जाते. We made provision under that Head as we received money from the Government. त्यानुसार या शीर्षाचे पैसे महापालिकांना दिले.

विभागाने पुरवणी मागणीत जी तरतूद केली ती कोणत्या योजनेसाठी केली ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, २२२५-सी-६४९ (पी) या शीर्षामधून राज्य सरकारच्या योजनेला पैसे दिले होते. केंद्र सरकार या शीर्षांतर्गत जे पैसे देतात ते कॉर्पोरेशनला हस्तांतरित करण्यात येतात.

केंद्र सरकारच्या शीर्षाचा निधी राज्य सरकारच्या योजनेला देऊ शकतो काय ? यामध्ये विभागाकडून आर्थिक अनियमितता झालेली आहे. ज्या शीर्षासाठी तरतूद होती त्या शीर्षावर ते पैसे खर्च करता येत नव्हते म्हणून ते अन्य शीर्षावर हस्तांतरित करण्यात आले. विभागाचे सचिव या विषयाची वस्तुस्थिती मांडत आहेत. परंतु ते या विषयी चूक झाल्याचे मान्य करीत नाहीत असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, the point for your consideration is that the purpose was same.

परंतु असे चालते काय ? एकंदरीत या अनियमिततेला कोण जबाबदार आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, I Fully agree. It is not possible. या संदर्भातील निर्णय शासन स्तरावर निघाला होता. जबाबदारी निश्चित करण्यासाठी या विषयाची संपूर्ण फाईल तपासावी लागेल.

केंद्र सरकारने जो निधी दिला होता तो कॉर्पोरेशनला देण्यासाठी दिला होता. हा निधी मोटार ड्रायव्हिंगसाठी होता का, कॉर्पोरेशनमध्ये मोटार ड्रायव्हिंगची योजना होती काय ? कारण केंद्र सरकारकडून जे अनुदान येते ते स्पेसिफिक ऑब्जेक्टिव्हज स्कीमसाठी येते. most of these schemes are for giving employment to the beneficiaries. ही बाब महालेखाकारांनी समितीच्या निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, कॉर्पोरेशनमध्ये प्रशिक्षणाची योजना आहे, परंतु मोटार ड्रायव्हिंगची स्पेसिफिक योजना नाही.

प्रशिक्षण आणि मोटार ड्रायव्हिंग या दोन्ही बाबी वेगवेगळ्या आहेत. तसेच एका शीर्षाचा निधी दुस-या शीर्षावर हस्तांतर होऊ शकत नाही. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, प्रशिक्षण अंतर्गत मोटार ड्रायव्हिंग योजना येते. वास्तविक पाहता हे पैसे कॉर्पोरेशनला प्राप्त झाल्यानंतर या पैशाचा वापर कशासाठी करायचा याचा निर्णय कॉर्पोरेशनने घ्यावयास पाहिजे होता.

पैसे हस्तांतर करण्याच्या संदर्भात विभागाची भूमिका काय होती, हे पैसे कोणाच्या आदेशाने हस्तांतर करण्यात आले व याला कोण कोण अधिकारी जबाबदार आहे ? या विषयाच्या संदर्भातील सर्व सविस्तर माहिती पुढील बैठकीच्या वेळी समितीला उपलब्ध करून देण्यात यावी. या संदर्भातील लेखी स्वरूपातील माहिती समितीला उपलब्ध करून देण्यात यावी असे निदेश समितीने दिले. त्यानुसार समितीने पुढील बैठकीत या मुद्यासंदर्भात समितीने विचारणा केली की, अर्थसंकल्पामध्ये ज्या हेडखाली तरतूद करण्यात आली होती, त्या हेडमधील निधी इतरत्र वळवण्यात आल्याची बाब मागील साक्षीच्या वेळी तत्कालीन सचिवांनी समितीसमोर मान्य केली होती. ही कार्यवाही नियमानुसार केली आहे का ? सदर अनियमिततेसाठी कोण जबाबदार आहेत ? ज्या अधिका-यांनी एका हेडचा निधी दुस-या हेडकरिता खर्च करण्याची कार्यवाही केली ते कोण आहेत व त्यांच्यावर विभागाकडून कोणती कारवाई केली जाणार आहे ? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, त्यांनी एक आठवड्यापूर्वी सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या पदाचा कार्यभार स्वीकारला आहे. यामुळे या संदर्भातील कागदपत्रे बघण्यासाठी समितीने थोडा वेळ द्यावा.

मागील साक्षीच्या वेळी अपूर्ण राहिलेल्या परिच्छेदावर आज बैठकीत चर्चा होणार आहे असे विभागास कळविण्यात येते. या संदर्भात विभाग समितीला माहिती देण्याकरिता परिपूर्ण नसल्यास समितीचे कामकाज होऊ शकणार नाही. हा विषय विविध वर्तमानपत्रांतून सातत्याने गाजत आहे. या संबंधी समितीला सखोल चौकशी करावी लागणार आहे. त्यामुळे मागील साक्षीच्या वेळी आपण समितीला दिलेल्या आश्वासनानुसार संबंधित अधिका-यांनी समितीच्या साक्षीच्या वेळी सविस्तर माहिती देणे अत्यावश्यक आहे.

२.८० ही बाब चुकीची असल्याबाबत विभागाने मान्य केले आहे. सदर प्रकरणी कोण जबाबदार आहेत व यासंबंधी विभागाची नेमकी भूमिका कशी राहणार आहे ? तथापि, विभागीय सचिवांनी सदर प्रकरणी कागदपत्रे पाहण्यासाठी वेळ मागितल्यामुळे समितीला सदर परिच्छेद पुन्हा प्रलंबित ठेवावा लागल्यामुळे समितीने नाराजी दर्शविली व समितीस या संदर्भात माहिती अवगत करावी असे समितीने सांगितले.

त्यानुसार समितीच्या पुढील बैठकीत यासंदर्भात विभागीय सचिवांनी अवगत केले की, सन २००८-२००९ मध्ये अर्थसंकल्पीय तरतूद नसताना विभागाने मोटार वाहन प्रशिक्षण योजना राबवून ३.२९ कोटी रुपये खर्च केल्याबाबतचा हा मुद्दा आहे. स्पेशल सेंट्रल असिस्टिन्समधून निधी वळविण्याबाबत माननीय समितीने विचारणा केली होती. केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय मंत्रालयाने दिनांक ६ ऑक्टोबर, १९९८ अन्वये विशेष केंद्रीय सहाय्य निधीच्या वापराबाबत मार्गदर्शक तत्वे विहित केली आहेत.

तथापि, मुद्दा असा आहे की, ज्या शीर्षामध्ये पैसे होते ते दुस-या शीर्षामध्ये वळविता येत नाहीत, असे याच विभागाच्या तत्कालीन सचिवांनी समितीच्या साक्षीमध्ये सांगितले होते ही मोटार ट्रेनिंगची योजना केंद्र सरकारची होती. ण वेगळे शीर्ष असताना दुस-या शीर्षामध्ये पैसे वळविता येत नाहीत, असा महालेखाकारांचा आक्षेप आहे. योजना चांगली आहे, केंद्र सरकारची आहे, हे समितीला मान्य आहे. त्यामुळे एका शीर्षामधील निधी दुस-या शीर्षामध्ये कसा वळविता अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, यामध्ये ज्या गाईड लाईन्स आहेत “Utilization of Special Central Assistance to Scheduled Caste Sub-Plan” मधील परिच्छेद १ मध्ये असे नमूद केले आहे की, “Since the schemes/programmes for SCs may be depending upon the local occupational pattern and the economic activities available, the States or Union Territories have been given full flexibility in utilising Special Central Assistance with the only condition that it should be utilised in conjunction with SCSP and resources available whom other sources like various Corporations, financial institutions, etc.” यामध्ये बेसिकली स्पेशल सेंट्रल असिस्टन्सचा फंड युटिलाईज करताना केंद्र सरकारने अॅक्च्युअली स्टेट गव्हर्नमेंटला फूल फ्लेक्झिबिलिटी दिलेली आहे, त्याशिवाय मोटार वाहन प्रशिक्षण - स्किल ट्रेनिंगच्या संदर्भातील पॅरा-८ मध्ये असे नमूद केले आहे की, “The Skill developing training programmes to be implemented with the support of Special Central Assistance funds should be formulated in such a way that after the completion of training, the placement of trained candidates either in waged employment or in self employment is ensured”. यामध्ये पॅरा-१ च्या अनुषंगाने या संदर्भात फूल फ्लेक्झिबिलिटी आहे. पॅरा-८ च्या संदर्भात कौशल्य विकास प्रशिक्षण आहे. मोटार ड्रायव्हिंग प्रशिक्षण हा सुध्दा कौशल्य विकासाचाच भाग आहे. स्किल डेव्हलपमेंटमध्ये, स्किल डेव्हलपमेंटच्या गाईडलाईनला मोटार ड्रायव्हिंग आहे. मोटार ड्रायव्हिंग बेसिकली इसेन्शियली स्किल डेव्हलपमेंट ट्रेनिंग आहे. कारण आयटीआयमध्ये देखील मोटार ड्रायव्हिंग हा एक ट्रेड होता. बेसिकली सन २००८ पर्यंत आयटीआय मोटार ड्रायव्हिंगचे ट्रेनिंग द्यायची, त्यानंतर ते त्यांनी बंद केले. डेफिनेटली आयटीआयमध्ये हा एक स्किल डेव्हलपमेंटचा पार्ट आहे.

केंद्र शासनाच्या या मार्गदर्शनाची प्रत समितीला उपलब्ध करून देण्यात यावी असे समितीने निदेश दिले.

२.८१ समितीने ट्रान्सफर ऑफ दी हेड बाबतचे अधिकार या संदर्भात विचारणा केली होती. मागील बैठकीत सांगण्यात आले होते की, ते अधिकार नाहीत. मग कोणत्या अधिकाराखाली ते शीर्ष बदली केले, शीर्ष बदलण्याचे निर्देश दिले किंवा त्याचे आदेश काढले का? आणि जर आदेश काढले असले तर ते वरिष्ठ अधिकारी असतील, कारण या गोष्टी कनिष्ठ स्तरावर होत नाहीत. शीर्ष हस्तांतर करण्याचे अधिकार नसताना जर शीर्ष हस्तांतर केले असेल तर ते अधिकारी कोण होते ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागाकडून उत्तर प्राप्त झाले नाही.

विभागाच्या तत्कालीन सचिवांनी २० एप्रिलच्या साक्षीमध्ये मान्य केले की, हे पूर्ण चुकीचे झाले आहे. पण आता या गोष्टीचे विभागीय सचिव समर्थन करतात असे दिसून येते असे मत व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, बेसिकली स्पेशल सेंट्रल असिस्टन्सचा जो निधी मोटार ड्रायव्हिंगवर वापरला गेला, त्याचे जस्टिफिकेशन असलेल्या गाईडलाईन्सप्रमाणे हा निधी दिला होता.

पण अगोदरच्या सचिवांनी या संदर्भातील साक्ष देताना हे अधिकार नाहीत, हे करायला नको होते, चुकीचे आहे, असे म्हटले आहे. हे रेकॉर्डवर आहे हे समितीने व महालेखाकारांनी हा मुद्दा काढल्यानंतर आता विभागाकडून या मुद्द्याच्या आधार म्हणून केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय मंत्रालयाने दिनांक ६/१०/९८ अन्वये विशेष केंद्रीय सहाय्य निधीच्या वापराबाबत मार्गदर्शक तत्वे याबाबत सांगण्यात येते. समितीने असे विचारले होते की, ज्या अधिका-यांनी हे शीर्ष हस्तांतर करण्याचे ठरविले, ते

अधिकारी कोण होते आणि जेव्हा शीर्ष हस्तांतर केले, तेव्हा संबंधितांना कोणता अधिकार होता, कोणत्या नियमान्वये, कायद्यान्वये, परिपत्रकान्वये किंवा आदेशान्वये त्यांनी हेड ट्रान्सफर केले, कारण यापुढे शीर्ष हस्तांतर प्रिसिडन्ट होणार आहे. आज बैठकीमध्ये शीर्ष हस्तांतराचे निदान झाले नाही तर हे एकउदाहरण होणार आहे. त्यामुळे ज्या अधिका-यांनी शीर्ष हस्तांतर केले, त्यांनी ते कोणत्या अधिकाराखाली केले ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी पुन्हा याबाबत काहीच उत्तर प्राप्त झाले नाही पण त्यांनी असे सांगितले की, या संदर्भातील जी योजना राबविली गेली, तिचे उपयोगिता प्रमाणपत्र (युटिलायझेशन सर्टिफिकेट) देखील दिले आहे.

२.८२ येथे मुळ मुद्दा हा शीर्ष बदलण्याचा आहे. समिती वारंवार विचारणा करते हे शीर्ष बदलण्याचे काम कोणत्या अधिकाराखाली व कोणी केले पण विभागाकडून मात्र वेगळीच माहिती दिली जाते. शीर्ष बदलणे व उपयोगिता प्रमाणपत्र हा वेगळा विषय आहे. या योजनेच्या विरोधात समिती नाही. अर्थसंकल्पामध्ये रकमेची तरतूद ज्या कामासाठी केली आहे त्याचे पैसे आले आहेत मात्र सदर निधी त्याकरिता न वापरता तो निधी दुसरीकडे (दुस-या हेडखाली) वळविण्याचा अधिकार विभागाच्या अधिकारात आहे. याचेच उत्तर समितीला अपेक्षित आहे. यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, बेसिकली केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय विभागात असलेल्या गाईडलाईन्सच्या अनुषंगाने स्पेशल सेंट्रल असिस्टंसचे पैसे वापरण्यासाठी डेफिनिटली फ्लेक्सिबिलिटी होती.

म्हणजेच अधिकार नव्हते असे समितीने नमूद केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, त्यांना अधिकार होते आणि हे कोणत्या आधारावर होते याबाबत केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचना यामध्ये नमूद केले पाहिजे.

अर्थसंकल्पीय तरतूद केल्यानंतर हे पैसे आले होते मग त्यासाठी परवानगी घेण्याची गरज नाही का ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, अॅक्च्युअली पॅरा-१ मध्ये नमूद केले आहे, त्यामध्ये केंद्र शासनाने राज्य शासनाला फ्लेक्सिबिलिटी दिलेली आहे.

असे असेल तर विभागाला परवानगी घेण्याची गरज नाही का ? कारण अमुक कामासाठी विभागाने निधी मागितलेला असतो, त्यासंदर्भात प्लॅनिंग कमिशनकडे सर्व नियोजन द्यावे लागते, त्यावरून ते पैशाची व्यवस्था करून विभागाकडे पैसे वर्ग करण्यात येतात. पैसे वर्ग झाल्यानंतर विभाग त्यांचे अधिकारात ते वापरता. असे कुठे लिहिले आहे का की, राज्य शासनाच्या अधिका-यांना तपशिलासंदर्भात कोणालाही विचारण्याची आवश्यकता नाही, ते डायरेक्ट हेड बदली करू शकतात, असे आहे का ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, यामध्ये स्पष्टपणे दिले आहे की, “..the States have been given full flexibility in utilising Special Central Assistance with the only condition that it should be utilised in conjunction with SCP.” म्हणजे एससीपीचा जो फंड आहे, त्यासोबत हा पैसा मिळून वापरण्यासाठी फ्लेक्सिबिलिटी दिलेली आहे.

समितीच्या दिनांक २० एप्रिल, २०१७ च्या बैठकीत तत्कालीन सचिवांनी साक्षीमध्ये दिलेल्या मतामध्ये आणि आता विभागीय सचिव सांगत आहेत ते, त्यामध्ये खूप विसंगती आहे. केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनांमध्ये स्टेट हा शब्द वापरला आहे. स्टेट म्हणजे सचिवांचे अधिकार होतील, असे वाटत नाही असे मत समितीने व्यक्त केले. तत्कालीन विभागाचे सचिवांनी या विषयाची वस्तुस्थिती मागिल बैठकीत मांडली, त्यावेळी त्यांनी असे सांगितले की, “The point for your consideration is that the purpose was same”. परंतु असे चालते काय असे समितीने पुन्हा विचारले असता तत्कालीन सचिवांनी त्यावेळी सांगितले की, “Sir, I fully agree it is not possible” असे सांगितले म्हणजे विद्यमान सचिव हे तत्कालीन सचिवांच्या मताशी असहमत आहात का ? कारण एकाच विभागाच्या सचिवांची मते आहेत. It is a continuous process. एका सचिवांनी सांगितले आहे की, “It is not possible” आणि आता विद्यमान सचिव त्याला जस्टिफाय करीत आहात. Whether you are justifying किंवा जबाबदार अधिका-यांवर कारवाई प्रस्तावित करावी. असे समितीने नमूद केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, अगोदरचे सचिव यांनी जे काही समितीच्या मागील बैठकीत सांगितले त्या मताशी ते असहमत आहेत.

तत्कालीन सचिवांच्या मताशी विद्यमान सचिव हे सहमत नाहीत याची कारणे काय आहेत अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, डिफर करण्याचे कारण असे आहे की, अॅक्च्युअली लेखाशीर्ष २२२५-६४९ हे केंद्र पुरस्कृत १०० टक्के आहे आणि हा महामंडळासाठी स्पेशल सेंट्रल असिस्टंससाठी पैसा येतो. महामंडळासाठी हा पैसा वापरण्याऐवजी त्याच शीर्ष अंतर्गत मोटार ड्रायव्हिंगसाठी वापरला गेला आहे आणि त्याची फ्लेक्सिबिलिटी गव्हर्नमेंट ऑफ इंडियाने दिलेली आहे. हेड चेंज झालेले नाही, त्याच शीर्षाच्या अंतर्गत महामंडळासाठी ज्यासाठी पैसा येतो, तो मोटार ड्रायव्हिंग स्कूलसाठी वापरला आहे.

२.८३ यासंदर्भात वित्त सचिवांनी समितीस अवगत केले की, महालेखाकारांनी असे पॉईंट आऊट केले आहे की, यामध्ये काही निधी प्राप्त नव्हता. रिलिज ऑफ फंड शून्य आहे आणि खर्च मात्र ३२९ लाख रुपये आहे. या हेडखाली काहीही निधी प्राप्त नाही.

समितीचे देखील हेच म्हणणे आहे की, त्यांनी तो पैसा हस्तांतर केला आहे. निधी नसताना तो ट्रान्सफर केला आहे. पैसे एका शिर्षामधून दुस-या शिर्षाला ट्रान्सफर केले आहेत. ज्या शिर्षावर पैसे ट्रान्सफर केले, त्या हेडवर शून्य तरतूद होती. हे पैसे ट्रान्सफर करून नवीन पूर्णच्या पूर्ण योजना केली. अपूर्ण पैसे पडले म्हणून पैसे ट्रान्सफर केले असे नाही. समितीचा स्पेसिफिक प्रश्न असा आहे की, हे पैसे कोणत्या तारखेला ट्रान्सफर केले आणि किती तारखेला खर्च केले ?

ही रक्कम एका दिवसात कशी खर्च होते ? एका दिवसात सर्व लोकांना प्रशिक्षण देखील दिले. या योजनेला मूळ तरतूद शून्य होती. शेवटच्या दिवशी म्हणजे ३१ मार्च रोजी निधी हस्तांतर केला. ते पैसे त्या वर्षातच खर्च केले. तरतूद शून्य रुपये होती तर वर्क ऑर्डर कधी दिली ? त्याचे बिल कधी तयार झाले, शाळेच्या मुलांच्या प्रशिक्षणासाठी रक्कम देण्यात आली. हे प्रशिक्षण कधी सुरु झाले, कधी संपले व कोणत्या तारखेला रक्कम हस्तांतर केली व कोणत्या तारखेला कंत्राटदाराला रक्कम वितरित केली ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, मोटार वाहन चालक प्रशिक्षण ही कंटीन्यु योजना होती. सन २००८ मध्ये ही योजना सुरु झाली. या बाबत दि. ३० मार्च २००९ रोजीचा शासन निर्णय आहे. प्रशिक्षणाच्या वेगवेगळ्या योजना आहेत. फॅशन डिझाईनिंग, गारमेंट मॅन्युफॅक्चरिंग व मोटार ड्रायव्हिंग इ. त्यासाठी वेगवेगळे हेड आहेत. अनुसूचित जातीच्या विद्यार्थ्यांना ३ महिन्यांचे प्रशिक्षण देणे या योजनेअंतर्गत त्या वर्षी मूळ तरतूद नव्हती.

मूळ तरतूद नसताना ती योजना कशी काय झाली ? मोटार वाहनकरिता मूळ तरतूद किती होती ? किती विद्यार्थ्यांना प्रशिक्षण देण्यात आले ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, मोटार वाहन करिता शेड्युल्ड कास्ट कंपोनेंटमध्ये सन २००८-०९ मध्ये १०.८९ कोटी रुपयांची तरतूद होती. सन २००९-१० मध्ये २१.८९ कोटी रुपये तरतूद होती. त्यापैकी १०.८९ कोटी रुपये खर्च झाला.

जर १०.८९ कोटी रुपयांची तरतूद होती व तेवढाच निधी खर्च झाला तर निधी कशाकरिता ट्रान्सफर करण्यात आला ? तसेच महालेखाकारांचे म्हणणे आहे की, या करिता तरतूद नाही. तरतूद शून्य आहे.

ज्या हेडमध्ये तरतूद शून्य होती, त्यामध्ये जी अमाऊंट ट्रान्सफर केली त्यास संबंधित अधिका-यांनी समर्थन दिले होते. मागील बैठकीत तत्कालिन सचिवांनी ते योग्य नाही, असे म्हटले होते. शेवटी एजी यांनी तरतूद शून्य असताना पैसे ट्रान्सफर करता येत नाही, असे म्हटले होते. त्यावेळी सदरहू परिच्छेदावर अपूर्ण चर्चा झाली होती. तसेच पूर्वीच्या सचिवांच्या स्टेटमेंटला विद्यमान सचिवांनी डिफर केले होते. या अनुषंगाने समितीच्या पुढील बैठकीत विभागीय सचिवांनी खुलासा केला की, २२२५, ६४४९ लेखाशीर्ष आहे. या लेखाशीर्षातर्गत विशेष सहाय्य निधीमध्ये मोटार वाहन प्रशिक्षण योजनेसाठी खर्च करण्यात आला होता. त्या अनुषंगाने विभागाचा दिनांक ३० मार्च, २००९ रोजीचा शासन निर्णय आहे. त्यामध्ये दिनांक १२ जून, २००८ व दिनांक २८ नोव्हेंबर, २००८ अन्वये १२.४३ कोटी रुपये व ४.४९ कोटी रुपये असे एकूण १६.९३ कोटी रुपये इतके विशेष केंद्र सहाय्य सन २००८-२००९ या वित्तीय वर्षामध्ये प्राप्त झाले होते. असे एकूण १६.९३ कोटी रुपयांचे विशेष केंद्रीय सहाय्य २००८ च्या वित्तीय वर्षात प्राप्त झाले होते. यापैकी ३.५४ कोटी रुपयांची रक्कम फॅशन डिझाईन, गारमेंट मॅन्युफॅक्चरिंग, मोटार ड्रायव्हिंग इत्यादी प्रशिक्षण योजना संचालक, समाजकल्याण विभाग, पुणे यांच्यामार्फत राबविण्यासाठी राखून ठेवली होती. मुळात विशेष केंद्रीय सहाय्य निधी हा स्पेशल कम्पोनेंट प्लॅनसाठी पूरक निधी म्हणून वापरला जातो. त्या अनुषंगाने स्कील डेव्हलपमेंटसाठी हा निधी राखून ठेवला होता. उर्वरित १३.३८ कोटी रुपयांचा निधी ३ मागासवर्गीय महामंडळे आणि खादी ग्रामोद्योग महामंडळाला वितरित केला होता. दिनांक ३० मार्च, २००९ रोजीच्या शासन निर्णयानुसार ३.५४ कोटी रुपयांच्या निधीचे वितरण करण्यात आले. त्यात अनुसूचित जातीच्या विद्यार्थ्यांना ३ महिन्यांचे प्रशिक्षण देण्यासाठी ७ लाख ८०० रुपयांचा निधी ठेवण्यात आला होता. अनुसूचित जाती संवर्गातील अभियंत्यांना विशेष प्रशिक्षण देण्यासाठी १७ लाख ९४ हजार ६६१ रुपयांचा निधी ठेवण्यात आला. तसेच मोटार वाहन चालक प्रशिक्षणासाठी ३.२९ कोटी रुपयांचा निधी ठेवण्यात आला होता.

यासंदर्भात समितीच्या या आधीच्या बैठकीत सविस्तर चर्चा झाली आहे. ही माहिती यापूर्वी रेकॉर्डवर आली आहे. समितीचा मुद्दा असा आहे की, कोणत्याही प्रकारची तरतूद नसताना वेगवेगळ्या हेडला पैसे ट्रान्सफर करता येत नाहीत. ३.५४ कोटी रुपयांचा मूळ विषय आहे. आपण १३ कोटी रुपये महामंडळाकडे ट्रान्सफर केल्यामुळे त्याचा काही प्रश्न नाही. शेवटच्या दिवशी रक्कम हेडमध्ये ट्रान्सफर केली आहे. यात नियमांची पायमल्ली झाल्याचे महालेखाकार यांचे म्हणणे आहे. तरतूद नसताना

हेडमध्ये निधी ट्रान्सफर करता येत नाही. यामुळे हेडमध्ये रक्कम ट्रान्सफर करताना येथे चूक झाली आहे. यासाठी कोण जबाबदार आहेत ? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, यात २२२५ सी ६४९ हे मूळ हेड आहे. बजेट व्हाईट पुस्तकाच्या अॅबस्ट्रॅक्टनुसार डिमांड क्रमांक ३ अंतर्गत मोटार ड्रायव्हिंग २२२५ सी ६४९ आहे. डिसेंबरच्या हिवाळी अधिवेशनात सदर रक्कम पुनर्नियोजित करून ३.२९ कोटी रुपये या हेडमध्ये उपलब्ध करण्यात आली.

पण समितीचा मुद्दा असा आहे की, हेडमध्ये रक्कम ट्रान्सफर करता येत नाही हा समितीचा मूळ प्रश्न आहे. या संदर्भात केलेली कार्यवाही योग्य नाही असे महालेखाकार यांचे म्हणणे आहे.

ओरिजनल बजेट प्रोव्हिजन २२२५०१७९३०१/११ “Training to Motor Drivers”, मूळ बजेटमध्ये तरतूद नव्हती ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, मुळात विशेष केंद्रीय सहाय्यमधून २२२५ सी ६४९ निधी उपलब्ध करण्यात आला.

महालेखाकारांनी समितीच्या निदर्शनास आणले की, याकरिता मूळ विशेष स्कीमसाठी तरतूद केली आहे. त्यात “Training to Motor Drivers” Original Budget Provision-Nil. परंतु विभागाने समितीला अशी माहिती दिली की, डिसेंबरच्या हिवाळी अधिवेशनात सदर रक्कम पुनर्नियोजित करून घेतली आहे. परंतु शासनाने त्यासंबंधी महालेखाकार कार्यालयाकडे कोणत्याही ऑर्डर्स पाठविलेल्या नाहीत.

या अनुषंगाने समितीने विचारणा केली की, हिवाळी अधिवेशनात रिअॅप्रोप्रिएशनचे अॅप्रुव्हल झाले असल्यास ते विभागाने महालेखाकार यांना दाखविले आहे का ? विभागीय सचिवांनी पुन्हा तेच सांगितले.

हिवाळी अधिवेशनात या संदर्भात रिअॅप्रोप्रिएशन झालेले आहे. लेखा आणि हकदारी जे लेखे प्रोव्हाईड करतात त्यांना वेळेत रिअॅप्रोप्रिएशन ऑर्डर्स दिली गेली नाही. यामुळे फायनान्स आणि रिअॅप्रोप्रिएशन अकाउंटमध्ये सदर हेडला झीरो बजेट आहे. विभागाने महालेखाकार कार्यालयाला लेखा आणि हकदारी कळविले असते तर रिअॅप्रोप्रिएटेड प्रोव्हिजन प्रिंट झाली असती असे महालेखाकारांनी निदर्शनास आणून दिले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, या संदर्भात रिअॅप्रोप्रिएशन मंजूर झाले असून त्याला विधिमंडळाने मंजूरी दिली आहे. तसेच बजेट व्हाईट बुकचे अॅबस्ट्रॅक्ट सादर करण्यात येणार आहे.

परंतु ही बाब विभागाने महालेखाकार यांना कळविलेली नाही. विभागाने कागदपत्रे तपासून घ्यावे, वेटिंग करून घ्यावे. तसेच यासंबंधी केलेली कार्यवाही बरोबर आहे असा महालेखाकार कार्यालयाकडून समितीकडे रिपोर्ट आल्यास त्यानुसार समितीकडून पुढील निर्णय घेतला जाईल.

२.८४ परिच्छेद क्रमांक : २.४.८.२ आर्थिक वर्षाच्या अखेरीस केलेले अनावश्यक आहरण.

व

परिच्छेद क्रमांक : २.४.९.६ : सहकारी संस्थांना अर्थसहाय्य योजनेची अंमलबजावणी

अखर्चित रकमांच्या कारवाई व अनुसूचित जातीच्या मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्थाबाबत हा आक्षेप आहे. सदर मुद्यामध्ये औद्योगिक संस्थेच्या अखर्चित रकमाबाबत केलेला कार्यवाहीच गोषवारा सादर केला आहे. **विवरण क्र. ५.** सदर गोषवा-यामध्ये संस्थेची मान्यता रद्द करण्याचा प्रस्ताव ज्या दिनांकास सादर केलेला आहे त्याबाबतचा तपशिल आहे. यामध्ये काही ठिकाणी असे नमूद केले आहे की, मान्यता रद्द करण्याचा प्रस्ताव दिनांक १५.०१.२०१५ व दिनांक २०.१०.२०१५ ला शासनास सादर केला आहे. यावरून असे निदर्शनास येते की, संस्थांवर कारवाई प्रस्तावित केली आहे, मात्र एकाही संस्थेवर कारवाई केलेली नाही, सर्व संस्थांचे प्रस्ताव कारवाईसाठी प्रलंबित आहेत, फक्त कारवाईसाठी शासनास सादर तसेच संयुक्त खात्यावर रक्कम जमा नाही असे स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनामध्ये नमूद केले आहे. विभागाने या संस्थांवर कोणती कारवाई केली आहे ? तसेच ज्या संस्थांची मान्यता रद्द असेल तर त्या संस्थांना पैसे दिले असतील तर त्याचे काय केले ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ऑलरेडी या संदर्भातील नस्ती सादर केली आहे.

सन २०१५ मध्ये शासनाकडे प्रस्ताव आल्यानंतर सन २०१७ पर्यंत कार्यवाही होत नाहीत. गंभीर विषय आहे. या संस्थांना पैसे दिले का ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, निधी मंजूर झाला आहे, पण वितरीत केलेला नाही.

पण अनेक संस्थांना पैसे वितरीत केले आहेत. काही लोकांना भागभांडवल मिळाले आहे. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, काही संस्थांस पैसे वितरीत केले आहेत. पण हे सर्व प्रक्रीया वेगवेगळ्या टप्प्यावर आहे. यावर समितीने असे मत व्यक्त केले की, ही बाब खूप गंभीर आहे. यावर एसआयटी नेमली पाहिजे.

औद्योगिक सहकारी संस्था सोसायटी अस्तित्वात नसेल किंवा काही संस्थांना एक हप्ता दिला असेल, मात्र त्यांनी भागभांडवल दिले नसेल किंवा नंतर काढून घेतले असेल त्या संदर्भात सविस्तर माहिती तसेच आजच्या स्थितीत ज्या संस्थांना अनुदान किंवा कर्ज दिले आहे, त्यातील किती संस्था सुरु आहेत, या बाबींचीही सखोल माहिती व त्या संदर्भात विभागाचे केलेली कार्यवाही याबाबतची माहिती तसेच कोणती संस्था मान्य केली, त्या संस्थेला किती अनुदान दिले, त्यांनी किती अनुदान द्यायचे होते, ते दिले का, आजच्या तारखेला त्या संस्थेची स्थिती काय आहे, ती संस्था सुरु आहे की बंद आहे, तेथे मशिनरी उपलब्ध आहे का, नसेल तर विरोधात काय कारवाई केली या बाबींच्या संदर्भातील सविस्तर माहिती तसेच ज्या संस्थांची मान्यता रद्द करण्याचे प्रस्ताव सादर झाले आहेत, त्याबाबतची माहिती समितीला देण्यात यावी. कारण यामध्ये शेकडो कोटी रुपये वाया गेले आहेत यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, एकूण १०४५ कोटी रुपये आहेत. पण याबाबतची सविस्तर माहिती पुढील बैठकीत सादर करण्यात येईल असे आश्वस्त केले पण समितीला ही माहिती संबंधितांवर केलेल्या कारवाईसहित सादर करावी असे निदेश समितीने दिले.

सदर बाबतीत एफआयआर दाखल केले पाहिजेत. कारण अनुदान घेऊन देखील कोणतीही कार्यवाही केलेली नाही. असा मुद्दा समितीने उपस्थित केला असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, १० जणांवर एफआयआर दाखल झाले आहेत. However, that number is low. एफआयआरमध्ये को-ऑपरेटिव्ह सोसायटी आहेत.

यावर सदर बाबतीत विशेष वकील लावावेत असे समितीने सुचित केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, त्याची काही अडचण नाही. We are ready to appoint Special Counsel. However, the money has already been used. Rs.1045 crores is spent on these societies. एकूण ३७२ युनिट आहेत, त्यापैकी ७२ युनिट सुरु आहेत. मागच्या वर्षापासून इंडस्ट्रियल को-ऑपरेटिव्ह मध्ये कोणतेही इंडस्ट्रियल युनिट असेल तर त्याला काही परवानग्या लागतात. परवानग्या नसतील तर अनधिकृत असतात. सूत गिरणी चालू करतो, त्याला फायर अॅप्रुव्हल लागत नाही. मात्र आता फायर अॅप्रुव्हल बंधनकारक केले आहे. पुष्कळ संस्था अनुदानासाठी येत होत्या, ते त्यामुळे नियंत्रित झाले आहेत. कारण त्यांच्याकडे परवानगी नाही आणि परवानगी नसताना असे करणे अनधिकृतता आहे. सहकार विभागानी एकदा लेखापरीक्षणकेले की, then we can lodge FIR. हे ऑडीट सुरु आहे. १३२ पैकी ८१ चे लेखापरीक्षण सहकार विभागाने केले आहे आणि त्यापैकी ७ एफआयआर दाखल केले आहेत. ५१ चे लेखापरीक्षण सुरु आहे, सहाकार विभागास अजून काही अभिलेख सापडत नाही. सध्या त्यांची स्वतंत्रपणे कार्यवाही सुरु आहे.

सदर कार्यवाही कधीपर्यंत पूर्ण होईल, लेखापरीक्षण किती दिवसांत संपेल ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, याबाबत आयुक्त, सहकार यांच्याबरोबर चर्चा करून याबाबत माहिती पुढील बैठकीत देण्यात येईल.

२.८५ एकूण ३७२ युनिटपैकी फक्त ७२ युनिट सुरु आहेत. मात्र उर्वरीत ३०० युनिटमध्ये काही युनिट बोगस असतील, काही युनिटची दायित्व असेल किंवा नसेल काही युनिटचे अनुदान बंद झाले असेल. प्रकल्प बंद असेल तर त्या संदर्भात समितीचे काही म्हणणे नाही. पण जे युनिट लागलेच नाहीत, त्यांनी फक्त शासनाकडून पैसे घेतले असतील तर ते योग्य नाही. पहिला हप्ता असताना, दुसरा हप्ता कसा दिला, पहिला हप्ता दिल्यावर त्यांनी त्यांचे भागभांडवल दिले का की काढून टाकले. विशेषतः जे युनिट बंद आहेत त्याबद्दलची माहिती समितीला अपेक्षित आहे. चुका किंवा उणिवा असतील, मात्र प्रकल्प सुरु आहे, त्याबद्दल देखील समितीचे काही म्हणणे नाही. फक्त शासनाकडून अनुदान घेऊन, कर्ज घेऊन घर चालवित आहेत, त्यांच्यावर विभागाच्या माध्यमातून कठोर कारवाई झाली पाहिजे. असे समितीने नमूद केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, To a great extent we have controlled this nuisance. उचल घेऊन प्रकल्प सुरु केला नाही त्यांच्यावर देखील कारवाई सुरु आहे. या संदर्भात समितीने सूचित केले की, ज्या संस्थांनी अनियमितता केली आहे त्यांना शिक्षा झालीच पाहिजे. याबाबत माननीय मुख्यमंत्र्यांना या संदर्भात सांगण्यात यावे. शासनाकडे या संदर्भात मागणी केली पाहिजे. शासनाने या संदर्भात स्पेशल टास्क फोर्स तयार करून त्यांच्या विरोधात कारवाई केली पाहिजे. कारण यात ३०० संस्था व १ हजार कोटी रुपये गुंतले आहेत.

हा विषय सहकार विभागाशी देखील संबंधित समितीच्या पुढील बैठकीत सचिव सहकार यांनी देखील उपस्थित रहावे असे समितीने सांगितले.

त्यानुसार समितीच्या पुढील बैठकीत या विषया संदर्भात चर्चा करण्यासाठी सामाजिक न्याय विभागासोबत अप्पर मुख्य सचिव सहकार विभाग हे देखील उपस्थित होते.

अनुसूचित जातीच्या सहकारी संस्थांना अर्थसहाय्य करण्याची योजना याबाबत सहकार विभागाकडून प्राप्त झालेली लेखी माहिती खालीलप्रमाणे आहे.

२.८६ अनुसूचित जातीच्या सहकारी संस्थांना विशेष घटक योजनेमधून दिर्घ मुदतीचे कर्ज व भागभांडवल मंजूर करणेबाबत दिनांक २७/०२/२००४ रोजी सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य, क्रीडा व विशेष सहाय्य विभागामार्फत शासननिर्णय पारित झालेला आहे.

सहकार क्षेत्रात अनुसूचित जातीच्या घटकांमार्फत चालविण्यात येणारे उद्योगधंदे वाढविणे व सहकाराच्या माध्यमातून अनुसूचित जातीच्या घटकांना विकासाच्या मुख्य प्रवाहात आणून त्यांचे आर्थिक जिवनमान उंचविण्यासाठी सदरहू शासननिर्णय पारित करण्यात आला आहे.

योजनेचे स्वरूप - प्रकल्पाचे मुल्य रुपये ५ ते ७ कोटींच्या मर्यादेत राहिल.

अनुसूचित जातीच्या सहकारी संस्थांना द्यावयाच्या अर्थसहाय्याचे सुत्र प्रकल्प मुल्याच्या प्रमाणात पुढीलप्रमाणे निश्चित करण्यात आले.

(१) सहकारी संस्थेचा स्वतःचा हिस्सा	५%
(२) सहकारी संस्थांना शासकीय भागभांडवलापोटी मंजुरी	३५%
(३) विशेष घटक योजनेमधून दिर्घ मुदतीचे कर्ज	३५%
(४) वित्तीय संस्थांकडून दिर्घ मुदतीचे कर्ज	२५%

एकूण १०० %

योजनेच्या अटी व शर्ती

१. या योजनेअंतर्गत केवळ अनुसूचित जातीच्या नोंदणीकृत सहकारी संस्था अर्ज करण्यास पात्र ठरतील. संस्थेचे ७० टक्के भागधारक अनुसूचित जातीचे असावेत.

२. अर्जदार सहकारी संस्थांचा प्रकल्प अहवाल रुपये ५ ते ७ कोटींच्या मर्यादेत असावा. निर्धारित करून दिलेल्या तांत्रिक संस्थाकडून सदरहू प्रकल्प अहवाल तयार करून घ्यावा.

३. अर्जदार संस्थेने एकूण प्रकल्प मुल्याच्या ५ टक्के निधीची उभारणी स्वतः केल्यानंतर, तसेच प्रकल्प मुल्याच्या २५९ रकमेचे कर्ज वित्तीय संस्थाकडून प्रथम उपलब्ध करून घेतल्यानंतर ३५ टक्के भागभांडवल व ३५ टक्के दिर्घ मुदतीचे कर्ज विशेष घटक योजनेअंतर्गत सामाजिक न्याय विभागाकडून देण्यात येईल.

४. सहकारी संस्थांच्या संचालक मंडळावर शासन नियुक्त करेल असा सामाजिक न्याय विभागाचा एक अधिकारी संचालक म्हणून राहिल.

५. प्रकल्प उभारणीचा कमाल कालावधी ५२ आठवड्यांचा राहिल.

६. शासनाकडून भागभांडवल/कर्ज स्वरूपात वितरीत केलेल्या रकमांचे उपयोगिता प्रमाणपत्र संबंधित जिल्हाधिकारी यांचेकडून घेतल्यानंतर पुढील हप्ता वितरीत करण्यात येईल.

७. प्रकल्प मुल्याच्या ९०ऽनिधी अदा केल्यानंतर कर्जाची परतफेड दोन वर्षांनी सुरु करण्यात येईल. कर्ज परतफेडीचा कालावधी सहा वर्षांचा असेल. सदरहू कर्ज वसूलीची जबाबदारी संचालक, समाजकल्याण महाराष्ट्र राज्य पुणे यांची राहिल.

८. लाभार्थी संस्थेने संचालक, समाजकल्याण व संबंधित सहकारी संस्थांचे अध्यक्ष यांचे नावे राष्ट्रीयकृत बँकेत संयुक्त खाते उघडावे व जमा निधी प्रकल्पासाठी विनियोगीत करावा.

९. ज्या कामाकरिता कर्ज व भागभांडवल मंजूर केले आहे. त्याच कामाकरिता प्राप्त रकमेचा विनियोग करावा. निधीचा गैरवापर होत असल्याचे दिसून आल्यास दंडात्मक व्याजदरासह महसुली थकबाकी म्हणून सर्व रक्कम वसूल करण्याचे अधिकार शासनास राहतील.

१०. कर्ज व भागभांडवलाची उचल केल्यानंतर त्याची व्याजासह परतफेड होईपर्यंत स्थावर मालमत्तेसह संपूर्ण प्रकल्प शासनाकडे गहाण ठेवावा. सदरहू गहाणखतावर पहिला हक्क शासनाचा व दुसरा हक्क वित्तीय संस्थेचा राहिल. थकबाकीस संचालक मंडळ जबाबदार राहिल.

११. वरील प्रमाणे अटी शर्तीनुसार प्रस्ताव तपासून योग्य आहे किंवा नाही याबाबत अभिप्राय देण्याची संपूर्ण जबाबदारी संचालक, समाजकल्याण यांची राहिल.

१२. संचालक, समाजकल्याण महाराष्ट्र राज्य पुणे यांच्या मार्फत विहीतरीत्या अर्ज करणा-या संस्थांना कर्ज/भागभांडवल मंजूरीसाठी विचार करण्यात येईल.

१३. उपरोक्त अटी व शर्ती सामाजिक, न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडील दिनांक २२ मे २००८ रोजीच्या शासननिर्णयामध्ये देखील नमूद आहेत.

- समाजकल्याण आयुक्तालयाने दिनांक १७ ऑक्टोबर २०१३ रोजीच्या आदेशाने विधानपरिषद तारांकीत प्रश्न क्र.४२४८३ चे अनुषंगाने अनुसूचित जातीच्या औद्योगिक सहकारी संस्थांना वितरीत केलेला निधी, त्याचा विनियोग व वसुली अनुषंगाने प्रत्येक विभागीय स्तरावर प्रादेशिक उपायुक्त, समाजकल्याण यांचे अध्यक्षतेखाली समिती गठीत करून तपासणीअंती संस्थेने गैरव्यवहार केल्याचे अथवा बनावट कागदपत्रे सादर केल्याचे निदर्शनास आल्यास संबंधीत संस्थांवर फौजदारी कारवाई करणेबाबतचे आदेश पारित केलेले आहेत. तदनुषंगाने या समितीने २४० संस्थांच्या तपासण्या घेतलेल्या आहेत. त्यामध्ये निधीचा गैरविनियोग होत असल्याची बाब या समितीचे निदर्शनास आलेली आहे.
- विधानसभा तारांकीत प्रश्न क्र.७०४९ अन्वये दिनांक ०७/०६/२०१४ रोजी विधानसभेत झालेल्या चर्चेवेळी मा.मंत्री (सहकार) यांनी निधीच्या गैरविनियोगास अनुसरून लेखापरिक्षण केले जाईल व तदनंतर पुढील कारवाई केली जाईल असे आश्वासीत केले होते.
- तदनुषंगाने समाजकल्याण विभागाने शासन अर्थसहाय्य वितरीत केलेल्या ३७२ संस्थांची यादी (विवरण क्रमांक ६) जिल्हानिहाय संबंधीत जिल्हा उपनिबंधक व या कार्यालयास पुरविलेली आहे. त्यापैकी कारवाई करणे आवश्यक असणा-या व मंजूर अर्थसहाय्य रक्कम पूर्णतः वितरीत झालेल्या एकूण १३२ संस्थांचे (विवरण क्रमांक ७) (सुस्पष्ट अहवाल असणा-या ७१ संस्था व संदिग्ध अहवाल असणा-या ६१ संस्था) प्राधान्याने लेखापरिक्षण पूर्ण होणेबाबत समाजकल्याण विभागाने विनंती केली.
- सद्यस्थितीमध्ये सन २०१४-१५ अखेर एकूण अर्थसहाय्य प्राप्त ३७२ संस्थांपैकी ३०२ इतक्या संस्थांचे वैधानिक लेखापरिक्षण पूर्ण होऊन ७ इतक्या संस्थांवर फौजदारी गुन्हे दाखल झालेले आहेत. (विवरण क्रमांक ८) तसेच, लेखापरिक्षण पूर्ण व्हावयाच्या शिल्लक संस्था ७० इतक्या आहेत. याबाबतचा स्वयंस्पष्ट तपशील पुढीलप्रमाणे आहे.

(अ) लेखापरिक्षण झालेल्या २९५ इतक्या संस्थांमध्ये निधीचा गैरविनियोग, अपहार व गैरव्यवहार इ.स. अनुसरून अभिप्राय व निरीक्षणे लेखापरिक्षण अहवालामध्ये नमूद नसलेले फौजदारी गुन्हे नोंदविण्यात आलेले नाहीत.

(ब) लेखापरिक्षण झालेल्या ७ इतक्या संस्थांमध्ये निधीचा गैरविनियोग, अपहार व गैरव्यवहार इ.स अनुसरून अभिप्राय व निरीक्षणे लेखापरिक्षण अहवालामध्ये नमूद असलेले संबंधीत दोषी व्यक्तींवर पोलिस ठाण्यामध्ये फौजदारी गुन्हे नोंदविण्यात आलेले आहेत.

(क) या व्यतिरिक्त एकूण ३ संस्थांवर समाजकल्याण विभागामार्फत फौजदारी गुन्हे नोंदविण्यात आलेले आहेत.

(ड) सदरहू दहा फौजदारी गुन्हे भा.द.वि. (IPC) कलम ३४,४०७,४०९,४२०,४६७,४६८,४७१ अन्वये नोंदविलेले आहेत.

(ई) एकूण ३७२ संस्थांपैकी ७० इतक्या संस्थांचे लेखापरीक्षण पूर्ण व्हावयाचे बाकी आहे. त्याची कारणामिमांसा संक्षिप्तरित्या पुढीलप्रमाणे -

- १८ इतक्या संस्थांवर कलम ८० अन्वये रेकॉर्ड जप्तीची कारवाई सुरु आहे.
- २५ इतक्या संस्थांचे रेकॉर्ड लिखाण काम अपूर्ण अवस्थेत आहे.
- १२ इतक्या संस्थांचे रेकॉर्ड अनुपलब्ध आहे.
- १० संस्था बंद आहेत.
- २ संस्था अवसायनामध्ये असून अवसायकाने पदभार घेतलेला नाही.
- ३ संस्थांची नोंद अपेंडीक्स मध्ये आढळून आलेली नाही.
- शिवाय सन २०१४-१५ अखेर समाजकल्याण विभागाने प्राथम्याने लेखापरीक्षण करणे आवश्यक असल्याचे कळविलेल्या १३२ संस्थांपैकी ११३ इतक्या संस्थांचे वैधानिक लेखापरीक्षण पूर्ण झालेले असून ७ इतक्या संस्थांवर संबंधित पोलिस ठाण्यांमध्ये फौजदारी गुन्हे नोंदविलेले आहेत. तसेच, लेखापरीक्षण पूर्ण व्हावयाच्या शिल्लक संस्था १९ इतक्या आहेत. याबाबतचा स्वयंस्पष्ट तपशील पुढीलप्रमाणे -

(अ) लेखापरीक्षण झालेल्या १०६ संस्थांमध्ये निधीचा गैरविनियोग, अपहार व गैरव्यवहार इ.स. अनुसरून अभिप्राय व निरीक्षणे लेखापरीक्षण अहवालामध्ये नमुद नसलेले फौजदारी गुन्हे नोंदविण्यात आलेले नाहीत.

(ब) लेखापरीक्षण झालेल्या ७ इतक्या संस्थांमध्ये निधीचा गैरविनियोग, अपहार व गैरव्यवहार व इ.स. अनुसरून अभिप्राय व निरीक्षणे लेखापरीक्षण अहवालामध्ये नमुद असलेले संबंधित दोषी व्यक्तींवर पोलिस ठाण्यामध्ये फौजदारी गुन्हे नोंदविण्यात आलेले आहेत.

(क) या व्यतिरिक्त एकूण ३ संस्थांवर समाजकल्याण विभागामार्फत फौजदारी गुन्हे नोंदविण्यात आलेले आहेत.

(ड) सदरहू दहा फौजदारी गुन्हे भा.द.वि. (IPC) कलम ३४,४०७,४०९,४२०,४६७,४६८,४७१ अन्वये नोंदविलेले आहेत.

(ई) एकूण १३२ संस्थांपैकी १९ इतक्या संस्थांचे लेखापरीक्षण पूर्ण व्हावयाचे बाकी आहे. त्याची कारणमिमांसा संक्षिप्तरित्या पुढीलप्रमाणे आहे.

- ८ संस्थांवर कलम ८० अन्वये रेकॉर्ड जप्तीची कारवाई सुरु आहे.
- ६ संस्थांचे रेकॉर्ड लिखाण काम अपूर्ण अवस्थेत आहे.
- १ संस्थांचे रेकॉर्ड अनुपलब्ध आहे.
- १ संस्था बंद आहे.
- २ संस्था अवसायनामध्ये असून अवसायकाने पदभार घेतलेला नाही.
- १ संस्थांची नोंद अपेंडीक्स मध्ये आढळून आलेली नाही.

सन २०१४-१५ पासून जिल्हा उपनिबंधक व जिल्हा विशेष लेखापरीक्षक यांचेकडे सदरहू संस्थांच्या लेखापरीक्षणास्तव सातत्यपूर्ण पाठपुरावा या कार्यालयामार्फत सुरु आहे.

समितीने विचारणा केली की, सन २०१३-१४ मध्ये काही सहकारी संस्थांच्या लेखापरीक्षणासंबंधी आदेश काढण्यात आले होते. या संदर्भात सद्यस्थिती काय आहे ? यावर अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, १३२ संस्थांपैकी

आतापर्यंत ११३ संस्थांचे लेखापरीक्षण पूर्ण झाले असून १९ संस्थांचे लेखापरीक्षण राहिले आहे. त्यात काही सोसायट्यांचे पत्ते वेगळे असल्यामुळे त्या सापडत नाहीत, तसेच काही सोसायट्यांचे रेकॉर्ड व्यवस्थित ठेवलेले नाही.

२.८७ यासंदर्भात समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणले की, दिनांक ७/६/२०१४ रोजी विधानसभेत या संदर्भात तारांकित प्रश्न उपस्थित करण्यात आला होता. सदर प्रश्नाला उत्तर देतेवेळी मंत्री महोदयांनी गैरविनियोगास अनुसरून लेखापरीक्षण केले जाईल व त्यानंतर पुढील कारवाई केली जाईल असे आश्वासित केले होते. आता ३ वर्षांचा कालावधी उलटून गेला आहे. मंत्री महोदयांनी सद्नात अश्वासन दिल्यानंतर त्याची पूर्तता होण्यासाठी साधारणतः किती कालावधी लागतो ? यावर अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, १३२ संस्थांपैकी आतापर्यंत ११३ संस्थांचे लेखापरीक्षण पूर्ण झाले असून उर्वरित असलेल्या १९ संस्थांपैकी ८ संस्थांकडील रेकॉर्डची जप्ती करण्याची कारवाई सुरु आहे. सध्या त्यांच्या स्तरावर रेकॉर्ड सापडत नाही. ६ संस्थांकडे उपलब्ध असलेले रेकॉर्ड अर्धवट अवस्थेत आहे. एका संस्थेकडे रेकॉर्ड उपलब्ध होत नाही. एक संस्था बंद असल्याचे आढळून आले आहे. दोन संस्था अवसायनामध्ये गेल्या आहेत आणि एका संस्थेची नोंद काल म्हणजे दिनांक ८ मे, २०१७ रोजी सापडली असून त्या संस्थेचे रेकॉर्ड कशा अवस्थेत आहे याची विभागाला तपासणी करावी लागणार आहे.

पण पूर्वीची यादी ही ७१ संस्थांची आहे. याबाबत खुलासा करताना अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, ७१ आणि ६१ अशा एकूण १३२ संस्थांपैकी आतापर्यंत ११३ संस्थांचे लेखापरीक्षण पूर्ण झाले आहे. उर्वरित १९ संस्थांच्या संदर्भात विविध कारणांमुळे लेखापरीक्षणाची कार्यवाही पूर्ण होऊ शकली नाही. या संदर्भात जप्तीची कार्यवाही यशस्वी होत नसल्यास कलम ८० अन्वये संबंधितांवर गुन्हे दाखल करण्याची कारवाई करण्यात येते. ही कारवाई तहसीलदारांमार्फत पोलिसांची मदत घेऊन केली जाते.

२.८८ लेखापरीक्षण न झालेले उर्वरित १९ संस्थांच्या संदर्भात लेखापरीक्षणाची संपूर्ण कार्यवाही करून समितीसमोर सादर करावी? ७१ संस्थांची माहिती देतेवेळी उर्वरित ६१ संस्थांच्या संदर्भात कार्यवाही का करण्यात आली नाही ? अशी विचारणा महालेखाकार कार्यालयाच्या माध्यमातून केली ही बाब समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणून दिली असता अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, अशाप्रकारे संस्थांचे लेखापरीक्षण करण्यासाठी लेखापरीक्षकाची (ऑडिटरची) नेमणूक केल्यानंतर त्यांच्याकडून सदर संस्था सापडत नसल्यासंबंधी अहवाल सादर करण्यात आले होते. त्या आधारे यापूर्वी झालेल्या साक्षीच्या वेळी समितीला माहिती देण्यात आली होती. त्यानंतर संबंधित संस्थांचा शोध घेण्याचा सातत्याने प्रयत्न करण्यात आला. लेखापरीक्षकाने संस्था सापडत नसल्याचा अहवाल दिल्यानंतर स्थानिक अधिका-यांची मदत घेऊन संस्थांचा शोध घेण्यात आला. त्यानुसार सदर संस्थांची तपास करून कागदपत्रे मिळविली आणि त्यांचे ऑडिट करून आतापर्यंत १३२ संस्थांपैकी ११३ संस्थांचे लेखापरीक्षण पूर्ण केले आहेत. आजच्या बैठकीमध्ये मूळ मुद्या उर्वरित १९ संस्थांच्या लेखापरीक्षणासंदर्भातील आहे. सहकार विभागाकडून ६ महिन्यांला या संदर्भात कार्यवाही करण्यात येईल.

या संदर्भात ३ वर्षांचा कालावधी उलटून गेला आहे. आता पुन्हा ६ महिन्यांचा कालावधी लागणार आहे. त्यामुळे या संदर्भात लवकरात लवकर कार्यवाही करणे गरजेचे आहे. १३२ संस्थांनी एक ते दोन हप्ते घेतलेले आहेत. तसेच सदर संस्थांनी स्वतःची ५ टक्के रक्कम खर्च केली नाही. त्यांना बँकेकडून कर्ज सुध्दा मिळाले नाही. तसेच काही संस्था अस्तित्वात असल्याचे दिसून येत नाही. अशा अनेक बनावट संस्था आहेत. यात शासनाचा निधी गुंतलेला आहे. सहकार विभागाकडून सदर संस्थांची नोंदणी झाल्यानंतर समाजकल्याण विभागाने पुढील कार्यवाही केली. काही संस्था ट्रेस होत नसल्यामुळे त्यासंबंधी पुढील कारवाई करणे अत्यावश्यक आहे असे मत समितीने व्यक्त केले असता अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, यासंदर्भात आतापर्यंत झालेल्या घडामोडीबाबत इतिवृत्तावरून असे दिसून येते की, तत्संदर्भात दोन भाग आहेत. नियमित लेखापरीक्षण (रेग्यूलर ऑडिट) एक्झरसाईझ हा एक भाग आहे, त्यानुसार सर्व संस्थांचे लेखापरीक्षण करण्यात येते. आता विशेष पार्श्वभूमीवर १३२ संस्थांचे लेखापरीक्षण करण्यात येत आहे. सद्यस्थितीत त्या कार्यवाहीची प्रक्रिया थांबू शकत नाही. एखाद्या लाभार्थ्याने (बेनिफिशरिजने) पैशाचा गैरवापर केला, भ्रष्टाचार केला, गैरव्यवहार केला तर तत्संदर्भात कारवाई करण्याचे विभागाला अधिकार आहेत, त्याप्रमाणे विभाग कारवाई करू शकतो. मात्र आता येथे स्टॅच्युटरी ड्युटीचा, कर्तव्याचा भाग म्हणून त्या संस्थांचे लेखापरीक्षण करण्यात येत आहे. एकूण संस्था १ लाख ९७ हजार आहेत. मागच्या वर्षी १ लाख १६ हजार संस्थांचे लेखापरीक्षण करण्यात आले. टप्प्यांमध्ये अनेक बाबी असतात जसे की, संस्थेच्या ठिकाणी पोहचल्यानंतर समजते की, त्यांच्याकडे रेकॉर्ड उपलब्ध नाही किंवा तेथे संस्थाच नाही. तेव्हा तत्संदर्भात यंत्रणा कामाला लावून कार्यवाही पूर्ण करण्यात येते. बाकीचे सर्व टप्पे आहेतच. काही संस्था बंद आहेत. बंद संस्थांचे पदाधिकारी कोण आहेत, त्यांचा शोध घेऊन त्यांच्याविरुद्ध कारवाई करणे हा

एक भाग आहे. कायद्यामध्ये १४६, १४७ अशी काही कलमे आहेत, त्या अंतर्गत त्यांच्याविरुद्ध कारवाई करणे हा एक भाग आहे. विभाग हेच करू शकतो.

२.८९ सदर प्रकरणी दोन मुद्दे आहेत. इन्टेंशन ऑफ दी सोसायटी हे देखील महत्वाचे आहे. इन्टेंशन चांगले आहे, मात्र युनिट फेल झाले तर त्या संदर्भात कोणीही काहीही करू शकत नाही. मात्र भागभांडवल, कर्ज घ्यायचे आणि ते गडप करून टाकायचे, हे बरोबर नाही. असे प्रकार झाले आहेत की, संस्थांचे पत्तेच मिळत नाहीत. हा अप-व्यवहारच आहे. त्यांनी शासनाचा पहिला, दुसरा हप्ता घेतलेला आहे म्हणून त्या १३२ संस्थांची चौकशी करण्यात येत आहे. सध्या १ लाख संस्था असून त्या रजिस्टर्ड आहेत, त्यांना अनुदान दिले जाते. संस्था चालू असतील, डिफॉल्टर नसतील तर त्याबाबत बोलता येत नाही. मात्र ज्या संस्थांचा गायब आहेत. अशा संस्थांचे संचालक, सभासद कुठेतरी सापडतीलच. एकही व्यक्ती सापडणार नाही, असे होणार नाही. सहकार विभाग अशा संस्थांचे ४ वर्षे इन्स्पेक्शनच करू शकत नाही तर नेमकी वस्तुस्थिती काय आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, येथे लेखापरीक्षणाचे जे मुद्दे मांडले आहेत, त्यामध्ये भावनिक प्रश्न आहेत. कम्पॅशनेट व्ही घेऊन सदसद्विवेकबुद्धीने प्रयत्न केले, मात्र त्या प्रयत्नांना यश आले नाही, हा एक मुद्दा आहे. मात्र विभागाच्या लेखापरीक्षणाचा व्ही महालेखाकारांसारखा असला पाहिजे. महालेखाकारांच्या व्हीमध्ये कोणतीही दया-माया किंवा कोणतीही भावना नसते. संस्थेमध्ये जाऊन लेखापरीक्षण करणार की, यामध्ये असा प्रकार झाला आहे, आमचे ते काम आहे, आम्ही ते करू. यापूर्वी नमूद केलेच आहे की, रेकॉर्डचा शोध घेण्यात येत आहे, रेकॉर्ड सापडत नाही अशा निष्कर्षाला आलो तर पुढील कारवाई सहकार कायदानुसार करण्यात येईल. मात्र ही योजना सामाजिक न्याय विभागाची आहे, त्या अंतर्गत असलेली कारवाई सामाजिक न्याय विभाग स्वतंत्ररित्या केव्हाही करू शकतात. विभागाने व्ही घ्यायचा आहे की, त्यांनी केलेले प्रयत्न फसले आहेत.

आता सामाजिक न्याय विभागाने व्ही घेतला आहे की, एकदा त्या संस्थांचे लेखापरीक्षण होऊ द्यावे. १३२ संस्थांकडे शासनाचे पैसे गुंतले आहेत, त्यामुळे महालेखाकारांनी हा लेखापरीक्षण परिच्छेद काढला आहे आणि त्यामुळे त्या संस्थांचा शोध घेण्यात येत आहे. It can be the case of all the societies. १३२ संस्थांमधील १९ संस्था सापडत नाहीत, त्याप्रमाणे १ लाख संस्थांमध्ये अशा किती तरी संस्था असू शकतील. त्यामुळे त्या संदर्भात सहकार विभागाकडे नियमित लेखापरीक्षणाची पद्धत (रेग्यूलर ऑडिटची सिस्टिम) नाही का, किंवा सुमोटो संस्थांचे लेखापरीक्षण दरवर्षी करीत नाही का, पूर्वी जर या संस्थांचे लेखापरीक्षण झाले असेल तर ते कसे काय झाले ? कारण सहकार विभागाच्या म्हणण्यानुसार त्यांना संस्थांचा सापडत नाहीत. असे समितीने नमूद केले असता अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, सर्वच संस्था सापडत नाही असे नाही.

२.९० समिती सापडत नसलेल्या संस्थांबाबत चर्चा करीत आहे. सहकार विभागाने ७१ संस्थांचे लेखापरीक्षण केले आहे त्यामधील २८ संस्था डिफॉल्टर आहेत त्या २८ संस्थांवर कारवाई करण्याच्या संदर्भात सामाजिक न्याय विभागाने सहकार विभागास कारवाई करण्यास सांगितले आहे. २८ संस्थांऐवजी ७ संस्थांवर कारवाई केली आहे. सर्व २८ संस्थांवर कारवाई का केली नाही. प्रादेशिक उप आयुक्तांना, डीडीआरला सांगितले की, तुम्ही कारवाई करावी. सहकार विभागाने फक्त ७ संस्थांवर कारवाई इनिशिएट केली. विभागीय सचिव ६१ संस्थांच्या संदर्भात सांगत आहेत, त्यामध्ये आणखी संस्था वाढल्या आहेत. त्याचाही आढावा घ्यायला पाहिजे. Ultimately, it should be done every quarterly. विभागाकडून २-३ वर्षात सुमोटो लेखापरीक्षण होत नाही का, होत असेल तर, अशी परिस्थिती कशी काय आली ? अशी विचारणा समितीने केली असता अपर मुख्य सचिव, सहकार सचिवांनी सांगितले की, कायद्यामध्ये तरतूद आहे की, दरवर्षी संस्थांनी लेखापरीक्षण करून घेतले पाहिजे. तरतूद अशी देखील आहे की, एखाद्या संस्थेमध्ये शासनाचे भागभांडवल आहे, एखाद्या योजनेमार्फत फायदा देण्यात येत आहे तर त्या संस्थेचे विभागाने शासनाच्या लेखापरीक्षकामार्फत लेखापरीक्षण करण्यात येते. मात्र जेथे तसे नाही, त्यांच्या संदर्भात पूर्वीपासून अशी तरतूद आहे की, त्यांनी शासकीय लेखापरीक्षकाकडून दरवर्षी लेखापरीक्षण करून घेणे बंधनकारक आहे. त्यांनी स्वतः लेखापरीक्षक नेमला नाही तर निबंधक सहकार आयुक्त हे निबंधक देखील आहेत, ते कार्यवाही करू शकतील. हा प्रचंड व्याप आहे. १ लाख ९७ हजार संस्थांपैकी १ लाख संस्था अशा आहेत की, पण याचवेळी समितीने विभागीय सचिवांना थांबविले व विभागाच्या निदर्शनास आणले की, विभागाने सामाजिक न्याय विभागाशी निगडित ज्या संस्था आहेत त्या संस्थांच्या संदर्भात बोलावे. या विषयाला उगाचच मोठे स्वरूप देऊ नये. विभागाला १३२ संस्थांच्या संदर्भात खुलासा करावयाचा आहे. सन २०१४-१५ अखेर ३७२ संस्थांपैकी ३०२ संस्थांचे वैधानिक लेखापरीक्षण पूर्ण झाले होते. आज त्याला अडीच वर्षे झाले आहेत. राहिलेल्या संस्थांचे वैधानिक लेखापरीक्षण करण्यासाठी २ वर्षे वेळ कमी आहे का ? विधानसभेमध्ये हा प्रश्न चर्चेला आला होता. त्यावेळी यासंदर्भात आश्वासन दिले आहे, मात्र त्यानंतरही २ वर्षांपर्यंत ७० संस्थांचे लेखापरीक्षण न होणे हे विभागाला भूषणावह नाही असे मत समितीने खेदाने व्यक्त केले.

२.९१ समितीने मांडलेल्या उक्त मतास अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सहमती दर्शविली व समितीस अवगत केले की, आता सहकार विभागास पुढील कारवाई करावयाची आहे, कागदपत्रे असतील तरच लेखापरीक्षण होऊ शकेल. सहकार विभागाकडे ७० संस्थांची माहिती आहे, १८ संस्थांच्या विरुद्ध जप्तीची कारवाई आहे. विभागाला जप्तीच्या कारवाईच्या संदर्भात तहसीलदार व फौजदार यांच्यावर अवलंबून रहावे लागते. ती कारवाई सुरु आहे. २५ संस्थांचे लेखापरीक्षण होऊ शकत नाही, कारण त्यांची कागदपत्रे अपूर्ण आहेत. आता त्या संदर्भात कारवाई करणे भाग आहे. मात्र लेखापरीक्षण होणे अवघड आहे.

पण हा फौजदारी गुन्हा आहे, ब्रीच ऑफ ट्रस्ट आहे. या संदर्भातील कायदा आहे. सहकार कायदा, १९६० अंतर्गत उच्च न्यायालयाचे रूलिंग आहे. उच्च न्यायालयाच्या सन २०१४ च्या निर्णयानुसार कारवाई करण्याबाबत आदेशित केले आहे. सहकार विभागाकडून संस्थांचे लेखापरीक्षण होत नाही, विभागाला संस्थाही सापडत नाहीत. पण पैसे देताना सर्व होते, मात्र आता त्या संस्था सापडत नाहीत.. सहकार विभागात संस्था रजिस्टर्ड होतात, त्यावेळी त्या संस्थांच्या पदाधिका-यांची नावे, पत्ते हे देखील रजिस्टर्ड होत असतात. विभागाने ४ वर्षात त्यांच्यावर कोणती कारवाई केली,? संस्था रजिस्टर्ड करताना नावे, पत्ते घेतले होते, मग त्यांना आतापर्यंत का पकडण्यात आले नाही, त्यांच्यावर गुन्हे का दाखल करण्यात आले नाहीत ? अशी विचारणा समितीने केली असता अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, समितीने उपस्थित केलेला हा मुद्दा बरोबर आहे. काही संस्थांची कागदपत्रे अपूर्ण अवस्थेत आहेत किंवा त्यांच्याकडे रेकॉर्डच उपलब्ध नाही. त्यामुळे जप्तीची कारवाई सुरु आहे. आता देखील कारवाई सुरु आहे. आता ही कारवाई बंद केली पाहिजे आणि पुढच्या कारवाईला सुरुवात केली पाहिजे.

२.९२ विधानसभेत प्रश्न विचारून ४ वर्षे झाली आहेत. सन २०१७ मध्ये देखील इतक्या संस्थांचे लेखापरीक्षण पूर्ण करू शकत नाही किंवा संस्थांच्या जबाबदार लोकांना पकडले जाऊ शकत नाही, हे योग्य नाही या मध्ये लेखापरीक्षण करून निर्णय घेण्यात यावा किंवा संबंधित सापडत नसतील तर फौजदारी गुन्हाची शिफारस करावी असे समितीने सुचित केले असता अपर मुख्य सचिव सहकार विभाग यांनी सांगितले की, त्यांनी सूचना दिल्या आहेत की संबंधित संस्थांवर जप्तीची कारवाई करण्यात यावी अपूर्ण अभिलेखे पूर्ण करणे भाग होते. कारण त्यामध्ये शासनाचे पैसे गुंतले आहेत. तसेच सदर प्रकरणी कठोरपणे कारवाई केली पाहिजे. याबाबतसहकार विभागाच्या सचिवांनी सामाजिक न्याय विभागाच्या सचिवांना देखील हेच सांगितले आहे की, जे सापडत नाहीत, त्यांच्या मागे धावण्यामध्ये काहीही अर्थ नाही, तत्संदर्भात कारवाई करण्यात यावी. या अनुषंगाने सचिव, सामाजिक न्याय यांनी देखील समितीस अवगत केले की, एकूण १३२ संस्थांचे विशेष लेखापरीक्षण करण्यात येईल, असा निर्णय घेण्यात आला होता. १३२ संस्थांपैकी ८१ संस्थांचे लेखापरीक्षण पूर्ण झाले आहे आणि ५१ संस्थांचे लेखापरीक्षण बाकी आहे.

सहकार विभाग व सामाजिक न्याय विभागाच्या सचिवांनी दिलेली उपरोक्त माहिती समितीस अवगत आहे. पण समिती कारवाई करण्यास उशिर का झाला याबाबत प्रश्न विचारत आहे त्यामुळे त्यासंदर्भतच उत्तरे समितीस अपेक्षित आहेत. गेली तीन वर्षे या प्रकरणासंदर्भात विभागाकडून काहीच कार्यवाही करण्यात येत नसल्यामुळे याचा अर्थ असा होतो की, विभागाचे या सर्व प्रकरणास मूक समर्थन आहे. त्यामुळे समितीला अशी शिफारस करावी लागेल की, गेली तीन वर्षे विभागाकडून या प्रकरणात कोणतीही कार्यवाही करण्यात येत नसेल तर सदर प्रकरणाची अॅन्टी करप्शन ब्युरोकडे सोपवून चौकशी करावी व यामध्ये सामाजिक न्याय विभागाच्या अधिका-यांची देखील नावे घ्यावीत असे जर समितीने केले तर हा विषय अतिशय गंभीर होईल असे मत समितीने खेदाने व्यक्त केले.

औद्योगिक संस्था १३२ पैकी २८ संस्थांबद्दल विभागाने सहायक उपायुक्तांना, निबंधकांना पत्र पाठविले. मात्र अजूनपर्यंत २८ संस्थांवर गुन्हे दाखल केलेले नाहीत. ७१ संस्थांपैकी १८ संस्था सुटलेल्या आहेत. व २८ संस्थांच्या संदर्भात आयुक्तांनी आदेश दिले की, त्यांच्यावर गुन्हा दाखल करण्यात यावा. उपायुक्तांनी ३ संस्थांवर गुन्हा दाखल केला आणि सहकार विभागाने ७ संस्थांवर गुन्हा दाखल केला. ६१ संस्थांचे पत्तेच नव्हते. प्रधान सचिवांनी सांगितले की, विभागाने ४२ संस्थांचा सर्व्हे केला आहे. आता ११३ संस्था झाल्या आहेत. २८ संस्थांवर कारवाई केली की नाही, त्या २८ संस्थांचा सर्व्हे करून त्यांच्यावर कारवाई करण्यात येणार आहे काय? कारण समितीला असे सांगण्यात आले की, त्या संस्थांचे लेखापरीक्षण झालेले नाही, ४२ संस्थांचे लेखापरीक्षण झाले. २८ संस्थांवर अजूनपर्यंत कारवाई केली की नाही ? विभागाने त्या संस्थांना पहिला हप्ता, दुसरा हप्ता असे अनुदान दिले आहे. युनिट फेल झाले त्या संदर्भात समितीचा कोणताही आक्षेप नाही. व्हायबिलिटी किंवा ते युनिट कसे उभे करता येईल याचा विचार करता येईल. मात्र जे पैसे घेऊन गायब झाले आहेत, अशांवर फौजदारी गुन्हा का दाखल केला जात नाही ? असे प्रश्न समितीने उपस्थित केले असता सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, सदर प्रकरणी अडचणी वाजवी होत्या की नाहीत, प्रामाणिक प्रयत्न करूनही यशस्वी झाले नाहीत, त्यामुळे या संदर्भात विभागाला व्हू घ्यायचा आहे.

२.९३ विभागाने व्हु घेतला आहे. २८ लोकांवर गुन्हा दाखल करण्याचा निर्णय आयुक्तांनी घेतला आहे. तत्संदर्भात कळविले होते, मात्र विभागाने तसे केले नाही. बाकीच्या संस्थांचे लेखापरीक्षण ३ वर्षे होत नाही. आणि पुन्हा या संदर्भात ६ महिन्यांची मुदत मागण्यात येत आहे. जर विभागाला संस्थाच सापडत नसेल तर काय म्हणायचे ? १ महिन्याच्या आत सर्व १९ संस्थांचे लेखापरीक्षण करून घ्यावे असे निदेश समितीने दिले असता अप्पर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, खात्री पटली असेल की, जप्तीची कारवाई करून सुध्दा रेकॉर्ड मिळणार नाही, लिखाण देखील अपूर्णच राहणार आहे.

संस्था बोगस आहेत, त्या पत्त्यावर दिसत नाहीत तर सहकार कायद्यांतर्गत त्या संस्थांवर कारवाई करण्याचा कोणता अधिकार आहे, सहकार विभागाला सहकार नियमाच्या अंतर्गत संबंधितांवर फौजदारी गुन्हा दाखल करता येतो का ? अशी विचारणा समितीने केली असता अप्पर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, फौजदारी गुन्हा दाखल करता येतो. कलम १४६ नुसार रेकॉर्ड दिले नाही किंवा जाणूनबुजून, गैरहेतू ठेवून रेकॉर्ड गहाळ केले तर त्यांच्यावर कारवाई करता येते. कलम १४७ नुसार दंडाची तरतूद देखील आहे. ज्युडिशियल मॅजिस्ट्रेट फर्स्ट क्लास ट्रायल करतील असे यामध्ये आहे. ही मोठी प्रोसेस आहे. पण प्रोसेस जरी मोठी असली तरी तत्संदर्भात प्रोसेस करावी लागणार आहे. जप्तीची कारवाई करून सुध्दा रेकॉर्ड उपलब्ध होणारच नाही, त्यापेक्षा सामाजिक न्याय विभागाने अशा संस्थांवर करावी.

विभागाची इच्छा असती तर विभागाने या संदर्भात एसआयटी, स्पेशल टीम नेमली असती, सर्व कार्यवाही केली असती. पण विभागाची इच्छा नसेल तर काहीही होणार नाही. विभागाने डिफॉल्टर ११३ संस्थांवर कारवाई करावी. तसेच १९ संस्थांकडे १९ लेखापरीक्षक पाठवून द्यावेत. त्यांच्यावर गुन्हा दाखल करावा, एफआयआर दाखल करावा. ३० जूनपर्यंत संस्थांवरील कारवाई पूर्ण करावी असे निदेश समितीने दिले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, सदर कार्यवाहीसाठी २ महिने द्यावेत. संबंधितांवर कारवाई करून घेण्यात येईल.

जर संस्था सापडत नाहीत, संस्था जागेवर नाहीत तर मग अजून विभागास कशाची खात्री करायची आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता अप्पर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, अशी परिस्थिती सर्व ठिकाणी नाही. काही संस्थांकडे रेकॉर्ड नाही. ज्या संस्था सापडत नाहीत किंवा ज्या संस्थांकडे रेकॉर्ड सापडत नाही त्यांच्यावर कारवाई करण्यात यावी. काही संस्थांकडे त्या काळातील रेकॉर्ड असेल तर त्याचे लेखापरीक्षण करणे भाग आहे. त्यामुळे विभागाला ती कार्यवाही पूर्ण करावी लागेल.

२.९४ ज्या १९ संस्थांचा आढावा दिला आहे, त्यामध्ये कारणे अशीच दिली आहेत की, संस्था जागेवर नाहीत, त्यामुळे कागदपत्रे उपलब्ध नाहीत. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता अप्पर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, अशा काही संस्था आहेत. १० संस्था बंद आहेत. काही संस्थांच्या मागे ससेमिरा लावला आहे. रेकॉर्ड मिळवा, असे सांगितले आहे. तहसीलदारामार्फत त्यांच्यावर जप्तीची कारवाई करावी, असेही सांगितले आहे.

या अनुषंगाने वित्त सचिवांनी तीन प्रश्न उपस्थित केले. पहिला प्रश्न असा आहे की, अजूनही ही योजना चालू आहे का आणि त्यासाठी अजूनही अर्थसंकल्पात तरतूद केली जाते काय (बजेट अॅलोकेट), दुसरा प्रश्न असा आहे की, या योजनेतर्गत ज्या प्रकल्पासाठी २२ अटींवर कर्ज दिले होते, तो प्रकल्प पूर्ण होऊन त्याकडून संपूर्ण कर्जाची परतफेड झाली आहे का, ही योजना एका प्रकरणात तरी यशस्वी झाली आहे का ? तिसरा प्रश्न असा आहे की, ज्या प्रकरणांत लोक सापडत नाहीत किंवा दिलेली रक्कम हडप केली आहे, त्या प्रकरणांत त्यांची खाजगी मालमत्ता जप्त करण्याच्या संदर्भात वसुलीची तरतूद आहे का ? यावर सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, ही योजना अजून सुरु आहे. योजनेसाठी यावर्षी भाग भांडवलासाठी ५० कोटी रुपये व कर्जासाठी ५० कोटी रुपयांची तरतूद करण्यात आलेली आहे. ही योजना पूर्ण रिस्ट्रक्चर करावयाची आहे या योजनेच्या शासन निर्णयाचा मसुदा तयार झालेला आहे. मुख्यमंत्री महोदयांनी या संदर्भामध्ये काही सूचना केलेल्या आहेत त्यांच्या सूचनांचा विचार करून ही योजनाची पुनर्रचना करण्यात येणार आहे.

सदर योजनेची पुनर्रचना (रिस्ट्रक्चर) करण्यासंदर्भात विभागीय प्रतिनिधीकडून असे सांगण्यात आले की, नवीन सूचना आलेली आहे की, या योजनेची अंमलबजावणी बँकेमार्फत करण्यात यावी. या योजनेमध्ये सध्या राज्याचे शेअर कॅपीटल ३५ टक्के आहे, लोन ३५ टक्के आहे व बँकेचे लोन २५ टक्के आहे. या योजनेची अंमलबजावणी समाज कल्याण विभाग करीत आहे. या योजनेच्या नवीन शासन निर्णयाच्या मसुद्यामध्ये असे नमूद केले आहे की या योजनेची अंमलबजावणी बँकेमार्फतच करण्यात यावी.

२.९५ पण बँकेमार्फत ६० टक्के लोन मिळू शकेल का ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, घटक (कंपोनेंट) तशाच प्रकारे राहतील. या योजनेची बँकेमार्फत तपासणी करून जर ही योजना योग्य असेल तर या योजनेला बँकेची मान्यता घेऊन बँकेमार्फत या योजनेचा सर्व निधी वितरीत केला जाईल. सद्यःस्थितीत हा निधी समाज कल्याण विभागामार्फत वितरीत केला जात आहे.

या प्रकरणामध्ये किती प्रकल्प यशस्वी होऊन कर्जाची परतफेड झालेली आहे व विभागाने दिलेल्या एकूण निधीपैकी किती निधी परत आलेला आहे? अशी विचारणा वित्त सचिवांनी समितीमार्फत केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, या प्रकल्पामध्ये ३७२ पैकी ७२ संस्थांनी उत्पादन सुरु केलेले आहे. मागील एक महिन्यात चार संस्थांनी चार लाख रुपयांची परतफेड केलेली आहे. एकूण १९८ कोटी रुपयांचा निधी दिलेला आहे. त्यापैकी फक्त ४ लाख रुपये परत मिळालेले आहेत. यामध्ये २०५ संस्था अशा आहेत की, त्यांना शासनाकडून देणे आवश्यक असलेले ३५ टक्के शेअर कॅपीटल व ३५ टक्के लोन देण्यात आलेले आहे. ११० संस्थांना पूर्ण निधी देऊन दोन वर्षांचा कालावधी पूर्ण झालेला आहे. या ११० संस्थांचा वसुलीचा कालावधी सुरु झालेला आहे. या संस्थाना १९८ कोटी रुपयांचे कर्ज व १९८ कोटी रुपयांचे भाग भांडवल या प्रमाणामध्ये दिलेले आहे.

ज्या संस्थांकडून निधी येणार आहे त्या संस्थांची माहिती आता विभागकडून सांगण्यात येत आहे. पण या संस्थांना एकूण किती रुपयांचा निधी दिलेला आहे? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, ही योजना सुरु झाल्यापासून १५१०.६५ कोटी रुपये मंजूर झाले. त्यापैकी १०४८ कोटी रुपयांचे वाटप झालेले आहे.

ही योजना सुरु झाल्यापासून १५१० कोटी रुपये मंजूर झाले रु.१०४८ कोटी रुपयांचे वाटप झाले आणि १९८ कोटी रुपयांची वसुली करावयाची आहे. त्यातील १९८ कोटीपैकी ४ लाख रुपयांची वसुली झालेली आहे. हा निधी वसूल करण्यासाठी यापूर्वी कोणताच प्रयत्न झालेला नाही काय? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, यापूर्वी निधी वसूल करण्यासाठी प्रयत्न झालेला आहे. यासाठी मागील तीन महिन्यात ३४१ संस्थाना नोटीस देण्यात आलेली आहे.

२.९६ हा निधी वसूल करण्यासाठीची कार्यवाही मागील सहा महिन्यापासून करण्यात येत आहे पण हा निधी खरतर विभागास खूप वर्षांपासून वसूल करावयाचा होता. पण तेव्हापासून हा निधी वसूल करण्यासाठी कोणतीही कार्यवाही करण्यात आलेली नाही. जेवढा निधी द्यावयाचा होता तेवढा निधी विभागाने मुक्तपणे दिलेला आहे. दिलेला निधी परत घेणे आवश्यक आहे. ही योजना अयशस्वी होत आहे अशा प्रकारचे चित्र विभागासमोर येऊन सुध्दा विभागाने ही योजना चालवण्यासाठी निधी उपलब्ध करून देण्यात यावा असा प्रस्ताव वित्त विभागकडे का पाठविण्यात आला. प्रकल्प सुरु नाही, वसुलीही नाही. यानंतरही प्रस्ताव पाठविणे सुरुच आहे. असे प्रस्ताव पाठविण्याची काय कारणे आहेत आणि या योजने विषयी भविष्यातील विभागाचे नियोजन काय आहे? अशी विचारणा समितीने केली असता सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, सन २०११-१२ मध्ये या योजनेसाठी नवीन कोणत्याही संस्थेला परवानगी दिलेली नाही. यावर्षी कोणत्याही संस्थेला निधी देण्यात आलेला नाही. या योजनेची पुनर्रचना करून भाग भांडवल व कर्ज बँकेमार्फत वितरीत करण्याचा निर्णय घेतलेला आहे.

या अनुषंगाने वित्त सचिवांनी समितीच्या माध्यमातून सूचित केले की, विभागाने दिलेल्या निधीपैकी संस्थांकडून जो निधी विभागास परत येणार आहे त्यातील काही प्रमाणामध्ये निधी परत मिळाल्याशिवाय विभागाने नवीन कोणत्याही संस्थेस अर्थसहाय्य देऊ नये. कारण १९८ कोटी रुपयांपैकी फक्त ४ लाखांची परतफेड झालेली आहे. यामध्ये शासनाचे मोठ्या प्रमाणामध्ये नुकसान झालेले आहे. तसेच ज्या संस्था बंद पडलेल्या आहेत किंवा ज्या संस्थेचे मालक जिवंत नाहीत अशा संस्था चालकांच्या वैयक्तिक मालमत्ते मधून निधी वसूल करण्याची या योजनेमध्ये तरतूद आहे का आणि जर अशी तरतूद असेल तर त्यांच्या वैयक्तिक मालमत्तेमधून हा निधी वसूल करण्यात आला आहे का? यावर सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, या योजनेचा दिनांक २७ फेब्रुवारी २००४ रोजीचा शासन निर्णय आहे. या शासन निर्णयाप्रमाणे कर्ज व भाग भांडवलाची उचल केल्यानंतर त्या कर्जाची किंवा भाग भांडवलाची व्याजासहित परतफेड होईपर्यंत संपूर्ण प्रकल्प म्हणजेच जमीन, यंत्रसामुग्री आणि प्रकल्पाची इतर मालमत्ता इत्यादि शासनाकडे गहाण ठेवावी लागेल.

ही योजना चांगली आहे. पण या योजनेची अंमलबजावणी योग्य पद्धतीने होत नाही. यामध्ये संस्थेची नोंदणी योग्य प्रकारे नाही यात मोठ्या प्रमाणामध्ये गैरप्रकार होत आहेत. संस्थेची नोंदणी करण्यासाठी दहा प्रतिष्ठीत लोक येतात व संस्थेची नाव नोंदणी होते. यामध्ये मोठमोठ्या योजना तयार केल्या जातात आणि चांगल्या व्यक्तीच्या शिफारशीवरून निधी मंजूर करून घेतला जातो. भाग भांडवल घेण्यासाठी पैसे जमा करतात व नंतर हे पण पैसे लगेच काढून घेतात. अशाप्रकारे काम सुरु

आहे. विभागाने वर्षाच्या अखेरीस म्हणजेच ३१ मार्चला या योजनेचे पैसे वाटप केलेले आहेत. त्या दिवशी त्या संबंधीचा प्रस्ताव तरी पूर्ण होता काय? एकाच दिवशी पैशांचे वाटप केले असा महालेखाकार यांचा आक्षेप आहे. सन २००८-०९ मध्ये १७५ कोटी आणि सन २००९-१० मध्ये ३०५ कोटी दिलेले आहेत. जवळ जवळ ८०० कोटी रुपये हे दोन वर्षांत वाटप केलेले आहेत. ज्या दिवशी निधीचे वाटप झाले होते त्या दिवशी या संबंधी सर्व प्रस्ताव तयार होते काय ? प्रस्ताव पूर्ण नसल्यामुळे निधी काढून घेतला जातो व पुन्हा मार्च महिन्याच्या शेवटी पैसे काढले जातात व दिनांक ३१ मार्चनंतर त्या निधीचे वाटप केले जाते. जो प्रस्ताव पूर्ण नाही त्या प्रस्तावाचा विचार करण्यात येऊ नये. या अनुषंगाने समितीने सहकार विभागास सुचित केले की, ज्या मागासवर्गीय संस्थांना मोठ्या प्रमाणावर कर्ज व अनुदान मिळणार आहे अशा संस्थांची कसून चौकशी करूनच त्यांची नोंदणी करण्यात यावी. प्रतिष्ठित व्यक्ती आली या कारणास्तव संस्थेची नोंदणी करू नये.

२.९७ सहकारी संस्थेचा स्वतःचा हिस्सा ५ टक्के आहे. यामध्ये शासकीय भाग भांडवल ३५ टक्के आहे. संस्थेला दोषी ठरविण्यात येते. पण यामध्ये शासकीय भाग भांडवल ३५ टक्के देत आहे. तर ही संस्था सुरळीत चालली पाहिजे, किंवा हा प्रकल्प यशस्वी होण्यासाठी सामाजिक न्याय विभागाने काय प्रयत्न केलेले आहे? कारण ३५ टक्के शेअर असलेल्या शासनाने या संस्था चांगल्या प्रकारे चालण्यासाठी कोणत्या प्रकारचे मार्गदर्शन केले आहे? हा प्रकल्प उभारणीच्या वेळी शासनाच्या अधिका-याने या प्रकल्पाविषयी कोणती माहिती घेतली होती काय? हे काम सुरु असताना शासनाचे अधिकारी किंवा कर्मचारी तेथे उपस्थित होते काय? कारण या कामी सरकार ३५ टक्के भाग भांडवल देत आहे. शासनाने यावर लक्ष दिले पाहिजे. तेथील एआर, डीडीआर किंवा सामाजिक न्याय विभागाचे अधिकारी यातील कोणत्या अधिकारी वर्गाचे या कामावर लक्ष होते काय? जर एखादी नवीन योजना अमलात येणार असेल तर त्यामध्ये हे अंतर्भूत करणे आवश्यक आहे. उलट विभागाकडून असे सांगण्यात येते की, *Now, we will hand it over to the Bank.* यावरून असे दिसून येते की, विभाग आपल्या अंगावरची जबाबदारी दुस-याच्या अंगावर टाकीत आहेत. जरी ही जबाबदारी दुस-यावर टाकली, बँकेने कर्ज जरी दिले तरी शासनाचा यामध्ये ३५ टक्के हिस्सा आहे. ही योजना सुरु राहिली पाहिजे यासाठी शासनाने कोणत्या उपाययोजना केलेल्या आहेत. यावर देखरेख ठेवण्यासाठी विभागाची तांत्रिक आणि व्यवसायिक (कमर्शियल) विंग असली पाहिजे. खरे पाहता मागासवर्गीयांच्या योजनेमध्ये हाच सर्वात जास्त फॉल्ट आहे. यावर कोणती उपाययोजना केली पाहिजे याचा देखील विचार केला पाहिजे. अशा प्रकारच्या योजनेवर नियंत्रण ठेवण्यासाठी नियुक्ती करण्याची आवश्यकता होती. जर सरकार १०४८ कोटी रुपयांची गुंतवणूक करीत असेल तर त्यावर देखरेख करण्यासाठी तीन ते चार कर्मचा-यांची नेमणूक करण्याची आवश्यकता होती. सरकारने मोठ्या प्रमाणावर भाग भांडवलाची गुंतवणूक केलेली आहे. मागासवर्गीयांच्या विकासासाठी सरकारकडून ८ टक्के निधी राखून ठेवला जातो. त्याच निधीतून या योजनेमध्ये गुंतवणूक करण्यात आलेली आहे. विभागाने गुंतविलेल्या निधीचा उपयोग योग्य प्रकारे होत आहे की नाही. हे पाहण्याची जबाबदारी शासनाची आहे. या योजनेवर जर अधिकारी नियुक्त केला तरी त्या अधिका-यांचे वेतन त्या संस्थेतून काढावे किंवा त्यांचे वेतन खर्च कोणत्या निधीतून द्यावयाचा यावर देखील विचार करावा. या ठिकाणी असे दिसते की, विभाग कोणत्याच प्रकारचा विचार न करता संबंधित संस्थेला निधी देण्यात येतो असे समितीने सूचित केले. सर्व प्रकरणाची जबाबदारी संस्थेवर टाकण्यात येते. हा निधी मागासवर्गीयांना देण्यात येतो. असे मत समितीने व्यक्त केले.

नवीन प्रस्तावामध्ये असे म्हटले आहे की, बँका व्हायअबिलिटी बघतात व बँकच डीपीआर बघतील असे सांगितले आहे. विभागाकडे सुध्दा डीपीआरच्या मंजूरीसाठी नवीन संस्थाना ते फायनान्स करतात. त्यांच्याकडे सुध्दा तांत्रिक विंग आहे तर ते लोक फायनान्स करतात. विभागाकडून मात्र कोण माणूस कोणाच्या पाठीशी आहे हे पाहून सरसकट निधी मंजूर केला जातो. अशा प्रकारची भूमिका असल्यामुळे अनेक प्रकल्प कार्यान्वित (व्हायेबल) होत नाहीत. या संस्थेमध्ये अनेक फ्रॉड असल्याचे उघडकीस आलेले आहे. संस्थेच्या रजिस्ट्रेशनच्या वेळी डीडीआरने योग्य ती तपासणी करून रजिस्ट्रेशन केलेले नाही. जी व्यक्ती आली त्यांच्या नावे संस्था रजिस्ट्रार केलेल्या आहेत. अशा प्रकारच्या कामामुळे संस्थेचे अतोनात नुकसान झाल्यामुळे संस्था बंद पडण्याच्या मार्गावर आहेत. या योजनेतील सर्व निधीचे वाटप झालेले आहे. १९८ कोटी रुपयांमधील फक्त ४ लाखांची वसुली झालेली आहे. शासन जेथे जेथे गुंतवणूक करीत असेल, भाग भांडवल टाकत असेल. तर शासनाचा टेक्निकल नो-हाऊ किंवा फॉरवर्ड-लिकेजेस द्यावयाचा असेल. ल उदा. सुतगिरणी असेल. या सुतगिरणीतून उत्पादन झालेले सुत घेणे ही शासनाची जबाबदारी आहे. दुधाचा व्यवसाय असेल तर त्या व्यवसायाचे फॉरवर्ड-लिकेज आहे की नाही यावर लक्ष असले पाहिजे. शासनाकडून या बाबत पाठपुरावा किंवा आढावा घेतला जात नाही म्हणून अशा प्रकारच्या समस्या आहेत. या अनुषंगाने समितीने विचारणा केली की, या योजनेमध्ये ५ टक्के भाग भांडवल गुंतविण्याची अट होती. एकूण संस्था ३७२ आहेत. यातील किती संस्थांनी ५ टक्के भाग भांडवलाची गुंतवणूक केलेली आहे. यावर सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, या योजनेमध्ये ५ टक्के

भाग भांडवल गुंतविण्याची अट होती. या अटीप्रमाणे सर्व संस्थांनी जॉईन्ट अकाउंटमध्ये ५ टक्के भाग भांडवल गुंतविलेले आहे.

२.९८ ज्या संस्थानी ५ टक्यांची गुंतवणूक केलेली आहे त्या संस्थांनी गुंतविलेला हा ५ टक्के निधी परत त्यांनी काढून घेतला आहे. शासनाचा निधी जमा होईपर्यंत त्यांनी ५ टक्के निधी गुंतविला व शासनाचे निधी जमा झाल्यानंतर लगेच त्यांनी गुंतविलेला निधी परत काढून घेतला आहे. कारण या कामाचे लेखापरीक्षण वेळेवर होत नसल्यामुळे अशा प्रकारची कामे होत आहेत. त्यामुळे संस्थेवर जर कारवाई करावयाची असेल तर भाग भांडवल देणा-या अधिका-यांनी जर पुढील कामाचा आढावा घेतलेला नसेल तर त्या अधिका-यावर सुध्दा कारवाई केले पाहिजे. या सर्व कामावर अधिका-यांचे लक्ष राहिले पाहिजे. या योजनेमध्ये जो निधी वाटप केलेला आहे. तो निधी परत मिळविण्यासाठी विभागाकडून ठोस कोणतीच कार्यवाही केलेली नाही. विभागाचे या कामी दुर्लक्ष झालेले आहे. त्याचप्रमाणे यातील २८ संस्थेवरील कारवाई डीडीआरने केलेली नाही आणि विभागाने सुध्दा केलेली नाही. यावर कारवाई होत नसेल तर या सर्व कामाचे लेखापरीक्षण करून काय उपयोग झालेला आहे. यातील ११३ संस्थांपैकी ७१ संस्थांचे लेखापरीक्षण करण्यात आलेले होते. त्यानंतर ४२ संस्थांचे लेखापरीक्षण करण्यात आलेले होते. अशा या एकूण ११३ संस्थांचे लेखापरीक्षण केल्यानंतर यातून काय माहिती समोर आलेली आहे. का सर्व संस्था सारख्याच आहेत अशी विचारणा समितीने केली असता अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, ज्या ठिकाणी गैरप्रकार होत नाही तेथे एफआयआर दाखल करण्यात येत नाही.

समिती एफआयआर विषयी बोलत नसून एखाद्या संस्थेचे लेखापरीक्षण केलेले नाही किंवा ज्या संस्थांवर गुन्हा दाखल केलेला नाही. अशा संस्था विभागाने दिलेला निधी परत करीत आहेत काय ? कारण आतापर्यंत फक्त ४ लाख रुपयांची वसुली झालेली आहे. जर या संस्था निधी परत करीत नसतील तर या संस्थेचे लेखापरीक्षण चांगले आहे. याला कुठला आधार आहे. आज समितीपुढे साक्ष असल्यामुळे या ४२ संस्थेचे लेखापरीक्षण झालेले आहे, असे समितीस कळले आहे. या ४२ संस्थेच्या लेखापरीक्षणाची माहिती, गोषवारा किंवा जर ११३ संस्थांचे लेखापरीक्षण झाले तर त्या ११३ संस्थांचा गोषवारा समितीस सादर करण्यात यावा. ७१ संस्थेच्या लेखापरीक्षणामधून असे समजून आलेले आहे की, त्यातील २८ संस्थांचे वर्तन चुकीचे होते. तशाच प्रकारे या ४२ संस्थांचे लेखापरीक्षण करण्यात आलेले आहे. या लेखापरीक्षणामधून कोणती माहिती समोर आलेली आहे. याबाबत अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, ४२ संस्थांपैकी ४ संस्थांवर गुन्हे दाखल करण्यात आलेले आहेत.

म्हणजे समितीने असे समजायचे की, ४२ संस्थांपैकी ३८ संस्थेचे काम चांगल्या प्रकारे आहे? यावर अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, सद्यःस्थितीत ३८ संस्था योग्य आहेत याबाबतची माहिती त्यांच्याकडे उपलब्ध नाही. पण सहकार विभागाकडे जी माहिती उपलब्ध आहे ती सर्व माहिती समाज कल्याण विभागाकडे देण्यात येईल.

समितीच्या बैठकीत १३२ संस्थे संदर्भात ही चर्चा सुरु आहे. १३२ संस्थांपैकी ११३ संस्थांचे लेखापरीक्षण झालेले आहे. १९ संस्थांचे लेखापरीक्षण शिल्लक आहे, एवढेच सांगण्यासाठी विभागीय सचिव समितीसमोर आलेले आहात काय? समितीचा प्रश्न असा आहे की, ११३ संस्थांचे लेखापरीक्षण केलेले आहे त्या लेखापरीक्षणामध्ये काय माहिती मिळालेली आहे. ही माहिती साक्षीच्या वेळी समितीपुढे सांगणे आवश्यक आहे. You are concerned with only 132 societies. संस्था रजिस्ट्रेशनच्या वेळीच कसून चौकशी करूनच त्या संस्थेचे रजिस्ट्रेशन करण्यात यावे. अशा प्रकारच्या समितीने पूर्वी सूचना दिलेल्या आहेत. त १३२ संस्थांविषयी माहिती विभागाकडे असणे आवश्यकच आहे. समितीस संस्थेच्या नावाची आवश्यकता नसून त्या संस्थेच्या गोषवा-याची आवश्यकता आहे. त्या १३२ संस्थांचे लेखापरीक्षण करून ज्या संस्था चुकीच्या आहेत त्या सर्व संस्थांवर पुढील ३० जून-पर्यंत योग्य ती कारवाई करण्यात यावी. जेणेकरून चुकीच्या संस्थेवर दडपण येईल असे समितीने नमूद केले आहे.

विभागाने लेखी माहितीमध्ये असे नमूद केले आहे की, लेखापरीक्षण झालेल्या २९५ संस्थांमध्ये अपहार, गैरव्यवहार वगैरे काही झाल्याबाबतचा अहवाल लेखापरीक्षणामध्ये आला नाही. त्यामुळे त्या संस्थांवर काही कारवाई केली नाही किंवा फौजदारी गुन्हे दाखल केले नाहीत. त्या २९५ संस्थांना सामाजिक न्याय विभागाने जे पैसे दिलेले आहेत ते त्या संस्थांकडून विभागाकडे परत येत नाहीत. त्या संस्था डिफॉल्ट आहेत काय, त्या संस्थांचे प्रकल्प सुरु आहेत काय, त्यांच्यामध्ये नक्की काय झाले आहे, जर संस्था नीट सुरु आहेत तर त्यांचे पैसे विभागाकडे परत का येत नाहीत ? त्यातील किती संस्था डिफॉल्ट झालेल्या आहेत याबाबतचा काहीच फिडबॅक देण्यात आलेला नाही ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, या संस्थांचे ३ भाग केलेले आहे. त्यातील एक म्हणजे १४० संस्थांना पहिला हप्ता दिला आहे. या संस्थांनी मागच्या ७-८ वर्षांपासून दुस-या हप्त्याची मागणीच केलेली नाही. दुस-या टाईपच्या २०५ संस्थांना आपण संपूर्ण हप्ते दिलेले आहेत. त्या २०५ पैकी ७२ संस्थांनी उत्पादन सुरु केलेले आहे. ही सर्व लेटेस्ट माहिती आहे.

२.९९ ज्या ७२ संस्थांचे उत्पादन सुरु आहे त्यासंदर्भातील वस्तुस्थिती जाणून घेण्यासाठी त्या ७२ संस्थांचे दिनांक ३१ मार्च, २०१७ रोजीची बॅलन्सशीट, त्यांचा टर्नओव्हर किती झाला आहे, किती विक्री झाली, त्यांना किती नफा झाला, किती तोटा झाला याबाबतची वस्तुस्थिती समितीला एक महिन्यात सादर करावी.

उर्वरित २८ संस्थांची माहिती देताना विभागीय सचिवांनी सांगितले की, संस्थांपैकी काही संस्थांना २ हप्ते, काही संस्थांना ३ हप्ते व्हॅरी करण्यात येत आहे. काही संस्थांनी दावा केलेला आहे, काही संस्थांनी दावा केलेला नाही. हे प्रकरण हाताळतांना विभागाला या तिन्ही संस्थांचा वेगवेगळा विचार करावा लागणार आहे. वेगवेगळ्या वर्गामधील (ग्रुपिंग) मधील संस्थांबाबत वेगळा धोरणात्मक निर्णय (पॉलिसी डिसिजन) घ्यावा लागणार आहे. ज्या संस्था एकच हप्ता घेऊन गप्प बसल्या, आहेत अशा १४० संस्था आहेत.

एकूण ३७२ संस्थांपैकी २९५ संस्थांना विभागाने क्लीनचीट दिली आहे. १४० संस्था डिफॉल्टर आहेत. हे लोक तर दुसरा हप्ता घेण्यासाठी आलेलेच नाहीत. याचा अर्थ त्यांना दिलेले पैसे बुडले आहेत ज्यांना पूर्ण पैसे दिले आहेत त्यांपैकी ७२ संस्थांचे काम सुरु आहे. याचा अर्थ उर्वरित संस्थांचे काम सुरु नाही. त्यांचे पैसेही येणार नाहीत. मग त्यांना क्लीनचीट कशाच्या आधारावर दिली होती ? अशी विचारणा समितीने केली असताना विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, उद्योग विभागाची उद्योग सुरु करण्यासाठीची परवानगी बहुतांश (मॅक्झिमम) संस्थांकडे नाही. उदाहरणादाखल सांगावयाचे झाले तर मॅक्झिमम संस्थांकडे कन्सेंट टू एस्टॅब्लिशची परवानगी नाही. काही संस्थांकडे अग्निशामक विभागाची मान्यता (फायर डिपार्टमेंटचे) अप्रुव्हल नाही. काही संस्थांकडे उद्योग विभागाने उद्योग सुरु करण्यासाठी लागू केलेले इतर परवाने नसतील किंवा ते अपूर्ण असतील किंवा त्यांनी अप्लाय केले असले तरी जोपर्यंत त्यांना ते परवाने मिळत नाहीत तो पर्यंत प्रस्ताव पुढे पाठविता येत नाही. सन २०१४ मध्ये विभागाने असा एक शासन निर्णय निर्गमित केला होता की, संस्थेमध्ये जेवढे सदस्य आहेत, त्यांच्यापैकी ७० टक्के सदस्यांची जातीची वैधता आवश्यक आहे. जास्तीत जास्त संस्था अशा आहेत की, ज्यांच्याकडे या अटीची पूर्णपणे पूर्तता होत नाही. त्यामुळे त्यांचेही पुढच्या हप्त्याचे प्रस्ताव पुढे जात नाही. प्रस्ताव पुढे पाठविला जात नाही म्हणून त्यांच्या प्रकल्पाची प्रगती फिल्डमध्ये दिसत नाही. कम्प्लायन्सेस नसल्यामुळे जास्तीत जास्त प्रकरणांमध्ये काही लोकांनी अट नव्हती तेव्हा पहिला हप्ता घेतला आणि मग पुढच्या हप्त्यासाठी जेव्हा ही अट लागू करण्यात आली तेव्हा त्यांच्याकडे ते कम्प्लायन्सेस नसल्यामुळे पुढचे हप्त्याचे प्रस्ताव गेले नाहीत. अशा समस्या या योजनेमध्ये आहेत.

या अनुषंगाने समितीने पुढे विचारणा केली की, संबंधित संस्थेने पूर्तता केल्याशिवायच हप्त्याचे वाटप केले आहे का ? यावर विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, सन २००४ मध्ये ही योजना सुरु झाली त्यावेळेस १ ते ३२ इतक्या अटी होत्या. सन २०१४ मध्ये शासनाने कोर्टाच्या मार्गदर्शक आधारावर एक शासन निर्णय निर्गमित केला आणि जे ७० टक्के अनुसूचित जातीचे सदस्य पाहिजेत त्या ७० टक्के सदस्यांची जात वैधता आवश्यक केली.

जात वैधता आवश्यकच आहे. आणि जर मागासवर्गीयांच्या नावाखाली पैसे घेण्यात येत असतील तर त्यांच्याकडे जात वैधता कशी काय नाही ? जातीची वैधता मिळत नाही असे नाही तर बोगस नाव असेल तरच जात वैधता मिळत नाही. विभागाने बोगस प्रमाणपत्रावर नोंदणी करून संस्थेला एक हप्ता देऊन टाकला असे वाटत नाही काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, ३७२ संस्थांपैकी फक्त ८२ संस्थांनी जात वैधता अट १०० टक्के पूर्ण केलेली आहे. याचा अर्थ २९० संस्था अशा आहेत की, ज्या ही अट पूर्ण करीत नाहीत.

जेव्हा एखादी संस्था मागासवर्गीय संस्था म्हणून नोंदणी करायला जाते तेव्हा त्यातील ७० टक्के सदस्यांची जात वैधता तपासणी केल्याशिवाय त्या संस्थेची मागासवर्गीय संस्था म्हणून नोंदणी होईलच कशी ? सन २००४ च्या शासन निर्णयामध्ये चूक होती. त्या अनुषंगाने हायकोर्टाने ऑर्डर दिल्यानंतर सन २०१४ मध्ये शासनाने कोर्टाच्या मार्गदर्शक आधारावर एक शासन निर्णय निर्गमित केला. उदाहरणादाखल सांगावयाचे झाले तर मेश्राम हे नाव अनुसूचित जातीमध्ये येते तसेच ते कुणबी समाजामध्येही येते. परंतु, मेश्राम म्हटल्यावर त्यांना अनुसूचित जाती समजून त्यांना मागासवर्गीयांना मिळणा-या सर्व सवलती देऊन टाकल्या अशाप्रकारचा सर्व व्यवहार येथे झालेला आहे. त्यामुळे विभाग आता गप्प बसले आहेत की, जात वैधता नाही. जे प्रामाणिक असतील त्यांना फायरचे सर्टिफिकेट का मिळणार नाही, त्यांना वैधता का मिळणार नाही. या संस्थांना अनुदान देण्यामागे काय गोडबंगाल आहे ते कळत नाही असे मत समितीने नाराजीने व्यक्त केले असता अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, एखाद्या संस्थेला कोणी काहीही नाव दिले तरी विभागासाठी ती फक्त एक सहकारी संस्था असते. त्या

संस्थेचे किती टक्के सदस्य मागासवर्गीय असावेत वगैरे अटी संस्थेने पूर्ण केल्या पाहिजेत. विभागासाठी ती फक्त एक सहकारी संस्था म्हणून नोंदविली जाते. विभागाकडून इतर काही पाहण्यात येत नाही.

२.१०० या संस्था मागासवर्गीय संस्था आहे का हे तपासावे. कारण नोंदणी केलेल्या संस्थेतील लोकच सापडत नसल्यामुळे संस्था नोंदणी करतेवेळी रजिस्ट्रेशनमध्ये असलेल्या सदस्यांना विभागाने आधारशी लिंक करावेअसे समितीने विभागास सुचित केले असता अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, ते केले तरी हा एक जनरल इशु होईल.

संस्थेतील सभासदांना जर आधारशी लिंक केले तर, निदान ते लोक सापडतील तरी समिती याबाबत शिफारस करणारच आहे. वसुलीबाबत विभागाची भूमिका काय आहे ? एक्झिट कॉन्फरन्सच्या वेळेस विभागाने महालेखाकारांना ३० क्रिमिनल केसेस दाखल केल्याचे सांगितले. मात्र रेकॉर्डवर २८ केसबाबत आले आहे. त्या ३० केसेस वेगळ्या आहेत काय अशी विचारणा समितीने केली असता सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, अंतिम हप्ता उचल करून वसुलीस पात्र अशा ११० संस्था आहेत. त्यांची वसुली अरिअर्स ऑफ लँड रेव्हेंयू म्हणून जिल्हाधिका-यांच्या मदतीने करण्यात येते.

त्या ११० संस्थांवर किती दिवसांत कारवाई सुरु करणार ? याबाबत विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, वसुलीस पात्र संस्थांना एक नोटीस देण्यात आली होती व त्यांचा जबाब घेतला होता. उत्पादन सुरु असलेल्या जास्तीत जास्त संस्थांनी असे सांगितले की, त्या संस्था तोट्यात असल्यामुळे लगेच पैसे देऊ शकत नाही. मार्केट डाऊन आहे. बाकी संस्थांनी असे सांगितले की, त्यांचा प्रकल्प प्रगतीपथावर आहे, आता भाव वाढलेले आहेत आणि त्यांना मुदतवाढ पाहिजे. याबाबत एक धोरणात्मक निर्णय घ्यावा लागणार आहे.

ज्या मागासवर्गीय संस्थेत योग्य कारण दाखविण्यात येत असेल तर त्यांचा विचार केला पाहिजे. पण सरसकट सर्व संस्थांवर कारवाई करावी अशी समितीची भूमिका असणार नाही. जे लोक जाणूनबुजून पैसे देत नाहीत असे स्पष्ट होत असेल, त्यांच्यावर विभागाकडे महसूल कायदांतर्गत कारवाई करण्याचे जे अधिकार आहेत, त्यानुसार कारवाई करावी. महालेखापालांचे असे म्हणणे आहे की, विभागाने एक्झिट कॉन्फरन्समध्ये ३० लोकांवर फौजदारी गुन्हा दाखल केला असल्याचे सांगितले आहे. यासंदर्भातील एक प्रत देखील जोडली होती. तर त्यानुसार कारवाई केलेली आहे काय ? कारण विभागाच्या उत्तरामध्ये त्याबाबत कोठेही उल्लेख नाही. उत्तरामध्ये असे नमूद केले आहे की, २८ लोकांवर कारवाई करण्याचे जिल्हा निबंधक व सहाय्यक आयुक्तांना सांगितले आहे. याबाबतची सद्यःस्थिती काय आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी खुलासा केला की, प्रादेशिक उप आयुक्तमार्फत २४० संस्थांची तपासणी करण्यात आली होती. त्यातील ३१ संस्थांवर कारवाई करणे आवश्यक आहे असा त्यांनी शोरा दिला होता. त्या ३१ संस्थांची सुनावणी आयुक्त स्तरावर झाली. सुनावणीनंतर २८ संस्थांवर गुन्हा दाखल करावयाचे असे ठरले होते. ही फेब्रुवारी, २०१४ ची गोष्ट आहे. तसे पत्र इशु झाले होते की, एसिस्टंट रजिस्ट्रार व सहाय्यक आयुक्त यांनी गुन्हा दाखल करावा. दरम्यानच्या काळात दि.७.०६.२०१४ रोजी अधिवेशन सुरु झाले व तत्कालीन सहकार मंत्री महोदयांनी अशी घोषणा केली की, जेवढ्या अशा संस्था आहेत त्यांचे अगोदर लेखापरिक्षण होईल व लेखापरिक्षण झाल्यानंतर मग पुढची कारवाई होईल.

समितीने पुढे विचारणा केली की, या २८ संस्थांचे लेखापरीक्षण झाले आहे काय ? यावर विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, या २८ संस्थांचे लेखापरिक्षण तेव्हा झाले नव्हते ते नंतर करण्यात आले. त्यावेळेस प्रादेशिक उप आयुक्त यांनी केवळ चौकशी केली होती. द्विलेखापरिक्षण नंतर झाले. या २८ संस्थांवर गुन्हे दाखल करावयाचे आहेत.

ज्या ७ संस्थांवर डी.डी.आर. ने कारवाई केली व ३ संस्थांवर विभागाने कारवाई केली. उर्वरित १८ संस्थांचे लेखापरिक्षण केल्यानंतर सोडून द्यायचे काय, त्यांचे लेखापरिक्षण अहवाल आलेला नाही काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, ते १३२ मधीलच आहेत. त्यांचा लेखापरिक्षण अहवाल प्राप्त झाला नाही.

ज्या १० लोकांवर गुन्हा दाखल केला त्यांचा लेखापरिक्षण अहवाल विभागाकडे आला आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, ७ लोकांवर सामाजिक न्याय विभागाने नाही तर सहकार विभागाने कारवाई केली आहे. ३ लोकांवर सामाजिक न्याय कारवाई केलेली आहे. ते लेखापरीक्षण न करता केले आहे, त्यांच्या समस्या वेगळ्या आहेत. एकाने बोगस ७/१२ दिला होता. ज्या जमिनीवर उद्योग उभारावयाचा होता त्या जमिनीचा ७/१२ बोगस होता. दुस-याने निधी यवतमाळमध्ये खाजगी जमीन विकत घेण्यासाठी वापरला. तिस-याने आयुक्तांच्या परवानगीशिवाय संयुक्त खात्यामध्ये असलेला पैसा काढला. ती सोलापूर येथील संस्था होती. या तिघांवर कारवाई केली असून ती लेखापरिक्षणाच्या संबंधीत नाही.

२.१०१ सहकार व सामाजिक न्याय विभागाने समन्वय साधून १३२ लोकांपैकी ज्यांच्यावर कारवाई करणे आवश्यक आहे, त्यांच्यावर विभागाने लेखापरिक्षणाच्या अहवालाच्या आधारे तात्काळ कारवाई करण्यात यावी. ज्या १८ लोकांवर कारवाई केली नाही, ज्यांचे लेखापरीक्षण झालेले नाही त्यांचेही लेखापरीक्षण करून घ्यावे व याबाबतची अद्ययावत माहिती व गोषवारा सहकार विभागाने द्यावा तसेच सामाजिक न्याय विभागाने या सर्व १३२ संस्थांचे लेखापरीक्षण करून ज्या लोकांवर कारवाई करावयाची आहे ती कारवाई नियमानुसार करावी किंवा फौजदारी किंवा सहकार कायदांतर्गत विभागाला जे अधिकार आहेत त्यांचा पूर्ण वापर करावा. कारण यामध्ये शासनाचा पैसा गुंतलेला आहे असे समितीने सुचित केले.

यासंदर्भात अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी समितीस अवगत केले की, कोणत्याही योजनेचे एक मूल तत्त्व असते. एखादी योजना जर राबविण्यात येत असेल, तर त्या अनुषंगाने कारवाई करणे अपेक्षित असते. विभागाकडून जर कारवाई केली, लेखापरिक्षण केले तर त्यातून फक्त धाक दाखविता येईल. येथे पोलीस केस दाखल करण्याची गरज नाही. कारण आजही ज्या ३ केसेस दाखल केल्या आहेत, तेथे सहकार विभागाचा एक अधिकारी पोलीस केस दाखल करण्यासाठी गेला असता त्यांनी असे सांगितले की, समाजकल्याण विभागाने पोलीस केस दाखल केलेली आहे. येथे जो ड्युप्लीकेशनचा भाग आहे त्यासंदर्भात सामाजिक न्याय विभागासोबत चर्चा करून हा मुद्दा सोडविण्यात येईल. अन्यथा सहकार विभागाकडे हे प्रकरण आलेले नाही अशी एका विभागाकडून दुस-या विभागाकडे टोलवाटोलवी केली जात असल्याचे निदर्शनास येते. यावर समितीने सुचित केले की, पोलीस केस कोणी दाखल करावी हे सहकार की समाजकल्याण विभाग यांनी समन्वयाने ठरविले पाहिजे.

यावर अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, जेथे अनियमितता आहे. तसेच योजनेच्या परिमाणातून तपासणी करून तेथे काय झाले आहे, संस्थेची नक्की गरज काय आहे असा व्ह्यू विभागाकडून घेतला पाहिजे. कारण शेवटी येथे शासनाचा पैसा गुंतलेला आहे. हा योजनेचा पैसा आहे. त्यामुळे लेखापरिक्षण केलेले नसले तरी, संबंधितांकडून वसुलीची कारवाई करणे विभागास बंधनकारक आहे.

या अनुषंगाने महालेखाकारांनी समितीच्या निदर्शनास आणले की, त्या २८ प्रकरणांमध्ये चौकशी झाली होती आणि त्या आधारावर निर्णय झाला की, संस्थांवर गुन्हा दाखल होईल. ते देखील विभागाने लेखापरीक्षणासाठी लिंक केले. यावर अपर मुख्य सचिव, सहकार यांनी सांगितले की, या संदर्भात तारांकित प्रश्न उपस्थित करण्यात आला आणि त्यावरील चर्चेच्या वेळी आश्वासन देण्यात आले. त्यानंतर ही नेहमीची पध्दत आहे की, ते कोणत्या विभागाने हाताळावे. त्यानुसार सहकार विभागाने ते हाताळले व चौकशी करू असे सांगण्यात आले. यासंदर्भात कोणत्याही विभागाला त्यांचे कारवाईचे अधिकार स्वतंत्ररित्या वापरता येतील.

विभागाला अधिकार आहेच. लेखापरीक्षण हा एक भाग आहे. शेवटी शासनाचे पैसे गुंतलेले आहेत, विभागाने अनुदान, कर्ज दिले आहे. *You should take care of your funds.* असे मत समितीने व्यक्त केले असता अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, सहकार विभागाकडे १ लाख ९७ हजार संस्था आहेत व वेगवेगळे विभाग त्यामध्ये आपले भागभांडवल किंवा योजना राबवितात.

सन २०१४ मध्ये या संदर्भात औरंगाबाद हायकोर्टाने आदेश दिलेले आहेत. ती ऑर्डर दाखवून कारवाई करण्यात यावी असे सांगितले जाते. या विषयी दोन्ही विभागाने समन्वय करून कोणीतरी योग्य मार्गाने व न्यायालयाचा मान ठेवून कारवाई केली पाहिजे. ज्या लोकांनी फोर्जरी केली आहे, त्यांच्यावर शासनाचा वचक असला पाहिजे. दुर्दैवाने या विषयावर विभाग गंभीर नाही असे समितीचे स्पष्ट मत आहे. वसुलीबाबतची कारवाई शून्य आहे. ४ लाख रुपयांची वसुली म्हणजे काहीच नाही. जे लोक डिफॉल्टर आहेत त्यांच्यावर विभागाकडून कारवाई होत नाही. ज्या लोकांनी काही कारणास्तव दुसरा हप्ता घेतला नसेल. ही बाब समजून घेता येईल. मात्र काही लोकांनी बोगस कागदपत्र दाखवून संस्था नोंदणी करून घेतली आणि आता त्यांच्याकडून सांगण्यात येते की, वैधता (व्हॅलिडिटी) मिळत नाही. हे काही दुसरा हप्ता न घेण्याचे कारण होऊ शकत नाही. ती संपूर्ण संस्था म्हणजे एक मेस आहे. संस्थांना मंजुरी देताना विभागाने हे पाहिले पाहिजे. कारण आपला ७० टक्के पैसा यामध्ये गुंतलेला असतो. मात्र ५ टक्क्यांच्या भरवशावर नंतर संस्थेची काळजी घेत नाही. हा विषयही खूप गंभीर आहे. कोणताही टेक्नीकल माणूस नाही, काहीच नाही हे बँकेला सांगण्यात आले. परंतु, विभागाचे ३५ टक्के भागभांडवल तर लागणारच आहे. गॅरंटी देखील बँकेला लागणार आहे. शेवटी तुम्हालाच बँकेला पैसे द्यावे लागणार आहेत. त्यामुळे विभागाने देखील तांत्रिकदृष्ट्या त्याची कमर्शियल व्हायबिलिटी पाहिली पाहिजे. ९५ टक्क्यांच्या लोभामध्ये ५ टक्के गुंतवून ते मागासवर्गीय लोकही अडचणीत येतील. तरीही ही योजना सुरू ठेवली आहे ही अतिशय गंभीर बाब आहे. राज्य शासनाचे ७०० कोटी रुपये अडकलेले आहेत तरीही ही योजना पुनर्रचना करण्यात येत आहे किंवा सुरू ठेवण्यात येत आहे असे समितीने नमूद केले.

२.१०२ या अनुषंगाने वित्त सचिवांनी सुचित केले की, एका प्रकरणी आयुक्तांनी म्हटले आहे की, एका व्यक्तीने या पैशांमध्ये स्वतःची खाजगी जमीन खरेदी केली आहे. अशी आणखीही प्रकरणे असू शकतात. तर अशा प्रकरणी ही जमीन जप्त करून वसूली करू शकता का ? अशी काही कारवाई करणे शक्य असेल तर ती करण्यात यावी.

मुंबई वित्तीय नियम १९५९ अंतर्गत नियम ५७ नुसार तातडीची देणी भागविण्यासाठी असलेल्या गरजेखेरीज कोषागारातून निधीचे आहरण करता येत नाही. जी कामे पूर्ण होण्यास विलंब लागणार असेल, अशा कामांकरिता केवळ विनियोजनातील तरतूद कालबाह्य होऊ नये. म्हणून कोषागारातून अग्रीम निधी काढण्यास परवानगी नसते. प्रत्येक विभागामार्फत दरवर्षी या बाबी केल्या जातात. असे असताना देखील हे पैसे अखर्चित राहिल्यास शासनाच्या कोषागार विभागामध्ये भरावेत असे अपेक्षित आहे व तसे निर्देश विभागांना वेळोवेळी देण्यात येतात, परंतु त्याप्रमाणे कार्यवाही झालेली नाही. ही बाब महालेखाकार व वित्त विभागाने समितीच्या निदर्शनास आणून दिली या अनुषंगाने समितीने पुढे अशी विचारणा केली की, आर्थिक तरतूदीमध्ये अशा प्रकारचे पैसे काढून ठेवण्याबाबत काही तरतूद आहे का ? सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागामार्फत १७ कोटी ४९ लाख रुपये एवढी रक्कम तब्बल ४ वर्षांनंतर जमा करण्यात आली आहे. त्यावेळचे तत्कालीन आयुक्त कोण होते व त्यांच्या विरोधात विभागाने काय पावले उचलली, या सर्व प्रकरणात विभागाने कोणाला जबाबदार धरले ? यावर विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, हा १७ कोटी रुपयांचा विषय इंडस्ट्रियल को-ऑपरेटिव्ह सोसायटीशी संबंधित होता. यामध्ये आयुक्त व इंडस्ट्रियल को-ऑपरेटिव्ह सोसायटी यांच्यामध्ये करार करण्यात येतो व त्यानंतर हे पैसे जॉइंट अकाउंट मध्ये ठेवण्यात येतात. एकूण १४ संस्थांनी अशा प्रकारचा करार केलेला नव्हता त्यामुळे त्यांचे पैसे आर.ए. करून ठेवण्यात आले होते.

कोणत्या संस्थेने रजिस्टर केले नाही आणि भविष्यात करेल असे म्हणून किती दिवस पैसे ठेवणार ? तब्बल चार वर्षे अशा प्रकारे पैसे ठेवणे ही गोष्ट महिनाभर किंवा १५ दिवस पैसे ठेवण्यासारखी छोटी नाही. तब्बल चार वर्षे हे पैसे विभागाकडे पडून राहिल्यानंतर ते जमा करण्यात आले आहे. या सर्व प्रकारास कोण जबाबदार आहे ? कारण एका बाजूला राज्य सरकार व्याज भरत आहे तर दुस-या बाजूला विभागाकडे पैसे पडून राहतात त्यामुळे या पैशांच्या व्याजाचा हिशेब महालेखाकार यांनी करून द्यावा व त्याची वसूली संबंधित अधिका-यांवर निश्चित करण्यात यावी. सन २००९-१० मध्ये घेतलेले पैसे सन २०१०-११ पर्यंत खर्च केले तर ठीक आहे परंतु या प्रकरणी जो विलंब झालेला आहे तो खूप जास्त आहे त्यामुळे त्याला माफ करता येत नाही. तब्बल ४ वर्षे हे पैसे पडून राहिल्यानंतर जमा केले जातात ही बाब पूर्णतः चुकीची आहे. पहिली गोष्ट म्हणजे वर्ष अखेरीस पैसे काढणे योग्य नाही, तरी देखील काही कागदपत्रांच्या पूर्ततेअभावी पैसे काढले असतील तर ठीक आहे. परंतु, हे पैसे काढल्यानंतर एका वर्षापेक्षा जास्त काळ ज्या अधिका-यांनी जमा केले नाहीत त्यांच्यावर जबाबदारी निश्चित करून वसूली न झालेल्या पैशांच्या व्याजाचा हिशेब करून त्याची वसूली संबंधित अधिका-यांवर निश्चित करण्यात यावी कारण याबाबत विभाग अतिशय गंभीर नाही असे समितीस वाटते. यावर विभागीय प्रतिनिधींनी याबाबत सांगितले की, एकूण १४ संस्थांपैकी ३ संस्थांचे करार झाले होते. त्या संस्थांचे ५ कोटी रुपये जॉइंट अकाउंटमध्ये टाकण्यात आले. उर्वरित ११ संस्थांनी करार न केल्यामुळे त्यांचे १२ कोटी ५४ लाख रुपये दि.३० मार्च, २०१६ रोजी कोषागार विभागामध्ये जमा करण्यात आले.

या संस्थांनी करार केला नाही म्हणून ते पैसे शासनाला परत करावे असे विभागास वाटले नाही का ? तसेच एखादी संस्था करार करत नसेल तर तब्बल ३-४ वर्षे निधी त्यांच्याकडे ठेवणे नियमानुसार योग्य आहे का ? एका आर्थिक वर्षातील पैसे दुस-या आर्थिक वर्षापर्यंत ज्यांच्या कार्यकाळात शिल्लक राहिले त्या सर्व तत्कालीन आयुक्त व संबंधित अधिकारी यांच्यावर याबाबतची जबाबदारी निश्चित करावयास पाहिजे. ज्यांनी याबाबतची कार्यवाही केली नाही त्या अधिका-यांची नावे काय आहेत, तत्कालीन आयुक्त कोण होते ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, या चार वर्षांच्या कालावधीमध्ये श्री. आर. के. गायकवाड व श्री.रणजीतसिंग देऊल असे दोन आयुक्त कार्यरत होते.

याबाबत समितीने असे मत व्यक्त केले की, केवळ आयुक्तांनाच जबाबदार धरा असे समितीचे म्हणणे नसून यामध्ये उपायुक्तांपासून आयुक्तांपर्यंत जे जे दोषी व जबाबदार असतील त्यांच्याकडून वसूली करण्यात यावी. कारण कनिष्ठ अधिका-यांना याबाबत जबाबदार धरून उपयोग होणार नाही.

यासंदर्भात समितीच्या पुढील बैठकीत सचिव, सामाजिक न्याय यांनी सांगितले की, विभागाने १७.४९ कोटी रुपये काढून ठेवले होते. ही रक्कम ४ वर्षे जमा करण्यात आली नव्हती. ४ वर्षांच्या व्याजाची गणना करून त्याची वसूली संबंधित अधिका-यांकडून करावी तसेच व्याजाच्या वसूलीस आयुक्त व संबंधित अधिकारी कोण जबाबदार आहेत, त्यांच्यावर जबाबदारी

निश्चित करावी असे समितीने निदेश दिले होते. त्या अनुषंगाने विभागीय सचिवांनी खुलासा केला की, १७.४९ कोटी रुपयांपैकी ३ कोटी रुपये वितरित करण्यात आले होते. उर्वरित १४.५५ कोटी रुपयांवर व्याज ३.४३ कोटी रुपये आहे. सदर कालावधीत ३ सह आयुक्त व ४ आयुक्त कार्यरत होते. त्यांच्यावर जबाबदारी निश्चित करून व्याजाची रक्कम त्यांच्याकडून का वसूल करू नये, या करिता सह आयुक्त यांच्याकडून खुलासा मागितला आहे. तसेच आयुक्त पातळीवरील अधिकारी हे भारतीय प्रशासन सेवेतील अधिकारी असल्यामुळे त्यांचा प्रस्ताव आयुक्तांनी शासन स्तरावर पाठवला आहे. त्यांच्यावर कारवाई करण्यासाठी सामान्य प्रशासन विभागाकडे हा प्रस्ताव पाठवावा लागेल. सदर प्रकरणात ४ आयुक्त आहेत, ज्यांच्या कालावधीत जबाबदारी निश्चित करण्यात आली होती. श्री. आर.के. गायकवाड, श्री. इ. झेड खोब्रागडे, श्री. रणजितसिंह देवल व श्री. मारुती सावंत. तसेच सह आयुक्त ३ आहेत. श्री. पाटोळे, श्री. उमाकांत कांबळे व श्री. आबा पाटील. सह आयुक्त यांचे खुलासे मागवण्यात आले आहेत. व नोटीसेस काल म्हणजे दिनांक ५/६/२०१७ रोजी संबंधितांना दिलेल्या आहेत.

या प्रकरणात संबंधित अधिका-यांवर जबाबदारी निश्चित करून व्याजासह रक्कम वसूल करावी असे निदेश समितीने मागिल बैठकीत म्हणजे दिनांक ९ मे, २०१७ रोजी दिले होते. पण संबंधितांना कारणे दाखवा नोटीस समितीला पुढील बैठकीच्या आदल्या दिवशी वितरित केली ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, मागील वेळी समितीने दिलेल्या निर्देशानुसार रक्कम कॅल्क्युलेट करणे, कालावधी निश्चित करणे इ. गोष्टी होत्या. ज्यांना कारणे दाखवा नोटीस दिली आहे त्यांना ७ दिवसांची मुदत दिलेली आहे. त्यांनी दिलेला खुलासा विचारात घेऊन नियमानुसार पुढील कारवाई केली जाणार आहे.

सात दिवसानंतर विभागाने केलेली कारवाई, त्यांचा खुलासा व खुलाशावरील विभागाची भूमिका पुढील बैठकीच्या वेळी सांगावे त्यास विभागीय सचिवांनी सहमती दर्शविली.

त्यानुसार समितीच्या पुढिल बैठकित विभागीय सचिवांनी खुलासा केला की, रुपये १७.४९ कोटी रकमेपैकी ३ कोटी रुपयांची रक्कम वितरित करण्यात आली होती. उर्वरित अवितरित १४.५५ कोटी रुपयांच्या रकमेवरील व्याजाची ३.४९ कोटी रुपये इतकी परिगणना करण्यात आली. सदर कालावधीत ३ सह आयुक्त व ४ आयुक्त कार्यरत होते. त्यांच्यावर सदर जबाबदारी निश्चित करून त्यांच्याकडून व्याजाची रक्कम वसूल का करू नये ? यासाठी त्यांना नोटीसेस दिलेल्या आहेत. त्यांनी लेखी खुलासा सादर करण्यासाठी मुदतवाढ मागितली असल्यामुळे त्यांना एक मुदतवाढ दिली आहे.

पण या नोटीसेस मागील वेळी साक्षीच्या एक दिवस अगोदर म्हणजे ५ जून, २०१७ रोजी दिले होते. परंतु एक महिना उलटल्यानंतर सुध्दा त्यांच्याकडून खुलासा देण्यासाठी विलंब होत आहे. त्यांच्यावर कोणती कारवाई करण्यात येणार आहे, त्यांना कधीपर्यंत मुदतवाढ दिली आहे ? त्यांना ५ जून रोजी नोटीसेस दिल्या होत्या. लेखी खुलासा सादर करण्यासाठी ७ दिवसांचा वेळ देण्यात आला होता. त्याला एक महिना उलटून गेला आहे. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, यापैकी २ सह आयुक्तांनी अनुक्रमे २९ व ३० जून, २०१७ रोजी मुदतवाढ मिळण्यासाठी अर्ज सादर केला होता. आपण त्यांना १५ दिवसांची मुदतवाढ दिली आहे.

महालेखाकारांनी समितीच्या निदर्शनास आणले की, पूर्वी विभागाकडे पीएलए अकाउंट होते. त्यावेळी पैसे काढून पीएलए मध्ये ठेवले होते. शासनाने दिनांक १०.०४.२०१४ रोजी पीएलए अकाउंट बंद करण्याबाबत निर्देश दिले. प्रश्न असा होता की, १४.४५ कोटी रुपये शासनाला कधी जमा केले? त्यावर विभागाच्या उत्तरात म्हटले आहे की, मागील वर्षी जमा केले. जर हे पीएलए अकाउंट २०१४ मध्ये बंद झाले होते तर २०१६ पर्यंत सदर रक्कम विभागाने बाहेर कशी ठेवली ? यावर विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, दि. २३ मे, २०१४ रोजी सदर रक्कम जमा करण्यात आली.

शासनाच्या निर्देशानुसार हे अकाउंट बंद करून त्यामधील उर्वरित रक्कम शासनाच्या कोषागार विभागामध्ये भरण्याबाबत आदेश होते व ते भरले किंवा नाही हे विभागाने उत्तरात नमूद केले नाही. ही बाब महालेखाकारांनी समितीच्या निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, सदर रक्कम कोषागार विभागामध्ये दि. २३ मे, २०१४ रोजी भरण्यात आली आहे. हे विभागाकडून प्राप्त झालेल्या सुधारित अभिप्रायाच्या उत्तरामध्ये नमूद केले आहे. तसेच या संस्थेच्या नावाने जे १७.४९ कोटी रुपये घेतले होते. सदर रक्कम दि. २३ मार्च, २०१६ रोजी भरण्यात आली. सदर रक्कम सन २०१०-११ मध्ये काढण्यात आली होती.

सदर रक्कम सन २०१०-११ ला काढून सन २०१६ ला जमा केले याचा अर्थ हे पैसे ५ वर्षे विनावापर पडून राहिले.हे चेक्स सोसायटीच्या नावाने होते का ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, हे पैसे जॉइन्ट अकाउंटमध्ये ठेवण्यात आले होते.

दि. ९ मे २०१७ रोजीच्या बैठकीत मागासवर्गीय सहकारी औद्योगिक संस्थांच्या संदर्भात आयुक्त व सचिव, सहकार यांना बोलावण्यात आले होते. त्यावेळी काही लोकांनी ५ टक्के रक्कम जमा केली त्या नंतर त्यांना ३५ टक्के रक्कम बँकेतून मिळत नाही, असा एक मुद्दा मांडण्यात आला. एकूण १ हजार ४८ कोटी रुपयांचे वाटप करण्यात आले आहे. १३२ संस्थांचे ऑडीट झाले नव्हते ते करण्यात यावे, असे समितीने सुचित केले मागील ३ वर्षांपासून हे काम सुरु आहे. मात्र या संस्थांचे ऑडीट होत नाही. याचे कारण आता त्या संस्थांचे सापडत नाहीत. बराच पाठपुरावा केल्यानंतर त्यापैकी ११३ संस्थांचे ऑडीट झाले. अद्याप १९ संस्थांचा प्रश्न शिल्लक आहे. या संस्थांचे ऑडीट करून अहवाल सादर करावा, असे समितीने सांगितले होते. त्या अनुषंगाने विभागाकडून कारवाई करण्यात येत आहे. मात्र त्यांच्यावर कोणतीही कारवाई करण्यास समितीने सांगितले नव्हते. तसेच समितीने ऑडीट करण्यास दि. ३० जून २०१७ रोजी पर्यंतची मुदत दिली होती. पण आयुक्त यांनी दि. १६ मे २०१७ रोजी ऑर्डर काढली की दि. ३१ मे २०१७ रोजीपर्यंत लेखापरीक्षण अहवाल द्यावा. या संदर्भात, समितीच्या असे निदर्शनास आले की, विभागाकडून लोकांना त्रास देण्याची भुमिका या कारवाईच्या माध्यमातून केली जाते असे लोकांना वाटते.

या अनुषंगाने समितीने असे नमूद केले की, महाराष्ट्रात हा पहिला प्रयोग होता. त्या काळच्या शासनाने हा चांगला प्रयोग केला होता. मागासवर्गीयांना उद्योगधंदे सुरु करता यावेत याकरिता ही योजना शासनाने सुरु केलेली आहे. लोकांनी पहिल्या हप्त्याची रक्कम दिली. शासन यंत्रणेत दिरंगाई कामे होत असल्यामुळे लोकांना वेळेवर प्रमाणपत्रे मिळत नाहीत. एमपीसीबी किंवा एमआयडीसी तसेच इतर आवश्यक ती प्रमाणपत्रे लोकांना वेळेत मिळत नाहीत. लोकांना अनेकदा तेथे चकरा माराव्या लागतात. त्यामुळे प्रमाणपत्र सादर करण्यास उशीर होत आहे. यामुळे ज्यांना पहिले हप्ते दिले आहे, त्यांना दुसरे हप्ते देखील दिले पाहिजे. ज्यांना खरोखर अडचण होती, त्यांना कागदपत्रे सादर करण्यासाठी किंवा आवश्यक ती कार्यवाही पूर्ण करण्यासाठी ६ महिन्यांचा अवधी मागितला आहे, तो त्यांना देण्यात यावा तसेच त्यांना कार्यवाही पूर्ण करण्याकरिता वेळ देण्यात यावा. अर्धवट काम झाले आहे, अर्धवट संस्था पूर्ण झालेली आहे त्यांना देखील वेळ द्यावा.

पण पहिला व दुसरा हप्ता असे काहीच न करता ज्यांनी बोगसपणे पैसे उचलले आहेत व पुढे काहीच केले नाही, त्यांच्यावर कारवाई करावी. मागासवर्गीयांच्या ३०० ते ३५० औद्योगिक सहकारी संस्था आहेत. त्यांना शासनाकडून मदत देण्यात आली होती. जे मागासवर्गीय नसून ज्यांनी मदत घेतली आहे, त्यांची कोणतीही गय करण्याची आवश्यकता नाही. ५ टक्के निधी लाभार्थीने भरावयाचे होते, ३५ टक्के शासकीय भाग भांडवले होते, ३५ टक्के शासकीय कर्ज व २५ टक्के बँकेमार्फत दिले जाणार होते. काही संस्थांनी शासकीय कर्जाचा पहिला हप्ता उचलला मात्र त्या नंतर नॅशनलाईज्ड बँकेने त्यांना हिस्सा दिला नाही. अशा संस्थांची आर्थिक परिस्थिती फार बिकट झाली. लाभार्थ्यांनी स्वतःची ५ टक्के रक्कम दिली. ज्यांनी बनावट कागदपत्रे देऊन रक्कम घेतली, त्यांच्यावर निश्चित कारवाई करावी.

हा निधी सन २००९, २०१० व सन २०११ मध्ये वाटण्यात आला. याला आता जवळजवळ ५ वर्षे झालेली आहेत. यामध्ये जे फार तांत्रिक कागद असेल व ते वेळेत देता येणे शक्य नसेल तर ते मान्य आहे. मात्र जे कागद देणे शक्य आहेत, अशा कागदपत्राची पूर्तता करण्यासाठी एक महिन्या पेक्षा जास्त अवधी देण्याची आवश्यकता नाही. विभागाकडून त्रास दिला जात आहे, अशी लोकांमधून प्रतिक्रिया आली. विभागाने अशा कोणत्या जाचक अटी केल्या आहेत, कोणती कारवाई केली आहे ज्यामुळे लोकांच्या अशी प्रतिक्रिया येऊ लागल्या आहेत? ज्या लोकांनी ५ टक्के रक्कम भरली व परत घेतली, एक हप्ता घेतला नंतर ज्यांना रक्कम मिळत नाही, त्यांच्यावर कारवाई करण्याचे समितीने थांबवले तर संपूर्ण समितीच्या कामाला गालबोट लावल्यासारखे होईल. ज्यांची काही प्रामाणिक अडचण असेल, प्रमाणपत्र सादर करण्यात काही अडचण असेल, कर्जासाठी अडचण असेल, ४० टक्के पैसे योग्य प्रकारे गुंतवले असतील त्यांच्यावर कोणतीही कारवाई करण्याची समिती शिफारस करणार नाही. मात्र ज्यांनी अनामत रकमेत अनियमितता केली असेल त्यांच्यावर कारवाई करणे गरजेचे आहे. तसेच उपयोगिता प्रमाणपत्रासाठी जिल्हाधिकारी कार्यालयामध्ये १-१ वर्ष घालवावे लागते याबाबत समितीने उदाहरण देखील सांगितले की, कोल्हापूर जिल्ह्याचे जिल्हाधिकारी सांगतात की, उपयोगिता प्रमाणपत्र देणे हे त्यांचे काम नाही आणि तेथेच पूर्वीच्या जिल्हाधिका-यांनी उपयोगिता प्रमाणपत्र देण्यात आले होते. उपयोगिता प्रमाणपत्राशिवाय फॉर्मेलिटी पूर्ण होत नाही. या संदर्भात सचिवांनी जिल्हाधिका-यांशी बोलण्याची आवश्यकता आहे. ज्यांना पैसे दिले आहेत त्यांना स्थानिक समाज कल्याण अधिकारी यांनी सहकार्य करावे. यामध्ये

शासनाचा निधी गुंतलेला आहे. एनओसी देण्यामध्ये अडचण आहे, त्या संदर्भात सहकार्य करण्यात यावे असे देखील समितीने सुचित केले असता यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, याबाबत विभागाकडून अंमलबजावणी करण्यात येईल.

आता केवळ १९ संस्थांचे लेखापरीक्षण शिल्लक आहे. त्यांनी लेखापरीक्षण करून तो अहवाल दिनांक ३० जून, २०१७ पर्यंत मुदत दिली होती त्यास समितीने दि. १५ जुलै २०१७ पर्यंत अहवाल सादर करण्यास मुदतवाढ दिली.

समितीने १९ संस्थांचे लेखापरीक्षण करण्यास दिनांक १५ जुलै, २०१७ पर्यंत मुदतवाढ दिली होती त्यानुषंगाने सहकार विभागाकडून लेखी माहिती खालील प्रमाणे प्राप्त झाली आहे.

विभागीय सहनिबंधकांच्या नियंत्रणाखाली १३२ औद्योगिक संस्थांचे लेखापरीक्षण करण्यासाठी टास्क फोर्स गठीत केलेला आहे. अशा विशेष कारणास्तव चाचणी लेखा परिक्षणाची सहकारी अधिनियमामध्ये तरतुद असलेली सदरहू वैधानिक कार्यवाही करणेत आली. या सर्व मुलभुत बाबीचा वैधानिक तत्वावर विचार होवून गठीत टास्क फोर्सद्वारे लाभार्थी संस्थेस वितरीत झालेल्या शासकीय निधीचे स्थवर व जंगम मालमत्तेमध्ये संस्थेद्वारे करणेत आलेले रूपांतरण व या प्रक्रियेमध्ये झालेल्या अनियमिता, गैरव्यवहार व अपहार इ. बाबत चाचणी लेखापरीक्षण केवळ शासकीय लेखापरीक्षकांमार्फत घेणेत आले. त्याबाबतचा दिनांक ११/०७/२०१७ रोजी अखेरिल सहकार विभागाकडून प्राप्त झालेला गोषवारा पुढीलप्रमाणे आहे.

२.१०३ दिनांक ६ जून २०१७ रोजीच्या लोकलेखा समितीच्या बैठकीतील सूचनाप्रमाणे लेखापरीक्षण पूर्ण होणे बाकी असलेल्या १९ संस्थांची माहिती :-

विवरण क्र. ९

● १३२ मागासवर्गीय औद्योगिक संस्थांपैकी लेखापरीक्षण पूर्ण झालेल्या संस्था	११३
● १३२ मागासवर्गीय औद्योगिक संस्थांपैकी लेखापरीक्षण पूर्ण न झालेल्या संस्था	१९
● १९ मागासवर्गीय औद्योगिक संस्थांपैकी लेखापरीक्षण पूर्ण झालेल्या संस्था	१८
● लेखापरीक्षण प्रगतीपथावर असलेल्या संस्था	९
● १९ मागासवर्गीय औद्योगिक संस्थांच्या लेखापरीक्षणानंतर फौजदारी कारवाई साठी विनिर्दिष्ट अहवाल प्राप्त संस्थांची संख्या	११
● फौजदारी कारवाईसाठी प्राधिकृत केलेल्या लेखापरीक्षकांची व संस्थांची संख्या	७

वरीलप्रमाणे संकलीत केलेली माहिती पाहता लेखापरीक्षण पूर्ण करावयाच्या १९ शिल्लक संस्थांपैकी १८ संस्थांचे वैधानिक लेखापरीक्षण पूर्ण करणेत आलेले आहे. सद्यस्थितीत केवळ एका संस्थेचे लेखापरीक्षण प्रगतीपथावर असून ते नोंदणीपासून ते आजतागायत इतक्या प्रदीर्घ कालावधीचे असल्याने त्यास थोडासा वेळ लागतो आहे. पूर्ण झालेल्या १८ संस्थांच्या लेखापरीक्षणांती ११ संस्थांमध्ये निधीचा गैरविनियोग, गैरव्यवहार व अपहार इ. कारणांमुळे सहकारी अधिनियमातील कलम ८१ (५) (ब) अन्वये संबंधित लेखापरीक्षकांनी विनिर्दिष्ट अहवाल दाखल केलेले आहेत. त्याप्रमाणे संबंधित संस्थांच्या दोषी पदाधिकारी, अधिकारी यांचेवर भा.दं.वि. अन्वये फौजदारी गुन्हा नोंदविण्याची प्रक्रिया प्रस्तावित आहे. या व्यतिरिक्त सहकारी अधिनियमातील कलम ८१ (५) (ब) अन्वये संबंधित लेखापरीक्षकांनी संस्थेच्या आर्थिक नुकसानासाठी ६ विशेष अहवाल दोषी पदाधिकारी, संचालक मंडळ व कर्मचारी यांचेविरुद्ध प्रशासकीय कारवाईसाठी दाखल केलेला आहे.

प्राथम्याने लेखापरीक्षण पूर्ण करावयाच्या १३२ संस्थांवर फौजदारी/सहकारी कायद्यान्वये करावयाच्या कारवाईची माहिती :

● १३२ पैकी चाचणी लेखापरीक्षण आदेश पारित केलेल्या संस्थांची संख्या	१२६
● चाचणी लेखापरीक्षण पूर्ण झालेल्या संस्थांची संख्या	१२५
● १२६ पैकी चाचणी लेखापरीक्षण प्रगतीपथावर असलेल्या संस्थांची संख्या	९
● चाचणी लेखापरीक्षणानंतर प्रशासकीय कारवाईसाठी विशेष अहवाल प्राप्त झालेल्या संस्थांची संख्या	२४

- चाचणी लेखापरिक्षणांती फौजदारी कारवाईसाठी विनिर्दिष्ट अहवाल प्राप्त झालेल्या संस्थांची संख्या ४०
- चाचणी लेखापरीक्षण अन्वये विनिर्दिष्ट अहवालावरून फौजदारी गुन्हे दाखल करणेसाठी कलम ८१ अन्वये प्राधिकृत केलेल्या लेखापरीक्षकांची व संस्थांची संख्या. ३५
- चाचणी लेखापरीक्षणा अन्वये फौजदारी गुन्हे दाखल केलेल्या संस्थांची संख्या ३
- सहकार विभागामार्फत एकूण गुन्हे दाखल झालेल्या संस्थांची संख्या १०

वरीलप्रमाणे संकलीत केलेली माहिती पाहता प्राथम्याने लेखापरीक्षण करून त्यावर फौजदारी/सहकारी कायद्यान्वये कारवाई करावयाच्या १३२ संस्थांपैकी यापूर्वी फौजदारी गुन्हे नोंद केलेल्या ६ संस्था वगळून शिल्लक १२६ संस्थांचे चाचणी लेखापरीक्षण आदेश पारीत करण्यात आले. त्यापैकी १२५ संस्थांचे वैधानिक लेखापरीक्षण पूर्ण करणेत आलेले आहे. सद्यस्थितीत केवळ १ संस्थाचे चाचणी लेखापरिक्षण प्रगतीपथावर आहे. पुर्ण झालेल्या १२५ संस्थांच्या लेखापरीक्षणांती ४० संस्थांमध्ये निधीचा गैरविनियोग, गैरव्यवहार व अपहार इ. कारणांमुळे सहकारी अधिनियमातील कलम ८१ (५) (ब) अन्वये संबंधित लेखापरीक्षकांनी विनिर्दिष्ट अहवाल दाखल केलेले आहेत. त्याप्रमाणे संबंधित संस्थांच्या दोषी पदाधिकारी, अधिकारी यांचेवर भा.दं.वि. अन्वये फौजदारी गुन्हा नोंदविण्याची प्रक्रिया प्रस्तावित आहे. प्रस्तावित प्रक्रियेपैकी ३ संस्थांचे दोषी पदाधिकारी, अधिकारी यांचेवर संबंधित पोलीस ठाण्यांमध्ये फौजदारी गुन्हे नोंदविण्यात आलेले आहेत. या व्यतिरिक्त सहकारी अधिनियमातील कलम ८१ (५) (ब) अन्वये संबंधित लेखापरीक्षकांनी संस्थेच्या आर्थिक नुकसानीसाठी २४ विशेष अहवाल दोषी पदाधिकारी, संचालक मंडळ व कर्मचारी यांचेविरुद्ध प्रशासकीय कारवाईसाठी दाखल केलेले आहेत.

प्राथम्याने लेखापरीक्षण करावयाच्या एकूण १२३ संस्थांपैकी १० संस्थांवर भा.दं.वि. अन्वये फौजदारी गुन्हे दाखल झालेले आहेत. भारतीय दंड विधानान्वये कारवाई करावयाच्या ४० व सहकारी अधिनियमान्वये कार्यवाही करावयाच्या २४ अशा एकूण ६४ इतक्या संस्थांवर लेखापरीक्षणांती पुढील रितसर कार्यवाही प्रस्तावित केलेली आहे.

अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, १३२ पैकी १२६ सहकारी संस्थांमध्ये लेखा परिक्षणाची ऑर्डर दिलेली आहे. पण १२६ सहकारी संस्थांचे जे लेखा परिक्षण पूर्ण झाले ते समाधानकारक नाही. ते सत्य परिस्थितीवर आधारित नाही. १२६ संस्थांमध्ये चाचणीलेखापरीक्षण करण्याचे आदेश दिले असून त्यापैकी १२५ सहकारी संस्थांचे पूर्ण केले आणि एकाचे चालू आहे. त्याचे रेकॉर्ड मिळत नाही. विभागाकडे लेखा परिक्षण अहवाल प्राप्त झाला आहे. त्यापैकी ६४ ठिकाणी काही ना काही गडबड आहे, अपहार आणि अनियमितता झालेली आहे. ४० सहकारी संस्थांवर फौजदारी केसेस करण्याची गरज आहे. विभागाकडून या संस्थांची दोन कॅटेगिरी करण्यात येते. ज्या संस्थांचे नुकसान झाले असेल त्या ठिकाणी नियम ८३, ८८ प्रमाणे जबाबदारी निश्चित करण्यात येते, परंतु जेथे निव्वळ गैरव्यवहार आहे अशा ठिकाणी फौजदारी गुन्हा दाखल करण्यात येतो. ४० सहकारी संस्थांवर गुन्हा दाखल करण्यासारखी परिस्थिती आहे. त्याबाबत ३५ लोकांना गुन्हा दाखल करावा म्हणून प्राधिकृत केले आहे. काही ठिकाणी गुन्हा दाखल झाला आणि बाकीच्या ठिकाणी प्रोसेस सुरु आहे. १३२ पैकी निम्म्या अशा संस्था आहेत. बाकीच्या ठिकाणी अनियमितता आहे त्यामुळे काही संस्थांचे नुकसान झालेले आहे.

समितीने पुढे विचारणा केली की, ज्या सहकारी संस्था फौजदारी गुन्ह्यास पात्र आहेत, त्यांचे गुन्ह्याचे स्वरूप काय आहे? यावर अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, काही ठिकाणी अशी परिस्थिती आहे की, संस्थानी मशिनरी पुरवठा करण्या-या पुरवठादारास रक्कम अदा न करता त्याचे पेमेंट लावले. २ कोटी २१ लाख रुपयांची ही रक्कम आहे. बिल दाखविले आणि संगनमताने अपहार केलेला आहे. एका ठिकाणी २७ लाख रुपयांचा अग्रीम काढला, परंतु त्याचे कोठेही रेकॉर्ड उपलब्ध नाही. काम झालेलेच नाही. काही ठिकाणी पैसे काढून दुस-या बँकेत ठेवले. संस्थानी तारण स्वतःच्याच नावाने ठेवले आणि स्वतःच्या नावाने कर्ज काढले व गैरव्यवहार केला आहे. विभागाकडून क्रॉस चेकने पेमेंट करण्यात येते, परंतु काही ठिकाणी को-या चेकने पेमेंट केलेले आहे. काही ठिकाणी अग्रीम कोटी रुपयाचे आहेत. तेथे सोसायटीच्या रेकॉर्डमध्ये पुरवठादारास ती रक्कम दिली नाही, काही ठिकाणी जमीन खरेदी केली आहे की ती अलाऊ नाही, काही ठिकाणी जी काही रक्कम मिळाली त्याचा स्वतःसाठी वापर केलेला आहे. यावर समितीने असे मत व्यक्त केले की, बेअरर चेक काढला असेल, परंतु पेमेंट योग्य रितीने झाले असेल तर ठीक आहे.

२.१०४ ज्या ४० संस्थांवर एफआयआर दाखल करण्याचे निर्देश दिले, त्या संस्थेचे मुख्य प्रवर्तक कोण आहे, ३५ लोकांना प्राधिकृत केले आहे. मग विभागास ४० लोकांना का प्राधिकृत केले नाही? यासंदर्भात अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, त्यांचे स्पेसिफिक अहवाल आल्यानंतर त्या अहवालाचा कन्शेप्ट पाहून त्याचा गांभीर्याने विचार करून प्राधिकृत करण्यात येईल ४० सहकारी संस्थांवर गुन्हे दाखल करण्याची प्रक्रिया सुरु केलेली आहे, त्यासंस्थानिहाय, तालुका क्षेत्र प्रकल्प, त्यांना किती पैसे मिळाले, नंतर लेखापरीक्षण केले. त्यामध्ये ज्या काही त्रुटी आणि मुद्दे निघतात तेथे काय कारवाई केली ते नमूद केलेले आहे.

चाळीस संस्थामध्ये अपहार झाल्याचे विभागाला आढळत आहे. त्यापैकी, २४ संस्थांचा तपास सुरु आहे. ज्या ४० सहकारी संस्था फौजदारी गुन्हास पात्र आहेत, त्यांच्यावर एक महिन्याच्या आत फौजदारी गुन्हा दाखल झाला पाहिजे. तसेच २४ संस्थांबद्दल विभागाने निर्णय घेतला नाही त्याबद्दल लवकरात लवकर त्याची ग्रॅन्हीटी बघून योग्य वाटत असेल तरच त्यांच्यावर फौजदारी गुन्हा दाखल करण्यात यावा. क्षुल्लक कारणास्तव, तांत्रिकदृष्ट्या चूक झाली असेल आणि उद्देश तसा नसेल तर त्या संस्थाचा कोठे तरी विचार करावा. प्रत्येकाला चोर समजून प्रामाणिक लोकांना त्रास होणार नाही याची देखील काळजी विभागाने घेण्यात यावी. विभागाने त्यांच्या नियमाप्रमाणे कारवाई करावी. तांत्रिक बाबीला जास्त न पाहता प्रॅक्टीकली त्या विभागाने अॅप्रोच केले पाहिजे. यादृष्टीने विभागाने संवेदनशील असावे. बेअरर चेक, क्रॉस चेक दिला असेल तर तो विषय संपला. असे समितीने नमूद केले असता अप्पर मुख्य सचिव सहकार यांनी सांगितले की, काही ठिकाणी संस्थाचे नुकसान झालेले आहे, परंतु गैरव्यवहार झालेला नाही. काही ठिकाणी निर्णय चुकल्यामुळे संस्थेचे नुकसान झालेले आहे आणि काही ठिकाणी संस्थेच्या अध्यक्षांनी मशिनरीचे पैसे त्यांच्या नावे काढून वापरले असतील तर ते चुकीचे आहे.

बेअरर चेकने वीस हजार रुपयाच्या पुढे पेमेंट करू शकत नाहीत, असा सहकारी संस्थांचा नियम आहे. एखाद्या संस्थेला एखादी मशीन घेण्यासाठी १० किंवा २० लाखांचा बेअरर चेक दिल्यानंतर तो संबंधीत असा म्हणेल की, त्यात बेअरर चेक मिळालेलाच नाही, परंतु त्यांचे पेमेंट झालेले आहे. असे मत समितीने व्यक्त केले असे अपर मुख्य सचिव सहकार यांनी सांगितले की, या सर्वांना दोन शब्द लागू पडतात. पहिला असा की, अनियमितता आणि दुसरा शब्द हा अपहार किंवा भ्रष्टाचार. अनियमितता असेल आणि त्यामध्ये संबंधीताने उद्दीष्ट न दुर्लक्षिता तो दुस-या मार्गाने उद्दीष्ट साध्य करीत असेल तर त्यास अनियमितता संबोधता येईल. पण ज्या ठिकाणी भ्रष्टाचार किंवा गैरव्यवहार झालेला असेल त्यांना शासन झाले पाहिजे. केवळ केसेस दाखल करावयाच्या म्हणून कारवाई न करता यामध्ये शक्यता काय असतील त्या तपासून पाहिल्या पाहिजेत.

सचिव महोदयांनी आताच अपहार आणि अनियमितता असे दोन शब्द वापरलेले आहेत. अनियमितता ही केवळ लाभधारकांकडूनच होईल असे नाही. अनियमितता ही सरकारकडून सुध्दा होत असते आणि ती झालेली आहे. मागासवर्ग घटकाला व्यवसाय करण्यासाठी, उद्योग करण्यासाठी कायदे, नियम तयार करण्यात आलेले आहेत. या प्रकरणामध्ये ५२ आठवड्यांमध्ये सर्व कार्यवाही होणे अपेक्षित असून त्यांना तो व्यवसाय, उद्योग उभा करण्यासाठी त्या कालावधीमध्ये पैसे मिळाले पाहिजेत. यासाठी नियम तयार करण्यात आलेले आहेत. यामध्ये ५% पैसे सहकारीसंस्थेतहिस्सा स्वतः द्यावयास पाहिजे. २५ टक्के अर्थसहाय्य त्यांनी बाहेरून मिळविले पाहिजे. परंतु या सर्व प्रकारामध्ये अनेकांना पहिला हफ्ता मिळालेला असून दुसरा हफ्ता मिळण्याची जी प्रक्रिया आहे त्यामध्ये अनियमितता आहे. तो त्यांना मिळालेला नाही. अशा संस्थांचे लेखापरीक्षणसुध्दा करण्यात आलेले आहे. ज्या ४० संस्थांच्या व्यवहारामध्ये अनियमितता आहे, प्रथमदर्शनी त्यामध्ये अपहार झालेला दिसत आहे, अशा संस्थांबद्दल समितीच्या बैठकीत सध्या चर्चा सुरु आहे. या सर्व प्रकारामध्ये विभागाकडून सर्व संस्थांचे लेखापरीक्षण झालेले आहे. महालेखापालांनी लेखापरीक्षण झालेल्या चाळीस संस्थाबाबत आक्षेप काढले. ज्यांनी अपहार केला असेल त्यांना पाठीशी घालण्याचे काही कारण नाही. परंतु त्या संस्थांची तांत्रिक कारणे शोधली पाहिजेत. या चाळीस संस्थामध्ये सर्वच गुन्हेगार आहेत असे प्रथमदर्शनी समजण्याचे काहीच कारण नाही. यामध्ये पुर्वग्रह दुषीत ठेऊन कार्यवाही करण्यात येणार असेल तर ती चुकीची होईल. ज्या संस्थांनी केवळ अपहार करण्याच्या उद्देशानेच असे कार्य केले असेल तर त्यांना माफ करण्याचे काहीच कारण नाही आणि अशा फार कमी संस्था आहेत. तसेच, सहकार खात्याने जवळजवळ ७ संस्थावर गुन्हे दाखल केलेले आहेत. समाजकल्याण विभागानेसुध्दा ३ संस्थांवर गुन्हे दाखल केलेले आहेत. परंतु या ज्या चाळीस संस्था आहेत त्या पूर्णपणे दोषी किंवा गुन्हेगार आहेत, असे समजून त्यांच्यावर कारवाई करू नये, कारण एखादी संस्था तांत्रिकदृष्ट्या बरोबर असेल, अशा संस्थांना प्रोत्साहन द्यावयास पाहिजे. असे समितीत नमूद केले असे अप्पर मुख्य सचिव, सहकार यांनी सांगितले की, अशा प्रकरणांचा आढावा घेत असताना असे लक्षात आले की, विभागाने केवळ गुन्हे दाखल केल्यानंतर विभागाची जबाबदारी संपत असे. गुन्हे दाखल केल्यानंतर

पोलिसांनी त्या प्रकरणामध्ये किती तपास केला, काय कारवाई केली ह्याकडे विभाग दुर्लक्ष करीत असे. ज्या चाळीस संस्थामध्ये अपहार किंवा गैरव्यवहार झालेला आहे त्यांच्यावर फौजदारी कारवाई शिवाय दुसरा पर्याय नाही. या संस्थांमध्ये अपहार झालेला आहे, असा निष्कर्ष विभागाने काढलेला आहे. पुर्वी नमुद केल्याप्रमाणे २४ प्रकरणामध्ये अनियमितता आहे किंवा नाही हे तपासून पहावे लागेल. सहकार विभाग या योजना किंवा शासनाचे लेखापरीक्षण करत नाही. सहकार विभाग हा केवळ संस्थेकडे आलेल्या पैशांचा कशाप्रकारे वापर झालेला आहे त्याबाबत तपास करतो. संस्थेच्या पैशांचा वापर करीत असताना काही ठिकाणी निधी मिळाला नसेल तर त्याचे लेखापरीक्षण करण्यात येत नाही. एखाद्या संस्थेचे लेखापरीक्षण हे सहकार कायद्या अंतर्गत प्राप्त झालेल्या अधिकारामध्ये होत असते. यामध्ये योजनाचे लेखापरीक्षण होत नाही. एखादी मशीनरी घेण्यासाठी पुरवठादार ५० टक्के रक्कम मागत असतो आणि सदर रक्कम दिल्यानंतर शासनाच्या अटीप्रमाणे, पुर्वीचे उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर केल्यानंतरच दुस-या हफत्याची मागणी करू शकतो. काही ठिकाणी मशीनरीचे ५० टक्के देण्यात आलेले असतील आणि जिल्हाधिका-यांकडून त्यांनी उपयोगिता प्रमाणपत्र घेतलेले आहे. त्यानंतर काही ठिकाणी दुसरा हप्ता मिळालेला नाही. तेथील स्थानिक पातळीवरील वस्तुस्थिती अशी आहे की, तिथे मशीनरी नाही, काही काम झालेले नाही. ज्या ठिकाणी असे प्रकार झालेले आहेत त्यांच्यावरच गुन्हे दाखल केलेले आहेत. विभागाकडे परभणी जिल्ह्यातील एका संस्थेला विभागाने प्रारुपीत केले होते. सदर संस्थेने न्यायालयातून स्टे मिळविल्यानंतर सदर संस्था विभागाकडे आल्यानंतर, त्यामध्ये भागभांडवलातील पाच टक्के रक्कम ही सभासदांकडून गुंतविण्यात आली. त्यानंतर प्रकल्प मंजुरीसाठी चार - पाच वर्षे सभासदांनी वाट पाहिली. तो पर्यंत सभासदांकडून गुंतविलेली रक्कम परत घेण्यात आली होती. जेव्हा प्रकल्प मंजूर झाला तेव्हा सभासदांनी पुन्हा त्यामध्ये पैसे गुंतविले. यामध्ये सहकार कायद्याप्रमाणे गुंतविलेली रक्कम परत काढता येत नाही. परंतु तेथील सभासदांनी पैसे काढून ते वापरल्यानंतर पुन्हा त्यामध्ये गुंतविले. अशा ठिकाणी गैरव्यवहार किंवा शासनाचे नुकसान झालेले नाही.

२.१०५ सहकारी संस्थांचे लेखापरीक्षण सहकार विभागाने करावे की सामाजिक न्याय विभागाने करावे, या संदर्भात औरंगाबाद खंडपीठाचे आदेश होते की, ज्या संस्थामध्ये गैरव्यवहार झालेला आहे त्यांच्यावर गुन्हे दाखल करण्याचा अधिकार सहकार विभागालाच आहे आणि जरी निधी समाजकल्याण विभागाचा असला तरी सहकारी संस्थेचे लेखापरीक्षण करण्याचे काम सहकार विभागालाच करावे लागणार. यामध्ये दोन प्रकार आहेत. मागासवर्गीय संस्थांची ३६ वर्गवारी केली आहे. ती वर्गवारी त्या संस्था पूर्ण करतात किंवा नाही हे तपासण्याचे काम समाजकल्याण विभागाचे आहे. या संस्थेमध्ये जो काही व्यवहार होत आहे त्याचे लेखापरीक्षण करण्याचे अधिकार सहकार विभागाला आहेत. सहकारी संस्थेचे लेखापरीक्षण करणे, कलम ८९ अंतर्गत लेखापरीक्षण करण्याचा अधिकार सहकार विभागाचा आहे तत्कालिन सहकार मंत्री यांनी त्यावेळेस बैठकीमध्ये असे सांगितले की, यासर्व संस्थांचे लेखापरीक्षण एक ते दोन महिन्यामध्ये करावयाचे होते. परंतु त्याबाबीला आता दोन ते तीन वर्षे झाले. यामध्ये सदर संस्था नोंदणीकृत आहेत किंवा नाही, त्यामध्ये मागासवर्गीय लोक आहेत किंवा नाही ? संस्थांची प्रमाणपत्रे तपासलेली होती काय ? ह्या सर्व बाबींचे लेखापरीक्षण करावयाचे होते. गुन्हे नोंदविणे आणि पैशाचे उपयोग योग्य झाले किंवा नाही ? हे तपासण्याचे सामाजिक न्याय विभागाने करावयाचे होते. सहकार विभागाने ह्या संस्था नोंदणीकृत आहेत किंवा नाही, त्या संस्थेची परवानगी आहे किंवा नाही ? तिथे मागासवर्गीय लोक आहेत किंवा नाही ? हे तपासावयाचे होते असे समितीने नमूद केले असता यावर अपर मुख्य सचिव सहकार यांनी सांगितले की, कोणतीही संस्था ही मागासवर्गीय संस्था नसते. जर विभागाने असे ठरविले असेल की, काही टक्के लोक असतील तर त्यांना निधी देण्यात येईल, तर यामध्ये संबंधीत विभागाची ती जबाबदारी असते.

जे प्रकल्प पूर्ण करण्याचे उद्दीष्ट आहे आणि त्यामध्ये अपहार झालेला नाही, अशा संस्थांना सहकार विभागाने त्रास देऊ नये कारण समितीच्या असे निदर्शनास आले आहे की, सहकार विभागाचे काही कर्मचारी प्रत्येक संस्थेच्या मागे लागले संस्थाना भिती दाखविण्यात येते की त्याचावर एफआयआर दाखल करण्यात येणार आहे. त्यामुळे असा परिणाम झाला की ज्यांचा व्यवहार नियमितपणे सुरू आहे त्या संस्था सुध्दा घाबरलेल्या आहेत. त्यांना अनावश्यक त्रास होता कामा नये. समितीने केवळ १३२ संस्थेचे लेखापरीक्षण पूर्ण करण्याचे निर्देश दिले आहेत. त्यामुळे सर्वच संस्थांना सहकार विभागाने वेढीस धरू नये जेथे अनियमितता झाली आहे त्या ठिकाणी चौकशी करायला हरकत नाही. कारण हा सरकारी निधी आहे व त्यामध्ये जर काही गैरव्यवहार झाला असेल तर त्यासंबंधी चौकशी करण्याचा अधिकार विभागाला आहे. पण जेथे जास्त अनियमित नसेन, किंवा रेकॉर्ड ठेवायला चुकले असतील पण प्रकल्प उभा असेल तर तेथे आक्षेप घेऊ नये. पण जेथे प्रकल्प नसेल तेथे विभागाने कार्यवाही करावी. शेवटी हा सरकारी निधी आहे. त्यामुळे यासंबंधी चौकशी करण्याचे अधिकार विभागास आहे. असे समितीने मत व्यक्त केले असता, अपर मुख्य सचिव, सहकार यांनी सांगितले की ज्या संस्थांमध्ये कोणताही गैरव्यवहार किंवा गडबड नाही. त्यांना दिलेला निधी योग्य प्रकारे वापरून उत्पादन सुरू केले आहे. याचा अर्थ त्यांनी तो निधी चांगल्या पद्धतीने वापरला म्हणून तेथे

प्रकल्प सुरु आहे. संस्थेवर कारवाई करण्यासंदर्भात विभागीय सचिवाना देखील महासंघाचे लोक दोन-तीन वेळा भेटले होते. महासंघाच्या लोकांनी सचिवांना आदर्श या संस्थेचे नाव दिले आणि असे सांगितले की, या संस्थेवर गुन्हा दाखल झाला. त्याबाबत विभागीय सचिवांनी माहिती घेतली तेव्हा असे लक्षात आले की त्या संस्थेच्या चेअरमनने त्या संस्थेमधून ३ कोटी रुपये काढून वेगळ्या बँकेत स्वतःच्या खात्यामध्ये डिपॉझिट करून स्वतःच्या नावे कर्ज काढले आहे. म्हणजे लोक समितीला कशा पध्दतीने माहिती देतात याचा विचार देखिल केला पाहिजे. अशा अपूर्ण दिलेल्या माहितीच्या आधारे सर्वजण प्रभावित होतात. विभागाकडून सध्या चाचणी लेखापरिक्षण फक्त सध्या १३२ संस्था मर्यादित स्वरूपाचे आहे.

२.१०६ हा सामाजिक न्याय विभागाचा निधी होता आणि तो फक्त अनुसूचित जातींसाठीच होता. सहकार विभागाकडे लेखापरिक्षण देण्याचे मूळ कारण असे होते की, मागासवर्गीयांच्या नावाखाली इतरांनी हा निधी घेतला. त्यामुळे त्यांचे त्यावेळी सहकार विभागाकडे लेखापरीक्षण करण्यासाठी देण्यात आले होते. त्याचा उद्देश असा होता की, निकषप्रमाणे मागासवर्गीय लोक आहेत किंवा नाहीत. अन्यथा सहकार विभागाकडे लेखापरिक्षण देण्याचे कारण काय होते ही बाब समितीने निदर्शनास आणली असे अप्पर मुख्य सचिव सहकार यांनी सांगितले. की, संस्था कशा आहेत या अर्हताप्राप्त आहेत किंवा नाहीत हे सामाजिक न्याय विभागाचे काम आहे. मात्र संस्थांना दिलेला निधी योग्य पध्दतीने वापरला किंवा नाही हे काम सहकार विभागाकडे आले. त्यामुळे ३७२ पैकी १३२ संस्थांमध्ये काही तरी जास्त गडबड दिसते असे सामाजिक न्याय विभागाने सांगितल्यावरून सहकार विभागाकडून हे लेखापरीक्षणाचे काम करण्यात येत आहे. दुसरा मुद्दा असा की, समितीच्या मागील बैठकीत समितीने आदेश दिले होते की, १३२ संस्थांपैकी ज्यांच्यावर कारवाई करणे आवश्यक आहे त्यांच्यावर विभागाने लेखापरीक्षण अहवालाच्या आधारे कार्यवाही करावी नियमानुसार किंवा फौजदारी किंवा सहकार कायदांतर्गत विभागाला जे अधिकार आहेत त्यांचा पूर्ण वापर करावा. ज्या १८ संस्थांनी लेखापरीक्षण केले नाही त्या संस्थांनी त्यांचे लवकरात लवकर लेखापरीक्षण करून घ्यावे आणि समितीला पूर्ण माहिती द्यावी. कायद्यामध्ये शासनाचा निधी गुंतलेला आहे. सहकार विभागाचा संबंध फक्त १३२ संस्थांशी आहे. आता फक्त निष्कर्षाचा भाग प्रलंबित आहे की, सारासार विचार करून कार्यवाही करायची आहे. हेतू जर शुध्द असेल आणि प्रांजळ हेतूने काही केले असेल तर ठीक आहे या ४० संस्थांमध्ये असे दिसून येते की, की त्यांचा हेतू शुध्द नाही. त्या ठिकाणी अधिकारी प्राधिकृत केले आहेत. एक आठवड्याची मुदत काही कागदपत्रे सादर करण्यासाठी देण्यात यावी. अशी विनंती महासंघाचे काही लोकांनी केली आहे. या अनुषंगाने समितीने सांगितले की, ज्या संस्था कागदपत्रे सादर करण्यास वेळ मागत असतील त्यांना तो वेळ देण्यात यावा.

सामाजिक न्याय विभागाने निधी देताना त्यासाठी कोणता निकष वापरण्यात आला होता. हे कर्ज कोणत्या प्रकारच्या संस्थांना द्यायचे होते ? अशी विचारणा समितीने केली असता सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, सामाजिक न्याय विभागाची जी योजना आहे त्यानुसार ज्या संस्थांचे ७० टक्के सदस्य हे अनुसूचित जातीचे सदस्य असायला हवेत अशा प्रकारचा हा निकष होता.

या संस्थांमध्ये ७० टक्के मागासवर्गीय सभासद असणे आवश्यक आहे. हे तपासण्यात आले होते काय आणि तपासले असल्यास ते कोणी तपासले असा मुद्दा समितीने उपस्थित केली असता सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, यामध्ये ७० टक्के अनुसूचित जाती प्रवर्गाचे सभासद असायला हवेत हा एक निकष होता. त्यानंतर प्रस्ताव आयुक्त स्तरावर तपासून शासन स्तरावर आले होते. मात्र त्यामध्ये काही अशा तक्रारी आल्यात की काही संस्थांमध्ये अनुसूचित जातीचे सदस्य नसून इतर प्रवर्गातील सभासद आहेत. त्यामुळे शासनाने या सर्व प्रकरणी जे अनुसूचित जातीचे सदस्य दर्शविण्यात आले त्यांची जात वैधता तपासण्याचा निर्णय घेतला. हा निर्णय घेतल्यानंतर या संस्थांना पुढील हप्ता देण्याच्या प्रस्ताव येईल त्यावेळी हे तपासले जाईल.

या ३७२ संस्थांपैकी किती संस्थांची जात वैधता तपासणी केली आहे. याबाबत सचिव, सामाजिक न्याय यांनी सांगितले की, विभाग सर्व संस्थांची तपासणी करीत नाही तर ज्या संस्था पुढील दुसरा हप्ता मागणीचा प्रस्ताव विभागाकडे सादर करतात त्यांच्यासाठी हा क्रायटेरीया लावला आहे की, त्यांची संपूर्ण जात वैधता तपासणी झाल्याशिवाय त्यांना दुसरा हप्ता द्यायचा नाही.

ज्यांनी पहिला हप्ता घेतला आहे त्यांची वैधता का तपासण्यात येत नाही असा मुद्दा समितीने उपस्थित केला असता याबाबत विभागीय सचिवांकडून, याबाबत उत्तर प्राप्त झाले नाही परंतु त्यांनी असे सांगितले की, यामध्ये या ३७२ संस्थांपैकी शासनाच्या निर्णयाप्रमाणे ८२ संस्थांनी त्यांची जात वैधता प्रमाणपत्रे सादर केली आहेत.

२.१०७ म्हणजे २९० संस्थांनी विभागाकडे मागणीचा प्रस्ताव सादर केला नाही. असे समितीने निदर्शनास आणले असता यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, इतर संस्थांच्या बाबतीत त्यांचा स्पेशल कॅम्प घेऊन त्यांची वैधता प्रमाणपत्रे तपासण्यात येतात. संस्थांनी जातीची प्रमाणपत्रे दिली आहेत. पण त्यांची वैधता तपासण्यात आलेली नाही. जातीचे प्रमाणपत्र सादर करणे तर सुरुवातीपासूनच या योजनेमध्ये अनिवार्य होते. वैधता प्रमाणपत्रे सादर करण्याची अलिकडेच निर्णय झालेला आहे.

त्या संस्था मागासवर्गीय आहेत किंवा नाहीत हे तपासून आणि जात प्रमाणपत्रे किंवा वैधता प्रमाणपत्रे तपासून भाग भांडवली कर्ज संस्थेस देण्यात येतात. आता त्या संस्थांनी भाग भांडवली कर्ज संपूर्णपणे उचलले आहे. पण त्या जागेवर कोणतेच बांधकाम नाही. इमारत नाही किंवा अन्य कोणतेही बांधकाम नाही, अशा प्रकारच्या काही संस्था आहेत. निदान त्या संस्थांचे तरी शासनाकडून ढोबळमानाने इन्स्पेक्शन केले आहे काय ? असा प्रश्न समितीने उपस्थित केला असता इन्स्पेक्शन केले आहे असे विभागाकडून सांगण्यात आले.

या १३२ संस्थांपैकी ४० संस्था बाजूला केल्या आहेत.परंतु एकूण संस्थांपैकी २४० संस्थांची सद्यःस्थिती काय आहे या २४० संस्थांना पहिला हप्ता दिला आहे. यापैकी काही संस्थांनी दुसरा हप्ता उचलला नाही तर या उर्वरित २४० संस्थांची स्थिती काय आहे. या २४० संस्थांना दुसराही हप्ता दिला आहे किंवा कसे ? अशी विचारणा समितीने केली असता, सचिव, सामाजिक न्याय यांनी सांगितले की, या ३७२ संस्थांपैकी ७२ संस्थांचे उत्पादन सुरु आहे आणि ज्यांच्यामध्ये सकृतदर्शनी कोणत्याही प्रकारचा गैरव्यवहार नाही त्या संस्थांच्या कारभारामध्ये विभागाने हस्तक्षेप केला नाही. यामध्ये सामाजिक न्याय विभागामार्फत एक मोहीम हाती घेण्यात आली होती व या सर्व ३७२ संस्थांपैकी ज्यांना ७० टक्के अर्थसहाय्य दिले आणि ज्यांच्या बाबतीत ५२ आठवडे उलटून गेले अशा २४० संस्थांची तपासणी करण्याचे आदेश दिले होते या सर्व २४० संस्थांनाही ७० टक्के अर्थसहाय्य दिले आहे.

या योजनेच्या अनुषंगाने संस्थांचा शासनाने ७० टक्के भाग भांडवल द्यायचे होते आणि ३५ टक्के त्यांनी स्वतः उभारायचे आहे. शासनाने द्यावयाच्या ७० टक्के भाग भांडवलापैकी ३५ टक्के अनुदान आणि ३५ टक्के कर्ज द्यायचे होते तर त्या २४० संस्थांना हा संपूर्ण ७० टक्के निधी वितरीत केला आहे किंवा कसे ? अशी विचारणा समितीने केली असता सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, यामध्ये असे आहे की, ज्या संस्थांनी पहिल्या हप्त्याची उचल करून उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर केले नाही अशा संस्था १२० आहेत आणि पहिला हप्ता उचल करून उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर केलेल्या एकूण संस्था १३ आहेत. दुसरा आणि तिसरा हप्ता उचल केलेल्या एकूण ६ संस्था आहेत.तयामध्ये पहिला हप्ता दिलेल्या आणि उभारणीच्या स्टेजवर असलेल्या एकूण संस्था १४० आहेत. त्यानंतर ज्यांना दुसरा हप्ता मिळाला आणि ज्या उभारणीच्या स्टेजवर आहेत अशा संस्था एकूण २७ आहेत. ज्यांना ७० टक्के म्हणजे संपूर्ण हप्ता दिला अशा एकूण संस्था २०५ असून एकंदरीत अशा फक्त ३७२ संस्था आहेत.तज्यांना ७०% हप्ता दिला त्या २०५ संस्थांपैकी फक्त ७२ संस्थांमध्ये आज प्रॉडक्शन सुरु आहे. इतर १०८ संस्था प्रकल्प उभारणीच्या स्तरावर आहे. या संस्था वेगवेगळ्या स्टेजवर आहेत. पहिला हप्ता दिलेल्या काही संस्था उभारणीच्या स्टेजवर आहेत. ज्या संस्थांना दुसरा हप्ता दिला होता त्यापैकी सुध्दा काही संस्था उभारणीच्या स्टेजवर आहेत.

पण अट अशी आहे की, संस्थेने पहिला हप्ता पूर्णतः वापरला नसेल आणि त्यांना उपयोगिता प्रमाणपत्र दिले नसेल तर दुसरा हप्ता देत नाही. तसा कायदा आहे. मग दुसरा आणि अंतिम हप्ता कसा दिला ? अशी विचारणा समितीने केली असता, सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, ज्या संस्था उभारणीच्या स्टेजवर जरी असेल तरी त्याने त्या निधीच्या वापराचे उपयोगिता प्रमाणपत्र दिले आहे.

२.१०८ समितीने विभागास निदर्शनास आणले की, या प्रकरणामध्ये असे झाले की, पहिला हप्ता घेतल्यानंतर ३५ टक्के वापरानंतर एकाच फॅक्टरीचे दोन फोटो वेगवेगळ्या पध्दतीने दाखविण्यात आले आहेत.दुसरी फॅक्टरी म्हणून दाखविण्यात आली आहे. त्यानुसार दुसरा हप्ता उचलण्यात आला आहे. कागदपत्रे रंगवून अशा पध्दतीने निधी उचलला आहे. अशी कितीतरी प्रकरण असतील ज्या ७२ प्रकरणांचे उत्पादन नियमित सुरु आहे असे सांगितले त्याबद्दल समितीला काही अडचण नाही. पण ज्या २०५ संस्थांना शासनाने १०० टक्के अनुदान वितरीत केले असेल तर त्यांची सध्याची स्थिती काय आहे. ७० टक्के निधीचे उपयोगिता प्रमाणपत्र मिळाले पाहिजे. याबाबत समितीला माहिती पाहिजे. कारण जेव्हा दुसरा हप्ता वितरीत केला असेल तर त्यासंबंधी आधीच्या हप्त्याचे उपयोगिता प्रमाणपत्र प्राप्त करणे आवश्यक आहे. पण दुस-या हप्त्याचे असे प्रमाणपत्र मिळाले आहे किंवा कसे असे मुददे समितीने उपस्थित केले असता यावर सचिव, सामाजिक न्याय यांनी सांगितले की, त्यांनी पहिला हप्ता घेऊन उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर केले आहे.

२.१०९ पहिल्या हप्त्याचे उपयोगिता प्रमाणपत्र जरी दिले असले तरी दुसरा हप्ता वितरीत केल्यानंतर त्याचे सुध्दा उपयोगिता प्रमाणपत्र त्या संस्थेने देणे आवश्यक आहे. संस्थानी जर असे प्रमाणपत्र दिले नसेल तर त्यांच्याविरुद्ध कोणती कार्यवाही करण्यात येत आहे. ज्यांनी असे प्रमाणपत्र दिले नसेल त्यांना एक महिन्याची नोटीस देऊन ते त्यांच्याकडून घेण्यात यावे आणि त्यांना वितरीत करण्यात आलेला निधी वापरात आला किंवा नाही हे तपासण्यात यावे असे समितीने सुचित केले असता सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, उपयोगिता प्रमाणपत्र हे जिल्हाधिकारी यांच्या स्वाक्षरीने घेण्यात येत असते.

उपयोगिता प्रमाणपत्र आल्यानंतर दुसरा हप्ता देण्यात आला त्याची विभागाला काही माहिती नाही. ७२ संस्था सुरु आहे, इतर संस्था प्रगतीपथावर आहेत. ७० टक्के रक्कम दिली, त्याचा वापर झाला काय, त्याचे उपयोगिता प्रमाणपत्र मागवावे असे समितीने सांगितले असता सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, अंतिम हप्ता मंजूर झालेल्या २०५ संस्था आहेत. १३२ संस्थांना रक्कम वितरित झालेली आहे. त्यापैकी ७३ संस्थांनी रक्कमेची उचलच केली नाही ?

एकूण संस्था किती, पहिला, दुसरा व तिसरा हप्ता घेतलेल्या संस्था किती केवळ पहिला हप्ता घेतलेल्या संस्था किती ? विभागाकडून सांगण्यात येते की, २०५ संस्थांना निधी वितरीत केला, मात्र संस्था तो निधी उचलत नाही. जर संस्था निधी उचलत नाहीत तर त्यांना तो निधी वितरित कशाला केला ? यावर सचिव सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, निधी वितरीत झाल्यानंतर तो निधी कमिशनर यांच्या जॉईंट अकाउंटमध्ये असतो. संस्थेने निधी न उचलण्याचे कारण म्हणजे त्या संस्था उचल घेण्यास समोर आल्या नाहीत.

ज्या संस्थांना पहिला हप्ता दिला व त्यांनी दुस-या हप्त्याची मागणीच केली नाही व त्यांनी ती रक्कम घेतली देखील नाही, त्यांच्याकडून पहिला हप्ता मागण्याची कार्यवाही सुरु केली पाहिजे असे समितीने सुचित केले.

एक हजार कोटी रुपयांपैकी केवळ ९ लाख रुपयांची वसुली झाली. ज्यांचा प्रकल्प सुरु झाला आहे, ते देखील पैसे देत नाहीत. त्यांनी ही रक्कम इन्व्हेस्ट करणे आवश्यक होते. अपहाराची केस होत असेल तर ती दाखल केली पाहिजे. उपयोगिता प्रमाणपत्र दिले नाही, मागणी केली नाही. पहिला हप्ता घेतला व प्रकल्प सुरु केला नाही. अशा संस्थांकडून पहिला हप्ता वसूल करण्याची कारवाई केली जाणार आहे काय ? याबाबत माहिती देताना सचिव सामाजिक न्याय यांनी सांगितले की, पहिला हप्ता मंजूर झालेल्या संस्था १४० आहेत. त्यापैकी १२२ संस्थांनी पहिल्या हप्त्याची उचल केली व १८ संस्थांनी उचलच केली नाही. वसूलीसाठी ३५४ संस्था आहेत. उपयोगिता प्रमाणपत्र दिल्यानंतर दुसरा हप्ता दिला जातो.

उपयोगिता प्रमाणपत्र दिले नाही, पहिला हप्ता घेतला व प्रकल्प सुरु केला नाही अशा संस्थांकडून पहिला हप्ता वसूल करण्याची कारवाई केली जाणार आहे काय अशी विचारणा समितीने केली असता सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, १२२ संस्थांनी पहिला हप्ता उचलला त्यापैकी उपयोगिता प्रमाणपत्र १३ संस्थांनी दिले. उर्वरित १०९ संस्थांनी उपयोगिता प्रमाणपत्र दिले नाही. त्यांना वसुलीच्या कारवाईबाबत नोटीस दिलेली आहे.

खरंतर या १०९ संस्थांवर गुन्हे दाखल झाले पाहिजेत. त्यांच्यावर विभागाकडून काय कारवाई केली जाणार आहे ? एवढ्या वर्षांपासून उपयोगिता प्रमाणपत्र देत नाही, प्रकल्प सुरु करीत नाही. याचा अर्थ पैशाचा अपव्यय होत आहे. असे मत समितीने व्यक्त केले असता सचिव सामाजिक न्याय यांनी सांगितले की, ८३ अशा संस्था आहेत, ज्यांचे प्रपोजल रद्द करण्याचा प्रस्ताव शासन स्तरावर आहे. अंतिम हप्ता २०५ संस्थांना मंजूर केला. १३२ संस्थांना वितरित करण्यात आला. त्यापैकी ७३ संस्थांनी उचल केली नाही. यामध्ये ओव्हरलॅप होत आहे. पहिला व दुसरा हप्ता मंजूर होणा-या संस्थांमध्ये त्या देखील संस्था आहेत. त्यामुळे आकडेवारी रिकन्साईल होणार नाही. प्रथमदर्शनी ज्या संस्थांमध्ये गैरव्यवहार आढळून आला अशा १३२ संस्था सहकार विभागाकडे दिल्या आहेत. त्यात काही संस्थांचा पहिला हप्ता किंवा दुसरा हप्ता मंजूर झालेला आहे किंवा ७० टक्के रक्कम दिलेली आहे.

समितीने पुढे विचारणा केली की, पहिला हप्ता घेऊन पुढे काहीच करीत नाही, त्या संस्थांवर काय कारवाई केली जाणार आहे ? यावर अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, १२२ संस्थांमधून टेस्ट ऑडिटच्या संस्था बाजूला कराव्या लागतील. ज्यांचे लेखापरीक्षण झालेले आहे, त्यात काही गैरव्यवहार, अनियमितता झालेल्या संस्था आहेत. उर्वरित संस्थांचा प्रश्न राहिल.

पण शिल्लक राहिलेल्या संस्थांचे काय, त्यांना सोडून देणार काय, त्यांनी काहीच केले नाही, उपयोगिता प्रमाणपत्र दिली नाही ? त्यांची प्रॉपर्टी अटॅच करणार काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, या प्रकरणात विभागाकडून कोणालाही सुट देण्यात येत नाही. ३५४ संस्थांविरुद्ध कारवाई सुरु केली आहे. त्यांना वसूलीची नोटीस दिलेली आहे. ८३ संस्थांची मान्यता रद्द करण्याचा प्रस्ताव आहे.

२.११० महालेखाकारांचा आक्षेप असा आहे की, “The first instalment of Rs.170.09 crore and Rs.168.40 crore towards the Loan and the Share Capital respectively had been disbursed to 245 societies by March, 2011. However, these societies did not apply for the second instalment.” ज्या संस्थांनी शासनाकडून पहिला हप्ता, कर्ज घेतले व दुस-या हप्त्याकरिता अप्लाय केले नाही. त्यांच्याबाबत काय भूमिका आहे ?

या अनुषंगाने महालेखाकारांनी समितीच्या निदर्शनास आणले की, These 245 societies are those who took 35% Loan + 35% Share Capital. २४० संस्थांना ७० टक्के अनुदान दिले. त्यापैकी ३५ टक्के शेअर कॅपिटल व ३५ टक्के कर्ज देण्यात आले. या संस्थांनी दुसरा हप्ता उचलला नाही. ही योजना ओपन एंडेड नाही. दोन वर्षांनंतर रिकव्हरी सुरु होणार असून सहा वर्षांपर्यंत वसूली पूर्ण होणार आहे. यावर सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, १२२ संस्थांनी पहिला हप्ता उचललेला आहे. उपयोगिता प्रमाणपत्र ९ केवळ १३ संस्थांनी दिले. १०९ संस्थांनी दिले नाही व दुसरा हप्ता उचलला नाही. त्यांच्या विरोधात कारवाई सुरु केली असून वसूली नोटीस दिलेली आहे.

तसेच संस्थेवर केलेल्या कारवाईबाबत सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी समितीस अवगत केले की, सामाजिक न्याय विभागाने ३ गुन्हे दाखल केलेले आहेत. पूजा मागासवर्गीय गारमॅट औद्योगिक उत्पादक सहकारी संस्था, सोलापूर या संस्थेने संयुक्त खात्यातून आयुक्तालयाच्या परवानगी शिवाय ४४ लाख रुपये परस्पर काढले. सात बारा बोगस आढळून आला. सहकार विभागाने चाचणी लेखापरिक्षण केले त्यात १.८२ कोटी रुपयांचा गैरव्यवहार आढळून आला. त्यांना १ कोटी रुपयांचे भागभांडवल दिले होते. पण विभागाला जागेवर काही आढळून आले नाही व सातबारा देखील बोगस होता. दुस-या प्रकरणात लोकायत मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था केजर, ता. आर्णी, जि.यवतमाळ या जमीन खरेदीकरिता अर्थसहाय्य दिले जात नाही. मात्र सदर संस्थेने अर्थसहाय्यातून जमीन खरेदी केल्याचे निदर्शनास आले. महालेखापालांनी जे आक्षेप घेतले होते, त्याच्या अनुषंगाने या संस्थेवर गुन्हा दाखल केला आहे. सफाई कामगार मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था या संस्थेने दिलेला सातबारा बोगस आढळून आला. त्यामुळे या संस्थेवर गुन्हा दाखल केलेला आहे.सांगलीतील मागासवर्गीय सफाई कामगार संघटनेला एक कोटी रुपये दिले होते. लोकायतला देखील एक कोटी रुपये देण्यात आले.

२.१११ याअनुषंगाने समितीने सूचित केले वास्तविक पाहता सात बारा, तपासणे जमिनीचे साईट व्हिजीट अधिका-यांनी करणे आवश्यक होते. असे समितीने सूचविले.

एकूण ३७२ पैकी १३२ संस्थांचे ऑडिट केले, इतर २४० संस्थांचे देखील ऑडिट असेल. असा मुद्दा समितीने उपस्थित केला असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, सर्व संस्थांनी सहकार विभागातील पॅनेल ऑडिटर कडून लेखापरिक्षण करणे अपेक्षित आहे. १३२ संस्थांचे विशेष लेखापरिक्षण केले आहे.

सहा संस्था सापडले नाही. १३२ संस्थांची माहिती देताना केवळ १२६ संस्थांचीच माहिती दिली आहे याबाबत खुलासा करताना अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, १३२ पैकी ६ संस्थांच्या बाबतीत पूर्वीच एफआयआर नोंदवले आहे. कलप्पा आवाडे मागासवर्गीय को.-ऑप.सो., यांच्यावर २०१३ मध्ये गुन्हा नोंदवला आहे. नांदेड येथील शिवछत्रपती या संस्थेवर सन २०१५ मध्ये गुन्हा नोंदवला आहे.

पण समितीकडे ७ संस्थांची नावे आहेत. राजा छत्रपती शाहू महाराज, कलप्पा आवाडे, जेतवन, शुभम, आश्वादिप, नवभारत, सोनिया मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था, भंडारा. या संस्थांवर समाज कल्याण विभागाने गुन्हा नोंदवलेला आहे.समाज कल्याण विभागाने लोकायत, पूजा, सफाई कामगार या ३ संस्थांवर गुन्हा नोंदवला आहे. अशा प्रकारे एकूण १० संस्थांवर गुन्हे दाखल केले आहेत. असे समितीने निदर्शनास आणून दिले असता अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, ९९ टक्के काहीतरी अपवाद ठेवण्यात येतोच. १३२ संस्था आणि बाहेरची १ संस्था आहे.

सहा सहकारी संस्था सहकार विभागाची आणि १ संस्था बाहेरची आहे. त्या संस्थेवरही गुन्हा दाखल झालेला आहे. ४० संस्थांवर सहकार विभागाने कारवाई सुरु केली आहे. सहकार विभागाकडून ही माहिती घेऊन समाजकल्याण विभागाने

कारवाई केली पाहिजे. समाजकल्याण विभागाने त्यांच्या विरोधात गुन्हा दाखल केला पाहिजे. कारण प्राथमिक जबाबदारी सामाजिक न्याय विभागाची आहे. असे मुद्दे समितीने उपस्थित केले असता सचिव, सामाजिक न्याय यांनी सांगितले की, सहकार विभागाने या संस्था आयडेंटिफॉय करून त्यांच्यावर गुन्हा दाखल केलेला आहे. या ४० सहकारी संस्थांवर योग्य ती कारवाई केली पाहिजे. तसेच अधिका-यांवर केलेल्या कारवाईबाबत विभागीय सचिवांनी सांगितले की, पुजा औद्योगिक संस्था सोलापूर, बोगस सात बारा आहे त्यामुळे त्यांच्यावर गुन्हा दाखल केला. त्यामध्ये सहाय्यक आयुक्त आणि दोन अधिकारी यांच्यावर गुन्हे दाखल केलेले आहेत.

सहकार विभागाच्या अहवालाच्या आधारावर त्यांच्यावर पोलीस स्टेशनमध्ये गुन्हे दाखल केले पाहिजेत. सहकार विभागाच्या कायदानुसार त्या संस्थांनी सहकार विभागाची दिशाभूल केली म्हणून त्यांच्यावर गुन्हा दाखल केला. याचा आधार घेऊन समाजकल्याण विभागाने गुन्हे दाखल केले पाहिजेत. पैसे समाजकल्याण विभागाकडून उचलले आहेत. यावर सचिव सामाजिक न्याय यांनी सांगितले की, सदर बाब तपासून घेण्यात येईल.

ज्या संस्था डिफॉल्टर आहेत, ते बघण्याची जबाबदारी संबंधित अधिका-यांची आहे, त्यांच्यावर कारवाई प्रस्तावित करावी आणि गुन्हे दाखल करावेत. पण ४० केसेसमध्ये प्रत्येक ठिकाणच्या अपहाराला अधिकारी दोषी होऊ शकत नाही. परंतु एखाद्या ठिकाणी माहिती असताना सुध्दा पैसे दिले तर संबंधित अधिका-यांवर कारवाई केली पाहिजे असे समितीने सूचित केले असता सचिव सामाजिक न्याय यांनी सांगितले की, ४० संस्थांचा रिपोर्ट विभागाकडून प्राप्त झाल्यानंतर पुढील कारवाई करण्याबाबत बघता येईल.

औरंगाबादच्या एका प्रकरणात महालेखापरीक्षकांच्या परिच्छेदात देना बँकेने फोर्जरी बाबत कळविले आहे. औरंगाबादच्या त्या दोन संस्थांचे काय झाले ? अशी विचारणा समितीने केली असता सचिव सामाजिक न्याय यांनी सांगितले की, औरंगाबाद जिल्ह्यातील दोन मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्थांनी देना बँक, क्रांती चौक, औरंगाबाद यांचे भविष्यात कर्ज वितरण करण्याचे जे प्रमाणपत्र प्रस्तावासोबत सादर केलेले आहे ते प्रथमदर्शनी खोटे दिसून आले. याबाबत व्यवस्थापक, देना बँक, क्रांती चौक औरंगाबाद यांना सहाय्यक आयुक्त औरंगाबाद यांनी प्रत्यक्ष भेटून खुलासा प्राप्त करून घेतला. ते दस्तऐवज देना बँकेकडूनच दिलेले आहेत, असे आढळून आलेले आहे.

त्या दोन संस्थांकडून वसुली झाली का, पुढे काय झाले ? महालेखाकारांनी त्या दोन संस्थेबद्दल आक्षेप काढला तो योग्य होता. ज्या कारणासाठी पैसे दिले आहेत ती संस्था चालू आहे किंवा नाही? अशी विचारणा समितीने केली. असता विभागाकडून उत्तर प्राप्त झाले नाही.

मुख्यमंत्री महोदय मागासवर्गीय संस्थांबद्दल काही प्रारूप तयार करणार होते, त्यास मंजूरी मिळाली आहे का ? अशी विचारणा समितीने केली असता सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, नवीन धोरणाचा मसुदा अंतिम झालेला आहे. मुख्यमंत्री महोदयांनी दिलेल्या निर्देशाप्रमाणे ही योजना बँकेमार्फत राबवायची आहे. ज्या संस्थेचा प्रकल्प अहवाल आहे, तांत्रिक अडचण असेल तर त्यांची बँकेमार्फत तपासणी घेतली जाईल. त्या त्या बँकेच्या स्तरावर कमिटी राहिल. याचा अंतिम मसुदा तयार झालेला आहे. यामध्ये ५ कोटी रुपयांपर्यंत प्रोजेक्ट अलाऊ केलेला आहे.

बहुतांश जिल्हा स्तरावर सहकारी संस्थांच्या नोंदणी होत असताना त्यामध्ये फार मोठा घोळ होत असतो. तेथील सहकारी संस्थांची पुनर्नोंदणी होते किंवा नाही, सहकारी संस्थांचे परस्पर फेरफार होत असतात. याकडे लक्ष देण्यात येत नाही. त्यामुळे याबाबीकडे लक्ष आणि त्यावर नियंत्रण ठेवण्याची आवश्यकता आहे. असे समितीने सूचित केले.

२.११२ विभागीय सहनिबंधकांच्या नियंत्रणाखाली १३२ औद्योगिक संस्थांचे लेखापरीक्षण करण्यासाठी टास्क फोर्स गठीत केलेला आहे. सदराहू टास्क फोर्स अंतर्गत लाभार्थी १३२ औद्योगिक संस्थांच्या विशेष चाचणी लेखापरीक्षणाची मोहिम राबविण्यात आली. अशा विशेष कारणास्तव **चाचणी लेखापरीक्षणाची सहकारी अधिनियमामध्ये तरतूद असल्याने** सदरहू वैधानिक कार्यवाही करणेत आली. या सर्व मुलभुत बाबींचा वैधानिक तत्वावर विचार होवून गठीत टास्क फोर्सद्वारे लाभार्थी संस्थेस वितरीत झालेल्या शासकीय निधीचे स्थावर व जंगम मालमत्तेमध्ये संस्थेद्वारे करणेत आलेले रुपांतरण व या प्रक्रियेमध्ये झालेल्या अनियमिता, गैरव्यवहार व अपहार इ. बाबत चाचणी लेखापरीक्षण केवळ शासकीय लेखापरीक्षकांमार्फत घेणेत आले. त्याबाबतचा दिनांक २२/०९/२०१७ रोजी अखेरील सहकार विभागाकडून प्राप्त झालेला गोषवारा पुढीलप्रमाणे आहे. तसेच यासोबत प्राप्त झालेली माहिती विवरण क्र. १० मध्ये समाविष्ट आहे.

प्राथम्याने लेखापरीक्षण पूर्ण करावयाच्या १३२ संस्थांवर फौजदारी/सहकारी कायद्यान्वये करावयाच्या कारवाईची माहिती :-

● १३२ पैकी चाचणी लेखापरीक्षण आदेश पारीत केलेल्या संस्थांची संख्या	१२६
● चाचणी लेखापरीक्षण पूर्ण झालेल्या संस्थांची संख्या	१२६
● चाचणी लेखापरीक्षणानंतर प्रशासकीय कारवाईसाठी विशेष अहवाल प्राप्त झालेल्या संस्थांची संख्या	२९
● चाचणी लेखापरीक्षणाअंती फौजदारी कारवाईसाठी विनिर्दिष्ट अहवाल प्राप्त झालेल्या संस्थांची संख्या	४३
● चाचणी लेखापरीक्षणान्वये विनिर्दिष्ट अहवालावरून फौजदारी गुन्हे दाखल करणेसाठी कलम ८१ अन्वये प्राधिकृत केलेल्या लेखापरीक्षकांची व संस्थांची संख्या	३५
● चाचणी लेखापरीक्षण अन्वये फौजदारी गुन्हे दाखल करणेसाठी विनिर्दिष्ट अहवाल सादर केल्यानंतर मा.सर्वोच्च न्यायालयाकडे दाद मागीतलेल्या संस्थांची संख्या	३०
● चाचणी लेखापरीक्षणा अन्वये फौजदारी गुन्हे दाखल केलेल्या संस्थांची संख्या	०५
● सहकार विभागामार्फत एकूण गुन्हे दाखल झालेल्या संस्थांची संख्या	११
● समाजकल्याण विभागाने गुन्हा दाखल केलेल्या संस्था	०३
● अशा रीतीने एकूण एफ.आय.आर.नोंदविलेल्या संस्थांची संख्या (११+३)	१४

वरीलप्रमाणे संकलीत केलेली माहिती पाहता प्राथम्याने लेखापरीक्षण करून त्यावर फौजदारी/सहकारी कायद्यान्वये कारवाई करावयाच्या १३२ संस्थांपैकी यापूर्वी फौजदारी गुन्हे नोंद केलेल्या ६ संस्था वगळून शिल्लक १२६ संस्थांचे चाचणी लेखापरीक्षण आदेश पारीत करण्यात आले. त्यापैकी सर्व संस्थांचे वैधानिक लेखापरीक्षण पूर्ण करणेत आलेले आहे. पूर्ण झालेल्या १२६ संस्थांच्या लेखापरीक्षणाअंती ४३ संस्थांमध्ये निधीचा गैरविनियोग, गैरव्यवहार व अपहार इ. कारणांमुळे सहकारी अधिनियमातील कलम ८१ (५) (ब) अन्वये संबंधित लेखापरीक्षकांनी विनिर्दिष्ट अहवाल दाखल केलेले आहेत. त्याप्रमाणे संबंधित संस्थांच्या दोषी पदाधिकारी, अधिकारी यांचेवर भा.दं.वि. अन्वये फौजदारी गुन्हा नोंदविण्याची प्रक्रिया प्रस्तावित आहे. प्रस्तावित प्रक्रियेपैकी ५ संस्थांचे दोषी पदाधिकारी, अधिकारी यांचेवर संबंधित पोलीस ठाण्यांमध्ये फौजदारी गुन्हे नोंदविण्यात आलेले आहेत. या व्यतिरिक्त सहकारी अधिनियमातील कलम ८१ (५) (ब) अन्वये संबंधित लेखापरीक्षकांनी संस्थेच्या आर्थिक नुकसानासाठी २९ विशेष अहवाल दोषी पदाधिकारी, संचालक मंडळ व कर्मचारी यांचे विरुद्ध प्रशासकीय कारवाईसाठी दाखल केलेले आहेत.

प्राथम्याने लेखापरीक्षण करावयाच्या एकूण १३२ संस्थांपैकी ११ संस्थांचे विरोधात सहकार विभागामार्फत तर ३ संस्थांचे विरोधात समाज कल्याण विभागामार्फत अशा एकूण १४ संस्थांवर भा.दं.वि. अन्वये फौजदारी गुन्हे दाखल करण्यात आलेले आहेत. भारतीय दंड विधानान्वये कारवाई करावयाच्या ४३ व सहकारी अधिनियमान्वये कार्यवाही करावयाच्या २९ संस्थांवर लेखापरीक्षणाअंती पुढील रितसर कार्यवाही प्रस्तावीत केलेली आहे. कोल्हापूर, सांगली व सातारा येथील एकूण ३० संस्थांची मा. उच्च न्यायालय खंडपीठ, मुंबई येथे चाचणी लेखापरीक्षणाचे आदेशाविरुद्ध याचिका दाखल केलेल्या आहेत. सदरहू प्रकरणे सद्यःस्थितीत न्यायप्रविष्ट आहेत. तथापि, त्यापैकी एकूण १४ याचिकांमध्ये मा.उच्च न्यायालयाने संबंधित संस्थांचे विरुद्ध निकाल पारीत करून याचिका खारीज करणेत आलेल्या आहेत. अशा ठिकाणी लगतच्या कालावधीमध्ये एफ.आय.आर.नोंदविणेची कारवाई तात्काळ करणेत येईल. कोल्हापूर (७) व अकोला (१) येथील एकूण ८ संस्थेबाबत संबंधित लेखापरीक्षणास एफ.आय.आर. नोंदविणेसाठी प्राधिकृत करणेत आलेले नाही.

सदरची प्रकरणे संबंधित जिल्हा उपनिबंधक यांचे पातळीवर प्रलंबित आहेत. तथापि यामधील काही संस्थांनी त्यांचेवर प्रस्तावित असणा-या चाचणी लेखापरीक्षणाअंतीच्या कारवाई विरोधात मा.न्यायालयामध्ये दाद मागितल्याने काही ठिकाणी प्राधिकृत पत्र निर्गमित करणेत आलेले नाही. काही संस्थांचे बाबत संबंधित पोलीस ठाण्यामध्ये गुन्हा नोंदवून घेण्यास टाळाटाळ करणेत येत आहे. विनिर्दिष्ट अहवाल प्राप्त झालेल्या एकूण ४३ संस्थांपैकी ५ संस्थांचे दोषी/जबाबदार पदाधिकारी/अधिकारी यांचे विरुद्ध फौजदारी गुन्हा नोंदविणेसाठी संबंधित लेखापरीक्षकांना प्राधिकृत करणेत आलेले आहे. तथापि, अनेक संस्थांनी त्यांचेवरील प्रस्तावित कारवाई विरोधात मा.न्यायालयामध्ये दाद मागितल्याने व मा.न्यायालयाने तत्कालावधीमध्ये पुढील सुनावणी पर्यंत अंतरिम स्थगिती दिल्याने बहुतांश ठिकाणी फौजदारी गुन्हे नोंदविणेची प्रक्रिया मंदावलेली आहे. (सोबत तशी परिशिष्टे जोडण्यात येत आहेत.)

२.११३ एकूण ३७२ पैकी १९८ संस्थांमध्ये काही त्रुटी आढळून आलेल्या नाहीत. त्यामध्ये फक्त प्रोसिजरल फॉल्ट आहे. That is under process असे आहे काय ? यावर सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी खुलासा केला की, एकूण ३७२ संस्थांची सामाजिक न्याय विभाग पुन्हा तपासणी करून त्यांची 'अ', 'ब', 'क', व 'ड' अशी वर्गवारी केलेली आहे. ज्या संस्थांना ७० टक्के पूर्ण अर्थसहाय्य दिले आहे, ज्यांचे बांधकाम पूर्ण आहे, तसेच ज्यांच्याकडे मशिनरीसुद्धा उपलब्ध आहे शिवाय जेथून प्रत्यक्ष उत्पादनसुद्धा सुरु आहे, अशा संस्थांना 'अ' वर्गवारी दिलेली आहे. अशा एकूण ७३ संस्था व्हेरिफाय केलेल्या आहेत.

पण समितीकडे प्राप्त असलेल्या माहितीमध्ये ७७ संस्था नमूद केलेल्या आहेत यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, विभागाने व्हेरिफाय केल्यानंतर या संस्थांची संख्या अंतिमतः ७३ इतकी असल्याचे आढळले आहे.

या ७७ संस्थांपैकी विभागाने वेरीफाय केल्यानंतर ७३ संस्था आढळल्या मात्र वगळलेल्या ४ संस्थांची नावे काय आहेत. जॉईंट अकाउंटमध्ये जमा असलेल्या २७ कोटी ५ लाख रुपये तेथे का जमा आहेत ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ७७ पैकी ज्या ४ संस्था वगळलेल्या आहेत, त्या ४ संस्थांचे पैसे संयुक्त खात्यामध्ये जमा आहेत.

त्यानंतर पहिला व दुसरा हप्ता घेतलेल्या संस्था आहेत. त्यानंतर दुसरा व तिसरा हप्ता मंजूर आहे परंतु, कागदपत्रा अभावी त्याची उचल केलेली नाही अशा संस्था, अर्थसहाय्य प्राप्त होऊन उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर केलेल्या संस्था, उत्पादन सुरु केलेल्या व अद्याप उत्पादन सुरु न केलेल्या संस्था, बांधकाम पूर्ण असलेल्या संस्था, अद्याप मशिनरी विकत न घेतलेल्या संस्था, मशिनरी विकत घेऊन न बसविलेल्या संस्था, मशिनरी बसविण्याचे काम सुरु असलेल्या संस्था अशाप्रकारे एकूण १२५ संस्था आयडेंटिफाय केलेल्या आहेत. म्हणजे ७३ आणि १२५ अशा एकूण १९८ संस्था आहेत, त्यांच्यावर काही कारवाई करण्याची गरज नाही फक्त फॉर्मॅलिटी पूर्ण करण्याची आवश्यकता आहे. 'अ' व 'ब' वर्गवारीतील संस्थांची तपासणी केली. त्यामध्ये सुधारणा होण्याची शक्यता असल्याने व सदरचे प्रकल्प कार्यान्वित होण्याची शक्यता असल्याने अशा संस्थांना पाठबळ देणे योग्य राहिल.

सामाजिक न्याय विभागाने १९८ संस्थांबाबत भूमिका स्पष्ट केली आहे. याबाबत सहकार विभागाची भूमिका काय आहे, त्यांनी या संस्थांविरुद्ध गुन्हे वगैरे तर दाखल केले नाहीत ना ? अशी विचारणा समितीने केली असता अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, सध्या १३२ संस्थांपुरती कारवाई केलेली आहे. ३७२ संस्थांचे ऑडिट सुरु केलेले नाही. ३७२ पैकी ज्या १३२ संस्थांचे ऑडिट झाले. त्यांची माहिती सहकार विभागाला समाजकल्याण विभागाने दिली होती. त्यानंतर असे समजले की, ३८ सोसायट्यांचे लेखापरीक्षण झालेले नाही, त्यांचे रेकॉर्ड सापडत नाही. मग त्यांना असे निदेश देण्यात आले की, त्यांचे रेकॉर्ड घेऊन कारवाई करावी.

२.११४ समिती समोर जो १३२ संस्थांचा मुद्दा होता त्या अनुषंगाने असे नमूद करण्यात येते की, या १३२ पैकी जवळपास ६ संस्थांवर पूर्वी गुन्हे दाखल झाले होते. त्यानंतर उर्वरित १२६ पैकी ४० संस्था या गुन्हा दाखल करण्यास पात्र असल्याचे दिसून आल्या. नंतरच्या काळात आणखी काही संदिग्ध संस्था आढळल्या होत्या. त्यांची संख्या वाढून आता ४३ इतकी झाली आहे. ४३ संस्था अशा होत्या की, गुन्हा दाखल करण्यास पात्र असल्याचे दिसून आल्या. पूर्वी २४ संस्था अशा होत्या की, ज्यांना तोटा वगैरे होत होता किंवा ज्यांच्यावर कलम ८८ खाली कारवाई केलेली आहे व जेथे जबाबदारी निश्चित करण्यात येते की, कोण कोण नुकसानीला कारणीभूत आहे, अशा संस्थांमध्ये वाढ होऊन त्यांची संख्या २९ इतकी झालेली आहे. अशाप्रकारे १२६ पैकी जवळपास ७२ संस्था अशा आहेत की, ४३ संस्थांवर गुन्हे दाखल करण्याची प्रक्रिया राबवावी लागेल. तसेच, २९ ठिकाणी इतर चौकशा व जबाबदारी निश्चित करण्याची कारवाई करावयाची आहे.

सामाजिक न्याय विभागाच्या सचिवांनी १९८ संस्थांबाबत असे मत व्यक्त केले की, ७३ संस्था योग्यरित्या कामकाज करीत आहेत व १२५ संस्थांना पाठबळ देण्याची गरज आहे. कारण काही ठिकाणी फॉर्मॅलिटी पूर्ण झालेली नाही, कुठे मशिनरी घेण्यात आली नाही. मग सहकार विभाग जी कारवाई प्रस्तावित करीत आहेत ती, या १९८ संस्था व्यतिरिक्त इतर संस्थांबाबत काय कारवाई करण्यात येत आहे ? यावर विभागीय सचिवांचे उत्तर प्राप्त झाले नाही, पण आयुक्त सामाजिक न्याय यांनी सांगितले की, संस्थांची वर्गवारी ही अ,ब,क,ड अशी आहे.

या अनुषंगाने समितीने पुढे विचारणा केली की, 'अ' व 'ब' वर्ग संस्थांवर सहकार विभागाने काही गुन्हे दाखल केले आहेत काय ? तसेच क वर्गातील संस्थांबाबत सुद्धा माहिती देण्यात यावी यावर आयुक्त, सामाजिक न्याय यांनी सांगितले की, अ व ब वर्ग संस्थांवर गुन्हे दाखल केले नाहीत. त्या 'ड' वर्गवारीमध्ये प्रस्तावित केलेल्या आहेत. त्यांचा एकूण आकडा ६६ इतका आहे.

२.११५ 'क' वर्गवारीतील संस्थांबाबत असे सांगण्यात आले की, या संदर्भात शासनाकडे ऑलरेडी प्रस्ताव पाठविलेला आहे. या संस्था अशा आहेत की, ज्यांनी ऑलरेडी पहिला हप्ता घेतलेला आहे. यातील काही केसेसमध्ये ३ ते ५ वर्षे तर काही केसेसमध्ये जवळपास ६-७ वर्षे झालेली आहेत, परंतु, अद्याप त्या संस्थांनी उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर केलेले नाही. त्यांना नोटिसेस दिलेल्या आहेत. त्यांनी त्या नोटिसला उत्तर दिलेले नाही त्यामुळे त्यांची मान्यता रद्द करावी, असा प्रस्ताव शासनाकडे ऑलरेडी पाठविलेला आहे. विभागाचा मानस असा आहे की, 'क' वर्गवारीतील संस्थांची मान्यता रद्द करायची. त्या संस्थांना जे पैसे दिले आहेत त्यांच्या या 'ड' वर्गवारीमध्ये सहकार विभागामार्फत गुन्हे दाखल करण्याचे प्रस्तावित केलेले आहे. अशाप्रकारे 'क' व 'ड' या दोन्ही वर्गवारीतील संस्थांना रद्द करायचे.

मात्र त्यांच्यावर गुन्हे दाखल करणार नाही का, अशी विचारणा समितीने केली असता, आयुक्त सामाजिक न्याय यांनी सांगितले की, यामध्ये मेजर संख्या अशी आहे की, ज्यामध्ये ऑलरेडी सहकार विभागामार्फत प्रशासकीय कारवाई प्रस्तावित करण्यात आलेली आहे.

'अ' व 'ब' वर्गवारीमध्ये कोणतीही कारवाई प्रस्तावित केलेली नाही. 'क' वर्गामध्ये प्रशासकीय कारणास्तव काही संस्थांची मान्यता रद्दही केलेली आहे. मात्र त्यांच्यावर वसुली शिवाय इतर कोणतीही कारवाई होणार नाही काय, त्यांनी काही गैरव्यवहार केलेला नाही काय? अशी विचारणा समितीने केली असता आयुक्त, समाज कल्याण यांनी सांगितले की, आता सहकार विभागामार्फत १३२ संस्थांची तपासणी झालेली आहे. या दोघांची बेरीज केली तर 'क' वर्गवारीतील १०८+६६ अशा १७४ संस्था होतात. १३२ पैकी काही संस्था यामध्ये असण्याची शक्यता आहे. जेव्हा त्यांना अंतिम नोटिस देण्यात येतिल त्यावेळी त्या रद्द करण्याची कारवाई करण्यात येईल त्यावेळेस त्याची तपासणी करण्यात येईल.

कारवाई करण्याकरिता विभाग आणखी किती वेळ घेणार आहे हे समजत नाही कारण या विषयावर जेव्हा पहिली साक्ष घेतली त्याला आता सहा महिले उलटून गेले आहे आणि आजूनही विभाग तपासणी करण्यातच अडकला आहे. यासंदर्भात अजून किती वेळा बैठका घ्यायच्या. असे मत समितीने नाराजीने व्यक्त केले असता यावर विभागिय प्रतिनिधींनी सांगितले की, "क" वर्गाचे प्रस्ताव शासनाकडे पाठविले आहेत.

"क" वर्गामध्ये मान्यता रद्द करणे हा एक मुद्दा आहे. "क" वर्गामध्ये तुम्ही प्रशासकीय कारवाई व्यतिरिक्त ज्या संस्थांवर काही फौजदारी गुन्हा दाखल करणार आहात काय किंवा १०८ संस्थांनी काही अपहार केला आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता आयुक्त, समाज कल्याण यांनी सांगितले की, त्याची आता पुन्हा खात्री करावी लागेल. त्यामध्ये १३२ च्या बाहेरच्या जवळपास ३५ संस्था आहेत. जेव्हा शासनाकडून मान्यता येईल त्यावेळेस किंवा विभाग त्यांना नोटीस देईल त्यावेळेस वसुलीच्या वेळेस आवश्यकता असेल तर ती कारवाई करण्यात येईल.

२.११६ मागासवर्गीय संस्था १०८ व ६६ अशा मिळून १७४ संस्थांपैकी १३२ संस्थांचे लेखापरिक्षण सहकार विभागाने केलेले आहे. इतर संस्थांबाबत सांगताना अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, ऑडिट सर्व संस्थांचे झालेले आहे. ३७२ पैकी जवळपास १३२ संस्थांचे लेखापरिक्षण सहकार विभागाने केले आहे. इतर २०२ संस्थांचे लेखापरिक्षण झालेले असून ते त्यांच्या स्टॅट्युटरी ऑडिटर्सनी केलेले आहे. ३८ संस्थांचे लेखापरिक्षण अजून पूर्ण झालेले नाही. त्यांचे रेकॉर्ड नाही. त्यासंदर्भात अशा सूचना दिल्या आहेत की, अशा संस्थांची यादी तयार करावी. त्यांचे रेकॉर्ड नाही असे असताना त्यांना जर पैसे दिले गेले असतील तर पुढची कारवाई झाली पाहिजे. सहकार विभागाकडे असलेली यादी सामाजिक न्याय विभागासोबत पाठविण्यात येईल. सामाजिक न्याय विभागाने त्यांच्या यादी समवेत सांगड घालून या संस्था 'अ', 'ब', 'क' व 'ड' अशा कोणत्या वर्गवारीत येतात ते पहावे. १३२ संस्थांपैकी १२६ केसेसचे ऑडिट झाले आहे. कारण १३२ पैकी ६ केसेसमध्ये सहकार विभाग पूर्वीच एफ.आय.आर. दाखल केलेला होता. त्यामुळे १२६ केसेस राहिल्या.

या १२६ पैकी २९ केसेसमध्ये प्रशासकीय कारवाई प्रस्तावित केलेली आहे व ४३ केसेसमध्ये फौजदारी कारवाई प्रस्तावित केलेली आहे. ही बाब समितीने निदर्शनास आणली असता अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, २९+४३= ७२ होतात. १२६ मधून हे ७२ वजा केले तर, ५४ प्रकरण उरतात.

विभागाकडून प्राप्त माहितीमध्ये नमूद केले आहे की, चाचणी लेखा परीक्षण अन्वये विनिर्दिष्ट अहवालावरून फौजदारी गुन्हे दाखल करण्यासाठी कलम ८१ अन्वये प्राधिकृत केलेल्या लेखापरीक्षणास व संस्थेची संख्या ही ३५ आहे. यातिल ३० लोकांनी तर अपील केले आहे. याबाबत अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी खुलासा केला की, ३० केसेसमध्ये संस्था कोर्टांमध्ये गेले. ३५ बाबत आपण गुन्हे दाखल करण्यासाठी ती प्रकरणे खाली पाठविली होती. या ७२ संस्थांवर कारवाई करण्यात येत नाही.

२.११७ मागासवर्गिय संस्था७२पैकी ४३ संस्था फौजदारी कारवाईसाठी विशेष अहवाल प्राप्त झाला आहे. त्या ४३ पैकी ३५ संस्थावर कारवाई सुरु झाली आहे, मग उर्वरित ८ बाबत आतापर्यंत कारवाई सुरु केलेली नाही, अशा संस्थांना गृहित धरण्याचे कारण काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, काही ठिकाणी कारवाई म्हणजे प्राधिकृत केलेले आहे. ४ संस्था मध्ये त्यांच्या काही डॉक्युमेंटचा खुलासा घेण्याचे काम सुरु आहे. बाकीच्या ३८ व १४ संस्थांबाबत गुन्हा दाखल केलेला आहे. ४३ प्रकरणापैकी ५ प्रकरणात गुन्हे दाखल केलेला आहे. त्यापैकी १ पूर्वीचा आहे व ६ वेगळे आहेत. म्हणजेच १२६+ ६ = १३२ आहे.

चाचणी लेखा परीक्षणा अंती फौजदारी कारवाईकरिता विनिर्दिष्ट अहवाल प्राप्त झालेल्या संस्थांची संख्या ४३ आहे. त्यानंतर कलम ८१ अन्वये प्राधिकृत केलेल्या लेखापरीक्षकाच्या संस्थांची संख्या ३५ आहे. कलम ८१ अन्वये प्राधिकृत केलेल्या संस्था ४३ असून त्यापैकी ३५ संस्थांचे ऑडिट झालेले आहे. परंतु उर्वरित ०८ संस्थांच्या ऑडिटचे काय, त्यामध्ये काही अपहार असल्यास त्याबाबत फौजदारी गुन्हे दाखल केलेले आहेत का ? तसेच ३५ संस्थांविरुद्ध एफआयआर दाखल केलेली आहे. अशी विचारणा समितीने केली असता अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, ४३ विनिर्दिष्ट अहवालापैकी ३५ संस्थेचे गुन्हे दाखल करणेसाठी संबंधित लेखापरीक्षणास प्राधिकृत केलेले आहे. उर्वरित ०८ संस्थांबाबत लोकांनी अपिलामार्फत न्यायालयात दाद मागितलेली आहे. कोर्टाने ते काही कारणास्तव तुरंत फेटाळलेले आहे.

तथापि संस्थेवर करण्यात येणा-या कारवाईबाबत समितीने असे नमूद केले की, या संस्थांपैकी अनेक संस्थापकांना सुरुवातीला एक संधी देऊन योग्य व न्याय संधी देणे जास्त संयुक्तिक ठरेल. गुन्हा सिध्द होण्यापूर्वी त्यांना अपराधीपणाची वागणूक देणे संयुक्तिक होणार नाही. शेवटी जर कोणत्या संस्थेने गैरव्यवहार, अपहार, अफरातफरी केली असेल तर चौकशी अहवालामध्ये ते समजणार आहेच, त्यावेळी त्यांच्याविरुद्ध योग्य त्या कारवाईस ते पात्र ठरतील. ज्यांनी लबाडी केली, त्यांची चौकशी करून त्यांचा फायनान्स थांबवावा, पण ज्या संस्था उल्लेखनीय काम करीत आहेत, त्यांनाही या चौकशीच्या फे-यात अडकवून त्यांचा फायनान्स विनाकारण थांबविण्यात येऊ नये.

या ३७२ संस्थांपैकी केवळ आता १३२ संस्थांचा विषय आहे या १३२ संस्थांचे लेखापरीक्षा संदर्भात सामाजिक न्याय विभागाने या संस्थांच्या कारभाराबाबत चौकशी करीत असताना सहकार विभागाला पाचारण करून त्यांच्या समवेत या १३२ संस्थांचे लेखापरिक्षण करावे. उर्वरित संस्थांचाही आढावा घेऊन त्यामध्ये असे गैरव्यवहार घडत आहेत का त्याची चौकशी करण्याचेही आदेश समितीने दिले होते. त्या अनुषंगाने सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, ही चौकशी पूर्ण झाल्यानंतर या चौकशीच्या अहवालाच्या आधारावर इतर संस्थांचे उत्पादन, कागदपत्रे, इतर फॉर्मेलिटी पूर्ण झाल्यानंतर त्यांच्या आर्थिक गैरव्यवहाराची चौकशी पूर्ण करण्यात येईल.

२.११८ समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणले की, या चौकशीअंतर्गत इतर नवीन संस्थांनाही सामाजिक न्याय विभागाने वित्त पुरवठा करणे बंद करण्यात आलेले आहे हे चुकीचे आहे. या मध्ये नवीन संस्थांचा काही दोष नाही. जुन्या संस्थांच्या गैरव्यवहाराची चौकशी एका बाजूला चालू ठेवा, पण नव्याने नोंदणी झालेल्या संस्थांना कायदयानुसार आवश्यक तो वित्त पुरवठा देण्यात यावा. काही ठिकाणी तर नवीन संस्थांचे वित्त पुरवठ्याकरिता असलेले अर्ज देखील स्वीकारले जात नाहीत. जुन्या संस्थांची चौकशी विहित नियमानुसार चालू ठेवून कायदयातील तरतुदीप्रमाणे नव्याने संस्थापित संस्थांना वित्त पुरवठा चालू ठेवला पाहिजे, याबाबत सचिव सामाजिक न्याय यांची सचिवांनी सांगितले की, जुन्या योजना माननीय मुख्यमंत्री महोदयांच्या आदेशानुसार रिफॉर्म करावयाच्या आहेत, त्यानंतर त्यासंबंधीची कॅबिनेट नोट तयार करून मॉडिफाईड स्कीम माननीय मंत्री मंडळासमोर सादर करण्यात येणार आहे. जुन्या योजना व नवीन योजना यामध्ये खूप तफावत आहे, ही तफावत दूर करून एक नवीन मॉडिफाईड योजना तयार करून त्याप्रमाणे सर्व अंमलबजावणी करावयाची आहे, त्याची कार्यवाही सुरु आहे. नवीन पेंडिंग अर्ज ४०० आहेत. सध्या नवीन योजना मंत्रिमंडळासमोर गेलेली नाही. त्यामुळे सध्या नवीन अर्ज घेण्याचे थांबविलेले आहे.

नवीन अर्ज घेण्याचे कोणाच्या आदेशाने थांबविलेले आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, दिनांक २० सप्टेंबर, २०१२ नंतर शासनाने याविषयीचे आदेश काढले होते. तत्कालीन सामाजिक न्याय मंत्री महोदय यांच्या आदेशाप्रमाणे हा निर्णय होऊन त्यानुसार आदेश काढण्यात आले होते.

तत्कालीन सामाजिक न्याय मंत्री महोदय यांच्या आदेशाप्रमाणे हा निर्णय होऊन त्यानुसार आदेश काढण्यात आले होते असे विभागीय सचिव सांगत आहेत. परंतु त्या आधी मात्र त्यांनी सांगितले की, माननीय मुख्यमंत्री महोदयांच्या आदेशाप्रमाणे सदरहू योजना सादर करण्यात येणार आहे असे समितीने निदर्शनास आणले असता विभागीय सचिवांनी याबाबत खुलासा केला की, जुन्या योजना माननीय मुख्यमंत्री महोदयांच्या आदेशानुसार रिफॉर्म करावयाच्या आहेत, त्यानंतर त्यासंबंधीची कॅबिनेट नोट तयार करून मॉडिफाईड स्कीम माननीय मंत्री मंडळासमोर सादर करण्यात येईल.

२.११९ मागील चर्चेमध्ये असे सांगण्यात आले होते की, ३५ टक्के अनुदान आहे, कर्ज, भाग भांडवल तुम्हाला उभे करावयाचे आहे. उदयोग, ग्रामोद्योग यांची व्हायेबिलिटी असणे क्रमप्राप्त आहे. त्यानंतर असे सांगितले की, राज्य शासनाकडून जे भाग भांडवल मिळणार आहे, ते बँकेमार्फत मिळणार आहे. यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, विभागाचा या विषयीची कार्यवाही सुरु आहे, यामध्ये बँकेची भूमिका स्पष्ट करून देण्याचा विचार विभागाचा चालू आहे.

काही संस्था व त्यांचे सदस्य बोगस असतात, काही संस्था केवळ वन मॅन शो म्हणजे एकच माणूस सभासद असलेल्या असतात. अनेक संस्थांचे वर्षानुवर्ष लेखापरीक्षण झालेले नाही. काही संस्थांना विभागीय अधिका-यांनी चुकीची प्रमाणपत्रे व मंजूरी दिलेली आहे, त्यांच्यावरही चौकशीअंती योग्य त्या नियमानुसार जबाबदारी निश्चित करणे आवश्यक आहे. काही संस्थांनी शासकीय अनुदानाचे दोन ते तीन हप्ते, पाच ते सहा हप्ते घेतलेले आहेत. काही संस्थांची शासनाकडे अर्धवट माहिती आहे. ज्या अधिका-यांनी या संस्थांना पहिला हप्ता व दुसरा, तिसरा हप्ता उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर केल्याशिवाय किंवा इतर पाहणी न करता दिला, त्यांच्यावरही कारवाई करणे अपेक्षित व क्रमप्राप्त आहे. या संदर्भात ज्या संस्था कोणतेही बांधकाम किंवा व्यापार, उदयोग सुरु न करता शासनाचा पैशाचा वापर करीत आहे, अशा संस्थांवर शासनाने फौजदारी कारवाई केलेली आहे का ? पण करण्यात येणा-या मध्ये सर्व संस्थांना जबाबदार धरणे योग्य नाही, ज्या संस्थांनी अशा प्रकारचा अपहार केला असेल, त्यांची चौकशी होऊन केवळ त्यांच्यावरच कारवाई करण्यात यावी. या संस्थांच्या गैरव्यवहारासंदर्भात संबंधित संस्थाचालक व त्यांना सर्व हप्ते प्रमाणपत्रांची पडताळणी न करता देणारे अधिकारी यांच्यावर सामाजिक न्याय विभागाने जबाबदारी फिक्स करणे आवश्यक आहे असे समितीने नमूद केले.

ज्या संस्थांची नोंदणी सहकार कायदयानुसार झालेली आहे, त्या संस्थांमध्ये विभागीय अधिका-यांनी प्रतिमाह एकदा इन्स्पेक्शन व्हिजिट करणे कायदयाने बंधनकारक आहे, तसे होत नाही. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, संस्थांचे वार्षिक लेखापरीक्षण व भेट (व्हिजिट) विभागामार्फत करण्यात येते. सन २०१२ मध्ये या संस्थांचे लेखापाल झाले होते परंतु सुधारित अधिनियम अमलात आणल्यानंतर या संस्थांचे लेखापरीक्षण करण्याकरिता एक पॅनेल नेमण्यात आले होते, ते पॅनेलच आता या संस्थांच्या कारभारावर लेखापरिक्षणाच्या माध्यमातून नियंत्रण ठेवण्यात येते.

२.१२० त्या पॅनेलने लेखापरीक्षण केले नाही म्हणूनच समितीमार्फत सहकार विभागाला आदेश देण्यात आले होते. त्या संस्थां नियमितपणे लेखापरीक्षण करीत नाहीत. १३२ संस्थांच्या लेखापरीक्षणाचा व आर्थिक व्यवहाराचा हा गोषवारा समजत नाही. ३५ संस्थांचे ऑडिट केले, ०८ संस्थांचे लेखापरीक्षण प्रलंबित आहे. मग उर्वरित त्या ११ संस्थांवर गुन्हे दाखल करून संबंधितांवर योग्य ती कारवाई प्रस्तावित केलेली आहे का ? या संस्थांमध्ये काही संस्थांनी मशिनरी खरेदी केलेली आहे, त्या मशिनरी खरेदीची व त्या मशिनस चालू आहेत की नाही याची खातरजमा इन्स्पेक्शनअंतर्गत विभागीय अधिका-यांनी करणे क्रमप्राप्त होते, त्याकडेही लक्ष देणे आवश्यक आहे. मशिनरी खरेदी करण्याच्या अगोदर पैसे देतात की, मशिनरी खरेदीनंतर पैसे दिले जातात. हे देखील समितीला समजले पाहिजे यावर अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, जे १४ केसेसमध्ये गुन्हे दाखल झालेले आहेत, त्यामध्ये समाजकल्याण विभागासंदर्भातील ३ केसेस आहेत, सहकार विभागाने दाखल केलेल्या पोलिस केसेस ११ आहेत या ३५ संस्थांपैकी ५ संस्थांच्या गैरकारभाराविरुद्ध गुन्हे दाखल झालेले आहेत. ३५ संस्थांविरुद्ध गुन्हे दाखल करण्यासंबंधी प्राधिकृत केलेले आहेत. त्यापैकी १३२ संस्थांपैकी ०६ संस्थांविरुद्ध गुन्हे दाखल केलेले आहेत. ३० संस्थांपैकी १४ संस्थांचे संदर्भातील कोर्टाचे स्टे उठलेले आहेत, तेथेही गुन्हे दाखल करणे प्राधिकृत केलेले आहेत. ०८ संस्थांची कारवाई प्रलंबित आहे.

दोन्ही विभागांनी या संस्थांच्या यादीचे कन्सिलिएशन केल्याशिवाय या संस्थांची समर्पक व सविस्तर माहिती मिळणार नाही. यामधील सर्व गोष्टी रेकॉर्डवर आल्या पाहिजेत. १९८ संस्थांबद्दल क्लियरन्स केला, याचा समितीला समाधान आहे. १७४ संस्थांविरुद्ध दोन्ही विभागांच्या समन्वयाने कारवाईची माहिती समितीला देण्यात यावी. या संस्थांच्या अपहारामध्ये अधिका-यावरील जबाबदारी निश्चित करून त्यांच्याविरुद्ध कारवाई प्रस्तावित करण्यात येणार आहे का ? असे समितीने नमूद केले असता सचिव, सामाजिक न्याय यांनी सांगितले की, परिशिष्ट “ड” मधील ६६ संस्था आहेत. त्यामध्ये गुन्हे दाखल झालेल्या किंवा सहकार विभागाकडून तपासणी होऊन फौजदारी कारवाईस पात्र असलेल्या संस्थांचा समावेश आहे. ६६ संस्थांवर गुन्हे दाखल झालेले आहेत. यामध्ये ६६ संस्था रिकन्साईल करण्याची आवश्यकता आहे. सदर संस्थांच्या याद्या सहकार विभाग आणि सामाजिक न्याय विभाग दोन दिवसात रिकन्साईल करून समितीस सादर करण्यात येईल असे समितीस अश्वस्त केले.

२.१२१ त्याअनुषंगाने सहकार विभागाकडून १३२ संस्थांचे लेखापरीक्षण करणे आवश्यक होते. तथापि, सद्यःस्थितीतकाय कार्यवाही करण्यात आली तसेच सामाजिक न्याय विभागाने जी अ, ब, क, ड वर्गवारी दर्शविलेली आहे. त्यामध्ये १३२ संस्थांचा समावेश होतो का ? याबाबत सामाजिक न्याय विभाग व सहकार विभागाने एकत्रित ताळमेळ करून वर्गवारीचा अंतिम अहवाल लेखी स्वरूपात सादर करावा असे निदेश समितीने दिले होते. त्यानुसार विभागाकडून प्राप्त झालेली माहिती खालीलप्रमाणे आहे.

सामाजिक न्याय विभागाकडून अ, ब, क, ड वर्गवारीबाबत जो अहवाल शासनास सादर केलेला आहे. त्या अहवालामध्ये ३७२ संस्थांचा समावेश आहे. तथापि, वर्गवारी प्रस्तावित करताना असे स्पष्ट नमूद करण्यात आले की, सदरची वर्गवारी ही ढोबळ मानाने केलेली असून प्रत्यक्ष तपासणीअंती करून तसेच कागदपत्रांची पुर्तता झाल्यास, त्रुटी पुर्तता होवून प्रस्ताव दाखल झाल्यास अशा संस्थांची वर्गवारी ही गुणवत्तेच्या निकषाप्रमाणे बदल होईल. त्यानंतरच अ व ब वर्गवारीच्या संस्थांना पाठबळ देवून अशा संस्था पूर्णत्वास नेवून त्यांचे उत्पादन कसे सुरु होईल यादृष्टीने संस्थांवर लक्ष केंद्रीत केले जाईल. ज्या संस्थांमध्ये आर्थिक व प्रशासकीय अनियमितता आढळून येतील अशा संस्थांवर प्रचलित कायद्याच्या तरतूदीनुसार कारवाई करण्यात येईल. सहकार विभागाकडून ज्या १३२ संस्थांचे लेखापरीक्षण सुरु आहे. संस्थाची अ,ब, क, ड वर्गवारी करताना सहकार विभागाशी संपर्क साधून व समन्वय coordination ठेवून वर्गवारी अंतिम करण्यात आली आहे.

सहकारी संस्थांना दुसरा व तिसरा हप्ता अदा करताना ज्या तपासणी अधिकारी यांनी शिफारस केलेली आहे अशा संबंधित अधिकारी व कर्मचारी यांच्याविरुद्ध काय कारवाई करण्यात आली. याबाबत विभागाकडून प्राप्त झालेल्या लेखी माहितीमध्ये खालीलप्रमाणे आहे.

२.१२२ एकूण ३७२ संस्थांपैकी ज्या संस्थांनी सर्व रक्कम उचललेली आहे व उत्पादन सुरु आहे अशा ठिकाणी कर्मचा-यांवर कारवाई करण्याचा प्रश्न उद्भवत नाही. यामध्ये गंभीर अनियमितता आढळलेल्या (ब) पुजा मागासवर्गीय निर्तींग व गारमेट औद्योगिक उत्पादक सहकारी संस्था मर्या. सोलापूर, जि.सोलापूर या संस्थेवर फौजदारी गुन्हा दाखल करण्यात आला आहे. प्रकरणात दोषी असलेले अधिकारी खालीलप्रमाणे:-

१. श्रीमती मनीषा फुले, सहाय्यक आयुक्त
२. श्री.दीपक घाटे, सहाय्यक आयुक्त
३. श्री.ना.ग.गायकवाड, समाज कल्याण निरीक्षक

सदर तिन्ही अधिका-यांवर गुन्हा दाखल झालेला असून पोलीस विभागाकडून अटक करण्यात आलेली आहे.

(ब) सफाईकामगार मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था मर्यादित,सांगली, जि.सांगली

(क) लोकायत मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था मर्या. केळझरा (व) ता.आर्णी, जि.यवतमाळ

(ब) (क) संस्थांवर गुन्हा दाखल करण्यात आला असून पोलीस विभागाकडून कारवाई सुरु आहे.

परिशिष्ट “क” बाबत केलेल्या कारवाईबाबत सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, विभागाने प्रशासकीय कारवाई प्रस्तावित केलेली आहे. तसेच सदर संस्था रद्द करून त्यांना दिलेले पैसे वसूल करण्याचे प्रस्तावित केलेले आहे.

जर त्यामध्ये अपहार झालेला असेल तर पैसे वसूल कसे करता येतील ? असा मुद्दा समितीने उपस्थित केला असता सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, १०८ अशा संस्था आहेत की, ज्यामध्ये फौजदारी कारवाई अपेक्षित नसून या संस्थांवर प्रशासकीय कारवाई करण्यात येईल.

पण या संस्थांना विभागाने २१६ कोटी रुपयांचे अर्थसहाय्य मंजूर केलेले आहे. त्यामध्ये जवळपास १५७ कोटी रुपयांचे वाटप करण्यात आलेले आहे. सदर वाटप केलेले पैसे विभागाला परत प्राप्त होतील काय ? यावर सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, या संस्थांना पुन्हा एकदा संधी देण्यात यावी. त्यामध्ये संधी देऊन सुध्दा जर त्या संस्था दुरुस्त होत नसतील तर लिक्विडेशन सारखी प्रक्रिया वापरून या संस्थांवर कारवाई करता येईल.

जर संस्था पहिला हप्ता दिल्यानंतर काही काम झालेले असेल तर दुसरा हप्ता देण्यात येत असतो. परंतु त्या ठिकाणी संस्थांनी काहीच काम न करता जर दुसरा हप्ता उचलल्याचे दिसत आहे. २१६ कोटीपैकी, १५७ कोटी रुपये उचलल्याचे दिसत आहे. त्यामुळे याबाबत अधिका-यांना पाठीशी घालण्याचा प्रयत्न केला जाऊ नये असे समितीने सुचित केले असता सचिव,

सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, या संस्थामध्ये पहिला हफ्ता घेऊन उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर न केलेल्या संस्थांचे प्रमाण जास्त आहे. काही थोड्याफार संस्था अशा आहेत की, ज्यांनी दुसरा हफ्ता उचललेला आहे. ज्यांची सहकार विभागामार्फत चौकशी करण्यात आलेली आहे त्यामध्ये २४ संस्थांपैकी काही संस्था अशा आहेत की, ज्यांनी दुसरा हफ्ता उचललेला आहे.

या संस्थांच्या केवळ प्रशासकीय चुका आहेत आणि त्या पैशांचा योग्य वापर होणार आहे, असे विभागाने गृहीत धरलेले होते काय ? “क” मध्ये संपूर्ण १५७ कोटी रुपये दिलेले आहेत, ते परत मिळणार आहेत काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, १०८ संस्थांपैकी ज्या संस्थांनी उचल उचललेली आहे ती १५८ कोटी रुपये आहे. तसेच, उचल न केलेले अर्थसहाय्य हे ६०.३८ कोटी रुपये आहे. १४ संस्थांचे अर्थसहाय्य शासन खात्यावर जमा आहे. सदर अर्थसहाय्य २०.३४ कोटी रुपये आहे, संयुक्त खात्यामध्ये ४० कोटी रुपये आहेत आणि १८८ कोटी रुपये देणे अर्थसहाय्य बाकी आहे.

या सर्व संस्थांना जी काही मूभा मिळालेली आहे ती, अधिका-यांच्या चुकीमुळे मिळालेली आहे. त्यामुळे यासाठी संबंधीत अधिका-यांच्यावर जबाबदारी निर्धारित करण्यात यावी. “क” “ड” मध्ये गंभीर आक्षेप आहेत. परिशिष्ट क मध्ये १५७ कोटी रुपये आणि परिशिष्ट “ड” मध्ये १३५ कोटी रुपये संस्थांना वाटप झालेले आहेत. एकूण २९० कोटीच्या पुढे प्रकल्पाची किंमत आहे आणि त्यापैकी २७० कोटींचे वाटप १७४ संस्थांना केलेले आहे. २७० कोटी रुपये परिशिष्ट क आणि ड मध्ये आहे. यापैकी काही रक्कम संयुक्त खात्यामध्ये आहेत, तर काही रक्कम उचल न केलेली आहे.

२.१२३ या अनुषंगाने समितीने सूचित केले की, २७० कोटी रुपयांपैकी काही रक्कम उचल न केलेली, संयुक्त खात्यामध्ये असलेली आहे. परंतु उर्वरित रक्कमेचे ज्यादा वाटप झालेले आहे. त्यामुळे या विषयाबाबत सखोल चौकशी करण्यात यावी. कर्जाच्या वसुलीबाबत संचालक, समजाकल्याण यांची संपूर्ण जबाबदारी आहे. ज्या संस्थांनी कर्ज घेतलेले आहे त्यांची वसुली आणि तपासणी देखील अद्यापपर्यंत झालेली नाही. यासाठी जिल्हा स्तरावरील अधिका-यांना जबाबदार धरले पाहिजे. ज्या संस्थामध्ये अफरातफर किंवा अपहार झालेला आहे त्या संस्थांची चौकशी झालीच पाहिजे. त्याचबरोबर यासाठी जे अधिकारी जबाबदार असतील त्यांच्यावर देखील जबाबदारी निर्धारित करून चौकशी केली पाहिजे. त्याचबरोबर १७४ कोटी रुपयांचे स्पष्टीकरण समितीला सादर करण्यात यावे. तसेच त्याबाबतचे रिकन्सिलेशन सहकार विभागामार्फत करण्यात यावे. या विषयाकडे दुर्लक्ष करणे योग्य होणार नाही असे समितीने सूचित केले.

समितीने उदाहरणादाखल कोल्हापूर व शिरशी येथील संस्थांबाबत विभागाच्या निदर्शनास आणले की, कोल्हापूर जिल्ह्यामध्ये राधानगरी तालुक्यामध्ये बनोरी गावामध्ये अशाच प्रकारची एक संस्था आहे. या संस्थेमध्ये बोगस दलित लोकांची नावे दर्शविण्यात आलेली आहेत. शर्मा नावाच्या ठाणे येथील एका इसमाने ९ कोटी रुपयांची या माध्यमातून उचल केलेली आहे. त्या गावातील चार दलित मुलांनी त्या इसमाने पहिली उचल केल्यानंतर लेखी तक्रार केली, दुसरी उचल केल्यानंतर सुध्दा तक्रार दाखल केली. त्यामुळे याबाबतची कोणतीही दखल घेण्यात येत नाही. शिरशी, तालुका शिराळा या ठिकाणी अशाच प्रकारच्या सहा संस्था आहेत. सदर भाग अतिशय दुर्गम आहे. त्याठिकाणी सुध्दा पूर्ण रक्कम उचलण्यात आलेली आहे. त्यामुळे यासंदर्भात सखोल चौकशी करावी असे निदेश समितीने दिले.

त्या अनुषंगाने मौजे कन्हेरी, ता.राधानगरी, जि.कोल्हापूर या संस्थेविरुद्ध लेखी तक्रारी करून सुध्दा सामाजिक न्याय विभागाने अद्याप कारवाई केलेली नाही. याबाबत विभागाकडून लेखी माहिती खालीलप्रमाणे आहे.

राधानगरी तालुक्यातील राधानगरी तालुका मागासवर्गीय वनऔषधी सहकारी संस्था, गांवठाण, ता.राधानगरी, जि.कोल्हापूर या संस्थेस ७० टक्के अर्थसहाय्य रुपये १७४.०० लक्ष मंजूर आहे. त्यापैकी रुपये १६३.५० लक्ष इतकी रक्कम संस्थेस दिनांक २.२.२००७ रोजी अदा केलेले आहे.

सद्यःस्थितीत संस्थेवर सहकार विभागामार्फत दिनांक १९.६.२०१७ रोजी गुन्हा नोंद करण्यात आला आहे.

मौजे शिरशी ता.शिराळा, जि.सांगली येथील संस्थांविरुद्ध काय कार्यवाही करण्यात आली याबाबतचा तपशील विभागाने सादर करावा. याबाबत लेखी माहिती खालीलप्रमाणे आहे.

सांगली जिल्ह्यातील मौजे शिरशी तालुका शिराळा या ठिकाणी ५ औद्योगिक सहकारी संस्था असून त्यांना सन २००८ ते २०११ या कालावधीत मान्यता देण्यात आली आहे.

१. राजलक्ष्मी मागासवर्गीय औद्योगिक उत्पादक सहकारी संस्था म.शिराळा, ता.शिराळा, जि.सांगली.
२. सार्इराज मागासवर्ग औद्योगिक सहकारी संस्था मर्या.शिरसी, ता.शिराळा, जि.सांगली
३. श्री.साईप्रसाद मागासवर्गीय ग्रेनॉईट औद्योगिक सहकारी संस्था मर्या. सांगली जि.सांगली.
४. कृष्णछाया मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था मर्या.सांगली
५. युवाशक्ती इंडस्ट्रीयल को.ऑप.सोसायटी, लि. तासगांव, ता.तासगांव, जि.सांगली

यापैकी अनु.क्र.१ व २ वरील संस्था या “ब ” वर्गवारीत असून उर्वरीत अनु.क्र.३, ४ व ५ या संस्था “ड ” या वर्गवारीत आहेत. सहकार विभागाकडून सदर संस्थांविरुद्ध फौजदारी कारवाई प्रस्तावित आहे. (तपशिलवार माहिती विवरण क्र. ११ मध्ये समाविष्ट आहे.)

बुलढाणा जिल्ह्यातील संस्थांची सद्यःस्थिती याबाबत लेखी माहिती खालीलप्रमाणे आहे.

बुलढाणा जिल्ह्यात ५ संस्था असून अस्वादिप मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था, देऊळगाव राजा, बुलढाणा या संस्थेवर सहकार विभागाकडून गुन्हा दाखल करण्यात आलेला आहे. (तपशिलवार माहिती विवरण क्र. १२ मध्ये समाविष्ट आहे.)

२.१२४ औद्योगिक संस्थाबाबत सहकार विभागाकडून दिनांक १०/१०/२०१७ अखेरीस प्राप्त झालेला गोषवारा पुढील प्रमाणे आहे.
प्राथम्याने लेखापरीक्षण पूर्ण करावयाच्या १३२ संस्थांवर फौजदारी/सहकारी कायद्यान्वये करावयाच्या कारवाईची माहिती :-

अ.क्र.	तपशिल		एकूण
१)	१३२ पैकी चाचणी लेखापरीक्षण आदेश पारीत केलेल्या संस्थांची संख्या		१२६
२)	चाचणी लेखापरीक्षण पूर्ण झालेल्या संस्थांची संख्या		१२६
३)	चाचणी लेखापरीक्षणानंतर प्रशासकीय कारवाईसाठी विशेष अहवाल प्राप्त झालेल्या संस्थांची संख्या		२९
अ)	कलम ७८ अन्वये संचालक मंडळ निष्काशित करणेची प्रस्तावित कारवाई -	१५	
ब)	कलम ८३ अन्वये प्रस्तावित केलेली चौकशीची कारवाई -	६	
क)	कलम ८८ अन्वये प्रस्तावित केलेली आर्थिक जबाबदारी निश्चितीची कारवाई -	२	
ड)	कलम ७९ अन्वये अहवालातील दोषांच्या दुरुस्तीसाठी पारीत केलेले निदेश	६	
	एकूण . .	२९	२९

अ.क्र.	तपशिल		एकूण
४)	चाचणी लेखापरीक्षाअंती फौजदारी कारवाईसाठी विनिर्दिष्ट अहवाल प्राप्त झालेल्या संस्थांची संख्या		४३
अ)	फौजदारी गुन्हा नोंदविणेसाठी प्राधिकृत करणेत आलेल्या लेखापरीक्षकांची व संस्थांची संख्या	४०	
ब)	फौजदारी गुन्हा नोंदविणेसाठी प्राधिकृत करणे शिल्लक असलेल्या संस्थांची संख्या (एक संस्थेचे पैसे वसूल झाले, एक संस्थेचे प्रकरणी न्यायप्रविष्ट व जिल्हा उपनिबंधक यांनी एक विनिर्दिष्ट अहवाल फौजदारी गुन्ह्यास अपात्र ठरविला.)	०३	
	एकूण . .	४३	४३

अ.क्र.	तपशिल—चालू		
५)	फौजदारी कारवाई		
अ)	सहकार विभागामार्फत एकूण गुन्हे नोंदविलेल्या संस्थांची संख्या (पुर्वीचे ६ व चाचणी लेखापरीक्षणानंतरचे ५ असे एकूण ११)	११	
ब)	समाजकल्याण विभागाने गुन्हा दाखल केलेल्या संस्था (सदर ३ संस्था एकूण १३२ पैकीच आहेत.)	०३	
क)	अशा रितीने सहकार विभाग व समाजकल्याण विभाग यांनी मिळून एफ.आय.आर. नोंदविलेल्या संस्थांची संख्या (११+३)	एकूण . . १४	१४
६	न्यायालयीन प्रक्रिया-		
अ)	चाचणी लेखापरीक्षणा अन्वये फौजदारी गुन्हे दाखल करणेसाठी विनिर्दिष्ट अहवाल सादर केल्यानंतर मा.उच्च न्यायालयामध्ये दाद मागीतलेल्या संस्थांची संख्या.		३०
ब)	मा.उच्च न्यायालयाने याचिका खारीज करून सहकार विभागाची कार्यवाही कायम केलेल्या संस्थांची संख्या		१४
क)	मा.उच्च न्यायालय, मुंबई यांचेकडे निर्णय होणे बाकी असलेल्या संस्थांची संख्या		१६

२.१२५ वरीलप्रमाणे संकलीत केलेली माहिती पाहता प्राथम्याने लेखापरीक्षण करून त्यावर फौजदारी/सहकारी कायद्यान्वये कारवाई करावयाच्या १३२ संस्थांपैकी यापूर्वी फौजदारी गुन्हे नोंद केलेल्या ६ संस्था वगळून शिल्लक १२६ संस्थांचे चाचणी लेखापरीक्षण आदेश पारीत करण्यात आले. त्यापैकी सर्व संस्थांचे वैधानिक लेखापरीक्षण पूर्ण करणेत आलेले आहे. पूर्ण झालेल्या १२६ संस्थांच्या लेखापरीक्षणांती ४३ संस्थांमध्ये निधीचा गैरविनियोग, गैरव्यवहार व अपहार इ. कारणांमुळे सहकारी अधिनियमातील कलम ८१ (५) (ब) अन्वये संबंधित लेखापरीक्षकांनी विनिर्दिष्ट अहवाल दाखल केलेले आहेत. त्याप्रमाणे संबंधित संस्थांच्या दोषी पदाधिकारी, अधिकारी यांचेवर भा.द.वि. अन्वये फौजदारी गुन्हा नोंदविण्याची प्रक्रिया प्रस्तावित आहे. प्रस्तावित प्रक्रियेपैकी ५ संस्थांचे दोषी पदाधिकारी, अधिकारी यांचेवर संबंधित पोलीस ठाण्यांमध्ये फौजदारी गुन्हे नोंदविण्यात आलेले आहेत. या व्यतिरिक्त सहकारी अधिनियातील कलम ८१ (५) (ब) अन्वये संबंधित लेखापरीक्षकांनी संस्थेच्या आर्थिक नुकसानासाठी २९ विशेष अहवाल दोषी पदाधिकारी, संचालक मंडळ व कर्मचारी यांचे विरुद्ध प्रशासकीय कारवाईसाठी दाखल केलेले आहेत.त्यावरील कार्यवाही वरील तक्त्यामध्ये संकलित करण्यात आलेली आहे

प्राथम्याने लेखापरीक्षण करावयाच्या एकूण १३२ संस्थांपैकी ११ संस्थांचे विरोधात सहकार विभागामार्फत तर ३ संस्थांचे विरोधात समाज कल्याण विभागामार्फत अशा एकूण १४ संस्थांवर भा.द.वि. अन्वये फौजदारी गुन्हे दाखल करण्यात आलेले आहेत. भारतीय दंड विधानान्वये कारवाई करावयाच्या ४३ व सहकारी अधिनियमान्वये कार्यवाही करावयाच्या २९ संस्थांवर लेखापरीक्षणांती पुढील रितसर कार्यवाही प्रस्तावित केलेली आहे. कोल्हापूर, सांगली व सातारा येथील एकूण ३० संस्थांची मा.उच्च न्यायालय खंडपीठ, मुंबई येथे चाचणी लेखापरीक्षणाचे आदेशाविरुद्ध याचिका दाखल केलेल्या आहेत. सदरहू प्रकरणे सद्यःस्थितीत न्यायप्रविष्ट आहेत. तथापि, त्यापैकी एकूण १४ याचिकांमध्ये मा.उच्च न्यायालयाने संबंधित संस्थेचे विरुद्ध निकाल पारीत करून याचिका खारीज करणेत आलेल्या आहेत. अशा ठिकाणी लगतच्या कालावधीमध्ये एफ.आय.आर.नोंदविणेची सूचना निर्गमित केलेल्या आहेत.

समाजकल्याण विभागाने ३७२ संस्थांचे केलेले अ, ब, क, ड केल्याप्रमाणे वर्गीकरण व त्यामध्ये १३२ संस्थांचा झालेला अंतर्भाव याची लेखापरीक्षण अनुषंगाने माहिती पुढील प्रमाणे आहे. (तपशिलवार माहिती विवरण क्र. १३ मध्ये समाविष्ट आहे.)

अ.क्र.	तपशिल	अ	ब	क	ड	एकूण
अ)	एकूण ३७२ संस्थांची विगतवारी					
१	लेखापरीक्षण पूर्ण झालेल्या संस्था	७१	११९	९१	६२	३४३
२	लेखापरीक्षणासाठी शिल्लक असलेल्या संस्था	२	७	१९	१	२९
	समाजकल्याण विभागाकडील वर्गीकरणाप्रमाणे एकूण संस्था	७३	१२६	११०	६३	३७२
ब)	एकूण १३२ संस्थांची विगतवारी	१०	२६	३३	६३	१३२

अभिप्राय—

१) राज्यातील प्रस्तुत योजनेच्या लाभार्थी असणा-या एकूण ३७२ औद्योगिक सहकारी संस्थांपैकी ३४३ संस्थांचे लेखापरीक्षण पूर्ण झालेले असून २९ संस्थांचे लेखापरीक्षण पूर्ण होणे बाकी आहे.

२) एकूण ३७२ संस्थांच्या लेखापरीक्षणाबाबतची स्थिती संक्षिप्तरीत्या पुढीलप्रमाणे आहे.

१	एकूण ३७२ संस्थांपैकी लेखापरीक्षण पूर्ण झालेल्या संस्था	३४३
२	एकूण ३७२ संस्थांपैकी लेखापरीक्षण शिल्लक राहिलेल्या संस्था	२९
३	एकूण ३७२ संस्थांपैकी लेखापरीक्षणाअंती विनिर्दिष्ट अहवाल प्राप्त झालेल्या संस्था	५०
३ अ	फौजदारी गुन्हा नोंदविण्यासाठी प्राधिकृत पत्र दिलेल्या संस्थांची संख्या	४७
३ ब	प्राधिकृत पत्र देणेस शिल्लक संस्था (एक संस्थेचे पैसे वसूल झाले, एक संस्थेचे प्रकरण न्यायप्रविष्ट व जिल्हा उपनिबंधक यांनी एक विनिर्दिष्ट अहवाल फौजदारी गुन्हास अपात्र ठरविला.)	०३
४	फौजदारी करवाईचा तपशील	
४ अ	प्राधिकृत पत्र दिलेल्या संस्थांपैकी फौजदारी गुन्हा दाखल झालेल्या संस्थांची संख्या	११
४ ब	प्राधिकृत पत्र दिलेल्या संस्थांपैकी फौजदारी गुन्हा दाखल होणेसाठी शिल्लक संस्थांची संख्या (न्यायप्रविष्टता, गुन्हा नोंदविणेस टाळाटाळ, कर्जमाफी कामकाज इ. कारणांमुळे प्रलंबित)	३६
५	३७२ संस्थांपैकी लेखापरीक्षणाअंती आर्थिक नुकसानीस्तव विशेष अहवाल प्राप्त झालेल्या संस्थांची संख्या	३०
५ अ	कलम ७८, ८३, ८८ व ७९ अन्वये कारवाई प्रस्तावित असलेल्या संस्थांची संख्या	३०

३) २९ संस्थांचे लेखापरीक्षण पूर्ण न होणेची कारणे संस्था संख्येनिहाय पुढील प्रमाणे आहे.

अ) रेकॉर्ड अपूर्ण,	- २२
ब) रेकॉर्ड पुरविणेस टाळाटाळ	- ०५
क) नोंदणीकृत पत्त्यावर संस्था आढळून येत नाही	- ०२

४) रेकॉर्ड लिखाण काम प्रगतीपथावर असलेबाबत एकूण २२ संस्थांनी कळविले आहे. या संस्थांना रेकॉर्ड लिखाण काम पूर्ण करणेबाबत संबंधीत सहाय्यक निबंधक व जिल्हा उपनिबंधक यांनी निर्देश दिलेले आहेत. ०५ संस्था लेखापरीक्षणासाठी

रेकॉर्ड पुरविणेस टाळाटाळ करीत आहेत, त्यांचेवर कलम ८० खालील रेकॉर्ड जप्तीची कारवाई संबंधीत सहाय्यक निबंधक व जिल्हा उपनिबंधकांनी प्रस्तावित केलेली आहे. ०२ संस्था नोंदणीकृत पत्त्यावर आढळून आलेल्या नाहीत. समाजकल्याण विभागाच्या मदतीने संबंधीत पदाधिका-यांची माहिती घेवून संस्थांवर गुन्हा नोंदविणेचे निर्देश दिलेले आहेत.

५) समाजकल्याण विभागाकडील ड वर्गीकरणातील ६३ संस्थांपैकी विनिर्दिष्ट अहवाल प्राप्त असणा-या ५० संस्थांचा अंतर्भाव यामध्ये आहे. समाजकल्याण विभागाने गुन्हे नोंदविलेल्या ०३ संस्थांचा व पुर्वी सहकार विभागाने गुन्हे नोंदविलेल्या ०६ संस्थांचा समावेश यामध्ये आहे. त्याचप्रमाणे आर्थिक अनियमिततेमुळे संस्थेचे आर्थिक नुकसान संभवणा-या विशेष अहवालधीन एकूण ३० संस्थांचा अंतर्भाव क व ड वर्गीकरणातील संस्थांमध्ये आहे.

६) समाजकल्याण विभागाने वर्गीकरण केलेप्रमाणे वर्ग क व ड मधील एकूण संस्थांची संख्या १७३ इतकी असून त्यापैकी अनुक्रमे क वर्गातील ९१ व ड वर्गातील ६२ इतक्या संस्थांचे मिळून एकूण १५३ इतक्या संस्थांचे लेखापरीक्षण पूर्ण झालेले आहे. लेखापरीक्षण होणेस शिल्लक असणा-या संस्थांची संख्या २० इतकी आहे. सदरहू २० संस्थांचा समावेश ३७२ पैकी लेखापरीक्षण पूर्ण झालेल्या ३४३ संस्था वजा जाता शिल्लक राहिलेल्या २९ संस्थांमध्ये होतो.

सामाजिक न्याय विभागाने अनुसूचित जातीच्या सहकारी संस्थांना अर्थसहाय्य करण्याच्या योजनेअंतर्गत सन २००४-०५ पासून ३७२ संस्थांना अर्थसहाय्य उपलब्ध करून दिलेले आहे ? तथापि, सद्यःस्थितीत सदर संस्थांची स्थिती काय आहे ? याबाबत विभागाकडून प्राप्त झालेली माहिती खालीलप्रमाणे आहे.

अनुसूचित जातीच्या सहकारी संस्थांना अर्थसहाय्य करण्याच्या या योजनेअंतर्गत सन २००४-०५ या वित्तीय वर्षापासून ३७२ संस्थांना वित्तीय सहाय्य करण्यात आलेले आहे. सद्यःस्थितीत या ३७२ संस्थांची विगतवारी अ, ब, क, ड वर्गवारीमध्ये करण्यात आलेली आहे. त्याचा तपशील खालीलप्रमाणे.

अ.क्र.	वर्गवारी	निकष	एकूण संस्था
१	अ	बांधकाम पूर्ण/उत्पादन सुरु	७३ (६२ + ११)
२	ब	१. बांधकाम पूर्ण/प्रगतीपथावर २. मशिनरी बसविण्याची कार्यवाही सुरु	१२६ (९८ + २८)
३	क	१. पहिल्या हप्ता घेवून उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर न केलेल्या संस्था २. मान्यता रद्द करून एकरकमी वसुली करण्यासाठी प्रस्तावित संस्था ३. सहकार विभागाकडून प्रशासकीय कारवाईस पात्र	११८ (७४ + ४४)
४	ड	गुन्हे दाखल झालेल्या संस्था/सहकार विभागाकडून तपासणीअंती विनिर्दिष्ट अहवाल सादर केलेल्या संस्था/फौजदारी कारवाई सुरु असलेल्या संस्था (सविस्तर माहिती विवरण क्र. १४ मध्ये समाविष्ट आहे.)	५५ (६ + ४९)

उपरोक्त माहितीच्या आधारे समितीने विचारणा केली की, यामध्ये ७३ या अ वर्गात ब वर्गात १२६ व क मध्ये ११८ व ड मध्ये ५५ संस्था अशी आकडेवारी आज सादर केलेली आहे. पण त्यापूर्वी ड वर्गामध्ये ६३ असे नमूद केले होते व आताच्या आकडेवारीमध्ये ५५ संस्था दिलेल्या आहेत. क मध्ये पूर्वी ११० संस्था होत्या त्या आता ११८ संस्था झाल्या. यामध्ये आठ संस्था ड मधून क मध्ये शिफ्ट करण्यात आल्या आहेत.त याचे कारण समितीस विशद करताना सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, मागील बैठकीच्या वेळी अ,ब,क,ड याप्रमाणे आकडेवारी दिली होती. त्यानंतर सहकार विभागाबरोबर बैठक घेवून त्याचे रिकन्सिलेशन केले. त्याप्रमाणे आता अ संवर्गात ७३ संस्था दाखविण्यात आल्या आहेत. त्यापैकी सहकार विभागाच्या ११ संस्थांचादेखील १३२ मध्ये समाविष्ट आहेत.

२.१२६ पूर्वी सादर केलेल्या माहितीमध्ये 'ड' संवर्गाची जी आकडेवारी ६३ होती त्याबाबत असे म्हटले होते की, ड वर्गीकरणातील ६३ संस्थांपैकी विनिर्दिष्ट अहवाल प्राप्त असणा-या ४३ संस्थांचा अंतर्भात यामध्ये आहे. समाजकल्याण विभागाने गुन्हे नोंदविलेल्या ३ संस्थांचा यामध्ये समावेश आहे. यापूर्वी सहकार विभागाने गुन्हे नोंदविलेल्या ६ संस्थांचा देखील यामध्ये अंतर्भाव आहे. त्याचबरोबर ११ संस्थांच्या लेखापरीक्षणांती पुढील कारवाईचा करण्याचा मानस समाजकल्याण विभागाच्या निदर्शनास आणलेला आहे. अशी माहिती सहकार विभागाकडून प्राप्त झाली आहे ही बाब समितीने निदर्शनास आणली असता सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, 'ड' संवर्गात फक्त गुन्हे दाखल झालेल्या संस्था व सहकार विभागाकडून तपासणीअंती विनिर्दिष्ट अहवाल सादर केलेल्या संस्था आणि ज्यामध्ये फौजदारी कारवाई प्रत्यक्षात सुरु असलेल्या संस्था दाखविण्यात आलेल्या आहेत. त्यामुळे हा आकडा कमी होऊन आता ५५ एवढा झालेला आहे. या ५५ मध्ये ६ संस्थांवर अगोदरच गुन्हे दाखल करण्यात आले होते. उर्वरित ४९ संस्थांपैकी ४३ संस्था या फौजदारी कारवाईबाबत विनिर्दिष्ट अहवाल प्राप्त झालेल्या संस्था आहेत.

यामध्ये ४३ संस्थांबाबत सहकार विभागाने व ३ संस्था सामाजिक न्याय विभागामार्फत कार्यवाही करण्यात आली.३, अगोदर गुन्हे दाखल झालेल्या ६ व सहकारी विभागामार्फत कार्यवाही करण्यात आलेल्या ४३ अशा एकूण ५२ होतात. विभागाने समितीला जी आकडेवारी दिली आहे त्यामध्ये ३७२ संस्थांपैकी ३८ संस्था अशा आहेत की, ज्यांचे लेखापरीक्षण झालेले नाही. अशा रेकॉर्ड न मिळणा-या, रेकॉर्ड पूर्ण नसणा-या किंवा संस्थाच मिळत नाहीत तर त्यांना अ, ब, क, ड या संवर्गात कसे समाविष्ट केले ? अशी विचारणा समितीने केली असता सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, २९ संस्थांचे लेखापरीक्षण पूर्ण झालेले नाही.

समितीला ३८ संस्थांचे लेखापरीक्षण न झाल्याबाबत सांगण्यात आले आहे. त्यामध्ये ३१ संस्थांचा रेकॉर्ड अपूर्ण आहेत. ५ संस्था रेकॉर्ड पुरविण्यास टाळाटाळ करतात व २ संस्थांचे पत्तेच मिळत नाहीत. हे ३८ कमी होऊन आता २९ झाल्याबाबत सांगण्यात येत आहे. मग जे ९ कमी झाले त्यांचे वर्गीकरण केले पाहिजे. ज्यांचे लेखापरीक्षण झालेच नाही त्यांचे वर्गीकरण अ,ब,क,ड कसे करण्यात आले ? ज्या संस्थांचे लेखापरीक्षण केले नाही, जे लोक सापडत नाहीत किंवा रेकॉर्ड दाखवित नाहीत त्यांना वर्गवारी कशी दिली ? जोपर्यंत लेखापरीक्षण होत नाही तोपर्यंत या ३८ वरून २९ वर आलेल्या संस्थांचे लेखापरीक्षण होईपर्यंत त्यांना अबेयन्स मध्ये ठेवण्यात यावे. यांचा निर्णय लेखापरीक्षणानंतर घेण्यात यावा, जेणेकरून विभागास यांची वर्गवारी योग्यरीत्या ठरविता येईल. असे समितीने नमूद केले असता अपर मुख्य सचिव, सहकार यांनी सांगितले की, सामाजिक न्याय विभागाच्या सचिवांनी सांगितलेली माहिती बरोबर असून या संस्था आता २९ एवढ्या आहेत. रिकन्सलेशन केल्यानंतर तेवढ्या झाल्या आहेत. यामध्ये २२ संस्थांचे रेकॉर्ड अपूर्ण आहे तर काही ठिकाणी रेकॉर्ड उपलब्ध नाही. यासंदर्भात सामाजिक न्याय विभागाच्या सचिवांनी सांगितले की, सामाजिक न्याय विभागाने केलेल्या वर्गीकरणाच्या पॅरामीटर्सच्या अनुषंगाने सहाय्यक आयुक्त यांच्यामार्फत अहवाल मागून अ,ब,क,ड असे वर्गीकरण करण्यात आलेले आहे. मात्र, हे वर्गीकरण तात्पुरते असून यामध्ये सखोल तपासणी केल्यानंतर त्यामध्ये बदल होण्याचीही शक्यता आहे.

अ,ब,क,ड या संवर्गाचा क्रायटेरिया बाबत सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, 'अ' संवर्ग अशा संस्थांना दिला आहे की, जेथे बांधकाम पूर्ण झालेले आहे किंवा उत्पादन सुरु झालेले आहे. 'ब' संवर्गामध्ये बांधकाम पूर्ण झाले आहे, प्रगतिपथावर आहे आणि मशिनरी बसविण्याची कार्यवाही सुरु आहे, परंतु प्रत्यक्षात उत्पादन सुरु झालेले नाही त्यांचा समावेश केलेला आहे. 'क' संवर्ग हा पहिला हप्ता घेवून उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर न केलेल्या संस्थांना दिलेला आहे.

समितीचा मुद्दा असा आहे की, जोपर्यंत शासकीय लेखापरीक्षण होत नाही तोपर्यंत या संस्थांचे अ,ब,क,ड असे वर्गीकरण करण्याचे काही कारण नाही. आताच्या सहकार सचिव यांनी सांगितल्याप्रमाणे २९ संस्थांचे देखील शासकीय लेखापरीक्षण करून घेण्यात यावे व त्यानंतर त्यांचे वर्गीकरण करून समितीस लेखी माहिती सादर करावी असे समितीने निदेश दिले.

यामधील वर्गीकरणाचे निकष हे अत्यंत स्वस्त आहेत. केवळ इमारत उभी आहे म्हणून 'अ' संवर्गात वर्गीकरण करण्यात आले आहे. संस्थांना देण्यात आलेल्या पैशांची योग्यरित्या विल्हेवाट लागली किंवा नाही हा आपला मूळ मुद्दा होता. वर्गीकरण कशा प्रकारे करण्यात आले याबाबत सामाजिक न्याय विभागाच्या सचिवांनी माहिती दिली, परंतु ३८ संस्थांचे लेखापरीक्षण झाले नाही तर त्यांचे वर्गीकरण कसे केले ? इमारत बांधल्यानंतर त्यांचे वर्गीकरण 'अ' संवर्गात करण्यात आले असे सांगितले. परंतु ती इमारत खरोखर त्यासाठीच उपयुक्त आहे की आणखी दुसरे काही आहे हे माहिती आहे काय ? यामध्ये लेखापरीक्षण न होण्यास जबाबदार कोण आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, केवळ २९ संस्थांचे लेखापरीक्षण पूर्ण होणे शिल्लक आहे. इतर संस्थांचे लेखापरीक्षण पूर्ण झालेले आहे.

२.१२७ यामध्ये १३२ पैकी केवळ कोल्हापूर जिल्ह्यामध्येच ५० संस्था आहेत. एक तर त्या ठिकाणी प्रोअॅक्टीव्ह अधिकारी असले पाहिजेत किंवा दुसरे काय कारण आहे की, महाराष्ट्रातील एका जिल्ह्यामध्ये ५० व बाकी इतर जिल्ह्यांमध्ये २-३ असे आहेत. कोल्हापूर जिल्ह्याची अशी काय खासीयत होती ? तसेच सर्वात जास्त 'क' व 'ड' वर्गीकरणामध्ये कोल्हापूर जिल्ह्यातील संस्थांचा समावेश आहे. कोल्हापूर जिल्ह्यामध्ये या प्रकल्पांतर्गत ५० प्रकल्प मंजूर झाले, त्यापैकी जास्तीत-जास्त क व ड संवर्गात आहेत याचे नेमके काय कारण असेल ? अशी विचारणा समितीने केली असता सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, ज्यावेळी ही योजना सुरु करण्यात आल्यानंतर कोल्हापूर, सांगली भागामध्ये त्याची प्रचार प्रसिध्दी मोठ्या प्रमाणात झाली होती.

सर्वात जास्त भ्रष्टाचार याच ठिकाणी झालेला आहे. याचीदेखील जबाबदारी कोणीतरी घेतली पाहिजे. एकाच जिल्ह्यामध्ये एवढ्या मोठ्या प्रमाणात निधी दिलेला आहे. याच जिल्ह्यामधील सर्वात जास्त संस्था क व ड संवर्गात दिसत आहेत. यामध्ये व्यापक भ्रष्टाचार झाल्याचे प्रथमदर्शनी दिसते. विभागाकडून अॅक्शन घेतली जाते. क वर्गातील ११८ संस्थांची तपासणी केली आहे व त्यापैकी ज्यांचे शासकीय लेखापरीक्षण झाले नाही अशा एकूण ४३ संस्था आहेत. या सर्व संस्थांचे शासकीय लेखापरीक्षण केल्याशिवाय त्यांची वस्तुस्थिती आपल्याला कळणार नाही. दुसरी गोष्ट म्हणजे, २९ संस्थांचे ऑडीट न करता त्यांना वर्गवारी देणे एकदम अयोग्य आहे. असे मत समितीने व्यक्त करून सदर संस्थांचे शासकीय लेखापरीक्षण करून घ्यावे असे निदेश समितीने दिले.

वर्गीकरणासाठी लावण्यात आलेले निकष बदलण्याची आवश्यकता आहे. पहिला हप्ता शासनाने दिल्यानंतर त्यांनी त्यांच्या वाट्याचे पैसे लावले व त्याला ब संवर्गात घेतले आहे, ज्यांनी इमारत उभी केली त्यांना अ संवर्गात घेतले आहे. खरे म्हणजे, हे वर्गीकरण 'ब', 'क' व 'ड' पासून सुरु केले पाहिजे. ज्यावेळी उत्पादन सुरु होईल व शासनाने दिलेले पैसे परत मिळण्यास सुरुवात होईल त्यावेळीच 'अ' वर्गीकरण दिले पाहिजे. दिलेल्या पैशांचा यथायोग्य उपयोग सुरु होतो त्यावेळी 'अ' वर्ग दिला पाहिजे. अ वर्गीकरणामुळे अशी अडचण होते की, पुढील वेळी काहीही उत्पादन नसताना केवळ इमारत उभी केली म्हणून तो पैसे घेण्यास पात्र होतो. हे अ, ब, क, ड संवर्गातील वर्गीकरणाबाबतचे निकष किती दिवसात बदलण्यात येणार आहेत.

सद्यस्थितीत २२ संस्थांचे अभिलेखे अपूर्ण आहेत. ५ संस्था अभिलेखे पूर्ण करण्यासाठी टाळाटाळ करण्यात येत आहे आणि २ संस्थांचा ठावठिकाणा लागत नाही. या संदर्भात विभागाची कार्यवाहीची कोणती भूमिका राहणार आहे ? जर अर्थ सहाय्य दिले असेल तर कार्यवाही सुरु केली पाहिजे. जे लोक टाळाटाळ करतात किंवा त्यांचा थांगपत्ता नाही अशा लोकांविरुद्ध कार्यवाही सुरु केली पाहिजे. असे समितीने सुचित केले असता सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, सदरील प्रकरणी संस्थांनी जे काही केलेले आहे यावरून त्यांचा हेतू स्पष्टच होत आहे. त्यांच्या विरुद्ध आपण कार्यवाही सुरु केली पाहिजे. ज्याअर्थी त्यांच्याकडे अभिलेखे उपलब्ध नाहीत त्याअर्थी त्यांनी अपहार केल्याचे गृहीत धरले पाहिजे कारण ते हिशोब देत नाहीत. विभागाकडून सदरील प्रकरण पोलिसात दाखल करण्यात येणार आहे ही कार्यवाही पुढील पंधरा दिवसांमध्ये करण्यात येईल.

सामाजिक न्याय विभागाने ही योजना कोणत्या वर्षी ही योजना सुरु केली आहे ? सदरील संस्थांचे उत्पादन किती दिवसात सुरु होणे अपेक्षित होते ? त्यांना आपल्याकडून काही काळ ठरवून देण्यात आला होता काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता यावर सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, सदरील योजना ही सर्वप्रथम २००४-०५ या सालापासून सुरु झालेली आहे. सदरील संस्थांना देण्यात येण-या रकमेचा पहिला हप्ता मिळाल्यानंतर त्यांनी ५२ आठवड्यांच्या आत दुसरा हप्ता मिळवून घेणे अपेक्षित होते. पहिल्या हप्त्यानंतर प्रत्यक्ष उत्पादन सुरु होण्यासाठी साधारणतः दोन वर्षांचा कालावधी त्यांच्याकडे असतो.

सर्वसाधारणपणे सदरील संस्थांचे उत्पादनाचे काम दोन वर्षात पूर्ण होणे अपेक्षित होते. सदरील संस्थांची वर्गवारी करण्यासाठी समितीने सांगितले होते. मग विभागाने इतक्या वर्षांमध्ये सदरील संस्थांची वर्गवारी केली नाही, आणि त्यांना देण्यात आलेल्या रकमाही वसूल केल्या नाहीत. संबंधित संस्थांकडे याबाबतचे अभिलेखेही उपलब्ध नाहीत मग विभागाने इतकी वर्षे काय केलेले आहे. जोपर्यंत विभागाकडून योग्य माहिती उपलब्ध होत नाही तोपर्यंत काहीच साध्य होणार नाही आणि ही बाब नक्कीच भूषणवाह नाही. ज्यावेळी ३७२ संस्था सांगितल्या त्यावेळी समितीतर्फे असे सांगण्यात आले होते की सदरील संस्थांची वर्गवारी करून माहिती सादर करण्यात यावी. यामध्ये किती संस्थांनी उत्पादनाचे काम सुरु केले आहे, किती संस्थांनी त्यांना देण्यात आलेल्या रकमांप्रमाणे काम केलेले आहे, तसेच इतर संस्थांनी अपहार केला किंवा तसे झालेले नाही. अशा स्वरूपाची माहिती समितीस सादर केली तर त्यावर निर्णय घेणे सोयीचे होईल त्यामुळे आता या विषयासंदर्भात पुन्हा बैठक न घेता विभागाकडून झालेल्या अनियमिततेबाबत समितीच्या अहवालात शिफारस करण्यात येईल असे समितीने नमूद केले.

२.१२८ विभागाने काही संस्थांवर कार्यवाही केल्याचे दाखविले आहे. ज्या संस्थांवर कार्यवाही केल्याचे दाखविले आहे ते काळजीपूर्वक पाहिले असता असे दिसून येईल की काही ठिकाणी एक व्यक्ती दोषी, दोन व्यक्ती दोषी, कोठे पूर्ण संचालक मंडळ दोषी आहे. सोसायटीच्या बाबतीत पूर्ण संचालक मंडळच जबाबदार असते. त्यामध्ये यांनी एक व्यक्ती, दोन व्यक्ती, तीन व्यक्ती असे जवळपास सर्व प्रकरणात दाखविण्यात आलेले आहे. आणि ज्या जिल्ह्यात ही प्रकरणे घडलेली आहेत त्या जिल्ह्याचे नावही अहवालात नमूद करण्यात आलेले नाही. ज्या ठिकाणी सगळ्यात जास्त घोटाले झालेले आहेत. सहकार कायद्यानुसार सदर प्रकरणामध्ये सामाजिक न्याय विभागाने गुन्हे नोंदवायला पाहिजे होते. पण विभागाकडून असे सांगण्यात आले की सहकार विभागाच्या धर्मादाय आयुक्तांकडे या संस्थांची नोंदणी असते. त्यांना लेखापरिक्षण करण्यासाठी सांगण्यात आलेले आहे. लेखापरिक्षण केल्यानंतर पूर्ण संचालक मंडळावर गुन्हे दाखल करावयास हवे होते असे मत समितीने व्यक्त केले.

सामाजिक न्याय विभागाला अर्थसंकल्पात ११.८ टक्के तरतूद आहे. एवढ्या मोठ्या प्रमाणात आर्थिक तरतूद केलेली असताना अशी अवस्था असेल तर ही बाब खूपच गंभीर आहे.

ज्यावेळी समितीच्या बैठकीत एखाद्या विभागाची साक्ष घेण्यात येते त्यावेळी समितीची अपेक्षा एवढीच आहे की, संबंधितांनी समितीला समर्पक व समाधानकारक उत्तरे द्यावीत. ज्या संस्थांनी अपहार केलेले आहेत त्यांच्याविरुद्ध न्यायालयात दावे देखिल आहेत. मग अपहार झालेला असतानाही त्यांच्याविरुद्ध कार्यवाही दाखल करायला काय अडचण आहे ? तसेच दुसरा मुद्दा असा आहे की, पोलीस टाळाटाळ करीत आहेत. पोलीस कार्यवाही करीत नाही असे देखील सांगण्यात आले आहे.

सदरील प्रकरणी अद्याप एकही पोलीस कार्यवाही दाखल झालेली नाही. अपहाराचे एकही प्रकरण पोलीसात दाखल केल्याचे दाखविण्यात आलेले नाही असे अहवाल आहे. अपहार केलेल्या लोकांवर जर पोलीस केस दाखल करण्यात येणार नसेल तर हे योग्य नाही. अपहार झालेले पैसे कोणाचे आहेत ? सरकारची फसवणूक केली म्हणून गुन्हा दाखल होत नाही का ? असे प्रश्न समितीने उपस्थित केले असता अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, या प्रकरणासंबंधात मागील काळात सहकार विभागाच्या चार बैठका झालेल्या आहेत. त्यानंतर वेगवेगळ्या स्तरावर काही सादरीकरणही झाली आहेत. याबाबतीत काही लोकांचे असेही म्हणणे आले की अभिलेख आहेत पण वेळेची मुभा देण्यात आलेली नाही. आम्ही आपणास अभिलेख सादर करतो. त्यानंतर काही संस्थांकडून असेही सांगितले की आपल्यामार्फत करण्यात आलेल्या मूल्यांकनापेक्षा युटीलायझेशन जास्त झालेले आहे. याबाबतीत काही जण माननीय न्यायालयाकडे सुद्धा गेले. सदरील तीस प्रकरणांमधील लोक माननीय न्यायालयाकडे गेलेले आहेत. मागील सुनावणीच्या वेळेस त्यापैकी १४ केसेस मध्ये माननीय उच्च न्यायालयाने त्यांच्या बाजूने निर्णय दिलेला आहे. त्यामुळे काही लोकांची मागणी अशी आहे की अभिलेखे घ्या. आज सुद्धा सचिवांकडे दहा ते बारा लोकांचे सादरीकरण झालेले आहे. त्यांचे म्हणणे असे आहे की त्यांचे हिशोब बरोबर आहेत त्यामध्ये त्यांच्याकडून कोणत्याही प्रकारची चूक झालेली नाही. तसेच समितीचीही अशी भावना होती की अशा संस्थांनी लोकांना संधी द्यायला पाहिजे आणि त्यांनी दाखवित असलेले अभिलेख पाहिले पाहिजेत. जर त्यांनी कोणतेही अभिलेख दाखवू शकले नाहीत तर त्यांच्याविरुद्ध कार्यवाही करण्यात येणार आहे व तशी कार्यवाही विभाग करणार आहे.

अभिलेखे सादर करण्याची संधी समितीने दिली आहे. पण समितीने असे देखील सांगितले होते की संबंधितांना तीन महिन्यांची संधी द्यावी. ही बाब समितीने निदर्शनास आणली असता अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, सदरील प्रकरणी गुन्हे दाखल केलेले आहेत.

पोलीस केस दाखल न करण्याचे कारण काय आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, पोलीस केस दाखल करण्यापूर्वी संधी देण्याची बाब होती. संबंधित संस्थांनी असे म्हटले आहे की त्यांच्याविरुद्ध एक कोटी रुपयांचा अपहार दाखविलेला आहे परंतु त्यांची इमारत त्या ठिकाणी तयार आहे. फक्त मूल्यांकन देऊ शकले नाही. त्याचे मूल्यांकन देण्यात येईल. म्हणजेच अपहाराची रक्कम त्याप्रमाणात कमी होईल. मागील बैठकीच्या वेळेस समितीने ३० जून, २०१७ पर्यंत मुदतवाढ देण्यात आली होती त्यानंतर ती १५ जुलै, २०१७ पर्यंत वाढविण्यात आली होती. त्यानंतर ब-याच लोकांना कमी दिवसांची संधी मिळाली आहे. त्यानंतर समितीची अशी भावना झाली की संबंधितांना संधी देण्यात यावी. एवढीच समितीची भावना आहे. मध्यंतरीच्या काळात ३० लोकांनी माननीय न्यायालयाकडे याचिका दाखल करून सदरील प्रकरणाला स्थगिती मिळवून घेतलेली आहे. त्यापैकी १४ याचिकांचा मागील सुनावणीच्या वेळेस निर्णय लागलेला आहे. उर्वरित १६ प्रकरणात जानेवारी २०१८ मध्ये सुनावणी आहे. ज्या प्रकरणी माननीय न्यायालयाने संबंधितांचे दावे फेटाळले आहेत किंवा संधी देऊन सुद्धा काही लोकांनी अद्यापपर्यंत विभागाकडे अभिलेखे सादर करू शकलेले नाहीत.

२.१२९ सदरील प्रकरणी माननीय न्यायालयाने संबंधितांवर गुन्हे दाखल करण्यात येऊ नयेत असे काही म्हटलेले आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, सदर प्रकरणी कोर्टांनी स्टे दिलेला आहे.

खरतर मागासवर्गीयांना संधी कमी मिळते. त्यांना भरपूर प्रमाणात संधी मिळाली नसती तर आर्थिक व्यवस्था करण्याची पात्रता, त्या प्रकारचे शिक्षण, त्या प्रकारचे प्रशिक्षण मिळाले नसते. हे सगळे करून त्यांनी हे कागदपत्र सादर केले नसतील आणि प्रत्यक्ष जागेवर मात्र इमारत उभी केली असेल. इमारतीचे बांधकाम प्रगतीवर असेल, किंवा चालू असेल त्या बांधकामांचे मूल्यांकन करण्याबाबत व तेथपर्यंत त्यांना संधी द्यावी.

कागदपत्रे सादर करण्यासाठी शेवटची संधी संस्थांना १५ जुलै पर्यंत देण्यात आली होती. सध्या ऑक्टोबर महिना चालू आहे. सदर प्रकरणी जे मुद्दाम टाळाटाळ करत आहेत अशा लोकांची यादी तयार करून त्यांच्यावर देखील कार्यवाही करावी असे समितीने मत व्यक्त केले असता सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, यामध्ये माननीय समितीने सूचना दिल्याप्रमाणे सदरील संस्थांचे अ,ब,क,ड असे वर्गीकरण केलेले आहे. सदरील वर्गीकरणामध्ये थोड्याफार प्रमाणामध्ये बदल होऊ शकतो. यामधील १३२ सहकारी संस्थांचे सहकार विभागामार्फत शासकीय लेखापरिक्षण करून घेण्यात आलेले आहे. सहकार विभागाकडून ६ संस्थांवर यापूर्वीच गुन्हे दाखल करण्यात आलेले आहेत. तसेच ३ संस्थांवर समाज कल्याण विभागामार्फत गुन्हे दाखल करण्यात आलेले आहेत. सदरील प्रकरणी ४३ संस्थांवर गुन्हे दाखल करण्याची कार्यवाही प्रगतीपथावर आहे. माननीय समितीने ज्याप्रमाणे निर्देशित केले आहे की क वर्गवारी मिळालेल्या संस्थांचे सुद्धा शासकीय लेखापरिक्षण करून घेण्यात यावे त्याबाबत सहकार विभागाला विनंती करण्यात येईल की क वर्गवारीतील उर्वरित संस्थांचे सुद्धा लेखापरिक्षण करण्यात यावे. या सर्व प्रकरणी तीन महिन्यांच्या आत निष्कर्षाप्रत पोहोचू.

तथापि, सदरील प्रकरणी ३ महिन्यांची मुदत न देता कोणत्याही परिस्थितीमध्ये २५ नोव्हेंबर, २०१७ पर्यंत पूर्ण कार्यवाही करण्यात यावी. तसेच २९ संस्थांना जी वर्गवारी देण्यात आलेली आहे ती वर्गवारी शासकीय लेखापरिक्षण होई पर्यंत गृहीत धरण्यात येऊ नये. त्यांचे शासकीय लेखापरिक्षण करून घेण्यात यावे. सदरील संस्थांकडून योग्य प्रतिसाद मिळत नसेल तर कार्यवाही करण्यात यावी. ३८ संस्थांपैकी ९ संस्था कमी झाल्या २९ संस्था शिल्लक आहेत. त्याच बरोबर ११८ संस्थांपैकी ज्या संस्थांचे लेखापरिक्षण झालेले नाही त्यांचे सुद्धा लेखापरिक्षण करण्यात यावे. ज्या २९ संस्थांवर प्रशासकीय कार्यवाही करण्याचे समितीने प्रस्तावित केलेले आहे ती प्रशासकीय कार्यवाही आणि त्याच बरोबर सदरील ५५ मध्ये जे लोक वगळण्यात आलेले आहेत आणि त्यांच्या बाबतीत माननीय न्यायालयाचीही स्थिती नाही त्यांच्यावर गुन्हे दाखल करून ही कार्यवाही पुढे घेऊन जाणे आवश्यक आहे. सदरील संस्थांवर गुन्हे दाखल करण्यात यावेतच. तसेच ज्या ज्या ठिकाणी अधिकारी वर्गाने चुका केल्या असतील त्या सर्व अधिका-यांवर कार्यवाही करून समितीस २५ नोव्हेंबर, २०१७ पर्यंत सर्व माहिती सादर करण्यात यावी. सदरील प्रकरणी ज्या २९ संस्था आहेत त्यांच्यावर जी काही प्रशासकीय कार्यवाही करणे आवश्यक आहे ती करण्यात यावी असे निदेश समितीने दिले.

काही संस्थांवर सामाजिक न्याय विभागाने कारवाई केली आहे तर काही संस्थांवर सहकार विभागाने गुन्हा नोंदवलेला आहे. याचे कारण काय आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, सुरुवातीला सर्व संस्थांची तपासणी सामाजिक न्याय विभागातर्फे करण्यात आली. तसेच ३ संस्थांवर सामाजिक न्याय विभागाकडून गुन्हा दाखल करण्यात आला. या नंतर या संबंधी अधिवेशन काळात चर्चा करण्यात आली व निर्णय घेण्यात आला. त्यानुसार या संस्थांची तपासणी सहकार विभागाकडून करण्यात आली.

११ संस्थांवर सहकार विभागाने गुन्हा दाखल केला होता. ४३ संस्थांवर कारवाई प्रस्तावित केली जाणार आहे. सहकार विभागाच्या अंतर्गत संस्था नोंदवण्यात आल्या होत्या. खरे तर सामाजिक न्याय विभागाचे नुकसान झालेले आहे. त्यामुळे या विभागाने गुन्हा नोंदवावयास हवा होता. असा मुद्दा समितीने उपस्थित केला असता सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, या संदर्भात न्यायालयात रिट पिटीशन याचिका दाखल करण्यात आली होती. उच्च न्यायालयाने सांगितले की, संस्थांवर कारवाई करण्याचा अधिकार सहकार कायदानुसार सहकार विभागाला आहे.

फायनान्शियल मिसअॅप्रोप्रिएशन, फ्रॉड सामाजिक न्याय विभागाचे झालेले आहे. हे सामाजिक न्याय विभागाने कोर्टाच्या निदर्शनास आणून द्यावयास हवे होते. सहकार विभागाच्या नियमानुसार काही चुका झाल्या असतील तर त्या विभागाकडून कारवाई केली जाईल. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की,

सहकार कायद्यानुसार, ज्या सहकारी संस्था नोंदवण्यात आल्या आहे, त्या करिता लेखापरीक्षणाची तरतूद आहे. दोन प्रकारचे अहवाल असतात. विशेष अहवाल व काही गैरव्यवहार झालेला असल्यास विनिर्दिष्ट अहवाल. गैरव्यवहार झालेला असल्यास पोलीस केस करण्याची जबाबदारी ऑडिटरला दिलेली आहे. रिकव्हरीची कारवाई संस्थेकडून केली जाते. तसा कायद्यात अधिकार आहे. त्यानुसार कारवाई केली जात आहे. उच्च न्यायालयाने आदेश दिले होते त्यानुसार कारवाई झालेली आहे. अ,ब,क,ड वर्गवारी दिलेली आहे.आता ११८ पैकी ज्या संस्था शिल्लक आहेत, त्यांचे ऑडिट करण्यास वेळ लागेल. सध्या विभागातील यंत्रणा कर्जमाफीच्या कामात गुंतलेली आहे.

२.१३० खाजगी ऑडिटरांकडून ऑडिट झालेले आहे. क वर्गात काही संस्था असल्यामुळे संशयास्पद आहे. ४३ संस्थांचे ऑडिट झालेले आहे. ७६ संस्थांचे ऑडिट करावयाचे आहे. ते झाल्यानंतर योग्य दिशा मिळेल व कारवाई करता येईल. असे समितीने सुचित केले असता अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग यांनी सांगितले की, काही ठिकाणी १-२ व्यक्तींनी निर्णय घेतले आहेत. त्यांनी संस्थेतून पैसे काढले व वेगळ्या ठिकाणी आपल्या नावावर ठेवले, तेथून स्वतःच्या नावावर कर्ज काढले. यामुळे संचालक मंडळातील इतर लोक बाजूलाच राहिले. अशा काही घटना घडल्यामुळे काही ठिकाणी २ तर काही ठिकाणी १२ ते २१ लोक दोषी आढळून आले आहेत. पोलीस तपासात जे दोषी आढळून येतील, त्यांना सामील केले जाईल. ज्यांच्या नावाने अपहार झालेला आहे, त्यांना समाविष्ट करण्यात येते.

शिराळा तालुक्यात ५ संस्था आहेत, असे विभागाने नमूद केले आहे. या संस्थांचा पत्ता पाहिला तर तासगाव व इतर गावांचे नाव दिलेले आहे. मात्र प्रत्यक्षात या संस्था तेथे नाहीत. त्यातील एका संस्थेकडे जात प्रमाणपत्र नाही, मशिनरी नाही, कोणतेही उत्पादन झालेले नाही. तरी देखील त्यांना कर्ज देण्यात आले आहे. हा चुकीचा रिपोर्ट देण्यात आलेला आहे. अधिका-यांनी चुकीची माहिती दिलेली आहे. राजलक्ष्मी मागासवर्गीय संस्थेची मशिनरी नाही, जागा नाही. वसुलीस पात्र असताना देखील कोणतीही वसुलीची प्रक्रिया नाही. साईप्रसाद संस्था शिराळा येथे कोठेही नाही. ही इंडस्ट्री तासगावमध्ये असून त्याचा शिराळ्याशी काही संबंध नाही. कृष्णछाया मागासवर्गीय संस्था तालुका, सांगली असे म्हटले आहे. मात्र या तालुक्यात त्याचा पत्ता नाही. शिरशी तालुक्यात अशी संस्था नाही. प्लॉट देखील नाही. तरी देखील बांधकाम पूर्ण केलेले असल्याचे सांगितले आहे.साईराज मागासवर्गीय संस्था, शिरशी तालुका, सांगली या संस्थेला ब दर्जा दिलेला आहे. शिरशी तालुक्यातील या संस्थेची काय सद्यस्थिती आहे अशी विचारणा समितीने केली असता सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, सांगली जिल्ह्यातील शिरशी, तालुका शिराळा तालुक्यात ५ औद्योगिक संस्थांना सन २००८-२०११ या कालावधीत मान्यता देण्यात आली आहे.

साईराज मागासवर्गीय औद्योगिक संस्था, शिरशी, ता. शिराळा येथे बांधकाम पूर्ण झाल्याचे म्हटले आहे.मात्र तसे काहीही नाही. तसेच साईराज मागासवर्गीय औद्योगिक संस्था सांगलीची आहे. ही मंडळी एकाच नावाने दोन्ही ठिकाणी संस्था सुरु करतात.शिरशी येथील संस्थेने ३ कोटी ८८ लाख रुपये घेतले आहेत. या संस्थेकडे जात प्रमाणपत्र नाही. तरी देखील त्यांना कर्ज कसे काय देण्यात आले ? अशी विचारणा समितीने केली असता सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, सन २००४मध्ये योजना सुरु करण्यात आली होती. त्यावेळी जात पडताळणी प्रमाणपत्राची अट नव्हती. दि. २८ ऑगस्ट २०१४ रोजी जी आर काढण्यात आला. त्या नुसार जात पडताळणी प्रमाणपत्र अनिवार्य करण्यात आले होते. या संस्थांना सन २००८ ते २०११ या कालावधीत मान्यता देण्यात आली होती.

शिरशीतील दोन्ही संस्थेला गुन्हा दाखल केला. मात्र या दोन संस्था कोठेही दिसत नाही. त्या ब वर्गात समाविष्ट केलेल्या आहेत. स्थानिक लोकप्रतिनिधींचे असे म्हणणे आहे की, दोन्ही संस्था तेथे नाहीत. त्यांच्या प्रश्नाला बगल दिली जात असेल तर विभागाच्या रेकॉर्डवर समितीने कसा विश्वास ठेवावा ? हा गंभीर विषय आहे. असे मत समितीने व्यक्त केले असता सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, साईराज मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था, शिरशी उत्पादन प्रकल्पाच्या प्रोजेक्टसाठी अर्ज केला होता. या संस्थेला दि. २९ फेब्रुवारी २००८ रोजी मान्यता देण्यात आली. ५० लाख रुपये शासकीय भाग भांडवल व ५० लाख रुपयांचे कर्ज मंजूर करण्यात आले होते. या संस्थेने ७० लाख रुपये दि. १०/७/२००८ रोजी उचलले. सन २०१४ मध्ये दोन वेळा शासकीय भाग भांडवल व कर्ज मंजूर करण्यात आले. दि. ३ मार्च २०१४ रोजी भाग भांडवल ५६.९३ लाख रुपये व १.१८ कोटी रुपये कर्ज मंजूर केलेले आहे. दि. १० सप्टेंबर २०१४ रोजी ८७.३१ लाख रुपये भाग भांडवल व २६ लाख रुपये कर्ज घेतले आहे. ३ मार्च २०१४ व दि. १० सप्टेंबर २०१४ रोजी भागभांडवल व कर्ज मंजूर केले होते मात्र त्यांनी ते उचलले नाही. त्यांनी आता पर्यंत १० जुलै २००८ केवळ ७० लाख रुपयांची उचल केली आहे.या संस्थांच्या संबंधी असिस्टंट कमिशनर यांच्याकडून रिपोर्ट घेतला. त्यांनी इमारत पूर्ण झाल्याचे दाखवले तसेच मशिनरी बसवण्याचे काम सुरु आहे अस दाखवण्यात

आले. यामुळे जिल्हाधिकारी यांनी उपयोगिता प्रमाणपत्र दिले. यामुळे सदर संस्थांना ब प्रवर्ग देण्यात आले.राजलक्ष्मी मागासवर्गीय औद्योगिक उत्पादक सहकारी संस्था ही एमआयडीसी शिराळा येथे असून ती “ब” वर्गवारीमध्ये मोडते. जैविक कोळसा निर्मितीचा उद्योग या संस्थेचा आहे. इमारत बांधकाम पूर्ण झालेले आहे. तसेच जिल्हाधिकारी यांचे उपयोगिता प्रमाणपत्र देखील मिळालेले आहे. तसेच साईराज ही संस्था शिरशी येथे आहे.

२.१३१ तथापि, समितीच्या मते या दोन्ही संस्था अस्तित्वातच नाही. आता ज्या संस्थेसंबंधातील माहिती समितीला सादर केली आहे त्या संस्थे संबंधीची सखोल चौकशी एका आठवड्यात करावी व त्याचा अहवाल समितीला द्यावा. आणि जर लेखी अहवाल चुकीचा असेल तर संबंधितांना लगेच निलंबित करून त्यांच्या विरुद्ध गुन्हा नोंद करावा असे निदेश समितीने दिले.

अमरावती जिल्ह्यातील संस्थेचा येथे उल्लेख आहे. बिरसामुंडा मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था, मु.गुंजी, ता.धामणगाव (रेल्वे), येथे कोरोगेटेड बॉक्स तयार करण्याचा प्रकल्प असून त्याची किंमत ६.०० कोटी इतकी आहे. त्यापैकी मंजूर अर्थसहाय्य ५०.०० लाख इतके आहे. जात वैधता प्रमाणपत्र प्राप्त केले आहे काय या रकान्यामध्ये रिपोर्ट केला नाही असे नमूद केले असून त्याच्या पुढील रकान्यामध्ये बांधकाम पूर्ण केले आहे, उत्पादन सुरु असे नमूद केले असले तरी प्रत्यक्षात असे काहीही सुरु नाही. तेव्हा तेथे नेमके कशाचे उत्पादन सुरु आहे. तसेच ज्या अधिका-याने हा रिपोर्ट दिला आहे त्या अधिका-याचे नाव सांगण्यात यावे. हे फार लहान गाव आहे. या गावात तीन संस्था आहेत. तसेच विदर्भ विकास मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था मर्या.करला, ता.चांदूर रेल्वे जि.अमरावती असा उल्लेख आहे. त्या गावाचे नाव करला नसून कारला आहे. तेथे ग्रेनाईट स्लॅब उभारणीचा हा प्रकल्प आहे. ग्रेनाईट स्लॅब उभारणी म्हणजे नेमके काय. या प्रकल्पाची किंमत ६ कोटी ७० लाख एवढी आहे. या प्रकल्पाच्या इमारतीचे बांधकाम पूर्ण झाले असून मशीनरी बसविण्याचे काम सुरु असून उत्पादन सुरु नसल्याचे नमूद करण्यात आले आहे. या संस्थेची देखील घटनास्थळी जाऊन चौकशी केली पाहिजे. जय सेवा इंडस्ट्रियल को-ऑप.सोसायटी लि.गुंजी, ता.धामणगाव (रेल्वे), जिल्हा अमरावती येथे सीएनसी हार्डवेअर युनिटचा प्रकल्प असून त्याची किंमती ६ कोटी ९४ लाख आहे. या प्रकल्पाच्या इमारतीचे बांधकाम पूर्ण झाले असून वसुलीस अपात्र असे नमूद करण्यात आले आहे. तेव्हा यासंबंधातील वस्तुस्थिती काय आहे. त्यानंतर क्रांतिवीर नारायणसिंह उईके मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था मर्यादित, गुंजी, ता.धामणगाव (रेल्वे), जिल्हा अमरावती येथे स्टील रि-रोलिंग उत्पादनाचा प्रकल्प असून त्याची किंमत ६ कोटी ९० लाख इतकी असून इमारतीचे बांधकाम पूर्ण झाले असून उचल घेतली नाही असे नमूद केले आहे. विना उचलीने बांधकाम कसे पूर्ण झालेले आहे ? तसेच जात वैधता प्रमाणपत्र घेतलेले नाही असे देखील नमूद करण्यात आलेले आहे. आज प्रत्यक्षात तेथे काहीही सुरु नाही. बांधकाम देखील नाही. हे सर्व प्रकल्प छोट्या गावात आहेत इ.बाबी समितीने निदर्शनास आणून दिल्या.

गुंजी गावामध्ये ६.०० कोटीचे प्रत्येकी तीन प्रकल्प दिले आहेत. हे सर्वात जास्त आत्महत्याग्रस्त गाव आहे. एवढे चांगले प्रकल्प देऊन त्या गावातील लोकांचे जीवनमान उंचाविण्याचा प्रयत्न सामाजिक न्याय विभाग करत असेल तर मी विभागाचे काम हे अभिनंदन करण्यासारखे आहे. हे प्रकल्प सुरु राहून लोकांना रोजगार मिळाला पाहिजे हीच समितीची अपेक्षा आहे. सर्वात जास्त आत्महत्याग्रस्त शेतक-यांचे हे गाव आहे असे मत समितीने व्यक्त केले.

२.१३२ या चार संस्था कोणत्या वर्गवारीमध्ये होत्या ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ‘अ’ वर्गवारी मध्ये हा ग्रेनाईट स्लॅब उभारणी ही अॅक्टीव्हीटी याबाबत खुलासा करताना सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, ग्रेनाईट रॉक कटींग करून त्याचा स्लाईस तयार करणे म्हणजे ग्रेनाईट स्लॅब उभारणी करणे. या ग्रेनाईट स्लॅबचा जास्त करून टॉयलेट, बाथरूमसाठी वापरण्यात येतो.

एका बाजूला सन्माननीय सदस्य सांगतात की, तेथे काहीच सुरु नाही आणि दुस-या बाजूला विभागाकडून असे सांगण्यात येते की, उत्पादन सुरु आहे. त्यामुळे आता समितीला संशय वाटतो की, या ३७२ संस्था खरोखरच अस्तित्वात आहेत की नाही ? या सर्व संस्थांची एसआयटी मार्फत चौकशी केली पाहिजे.वसुलीस अपात्र याचा अर्थ काय होतो ? अशी विचारणा समितीने केली असता सचिव, सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, वसुलीस ड्यु नाही असा अर्थ होतो. वसुलीसाठीचा जो पिरियड असतो पूर्ण झालेला नाही. दोन वर्षांचा पिरियड असतो तो पूर्ण झालेला नाही.

समितीने विभागास निदेश दिले की, सन्माननीय सदस्य डॉ.सुनील देशमुख, सन्माननीय सदस्य प्रा.विरेंद्र जगताप, सन्माननीय सदस्य श्री.शिवाजीराव नाईक यांच्या समवेत स्थानिक सह आयुक्तांनी त्या संस्थांना भेट द्यावी व त्या संस्थेसंबंधातील वस्तुनिष्ठ अहवाल समितीला एका आठवड्याच्या आत पाठवून द्यावा. त्याच बरोबर “ क ” कॅटेगिरीतील ज्या संस्थांचे शासनाचे ऑडिट झालेले नाही त्या सर्व संस्थांचे ऑडिट करून त्याची माहिती पाठवून द्यावी. ३८ पैकी २९ संस्था आहेत. त्याचे ऑडिट

करण्यात यावे. हे ऑडिट कोणत्याही परिस्थितीत दिनांक ३०.११.२०१७ पर्यंत झाले पाहिजे. २९ संस्थेवर आपण प्रशासकीय कारवाई करणार आहात. तसेच ५५ संस्थांवर गुन्हे दाखल करण्यात आले आहेत. तेव्हा सर्व संबंधितांविरुद्ध ३०.११.२०१७ पर्यंत एफआयआर दाखल करण्याची कारवाई करावी. चांगल्या संस्थेबाबत समिती अडथळा निर्माण करीत आहेत म्हणून लोकलेखा समितीची बदनामी होत आहे. तेव्हा “अ” आणि “ब” कॅटेगिरीतील संस्था योग्यप्रकारे चालत असतील तर त्यांच्या बाबतीत सर्व पूर्तता करून त्यांचे पैसे थांबलेले असतील तर ते देण्यात यावेत. ज्या संस्थांचे ५ टक्के भागभांडवल कोणी तरी विझो केले असेल तर त्याला अपहार समजू नये. त्याच बरोबर मशीनरीसाठी दिलेल्या अॅडव्हान्सचा विनियोग योग्यप्रकारे केला असेल, चेकने पेमेंट केले असेल, त्यासंबंधातील सबळ पुरावे दिले असतील तर त्यासंबंधात देखील अपहार झाला असे समजण्याचे कारण नाही. ह्या दोन मुद्द्या संदर्भात योग्य ती कार्यवाही करावी.

२.१३३ तसेच समितीने चर्चा केलेल्या उपरोक्त ६ संस्थांसंबंधात सखोल चौकशी करावी. स्थानिक आमदार हे या समितीचे सदस्य असल्यामुळे त्यांनी हा मुद्दा समितीमध्ये उपस्थित केलेला आहे. सन्माननीय सदस्यांनी समितीने मुद्दा उपस्थित करून योग्य प्रकारची माहिती येत नसेल तर ३७२ संस्थांसंबंधात एसआयटी मार्फत चौकशी करावी लागेल. तशी पाळी समितीवर येऊ देऊ नका अशी समितीची अपेक्षा आहे. ज्याने यात चुकीचे काही केले असेल त्याला तात्काळ निलंबित करण्यात यावे. सदर माहिती एक आठवड्यात समितीला द्यावी असे निदेश समितीने दिले.

लोकलेखा ही सर्वात महत्वाची समिती समजली जाते. अशा या लोकलेखा समितीसमोर दिशाभूल करणारा अहवाल उच्चाधिकारी यांनी ठेवलेला आहे. त्या मतदार संघातील आमदार हे या समितीचे सदस्य असल्यामुळे या गोष्टीला वाचा फुटली. संपूर्ण महाराष्ट्राचा अहवाल लोकलेखा समितीसमोर ठेवत असताना अधिका-यांनी ४-५ ठिकाणी जाऊन वस्तुस्थितीची पाहणी करणे आवश्यक होते. दिशाभूल करण्याचे काम उच्चाधिकारी यांच्याकडून होत असेल तर ती बाब अत्यंत आक्षेपार्ह आहे. खालचे अधिकारी असे वागत असतील तर वरिष्ठ अधिका-यांनी देखील बेजबाबदारपणे वागणे बरोबर नाही. वरिष्ठ अधिकारी देखील कोणतीही जबाबदारी घेण्यास तयार नसतील, समिती समोर अहवाल ठेवला म्हणजे आपली जबाबदारी संपली असा विचार करीत असतील ते अत्यंत चुकीचे आहे. लोकलेखा समितीसमोर माहिती घेऊन येताना वरिष्ठ अधिका-यांनी पाहणी करून यायला पाहिजे होते. क्रॉप शहरातून खेडेगावात आणून त्याला कापून, स्लाईस करून पुन्हा शहरात आणण्यासाठी कार्टींग वगैरे गोष्टी या लागतात. असे असताना उच्च अधिकारी काहीच करीत नसतील ते चुकीचे आहे. तसेच दिलेला अहवाल हा योग्य आहे असे मानत असतील तर ते आक्षेपार्ह आहे असे मत समितीने नोंदविले व नाराजी व्यक्त केली.

या सहा संस्थांचा अहवाल विभागाकडून आल्यानंतर त्यात किती सत्यता आहे पडताळून पाहिल्यानंतर उर्वरित संस्थांसंबंधीच्या सत्यतेबाबत आपल्याला मत व्यक्त करता येईल.

२.१३४ त्यानुसार राजलक्ष्मी मागासवर्गीय औद्योगिक उत्पादन सहकारी संस्था, मर्या.शिराळा, ता.शिराळा, जि.सांगली व साईराज मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था मर्या.शिराळा, ता.शिराळा, जि.सांगली या संस्थांचा अहवाल प्राप्त झाला आहे त्यामध्ये असे नमूद केले आहे की, उक्त दोन्ही संस्था शिराळा येथील एमआयडीसी मध्ये कार्यरत असून सदरील संस्थांचे बांधकाम पूर्ण झालेले आहे व एका संस्थेचा इमारतीमध्ये (साईराज) यंत्रसामुग्री बसविण्यात आली असल्याचे दिसून आले वरील दोन्ही संस्थांच्या प्रकल्प जागेवर जावून मा.आमदार श्री.शिवाजीराव नाईक यांच्या समवेत पाहणी करण्यात आली आहे. त्यावेळी त्यांनी समाधान व्यक्त केले आहे फक्त दोन्ही संस्थांचे पत्ते नवीन न देता जुने पत्ते सादर केल्याने मा.लोकप्रतिनिधी यांचा गैरसमज झाला असल्याचे पाहणी करतेवेळी दिसून आले.

तसेच मा.श्री.विरेंद्र जगताप, वि.स.स. तथा लोकलेखा समिती सदस्य यांच्या मतदार संघातील चार संस्था अनुक्रमे

१) बीरसामुंडा मागासवर्गीय, औद्योगिक संस्था म., गुंजी, ता.धामणगाव (रेल्वे), जिल्हा अमरावती

२) विदर्भ विकास मागासवर्गीय औद्योगिक संस्था मर्यादित कर्ला, ता.चांदूर रेल्वे, जिल्हा अमरावती

३) जयसेवा इंडस्ट्रियल को.ऑप. सोसायटी लि., गुंजी, ता.धामणगाव (रेल्वे), जिल्हा अमरावती

४) क्रांतीवीर नारायण सिंह उईके मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था मर्या., गुंजी, ता.धामणगाव (रेल्वे), जिल्हा अमरावती.

उपरोक्त संस्थांना भेट देणेकरीता प्रादेशिक उपायुक्त समाज कल्याण, पुणे यांनी मा.आमदार श्री. विरेंद्र जगताप यांना भेटीची वेळ मिळण्याबाबत विचारणा केली असून मा.लोकप्रतिनिधी यांची भेटीची वेळ मिळताच उक्त चार संस्थांचाबाबतचा अहवाल समितीस सादर करण्यात येईल.

२.१३५ परिच्छेद क्रमांक २.४.८.३ खोळंबलेली उपयोगिता प्रमाणपत्रे सादर करण्यातील दिरंगाई :

विभागाकडून उपयोगिता प्रमाणपत्र वेळेवर देण्यात येत नाही. बरेच उपयोगिता प्रमाणपत्र प्रलंबित आहेत. सन २०१६ मध्ये मोठ्या प्रमाणात उपयोगिता प्रमाणपत्र देण्यात आली आहेत तरी देखील दिनांक ३१.१२.२०१६ पर्यंत एकूण १०५२ कोटी रुपयांचे उपयोगिता प्रमाणपत्र प्रलंबित आहेत. उपयोगिता प्रमाणपत्र आले नाही याचा अर्थ त्या पैशांचा उपयोग योग्यरित्या झाला किंवा नाही हे कळत नाही. दि.३१.०३.२०१६ च्या अगोदरचे जे उपयोगिता प्रमाणपत्र प्रलंबित आहेत त्यांची संख्या १०७१ एवढी आहेत. मागील दि.०१.०४.२०१६ ते दि.३१.१२.२०१६ पर्यंतचे ९३० च्या दरम्यान उपयोगिता प्रमाणपत्र आहेत. जो तक्ता सादर केला आहे त्यामध्ये नमूद केले आहे की, ३२४४ पैकी २१७३ उपयोगिता प्रमाणपत्र मंजूर झाले आहेत, सध्या मार्चपर्यंत काय परिस्थिती आहे, यामध्ये आणखी वाढ झाली आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, सन २०१२-१३ पर्यंतचे २३४ उपयोगिता प्रमाणपत्र प्रलंबित आहेत. त्यानंतर कंटिन्युअस प्रोसेस आहे. दि.३१.०३.२०१६ पर्यंत ३२४४ उपयोगिता प्रमाणपत्र प्रलंबित होते. डिसेंबर, २०१६ पर्यंत २९३० उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर करण्यात आले त्यानंतर नवीन २१७३ उपयोगिता प्रमाणपत्रांचा समावेश झाला आहे. दि.३१.०३.२०१६ पर्यंत ३२२४ उपयोगिता प्रमाणपत्र प्रलंबित होते. प्रलंबित उपयोगिता प्रमाणपत्र हे संस्था व महाविद्यालयांना त्यावेळी जे अग्रिम देण्यात येत होते त्याबाबतचे आहेत.

पण विभागाकडून शिष्यवृत्ती कधीच आगाऊ देत नाही ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता स्कॉलरशिप ऑनलाईन होण्यापूर्वी त्यासाठी अग्रिम दिला जात होता. त्यावेळी ९० टक्के अग्रिम देण्यात येत होते व त्याच्या काही उपयोगिता प्रमाणपत्र प्रलंबित आहेत. तसेच काही उपयोगिता प्रमाणपत्र या मागासवर्गीय को-ऑपरेटिव्ह हाऊसिंग सोसायटीच्या आहेत. जुन्या उपयोगिता प्रमाणपत्र मुख्यतः या दोन विषयांबाबतच्या आहेत.

वास्तविकता उपयोगिता प्रमाणपत्र दिले पाहिजे परंतु जिथे दिले गेले नाही त्या मिळविण्यासाठी विभागाकडून नेमके कोणते प्रयत्न केले ? ज्या संस्थांना स्कॉलरशिप दिली आहे त्या संस्था आज नाहीत का ? सन २०१२-१३ पासून उपयोगिता प्रमाणपत्र देण्यात येत नाही याचा अर्थ काय होतो, सदर संस्थांना याबाबत विचारणा करण्यात आली आहे का ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, विभागाकडून उपयोगिता प्रमाणपत्र जमा करणे सुरु आहे. याबाबतची कार्यवाही सध्या सुरु असून यामध्ये हौसिंग को-ऑपरेटिव्ह सोसायटीबाबतची मुख्य अडचण आहे. यामध्ये काही लोकांना जमीन खरेदीसाठी तर काही लोकांना बांधकामासाठी अनुदान देण्यात आले होते. काही हौसिंग सोसायटी अपूर्ण असल्यामुळे त्यांच्या उपयोगिता प्रमाणपत्र मिळण्यामध्ये अडचणी येत असून त्या प्रलंबित आहेत. याबाबत विभागाचे पुरेपूर प्रयत्न सुरु आहेत.

समितीने पुढे अशी विचारणा केली की, दि.३१.०३.२०१६ पर्यंतचे सर्व उपयोगिता प्रमाणपत्र तीन महिन्यांच्या आत सादर करणार का ? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, सन २०१२-१३ मधील उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर करण्यात येतील. दि.३१.०३.२०१६ रोजी ३२४४ उपयोगिता प्रमाणपत्र प्रलंबित होते त्याच्या अगोदर २९३० सादर करण्यात आले. २१७३ अगोदरच मान्य झालेल्या आहेत. दरम्यानच्या काळामध्ये १६७५ नवीन उपयोगिता प्रमाणपत्र आले आहेत.

मार्च, २०१६ पर्यंतचा ३२४४ चा पूर्ण बॅकलॉग अगोदर संपवा. विभागाने या प्रकरणी आपली नियमित कार्यवाही पुढे सुरु ठेवावी असे समितीने सूचित केले असता विभागीय प्रतिनिधींनी त्यास सहमती दर्शविली.

आता महाविद्यालयांना आगाऊ रक्कम देण्यात येते काय ? अशी विचारणा महालेखाकारांनी समितीच्या माध्यमातून केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, आता महाविद्यालयांना आगाऊ रक्कम देण्यात येत नाही. जेव्हापासून ऑनलाईन सिस्टीम सुरु झाली तेव्हापासून महाविद्यालयांना आगाऊ रक्कम देणे बंद केले आहे. पूर्वी ट्युशन फी आणि परीक्षा फी थेट महाविद्यालयाच्या खात्यात जमा करण्यात येत होती. मेन्टेनेन्स अलाऊन्सेसचा पार्ट विद्यार्थ्यांच्या खात्यात जमा केला जात होता.

पुढील तीन महिन्यात दिनांक ३१ मार्च, २०१६ पर्यंतचे संपूर्ण उपयोगिता प्रमाणपत्रे महालेखाकार कार्यालयाला सादर करावीत. असे निदेश समितीने दिले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, या विषयी मोहीम हाती घेऊन तीन महिन्यात प्रलंबित उपयोगिता प्रमाणपत्रांबाबत आढावा घेण्यात येईल. परंतु आता आढावा न घेता, दिनांक ३१ मार्च, २०१६ पर्यंतचे सर्व उपयोगिता प्रमाणपत्रे महालेखाकार कार्यालयाला तीन महिन्यात सादर करावीत. असे समितीने पुन्हा निदेश दिले असता विभागीय सचिवांनी त्यास सहमती दर्शविली.

२.१३६ परिच्छेद क्र.२.४.९.१ मॅट्रिकोत्तर शिष्यवृत्ती योजनांची अंमलबजावणी:

ECS द्वारा शिष्यवृत्तीचे वाटप

उपरोक्त परिच्छेदाच्या अनुषंगाने विभागीय सचिवांनी खुलासा केला की, विशेषतः ECS द्वारे शिष्यवृत्तीचे वाटप करण्याबाबतचा मुद्दा होता. शिल्लक राहिलेल्या २१.८१ कोटी रकमेपैकी १.५९ कोटी रुपये ऑक्टोबर, २०१३ मध्ये वाटप करण्यात आलेले आहेत. उर्वरित रकमेच्या बाबतीत महालेखाकार यांनी आक्षेप काढलेला होता. चाचणी लेखापरिक्षणाच्या (टेस्ट ऑडीट) च्या जिल्ह्यापैकी पुणे जिल्ह्यामध्ये एकूण १४,२४,१७,६५०/- रुपये बँक खात्यात जमा होते.

शासनाच्या ज्या रकमा मागच्या काळात वेगवेगळ्या कारणांमुळे विद्यार्थ्यांच्या बँक खात्यात जमा करण्यात आल्या नव्हत्या त्या रकमा आता वितरित करण्यात काही अडचणी आहेत काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, पूर्वी ऑनलाईन सिस्टीम नव्हे तर मॅन्युअल सिस्टीम होती. त्यामुळे अनेक विद्यार्थी बँकेचा खाते क्रमांक चुकीचा नमूद करायचे. त्यामुळे शिष्यवृत्तीची रक्कम त्यांच्या मूळ खात्यात जमा करता येत नव्हती.

किती विद्यार्थ्यांनी चुकीचे खाते क्रमांक नमूद केले होते ? कारण १४ कोटी रुपये इतक्या रकमेच्या शिष्यवृत्तीचे वाटप करायचे राहिले होते. ही बाब समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, विद्यार्थ्यांनी बँकेचे खाते क्रमांक चुकीचा नमूद करणे हे एकच कारण नव्हते. या कारणाबरोबरच दुसरे कारण असे असू शकते की, जे कोर्सेस आहेत ते त्यावेळी अलाऊड नव्हते. या शिवाय काही ठिकाणी विद्यार्थी शिष्यवृत्तीसाठी पात्र नव्हते किंवा त्यांच्याकडे जात वैधता प्रमाणपत्र नव्हते.

विभागाने विद्यार्थ्यांच्या शिष्यवृत्तीसाठी ८.२१ कोटी रुपये दिले होते. तसेच १३ कोटी ६० लाख रुपये महाविद्यालयांना दिले होते. यापैकी १.५९ कोटी रुपये वितरित केले. जर १.५९ कोटी रुपये हे विद्यार्थ्यांना न देता महाविद्यालयांना दिले असतील तर ते विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहचलेच नसतील, असे वाटते. या व्यतिरिक्त अजून काही रकमेचे वाटप केले काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, राज्यातील सर्व जिल्हे मिळून ४,३०,७९,७३४/- इतक्या रकमेचे विद्यार्थी आणि महाविद्यालयांना वाटप करण्यात आले आहे.

४ कोटी ३० लाख रकमेपैकी किती रक्कम विद्यार्थी आणि महाविद्यालयांना वितरित करण्यात आली ? कारण समितीच्या मते, यातील संपूर्ण रक्कम महाविद्यालयांनीच घेतली असेल आणि विद्यार्थ्यांपर्यंत ही रक्कम पोहचलीच नसेल. यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, विभागाकडे महाविद्यालयांची माहिती नसल्यामुळे या रकमेचे बायफरकेशन देता येणार नाही.

विभागीय सचिवांनी परिपूर्ण माहिती समितीच्या बैठकीत उपलब्ध नसल्याने समितीने याबाबत नाराजी दर्शविली. या अनुषंगाने समितीने असे मत व्यक्त केले की, मागच्या काळात महाराष्ट्रामध्ये मोठ्या प्रमाणात बोगस विद्यार्थ्यांची नोंदणी करण्यात आल्याचे प्रकरण समोर आले होते. वास्तविक पाहता शिष्यवृत्तीच्या रकमेचा लाभ मागास प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांना मिळावयास हवा होता. विभागाने विद्यार्थ्यांना ही रक्कम न देता महाविद्यालयाच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांना दिली असेल तर ती रक्कम कशावरून विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहचली असेल ? कदाचित महाविद्यालयांनी बोगस विद्यार्थी दाखवून या रकमा घेतल्या असतील, या प्रकरणी महाविद्यालयांनीच बोगस अकाऊंट सादर केले असतील. प्रत्यक्षात महाविद्यालयामध्ये ते विद्यार्थीच नसतील. या कारणामुळेच विभागाने विद्यार्थ्यांना किती रक्कम दिली आणि महाविद्यालयांना किती रक्कम दिली याचे बायफरकेशन हवे आहे. त्यामुळे ४ कोटी ३० लाख रुपयांपैकी महाविद्यालयांना किती रक्कम दिली आणि विद्यार्थ्यांना किती रक्कम दिली याचे बायफरकेशन द्यावे. असे निदेश समितीने दिले असता विभागीय सचिवांनी समितीस आश्वासन केले की, रु.४,३०,७९,७३४/- या रकमेचे बायफरकेशन समितीला देण्यात येईल.

सन २०१३ पासून या रकमेपैकी किती रक्कम शिल्लक राहिली ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, सद्यःस्थिती विभागाच्या बँक खात्यात शिल्लक असलेली रक्कम शून्य आहे. विभागाने २१,२१,४९,७५५/-

रुपये शासन खात्यात जमा केले आहेत.प्रत्यक्षात वाटप ४ कोटी ३० लाख रुपयांचेच झाले आहे.उर्वरित संपूर्ण रक्कम शासन खात्यामध्ये जमा केली आहे.

२.१३७ समितीने पुढे विचारणा केली की, शिष्यवृत्तीची योजना मागास घटकातील विद्यार्थ्यांना लाभ देण्यासाठी होती. प्रत्यक्षात विद्यार्थी महाविद्यालयात आहेत किंवा नाहीत या बाबत विभागाने सर्व्हे केला आहे काय ? समितीच्या मते आता विद्यार्थ्यांचे बँक खाते आधार कार्डशी लिंक-अप करण्याची आवश्यकता आहे. विभागाने विद्यार्थ्यांचे बँक खाते आधार कार्डशी लिंक-अप केले आहे काय ? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, आता नवीन योजनेमध्ये संपूर्ण योजना डीबीटी पोर्टल आणि आय.टी. विभागाने जी वेबसाईट विकसित केली आहे त्याच्याशी संलग्नित केली आहे. संपूर्ण विद्यार्थ्यांचे बँक खाते हे आधार कार्डशी लिंक होणार आहे. या संदर्भातील शासन निर्णय निर्गमित केला आहे. तसेच सॉफ्टवेअर सुध्दा विकसित झाले आहे. या विषयी डाटा पुटींगचे काम माहिती व तंत्रज्ञान विभागामार्फत सुरु आहे. लवकरात लवकर डीबीटी पोर्टल सुरु होईल. सर्व विभागासाठी एकाच डीबीटी पोर्टलद्वारे शिष्यवृत्तीचे वितरण केले जाईल.

विभागाने दिलेल्या माहितीवरून दिसून येते की, विभागाने २१ कोटी ८७ लाख रुपयांपैकी २० कोटी ५२ लाख रुपयेच जमा केले आहेत. यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की,विभागाने २१,२१,४९,७५५/- इतकी रक्कम शासन खात्यात जमा केली आहे. विभागाकडे इतर रक्कम सुध्दा शिल्लक होती. ती रक्कम लेखा परीक्षणात अंतर्भूत झाली नव्हती. त्यामुळे ती रक्कम सुध्दा समाविष्ट करून ती संपूर्ण रक्कम शासन खात्यात जमा केली आहे.

पण विभागाने जी माहिती सादर केली आहे त्यामध्ये २१,८७,१६,३६८/- रुपये शासन खात्यात जमा केल्याचे नमूद केले आहे. हा फरक कशामुळे पडला यावर विभागीय सचिवांनी खुलासा केला की, लेखा परीक्षणात २१,८७,१६,३६८/- रुपये दर्शविण्यात आलेले होते. विभागाने ४,३०,७९,७३४/- रुपये विद्यार्थी, शाळा आणि महाविद्यालयांना वितरित केले आहेत. प्रत्यक्षात ही रक्कम २१,२१,४९,७५५/- रुपये इतकी दिसते. लेखा परीक्षणानंतर ताळमेळ घेऊन इतरत्र शिल्लक असलेली रक्कम सुध्दा समाविष्ट करून ती शासन खात्यात जमा केली आहे. त्यामुळे हा फरक दिसतो. ४,३०,७९,७३४ लाख रुपये वाटप केल्यानंतर विभागाने २१,२१,४९,७५५/- रुपये शासन खात्यात जमा केले आहेत.याचाच अर्थ शासन खात्यात जमा केलेली रक्कम २५ कोटीपर्यंत गेली आहे, असे विभागीय सचिवांनी मान्य केले.

वास्तविक पाहता साक्षीच्या वेळी विभागाने समितीसमोर आकडेवारी देताना अद्ययावत माहिती द्यावयास पाहिजे असा मुद्दा समितीने उपस्थित केला असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, लेखापरिक्षणाच्या कालावधीतील रक्कमम २१ कोटी ८७ लाख रुपये होती. परंतु या रकमेशिवाय शिल्लक असलेली अन्य रक्कम सुध्दा यामध्ये समाविष्ट करून ती शासन खात्यात जमा केली आहे.

समितीस उपरोक्त विषयाबाबत योग्य उत्तरे प्राप्त झाली नसल्यामुळे यासंदर्भात समितीच्या पुढील बैठकीत समितीने राज्यातील सर्व जिल्ह्यातील विद्यार्थी आणि महाविद्यालयांना ४,३०,७९,७३४/- इतक्या रकमेचे वाटप करण्यात आले आहे. या रकमेपैकी विद्यार्थ्यांना आणि महाविद्यालयांना किती रक्कम वाटप करण्यात आली आहे ? कारण, ही संपूर्ण रक्कम विद्यार्थ्यांना न देता महाविद्यालयांनाच वाटप करण्यात आली आहे, असे समितीचे मत आहे. तसेच मागील काळात महाराष्ट्रामध्ये मोठ्या प्रमाणावर बोगस विद्यार्थ्यांची नोंदणी करण्यात आल्याचे प्रकरण समोर आले होते. वास्तविक पाहता शिष्यवृत्तीच्या रकमेचा लाभ मागास प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांना मिळावयास पाहिजे होता असे मत समितीने मागील बैठकीत नमूद केले होते.ही बाब समितीने निदर्शनास आणली असता याबाबत विभागीय सचिवांनी सांगितले की, लेखापरिक्षणामध्ये एकूण ३८,१६५ विद्यार्थ्यांची ८,०८,४२,६४२/ आणि महाविद्यालयांची १३,६०,५१,९९९/- रुपये अशी एकूण २१,८७,१६,३६८/- एवढी रक्कम लेखापरिक्षणाच्या वेळी बँक खात्यामध्ये आढळून आली होती. विद्यार्थ्यांची जी ८.०८ कोटी रुपये रक्कम होती त्यापैकी ५.१३ कोटी रुपये विद्यार्थ्यांना रिएम्बर्स केलेले आहेत. तसेच, कॉलेजेसची जी १३.६ कोटी रुपये रक्कम होती त्यापैकी २.६८ कोटी रुपये कॉलेजेसला वितरित केलेले आहेत.

लेखापरिक्षणामध्ये एकूण विद्यार्थी ३८,१६५ होते आणि त्याची रक्कम ८,०८,४२,६४२/- इतकी रक्कम होती. याबाबत महालेखाकारांनी समितीस अवगत केले की, ज्या ७ जिल्ह्यात तपासणी केली होती तेथील माहिती आहे. विद्यार्थ्यांचे २१.८१ कोटी रुपये होते आणि १३.१६ कोटी रुपये महाविद्यालयांचे होते. ३८,१६५ विद्यार्थ्यांच्या बँक खात्यात ही रक्कम क्रेडिट करता आलेली नाही. याबाबत विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ३८,१६५ विद्यार्थी आणि २१.८१ लाख रुपये रक्कम होती. त्यामध्ये ३८,१६५ विद्यार्थ्यांची ८ कोटी ८ लाख रुपये ही रक्कम होती आणि महाविद्यालयांची १३,७२,८४,११७/- एवढी रक्कम

होती.३८,१६५ विद्यार्थ्यांपैकी २८,९१० विद्यार्थ्यांचे ५,१३,७१,२५१/- रुपये जमा करण्यात आलेले आहेत. ही रक्कम १३ कोटी रुपयांपैकी असून ही रक्कम सन २००९ ते २०१३ या कालावधीतील होती. कॉलेजेसची रक्कम १३.१६ कोटी रुपये होती.त्यापैकी २,६८,१८,११७/- रुपये जमा करण्यात आलेले आहेत.उर्वरित रक्कम शासन खाती जमा केलेली आहे. शासन खाती म्हणजे ती रक्कम ट्रेझरीमध्ये जमा केलेली आहे.

उर्वरित रकमेबाबत अधिक माहिती देताना विभागीय सचिवांनी सांगितले की, रक्कम वितरित करून बँक खात्यामध्ये १४ कोटी ५ लाख २७ हजार रुपये इतकी रक्कम शिल्लक होती आणि त्यानंतर सुद्धा आम्हाला काही रक्कम जमा असल्याचे आढळून आले. ती संपूर्ण रक्कम एकत्रित करून २१,२१,४९,७५५/- इतकी रक्कम लेखापरीक्षणानंतर ताळमेळ घेऊन चलनाद्वारे शासन खाती जमा करण्यात आलेली आहे. या रकमेच्या वेतनाची सविस्तर माहिती अशी आहे. पुणे जिल्ह्यातील ८७,८४५/- रुपये चलन क्र.७५, दिनांक १० मार्च २०१६ रोजी, १,७५,३७,३४३/- रुपये चलन क्र.७५९, दिनांक १० मार्च २०१६ रोजी, चलन क्र.७५५, दिनांक १० मार्च, २०१६ चलनाने भरली.

म्हणजे मार्च, २०१६ मध्ये रक्कम जमा करण्यात आलेली आहे ? शासन खाती एकूण किती रक्कम जमा करण्यात आलेली आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, विभागाने २१,२१,४९,७५५/- रुपये शासन खाती जमा केलेले आहेत.

ही एकूण टोटल आहे. त्यापैकी महाविद्यालयांना २ कोटी आणि विद्यार्थ्यांना ५ कोटी असे एकूण ७ कोटी रुपये दिलेले आहेत. २१ कोटी रुपये कसे काय जमा केले ? शासनाने ती रक्कम विभागाकडे केव्हा वर्ग केली होती ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ती रक्कम ओव्हर पिरिड ऑफ टाईम प्राप्त झालेली आहे. सन २०१० ते २०१३ मध्ये रक्कम वर्ग केलेली आहे.

शासनाने विभागाकडे रक्कम वर्ग केल्यानंतर कॉलेजेसची मागणी होती तर ती रक्कम कॉलेजेसला द्यावयास पाहिजे होती. तसेच, ज्या विद्यार्थ्यांची शैक्षणिक फी भरली गेली नव्हती, त्यापैकी ज्या विद्यार्थ्यांनी बँक खाते आधार लिंक केले होते त्यांना ती द्यावयास पाहिजे होती किंवा विद्यार्थ्यांनी कॉलेजमध्ये फी भरली असेल तर त्यांना रिम्बर्स करण्याची आवश्यकता होती. परंतु, रिम्बर्समेंट करण्यात आले नाही.कॉलेजेने विद्यार्थ्यांकडून फी घेतली. परंतु, शासनाकडून पैसे मिळाल्यानंतर विद्यार्थ्यांना ते रिम्बर्स करण्यात आले नाहीत असे समितीने नमूद केले.

बँक खात्यामध्ये जी अवितरित रक्कम पडून होती ती शासनाकडून विभागाला सन २००९ पासून वेळोवेळी रक्कम प्राप्त झालेली आहे. मग सन २०१६ पर्यंत अवितरित रक्कम विभागाकडे कशासाठी ठेवली ? त्यामुळे यामध्ये जे अधिकारी दोषी आहेत त्या सर्व अधिका-यांवर कारवाई झाली पाहिजे. खरेतर महालेखाकारांनी सन २०१३ मध्ये हा विषय विभागाच्या निदर्शनास आणून दिला होता. त्यानंतर ६ महिन्यात पैसे जमा करावयास पाहिजे होते. परंतु, सन २०१६ पर्यंत थांबलात. म्हणजे यामध्ये दुर्लक्षच झालेले आहे असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, यामध्ये रिकन्सिलिएशन करण्यासाठी थोडा वेळ लागलेला आहे. विभागाने वर्तमानपत्रामध्ये सुद्धा जाहिरात दिली होती आणि कॉलेजेसला सुद्धा नोटीसेस दिल्या होत्या. कारण, कॉलेज आणि विद्यार्थ्यांची संख्या खूप जास्त असल्यामुळे यामध्ये वेळ लागलेला आहे.

खरे तर रिकन्सिलिएशन ही मॅन्डेटरी प्रोव्हिजन नाही काय ? का फक्त प्रसंगानुसार रिकन्सिलिएशन करण्यात येते? प्रत्येक वर्षी रिकन्सिलिएशन केलेच पाहिजे. It should be part of the system. असे मत समितीने खेदाने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, खरे म्हणजे रिकन्सिलिएशन करावयास पाहिजे.

ज्यांनी रिकन्सिलिएशन केले नाही त्याबाबत जे अधिकारी दोषी असतील त्यांच्यावर कारवाई झाली पाहिजे. असे निदेश समितीने दिले असाता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, याबाबत विभागाच्या वतीने सर्व प्रयत्न केले आहेत, वर्तमानपत्रात जाहिरात दिली आहे. महाविद्यालयांना कळविले आहे. विद्यार्थ्यांचा अभ्यासक्रम झाल्यानंतर ते सोडून जातात. त्यामुळे ती लिंक राहत नाही. जाहिरात दिल्यानंतर विद्यार्थ्यांनी कार्यालयाशी संपर्क साधायला पाहिजे होता. तसा संपर्क त्यांनी केलेला नाही.

दुसरा मुद्दा असा आहे की, महाविद्यालयांनी शिक्षण शुल्कपोटी विद्यार्थ्यांकडून १५ कोटी ६७ लाख रुपये जमा केले आहेत. वास्तविक पाहता शिक्षण शुल्काची रक्कम शासनाने भरावयास पाहिजे असा नियम आहे परंतु महाविद्यालयांनी ही रक्कम विद्यार्थ्यांकडून वसूल केली. विभागाने महाविद्यालयांना शिक्षण शुल्काची प्रतिपूर्ती केल्यानंतर महाविद्यालयांनी ज्या विद्यार्थ्यांकडून शिक्षण शुल्क घेतले होते त्यांना ती रक्कम परत केली आहे काय, नसल्यास, महाविद्यालयाने शिक्षण शुल्काची रक्कम विभाग

आणि विद्यार्थी या दोघांकडून घेतली आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, महाविद्यालयांच्या माध्यमातून ६४,४४० विद्यार्थ्यांकडून १५.६७ कोटी रुपये शिक्षण शुल्क जमा करण्यात आले. मात्र या प्रकरणी विभागाला महालेखाकार यांच्याकडून महाविद्यालयांची नावे कळविण्यात आलेली नाहीत. लेखापरिक्षणाच्या अहवालातील कॉलेजची नावे कुठेही नमूद नाहीत.

२.१३८ महालेखाकार यांनी सन २०१३ मध्ये लेखापरिक्षण केले होते. सन २०१३ पासून महाविद्यालयांची नावे कळविण्याबाबत विभागाने महालेखाकार यांच्याकडे पाठपुरावा केला काय ? कारण महालेखाकार यांनी जे काही आक्षेप घेतले आहेत ते विभागाच्या रेकॉर्डवरूनच घेतले आहेत. त्यामुळे विभागाकडे या संदर्भातील माहिती असावयास पाहिजे. यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, विभागाने महालेखाकार कार्यालयात याबाबत पाठपुरावा केला होता. एक्झिट कॉन्फरन्समध्ये या विषयी चर्चा झाली होती. एक्झिट कॉन्फरन्सचे प्रोसिडींग पाहिले तर त्यामध्ये स्पेसिफिकली काही महाविद्यालयांबाबत महालेखाकार यांनी चर्चा केली होती. एक्झिट कॉन्फरन्सच्या प्रोसिडींगमध्ये असे नमूद आहे की, “Scrutiny of records reveal that in 7 out of the 9 selected districts, tuition fees of 15.67 crores which was reimbursable from the department was collected from 64,440 students of SC/OBC/SBC/DT/NT categories. The Gurunanak Khalsa College, Matunga (east), Mumbai collected tuition fees, exam fees and other fee from all backward class students at the time of admission, during the entire period of audit and reimburse the same after receiving the funds from the department.”

विभागाने या सर्व महाविद्यालयांची तपासणी केली काय ? महालेखाकार यांचे आक्षेप हे केवळ ९ जिल्ह्यांच्या बाबतीत आहे, संपूर्ण राज्याच्या बाबतीत नाही. मुळात महाविद्यालयांनी विद्यार्थ्यांकडून शिक्षण शुल्काची रक्कम घेण्याची गरज नव्हती. शिवाय विभागाने महाविद्यालयांना शिक्षण शुल्काची प्रतिपूर्ती केलेली आहे. त्यामुळे महाविद्यालयांना दुहेरी फायदा झाला आहे, असे समितीचे मत आहे. यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ऑनलाईन सिस्टीममध्ये अशी तरतूद आहे की, एखाद्या विद्यार्थ्याने महाविद्यालयाकडे पैसे जमा केले असतील तर त्यांनी ऑनलाईन फॉर्ममध्ये तसे नमूद करावयास पाहिजे. विद्यार्थ्याने तसे नमूद केले तर त्या रकमेची प्रतिपूर्ती थेट विद्यार्थ्याच्या बँक खात्यामध्ये जमा केली जाते.

विभागीय सचिवांनी समितीस असे सांगितले की, महाविद्यालयांची नावे विभागाला माहीत नाहीत. परंतु एक्झिट कॉन्फरन्सच्या वेळी विभागाने सांगितले होते की, “Government stated that necessary instructions had been issued to the Principal of the Colleges. The Government added that the possibility of reimbursing the examination fee directly to the students was being explored.” If you are not aware of the names of the colleges, how did you issue the directions? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, त्यावेळी विभागाने जनरल स्टेटमेंट केलेले होते.

महालेखाकार यांच्या आक्षेपांना उत्तर देताना विभागास जनरल स्टेटमेंट कसे करता येईल ? ही राजकीय सभा नव्हे तर हा प्रशासकीय भाग आहे. त्यामुळे विभागाला जनरल स्टेटमेंट करता येणार नाही. असे मत समितीने नाराजीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, साधारणतः सर्व शाळा-महाविद्यालयांना या संदर्भात सर्वसाधारण सुचना (जनरल इन्स्ट्रक्शन्स) देण्यात येतात. महाविद्यालयांना सांगितले जाते की, त्यांनी विद्यार्थ्यांकडून शिक्षण शुल्क जमा केले असेल तर त्यांना त्या रकमेची शासनाकडून प्रतिपूर्ती झाल्यानंतर ती रक्कम विद्यार्थ्यांना परत करावी. तसेच ऑनलाईन फॉर्ममध्ये सुध्दा या बाबत तरतूद ठेवली आहे. एखाद्या विद्यार्थ्याने शाळा-महाविद्यालयाकडे शिक्षण शुल्क जमा केले असेल आणि तो सर्व दृष्टीने पात्र असेल तर त्या विद्यार्थ्यांना त्यांनी जमा केलेल्या रकमेची प्रतिपूर्ती करण्यात येते.

या अनुषंगाने समितीने पुढे विचारणा केली की, ज्या महाविद्यालयांनी विद्यार्थ्यांकडून शिक्षण शुल्क घेतल्यानंतर व शासनाने महाविद्यालयांना शिक्षण शुल्काची प्रतिपूर्ती केल्यानंतर महाविद्यालयांनी विद्यार्थ्यांकडून वसूल केलेली रक्कम त्यांना परत केली किंवा नाही, हे तपासण्यासाठी विभागाने कोणती यंत्रणा निर्माण केलेली आहे ? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, मागच्या वर्षीच्या प्रलंबित देय रकमा विद्यार्थ्यांना पुढील वर्षी देण्यात येतात. एखाद्या विद्यार्थ्याला मागच्या वर्षीची स्कॉलरशिप किंवा फ्रीशीप मिळाली नसेल तर ती ऑनगोईंग प्रोसेसनुसार नंतरच्या वर्षात मिळण्यासाठी विद्यार्थ्याला क्लेम करता येतो. एखाद्या विद्यार्थ्याने अगोदरच महाविद्यालयाकडे शिक्षण शुल्क जमा केले असेल आणि त्या बाबतचा उल्लेख ऑनलाईन फॉर्ममध्ये नमूद केला असेल तर थेट त्याच्या बँक खात्यात प्रतिपूर्तीची रक्कम जमा करण्यात येते.

विभागाकडून महाविद्यालयांना विद्यार्थीनिहाय रक्कम दिली जाते. त्या अनुषंगाने समितीने पुढे विचारणा केली की, किती विद्यार्थ्यांनी महाविद्यालयांकडे शिक्षण शुल्क जमा केले होते व विभागाने महाविद्यालयांना प्रतिपूर्ती केल्यानंतर महाविद्यालयांनी विद्यार्थ्यांकडून वसूल केलेल्या शुल्कापैकी किती विद्यार्थ्यांचे शुल्क परत केले ? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ६४,४४० विद्यार्थी हे नेमके कोणत्या महाविद्यालयांचे आहेत त्या महाविद्यालयांची नावे स्ट्रेस झालेली नाहीत.

२.१३९ जर विभागाला महाविद्यालयांची नावे माहीत नसतील तर विभागाने महाविद्यालयांना रक्कम कशी वर्ग केली ? ज्या ६४,४४० विद्यार्थ्यांच्या शुल्काची प्रतिपूर्ती केली ते विद्यार्थी कोणत्या महाविद्यालयातील आहेत या बाबतची यादी विभागाने महालेखाकार कार्यालयाकडून घ्यावयास पाहिजे होती. परंतु विभागाने ती यादी महालेखाकार कार्यालयाकडे मागितली नाही. यावर विभागीय सचिवांनी असे सांगितले की, महालेखाकार यांनी विभागाला जे विवरणपत्र दिले होते त्यामध्ये महाविद्यालयांची यादी नाही.

जरी महालेखापाल यांनी महाविद्यालयांची यादी दिली नसली तरी विभागाने त्यांच्याकडे यादीची मागणी करावयास हवी होती. वास्तविक पाहता महालेखाकार हे लेखापरीक्षण हे विभागाने दिलेल्या कागदपत्रांच्या आधारावर करतात. महालेखाकार यांनी कॉलेजची यादी दिली नाही हे विभागाचे उत्तर योग्य नाही. मुळात ६४,४४० विद्यार्थ्यांनी महाविद्यालयांकडे शिक्षण शुल्क भरलेले आहे. ही बाब समितीने निदर्शनास आणली असता यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, हे संपूर्ण ६४,४४० विद्यार्थी त्या कालावधीत पात्र होते किंवा नाही हे सुध्दा सांगता येत नाही.

विभागीय सचिव हे समितीच्या बैठकीत जे उत्तर देतात त्यामध्ये “असू शकतात, करू शकतात” असे मोघम उत्तर देऊन चालणार नाही. साक्षीमध्ये विभागाच्या सचिवांनी अमुक विद्यार्थी पात्र होते आणि अमुक विद्यार्थी अपात्र होते म्हणून आम्ही प्रतिपूर्ती केली किंवा केली नाही, असे स्पेसिफिक उत्तर द्यावयास पाहिजे. मुळात समितीला ६४,४४० विद्यार्थ्यांच्या संख्येच्या बाबतीतच शंका वाटते. ही विद्यार्थीसंख्या विभागाने कशाच्या आधारावर निश्चित केली ? विभागाने महाविद्यालयांना जी रक्कम पाठविली किंवा प्रतिपूर्ती केली त्या महाविद्यालयांची यादी विभागाकडे उपलब्ध नाही हे आश्चर्याची गोष्ट आहे.

महालेखाकार यांनी विभागास जे विवरणपत्र दिलेले आहे त्यामध्ये महाविद्यालयांची यादी दिली नसली तरी विभागाने त्यांच्याकडून मागवून घ्यावयास पाहिजे होती. कारण महालेखाकार यांनी स्वतः महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांची संख्या निश्चित केलेली नाही. महालेखाकार यांनी विभागाकडूनच या संदर्भातील सविस्तर माहिती घेऊन त्या आधारावरच आक्षेप नोंदविलेले आहेत असे मत समितीने व्यक्त केले.

महालेखाकार यांनी विभागाच्या निदर्शनास आणून दिले की, महाविद्यालयांनी अमुक विद्यार्थ्यांकडून शिक्षण शुल्क जमा केलेले आहे. त्यावर विभागाने महालेखाकार यांना सांगितले की, विभागाने या बाबतीत निर्देश इश्यू केलेले आहेत, त्यामुळे विभागाच्या दृष्टीने हा विषय संपला, असे विभागाचे म्हणणे आहे. विभागाने एक्झिट कॉन्फरन्स मध्ये तसा खुलासा केलेला आहे. ही बाब समितीने निदर्शनास आणली असता यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, कोणत्याही विद्यार्थ्याला फ्रीशीप किंवा स्कॉलरशीप मिळाली नाही, अशी कोणतीही तक्रार विभागाला प्राप्त झालेली नाही.

विद्यार्थ्यांची कोणतीही तक्रार नाही त्यामुळे महालेखाकार यांनी काढलेल्या आक्षेपाला अर्थ नाही असे जर विभागाचे म्हणणे असेल तर ती गंभीर बाब आहे. समितीचे म्हणणे एवढेच आहे की, ज्या महाविद्यालयांना विभागाने शैक्षणिक शुल्काच्या रकमेची प्रतिपूर्ती केली त्या महाविद्यालयांची नावे विभागाकडे का उपलब्ध नाहीत ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, महालेखाकार यांनी विभागाला जी माहिती दिली ती प्रवर्गनिहाय आणि जिल्हानिहाय दिलेली आहे. उदाहरणार्थ अनुसूचित जाती प्रवर्गामध्ये २ लाख ३९ हजार विद्यार्थ्यांनी शिष्यवृत्तीसाठी अर्ज केले आणि फ्रीशीप साठी २१,३३२ विद्यार्थ्यांनी अर्ज केले.

पण येथे मुद्दा एवढाच आहे की, महाविद्यालयांनी विद्यार्थ्यांकडून शैक्षणिक शुल्क घेतले आणि विभागाकडून सुध्दा शैक्षणिक शुल्काची प्रतिपूर्ती घेतली. याचाच अर्थ महाविद्यालयांनी दुहेरी फायदा घेतला आहे. शासनाने महाविद्यालयाला शैक्षणिक शुल्काची प्रतिपूर्ती केल्यानंतर महाविद्यालयांनी विद्यार्थ्यांकडून जमा केलेल्या शुल्काची रक्कम प्रत्येक विद्यार्थ्यांना परत करण्याची जबाबदारी महाविद्यालयांची होती. विभागाने महाविद्यालयांना शुल्काची प्रतिपूर्ती केल्यानंतर किती महाविद्यालयांनी विद्यार्थ्यांकडून जमा केलेले शुल्क विद्यार्थ्यांना परत केले ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ६४,४४० विद्यार्थ्यांच्या प्रवर्गाचा आणि रकमेचा तपशील विभागाकडे उपलब्ध आहे. परंतु महाविद्यालयांची नावे नाहीत. महाविद्यालयांची नावे विभागाला जोपर्यंत स्ट्रेस होत नाहीत तोपर्यंत काहीच करता येणार नाही.

मुळात महाविद्यालय मागास प्रवर्गाच्या विद्यार्थ्यांकडून शैक्षणिक शुल्क घेऊ शकत नाही. सामाजिक न्याय विभागाकडून शैक्षणिक शुल्काची प्रतिपूर्ती होत असेल तर महाविद्यालयांनी विद्यार्थ्यांकडून शिक्षण शुल्क घेता कामा नये. असे असताना सुध्दा महाविद्यालयांनी विद्यार्थ्यांकडून शैक्षणिक शुल्क घेतल्याचा आक्षेप महालेखाकार यांनी काढला असेल तर विभागाने गेल्या चार

वर्षात या प्रकरणी काय कारवाई केली ? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, यामध्ये जर इतर मागासवर्गीय कॅटॅगरी पाहिली तर या कॅटॅगरीमध्ये स्कॉलरशिप व फ्रीशिप ५०-५० टक्के देय आहे. त्यामुळे फ्रीशिप व स्कॉलरशिपचे ५० टक्केच परत(रिडम्बर्स) करण्यात येते बाकी पैसे त्यांना घ्यावेच लागतील.

२.१४० विभागाने रकमेचे बायफर्केशन करून नेमके कोणाकडून घेण्यात आले आहेत व कोणाकडून घेणे आवश्यक नव्हते याबाबतची सर्व माहिती गोळा करून त्यांच्यावर कारवाई करणे आवश्यक होते विभागाने यासंदर्भातनिर्देश दिले आहेत म्हणजे हा विषय संपवून टाकला असे वाटते. महालेखाकारांनी काढलेल्या या आक्षेपावर विभागाकडून ४ वर्षांपासून त्यांच्यावर कोणतीही कारवाई करण्यात आली नाही असे मत समितीने व्यक्त केले.

ही शिष्यवृत्ती केंद्र शासनाकडून मिळणारी आहे की राज्य शासनाकडून देण्यात येते ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, यामध्ये अनुसूचित जातीची फ्रीशिप व स्कॉलरशिप केंद्र शासनाकडून देण्यात येते. मात्र, इतर मागासवर्गीय व व्ही.जे.एन.टी. यांच्यासाठीची रक्कम फार कमी येते. मागणी केल्याच्या केवळ १५, २० टक्के रक्कम येते.

पण जर १०० टक्के आलेली शिष्यवृत्ती जर वितरित झाली नाही तर दुस-या वर्षी हे पैसे कोणत्या खात्यामध्ये जमा करण्यात येणार यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, यामध्ये केंद्र सरकारकडून जे पैसे आलेले आहेत त्याची संपूर्ण रक्कम वितरित करण्यात येते. कोणतीही रक्कम शिल्लक ठेवण्यात येत नाही.

रक्कम वितरित झाली नाही म्हणजे शिल्लकच आहे ना ? येथे समितीने लक्ष वेधले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, हा डाटा सर्व कम्बाईन आहे.

विभागीय सचिवांकडून समितीस योग्य माहिती मिळत नसल्याचे समितीने याबाबत असे मत नमूद केले की, या प्रकरणा संदर्भात विभागास गांभीर्य कोठेही दिसत नाही. कुठेतरी असे वाटत आहे की, समिती एखादा विशिष्ट प्रश्न विचारल्यानंतर त्या प्रश्नाचे उत्तर समितीस अपेक्षित आहे पण असे एकाही प्रश्नाचे उत्तर समितीस प्राप्त झाले नाही. उलट त्याबरोबर दुसरे काही प्रश्न टाकून तो विषय वेगळीकडे वळवीण्याचा(डायल्युट किंवा डायव्हर्ट) प्रयत्न विभागाकडून करण्यात येतो असे वाटते. यामधून विभागाला नक्की काय साधायचे आहे. यासंदर्भात समिती गांभीर्याने विचार करीत आहे. विभागीय सचिव हे येथे साक्षीदार म्हणून आलेले आहेत त्यामुळे त्यांनी साक्षीदाराप्रमाणे त्यांच्या विभागाशी संबंधित साक्ष दिली पाहिजे. असे मत समितीने नाराजीने व्यक्त केले.

विद्यार्थ्यांकडून कॉलेजने शिष्यवृत्ती घेवू नये असे विभागाचे निर्देश असतानाही त्यांनी का वसूल केली असेल ? असा मुद्दा समितीने उपस्थित केला असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, विभागाकडून डेफिनेटली कॉलेजेस ट्रेस करण्यात येईल व ज्या कॉलेजने विद्यार्थ्यांकडून जी रक्कम घेतलेली आहे ती त्यांना परत केल्याबाबत एक्झिट कॉन्फरन्समध्ये चर्चा झाली, इतर कॉलेजनेदेखील ती परत केली किंवा कसे हे देखील पाहण्यात येते. यामध्ये इतर मागासवर्गीय चे विद्यार्थी आहेत. त्यांना फक्त ५० टक्के शिष्यवृत्ती व ५० टक्के फ्रीशिप रिडम्बर्स होते. त्यामुळे इतर मागासवर्गीय च्या विद्यार्थ्यांचे ५० टक्के कॉलेजेसला घ्यावेच लागतील.

हे सर्व ठीक आहे. शासनाने त्या कॉलेजला फीस रिडम्बर्स केली. जे-जे विद्यार्थी आहेत त्यांच्या खात्यात हे पैसे जमा केले किंवा कसे याची खात्री करून घेण्याची कोणती व्यवस्था किंवा नियोजन विभागाकडे आहे ? हा सर्वात महत्त्वाचा विषय आहे. नाहीतर कॉलेजवाले पैसे घेतील व त्यांच्याकडेच ठेवतील. हे चित्र फक्त ९ जिल्ह्यांचे आहे. संपूर्ण राज्याचा आकडा आणखी मोठा असेल. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, भारताचे नियंत्रक व महालेखापाल यांनी जे पॉइंट आउट केले आहे की, ६४४४० विद्यार्थ्यांना १५.६७ कोटी शिक्षणशुल्क गोळा केले आहे.

हे महालेखाकारांनी पॉइंट आउट केलेले नसून ही माहिती सामाजिक न्याय विभागातील सहाय्यक आयुक्त, समाजकल्याण यांनी दिलेली माहिती आहे. महालेखाकार यांनी केवळ त्यांच्या अहवालामध्ये याबाबत नमूद केले आहे. यात केलेली अनियमितता महालेखाकारांनी दाखवून दिली आहे. हे ९ जिल्ह्यांमध्ये ६४ हजार विद्यार्थी आहेत.त संपूर्ण राज्यामध्ये २ लाखांच्यावर जातील. या लोकांनी दोन-दोनदा पैसे घेतले त्याबाबतच समिती गंभीरपणे विचार करीत आहे. जर त्यांनी ते पैसे परत केले असतील तर विषय संपला असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, १५.६७ कोटी रुपये यांना रिडम्बर्स झाले असे म्हणता येणार नाही, कारण यामध्ये फक्त त्यांनी विद्यार्थ्यांकडून गोळा केलेलीच माहिती आलेली

आहे. त्यांना रिडम्बर्स झाले किंवा नाही हे कॉलेजचे संपूर्ण रेकॉर्ड पाहिल्याशिवाय सांगता येणार नाही. याबाबत कॉलेजची यादी होती. या विषयासंदर्भात अद्ययावत माहिती समितीला सादर करण्यात येईल.

२.१४१ विभागाकडून समितीच्या बैठकीत योग्य व समर्पक उत्तरे समितीस प्राप्त होत नसल्याने परिणामी समितीस साक्ष अपूर्ण ठेवावी लागते. समितीच्या बैठकीसाठी सन्मा.सदस्य मुंबईतून नव्हे तर राज्यभरातून येतात. जर साक्षीच्या बैठकीत विभागीय सचिवांकडून योग्य उत्तरे समितीला प्राप्त होत नसल्यामुळे साक्ष अपूर्ण राहते परिणामी समितीचा वेळ वाया जातो ही बाब गंभीर स्वरूपाची आहे असे मत समितीने व्यक्त केले असता, विभागीय सचिवांनी समितीस विनंती केली की, याबाबतची यादी घेऊन संपूर्ण विषय सॉर्ट आउट करू व त्याबाबतचा अहवाल सादर करण्यात येईल.(विभागाकडून प्राप्त झालेली माहिती समितीकक्षात उपलब्ध आहे)

स्कॉलरशीपसाठी विद्यार्थ्यांची एकूण संख्या ३८१६५ आहे. स्कॉलरशीपसाठी विद्यार्थ्यांची संख्या ३८ हजार आहे. हा आकडा महालेखाकारांनी काढला आहे. हे केवळ सात जिल्ह्यातील विद्यार्थी आहेत. त्यामुळे या विषयाच्या मुळाशी गेले पाहिजे.परीक्षा फी घेण्यात आली आहे, त्याबाबत काय करण्यात येणार आहे. अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, कॉलेजचे रेकॉर्ड पाहिल्याशिवाय काही सांगता येणार नाही.

पण त्यांना ही रक्कम रिअम्बर्समेंट झाली किंवा नाही याबाबत तपासणी करण्यात आली आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, महाविद्यालयांनी अनियमितरित्या वसूल केलेल्या शुल्काची विगतवारी अशी आहे की, अनुसूचित जातीचे २१३२२ विद्यार्थी आहेत.एकूण ६४,४४० विद्यार्थ्यांचे १५,६७,३५,४३४/- रुपये इतकी रक्कम अनियमितरित्या महाविद्यालयाने जमा केली असा महालेखाकारांचा परिच्छेद होता. याबाबत असे उत्तर आहे की, जी अमाऊंट रिफंड केली ती साधारणत ६६,९२७ विद्यार्थ्यांना दिली आहे.

विभागाने ही रक्कम कॉलेजला दिली आहे. डायरेक्ट विद्यार्थ्यांना ही रक्कम देण्यात आली नाही. कॉलेजकडून सुरुवातीला विद्यार्थ्यांकडून रक्कम गोळा केली आहे.ही बाब समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ही रक्कम विद्यार्थ्यांना दिली आहे.

पण आक्षेप असा आहे की, फी ची रक्कम महाविद्यालयांनी विद्यार्थ्यांकडून वसूल केली आहे ती रक्कम विद्यार्थ्यांना रिअम्बर्समेंट केली नाही. म्हणजे विद्यार्थ्यांनी ती रक्कम कॉलेजेसना दिली व खात्याने ती रक्कम कॉलेजेसना रिअम्बर्समेंट केली नाही. In effect, the students have paid the fees. ही बाब महालेखाकारांनी समितीच्या निदर्शनास आणून दिली असता याबाबत विभागीय सचिवांनी खुलासा केला की, ६४,४४० विद्यार्थ्यांकडून महाविद्यालयांनी अनियमितरित्या फी जमा केली अशा प्रकारचा मुद्दा होता. पुणे जिल्ह्यात ४,५१,४९,६०६ रुपये सहाय्यक आयुक्तांनी ७६९० विद्यार्थ्यांच्या खात्यात जमा केले आहेत. ऑनलाईन अर्ज केले आहेत, विद्यार्थ्यांनी जेवढी रक्कम महाविद्यालयात भरली व ज्यांनी ऑनलाईन अर्जामध्ये क्लेम केला अशा विद्यार्थ्यांना विभागाकडून ती रक्कम रिअम्बर्समेंट केली जाते. लेखापरिक्षणाच्या लेखापरिच्छेदामध्ये ६४,४४० विद्यार्थ्यांची १५ कोटी ६७ लाख रुपयांची रक्कम आहे. सोलापूर जिल्ह्यात ४४८७ विद्यार्थ्यांची ८९ लाख ४५ हजार ४५४ इतकी रक्कम विद्यार्थ्यांच्या खात्यात विभागाने जमा केली. कोल्हापूर जिल्ह्यात ८२८४ विद्यार्थ्यांचे १ कोटी १८ लाख ४ हजार १११ रुपये विभागाने विद्यार्थ्यांच्या खात्यात जमा केले आहेत. औरंगाबाद जिल्ह्यात ७६८ विद्यार्थ्यांचे ५४ लाख ३५ हजार ३२६ रुपये विभागाने विद्यार्थ्यांच्या खात्यात जमा केले आहेत. लातूर जिल्ह्यात ४६१२ विद्यार्थ्यांचे २ कोटी ६८ लाख ८७ हजार ९४० रुपये विभागाने विद्यार्थ्यांच्या खात्यात जमा केले आहेत. अमरावती जिल्ह्यात ३१७९४ विद्यार्थ्यांचे ३ कोटी ४ लाख ४ हजार ९३ रुपये ही रक्कम विद्यार्थ्यांना महाविद्यालयाने परत केली आहे. त्यामुळे ती रक्कम विभागाला परत करण्याची गरज भासली नाही. नागपूर जिल्ह्यात ९२९२ विद्यार्थ्यांचे १ कोटी ८३ लाख ४ हजार ७९७ रुपये महाविद्यालयाने विद्यार्थ्यांना परत केले आहेत. असे एकूण ६६,९२७ विद्यार्थ्यांचे १४ कोटी ६९ लाख ४९ हजार ३२७ रुपये विद्यार्थ्यांना परत मिळाले आहेत.

पंधरा ते साडेपंधरा कोटी पैकी चौदा कोटी रुपये परत मिळाले आहेत, एक ते दीड कोटी रुपये परत द्यावयाचे राहिले आहेत काय ?अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, बाकीच्या रकमेचा फरक दिसत आहे त्याबाबत कदाचित ते विद्यार्थी स्कॉलरशीप व फ्री शीपसाठी अपात्र असतील. त्यामुळे त्या रकमेचा फरक दिसत आहे.

पण ते विद्यार्थी अपात्र असल्यामुळे ती रक्कम त्यांच्या खात्यात गेलीच नाही, ही रक्कम वर्ग केली किंवा नाही.यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, १५ कोटी ६७ लाख रकमेपैकी १४ कोटी ६९ लाख ४९ हजार ३२७ रुपये रिफंड केले आहेत. उर्वरित रक्कम शिल्लक राहिल्यामुळे कदाचित ते विद्यार्थी अपात्र असावेत. ती रक्कम महाविद्यालयाने घेतली होती.

ही रक्कम केव्हा दिली केव्हा रिअम्बर्समेंट केली हा एक मुद्दा आहे. दुसरा मुद्दा असा आहे की, महालेखाकार यांनी १५ कोटी ६७ लाख रुपयांचा परिच्छेद काढला आहे. डिफरन्स बाबत सांगण्यात येत आहे की, ते इलेजिबल नसतील वगैरे वगैरे. तसा सविस्तर खुलासा आला असता तर हा विषय संपला असता. प्रश्न असा आहे की, १ कोटी व काही लाख रुपयांची रक्कम शिल्लक राहिली आहे. ही रक्कम छोटी दिसत असली तरी विद्यार्थ्यांसाठी वैयक्तिकरित्या ही रक्कम फार मोठी आहे. हे सर्व विद्यार्थी गरीब घरातील आहेत. ठोकळ उत्तर देण्यात येऊ नये. हे इलेजिबल का नाहीत व ही रक्कम केव्हा रिअम्बर्समेंट केली आहे. आता जो खुलासा विभागीय सचिव समितीच्या बैठकित देत आहे तसा खुलासा त्यावेळी महालेखाकार यांच्याकडे का करण्यात आला नाही. हे उत्तर सुरुवातीला पॅरा काढला तेव्हा का दिले नाही. असा मुद्दा समितीने उपस्थित केला.

विभागीय सचिवांनी समितीस अवगत केले की, ६४४४० विद्यार्थी असून ६६९२७ विद्यार्थ्यांना प्रतिपूर्ती दिलेली आहे. काही विद्यार्थ्यांना ई.सी.एस.च्या माध्यमातून प्रतिपूर्ती दिली आहे तर काही विद्यार्थ्यांना महाविद्यालयांनी पैसे परत केले आहेत. प्रत्येक विद्यार्थीनिहाय प्रकरण असल्यामुळे प्रतिपूर्तीच्या तारखा वेगवेगळ्या आहेत. साधारणपणे सन २०१४-२०१५ च्या दरम्यान आपण ही प्रतिपूर्ती केलेली आहे. याअनुषंगाने समितीने निदेश दिले की, जी माहिती आता विभागीय सचिवांनी दिली ती माहिती महालेखाकारांना लेखी स्वरूपात सादर करावी. जेणेकरून तो भाग आमच्या अहवालात समाविष्ट करता येईल.

दुसरा मुद्दा असा आहे की, विभागाच्या म्हणण्यानुसार एकूण रक्कम १४ कोटी ६९ लक्ष रुपये आहे आणि १५ कोटी ६७ लक्ष रुपयांचा उल्लेख लेखापरिच्छेदात करण्यात आला आहे. या फरकाबाबत खुलासा करताना विभागीय सचिवांनी सांगितले की, १५ कोटी ६७ लक्ष रुपये ही रक्कम महालेखाकार कार्यालयाने काढलेली आहे. पण विभागाने ज्यावेळी संपूर्ण रेकॉर्ड तपासले त्यावेळी १४ कोटी ६९ लक्ष रुपये एवढी रक्कम दिसून आली आहे.

विद्यार्थ्यांची संख्या देखील वेगळी आहे. महालेखाकारांच्या मते ६६ हजार आणि विभागाच्या मते ६८ हजार विद्यार्थी आहेत. म्हणजे रक्कम कमी झाली आणि विद्यार्थी संख्या वाढली आहे. तथापि महालेखाकारांची माहिती ही ७ जिल्ह्यांची आहे. या ७ जिल्ह्यांबरोबरच राज्यातील सर्व जिल्ह्यांची तपासणी केली आहे का ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागिय सचिवांनी सांगितले की, अंतर्गत लेखापरीक्षकांची संख्या कमी असल्यामुळे सन २००९ पासून प्रत्येक वर्षाचे असेसमेंट खाजगी चार्टर्ड अकाउंटंट यांच्या माध्यमातून करून घेण्यात येणार आहे.. त्यासाठी एक पॅनल बनविण्यात येणार आहे. त्या माध्यमातून सर्व फिगर रिकन्साईल करून घेण्यात येतील. तसेच, टेस्ट चेक लेखापरीक्षकांकडून करून घेण्यात येईल.

२.१४२ अनियमितरीत्या शिष्यवृत्तीची प्रतिपूर्ती.

जे विद्यार्थी व्यवस्थापन कोट्यामधून प्रवेश घेतात त्यांना शिष्यवृत्ती, शिक्षण शुल्क, परीक्षा शुल्क आणि इतर शुल्क मंजूर करू नये असे शासनाचे निदेश आहेत. असे असतांना ज्या विद्यार्थ्यांनी व्यवस्थापकीय कोट्यातून कॉलेजेसला अँडमिशन घेतले त्यांच्या ग्रँटची मागणी कशी केली ? याबाबत विभागीय सचिवांनी सांगितले की, व्यवस्थापन कोट्यातून प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांना राज्य शासनाच्या शिक्षण शुल्क, परीक्षा शुल्काची २७ विद्यार्थ्यांना जी ९.४६ लाखांची रक्कम विभागाकडून अदा करण्यात आली होती. त्यापैकी पुणे येथील ५ विद्यार्थ्यांची रक्कम वसूल करण्यात आली आहे.

समितीचा प्रश्न असा आहे की, कॉलेजने व्यवस्थापन कोट्यातील विद्यार्थ्यांना फीसची प्रतिपूर्ती देण्याबाबत मागणी केली होती का ? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, कधी कधी कॉलेजकडूनही व्यवस्थापन कोट्यातील विद्यार्थ्यांचे प्रस्ताव येतात. सदर प्रस्ताव तपासले पाहिजेत, परंतु यामध्ये काही चुकी झाली असेल.

विभागाने प्रस्ताव तपासले नाही म्हणजे विभागाने चुका करायच्या आणि त्यासंदर्भात महालेखाकारांनी आक्षेप काढल्यावर दुरुस्ती करायची त्याअनुषंगाने समितीचे असे मत आहे की, ज्यांनी असे प्रकार केले आहेत त्यांच्यावर योग्य कारवाई करण्यात यावी. यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, व्यवस्थापन कोट्यामधून जर विद्यार्थ्यांना चुकीच्या पद्धतीने शिक्षण शुल्क, परीक्षा शुल्क आणि शिष्यवृत्ती अदा केली असेल तर संबंधीत अधिका-यांविरुद्ध विभागाकडून कार्यवाही करण्यात येईल. कारण यामध्ये जे खरोखर गरजू विद्यार्थी आहेत त्यांना शिष्यवृत्ती मिळत नसल्याने समितीला खेद वाटतो.

शासनाच्या एस.ओ.पी. नुसार कार्यवाही करावी आणि केलेल्या कार्यवाहीची माहिती समितीला सात दिवसांत कळविण्यात यावी. असे निदेश समितीने दिले असता समितीने सांगितले की, याबाबतची कार्यवाही ही सहाय्यक आयुक्त स्तरावरून होत असते.

विभागीय सचिवांनी साक्षीच्या वेळेस येत असताना सर्व माहिती, सर्व कागदपत्रे घेऊन यावयाचे असते. अशा प्रकारची उत्तरे सचिवांनी देऊ नयेत. असे समितीने मत व्यक्त केले.

समितीला विभागाकडून एकाही परिच्छेदाचे समर्पक उत्तर मिळत नाही. म्हणून यामुळे सर्व सदस्यांच्या मनामध्ये क्षोभ निर्माण झालेला आहे. याबाबत सचिवांनी दखल घेतली पाहिजे. या साक्षीच्या वेळेस विभागाकडून बैठकीबाबत भरपूर अपेक्षा होत्या, परंतु, त्यांचे समाधान झालेले नाही. विद्यार्थ्यांकडून कोट्यावधी रुपयांची फी जमा केलेली आहे आणि ती त्यांना परत केली पाहिजे. यामध्ये संबंधीत कॉलेजचा फायदा झालेला आहे. सदर शिष्यवृत्ती घोटाळा हा केवळ लातूर, पुणे आणि सोलापूर या तीन जिल्ह्यामध्ये हा घोटाळा झालेला आहे. याचा अर्थ महाराष्ट्रातील उर्वरित जिल्ह्याची चौकशी केली तर अजून पुष्कळ जिल्ह्यातील घोटाळा उघडकीस येऊ शकतो. असे समितीने नमूद केले व सूचित केले की, याबाबतची जी व्यवस्था असेल ती मजबूत केली पाहिजे जेणेकरून घोटाळेबाज कॉलेजला मंजूरी मिळू शकणार नाही. शिष्यवृत्ती संदर्भात कॉलेजेसवर कारवाई करण्यास सांगितले आहे. शिक्षण घेत असलेल्या विद्यार्थ्यांना कोणताही त्रास किंवा अडचण होऊ नये, याची काळजी घेण्यात यावी. यामध्ये केवळ संस्थांवर कारवाई करावयाची आहे. विद्यार्थ्यांवर कोणतीही कारवाई करू नये.

२.१४३ परिशिष्ट क्रमांक २.४ ९.२ मोटार वाहन प्रशिक्षणाची अंमलबजावणी:

केंद्र सरकारच्या मार्गदर्शक तत्त्वानुसार प्रशिक्षणाचा कालावधी २१ दिवस ठरलेला असताना प्रशिक्षणाचा कालावधी वाढविण्याचे नेमके कारण काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, केंद्रीय मोटार वाहन अधिनियमानुसार प्रशिक्षणाचा कालावधी २१ दिवस निश्चित केलेला आहे. शासनाने २००८ मध्ये ही योजना तयार केली होती. मागासवर्गीय विद्यार्थी हे मुख्यालयापासून दूर अंतरावर राहणारे होते. हे लक्षात घेऊन प्रशिक्षणार्थ्यांच्या गावापासून मुख्यालयापर्यंतचा त्यांचा प्रवास, प्रत्यक्ष वाहन परवाना काढण्यासाठी लागणारा कालावधी, वैद्यकीय तपासणी करणे, थिअरी, प्रॅक्टिकल, सराव करणे, कच्चा वाहन परवाना काढणे, त्यानंतर तो परवाना पक्का करणे यामुळे प्रशिक्षणाचा कालावधी वाढविण्यात आला.

या योजनेला पैसा केंद्र सरकार देणार होते की राज्य सरकार देणार होते ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ही राज्य सरकारची योजना होती. त्यामुळे राज्य सरकार पैसा देणार होते.

परंतु समितीच्या मागील बैठकीत परिच्छेद क्र.२.४.८.१. "निधीची वाटणी आणि अर्थसंकल्पीय व्यवस्थापन " या विषयावर चर्चा करीत असताना याच विषयासंदर्भात विभागीय सचिवांनी सांगितले होते की, साधारणतः ३ कोटी ४९ लाख रुपये केंद्र शासनाचे आले होते. ही बाब समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ते पैसे स्पेशल सेंट्रल असिस्टंस मधून दिले होते.

परंतु ते पैसे याच योजनेच्या कामासाठी दिले. ३ कोटी २९ लाख रुपयांचा मागचा परिच्छेद आहे. या कामासाठी केंद्र सरकारचा निधी देण्यात आला. परंतु, आता विभागीय सचिव सांगतात की, या योजनेसाठी राज्य सरकार निधी देणार आहे. याबाबत विभागीय सचिवांनी सांगितले की, तो पैसा केवळ त्याच वर्षी देण्यात आला होता. पण मोटार वाहन प्रशिक्षण ही योजना राज्य सरकारची आहे.

२.१४४ प्रशिक्षणाचा कालावधी २१ दिवसांहून थेट ४० दिवस करण्याची जी कारणे सांगितली त्या कारणांमुळे प्रशिक्षणाचा कालावधी वाढविणे हे योग्य वाटते काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी त्यास होकारार्थी उत्तर दिले.

प्रशिक्षणाचा कालावधी वाढविण्यामागे जी कारणे सांगितली ती सर्वसाधारणपणे सर्वच प्रशिक्षणार्थ्यांना फेस करावी लागतात. सर्वच प्रशिक्षणार्थ्यांना राहत्या ठिकाणापासून मुख्यालयापर्यंत यावे लागते, सर्वच प्रशिक्षणार्थ्यांना सराव करावा लागतो, कच्चा व पक्का वाहन परवाना काढावा लागतो. समितीच्या मते या योजनेमध्ये प्रशिक्षणाचा कालावधी वाढविण्याची काहीही आवश्यकता नव्हती. या संदर्भात काहीना फेव्हर करण्यात आलेले आहे. यामध्ये प्रशिक्षणार्थ्यांच्या संख्येत सुध्दा घोळ दिसत आहे. पण जर प्रशिक्षणाचा कालावधी शासनाने आपल्या अधिकारात वाढविला असेल तर त्यावर हरकत नाही. परंतु, हा कालावधी वाढविण्याच्या बाबतीत विभागाच्या सचिवांना योग्य स्पष्टीकरण देता आले पाहिजे. हे खरे आहे की, अनुसूचित जाती-जमातीच्या वस्त्या दूरवर अंतरावर असतात. परंतु, असेही आहे की, इतर घटकांचे गाव, खेडे, छोट्या-छोट्या वाड्या अशाचप्रकारे दूर अंतरावर असतात. विभागाचे जे स्पष्टीकरण आहे ते केवळ मागासवर्गीयांच्या घटकांपुरते मर्यादित राहत नाही. ते इतर घटकांना सुध्दा लागू पडते. अशा वेळी विभागीय सचिव जे सांगत आहेत ते कसे जस्टीफाय करणार ? प्रशिक्षणार्थी एक दिवस प्रशिक्षणासाठी आला आणि एक दिवस गॅप सोडून पुन्हा नंतरच्या दिवशी आला का ? या योजनेवर १४५ कोटी रुपये खर्च केलेला आहे. हा ४ लाख विद्यार्थ्यांच्या प्रशिक्षणाचा प्रश्न आहे. मूळात त्या प्रशिक्षणार्थ्यांना बेसिक ट्रेनिंग हे २० दिवसच देण्यात आलेले आहे. या संदर्भात प्रशिक्षणार्थ्यांचे स्टेटमेंट्स आहेत. या परिच्छेदाच्या बाबतीत थातूरमातूर उत्तरे अपेक्षित नाहीत. विभागाच्या सचिवांनी हा कालावधी वाढविण्यामागील योग्य ती कारणे जस्टीफाय केली पाहिजेत. असे समितीने नमूद केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, केंद्रीय मोटार वाहन अधिनियमानुसार २१ दिवसांचा कालावधी जरी निश्चित केला असला तरी सेंट्रल इन्स्टीट्यूट रोड ट्रान्सपोर्टच्या माध्यमातून केंद्र सरकार मोटार वाहन प्रशिक्षण योजना राबविण्यात येत आहे. केंद्र सरकारने सुध्दा या प्रशिक्षणाचा कालावधी फुल टाईम ३० दिवसांचा दिला आहे. यामध्ये ट्रान्झिट पिरियड समाविष्ट नाही. तसेच परवाना घेण्याचा कालावधी सुध्दा समाविष्ट नाही.

परवाना देणे आणि येण्या-जाण्याचा कालावधी प्रशिक्षणाच्या कालावधीमध्ये समाविष्ट केला पाहिजे ? प्रशिक्षण म्हणजे फक्त प्रशिक्षणाचा कालावधी होय. त्यामध्ये प्रवासाची वेळ, परवाना घेण्यासाठी लागणारा कालावधी इत्यादी बाबी अंतर्भूत नसतात. एकदा प्रशिक्षण घेतले की विषय संपतो. असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ही योजना सन २००८ मध्ये सुरु करण्यात आली. परंतु, त्यापूर्वी सन १९९५ मध्ये समाजकल्याण विभागाच्या शासन निर्णयामध्ये मोटार वाहन प्रशिक्षणाचा कालावधी निश्चित केला आहे. त्यानुसार हलके वाहन चालविण्याच्या प्रशिक्षणाचा कालावधी ४५ दिवस आणि जड वाहन चालविण्याच्या प्रशिक्षणाचा कालावधी ४५ दिवस नमूद करण्यात आलेला आहे.

विभागाने या योजनेची अंमलबजावणी करताना सन १९९५ च्या शासन निर्णयाचा वापर करावा, सेंट्रल इन्स्टीट्यूट रोड ट्रान्सपोर्टच्या तत्वांचा वापर करावा की केंद्र सरकारच्या मार्गदर्शक तत्वांचा वापर करावा हे एकदा ठरवून घ्यावे. कोणत्याही एकाचा आधार घ्यावा. विभागाने आपल्या सोयीचा शासन निर्णय समितीला दाखविता कामा नये. सन १९९५ च्या शासन निर्णयानुसार वाहन प्रशिक्षणाचा कालावधी ४५ दिवस असताना तो विभागाने ४० दिवस का केला ? का विभागाने तिन्ही बाबींची सरासरी काढून प्रशिक्षणाचा कालावधी ४० दिवस केला काय ? असे प्रश्न समितीने उपस्थित केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, सन २००८ च्या शासन निर्णयानुसार प्रशिक्षणाचा कालावधी ४० दिवस निश्चित करण्यात आला होता.

विभागाने महालेखाकार यांच्या आक्षेपानंतर चांगली दुरुस्ती केल्याचे समितीला मान्य आहे. परंतु, समिती सन २०१२-१३ या वर्षाच्या बाबतीत विचारत आहे. आता जो शासन निर्णय काढणार आहात त्याबद्दल समितीचे दुमत नाही. परंतु, चुकीचे काम करणा-यांवर आपण जबाबदारी निश्चित केली पाहिजे. असे मत समितीने व्यक्त केले.

आताच्या शासन निर्णयात प्रशिक्षणाचा कालावधी ३० दिवस प्रस्तावित करण्यात आला आहे. खाजगी वाहन प्रशिक्षण संस्थेमध्ये प्रशिक्षणानंतर १५ दिवसांत परवाना मिळतो. परंतु खेड्यापाड्यातील प्रशिक्षणार्थी मुख्यालयापासून दूरवर अंतरावर राहत असल्यामुळे व इतर अडचणी असल्यामुळे विभाग जो कालावधी ठरवित आहे तो ठीक आहे. असे देखिल मत समितीने व्यक्त केले.

माननीय औरंगाबाद उच्च न्यायालयाच्या आदेशाप्रमाणे टेंडर देण्यात आले, असे नमूद केले आहे. माननीय उच्च न्यायालयाचा काय आदेश होता, तसेच संस्थेला दोन वर्षे मुदतवाढ देण्याची कारणे काय आहेत ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, माननीय औरंगाबाद उच्च न्यायालयाने दिनांक १६ जानेवारी, २००८ रोजी असा आदेश

दिला होता की, “We disposed off Writ Petition by directing writing Respondent Nos. 1,2 and 3 to consider the proposal forwarded by Respondent No. 4 on its own merit and take appropriate decision at an early date and any case before two months from today” याचाच अर्थ माननीय उच्च न्यायालयाने संबंधित संस्थेलाच हे काम द्यावे असे स्पेसिफिक नमूद केलेले नाही. फक्त त्यांनी बेसिकली प्रोसेस गुणवत्तेच्या आधारावर पूर्ण करण्यास सांगितले होते.

२.१४५ परंतु, संस्थेला उच्च न्यायालयात जाण्याचे कारण काय होते, त्यांना न्यायालयातून काय रिलीफ मिळाला ? याबाबत विभागीय सचिवांनी सांगितले की, बेसिकली त्यांचे जे अप्लीकेशन होते ते मेरीटनुसार कन्सीडर करावे अशी मागणी होती व या बाबत त्यांना रिलीफ मिळाला. याचिकाकर्ते कोर्टाकडे गेले होते. त्यांनी अशी मागणी केली होती की, त्याचे टेंडर एकतर स्विकारावे किंवा रिजेक्ट तरी करावे.

ते टेंडर कधी मागविले होते आणि त्यानंतर ते अंतिम कधी केले ? जेणेकरून त्यांना उच्च न्यायालयात जावे लागले. विभागासाठी ४-६ महिने थांबला होता काय ? संस्थेबरोबर विभागाने कोणत्या वाटाघाटी केल्या ? ४ निविदाकारांपैकी हा एकच निविदाकार पात्र ठरला. एकटा निविदाकार पात्र ठरलेला असताना त्याला न्यायालयात जाण्याची गरज का पडली ? हे प्रकरण न्यायालयात गेल्यानंतर शासनाने काय भूमिका मांडली ? असे प्रश्न समितीने उपस्थित केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, या संदर्भातील टेंडर २००७ मध्ये काढले होते. त्यावेळी केवळ एकच निविदा प्राप्त झाली होती आणि ती एकच निविदा पात्र होती. आयुक्तालयाने या बाबतचा प्रस्ताव शासनाकडे पाठविला होता. एकच निविदा असल्यामुळे शासनाने त्यावर निर्णय घेतला नाही. त्या अग्रेस्ट ती व्यक्ती उच्च न्यायालयात गेली.

यामध्ये ४ निविदाकार आले होते आणि यामध्ये हा एकच निविदाकार पात्र ठरला. याचाच अर्थ हा निविदाकार नॉन कॉम्पिटीटीव्ह नव्हता. एखादा नॉन कॉम्पिटीटीव्ह असता आणि कॉम्पिटीशनमध्ये कोणी आले नाही तर यामध्ये माझा काय दोष, या आधारावर तो न्यायालयात गेला असता तर ते ठीक होते. परंतु, या ठिकाणी ४ निविदाकार होते. त्यामध्ये १ जण पात्र ठरला. २००८ पासून त्याची पात्रता ठरत नव्हती. परंतु, त्याला पात्र ठरविल्यानंतर तो न्यायालयात गेला. या प्रकरणात शासनाने एक निविदाकार असल्यामुळे निर्णय घेतला नाही. शासनाने निर्णय घेतला नाही म्हणून तो न्यायालयात गेला. त्याने न्यायालयात सांगितले की, माझी निविदा स्विकारावी किंवा रद्द तरी करावी. त्यांची मागणी होती की, माझ्या निविदेच्या बाबतीत काही तरी निर्णय करावा. त्यांनी निविदा मंजूर करावी, अशी मागणी केली नाही. शासनाने त्याच्यासोबत काय वाटाघाटी केल्या ? ज्या आधारावर सिंगल टेंडर थांबविले, तसेच त्याच आधारावर आपण सिंगल टेंडरला परवानगी कशी दिली ? माननीय न्यायालयाने सांगितले होते की, सदरहू प्रकरणी गुणवत्तेच्या आधारावर निर्णय घ्यावा. वास्तविक पाहता ती व्यक्ती पूर्वी सुध्दा मेरीटमध्ये होती. असे समितीने नमूद केले.

या परिच्छेदासंदर्भात समितीस सचिवाकडून योग्य उत्तरे प्राप्त झाली नसल्यामुळे समितीला सदर विषयासंदर्भातली साक्ष प्रलंबित ठेवावी लागली.

महालेखाकारांचा मुद्दा हा मुदतवाढीपुरता मर्यादित आहे पण समितीने जे प्रश्न उपस्थित केले आहेत याची देखिल उत्तरे समितीस अपेक्षित आहेत. स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनामध्ये सन १९९५ पासून अर्न पायलट बेसिसवर जळगांव आणि नाशिक मध्ये व्हीजेएनटी विध्यार्थ्यांसाठी या संस्थेने प्रशिक्षण देण्यास सुरवात केली होती. पण रितसर नविन निविदा काढल्या. शासनाने या निविदेवर निर्णय घेतला नाही. म्हणून निविदाकार न्यायालयात गेले. याचिकाकर्त्यांची मागणी होती की, एकतर निविदा स्विकारावी किंवा रद्द तरी करावी. उच्च न्यायालयाच्या आदेशाचा उल्लेख करण्याचे कारण नव्हते. कारण उच्च न्यायालयाने या प्रकरणात हस्तक्षेप केलेला नाही. यासंदर्भात समितीच्या पुढील बैठकीत मोटार वाहन प्रशिक्षणासाठी अंमलबजावणी याबाबत खुलासा करतांना विभागीय सचिवांनी सांगितले की, मोटार वाहन चालक प्रशिक्षण योजनेसंदर्भात शासनमार्फत योजना सुरळीत कार्यरत होण्यासाठी दिनांक २१ मार्च, २००७ ला आयुक्त कार्यालयास शासनमार्फत कळविण्यात आले. त्या अनुषंगाने वर्तमानपत्रामध्ये दिनांक ०८ मे, २००७ रोजी जाहिरात प्रसिध्द करण्यात आली. त्यामध्ये अंतिम मुदतीमध्ये एकूण तीन मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल आहेत. त्यांच्या निवीदा प्राप्त झाल्या. त्यामध्ये रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल, जळगाव, गुडलक मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल, अकोला आणि विजय मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल, नाशिक या तिघांच्या निवीदा प्राप्त झाल्या. या निवीदा उघडण्यासाठी संचालक, समाजकल्याण यांच्या स्तरावर दिनांक ६ जून, २००७ रोजी बैठक झाली. त्या बैठकीमध्ये प्राप्त निविदांपैकी रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल, जळगाव यांची निविदा परिपूर्ण आढळली.

२.१४६ रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल या संस्थेत प्रशिक्षणाचे काम देण्यासंदर्भात विभागाकडून प्राप्त झालेली लेखी माहिती खालीलप्रमाणे आहे.—

(१) मागासवर्गीय बेरोजगार युवकांना रोजगाराच्या संधी उपलब्ध व्हाव्यात म्हणून मोटार वाहन चालक व वाहक प्रशिक्षण योजना ही शासन निर्णय दिनांक ७-५-१९७२ पासून सुरु करण्यात आली. सन १९९५ पर्यंत ही योजना महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ यांचेमार्फत चालविण्यात येत होती. महामंडळाने प्रशिक्षण देण्यास असमर्थता दर्शविल्याने सदरची योजना सन १९९५ पासून शासनमान्य खाजगी मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल मार्फत राबविण्याचा निर्णय घेतला.

(२) सदरची योजना कार्यान्वित करण्यासाठी, तसेच योजनेची अंमलबजावणी करण्यासाठी शासन मान्यता प्राप्त वाहनचालक प्रशिक्षण संस्थांची निवड करण्यासाठी शासनाच्या मान्यतेने आयुक्तालय स्तरावर निविदा प्रक्रिया राबवून शासनाच्या दिनांक २५-१-२००८ च्या पत्रातील सूचना लक्षात घेऊन संचालक, समाज कल्याण, पुणे यांच्या अध्यक्षतेखाली दिनांक २८-१-२००८ रोजी बैठक घेण्यात आली. सदर बैठकीमध्ये संचालक, समाज कल्याण यांनी निविदाधारक, (समाज कल्याण अधिकारी, गट-अ, जि.प.नाशिक, नाशिक महानगरपालिका, नाशिक, महात्मा फुले मागासवर्गीय विकास महामंडळ यांचेकडून प्राप्त झालेले दर,) तसेच मे.रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल, जळगाव यांना वाटाघाटीसाठी बोलवून वाटाघाटीनंतर जे दर नोंदविण्यात आले. त्यानुसार संचालक, समाज कल्याण यांचेकडून दिनांक २८-१-२००८ रोजी प्रस्ताव शासनास सादर करण्यात आला.

(३) आयुक्तालयाच्या प्रस्तावानुसार शासन स्तरावरून निर्णय घेण्यात येऊन दिनांक ४-२-२००८ च्या शासन स्तरावरून निर्णय घेण्यात येऊन दिनांक ४-२-२००८ च्या शासन निर्णयाप्रमाणे मोटार वाहन चालक व वाहक प्रशिक्षणाचे काम मे.रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल, जळगाव या संस्थेला देण्यात आले.

(४) मा. अध्यक्ष लोकलेखा समिती यांनी नमूद केल्याप्रमाणे सदरची योजना कोणतीही निविदा प्रक्रिया न राबविता विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग व विशेष मागास प्रवर्गासाठी लागू करण्यात आली. त्या अनुषंगाने सादर करण्यात येते की, शासन निर्णय दिनांक २३-७-२००९ प्रमाणे विजाभज, इमाव व विमाप्र प्रवर्गासाठी सदरची योजना लागू करण्यात आली. नमूद करण्यात येते की, अनुसूचित जाती व नवबौध्द घटकांतील युवकांना मोटार वाहन चालक प्रशिक्षण योजनेसाठी संस्थेची निवड करताना विहित कार्यपद्धतीचा अवलंब करून (निविदा प्रक्रिया राबवून) जशीच्या तशीच योजना ही विजाभज, विमाप्र प्रवर्गासाठी लागू करण्यात आली. दोन्ही प्रवर्गासाठी योजनेचे निकष समान असल्याने निविदा प्रक्रियेमध्ये कालावधी न घालवता अनुसूचित जातीच्या युवकांसाठी जे निकष निश्चित केले होते, त्याच निकषाप्रमाणे सदरची योजना लागू करण्यात आली. त्यामुळे नव्याने निविदा प्रक्रिया राबविण्याची आवश्यकता नव्हती.

यामध्ये टेंडर सिंगल होते. उच्च न्यायालयाच्या आदेशाप्रमाणे निर्णय लवकर घेण्याबाबत कळविण्यात आलेले होते. ज्या वेळेस तीन टेंडरपैकी दोन निविदा पात्र होत नाहीत, त्यावेळेस ते टेंडर हे सिंगल टेंडर ठरते. पुन्हा विभागाने टेंडरसाठी निविदा काढल्या होत्या का ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, पहिल्या टेंडरमध्ये विजय मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल यांची निविदा परिपूर्ण आढळली. तसेच तीन निविदा असणे आवश्यक असल्यामुळे समितीने फेरनिविदा मागविण्याचा निर्णय घेतला. त्यानंतर दिनांक २३ जून, २००७ रोजी अल्प मुदतीच्या निविदा मागविण्यासाठी आयुक्त कार्यालयाने शासनास प्रस्ताव पाठविला. त्यानंतर दिनांक १८ जुलै, २००७ रोजीच्या पत्राप्रमाणे शासनाने अल्प मुदतीच्या निविदा मागविण्यासाठी परवानगी दिली. अल्प मुदतीच्या निविदेकरीता दिनांक २७ जुलै, २००७ रोजी वर्तमानपत्रामध्ये जाहिरात प्रसिध्द करण्यात आली आणि त्यानंतर तीन एजन्सीच्या निविदा प्राप्त झाल्या. त्यामध्ये रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल, जळगाव, गुडलक मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल, अकोला आणि विजय मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल, नाशिक या तिघांच्या निविदा प्राप्त झाल्या. या निविदा उघडण्यासाठी संचालक, समाजकल्याण विभागाच्या दिनांक २२ ऑगस्ट, २००७ रोजी झालेल्या बैठकीमध्ये लिफाफा क्र. १ उघडण्यात आला आणि त्यामध्ये सर्व अटी व शर्ती पूर्ण करणारी एकच संस्था आढळून आली. रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल, जळगाव ही ती संस्था होती. त्याप्रमाणे आयुक्तालयाकडून दिनांक २४ ऑगस्ट, २००७ ला शासनास निविदा प्राप्त झाली. निविदेतील अट क्र. २६ अशी होती की, निविदेमधील सर्व अटी व शर्तीची पूर्तता अनेक संस्था करत असल्यास त्या सर्व संस्थांना सम प्रमाणात काम विभागून देण्यात येईल. परंतु, जर एक किंवा दोनच संस्था पूर्तता पूर्ण करीत असल्यास शासनाची मंजूरी घेऊन त्या संस्थांना काम देण्याबाबत विचार करण्यात येईल. त्या अनुषंगाने अट क्र. २६ अनुसार शासनाकडे निर्णय घेण्यासाठी हे प्रकरण पाठविण्यात आले. त्यानंतर दिनांक २६ ऑक्टोबर, २००७ रोजी शासनास जो प्रस्ताव सादर करण्यात आला त्यामध्ये त्या निविदेमध्ये प्रशिक्षण खर्च, निवास व भोजन खर्च, प्रशिक्षणाचे गाव व जाण्या-येण्याचा खर्च, अननियुक्ती खर्च, मेडीकल बील खर्च या सर्व बाबीचा

समावेश त्या निविदेमध्ये करण्यात आला होता. पण यामध्ये खर्चाची वर्गवारी करण्यात आलेली नव्हती. आणि जर एखादा विद्यार्थी त्याच गावातील असेल आणि त्याला राहण्याची, जेवणाची तिथे गरज नसेल, त्यांना निर्वाह भत्ता मंजूर करण्यात आला होता.

२.१४७ ज्यांना गरज नाही त्यांना निर्वाह भत्ता दिल्याची पावती आहे काय ? बाकीच्या लोकांना पुरविण्यात येणा-या सुविधा त्यांनी पुरविल्या काय ? तसेच, सदर टेंडर पाच वर्षांचे होते काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, सदर टेंडर एकूण पाच वर्षांचे होते जर त्यांचे काम समाधानकारक असेल तर दोन वर्षे मुदतवाढ देण्याची शिफारस करण्यात आली होती.

काम समाधानकारक असेल तर दोन वर्षे मुदतवाढ देण्याचे निविदेमध्ये नमूद केलेले होते काय ? तसेच वारंवार किंमत कशी वाढली ? असे प्रश्न समितीने उपस्थित केले असता सचिव सामाजिक न्याय विभाग यांनी सांगितले की, करार करण्यात आले होते त्यामध्ये दोन मुद्दे नमूद करण्यात आले होते. पहिल्या मुद्दामध्ये अट क्र. ११ मध्ये निविदेमध्ये नमूद केलेल्या दरास व वाटाघाटी अंती आलेल्या दरास शासनाने मंजूरी दिलेली असल्याने पाच वर्षे सदर दर राहतील आणि त्यामध्ये कोणतीही वाढ करून मागण्यास संस्थेला अधिकार असणार नाही. त्यानंतर अट क्र. १२ मध्ये असे नमूद होते की, निविदेचा कालावधी ५ वर्षांचा राहिल, आणि संस्थेचे काम समाधानकारक असल्यास त्यांना दोन वर्षे मुदतवाढ देण्याबाबतचा विचार करण्यात येईल. मात्र ही मुदतवाढ देते वेळीस दर वाढवून देण्याबाबत करारामध्ये उल्लेख नाही.

करारामध्ये काय नमूद केले हा विषय वेगळा आहे. ज्यावेळेस निविदा काढण्यात आल्या होत्या त्यावेळेस दोन वर्षांची मुदतवाढ देण्यात येईल, अशा प्रकारची तरतूद करण्यात आली होती काय? यावर विभागीय सचिवांनी खुलासा केला की, निविदेतील मुद्दा क्र. २१ प्रमाणे जी तरतूद आहे त्यामध्ये असे नमूद आहे की, निविदेचा कालावधी हा पाच वर्षांचा राहिल. संस्थेचे काम समाधानकारक असेल तर त्यांना दोन वर्षे मुदतवाढ देण्याबाबतचा विचार करण्यात येईल. म्हणजे दोन वर्षे मुदतवाढ देणे बंधनकारक नाही.

ज्यावेळेस दोन वर्षे मुदतवाढ देणे बंधनकारक नसेल तर दुस-या निविदा काढून कमी दराने दुसरी एजन्सी मिळेल का, अशी पडताळणी विभागाने केली काय ? कोणत्या आधारे विभागाने त्याच एजन्सीला दोन वर्षे मुदतवाढ देण्यात आली. अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की,

निविदेमध्ये विचार करण्यात येईल असे नमूद केले होते. याचा अर्थ त्यांना दोन वर्षे मुदतवाढ देणे बंधनकारक आहे, असा नाही. विभागाला कोणत्या आधारे असे वाटले की, डीस्क्रीप्शनरी पॉवर वापर करावा. अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, विभागाने सन २०१२ च्या सुमारास मौलाना आझाद आर्थिक विकास महामंडळ यांचे दर तपासले. या महामंडळाने मोटार ड्रायव्हिंग स्कूलला जे टेंडर काढले होते त्यांचे दर विभागाने दिलेल्या दरापेक्षा कमी असल्याचे आढळून आले.

शासनाने अनुसूचित जाती, नवबौध्द घटकांतील युवकांना मोटार वाहन चालक व वाहक प्रशिक्षण देण्यासाठी फेरनिविदा न काढता यापूर्वी नियुक्त मे.रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल, जळगाव या संस्थेला २ वर्षांची मुदतवाढ दिली, याबाबत विभागास प्राप्त झालेला लेखी खुलासा खालीलप्रमाणे आहे.

(१) संचालक, समाजकल्याण, पुणे यांचे स्तरावर निविदा प्रक्रिया विहित कार्यपद्धतीचा अवलंब करून राबविण्यात आली. त्यानुसार वाटाघाटी अंती संचालक, समाजकल्याण, पुणे यांचेकडून दिनांक २८-१-२००८ रोजी जो प्रस्ताव सादर करण्यात आला, त्यानुसार शासन निर्णय दिनांक ४-०२-००८ प्रमाणे मोटार वाहन चालक व वाहक प्रशिक्षणाचे काम मे. रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल, जळगाव यांना देण्यात आले.

(२) शासनाने दिनांक ४-२-२००८ च्या आदेशाप्रमाणे संचालक, समाजकल्याण, पुणे यांचेकडून संबंधित संस्थेला दिनांक ८-२-२००८ रोजी कार्यादेश देण्यात आले. सदर कार्यादेशातील निविदेमध्ये नमूद केलेल्या दरास व वाटाघाटीअंती आलेल्या दरास शासनाने मंजूरी दिलेली असल्याने सदरचे दर ५ वर्षे अंमलात राहतील. त्यामध्ये कोणतीही वाढ करून मागण्याचा संस्थेस अधिकार राहणार नाही.

मुद्दा क्रमांक १२- निविदेचा कालावधी ५ वर्षांचा राहिल. संस्थेचे काम समाधान काराक असल्यास, त्यास २ वर्षे पुढे मुदत वाढ देण्यासंबंधी विचार करण्यात येईल.

त्यानुसार शासनाने संबंधीत संस्थेला प्रशिक्षण पुढे चालू ठेवण्यास मुदतवाढ दिलेली आहे.

२.१४८ मौलाना आझाद महामंडळाने त्यांच्यासाठी मोटार ड्रायव्हिंग स्कूलसाठी टेंडर मागविले होते. त्यावेळच्या डिझेल आणि पेट्रोलच्या दरामधील वाढ पाहिली तर ती ५८ टक्के ते ६० टक्के एवढी होती. मौलाना आझाद आर्थिक महामंडळाचे दर जे होते ते साधारणपणे हलके वाहन चालकासाठी ६३३० आणि अवजड वाहन चालकासाठी ७३३० रुपये आणि तसेच, भोजन व निवासासाठी सुध्दा ६३३० व ७३३० असे दर होते.

म्हणजेच पाच वर्षांनंतर तीच संस्था जर मागील दरामध्ये काम करण्यास तयार असेल तर पहिल्या वेळेस निविदा काढण्यात आली आणि सिंगल टेंडरवर काम देण्यात आले ते जास्त दरामध्ये देण्यात आले. असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, पेट्रोल आणि डिझेलच्या दरामध्ये ५८ ते ६० टक्के भाववाढ झाली होती. परंतु त्यांना जी वाढ देण्यात आली होती ती २० टक्केच देण्यात आली होती. ज्यावेळेस मुदतवाढ देण्यात आलेली होती, त्यामध्ये रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल, जळगाव यांनी १३ ऑक्टोबर, २०१२ रोजी तत्कालीन मंत्री महोदयांना पत्र देऊन इंधन व पेट्रोलच्या दरामध्ये वाढ झाल्यामुळे प्रशिक्षणाचा दर वाढवून मिळण्याबाबत विनंती केली होती. रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल, जळगाव यांच्यासोबत जो करार करण्यात आलेला होता त्यामध्ये दोन वर्षांची मुदतवाढ देता येईल, अशा प्रकारची नोंद करण्यात आलेली होती. त्यानुसार रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल, जळगाव यांनी इंधन व पेट्रोलच्या दरामध्ये वाढ झाल्यामुळे प्रशिक्षणाचा दर वाढवून मिळण्याबाबत विनंती केली होती. मौलाना आझाद आर्थिक विकास महामंडळाने जे टेंडर काढले होते त्यामध्ये आलेले दर तपासून डिझेल व पेट्रोलच्या दरामध्ये वाढ झाल्याची नोंद घेण्यात आली.

निविदेमध्ये भाव वाढवून देण्यात येईल, अशा प्रकारची तरतूद नव्हती. जर तसे असेल तर समितीला स्पष्टीकरण द्यावे. कशाच्या आधारे भाववाढ करून देण्यात आली ? निविदेमध्ये दोन वर्षांसाठी भाव वाढवून देण्यात येईल, अशा प्रकारची तरतूद कुठे होती ? नवीन दरवाढ ही पुढील दोन वर्षांसाठी लावली होती काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, नवीन दर हे पुढील दोन वर्षांसाठी लावण्यात आले होते. त्यावेळेस पेट्रोल आणि डिझेलची दरवाढ ही ५८ ते ६० टक्के होती.

सदर दरवाढीचा भाग हा निविदेचा विषय नाही. निविदेमध्ये दोन वर्षे वाढ काम समाधानकारक असेल तर देण्यात येईल, ते डीस्क्रीप्शनरी होते. ते वापरण्यास हरकत नाही. परंतु त्यांनी २० टक्के भाव वाढवून का दिले ? निविदेच्या अटीमध्ये किंवा करारनाम्यात २० टक्के दर ५ वर्षांनंतर वाढवून देऊ असा उल्लेख नव्हता. अशा प्रकारचा उल्लेख नसेल तर अशा प्रकारे दरवाढ देऊन कायद्याचे उल्लंघन करता येते काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, टेंडर कंडीशनमध्ये अशी दरवाढ देण्यात यावी याबद्दल उल्लेख नाही. मात्र त्याचा ५ वर्षांपूर्वी जो दर निश्चित झाला होता आणि त्याला आज त्या दराने काम परवडत नसेल तर निश्चितपणे भाववाढ विचारात घेता आपण त्याला वाढ देणे आवश्यक आहे.

रमेश मोटार जयप्रीत स्कूल यांचे काम समाधानकारक होते आणि त्यामुळे त्यांना दोन वर्षे मुदतवाढ दिली, असे विभागाचे म्हणणे आहे काय ? कारण या एजन्सीबद्दल अहवालामध्ये दोन ते तीन गंभीर निरीक्षणे आहेत. सदर संस्थेचे कामकाज कोणत्या प्रकारे समाधानकारक होते कारण ३४ लाभार्थ्यांपैकी त्यांनी २८ लाभार्थ्यांना ज्यासाठी त्यांना वेगळा विद्यावेतन भत्ता देण्यात आलेला होता. दुसरी गंभीर बाब म्हणजे या संस्थेने एम.एस.आर.टी.सी.मध्ये रोजगार मिळेल यासाठी त्या संस्थेची निवड करण्यात आलेली होती. या अहवालावरून असे निदर्शनास आले की, “Almost 69% of the licences issued were of non-transport category.” So, the entire objective of this scheme was not met. Then how do you say that the performance of this Agency was satisfactory ? ज्यासाठी या संस्थेला दोन वर्षांची मुदतवाढ देण्यात आलेली आहे. ही बाब महालेखाकारांनी समितीच्या निदर्शनास आणली.

महालेखापालांनी उपस्थित केलेल्या मुद्याप्रमाणे लाभार्थ्यांना सोयी-सुविधा देणे त्यांच्या कराराप्रमाणे आवश्यक होते. परंतु त्या दिल्या नाहीत. तसेच जे लोक पात्र नव्हते त्यांना सुध्दा लाभ देण्यात आला आहे, असे मत महालेखापालांनी नोंदविले आहे. अशी जे पात्र नव्हते व त्यांनी हा लाभ घेतला त्याचे पैसे परत घेतले. संपूर्ण महाराष्ट्रामध्ये किती प्रकरणे झाली आहेत. तसेच ५८ टक्के लोकांना फायदा मिळालेला नाही, परवाना देखील मिळालेला नाही. महालेखापालाचे नॉन ट्रान्सपोर्टिंग लायसन्सच्या अभिप्रायामध्ये असे आहे की, कोणत्याही लॉग मेन ला प्रथम नॉन ट्रान्सपोर्टिंग लायसन्स मिळत असते आणि एक वर्षांनंतर त्यांना हेवी ड्युटी ट्रक लायसन्स मिळत असते. त्या लोकांना ते मिळवून दिले काय ? याबाबतचा उद्देश साध्य झाला का ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, या योजनेमध्ये एम्प्लॉयमेंट लिंक केले गेले नव्हते.

२.१४९ या अनुषंगाने समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणले की, या विषयाबाबत परिच्छेद क्र. २.४.८.१ 'निधीची वाटणी आणि अर्थसंकल्पीय व्यवस्थापन' याबाबत लाभार्थ्यांना जेवढे देणे इतर सुविधा म्हणजे तेल, साबण, कपड्यांचा साबण देणे या सर्व बाकी अटीमध्ये नमूद केल्या आहेत. यांचे पालन केले आहे का याबाबत विभागाला काय खात्री आहे याबाबत संपूर्ण माहिती समितीस देण्यात यावी असे समितीने निदेश दिले. ची साक्ष घेण्यात आली होती, तेव्हा विभागीय सचिवांनी सांगितले की, "The skill development training programme to be implemented with the support of special central assistance fund, should be formulated in such a way that after the completion of training, the placement of trained candidates, either in wage employment or self-employment, is ensured." जेव्हा प्रशिक्षण देण्यात येते तेव्हा त्यांच्या सेल्फ एम्प्लॉयमेंट किंवा वेजेसमध्ये त्यांचे एम्प्लॉयमेंट स्टोअर झाले पाहिजे, यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, सेल्फ एम्प्लॉयमेंट तो स्वतः करू शकतो, कारण त्याला जो परवाना मिळालेला आहे ५५ किंवा ६० वयोगटातील व्यक्ती हा लाईट व्हेईकलचे लायसन्स घेतो आणि ६० व्या वर्षी पुन्हा तो हेवी ड्युटी लायसन्स घेतो, ट्रेनिंग घेतो आणि त्याला एम्प्लॉयमेंट ची आवश्यकता लागणार आहे. या गोष्टीला किती तथ्य आहे. असा मुद्दा समितीने उपस्थित केला असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, २०७ वाहन परवाने होते जे की, ४० ते ६० वयोगटातील लोकांना दिलेले आहेत. अनुसूचित जातीचे लाभार्थी ३,४४,१५९ असून या योजनेतर्गत त्यांना परवाने दिले आहेत. त्यापैकी हलकी वाहने असलेली २,८०,२१० इतकी आणि अवजड वाहनांसाठी ३४,३६५ इतकी आहेत. व्हीजेएनटीमध्ये एकूण ३,६५,५३२ इतक्या लाभार्थ्यांना परवाने देण्यात आले. त्यापैकी हलकी वाहने असलेली २,७४,००० आणि अवजड वाहनांसाठी २२,५०० परवाने लाभार्थ्यांना देण्यात आले. मात्र यामध्ये ४० ते ६० वयोगटामध्ये फक्त २०७ इतकीच होती. हे परवाने रमेश मोटर्सच्या थ्रु आर.टी.ओ.कडून देण्यात आली आहेत.

शासनाची कोणतीही गोष्ट कायद्याने आणि नियमाने चालते. असे कोणते मॅन्युअल आहे किंवा कोणत्या टेंडरमध्ये तरतूद आहे की, ज्याच्या आधारे विभागाने त्याला दरवाढ दिली आहे. अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, टेंडरमध्ये भाववाढ द्यावी किंवा तसे सूत्र निश्चित करण्यासंबंधी कोणताही उल्लेख नाही. मात्र ज्यावेळी दोन वर्षांनंतर त्याला मुदतवाढ दिली त्यावेळची पेट्रोल आणि डिझेलची दरवाढ लक्षात घेतली आणि इतर संस्थांनी त्याच काळामध्ये मोटर ड्रायव्हींगच्या ज्या निविदा काढल्या होत्या त्यांचे सुध्दा दर विचारात घेण्यात आले होते. त्यामध्ये उदा. मौलाना आझाद विकास महामंडळाचे दर विचारात घेतले.

विभागीय सचिव हे मुदतवाढ का दिली याबाबत सांगत आहेत पण समितीला एवढेच अपेक्षित आहे की, अशा प्रकारची तरतूद शासनाच्या नियमानुसार, कायदानुसार किंवा प्रचलित धोरणानुसार आहे काय फक्त करारनाम्यात तसे नमूद होते काय यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, मूळात टेंडरच्या अटीमध्ये किंवा वर्क ऑर्डरमध्ये त्याला भाववाढ द्यावी, ती किती टक्के द्यावी, त्याची पध्दत काय असावी याबद्दल करारनाम्यात कोठेही उल्लेख नाही.

यामध्ये पुनर्विचार करावा असा उल्लेख होता काय ? दोन वर्षे त्यांना जी मुदतवाढ देण्यात आली ती त्यांचे परफॉर्मन्स समाधानकारक होते म्हणून दिले काय, अन्यथा ५ वर्षांनंतर निविदा का काढल्या नाहीत. यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, डेफीनेटली त्यांचा परफॉर्मन्स चांगला असल्यामुळेच आयुक्तांकडून मुदतवाढीसंबंधी प्रस्ताव आला आहे.

दोन वर्षांची मुदतवाढ देण्यासंबंधी उपस्थित केला आणि त्यानंतर त्याला भाववाढ देणे नियमात होते काय, पण या पलिकडे आणखी एक गंभीर विषय असा आहे की, हे टेंडर फक्त अनुसूचित जाती व नवबौद्ध घटकांसाठी होते. त्याला मुदतवाढ देऊन दि.२३ जुलै २००९ रोजी भटक्या जाती व विमुक्त जातींचा समावेश करून त्यांचा साडे तीन लाख लोकांचा समावेश करून त्या टेंडरला विस्तारीत करून टाकले आहे, हे सुध्दा योग्य होते काय याचेही स्पष्टीकरण समितीला द्यावे.

प्रधान महालेखाकार यांनी एक जो मुद्दा उपस्थित केला तो म्हणजे ३४ पैकी २८ विद्यार्थ्यांना निवासाचा ना भोजनाचा लाभ मिळालेला नाही. फक्त यात परवाना व बिल्ले मिळाल्याची खात्री करून देयके अदा केली असे म्हटले आहे. त्या ठेकेदाराला आणखी १०० रुपये वाढवून दिले आहेत. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले. आरटी ओचे वाहन परवाना शुल्क आहे त्यामध्ये वाढ झाली आहे.

प्रशिक्षणाचा जो कालावधी वाढविण्यात म्हणजे ४० दिवसांचा करण्यात आला आहे. त्यामध्ये हे चार्जस लावलेले आहेत. हा कालावधी यासाठी वाढविण्यात आला आहे की, त्या व्यक्तीला तो बिल्ला घेण्यासाठी येण्या-जाण्यासाठी जो खर्च येईल तो यामध्ये आहे. असे असताना ते रजिस्ट्रर किंवा स्पीड पोस्ट करण्याची गरज का भासली असा मुद्दा समितीने उपस्थित केला असला महालेखाकार याबाबत समितीस अवगत केले की, आज काल आरटीओ सदरचे परवाने हातात देत नाहीत म्हणून ते स्पीड

पोस्ट केले जाते.यामध्ये ५० रुपये त्यांनी स्पीड पोस्टाच्या खर्चाचे आणि ५० रुपये पर्टीक्युलरसाठी वाढविल्याचे दिसते. 'What is particular' अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, बेसिकली हे रजिस्ट्रर पोस्टाने पाठविण्याचा खर्च आणि पर्टीक्युलर्स या बाबी आरटीओने मेन्शन केलेली फी आहे. ज्यावेळेस निविदेत मुदत वाढ देण्यात आली त्याचवेळेस पोस्टल चार्जेस आणि पर्टिकुलर फीस यासंदर्भात झालेल्या वाढीचा विचार करण्यात आला. त्यावेळेस त्यांना २० टक्के दरवाढ देण्याचा निर्णय झाला. त्यामुळे प्रशिक्षणाच्या दरामध्ये २० टक्के दरवाढ करण्यात आली. त्यामुळे शासनाने दिनांक २७ फेब्रुवारी, २०१३ रोजी रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल, जळगाव यांना सुधारीत दराने प्रशिक्षण देण्यात मान्यता दिली.

२.१५० हे संपूर्ण शंभर रुपये विभागाला आरटीओला भरावे लागतात काय आणि असतील तर ती जबाबदारी ठेकेदाराची होती ना. मग त्यामध्ये या १०० रुपयांची वाढ का केली ? असा मुद्दा समितीने उपस्थित केला असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, आरटीओने फी मध्ये १०० रुपये वाढ केल्यामुळे ही फी वाढ आपण केली आहे.

यामध्ये प्रशिक्षण कालावधी वाढविण्याचे कारण दिले होते बिल्ला घेण्यासाठी त्याला वेळ लागेल असे समितीने नमूद केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ठेकेदाराला जी दरवाढ मंजूर केली होती त्याच्या व्यतिरिक्त आरटीओने रजिस्ट्रर पोस्ट आणि पर्टीक्युलर्स यामध्ये जी १०० रुपये फी वाढ केली त्या अनुषंगाने ही दरवाढ करण्यात आली आहे.

हे दर जर आरटीओने लावले असतील तर प्रशिक्षणाचा कालावधी का वाढविण्यात आला आहे. जर परवाना आणि बिल्ला जर पोस्टाने येणार असेल तर प्रशिक्षणाच्या ठिकाणी पुन्हा जाण्याची गरजच नाही असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी खुलासा केला की, मूळात त्या व्यक्तीचे प्रशिक्षण पूर्ण झाल्यानंतर त्याला जो परवाना मिळण्यासाठी कालावधी लागेल तो या ४० दिवसांमध्ये समाविष्ट केला होता. या ४० दिवसांमध्ये त्याला गावाला जाण्याचा जो कालावधी असेल तो समाविष्ट केला आहे. यामध्ये बिल्ला आणि परवाना रजिस्ट्रर पोस्टाने येणार असल्यामुळे त्यासंबंधीचे चार्जेस लावले आहेत. मात्र त्याची एकदा टेस्ट झाल्यानंतर त्याला मिळणारे लायसन्स हे पोस्टाने मिळणार होते.

जिल्ह्याच्या जिल्ह्यामध्ये प्रशिक्षणार्थीला गावात जाण्यासाठी किती दिवस लागतात ? विभागाने २५ दिवसांचा कालावधी ४० दिवसांचा केला. एखाद्याला प्रशिक्षण पूर्ण करून स्वतःच्या घरी जाण्यासाठी १५ दिवस लागत नाहीत. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, मूळात हा कालावधी ४५ दिवस होता. तो उलट कमी करून ४० दिवस करण्यात आला आहे.

केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनांप्रमाणे हा कालावधी २५ दिवसांचा आहे. असे समितीने निदर्शनास आणून दिले असल्याचे विभागीय सचिव यांनी सांगितले. हा किमान कालावधी आहे. त्यामध्ये रेसीडेंसीयल कव्हर केले आहे.

जर केंद्र शासन मार्गदर्शक सूचनांप्रमाणे हा किमान कालावधी आहे तर विभागाकडून कमाल कालावधीची काळजी कशासाठी करण्यात येते ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, हा २० ते २१ दिवसांचा कालावधी निव्वळ प्रशिक्षणाचा कालावधी आहे. प्रशिक्षणार्थी सराव करण्यासाठी आणि लायसन्स काढण्यासाठी वेळ मिळावा हा उद्देश आहे.

आता नवीन शासन निर्णयान्वये प्रमाणे ३० दिवसांचा कालावधी करण्यात आला आहे. कारण आता फास्ट ट्रॅक काम करण्यात येते. आता असा निर्णय घेतला आहे की, हे राज्य स्तरावर न करता प्रत्येक असिस्टंट स्तरावर ते काम करण्याचे अधिकार देण्यात यावे. हे काम राज्य परिवहन महामंडळाकडून करून घेण्यात येणार होते. पण एस.टी.ने असमर्थता व्यक्त केली आहे. एस.टी. हे प्रशिक्षण देण्यास तयार नाही.मात्र आता विभाग सेंट्रल इन्स्टिट्यूट ऑफ रोड ट्रान्सपोर्ट यांच्या संपर्कात असून त्यांचे प्रशिक्षण दोन महिन्यांचे आहे. ते साधारणपणे २२ ते २५ हजार रुपये चार्ज लावतात. ती संस्था रेसिडेंसीअल आहे.

या संपूर्ण प्रकरणांमध्ये १५० ते २०० कोटी रुपये खर्च केले आहेत तर यातून आऊटपूट किती निघाले याचे मुल्यमापन विभागाने केले आहे काय ? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, आऊटपूटमध्ये जितक्या लोकांना परवाने दिले ते एक असून दुसरे म्हणजे गोखले इन्स्टिट्यूट ऑफ पॉलिटिक्स अँड इकॉनॉमिक्स या संस्थेला या संपूर्ण योजनेचे इव्हॅल्यूएशन आणि असेसमेंट करण्याचे काम दिले आहे. तसेच निर्वाह भत्त्याच्या संदर्भात तपासण्याचे काम दिले आहे.

विभागाने दिलेले ७० टक्के परवाने नॉन-ट्रान्सपोर्ट कॅटॅगरीमध्ये होते तर आता कोणते इम्पॅक्ट इव्हॅल्यूएशन करण्यात येणार आहे. तसेच हेवी मोटर व्हेईकलसाठी पुनर्विचार शासनाने केला आहे काय? अशी विचारणा समितीने केली असता

विभागीय सचिवांनी सांगितले की, मूळात हेवी मोटर व्हेईकल्स परवाने असणा-यांना सुध्दा रोजगार मिळू शकतो. ते कार वगैरे चालवू शकतात. त्यामुळे सर्वच्या सर्व लोकांनी मोठे ट्रक चालवावेत असे अपेक्षित नाही. ज्यांच्याकडे लाईट मोटर्स लायसन्स आहेत त्यांना हाऊस होल्ड कारवर मोठ्या प्रमाणात रोजगार मिळतो.

२.१५१ वाहन परवाने डॉक्टर्स, इंजिनिअर्स आणि वकील यांना दिल्याचे दिसून येते त्याची संख्या किती होती अशी विचारणा समितीने केली असे विभागीय सचिवांनी सांगितले. त्यांची संख्या कमी होती आणि त्याची रक्कम सुध्दा वसूल करण्यात आली आहे. ६ लाखांपैकी फक्त २६६ प्रशिक्षणार्थी हे डॉक्टर्स, अभियंता आणि वकील असल्याचे आढळून आले. त्यांची रक्कम वसूल करण्यात आली आहे.

प्रधान महालेखाकार यांच्या म्हणण्यानुसार प्रामुख्याने रोड ट्रान्सपोर्ट आणि इतर ट्रान्सपोर्टमध्ये नोकरी मिळावी असा या योजनेचा हेतू होता. यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, सुरुवातीला हे एमएसआरटीसी सोबत लिंक होते आणि नंतरच्या काळात एमएसआरटीसी ने असमर्थता व्यक्त केली आहे.

किती प्रशिक्षणार्थीना एलएम व एमएमव्ही यांचे प्रशिक्षण दिले याची माहिती समितीला सादर करावी असे महालेखाकारांनी सांगितले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, या बाबतीत या संपूर्ण साडे सहा लाख लोकांचा डाटा संकलित करावा लागेल. त्यानंतर किती लोकांनी एचएमव्ही घेतले असा की, घेतले हे तपासणे फार मोठे काम आहे.

यामध्ये विभागाने एलएमव्हीला प्राधान्य देऊन त्यांना प्रशिक्षण देणे आवश्यक होते ते झाले नाही. फक्त चुकीच्या व्यक्तीला एलएमव्ही किंवा इतर परवाने मिळवून दिले. प्रशिक्षणामध्ये सुध्दा जे काही निर्णय झाले त्यासंबंधी एकंदरीत आऊटकम काय झाले ते पाहिले पाहिजे. कारण एचएमव्हीचे लायसन्स त्यांना मिळाले नाही. ते कालांतराने मिळाले असेल आणि याचबरोबर जी काही अनियमितता झाली आहे त्याला विस्तरीत करुन एकदा ८०० रुपये म्हणजे २० टक्के वाढविले आणि प्रशिक्षणासाठी ४० दिवस केले. विमुक्त जाती आणि भटक्या जमातीच्या लोकांसाठी योजना वाढविण्यात आली हे कोणत्या नियमाखाली केले विमुक्त जाती व भटक्या जमातीच्या योजनेवर सामावून घेण्याबाबत विभागीय सचिवांनी सांगितले की, विमुक्त जाती व भटक्या जमातीच्या लोकांना समावेश केला त्यावेळी म्हणजे सामाजिक न्याय विभाग होता. विमुक्त जाती व भटक्या जमातीच्या लोकांसाठी स्वतंत्र विभाग नव्हता. हा विभाग अलिकडेच स्वतंत्र झाला आहे. त्यामुळे त्यावेळी एकाच विभागाचे दर त्यासाठी अप्लाय करता येतील.

पण समिती या गोष्टीचे समर्थन करत नाही. कारण जी.आर. हा फक्त अनुसूचित जाती उपयोजनेतर्गत विशेष सहाय मंजुरीबाबत आहे. म्हणजे हा फक्त अनुसूचित जातींसाठी आहे.

ठराविक विद्यार्थ्यांची संख्या पाहून टेंडर बोलविण्यात येते. परंतु यामध्ये स्कोप वाढविण्यात येतो काय ? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, दिनांक २३ जुलै, २००९ रोजी शासन निर्णयामध्ये असे म्हटलेले आहे की, संचालक समाजकल्याण यांनी रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल, जळगाव यांची नियुक्ती केली. पण त्याबाबत समितीचा काही आक्षेप नाही. परंतु त्यावेळेस अनुसूचित जाती आणि नव बौध्दांसाठी ही योजना सुरु केली होती, हे विभागास मान्य आहे किंवा नाही ? यावर विभागीय सचिवांनी होकारार्थी उत्तर दिले व समितीस अवगत केले की, दिनांक २३ जुलै २००९ रोजी भटक्या विमुक्त जातींना मुदतवाढ दिली आहे. तसेच याच दिवसांपासून अनुसूचित जातींच्या सर्व योजना भटक्या विमुक्त जातींना लागू करण्यात आलेल्या आहेत. अँग्रीमेंटमध्ये २० टक्के दर वाढीच्या बाबतीत स्पेसिफिक उल्लेख करण्यात आलेला नाही.

पाच वर्षांनंतर ज्यावेळेस यासाठी मुदतवाढ दिली त्यावेळेस विमुक्त जाती आणि भटक्या जमातीचा यामध्ये समावेश केला होता. निविदेच्या किंमतीमध्ये २० टक्के रक्कम वाढविली. त्यामुळे यासाठी जे कोणी संबंधीत अधिकारी जबाबदार असतील, त्यांच्यावर कारवाई झाली पाहिजे.

शासनाने सन २०१३ मध्ये मे.रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल, जळगाव यांना २ वर्षांचा कालावधी वाढवून दिला, तसेच दरामध्ये सुध्दा वाढ करुन दिलेली आहे. त्याचा खुलासा तसेच त्यासाठी जे अधिकारी व कर्मचारी जबाबदार आहेत, त्यांचे विरुद्ध कारवाई करण्यात यावी. असे निदेश समितीने दिले त्याबाबत विभागाकडून प्राप्त झालेली लेखी माहिती खालीलप्रमाणे आहे.—

(१) संबंधीत संस्थेबरोबर केलेल्या करारनाम्यातील मुद्दा क्रमांक ११ व १२ प्रमाणे संबंधीत संस्थेस ५ वर्षांच्या कालावधीमध्ये कोणतीही वाढ देण्यात आलेली नाही.

(२) शासनाने शासन परिपत्रक दिनांक १५-३-२०१२ प्रमाणे २००८ रोजीच्या करारनाम्यातील अटी शर्ती प्रमाणे पुढील २ वर्षांसाठी (दिनांक ५-०२-२०१३ ते दिनांक ४-०२-२०१५ पर्यंत) मुदतवाढ देण्यात आली. मुळ करारनामा कालावधीत मुदतवाढ देताना मंजूर दरामध्ये कोणतीही वाढ करण्यात आलेली नाही. तथापि, प्रशिक्षणार्थींचे मुळ लायसन्स त्यांचे पत्त्यावर स्पिड पोस्ट द्वारे पाठविण्यासाठी परिवहन विभागाची (RTO) पटीक्युलर फी रु.५०/- व पोस्टल चार्जस रु.५०/- असे एकूण रुपये १००/- प्रती प्रशिक्षणार्थी अदा करण्यास शासनाने मान्यता दिलेली आहे.

(३) शासन पत्र दिनांक ३१-१०-२०१२ प्रमाणे शासनाने मे.रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल, जळगाव यांचा दिनांक १३-१०-२०१२ च्या मा.मंत्री महोदय, सामाजिक न्याय यांचेकडे दाखल केलेल्या प्रस्तावाच्या अनुषंगाने इंधनामध्ये झालेली वाढ विचारात घेवून अभिप्रायासह प्रस्ताव शासनास सादर करणेसाठी शासनाकडून सुचित करण्यात आले. शासनाच्या सुचना विचारात घेऊन आयुक्त, समाज कल्याण यांनी त्यांचे पत्र दिनांक ३-०१-२०१३ प्रमाणे इंधनात झालेली वाढ, मौलाना आझाद आर्थिक विकास महामंडळ यांनी सन २०१०-११ मध्ये निविदेद्वारे प्राप्त झालेले दर विचारात घेऊन २०% दरवाढीचा प्रस्ताव शासनास सादर करण्यात आला.

(४) आयुक्तालयाच्या प्रस्तावाप्रमाणे शासनाने दिनांक २७-०२-२०१३ शासन निर्णयाप्रमाणे सुधारीत दरांना मंजूरी देण्यात आली. त्याचा तपशिल खालील प्रमाणे-

अ.क्र.	प्रशिक्षणाचा प्रकार	प्रशिक्षणाचा कालावधी	शासन निर्णय दि.४-२-२००८ चे मंजूर दर	शासन निर्णय दि.२७-२-२०१३ चे मंजूर दर
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
१.	हलके वाहन	४०	३.५२०	४.२६४
२.	अवजड वाहन	४०	४,१००	४,९६०
३.	वाहन प्रशिक्षण	८	१,४६५	१,७२८

(५) शासनाच्या दिनांक २७-०२-२०१३ च्या आदेशाप्रमाणे आयुक्त, समाज कल्याण यांनी संबंधीत संस्थेबरोबर दिनांक ३-०३-२०१३ अन्वये करारनामा केलेला आहे.

(६) शासनाने दिनांक ३१-१०-२०१२ च्या सुचना विचारात घेवून आयुक्तालयाकडून प्रस्ताव शासनास सादर करण्यात आलेला आहे. त्यामुळे आयुक्तालय स्तरावर दरवाढीबाबत प्रस्ताव पाठविण्या व्यतिरिक्त कोणताही निर्णय घेण्यात आलेला नाही. त्यामुळे संबंधित अधिकारी व कर्मचारी यांचेवर कारवाई करण्याचा प्रश्न उद्भवत नाही.

२.१५२ परिच्छेद क्रमांक २.४.९.३ दादासाहेब गायकवाड सबळीकरण आणि स्वाभिमान योजनेची अंमलबजावणी—

दादासाहेब गायकवाड स्वाभिमान योजनेत ज्या लोकांनी जागा खरेदी केली, त्यांच्यावर काय कारवाई करण्यात आली? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागिय सचिवांनी सांगितले की, या योजनेत सन २००४ ते सन २०१३ या कालावधीत १३,९८५ एकर जिराईत व ३,१७१ एकर बागायत जमिनीपैकी १३,०६९ एकर जिराईत व ३,१४९ एकर बागायत जमीन वितरित झाली, म्हणजेच ९४ टक्के जमीन विभागाने वितरित केली. जिल्ह्यातील प्रमाण पाहिले तर ३,६६३ एकर जमीन खरेदी केली, त्यापैकी ३,५२२ एकर जमीन १,०८७ लाभार्थ्यांना वितरित केली, म्हणजेच ९६ टक्के जमीन वाटप झाली. या योजनेचे एक यशस्वी उदाहरण देता येईल की, इतक्या मोठ्या प्रमाणात म्हणजेच ९४-९६ टक्के जमीन वाटप केली. पूर्वी या पॅरामध्ये ४ जिल्ह्यांतील अवितरित असलेली जमीन साधारणतः १४० एकर आली आहे. पण सद्यःस्थितीत फक्त ३९.३ एकर जमीन शिल्लक आहे.

अवितरीत राहिलेल्या जमिनीबाबत असे नमूद केले आहे की, यवतमाळ -१०६.००, अमरावती -२२.००, सोलापूर-१३.३, औरंगाबाद-९.२१ आहे. यामध्ये, सोलापूरच्या १३.३ एकर जमिनीची प्रक्रिया सुरु आहे, औरंगाबादच्या जमिनीचे वाटप झाले आहे, अमरावतीच्या २२ एकर जमिनीपैकी १४ एकर जमिनीचे वाटप झाले आहे, यवतमाळची जमीन भानगडीमध्ये आहे. याबाबत विभागीय सचिवांनी सांगितले की, यवतमाळच्या १०६ एकर जमिनीपैकी ८० एकर जमीन मध्यंतरीच्या काळात वाटप केली. आणि फक्त २६ एकर जमीन शिल्लक आहे.

२.१५३ समिती तेच विचारते की, १०६ एकर जमिनीपैकी ७४ एकर जमीनीची एकच केस होती. ७४ एकर जमिनीच्या केसमध्ये शासनाच्या ताब्यात जागा आली का ? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, त्या दाव्याचा निकाल शासनाच्या बाजूने लागला आहे आणि ती जमीन वाटप केली आहे. १०६ एकर जमिनीपैकी ८० एकर जमीन वाटप केली आहे, २६ एकर जमीन शिल्लक आहे आणि ती सुध्दा तुकड्यांमध्ये आहे. जमीन तुकड्यांमध्ये असल्यामुळे त्याचे वाटप करू शकले नाही. मात्र जो नजिकचा लाभार्थी आहे, त्याला ती जमीन देण्याचा प्रयत्न करण्यात येत आहे. तुकडे शिल्लक आहेत, ते सुध्दा देण्याचा प्रयत्न करीत आहेत.

अवितरित वाटपायोग्य नसणा-या खराब तुकड्यांची जमीन खरेदी करण्यात आल्याने, सदर जमिनीचे वाटप करता आले नाही. या अनियमिततेस जबाबदार असणा-या अधिका-यांवर प्रशासकीय कारवाई प्रस्तावित करण्यात आली आहे. असे विभागाने नमूद केले आहे. **What action have you taken**, अशी विचारणा समितीने केली असता यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, राज्यामध्ये योजनेन्वये साधारणतः ९६ टक्के जमीन वाटप केली आहे. फक्त तांत्रिक कारणामुळे काही ठिकाणी वाटप करायचे राहिले आहे. मात्र ती जमीन सुध्दा आपण वाटप केली आहे. यवतमाळमध्ये आज फक्त २६ एकर जमीन उपलब्ध आहे, ती जमीन वाटप करायची शिल्लक आहे. ती जमीन सुध्दा तुकड्यांमध्ये असल्यामुळे आम्ही वाटप करू शकलो नाही. अँक्व्युअली २५ लोकांना कारणे दाखवा नोटीस दिलेली आहे. २५ लोकांनी उशिराने वाटप केल्याबद्दल त्यांना नोटीस दिलेली आहे.

विभागीय सचिवांनी आता दिलेले उत्तर व स्पष्टीकरणात्मक जापनाच्या उत्तरात विभागाने नमूद केलेली माहिती ही विसंगत आहे कारण उत्तरात असे नमूद केले आहे की, वाटपायोग्य नसणारी खराब तुकड्यांची जमीन खरेदी करण्यात आल्याने सदरच्या अनियमिततेस जबाबदार असणा-या कर्मचा-यांवर कारवाई करण्यात आलेली आहे. याबाबत विभागीय सचिवांनी खुलासा केला की, यामध्ये दोन्ही प्रकार आहेत. काही ठिकाणी उशिरा वाटप झालेली आहे आणि काही ठिकाणी पोटकराराने ७९.४५ एकर जमीन विकत घेण्यात आलेली आहे.

काही ठिकाणी नव्हे तर एका ठिकाणी जरी असले तरी ते चूकच आहे. समितीचा मुद्दा असा आहे की, यामध्ये अयोग्य जमीन खरेदी करण्याचा गंभीर विषय आहे. ज्यांनी विलंबाने वाटप केले, त्यांना कारणे दाखवा नोटीस दिली. अयोग्य खरेदी हा त्यातील महत्त्वाचा गाभा आहे. त्यांना कारणे दाखवा नोटीसमध्ये अयोग्य खरेदीबाबतच कारण विचारले की विलंबाबाबत कारण विचारले ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ज्या केसमध्ये विलंबाने वाटप केले त्या प्रकरणामध्ये ते कारणे दाखवा नोटीसमध्ये दाखविले आहे. तर ज्या केसमध्ये अयोग्य जमीन खरेदी केली ते कारण शोर्कॉज नोटीसमध्ये दाखविले आहे.

अयोग्य खरेदी करणा-यांची नावे काय आहेत ? अयोग्य खरेदी केली असे सांगण्यात येत असेल तर त्यांच्यावर तात्काळ कारवाई व्हावयास हवी. असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ही फक्त यवतमाळ जिल्ह्यातील केस आहे. त्या ठिकाणी अयोग्य जमिनीची खरेदी झालेली आहे. बाकी २४ प्रकरणांमध्ये उशिरा वाटप झालेले आहे.

अयोग्य जमीन खरेदी केल्यामुळे शासनाचा पैसा निष्फळ खर्च झाला. जमीन खरेदी करणे हा उद्देश नसून वाटप योग्य जमीन खरेदी करणे हा उद्देश आहे. यामध्ये शासनाचा पैसा गुंतलेला आहे. या प्रकरणात जबाबदार असलेल्या अधिका-यांवर योग्य ती कारवाई करणे अपेक्षित होते. परंतु आपण त्या सर्वांना कारणे दाखवा नोटीस दिली. आता आपण त्यांच्यावर कोणती कारवाई प्रस्तावित करण्यात येणार आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, अयोग्य जमीन खरेदी केली म्हणून यवतमाळ जिल्ह्यातील अधिका-यांना कारणे दाखवा नोटीस दिलेली असून त्यांचा लेखी खुलासा प्राप्त झालेला आहे. त्या खुलाशाच्या अनुषंगाने त्यांच्याविरुद्ध शिस्तभंगाची कारवाई सुरू करण्यात येत आहे.

वाटप योग्य जमीन खरेदी न करता सरकारच्या पैशाचा खर्च बट्ट्याबोळ झालेला आहे. त्यामुळे त्या अधिका-यांवर फक्त शिस्तभंगाची कारवाई करावयाची का ? वाटप योग्य जमीन नसल्यामुळे लाभार्थ्याने ती जमीन घेतली नाही. तेव्हा संबंधित अधिका-याकडून पैशाची वसुली करण्यात यावी. त्यांच्यावर तात्काळ कारवाई करून त्याचा अहवाल समितीला पाठवावा. असे निदेश समितीने दिले.

समितीने पुढे विचारणा केली की, जमीन खरेदी करीत असताना त्यामध्ये पोटखराबाचा काही भाग असतो. यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, प्रत्येक जमिनीमध्ये काही भाग हा पोटखराबा असतो. दिनांक २५ फेब्रुवारी २००५ रोजीचा शासन निर्णय आहे. त्यामध्ये असे म्हटले आहे की, जिराईत किंवा बागाईत जमिनीसोबत उपलब्ध होणारी पोटखराब जमीनसुद्धा लाभार्थ्यांना देण्यात यावी. म्हणजे माननीय सदस्यांनी जे सांगितले आहे की, प्रत्येक जमिनीसोबत थोडा पोटखराबा असतो.

२.१५४ ज्या अधिका-यांनी वाटप योग्य जमीन घेतली नाही त्याबाबत विभागाचा काय निर्णय आहे ? विभागास पुढील कार्यवाही दफ्तरी करावयाची आहे काय ? यवतमाळ जिल्ह्यामध्ये १०६ एकर जागेपैकी ८० एकर जागेचे वाटप केले म्हणजे २६ एकर जागा निरुपयोगी आहे, निष्कामी आहे, त्या जमिनीमध्ये लागवड करता येत नाही. कोणीही ती जागा घेण्यास तयार नाही. अधिका-यांनी अशा जागेची खरेदी का केली ? याबाबत विभागीय सचिवांनी सांगितले की, त्यांच्या प्रकरणाप्रमाणे संबंधितांनी जे उत्तर दिलेले आहे ते तपासून नंतर पुढील कारवाई करावी लागेल.

वास्तविक पहाता जेव्हा समितीसमोर विभागीय सचिव साक्ष देण्यासाठी येतात तेव्हा त्यांनी करावे लागेल, पाहू, बघू अशी उत्तरे देण्यात येत असतील तर ते समितीसमोर साक्ष देण्यासाठी का येतात असे मत समितीने खेदाने व्यक्त केले.

नॉन इरिगेटेड जमीन देखील खरेदी केली आहे याबाबत विभागीय सचिवांनी सांगितले की, नॉन इरिगेटेड म्हणजे जिराईती जमीन. जिराईत जमीन देखील लागवड योग्य जमीन आहे. विदर्भात जास्तीत जास्त जमीन ही जिराईत आहे.

योजना ५० टक्के रक्कम आणि ५० टक्के कर्ज अशी योजना आहे. आक्षेप असा आहे की, विभागाकडे कर्जाचा, वाटपाचा आणि वसुलीचा काहीही रेकॉर्ड नाही. त्याबद्दल संबंधितांवर कोणती कारवाई करण्यात येणार आहे अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, कर्ज आणि वाटपासंबंधीचा रेकॉर्ड ठेवलेला आहे. त्याचे सॅम्पल बैठकीसाठी सोबत आणलेले आहे.

विभागाने ११६ कोटी रुपये खर्च केले. यामध्ये वसूली आहे काय किंवा वसूलीचे प्रयत्न करण्यात येणार आहे काय? खरतर तिस-या वर्षापासून दहा हप्त्यामध्ये वसूली करावयाची आहे. ही बाब समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणली असता विभागिय सचिवांनी सांगितले की, आतापर्यंत या योजनेमध्ये १.१४ कोटी रुपये वसूल झाले. यामध्ये ११६ कोटी रुपयांचे वाटप केले आहे. त्यातील ५० टक्के रक्कम वसूल पात्र होती. ५८ कोटी रुपयांपैकी १.१४ कोटी वसूल करण्यात आले आहेत. या रकमेचे वाटप सन २००४-२००५ पासून करण्यात आले आहे. दोन वर्षे पूर्ण झाल्यानंतर पुढील १० वर्षांमध्ये वसूली करावयाची होती. फिल्ड ऑफिसर्समार्फत रिकव्हरीसाठी निश्चितपणे प्रयत्न करण्यात येत आहेत. ही वसुली विभागाकडून युद्धपातळीवर करण्यात येईल. त्यासाठी एक ॲक्शनप्लॅन तयार करण्यात येईल. समितीला पुढील बैठकीमध्ये हा ॲक्शन प्लॅन सादर करण्यात येईल. तसेच वसूलीसंदर्भात सर्व आकडेवारी विभागाकडे आहे. त्याचे प्रॉपर्टी रिकन्साईल्ड करून पुढील बैठकीच्या वेळी सादर करण्यात येईल.

वसूलीचा काळ संपला आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, दोन वर्षांनंतर रिकव्हरी सुरू व्हायला पाहिजे होती. रिकव्हरी ही दहा वर्षांपर्यंत करायची होती. पण तो दहा वर्षांचा कालावधी संपला आहे. सन २००४-२००५ ते २०१६-२०१७ या कालावधीमध्ये जमीन वाटप केली आहे. सन २००४ - २००५ व २००५-२००६ हा कालावधी बघितला तर असे दिसून येते की, दोन वर्षांचा कालावधी संपलेला आहे. बाकीच्या वर्षातील कालावधी हा अजूनही शिल्लक आहे.

सन २००४ ते २०१३ पर्यंत जमिनीचे वाटप केले आहे. त्यात ११६.९३ कोटी रुपये गुंतलेले आहेत. सन २००४ ते २००७ पर्यंत लाभार्थीना जमीन वाटप केली आहे. त्यामुळे आता १० वर्षे होऊन गेलेली आहेत. त्यामुळे पुढील पार्ट रिकव्हरी व्हावयास पाहिजे या लोन वसुलीचा आपल्याकडे काहीच रेकॉर्ड नाही असा महालेखाकारांचा मुद्दा आहे. यावर विभागीय सचिवांनी पुन्हा हेच सांगितले की, त्यांच्याकडे प्रत्येक रेकॉर्ड ठेवलेला आहे. त्याची प्रत आणलेली आहे. तो रेकॉर्ड आता तयार केलेला आहे. पण जेव्हा लेखा परिक्षण करण्यात आले तेव्हा रेकॉर्ड उपलब्ध करून देण्यात आला नव्हता.

ही सरकारची जमीन आहे असे ७/१२ वर आहे काय? जर लोन रिपेमेंट न करता त्यांनी उद्या जमीन विकली तर मग विभागाकडून कार्यवाही काय राहणार आहे ? असा प्रश्न महालेखाकारांनी उपस्थित केला असता विभागिय सचिवांनी सांगितले की, इतर हक्कमध्ये सरकारची नोंद आहे. त्यामुळे त्याला ती जमीन हस्तांतरित करता येणार नाही.

याअनुषंगाने समितीने विचारणा केली की, यात इम्पॅक्ट असेसमेंट करण्यात येते काय ? ते खरोखरच बीपीएलच्या वर आले आहेत काय ? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, इम्पॅक्ट असेसमेंटसाठी बार्टी ही संस्था आहे. या संस्थेवर सामाजिक न्याय विभागाच्या योजनांचे मूल्यमापन करण्याची जबाबदारी आहे. या योजनेचे मूल्यमापन करण्यासाठी आम्ही बार्टीला कळविलेले आहे.

बार्टीने काय केले आहे ? कारण बार्टीचे सर्व कर्मचारीच काढून टाकले आहेत. ते बार्टीच्या बाहेरच उपोषणाला बसले होते. ही वर्षभराची गोष्ट आहे. बार्टी सगळे मूल्यमापन करणार असल्यामुळे विभागाकडे पुरेसा स्टाफ आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधीनी सांगितले की, बार्टीकडे मूल्यमापनासाठी एक विशेष टीम आहे. सामाजिक न्याय विभागामार्फत काही योजना मूल्यमापनासाठी त्यांच्याकडे देण्यात आल्या होत्या. त्या सगळ्यांचे मूल्यमापन झालेले आहे. त्यासंबंधातील अहवाल आयुक्त, समाजकल्याण संचालनालय यांना दिलेला आहे. आपला दुसरा प्रश्न हा उपोषणास बसण्या संदर्भातला आहे त्याबाबत असे आहे की, हा प्रश्न समता दूतसंबंधातील आहे. तो प्रश्न त्याच वेळी घेण्यात आला आहे. आता ४६२ समता दूत कामावर आहेत. तो प्रश्न त्याच वेळी निकाली काढण्यात आला होता.

स्वाभिमान योजनेचा इम्पॅक्ट असेसमेंट किती दिवसात पूर्ण करण्यात येणार आहे. अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधीनी सांगितले की, यासाठी तीन महिन्यांचा कालावधी लागेल. त्यासाठी सामाजिक न्यायविभागाचे जे सेवानिवृत्त अनुभवी अधिकारी आहेत त्यांनाच घेण्यात येते. त्यांच्यामार्फतच हे काम करवून घेण्यात येते.

यासाठी एवढा तीन महिने अवधी लागण्याचे कारण काय आहे ? अशी किती जमीन आहे ? विभागाकडे रेकॉर्ड उपलब्ध आहे असे आताच अधिका-यांनी सांगितले आहे जागा वाटप झाल्यासंबंधीचा रेकॉर्ड त्यांच्याकडे उपलब्ध असल्याने तीन महिन्यांची गरज काय आहे ? हा अहवाल एक महिन्यामध्ये द्यावा, असे निदेश समितीने दिले.

कोणत्या जिल्ह्यात स्वाभिमान योजने अंतर्गत देण्यात आलेल्या जागेचा वापर योग्य प्रकारे झाला आहे याची देखील माहिती तसेच याबाबतच्या सक्सेस स्टोरीज किती आहेत याबाबतची माहिती देखिल समितीस एक महिन्यात सादर करण्यात यावी. असे निदेश समितीने दिले असता स्वाभिमान योजनेची चांगल्या प्रकारे अंमलबजावणी लातूर, उस्मानाबाद आणि मराठवाड्यातील काही क्षेत्रामध्ये झालेली असून या योजनेच्या सक्सेसफूल स्टोरीज समितीला सादर करण्यात येतील असे विभागीय सचिवांनी आश्वासन केले.

२.१५५ मुद्दा क्रमांक : २.४.९.४ रमाई आवास घरकूल योजनेची अंमलबजावणी

रमाई योजनेच्या घरकुलांची काही कामे सुरु असून या विषयाच्या संदर्भात आता प्रधानमंत्री आवास योजना आलेली आहे. आता रमाईची योजना स्वतंत्रपणे सुरु आहे की, या योजनेला प्रधानमंत्री आवास योजनेमध्ये इनकॉर्पोरेट केले आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, परवडणा-या घरांच्या ज्या काही योजना आहेत त्या योजना राज्यशासनाने एका छत्राखाली घेतलेल्या असून या सर्व योजना राज्य व्यवस्थापन कक्षामार्फत राबविल्या जात आहेत. यामध्ये रमाई योजना सुरु राहणार असून त्याचे कारण असे आहे की, सोशल इकॉनॉमिक सर्व्हेमध्ये जे लाभार्थी आहेत ते इतर योजनांमार्फत कव्हर होणार आहेत, मात्र सोशल इकॉनॉमिक सर्व्हेमध्ये जे इन्क्ल्यूड नाहीत व ज्यांचे उत्पन्न एक लाखाच्या आतमध्ये आहे असे लाभार्थी रमाई योजनेमध्ये कव्हर करण्यात येत आहे. त्या योजनेमध्ये जे लाभार्थी कव्हर होऊ शकत नाहीत ते लाभार्थी रमाई योजनेमध्ये कव्हर करण्यात येणार आहेत.

एकीकडे रमाई योजना सुरु ठेवणार आहे असे सांगण्यात येत असून दुसरीकडे रमाई योजनेसाठी जो कर्मचारी वर्ग होता तो पूर्णपणे बंद केलेला आहे. गोंदिया जिल्ह्यातील रमाई योजनेतील सर्व स्टाफ बंद केला आहे. ही बाब समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, राज्य व्यवस्थापन कक्ष हे ग्रामविकास विभागाच्या अंतर्गत असून त्यांच्या मार्फत रमाई तसेच शबरी या दोन्ही योजना राबविल्या जात आहेत.

रमाई योजनेचा कर्मचारी वर्ग पूर्णपणे बंद केला तर या योजनेचे काम ठप्प पडेल. जोपर्यंत राज्य व्यवस्थापन कक्षाकडून कर्मचारी येत नाही तोपर्यंत रमाई योजनेचा स्टाफ सुरु ठेवला पाहिजे. असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, राज्य व्यवस्थापन कक्षाकडे अगोदरच भरपूर कर्मचारीवर्ग उपलब्ध आहे.

केवळ गोंदिया जिल्ह्यात नाही तर सर्व जिल्ह्यात पर्यायी व्यवस्था होईपर्यंत रमाई योजनेचा स्टाफ सुरु ठेवण्याची आवश्यकता आहे. रमाई योजनेतील स्टाफला आपण बंद केले तर रमाई योजना कशी काय सुरु राहणार ? असा प्रश्न समितीने उपस्थित केला असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, रमाई योजना बंद झालेली नाही. खरे म्हणजे रमाई योजनेसाठी विभागाकडे मनुष्यबळ नाही. राज्य व्यवस्थापन कक्षाच्या माध्यमातूनच ही योजना राबवली जाते.

२.१५६ या अनुषंगाने समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणले की, सहा महिन्यांपासून राज्य व्यवस्थापन कक्षांतर्गत प्रधानमंत्री आवास योजनेसाठी राज्य व्यवस्थापन कक्ष सुरु झालेला असून राज्य व्यवस्थापन कक्षाचेच लोक हे काम बघणार आहेत. परंतु राज्य व्यवस्थापन कक्षाकडून सद्या तरी कोणतीही व्यवस्था झालेली नाही. रमाई योजनेमध्ये जे लोक काम करीत होते त्या लोकांना तत्काळ आदेश देऊन बंद करण्यात आलेले आहे. याबाबत विभागीय सचिवांनी सांगितले की, यामध्ये विभागाचे लोक नव्हते. रमाई योजनेसाठी विभागाकडे वेगळा मॅनपॉवर नव्हता. त्याचे इम्पलिमेंटेशन डीआरडीए मार्फत होत असते.

पूर्वी रमाई योजनेचे काम चार लोक बघत होते. यामध्ये डाटा ऑपरेटरचे तसेच इतरही लोक काम बघत होते. या सर्वांचे प्रतिनिधीमंडळ डीआरडीएच्या बैठकीत मा.समिती प्रमुख, लोकलेखा समिती यांना येऊन भेटले असता त्यांनी सांगितले की, आता रमाईचे योजनेचे काम राज्यव्यवस्थापन कक्षाच्या माध्यमातून होणार असून पण राज्य व्यवस्थापन कक्षाचा एकही कर्मचारी आलेला नाही. आणि अगोदरचा रमाई योजनेच्या स्टाफला त्यांनी बंद केलेले आहे. येथे समितीने लक्ष वेधले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, रमाई योजनेची अंमलबजावणी डीआरडीए मार्फत पूर्वी केली जात होती. परंतु आता त्याची अंमलबजावणी राज्य व्यवस्थापन कक्षामार्फत होत आहे. विभाग डीआरडीएला फक्त निधी देत होतो. लाभार्थी निवडीसाठी कमिटी असून या कमिटीचे अध्यक्ष मुख्य कार्यकारी अधिकारी आहेत. स्वतंत्र मनुष्यबळ सामाजिक न्याय विभागाने त्यासाठी नियुक्त केलेले नाही. जे काही मनुष्यबळ आहे ते डीआरडीएने नियुक्त केलेले आहे.

या योजनेसाठी ६२४.७५ कोटी रुपये जिल्ह्यांना दिलेले होते त्यातील ३३४ कोटी रुपयांचा निधी वापरला गेलेला नव्हता. या योजनेतील ६० कोटी रुपये नाशिक, कोल्हापूर, पुणे महानगरपालिकेत होते. औरंगाबाद, नाशिक व पुणे या ठिकाणी एक सुध्दा घर बांधून पूर्ण झाले नव्हते ही बाब समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, अखर्चित निधी दि.९ सप्टेंबर, २०१५ रोजी ५१ कोटी रुपये ग्रामीणसाठी व दि.२० जानेवारी, २०१६ रोजी ६४ कोटी रुपयांचे पुनर्वाटप करण्यात आलेले आहे. रिजनल लेव्हलला प्रादेशिक उपायुक्त, समाजकल्याण अमरावती यांचेकडे १३.३४ कोटी रुपये शिल्लक होते ते त्यांनी यवतमाळवरून अमरावतीला पुनर्वाटप केलेले आहेत. त्यामुळे जेथे अखर्चित निधी होता, जेथे निधीची आवश्यकता होती त्या ठिकाणी अखर्चित निधीचे ट्रान्सफर करण्यात आलेले आहे.

निधीचे लमसम वाटप केलेले आहे. त्यानंतर लाभार्थी मिळाले नाही, नियोजन शुन्य होते त्यामुळे रिअॅप्रोप्रिएशन करण्याची वेळ विभागावर आली. तसेच उत्तरामध्ये असे नमूद केले आहे की, , “due to non-availability of land the construction could not be started.” But you have disbursed about 624 crores to these districts. When we went for audit, the entire fund was lying unutilised. Tell us in these three districts namely Nashik, Aurangabad and Pune how many houses were completed against the funds released at that time? यावर औरंगाबाद येथे १२,८३७ घरकुलांचे उद्दिष्ट होते, त्यापैकी ९५९५ घरकुले मंजूर झाली. मंजूर घरकुलांपैकी ६८१९ घरकुलांची कामे पूर्ण झाली असून १३८९ घरकुलांची कामे प्रगतीपथावर असून १३८० घरकुलांची कामे सुरु होऊ शकली नाहीत.

हा निधी त्या नगरपालिकेकडून परत घेण्यात येणार आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, महानगरपालिकेतील निधीचे पुनर्वाटप करण्यात आलेले आहे. नगरपरिषद आणि नगरपालिकेने विभागाला पैसे परत दिले आहेत.

नाशिकबाबत सांगताना विभागीय सचिवांनी सांगितले की, नाशिकमध्ये ११,७३४ घरकुलांचे उद्दिष्ट होते, त्यापैकी ५४७६ घरकुले मंजूर झाली व त्यातील ४६२९ घरकुले पूर्ण झाली असून ८३७ घरकुलांची कामे प्रगतीपथावर आहेत. पूर्ण झालेल्या घरकुलांची संख्या ८५ टक्के असून बांधकाम सुरु न झालेल्या घरकुलांची संख्या १० आहे. ग्रामीण भागात ७८ टक्के घरकुले पूर्ण झाली असून ग्रामीण भागात आपली योजना यशस्वी झालेली आहे. शहरी भाग, नगरपरिषद, नगरपालिकामध्ये घरकुलांची कामे करण्यास अडचणी येत आहेत.

३९१७ घरकुलांच्या कामांना सुरुवात झाली नाही. त्यामुळे सुरुवात न झालेली घरकुले रद्द होणार आहेत काय ? गोंदिया जिल्ह्यात दोन तीन वर्षांपासून कामांना सुरुवात झालेली नाही. डीआरडीएच्या बैठकीत ३ वर्षांत सुरु न झालेली कामे रद्द करा असा निर्णय झालेला आहे काय ? याबाबत विभागीय सचिवांनी सांगितले की, नगरपरिषद क्षेत्रासाठी जिल्हाधिका-यांच्या अध्यक्षतेखाली समिती असून त्यांना घरकुले रद्द करण्याचा अधिकार आहे. म्युन्सिपल कॉर्पोरेशन क्षेत्रामध्ये म्युन्सिपल कमिशनर यासंदर्भात निर्णय घेत असतात.

अल्टीमेटली त्या योजनेसाठीचा पैसा विभागाकडे पडून आहे, तो जोपर्यंत रद्द करीत नाही तोपर्यंत रिअॅप्रोप्रिएशन करता येणार नाही. या विषयावर विभागाने निर्णय घेतला आहे काय? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, जी घरकुले आता सुरु झालेली नाहीत अशा संदर्भात नगरपरिषदा आणि महानगरपालिकांचा आढावा घेण्यात येतो आणि ती घरकुले जर सुरु होणार नसतील तर तो निधी त्यांच्याकडून परत घेण्यात येतो.

शहरी भागामध्ये रमाई योजना राबविताना काही अडचणी येत असतील तर त्यासंबंधी काही प्रस्ताव आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, रमाई योजनेच्या बाबतीत शहरी भागामध्ये थोडे अपयश आले आहे. कारण प्रामुख्याने जागेच्या अडचणी आहेत. शहरी भागामध्ये रमाई योजनेतर्गत घरकूल उभारण्यासाठी आपण २.५ लाख इतके अनुदान देतो. एमएमआर रिजनमध्ये आपण ३०० चौ.फूटाचे घर बांधावयाचे असेल तर ३५ ते ४० लाखाच्या खाली घर आपल्याला बांधता येत नाही. या योजनेत सुधारणा करण्याचे प्रस्तावित केले आहे. आता म्हाडा ज्याप्रमाणे एसआरए योजना राबविते. त्या धर्तीवर रमाई योजना राबविली तर ही योजना ख-या अर्थाने यशस्वी होऊ शकेल. सध्या सिंगल इन्डीपेन्डन्ट टेनामेंट आपल्या योजनेमध्ये आहे. पण ते मोठ्या महापालिकांमध्ये शक्य नाही. **We have to go for high-rise.** जागा जर महापालिका, सिडको किंवा एमएमआरडीए यांची असेल तर आणि ती जागा विनामुल्य उपलब्ध करून दिली आणि त्याला क्रेडीटशी लिंक करून दिले तरच महापालिका क्षेत्रामध्ये हे यशस्वी होईल.

शहरी भागामध्ये अशा योजना गृहनिर्माण विभागामार्फत राबविल्या तर जास्त उपयुक्त होईल ही बाब महालेखाकारांनी निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, गृहनिर्माण विभागातर्फे ऑलरेडी पीएमएवाय ही योजना आहेच. ती योजना महापालिका आणि नगरपालिका क्षेत्रामध्ये आहे. पण पीएमएवाय ही सोशल कन्व्हेअन्सच्या अंतर्गत जे लाभार्थी आहेत त्यांच्यासाठी आहेत आणि सोशल कन्व्हेअन्सच्या बाहेरील लाभार्थ्यांसाठी आपल्याला दुसरा मार्ग काढावा लागेल.

२.१५७ परिच्छेद क्रमांक - २.४.९.५ जाती प्रमाणपत्र जारी करणे

प्रत्येक जिल्ह्यात जाती प्रमाणपत्र जारी करणे याबाबत व्यवस्था झालेली आहे काय? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ३६ जिल्ह्यांमध्ये समित्या झालेल्या असून त्या कार्यान्वित झालेल्या आहेत. कार्यालये उघडली आहेत. ६० हजार प्रकरणे प्रलंबित आहेत, त्यातील ४२ हजार प्रकरणे त्रुटीची आहेत. सध्याची प्रलंबित प्रकरणे अशी आहेत की, १७९४५ ही क्लिअर प्रकरणे आहेत. ४२२११ प्रकरणे त्रुटीयुक्त आहेत. म्हणजे उमेदवारांनी दिलेल्या अर्जात त्रुटी आहेत. त्याबद्दल आम्ही संबंधितांना एसएमएस व पत्र देखील पाठवितो. ब-यापैकी प्रलंबितता कमी झालेली आहे.

एकूण ६० हजार प्रकरणांपैकी ४२ हजार प्रकरणे प्रलंबित राहिली आहेत. म्हणजे किती प्रकरणे कमी केली? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, सन २०१३ मध्ये ३ लाख प्रकरणे होती. बार्दीने टेकओव्हर केले तेव्हा २२ लाख प्रकरणे होती. त्यांनी टेकओव्हर केल्यानंतर १८ लाख प्रकरणे कमी झाली आहेत.

प्रत्येक जिल्ह्याला आवश्यक असलेला स्टाफ पुरविण्यात आला आहे काय? याबाबत विभागीय सचिवांनी सांगितले की, हा प्रॉब्लेम आहे. आऊटसोर्समार्फत जो स्टाफ घेतो तो भरपूर आहे. समितीचे चेअरमन हे महसूल विभागातून आलेले असतात. ३० पैकी ५ समित्यांना अध्यक्ष दिलेले आहेत. ४ लोकांना अतिरिक्त कार्यभार दिलेले आहेत.

विभागाला एकूण ३६ समित्यांसाठी चेअरमन पाहिजेत. पण आता तर असे सांगण्यात आले की, सगळे सुरळीत सुरु आहे फक्त आकडेवारी सांगून काही उपयोग होणार नाही. यानुषंगाने समितीने सुचित केले की, पूर्वी महसूल विभागामध्ये अॅडिशनल कलेक्टरची पदे भरण्यात आली होती, अॅडिशनल कलेक्टरची पोस्ट अॅट्रॉसिटीच्या केसेस सॉर्टआऊट करण्यासाठी व मागासवर्गीयांचे प्रश्न हाताळण्यासाठी भरण्यात आली होती. हीच पोस्ट जर कन्व्हर्ट केली तर प्रत्येक जिल्ह्यातील समितीला चेअरमन पद मिळू शकते.

याअनुषंगाने विभागीय सचिवांनी समितीस अवगत केले की, माधुरी पाटील प्रकरणात सुप्रीम कोर्टाचा जो निर्णय झाला त्यानुसार अॅडिशनल कलेक्टर (सिलेक्शन ग्रेड) आपण अध्यक्ष म्हणून घेतो. अॅडिशनल कलेक्टर (सिलेक्शन ग्रेड) चे अधिकारी आल्यानंतर एका वर्षातच त्यांचे आयएसएस केडरमध्ये सिलेक्शन होते. ते या समितीमध्ये काम करण्यास फारसे उत्सुक नसतात. ते सीईओ, जिल्हा परिषद म्हणून निघून जातात. त्यामुळे ही सर्व पदे रिक्त राहतात. त्यामुळे अध्यक्षांची ३६ पैकी ३१

पदे आज रिक्त आहेत. माननीय मुख्यमंत्र्यांनी ९ जून, २०१७ रोजी बैठक घेतली होती. त्या बैठकीमध्ये त्यांनी प्रधान सचिव (महसूल व वन) यांना ही रिक्त पदे भरण्यासाठी आदेश दिले. त्यांची पदोन्नतीची प्रक्रिया सुरु आहे. पदोन्नतीच्या माध्यमातून ही पदे उपलब्ध होतील अशी अपेक्षा आहे.

२.१५८ या समितीवर काम करण्यासाठी किमान तीन महिने सक्तीचे केले तरी भरपूर प्रकरणे निकाली निघू शकतील. आजच्या तारखेला मुलांचे प्रवेशाचे प्रश्न आहेत, स्टे आहे, प्रमाणपत्र आहे या गोष्टी आता आवश्यक आहेत. निवडणूका पाच वर्षांनी किंवा एक वर्षाने लागतील. मुलांची अडचण दूर करण्यासाठी ३६ पैकी ३१ जागा रिक्त असतील तर विभाग कामकाज कसे करणार आहे? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, यामध्ये व्हायामीडिया म्हणजे मंत्रालयातील सहसचिव दर्जाच्या अधिका-यांना अतिरिक्त कार्यभार दिलेले आहेत असे एकूण ९ अधिकारी आहेत. अर्जदारांना आपण त्रास देऊ शकत नाही. त्यामुळे विभागाला यावर उपाय योजावे लागतील.

मंत्रालय पातळीवरील अधिकारी जाऊन जात प्रमाणपत्र इश्यू करू शकत नाही. त्या कामाला खूप विलंब होणार आहे. प्रत्येक जिल्ह्याला उपलब्ध होणारे उपजिल्हाधिकारी असो किंवा अतिरिक्त जिल्हाधिकारी असो, जे कोणी नियमात बसतात त्यांना हे काम दिले पाहिजे. जोपर्यंत ते त्या पदावर आहेत तोपर्यंत त्यांना ते काम केलेच पाहिजे. असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, याबाबत विभागाने माननीय मुख्यमंत्र्यांना विनंती केली. त्या दिवशी महसूल सचिवांनी ती पदे भरण्याचे आश्वासन दिले.

बेसिकली जे रुल्स आहेत ते माधुरी पाटील प्रकरणाच्या अनुषंगाने तयार केले आहेत. त्यात स्पेसिफिकली नमूद आहे की, ॲडिशनल कलेक्टर (सिलेक्शन ग्रेड) यांनाच अध्यक्ष म्हणून नेमता येते. नॉर्मल ॲडिशनल कलेक्टरला नेमता येणार नाही. मंत्रालयातील सहसचिव पदाच्या समकक्ष असलेले अधिकारी नेमता येतील. परंतु अशी पदे सुद्धा आपल्याला उपलब्ध होत नाहीत. आता सामाजिक न्याय विभागातील सहसचिव आहेत त्यांना आम्ही दोन-दोन, तीन-तीन जिल्हे दिलेले आहेत. तेथे जाऊन ते केसेसचा निपटारा करतात. परंतु ही गंभीर समस्या आहे.

अल्टीमेटली पूर्वी जी समस्या होती, तीच आजही कायम आहे. कारण अधिका-यांची कमतरता आहे. हा विषय गांभीर्याने घेण्याची गरज आहे. याबाबत उदाहरण दाखल देताना समितीने सांगितले की, कोरपना तालुका पूर्वी निजामाकडे होता. त्या तालुक्याचे संपूर्ण रेकॉर्ड नांदेडला पाठविण्यात आले होते. आज ५० वर्षांचा दाखला मागण्यात येतात कोरपना तालुका हा चंद्रपूर जिल्ह्यात येतो. तेथील अधिका-यांनी लिहून दिले आहे की, सर्व रेकॉर्ड उर्दू भाषेत आहे. ते कोणाला वाचता येत नाही. अशा परिस्थितीत इलेक्शनच्या व्हॅलिडीटीचे कसे काय होणार आहे? कारण त्यांना सहा महिन्यांच्या आत व्हॅलिडीटी देणे बंधनकारक आहे. यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, दक्षता पथकाकडे जो कोरॅबोरेटिव्ह इव्हीडन्स आहे तो बघून घेण्यात येतो आणि त्या आधारे कार्यवाही करण्यात येते.

रहिवासाचा दाखला ५० वर्षांपूर्वीचा लागतो. पण अधिकारी हे त्यांचे किंवा त्यांच्या वडीलांचे ५० वर्षांपूर्वीचे जातीचे प्रमाणपत्र मागतात. रहिवासाचा दाखला ५० वर्षांपूर्वीचा पाहिजे की, जातीच्या संबंधित पेपर ५० वर्षांपूर्वीचे पाहिजेत. समितीच्या मते रहिवास दाखला हा ५० वर्षांपूर्वीचा पाहिजे. पण अधिकारी मागताना सर्व सर्टिफिकेट हे ५० वर्षांपूर्वीचे मागतात. प्रश्न असा आहे की, हे सर्व सुस्पष्ट असताना त्या ठिकाणी जाणा-या अधिका-यांना हेच सांगत असतात की, तुम्ही जातीचे प्रमाणपत्र आणा. मग या सर्व अधिका-यांना चॅलेंज कुठे करायचे. त्यांना चॅलेंज करण्यासाठी उच्च न्यायालयाशिवाय पर्यायच नाही. त्यामुळे प्रत्येक जिल्ह्याच्या जात पडताळणी अधिका-याला एक सक्चुरल द्या. कोणकोणती कागदपत्रे घ्यायची याची नोटीस प्रत्येक कार्यालयाच्या बाहेर लावा, असे समितीने सूचित केले असता विभागीय सचिवांनी त्यास सहमती दर्शविली. व सांगितले की, सेवा सूचनांचा फलक प्रत्येक कार्यालयाच्या बाहेर लावला जाईल.

२.१५९ अतिशय लहान-लहान त्रुटीसाठी ही प्रमाणपत्रे रद्द केली जातात आणि त्याला चॅलेंज फक्त उच्च न्यायालयातच आहे. एखादा सामान्य माणूस या समितीतून निघाल्यानंतर डायरेक्ट उच्च न्यायालयात जाणे हे खूप त्रासदायक आहे. त्यामुळे यासाठी काहीतरी मधली स्टेप ठेवली पाहिजे की, तिथे जाऊन त्याला दाद मागता आली पाहिजे. अशी काहीतरी प्रोव्हिजन केली पाहिजे. जिल्हा जात पडताळणी अधिका-याच्या वर सर्वाना प्रत्यक्ष उच्च न्यायालयात जावे लागते. त्यामध्ये मध्य पातळीवर अपिलेट फोरम असला पाहिजे. जर तो नसेल तर त्या बदल सुद्धा विचार करण्यात यावा. यासंदर्भात विभागाकडे अपिलेटसाठी

काही प्रक्रिया आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागिय सचिवांनी सांगितले की, जात प्रमाणपत्रासाठी आहे जात वैधता प्रमाणपत्रासाठी नाही.

जात प्रमाणपत्र हे १२ महिने केव्हाही आपल्याला भेटते मग जात पडताळणीसाठीच का असे आहे की, निवडणूकीसाठी किंवा शिक्षणासाठीच असते असे का ? जो व्यक्ती जेव्हा जात वैधता प्रमाणपत्र मागेल त्याला ते मिळाले पाहिजे. एकदा त्याला जात प्रमाणपत्र दिले की, **he is entitled to get validity anytime**. विधानसभेत राज्यमंत्र्यांनी अश्वासन दिले की, आम्ही असे करणार. एकदा त्याला जात प्रमाणपत्र मिळाले की तो व्यक्ती केव्हाही त्याचे जात वैधता प्रमाणपत्र काढू शकतो. पण तुम्ही असे का म्हणता की, त्याने केवळ निवडणूकीसाठी, शिक्षणासाठीच किंवा नोकरी लागल्यावरच जात वैधता प्रमाणपत्र काढावे. मग त्या समित्यांवर त्या विशेष वेळेत इतका ताण येतो की, ते ६-६ महिन्यांचे एक्सटेंशन देतात. याअनुषंगाने समितीने विचारणा केली की प्रत्येकाला जात वैधता प्रमाणपत्र हे कधी मिळाले पाहिजे ? विभागीय सचिवांनी सांगितले की, असे नाही पण त्याला निवडणूकीच्या तारखेपर्यंत जात वैधता प्रमाणपत्र सादर करणे आवश्यक आहे.

निवडणूकीसाठीही जर उमेदवार निवडून आला तरच त्याला जात वैधता प्रमाणपत्र दिले जाते. पण त्याला जात प्रमाणपत्र तर दिले आहे मग जात वैधता प्रमाणपत्र हे कधीही दिले पाहिजे, असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागिय सचिवांनी सांगितले की, नियमामध्ये तसे उद्देश डिफाईन केले आहेत म्हणून देता येत नाही. जर तो सामान्य केला तर जात वैधता प्रमाणपत्र देता येईल. यात निवडणूक, शैक्षणिक आणि नोकरी हे तीन उद्देश आहेत. शैक्षणिक मध्ये सुद्धा ते प्रोफेशनल कोर्सेस आहेत.

या तीन कारणांशिवाय त्याला जात वैधता प्रमाणपत्र मिळणार नाही काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागिय सचिवांनी सांगितले की, या तीन कारणांशिवाय गरज पडणार नाही. जात प्रमाणपत्रावरच त्याची कामे होतील.

२.१६० परिच्छेद क्र.२.१.९.७ अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंध) अधिनियम १९८९ ची अंमलबजावणी :

उपरोक्त परिच्छेदाचा संदर्भ गृह विभागाशी असल्याने सामाजिक न्याय विभागाबरोबर प्रधान सचिव, गृह विभाग व गृह विभागाचे प्रतिनिधी उपस्थित होते.

उक्त परिच्छेद हा अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंध) अधिनियम १९८९ ची अंमलबजावणी यासंदर्भात आहे, याबाबत गृह विभागाच्या सचिवांनी सांगितले की,

अॅट्रासिटी कायदयामध्ये कनव्हेक्शन रेट होता तो कमी होता. हा रेट सन २०१५ मध्ये ८.५३ टक्के झालेला आहे. यापूर्वी सदर रेट हा ४ ते ५ टक्के होता.

अॅट्रासिटी चे गुन्हे वाढले पाहिजेत असे विभागाचे म्हणणे होते. परंतु याच बरोबर अॅट्रासिटी कायदयाचा गैर वापर होऊ नये याबाबतची दखल घेण्यात येते किंवा नाही. असा मुद्दा समितीने उपस्थित केला असता सचिव, गृह विभाग यांनी सांगितले की, निश्चितच याबाबतची दखल घेण्यात येत असते. जर चुकीचे गुन्हे असतील तर चार्जशिट दाखल करण्यात येत नाही. जर कोणावर अॅट्रासिटी गुन्हा दाखल करावयाचा असेल तर अगोदर जात पडताळणी प्रमाणपत्र तपासण्यात येत असते आणि त्यामध्ये जर तथ्य असेल तरच गुन्हा दाखल करण्यात येतो अन्यथा गुन्हा दाखल करण्यात येत नाही.

अॅट्रासिटी कायद्याची अंमलबजावणी निश्चितच झाली पाहिजे. परंतु, त्याचा दुरुपयोग करणा-यांवर गुन्हा दाखल झाला. पाहिजे. खोटी तक्रार दाखल करून गुन्हा दाखल करण्यात आलेला असेल तर त्यावर कार्यवाही करण्याची कायदयामध्ये काय तरतूद आहे असे खोटे गुन्हे दाखल करणा-यांवर किती प्रमाणात कारवाई करण्यात आलेली आहे? व खोट्या तक्रारी दाखल करणा-यांवर पुन्हा गुन्हा दाखल करण्यात येतो का ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, Be Final Prosecution प्रमाणे जो फिर्यादी आहे त्याने खोटी फिर्याद दिली असेल तर त्याच्यावर कारवाई करावी. खोट्या फिर्यादीचे प्रमाण फार कमी आहे परंतु त्याबाबतची समितीला नंतर सदर माहिती सादर करण्यात येईल.

समितीची भूमिका अशी आहे की, अॅट्रासिटी कायदयाची अंमलबजावणी झालीच पाहिजे परंतु त्याच बरोबर त्याचा दुरुपयोग होऊ नये याबाबत सुध्दा गृह विभागाकडून काळजी घेण्यात येते किंवा नाही? सदर प्रकरणे कशा प्रकारे तपासून निश्चित केली जातात. यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, अॅट्रासिटी कायदयामध्ये अशी तरतूद आहे की, सदर गुन्हा हा पब्लीक व्हीयू मध्ये असावयास पाहिजे. पब्लीक व्हीयू मध्ये नसेल तर अॅट्रासिटी कायदा लागू होत नाही. दुसरा प्रयत्न त्यामध्ये असा असतो की, स्वतंत्र पुरावे मिळतात का ते पाहण्यात येते. परंतु ब-याच वेळेस असे पुरावे मिळत नाही.

ब-याच वेळेस असे अनुभव येतात की, राजकीय दबावामुळे किंवा ब्लॅकमेलींग करून अॅट्रासिटी गुन्हा दाखल केला जातो आणि पोलीसांकडून गुन्हे दाखल करण्यात येतात. त्यामुळे हा गुन्हा समोरचा व्यक्ती पाहून दाखल करण्यात येऊ नये. व ज्यांनी खोटे गुन्हे दाखल केले त्यांच्यावर सुध्दा कारवाई करण्यात यावी. असे समितीने सुचित केले असता विभागीय सचिवांनी समितीस आश्वस्त केले की, समितीच्या सूचनेनुसार खोटे गुन्हे दाखल होऊ नये म्हणून गृह विभागाकडून परिपत्रक काढण्यात येईल आणि योग्य परिक्षण करून अशा प्रकारणामध्ये गुन्हे दाखल करण्यात येतील.

या कायद्यांतर्गत असलेल्या प्रलंबित प्रकरणाचा जलद निपटारा करण्यासाठी शासनाने सहा विशेष न्यायालये स्थापन करण्याचे ठरविले. विशेष न्यायालयाच्या स्थापनेबाबत काय स्थिती आहे ? याबाबत माहिती देताना विभागीय सचिवांनी सांगितले की, तीन विशेष न्यायालये स्थापन करण्यात आलेली आहेत. नागपूर, औरंगाबाद व ठाणे येथे विशेष न्यायालये स्थापन झालेली आहेत. उर्वरित नाशिक, अमरावती आणि पुणे यासाठी विधि विभागाने उच्च न्यायालयासोबत पत्र व्यवहार केलेला आहे आणि त्याचा पाठपुरावा सुरु आहे.

प्रत्येक न्यायालयाकरिता पदे मंजूर करण्यात आलेली आहेत. सदर सहा न्यायालयांचे नियोजन शासनाने सन २०१२-१३ मध्ये केलेले आहे तरी सुध्दा विशेष न्यायालये का स्थापन होत नाहीत ? व सदर न्यायालये महसूली क्षेत्रानुसार करण्यात येत आहेत कि अन्य प्रकारे करण्यात येत आहेत ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, नाशिक येथे निधी अजून मंजूर झालेला नाही. पुणे येथे जागेची अडचण आहे. अमरावती येथे जुन, जुलै पर्यंत नवीन इमारत कार्यान्वीत होणार आहे, असे सह सचिव विधि व न्याय विभागाने सूचित केलेले आहे. व सदर न्यायालये विभागीय पातळीवर स्थापन होणार आहेत.

यामध्ये सर्वात महत्त्वाचा मुद्दा असा आहे की, आदिवासी लोकांच्या यामध्ये फार व्यथा आहेत. त्या अनुषंगाने समितीने सुचित केले की, नंदूरबार, गडचिरोली, पालघर ही आदिवासी जिल्हे आहेत. या न्यायालयांच्या शाखा अशा ठिकाणी सुध्दा सुरु करता येतील का याबाबतचा विचार देखील करण्यात यावा.

विशेष न्यायालयाच्या अगोदर एक प्रक्रिया आहे ती म्हणजे प्रत्येक जिल्ह्यासाठी एक अतिरिक्त जिल्हाधिकारी या कामासाठी देण्यात आलेले आहेत. अॅट्रासिटी दाखल झालेल्या गुन्ह्यांच्या सुनावण्या घेण्यासाठी अतिरिक्त जिल्हाधिका-यांची यामध्ये नेमणूक करण्यात आलेली आहे. त्याबाबतची सुनावणी होते किंवा नाही असे अजूनपर्यंत तरी आढळून आलेले नाही. सदर पद याच कामासाठी निर्माण केलेले आहे. असा मुद्दा समितीने उपस्थित केला असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, विशेष न्यायालयाबाबत एक तरतूद अशी करण्यात आलेली आहे की, उप विभागीय स्तरावर अतिरिक्त जिल्हा न्यायालये आहे त्यांना अशा प्रकारच्या सूचना देण्यात आलेल्या आहेत. सध्या पाच जिल्ह्यामध्ये असे न्यायालये सुरु झालेली आहेत. लवकरच संपूर्ण महाराष्ट्रामध्ये असे न्यायालये सुरु होणार आहेत.

सदर बाब ही अतिरिक्त जिल्हाधिकारी यांच्याशी संबंधीत नसून ती अतिरिक्त जिल्हा न्यायालयाशी संबंधीत आहे. प्रत्येक जिल्ह्यामध्ये सामाजिक न्याय भवन सुरु करावयाचे होते तेव्हा मनुष्यबळ पदे निर्माण करते वेळेस अशा प्रकारचा मुद्दा त्यावेळेस उपस्थित झाला होता. अॅट्रासिटी अंतर्गत दाखल झालेल्या गुन्ह्यांच्या सुनावण्या घेण्यासाठी अतिरिक्त जिल्हाधिकारी हे पद निर्माण झालेले होते. ही बाब समितीने निदर्शनास आणली असता सचिव, सामाजिक न्याय यांनी सांगितले की, सदर बाब तपासून घेण्यात येईल.

समितीने पुढे विचारणा केली की, अॅट्रासिटी अंतर्गत दाखल झालेल्या गुन्ह्यांसाठी पिडीतांना जी रक्कम देण्यात येते ती अर्थसंकल्पीय रक्कम किती असते आणि किती प्रमाणात ती खर्च होत असते ? यावर सचिव, सामाजिक न्याय यांनी सांगितले की, अॅट्रासिटी १५ डिसेंबर, २०१६ अखेरची माहिती २०११-१२ मध्ये १२१४ गुन्हे घडलेले आहेत आणि ११८८ पात्र लाभार्थी यामध्ये होते. त्यापैकी १०१७ लाभार्थ्यांना लाभ देण्यात आलेला आहे व त्यावर २.०३ कोटी रुपये एका वर्षात खर्च करण्यात आलेले आहे. २०१२-१३ मध्ये एकूण १२९० लाभार्थ्यांना याबाबतचा लाभ देण्यात आलेला आहे व यासाठी २.१५ कोटी रुपये खर्च करण्यात आलेले आहे. सन २०१३-१४ मध्ये १५८४ लाभार्थी आहेत आणि त्यांच्यावर ८.६४ कोटी रुपये खर्च करण्यात आलेले आहेत. लाभार्थ्यांना सरासरी १४०० रुपये लाभ यामध्ये मिळत असतो.

एका लाभार्थ्याला साधारणपणे किती रुपये मिळतात ? अशी विचारणा समितीने केली असता सचिव, सामाजिक न्याय यांनी सांगितले की, यामध्ये कमीत कमी ८५ हजार रुपयांपासून ते ८ लाख रुपयांपर्यंत लाभ देण्यात येत असतो.

तीन ठिकाणी विशेष न्यायालये सुरु झालेले आहेत आणि उर्वरित तीन ठिकाणी सुरु झाले पाहिजेत. या अनुषंगाने समितीने सुचित केले की, जी तीन न्यायालये उघडण्यात आलेली नाहीत, त्याबाबत समाजकल्याण विभागाने पुढाकार घ्यावा आणि विधि व न्याय विभागासोबत चर्चा करून त्यासाठी निधिची काही आवश्यकता आहे असे म्हटले आहे त्याप्रमाणे विधि व न्याय विभागाने कार्यवाही करावी.

तसेच ३ ठिकाणी फास्ट ट्रॅक कोर्ट झाले उर्वरित ३ ठिकाणी होणे गरजेचे आहे. झालेल्या चुकांबद्दल तक्रार करण्यात येते, त्याची देखील दखल घ्यावी. कन्व्हीक्शन रेट वाढला पाहिजे. मागील वर्षापासून आता हा दर ८.५३ टक्के पर्यंत पोहचला आहे. यामध्ये आणखी वाढ करण्यात यावी.

२.१६१ परिच्छेद क्र. २.४.११.१ मंजूर पदे तसेच प्रत्यक्ष भरलेल्या पदांची स्थिती :

मंजूर पदांच्या व्यवस्थापनाबद्दल सांगताना विभागीय सचिवांनी सांगितले की, सध्याच्या परिस्थितीनुसार गट अ मध्ये एकूण १८३ पदे मंजूर आहेत. त्यापैकी ७८ पदे भरलेली आहेत आणि रिक्त पदांची संख्या ४१ टक्के आहे. गट ब मध्ये एकूण १०१ पदे मंजूर आहेत. त्यापैकी भरलेली पदे ३९ आहेत आणि रिक्त पदांची संख्या ६२ टक्के आहे. गट क मध्ये २४८८ पदे मंजूर आहेत. त्यापैकी १७७१ पदे भरलेली आहेत आणि रिक्त पदांची संख्या २८ टक्के आहे. गट ड मध्ये २५९८ पदे आहेत. त्यापैकी १२४५ पदे भरलेली आहेत आणि रिक्त पदांची संख्या ५२ टक्के आहे. एकूण ५३७० पदे मंजूर आहेत. त्यापैकी ३१६५ पदे भरली आहेत आणि रिक्त पदांची टक्केवारी ४०.७५ टक्के आहे.

विभागाच्या बळकटीकरणाचा प्रस्ताव आयुक्तालयाचे पत्र क्रमांक २००९/२०१५ अन्वये शासनाला सादर केले आहे. म्हणजे सध्याच्या आकृतिबंधाप्रमाणे ४० टक्के पदे रिक्त आहेत. असे असताना नवीन पदे निर्माण करून विभाग काय करणार आहात ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, मूळात यामध्ये आता सुधारित आकृतीबंध केला आहे. कारण दोन्ही विभाग आता वेगवेगळे झाले आहे. अनुसूचित जाती कल्याण समिती आणि विमुक्त जाती कल्याण समिती व इतर मागासवर्गीय हे विभाग आता वेगवेगळे झाले आहेत. दोन्ही विभागाचा आकृतीबंध तयार करून तसा प्रस्ताव वित्त विभागाला सादर केला होता. पण वित्त विभागाने आता २९ जून २०१७ रोजी नवीन परिपत्रक काढले आहे. त्यामध्ये त्यांनी अनेक निर्बंध टाकले आहेत की, अनावश्यक पदे आपण अॅबॉलिश करावीत. काही पदांना ग्रुपिंग करावे आणि इतरही काही अनेक अटी आहेत. एकंदरीत त्यातून बचत होत असेल तरच पद भरतीकरिता मान्यता देण्यात येईल. त्यामुळे २९ जून, २०१७ रोजीच्या परिपत्रकानुसार विभागाने जो आकृतीबंध सादर केला होता तो आता सुधारित करावा लागेल.

२.१६२ ज्या दोन स्वतंत्र केलेल्या अनुसूचित जाती कल्याण व विमुक्त जाती आणि भटक्या जमाती या विभागाची नवीन आकृतीबंधानुसार ५३७० च्या तुलनेत एकूण पदे किती आहेत ? तसेच सध्याच्या स्थितीत इतकी पदे रिक्त असताना विभागाकडून ज्या योजना राबविण्यात येत आहेत त्यातील एकही योजना कमी करण्यात येत नाही.मग या योजना सुरळीत राबविण्यासाठी कोणते नियोजन, कोणती यंत्रणा आहे की आऊट सोर्सिंग करण्यात येते अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, वसतिगृहामधील फॅसिलिटी मॅनेजमेंट आहे आणि पर्टिक्युलरली गट ड चे जे कर्मचारी आहेत ते वसतिगृह आणि आश्रमशाळांमधील संपूर्ण आपण आऊट सोर्सिंग केले आहेत. एजन्सीच्या माध्यमातून ते आऊट सोर्सिंगने या सेवा करून घेतो.त्यानंतर व्हॅलिटीडी कमिटीसाठी जे मनुष्यबळ लागते ते बार्टीकडून समता दुताच्या माध्यमातून उपलब्ध करून घेतले आहे.ते सुद्धा आऊट सोर्सिंगचे आहे.त्यामुळे पदे रिक्त असली तरी मनुष्यबळ आऊट सोर्सिंगच्या माध्यमातून उपलब्ध केले आहे.

शहरी भागामध्ये रमाई योजना राबवितात काही अडचणी येत असतील तर त्यासंबंधी काही प्रस्ताव आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, रमाई योजनेच्या बाबतीत शहरी भागामध्ये थोडे अपयश आले आहे.कारण प्रामुख्याने जागेच्या अडचणी आहेत. शहरी भागामध्ये रमाई योजनेतर्गत घरकूल उभारण्यासाठी आपण २.५ लाख इतके अनुदान देतो.एमएमआर रिजनमध्ये आपण ३०० चौ.फूटाचे घर बांधावयाचे असेल तर ३५ ते ४० लाखाच्या खाली घर आपल्याला बांधता येत नाही.या योजनेत सुधारणा करण्याचे प्रस्तावित केले आहे.आता म्हाडा ज्याप्रमाणे एसआरए योजना राबविते. त्या धर्तीवर रमाई योजना राबविली तर ही योजना ख-या अर्थाने यशस्वी होऊ शकेल. सध्या सिंगल इन्डीपेन्डन्ट टेनामेंट आपल्या योजनेमध्ये आहे. पण ते मोठ्या महापालिकांमध्ये शक्य नाही. We have to go for high-rise.जागा जर महापालिका, सिडको किंवा एमएमआरडीए यांची असेल तर आणि ती जागा विनामुल्य उपलब्ध करून दिली आणि त्याला क्रेडीटशी लिंक करून दिले तरच महापालिका क्षेत्रामध्ये हे यशस्वी होईल.

शहरी भागामध्ये अशा योजना गृहनिर्माण विभागामार्फत राबविल्या तर जास्त उपयुक्त होईल ही बाब महालेखाकारांनी निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, गृहनिर्माण विभागातर्फे ऑलरेडी पीएमएवाय ही योजना आहेच. ती योजना महापालिका आणि नगरपालिका क्षेत्रामध्ये आहे. पण पीएमएवाय ही सोशल कन्व्हेअन्सच्या अंतर्गत जे लाभार्थी आहेत त्यांच्यासाठी आहेत आणि सोशल कन्व्हेअन्सच्या बाहेरील लाभार्थ्यांसाठी आपल्याला दुसरा मार्ग काढावा लागेल.

नवीन आराखडा संदर्भात सांगताना विभागीय सचिवांनी सांगितले की, मागील पदे ५३७० इतकी होती आणि आता आपण नवीन आराखड्यामध्ये त्यामध्ये वाढ करून ती पदे ७०१३ करीत आहोत. इतर रिक्त राहणारी पदे २७३५ असतील.सध्या एकूण भरलेली पदे ३१६५ आहेत.रिक्त पदे २२०५ आहेत आणि नवीन आराखड्यानुसार २७३५ रिक्त पदे होतील.जुनी पदे आणि नवीन वाढीव पदे विचारात घेता साधारणपणे ५०० पदे वाढवून मागितली आहेत.

पण ७०१३ आणि ५३७० मध्ये सुमारे १७०० पदांचा फरक आहे. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, अगोदरची मंजूर पदे भरलेली आहेत.

एकूण आराखडा एससी आणि व्हीजेएनटीचा ७०१३ होत आहे आणि पूर्वीची पदे ५३७० इतकी होती तर त्यामध्ये सुमारे १७०० पदांची वाढ होत असताना फक्त ५०० पदेच वाढतात असे कसे म्हणता येईल यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, यामध्ये अधिकारी आणि कर्मचारी या सर्वांचे मिळून ते १७०० पदे होतात. पण यामध्ये आपण १८७ कंत्राटी पदे दाखविली आहेत आणि ९२५ पदे नियमित कर्मचारी म्हणून दाखविली आहेत.या १७०० पदांमध्ये काही पदे कंत्राटी असली तरी इतर सर्व पदे नव्यानेच भरावी लागतील. म्हणजे आपण एकूण १७०० पदे वाढवित आहात.

जोपर्यंत ही पदे भरणार नाहीत तोपर्यंत विभागाकडून राबविण्यात येणा-या योजनांची कामे सुरळीत होणार नाहीत.त्यामुळे ही पदे भरण्यासाठी शासनाने गांभीर्याने विचार करावा आणि शासनाने यासाठी पाठपुरावा करावा.

३ अभिप्राय व शिफारशी :

३.१ परिच्छेद क्र. २.४ : “सामाजिक न्याय आणि विशेष सहाय्य विभागाचे लेखापरिक्षण”

समाजातील दुर्बल घटक विशेषतः अनुसूचित जाती व नवबौद्ध (SC), विमुक्त जाती (DTs), भटक्या जमाती (NTs), इतर मागास वर्ग (OBCs), विशेष मागास वर्ग (SBCs) आणि शारीरिकदृष्ट्या अपंग व्यक्तींना सामाजिक अन्याय व शोषणापासून संरक्षित करणे, त्यांची सामाजिक, शैक्षणिक आणि आर्थिक उन्नती करण्याची जबाबदारी सामाजिक न्याय आणि विशेष सहाय्य विभागाची आहे. त्याअनुषंगाने भारत सरकार व महाराष्ट्र शासनाच्या शैक्षणिक व आर्थिक योजनांची जिल्हा प्रशासनामार्फत अंमलबजावणीचे संनियंत्रण करणे, अनुसूचित जातीच्या विद्यार्थ्यांकरिता शासकीय वसतिगृहे स्थापन करणे व त्यांची देखभाल करणे, सक्षम प्राधिका-यांच्या मार्फत दिलेल्या जाती प्रमाणपत्रांची पडताळणी करणे इत्यादी महत्वाची कार्ये विभागाकडून केली जातात. विभागाच्या यशस्वी चालनाकरिता उद्दीष्टे व ध्येय यासह कार्यक्षेत्राला व्यापणारा निश्चित जनादेश, विश्वसनीय माहिती, अंतर्गत नियंत्रण आणि संनियंत्रण कार्यतंत्र या बाबींची देखील आवश्यकता आहे.

या बाबींची पूर्तता झाली आहे किंवा कसे यासाठी महालेखाकारांनी सन २००८-०९ ते २०१२-१३ या कालावधीत कार्यसिध्दी लेखापरिक्षण केले. या लेखापरिक्षणाचे उद्दीष्ट पुढील गोष्टींचा आढावा घेणे हे होते :

- विभागाने उद्दीष्ट साध्य करण्यासाठी प्रभावी नियोजन केले होते काय ? ,
- योजनांची अंमलबजावणी काटकसरीने केली गेली काय ? ,
- निधीची पुरेशी उपलब्धता, वित्तीय नियमांशी सुसंगत वित्तीय व्यवस्थापन, अर्थसंकल्पीय पध्दती व वित्तीय प्रतिवेदन प्रणाली परिपूर्ण होत्या.
- अंतर्गत नियंत्रण व प्रभावी संनियंत्रण पध्दती अस्तित्वात होती आणि
- विभागाचे उत्तरदायित्व पार पाडण्यासाठी मनुष्यबळ व त्याचा वापर पुरेसा होता.

परंतु या लेखापरिक्षणात नियोजन, वित्तीय व्यवस्थापन, योजनांची अंमलबजावणी, वस्तुंची खरेदी इत्यादी मधील उणिवा दिसून आल्या. शासकीय व अनुदानित वसतिगृहे आणि आश्रमशाळा यांची निरीक्षणे तसेच अंतर्गत लेखापरिक्षण यांचे इष्टांक पूर्ण करणेत कमतरता आढळून आली. जरी अनुसूचित जाती, इतर मागासवर्ग, विमुक्त जाती आणि भटक्या जमातीमधील विद्यार्थ्यांना शिक्षण शुल्क प्रदानाची सूट होती तरी त्यांच्याकडून शिक्षण शुल्क घेतले गेले. मोटार वाहन प्रशिक्षण योजनेमध्ये विभागाने लाभार्थी निवडीसाठी निकष निश्चित केले नव्हते. अनुसूचित जाती व इतर मागास वर्गातील लाभार्थ्यांच्याबाबत जाती प्रमाणपत्र देण्याचे व त्याच्या पडताळणीचे विनियमनाचे नियम तयार करण्यात ११ वर्षांचा विलंब झाला. क्षेत्रीय कार्यालये व आयुक्त यांच्यातील समन्वयाच्या अभावामुळे एलसीडी दूरचित्रवाणी संच, अंथरुण व अन्य वस्तुंची अनावश्यक, अतिरिक्त व दुबार खरेदी झाली.

३.२ परिच्छेद क्र. २.४.६ : “नियोजन”

३.३ परिच्छेद क्र. २.४.६.१ : “निवासी शाळांच्या बांधकामासंबंधी नियोजनातील उणिवा”

३५३ अनुसूचित जातीच्या मुलांच्या निवासी शाळांपैकी पहिल्या टप्प्यात शासनाने (जून, २००६) १०० निवासी शाळा बांधण्याचे उद्दिष्ट होते. यासाठी विभागाने रु. ४४२ कोटीच्या (रु. ४.४२ कोटी प्रति शाळा) खर्चास प्रशासकीय मान्यता दिली (फेब्रुवारी, २००७). जेथे साक्षरतेचा दर ५५ टक्क्यांपेक्षा कमी आहे व वसतिगृहांच्या कमी सोयी उपलब्ध आहेत अशा तालुक्यांना प्राधान्य देण्याचे शासनाने ठरविले. मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखालील समितीने १०० निवासी शाळांची यादी निश्चित केली. आयुक्त व १० सहाय्यक आयुक्तांनी रु. ५७१.१७ कोटी आहरित करून सार्वजनिक बांधकाम विभागास शाळांच्या बांधकामांकरिता जमा (मार्च, २००७ ते एप्रिल, २०१२) केले. परंतु राज्यात साक्षरतेचे प्रमाण ५५ टक्क्यांपेक्षा कमी असणारे ९९ तालुके होते. त्यापैकी केवळ ३५ तालुके पहिल्या टप्प्यात निवासी शाळांच्या स्थापनेकरिता निवडले गेले, मंजूर केलेल्या १०० निवासी शाळांपैकी २४ शाळा ५५ टक्क्यांपेक्षा कमी साक्षरता असणा-या तालुक्यांमध्ये होत्या, १५ ठिकाणे जमिनीच्या उपलब्धते अभावी बदलावी लागली व त्यापैकी दोन शाळांसाठी बदललेल्या ठिकाणी देखील जमीन उपलब्ध नव्हती त्यामुळे तेथे कामाला सुरुवात होऊ शकली नाही. मार्च, २०१३ अखेरपर्यंत सार्वजनिक बांधकाम विभागामार्फत १०० निवासी शाळांपैकी केवळ ६३ शाळा पूर्ण होऊन हस्तांतरीत होऊ शकल्या असे आक्षेप महालेखाकारांनी त्यांच्या परिच्छेदात नमूद केले आहेत.

सदरहु विषयावर साक्षीदरम्यान विभागीय प्रतिनिधींनी समितीसमोर सांगितले की, अनुसूचित जातीची लोकसंख्या, त्यांच्या गरजा, त्यांचा साक्षरता दर या तीन गोष्टींचा विचार करुन तालुके निश्चित करण्यात आले होते व त्याआधारे पहिल्या टप्प्यात १०० निवासी शाळांची निवड करण्यात आली. सद्यःस्थितीत समितीची साक्ष लागेपर्यंत १०० पैकी ८१ शाळा सुरु आहेत. ७६ निवासी शाळांच्या इमारतींचे बांधकाम पुर्ण झालेले आहे. २ शाळा शासकीय वसतिगृहाच्या इमारतीत व ३ शाळा भाड्याच्या इमारतीत कार्यरत असून ५ ठिकाणी इमारत बांधकाम पुर्ण झालेले असून हस्तांतरण बाकी आहे, ७ शाळांचे बांधकाम प्रगतीपथावर आहे, ६ शाळांकरिता जागा उपलब्ध झाल्या असून प्रशासकीय मान्यता व अंदाजपत्रक स्तरावर कार्यवाही सुरु आहे. तसेच अद्यापही ६ ठिकाणी जागा उपलब्ध नसल्यामुळे जागा उपलब्ध करुन घेण्याची कार्यवाही प्रगतीपथावर असून जर तेथे जागा मिळाल्या नाहीत तर शाळा स्थलांतरीत करण्याबाबतची कार्यवाही करण्यात येईल. अशा एकूण १९ (७ + ६ + ६) या प्रलंबित असलेल्या वसतिगृहाच्या बांधकामाची माहिती देण्यात आली असे समितीसमोर सांगण्यात आले. शासनाने हे काम करण्याचे धोरण सन २००६-०७ मध्ये आखले व आता सन २०१७ सुरु आहे. १० वर्षे पुर्ण होवून देखील या शासनाच्या धोरणाची व निर्णयाची अंमलबजावणी न होणे ही बाब गंभीर स्वरूपाची असून या शाळा बांधण्याचे नियोजन किती वर्षांचे होते, त्या कालावधीत ते पुर्ण करण्यासाठी कोणते प्रयत्न करण्यात आले, त्यातील किती लक्ष्यपूर्ती करण्यात आली, किती इमारती नियोजित वेळेत पुर्ण झाल्या, किती पुर्ण होवू शकल्या नाहीत, त्यामागील कारणमिमांसा व अडचणी तसेच या सर्वांसाठी जबाबदारी निश्चित करणे या सर्व बाबींचे विभागाने काय नियोजन केले होते अशी विचारणा समितीने केली असता या शाळांचे काम कधीपर्यंत पुर्ण करायचे याबाबत शासन निर्णयामध्ये स्पष्ट उल्लेख नाही. मात्र त्याच वर्षी सार्वजनिक बांधकाम विभागाला बांधकामासाठी निधी उपलब्ध करुन देण्यात आला होता व सन २०१२ पर्यंत ही सर्व बांधकामे पुर्ण होणे अपेक्षित होते. विभागाने बांधकामासाठी तरतूद केलेला पुर्ण निधी सार्वजनिक बांधकाम विभागाकडे हस्तांतरीत केला म्हणजे सामाजिक न्याय विभागाची जबाबदारी संपली असे नाही. शासनस्तरावर अनेक ठिकाणी कामांची आवश्यकता असताना त्यासाठी निधी प्राप्त होत नाही अथवा कामाच्या प्रगतीनुसार निधी टप्प्याटप्प्याने वितरीत करण्यात येतो. असे असतानाही केवळ सामाजिक न्याय विभागात हा संपुर्ण निधी अगोदरच प्राप्त होत असतानाही ठरविलेल्या उद्दिष्टपूर्तीकरिता योग्य नियोजन करण्याचे व त्याची अंमलबजावणी करण्याची जबाबदारी ही पुर्णतः विभागाची असताना या संपुर्ण प्रकरणात विभागाचे कुठेही नियोजन दिसून येत नाही. ही सर्व कामे विहित मुदतीत पुर्ण न होण्याची मुख्य कारणे हे नियोजनातील उणिवा व संनियंत्रणाचा अभाव आहे. शाळांसाठी आवश्यक असलेल्या जागांची उपलब्धता नसतानाही बांधकामासाठीचा पुर्ण निधी सार्वजनिक बांधकाम विभागाकडे हस्तांतरीत करणे ही बाब तर अनाकलनियच आहे. या शाळांच्या बांधकामासाठी लागणा-या निधीची तत्त्वतः तरतूद करुन तो टप्प्याटप्प्याने वितरित करणे विभागाला सहज शक्य असताना गत ८ ते १० वर्षांपासून हा निधी अडवून विनावापर ठेवण्याची आवश्यकता नव्हती. परिणामी अन्य सार्वजनिक हिताच्या कामांसाठी देखील हा निधी वापरणे शक्य झाले नाही. इतक्या वर्षांपासून हा निधी अखर्चित पडून असताना वित्त विभागाचे यावर कोणतेही नियंत्रण नाही. दिलेल्या निधीचा उपयोग वा वापर कसा व केव्हा होतो याचे मुल्यांकन वित्त विभागाच्या स्तरावरून देखील होणे अपेक्षित असताना या बाबी प्रत्येक वर्षाच्या आर्थिक तरतूदी निश्चिती करताना वित्त विभागाच्या देखील लक्षात येणे अभिप्रेत व आवश्यक होते. केवळ निधी दिला म्हणजे विभागाची जबाबदारी संपत नाही. त्याचा प्रत्येक टप्प्यावरील व स्तरावरील वापराचा आढावा व मुल्यांकन हे विभागाने घेणे आवश्यक आहे. केवळ प्रशासकीय मान्यता देवून हा कोट्यावधीचा निधी सार्वजनिक बांधकाम विभागाकडे ८ ते १० वर्षे हस्तांतरीत करण्यात आला. आजतागायत काही ठिकाणी येणा-या अडचणी देखील सोडविण्यात आलेल्या नाहीत. एवढेच नव्हेतर आज जर त्या शाळांचे बांधकाम सुरु करावयाचे झाल्यास अंदाजित खर्चात देखील मोठ्या प्रमाणात वाढ होण्याची शक्यता आहे. त्यावेळेस निश्चित केलेल्या व प्रशासकीय मान्यतेत घेतलेल्या खर्चात हे काम आता होणे शक्य नाही. अशा परिस्थितीत सुधारीत प्रशासकीय मान्यता घेण्याची व त्यासाठी लागणा-या अतिरिक्त खर्चाची जबाबदारी नाहक शासनावर पडते. परिणामी विभागांतर्गत नियोजनाच्या अभावाचा भूदंड शासनाच्या तिजोरीवर पडणार आहे. १० वर्षे जागेच्या उपलब्धतेची वाट पाहून आता जर विभाग दुस-या तालुक्यात जागा मिळविण्याचा प्रयत्न करीत असेल तर हा निर्णय घेण्यास १० वर्षे लागण्याचे कोणतेही कारण नाही. कोणत्याही परिस्थितीत अशाप्रकारे निधी अडवून ठेवणे हे आर्थिक शिस्तीला धरुन होणार नव्हते. अतः दि.३१ मार्च, २०१७ अखेरपर्यंत प्रस्तावित निवासी शाळांकरिता जागा उपलब्ध होऊ शकत नसल्यास विभागाने हा निधी वर्षाअखेरीस समर्पित करावा व आवश्यकता पडल्यास पुढील आर्थिक वर्षात पुन्हा निधी प्राप्त करुन घ्यावा असेही समितीने सूचित केले.

यासंदर्भात वित्त विभागाने देखील आवश्यक ती उपाययोजना अशा निधीच्या तरतूदीबाबत करणे आवश्यक असल्याचे मत समितीने व्यक्त केले. साक्षीदरम्यान समितीने ज्या निवासी शाळांचे बांधकाम पुर्ण होवून सुरु आहे त्याचा आढावा घेतला

असता कोट्यावधी रुपयांचा निधी खर्च करून देखील या शाळांमध्ये विद्यार्थ्यांची संख्या अतिशय नगण्य असल्याचे दिसून आले. एवढ्या मोठ्या प्रमाणात शासनाने निवासी शाळांचे बांधकाम करून तिथे सर्व पायाभूत सुविधा देण्याचा प्रयत्न केला. परंतु जर त्या ठिकाणी विद्यार्थ्यांची संख्याच कमी असेल तर या निधीचा कितपत उपयोग झाला याचाही विचार करण्याची आवश्यकता आहे व हा निधीचा अपव्यय ठरणार असून हे कदापि समर्थनीय ठरू शकत नाही. अशा शाळांमध्ये विद्यार्थ्यांची संख्या वाढण्यासाठी विभागाच्या स्तरावरून प्रयत्न, प्रोत्साहन व प्रबोधन करून योजनांचा प्रचार व प्रसार करण्याची आवश्यकता आहे.

शिफारस :

३.४ शासनाने हे निवासी शाळांच्या बांधकामाचे धोरण सन २००६-०७ मध्ये आखले होते. परंतु तेव्हापासून आता सन २०१७ पर्यंत हे उद्दिष्ट साध्य करण्यास व निश्चित केलेल्या उद्दिष्टांची अंमलबजावणी करण्यास इतका अमर्याद विलंब लागणे ही गंभीर बाब असून कदापि समर्थनीय नाही. त्यातील पहिल्या टप्प्याचा निर्णय सन २००६ मध्ये घेतलेला असून त्यात १०० शाळा बांधण्याचे धोरण निश्चित करण्यात आले होते, ज्याचे बांधकाम सन २०१२ पर्यंत पूर्ण करायचे होते व या सर्व कामांसाठी निधीची तरतूद करून ती विभागास प्राप्त होऊन व तो संपूर्ण निधी सार्वजनिक बांधकाम विभागास हस्तांतरीत देखील झालेला असताना नियोजनाअभावी त्यापैकी केवळ ७६ शाळा पूर्ण होऊ शकल्या व ५ शाळांचे हस्तांतरण सामाजिक न्याय विभागास करणे बाकी आहे. ७ शाळांचे बांधकाम प्रगतीपथावर आहे. ६ शाळांकरिता जागा उपलब्ध झाल्या असून प्रशासकीय मान्यता व अंदाजपत्रकीय स्तरावर कार्यवाही सुरू आहे व अद्यापही ६ ठिकाणी जागा उपलब्ध नाही. कामाची प्रगती अशी असताना या सर्व कामांसाठी तरतूद असलेला पूर्ण म्हणजे रु.५७१.१७ कोटी एवढा निधी सन २००७ ते २०१२ मध्येच सार्वजनिक बांधकाम विभागाकडे वर्ग करण्यात आला, जो सार्वजनिक बांधकाम विभागाकडे जवळजवळ १० वर्षे वापराविना पडून राहिला व काही ठिकाणी तर शासनाने आता अमर्याद विलंबाने जागेअभावी दुस-या तालुक्यात जागा घेऊन या शाळा बांधण्याचा निर्णय घेणे. या सर्व बाबी गंभीर स्वरूपाच्या असून विभागांतर्गत नियोजनाच्या अभावामुळे विभागाला ठरविलेले उद्दिष्ट साध्य करता आले नाही. अतः शासनाने या शाळा तात्काळ या आर्थिक वर्षाअखेरपर्यंत पूर्ण करण्याचा प्रयत्न करावा व त्या पूर्ण होऊ न शकल्यास त्यासाठीचा शिल्लक व विनावापर पडून असलेला निधी आर्थिक वर्षाअखेरीस समर्पित करावा. तसेच या संपूर्ण प्रकरणी जबाबदार अधिका-यांवर कारवाई करण्यात यावी व यासंदर्भात केलेल्या कारवाईची माहिती समितीस ३ महिन्यात देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.५ सदरहु प्रकरणी १०० निवासी शाळा बांधण्याचा निर्णय सन २००६ मध्ये घेऊन यासाठीचा संपूर्ण तरतूद रु.५७१.१७ कोटी एवढा निधी आहरित करून सन २००७-२०१२ या कालावधीत सार्वजनिक बांधकाम विभागाकडे ठेवीच्या आधारावर (Deposit Basis) (जो लॅप्स होत नाही) जमा करण्यात येणे व तो अमर्याद कालावधीकरिता विनावापर पडून राहणे ही गंभीर स्वरूपाची वित्तीय अनियमितता आहे. विभागाच्या ढिसाळ नियोजनामुळे कामाचे उद्दिष्ट गाठण्याचे प्रमाण व त्यासाठी लागणारा कालावधी यात इतकी तफावत व अनिश्चितता असेल तर हा संपूर्ण निधी एकाच वेळी विभागाला देण्याची आवश्यकता नव्हती व तो टप्प्याटप्प्याने कामाच्या स्थितीचा व प्रगतीचा आढावा घेऊनच वितरीत करणे आवश्यक होते. परिणामी मोठ्या प्रमाणात निधी अमर्याद कालावधीकरिता विनावापर पडून राहिला. कामे विहित वेळेत पूर्ण न झाल्यामुळे बांधकामाच्या खर्चात देखील वाढ होते, ज्यासाठी सुधारीत प्रशासकीय मान्यता घेणे बंधनकारक ठरते व यामुळे शासनावर पडणा-या अतिरिक्त आर्थिक भुर्दंडामध्ये देखील वाढ होते. अतः या निधीची तरतूद व वितरणाच्या पद्धतीबाबत वित्त विभागाने आढावा घेऊन अशा बाबीसंदर्भात गांभीर्याने निर्णय घेऊन आवश्यक निधीचीच तरतूद अथवा वितरण करणे आवश्यक आहे. वित्त विभागाकडून देखील निधी वितरणाची क्लिष्ट व वेळखाऊ कार्यपद्धती पाहता तसेच वर्षाअखेरीस निधी व्यपगत होऊ नये अथवा समर्पित करावा लागू नये म्हणून अशाप्रकारे निधी अगोदरच आहरित करून ठेवण्यामागे विभागाचा कल जास्त दिसतो. ही देखील वस्तुस्थिती आहे. अशा परिस्थितीत विभागाने आहरित निधी वेळेत व योग्य नियोजनबद्धरित्या खर्च करावा अथवा असा निधी विनावापर पडून न ठेवता त्याचा अन्य सार्वजनिक हिताच्या कामांसाठी उपयोग करावा ह्या विषयी निर्बंध घालण्यात यावे व यासंदर्भात आवश्यक ती उपाययोजना करावी व यासंदर्भात केलेल्या कारवाईची माहिती समितीस ३ महिन्यात देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.६ ज्या निवासी शाळा बांधून पूर्ण झाल्या आहेत त्यामध्ये शिक्षण घेत असलेल्या विद्यार्थ्यांच्या संख्येचा समितीने आढावा घेतला असता प्रत्येक शाळांमध्ये विद्यार्थ्यांची संख्या अत्यंत नगण्य व नाममात्र दिसून आली. कोट्यावधी रुपयांचा निधी या शाळांच्या बांधकामावर खर्च झालेला असून शाळेची इमारत, शाळेमधील सर्व पायाभूत सुविधा याबाबत शासनस्तरावरून सर्व

पुर्तता झाल्यावर या शाळांमध्ये विद्यार्थी संख्या अत्यंत नाममात्र असणे या बाबी निश्चितच समर्थनीय व शासनाला भूषणावह नसून झालेल्या खर्चाचा अपव्यय करणारी आहे. अतः या शाळांमध्ये येणा-या विद्यार्थ्यांची संख्या वाढविणेसाठी विभागाच्या स्तरावरून प्रयत्न, प्रोत्साहन व प्रबोधन करून योजनांचा प्रचार व प्रसार करण्यात यावा व या केलेल्या खर्चाचा सदुपयोग करण्यात यावा. तसेच समाजातील ज्या दुर्बल घटकांसाठी व राखीव संवर्गासाठी या निवासी शाळा बांधण्यात आलेल्या आहेत त्या राखीव संवर्गातील विद्यार्थी संख्या कमी मिळत असेल व या निवासी आश्रमशाळांचा पूर्ण क्षमतेने वापर होत नसेल तर अशा परिस्थितीत त्या जागा रिकाम्या ठेवण्याऐवजी अन्य राखीव संवर्गातील विद्यार्थ्यांसाठी त्या खुल्या करता येऊ शकतात काय याची शक्यता विभागाकडून पडताळून घेण्यात यावी व शक्य असल्यास यासंदर्भात आवश्यक ती उपाययोजना करण्यात यावी व यासंदर्भात केलेल्या कारवाईची माहिती समितीस ३ महिन्यात देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.७ परिच्छेद क्र. २.४.६.२ : “खरेदीच्या नियोजनातील उणिवा”

अभिप्राय :

विभाग स्टेशनरी, घोंगड्या, पाणी गरम करण्याची यंत्रे, इनव्हर्टर, बायोमॅट्रिक उपकरणे अशा विविध उपयोगी वस्तुंची खरेदी विद्यार्थ्यांकरिताच्या कल्याणकारी योजनांतर्गत करतो. याकरिता प्रत्यक्ष लाभार्थ्यांची संख्या, वस्तुंच्या वापरासाठीची जागा आदी बाबींचे नियोजन करणे आवश्यक होते. शिवाय, एक केंद्रीय समन्वयित खरेदी पद्धती निश्चित करणे आवश्यक होते जेणेकरून अनावश्यक व दुबार खरेदी होणार नाही. परंतु प्रत्यक्ष गरजेचा आढावा न घेता दूरचित्रवाणी संच, इनव्हर्टर, घोंगड्या, चादरी इत्यादी वस्तू खरेदी केल्या गेल्या ज्या विभागाच्या क्षेत्रीय कार्यालयांमध्ये विनावापर पडून राहिल्या. जिल्हा व विभागीय पातळीवर वस्तू खरेदी झाली अथवा कसे याची खात्री न करता आयुक्त, समाज कल्याण यांचेमार्फत खरेदी करण्यात आली. विभागाद्वारे शासकीय अनुदानित वसतीगृहे आणि निवासी शाळांना घोंगड्या, पुस्तके, जलशुद्धीकरण यंत्रे, गाद्या, चपला इ. सोयीसुविधांचा पुरवठा करीत असताना मालाची खरेदी, वितरण व पुरवठादारांना केलेली रकमेची अदायगी यामध्ये मोठ्या प्रमाणात अनियमितता व गैरव्यवहार झाल्याचे आक्षेप महालेखाकारांनी परिच्छेद क्र.२.४.१० “माल व भांडार व्यवस्थापन” मध्ये विस्तृतरीत्या पुढीलप्रमाणे नमूद केले आहेत. त्यावर समितीने पुढील प्रमाणे परिच्छेदनिहाय चर्चा केली.

३.८ परिच्छेद क्र.२.४.१०.१ : विभागीय उपआयुक्तांनी त्यांच्या अधिनस्थ असलेल्या नविन निवासी शाळा, शासकीय वसतीगृहे तसेच चार नविन शासकीय वसतिगृहांसाठी चादरी, बेड शीट, घोंगड्या, कापसाच्या गाद्या, उशा याकरिता दोन पुरवठा आदेश दिले. आयुक्त समाज कल्याण यांनी देखील अशाच प्रकारचे मालाकरता पुरवठा आदेश दिले. ज्यामुळे रु. ३३.७२ लाख किंमतीच्या वस्तुंची दुबार खरेदी झाली व त्या वस्तु विनावापर पडून होत्या असे आक्षेप महालेखाकारांनी त्यांच्या परिच्छेदात नोंदविले.

३.९ परिच्छेद क्र.२.४.१०.२ : दोन जिल्ह्यात पुरविण्यात आलेल्या सूक्ष्म पोषण आहाराच्या रु. २१.५६ लाख किंमतीच्या ४३५५० बाटल्या कालबाह्य होण्याआधी वाटप न केल्याने रु.२१.५६ लाख निष्फळ खर्च झाले असे आक्षेप महालेखाकारांनी त्यांच्या परिच्छेदात नोंदविले असता पुणे जिल्ह्याची रु.७.४३ लाख रक्कम वसुल झालेली असून सोलापूर जिल्ह्याची रु.१४.१३ लाख रक्कम वसुली संदर्भात उर्वरित रक्कम आश्रमशाळांच्या मुख्याध्यापकांकडून वसुल करण्यात येत असल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले. वास्तविकतः सूक्ष्म पोषण आहाराचे कार्यदेश दि.२१.०५.२०११ चे असून वस्तुंचा पुरवठा दि.११.०७.२०११ ला करण्यात आला. सदरहु उत्पादनाची कालबाह्य होण्याची तारीख (Expiry Date) जुलै, २०१२ व सप्टेंबर, २०१२ एवढी होती. केवळ एक वर्षाची वैधता शिल्लक असलेल्या सूक्ष्म पोषण आहाराच्या बाटल्या विभागाकडून स्विकारण्यात आल्या. त्यांचे ८ ते ९ महिने वाटपही करण्यात आले नाही. बाटल्या कालबाह्य होण्याच्या तारखेअगोदर त्या बदलून देखील घेता येणे शक्य असताना तशा पद्धतीची कोणतीही कार्यवाही विभागाच्या स्तरावरून करण्यात आली नाही. अशा परिस्थितीत केवळ मुख्याध्यापकांवर वितरणाची जबाबदारी निश्चित करून व केवळ त्यांचेकडून वसुलीची कारवाई करून विभाग आपली जबाबदारी टाळू शकत नाही. यासंदर्भात सर्व संबंधितांची चौकशी करून जबाबदार अधिका-यांवर जबाबदारी निश्चित करून रकमेची वसुली त्यांच्याकडून करण्यात यावी असे निदेश समितीने दिले असता सूक्ष्म पोषण आहाराच्या वितरणातील दिरंगाईबाबत जबाबदारी निश्चित करण्यात येईल असे विभागाच्या सचिवांनी समितीसमोर मान्य केले.

३.१० परिच्छेद क्र.२.४.१०.३ : दोन जिल्ह्यांतील १० शासकीय वसतिगृहांमध्ये ६ ते ९ आकाराच्या चप्पल जोडीची आवश्यकता असताना २ ते ५ आकाराच्या ६७४ चप्पल जोड्या पुरविण्यात येणे. परिणामी रु.१.६१ लाखांचा खर्च निष्फळ झाला. तथापि, या

जोड्या बदल करण्यात आल्या असून व आवश्यक त्या आकाराप्रमाणे विद्यार्थ्यांना पुरविण्यात आल्या असून संत रोहिदास महामंडळाने त्या बदलून दिलेल्या असल्यामुळे झालेली खरेदी ही उचित कारणांसाठी झाल्याचे विभागाने त्यांच्या लेखी उत्तरात नमूद केले आहे. तरीही यात संबंधित अधिका-यांचा निश्चितच निष्काळजीपणा असून केवळ चपला बदलून घेतल्या म्हणजे बाबी नियोजित होऊ शकत नाही. याप्रकरणी संबंधितांवर जबाबदारी निश्चित होण्याची आवश्यकता असल्याचे मत समितीने व्यक्त केले.

३.११ परिच्छेद क्र.२.४.१०.४ : ५३४५ बायोमेट्रीक उपस्थिती उपकरणांपैकी ५०५० उपकरणे पुरवठादाराने नोव्हेंबर, २०१३ अखेरपर्यंत पुरविली व त्यापैकी केवळ ३३२१ उपकरणांतील माहिती मध्यवर्ती सर्व्हरवर संकलित केली गेली. मध्यवर्ती सर्व्हरवर माहिती संकलित केल्यानंतर २४ दिवसांपर्यंत समाधानकारक कामानंतर ९० टक्के रक्कम करारनाम्याप्रमाणे पुरवठादारास द्यावयाची होती. त्याप्रमाणे ३३२१ उपकरणांतील माहिती मध्यवर्ती सर्व्हरवर संकलित केल्यानंतर त्यासाठी केवळ रु.८.२३ कोटी रक्कम देय असताना केवळ उपकरणांच्या पुरवठ्यापोटी पुरवठादारास रु.११.६७ कोटी रक्कम वितरीत करण्यात आली. त्याचप्रमाणे बसविण्यात आलेल्या बायोमेट्रीक यंत्रांपैकी जवळजवळ ८०० ते १००० यंत्रे बंद स्थितीत होते. काही मशिनस् अद्यापही स्थापित झाले नव्हते व त्याच्या कराराचा कालावधी देखील संपुष्टात आला होता. तसेच मंत्रालयातील ऑनलाईन मध्यवर्ती सर्व्हरवर डाटा साठवणूक करण्याचे काम अद्याप पूर्ण झालेले नसून सद्यःस्थितीत पेन ड्राईव्हमधून संस्थांमधील विद्यार्थ्यांची हजेरीची प्रत पाठविण्यात येते. याचाच अर्थ विभागाला केवळ खरेदीमध्ये रस होता परंतु घेतलेल्या यंत्रणांचा विहित वेळेत व ठरविलेल्या उद्दिष्टांसाठी योग्यरित्या वापर होत आहे किंवा कसे ? याचा कुठलाही पाठपुरावा विभागाने केल्याचे समितीला दिसून आले नाही.

सदरहू प्रकरणी विभागीय सचिवांनी साक्षीदरम्यान झालेली चूक मान्य केली. सदरहू आक्षेप महालेखाकारांनी सन २०१२-१३ या आर्थिक वर्षासाठी नोंदविलेले असून गत ४ वर्षांत विभागाने अशा गंभीर प्रकरणी कोणतीही कारवाई न करता आता समितीसमोर झालेली चूक विभागाने मान्य केली. विभागाची भूमिका आता समितीसमोर इतकी स्पष्ट आहे तर विभागाने समितीसमोर येण्याअगोदर संबंधितांवर कारवाई करूनच येणे अपेक्षित होते, परंतु तसे करण्यात आले नाही. तरीही समितीने साक्षीदरम्यान या प्रकरणी सर्व संबंधितांवर कारवाई करून व प्रसंगी संबंधितांना निलंबित करूनही समितीला १ महिन्याच्या आत अहवाल सादर करावा असे निदेशित केले असता विभागाने संबंधित १० अधिकारी/कर्मचारी यांना केवळ कारणे दाखवा नोटीस दिल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले. त्यातही संबंधित १० जणांपैकी ८ जण सेवानिवृत्त झाले असून फक्त २ जण सेवेत कार्यरत असून त्यांचे खुलासे मागविण्यात आले आहेत. यावर समितीने सदरहू अधिकारी कोणत्या वर्षी सेवानिवृत्त झाले अशी विचारणा केली असता हे अधिकारी सन २०१४ मध्ये निवृत्त झाल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले. वास्तविकतः महालेखाकारांनी नोंदविलेल्या गंभीर आक्षेपासंदर्भात अधिका-यांवर कोणतीही कारवाई सेवानिवृत्तीपर्यंत विभागाने केली नाही. याचाच अर्थ त्यांना विनाअडथळा सेवानिवृत्त होण्यास विभागाने जाणूनबुजून मदत केल्याचे दिसून येते. यावर जे २ अधिकारी/कर्मचारी अद्यापही सेवेत आहेत त्यांचेकडून खुलासे घेण्यात आलेले आहेत व त्यांनी खुलासे पाठविले नाहीत तर त्यांना आक्षेप मान्य आहे असे गृहीत धरून तात्काळ निलंबित करण्यात येईल असे विभागीय सचिवांनी समितीसमोर मान्य केले. तसेच सेवानिवृत्त झालेल्यांवर चार्जस अंतिम करून पुढील कारवाईसाठी मंत्रालयीन स्तरावर नस्ती पाठविण्यात येईल व सदरहू रक्कम त्यांच्या निवृत्तीवेतनातून वसूल करावयाची झाल्यास त्याप्रमाणे त्यास शासनाची मान्यता घेणे आवश्यक राहील व तात्काळ संबंधितांवर कारवाई करण्यात येईल असे विभागीय सचिवांनी समितीसमोर आश्वासित केले.

३.१२ परिच्छेद क्र.२.४.१०.५ : नागपूर विभागात ६७ शासकीय वसतीगृहे व निवासी शाळा होत्या. विभागीय उप आयुक्त नागपूर यांनी ८९ द्रव क्रिस्टल प्रदर्शन प्रकारचे (LCD) एल.जी.कंपनीचे ४२ इंची दूरचित्रवाणी संच (जानेवारी, २०१२) रु.१८.७२ लाख (प्रति संच रु.४७९९०/-) आयुक्त कार्यालयास कळवून खरेदी केले. तरी पण, समाज कल्याण आयुक्तांनी द्रव क्रिस्टल प्रदर्शन प्रकारच्या (४२ इंची व्हिडीओकॉन मेक) प्रति संच रु.५९३१०/- दराने ४४० दूरचित्रवाणी संचांचा पुरवठा आदेश दिला (एप्रिल, २०१२). ज्यात नागपूर विभागासाठीचे ५० द्रव क्रिस्टल प्रदर्शन प्रकारचे संच अंतर्भूत होते. नागपूर विभागात केवळ ६७ शासकीय वसतीगृहे आणि निवासी शाळा असल्याने ८९ द्रव क्रिस्टल प्रदर्शन प्रकारच्या दूरचित्रवाणी संचांपैकी २२ जादा संचांकरिता रु.१३.०५ लाख टाळता येण्याजोगा अतिरिक्त खर्च झाला. जरी द्रव क्रिस्टल प्रदर्शन प्रकारच्या दूरचित्रवाणी संचांच्या किंमतीत संच बसविण्याची किंमत अंतर्भूत होती तरी समाज कल्याण आयुक्तांनी रु.२.३५ कोटी संच बसविण्याअगोदरच अदा केले. विभागाने दोन बॅटरीसह इनव्हर्टर असे ९०४ संच खरेदी करणे कामी मे.गुस्टो फार्मा यांना रु.३.९२ कोटी किंमतीचे पुरवठा आदेश दिले (एप्रिल, २०१२). जरी पुरवठ्याच्या किंमतीत इनव्हर्टर बसविणे या बाबींचा अंतर्भाव होता तरी समाज कल्याण आयुक्तांनी रु.३.५३ कोटी इनव्हर्टर संच बसविलेले नसताना अदा केले असे आक्षेप महालेखाकारांनी त्यांच्या परिच्छेदात नमूद केले आहेत.

महालेखाकारांनी सदरहू परिच्छेदात नोंदविलेले आक्षेप हे अतिशय गंभीर स्वरूपाचे असून सदरहू प्रकरणी दुबार खरेदी आयुक्त स्तरावरून करण्यात आली असून आयुक्तांनी केलेली रु.१८.०० लाख खरेदीचे वित्तीय अधिकार देखील त्यांना नसताना ही खरेदी करण्यात आली. त्याचप्रमाणे खरेदी केलेले इन्व्हॉइस न बसविता त्यांना देखील रकमेचे प्रदान करण्यात आल्याचे समितीच्या निदर्शनास आले. सदरहू सर्व आक्षेप विभागीय सचिवांनी समितीसमोर मान्य केले व २२ अतिरिक्त संचाच्या खरेदी प्रक्रियेमध्ये ११ अधिकारी/कर्मचारी जबाबदार असून त्यांना नोटीस देण्यात आली असून यात २ अधिकारी/कर्मचारी दोषी आढळून आले आहेत. एका अधिकारी/कर्मचा-याला निलंबित करण्यात आले आहे. तसेच ८ अधिकारी/ कर्मचारी सेवानिवृत्त झाले आहेत. या प्रकरणी सहाय्युक्त यांना चौकशी करून अहवाल सादर करण्यास सांगण्यात येईल व या सर्वांचे खुलासे प्राप्त झाल्यानंतर त्यांच्यावर पुढील कारवाई करण्यात येईल असे विभागीय सचिवांनी समितीसमोर आश्वासित केले.

३.१३ परिच्छेद क्र.२.४.१०.६ : नाशिक विभागीय उपआयुक्तांनी सप्टेंबर,२०११ ते मार्च,२०१२ व समाज कल्याण आयुक्तांनी मार्च,२०१२ ते मार्च,२०१४ या कालावधीसाठी स्टेशनरी वस्तु पुरवठ्यासाठी दरकरार निश्चित केला होता. परंतु अमरावती मधील चार आणि नाशिक मधील सात जिल्ह्यातील ११ वसतिगृहांच्या दप्तर छाननीमध्ये असे आढळून आले की, १५ स्टेशनरी वस्तुंसाठीचे दर वस्तुंवर छापलेल्या कमाल किरकोळ किंमतीपेक्षा (MRP) ६.२५% ते २२८% पर्यंत जास्त दिलेले असून पाच वस्तुंचे दर कमाल किरकोळ किंमतीपेक्षा दुपटीहून अधिक होते. त्यामुळे रु.२.३९ लक्ष टाळता येण्याजोगा अतिरिक्त खर्च झाला असे आक्षेप महालेखाकारांनी त्यांच्या परिच्छेदात नमूद केले आहेत.

विभागीय सचिवांनी समितीसमोर साक्षीदरम्यान सर्व रक्कम कोषागारात भरणा करण्यात आल्याचे समितीला सांगितले. यावर समितीने रक्कम शासन खाती जमा झाली म्हणजे विषय संपला असे योग्य नसून अशा बाबींसाठी जबाबदार असणा-यांवर विभागाने कोणतीही कारवाई केली नाही. यासंदर्भात संबंधित अधिका-यांविरुद्ध गुन्हा दाखल करणे आवश्यक असून ज्या कंपनीकडून वस्तु खरेदी केली त्यांनी एमआरपी पेक्षा अधिक दर आकारला असल्याने अन्न व औषधी प्रशासन विभागास एमआरपी ॲक्टनुसार कारवाई करण्याबाबत विभागाने पत्र देणे आवश्यक होते. परंतु अशी कोणतीही कारवाई विभागाने केल्याचे दिसून आले नाही. त्यामुळे जादा अदा केलेल्या रकमेची वसुली करून हा विषय विभागाला संपविता येणार नाही. एमआरपी पेक्षा अधिक दराने वस्तु खरेदी केल्याचे सिध्द झालेले असतानाही विभागाने संबंधितांवर कोणतीही कारवाई केली नाही. अतः समितीने या प्रकरणी दोषी अधिका-यांवर कडक कारवाई करून समितीस त्याबाबतचा अहवाल देण्याबाबत निर्देशित केले असता समितीस केवळ संबंधितांचे खुलासे सादर करण्यात आले.

३.१४ परिच्छेद क्र.२.४.१०.७ : नविन/जुन्या शासकीय वसतिगृहे व नवीन शासकीय निवासी शाळांकरिता रु.२७.५८ कोटी किंमतीच्या खरेदी करण्यात आलेल्या चादरी, बेडशीट, घोंगड्या, उशा आणि कापसाच्या गाद्यांचे आकारमान आयुक्त कार्यालयामार्फत निर्धारित केलेल्या पुरवठ्याच्या अटीतील तपशिलाप्रमाणे नसल्याचे लेखापरिक्षणात दिसून आले. सदरहू वस्तुंच्या नमुन्यांची तपासणी आयुक्त कार्यालय, विभागीय उप आयुक्त/सहाय्यक आयुक्त यापैकी कोणीही केलेली नसल्याचे देखील दिसून आले असे आक्षेप महालेखाकारांनी त्यांनी परिच्छेदात नोंदविले असता अशाप्रकारे पुरवठा केलेल्या वस्तुंची तपासणी न करता तो पुरवठा स्विकारल्याचे विभागीय सचिवांनी समितीसमोर मान्य केले व अन्य खरेदी प्रकरणात ज्या अधिकारी/कर्मचा-यांचा समावेश होता त्यांच्याच कालावधीत ही खरेदी झालेली असल्यामुळे यात एकूण ९ लोक दोषी असून त्यातील ७ लोक सेवानिवृत्त झाले आहेत व २ सध्या कार्यरत आहेत. त्यांना तात्काळ निलंबित करण्यात येईल असेही विभागीय सचिवांनी समितीसमोर मान्य केले.

३.१५ परिच्छेद क्र.२.४.१०.८ : दारिद्र्य रेषेखाली असणा-या ज्या अनुसूचित जातीतील लाभार्थ्यांची कच्ची घरे अथवा स्वतःची जमिन आहे. अशांकरिता रमाई घरकुल योजनेअंतर्गत घरकुले बांधावयाची होती. निधी अखर्चित राहिलाम्हणून विभागाने मंत्री, सामाजिक न्याय यांच्या मंजूरीने (नोव्हेंबर,२०११) लोकरीच्या (woolen) घोंगड्या आणि सतरंज्या रमाई घरकुल योजनेतील लाभार्थ्यांना वाटप करणेकरिता खरेदी केल्या. विभागाने रमाई घरकुल योजनेच्या नोव्हेंबर २००८ च्या मार्गदर्शक सूचनांमध्ये वित्त विभागाचे सहमती शिवाय घोंगडी आणि सतरंजी पुरवठा करणेबाबत अनियमित सुधारणा केली. आयुक्त, समाज कल्याण यांनी रमाई घरकुल योजनेतील रु.४१.९० कोटीचा निधी (एप्रिल-ऑक्टोबर, २०१२) ४.६९ लाख घोंगड्या आणि ४.७१ लाख सतरंज्या

खरेदी करणे कामी अनियमितरित्या वळविला होता. ज्यासाठी पुरवठा आदेश मार्च, २०१२ मध्ये दिला गेला होता. चाचणी तपासणीतील नऊ पैकी सात जिल्ह्यात (मुंबई शहर वगळता) असे आढळले की जून, २०१२ मध्ये पुरविलेल्या रु.४.०३ कोटी किंमतीच्या ०.७७ लाख घोंगड्या आणि रु.२.९३ कोटी किंमतीच्या रु.०.७९ लाख सतरंज्या ऑगस्ट, २०१३ अखेर विनावाटप पडून होत्या. सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग यांनी नमूद केले (फेब्रुवारी, २०१४) की, रमाई घरकुल योजनेसाठी वित्त विभागाकडून मंजूरी घेतलेली असल्याने सदर वस्तूंचा अंतर्भाव करणे कामी वित्त विभागाच्या पुनः मंजूरीची आवश्यकता नव्हती. या नविन सेवा योजनेसाठी विधीमंडळाची परवानगी विभागाने घेतली नव्हती ना वित्त विभागाकडून मार्गदर्शन मागविले होते असे आक्षेप महालेखाकारांनी त्यांच्या परिच्छेदात नमूद केले आहेत.

सदरहु परिच्छेदात महालेखाकारांनी नोंदविलेले आक्षेप हे अतिशय गंभीर स्वरूपाचे असून वित्तीय नियमांचे उल्लंघन करणारे तर आहेत, परंतु सर्वोच्च सभागृहाने ज्या योजनेसाठी निधी मंजूर केला त्या योजने व्यतिरिक्त अन्य बाबींसाठी तो निधी खर्च करणे हा सभागृहाचा देखील अवमान आहे. विभागाला अशाप्रकारे निधी अनियमितरित्या वळवून अन्य कामांसाठी खर्च करता येवू शकत नाही. या खरेदीस वित्त विभागाची मान्यता देखील घेण्यात आली नाही. एवढेच नव्हेतर खरेदी करताना वस्तुतः बांधलेल्या घरकुलांची संख्या आधारभूत न घेता जेवढे घरकुल बांधण्याचे उद्दिष्ट निश्चित करण्यात आले होते त्याच्या अनुषंगाने ही सरसकट खरेदी करण्यात आली. त्यातील कित्येक घरकुलाचे तर काम देखील सुरु झालेले नव्हते. अशाप्रकारे घरकुलाच्या लक्ष्याच्या आधारावर खरेदीची संख्या गृहीत धरून ही खरेदी करणे निश्चितच योग्य व समर्थनीय नसून हा शासनाच्या निधीचा अपव्ययच आहे. वित्त विभागाच्या सचिवांनी देखील समितीसमोर साक्षीदरम्यान या बाबी अनधिकृत असल्याचे व यासाठी वित्त विभागाची मान्यता देखील घेतली नसल्याचे सांगितले व जरी ही बाब वित्त विभागाकडे मान्यतेसाठी प्रस्तावित केली असती तरीही वित्त विभागाने यास अनुमती देणे शक्य नव्हते. एवढेच नव्हेतर या केलेल्या अवास्तव व अतिरिक्त खरेदीपैकी जवळजवळ ५८००० ब्लॅकेट व सतरंज्या विनावापर पडून आहेत. रमाई योजनेचा निधी अशाप्रकारे विभागाला वळता करणे अनुज्ञेय नव्हते. अशा खरेदीसाठी लागणारा निधी वेगळ्या शिर्षान्वये व तरतूदीन्वये उपलब्ध करून घेणे आवश्यक होते. अतः या प्रकरणी वित्त विभागाने देखील याची दखल घेऊन त्यांचे स्तरावरून कारवाई करणे आवश्यक आहे. या संपूर्ण प्रकरणाला विभागाने अधिकारी पूर्णतः जबाबदार असून महालेखापालांनी घेतलेल्या आक्षेपामध्ये नमूद करण्यात आलेल्या बाबी सचिवांनी समितीसमोर मान्य केल्या. या संपूर्ण प्रकरणी विभागाने संबंधित अधिका-यांवर कारवाई करावी असे समितीने निदेशित केले असता त्यास विभागीय सचिवांनी सहमती दर्शविली.

३.१६ परिच्छेद क्र.२.४.१०.९ : मागासवर्गातील विद्यार्थ्यांकरिता १०० नवीन शासकीय वसतिगृहांचे बांधकाम जून, २००७ मध्ये हाती घेतले. त्यापैकी ६१ वसतिगृहांचे बांधकाम पूर्ण झाले असून उर्वरित ३९ वसतिगृहे भाड्याच्या जागेत बांधकाम पूर्ण होईपर्यंत सुरु होती. यापैकी किती वसतिगृहे कार्यरत आहेत याची शहानिशा न करता जानेवारी, २०१२ ते जून, २०१२ या कालावधीत रु.३५.०७ कोटी किंमतीच्या घोंगड्या, पुस्तके, द्रव्य क्रिस्टल प्रदर्शन चित्रवाणी संच, पाणी शुद्धीकरण यंत्रे इ. वस्तुंची खरेदी करण्यात आली. परंतु १०० पैकी ६ वसतिगृहे त्यावेळी सुरु नव्हते. त्यामुळे रु.४४.०८ लाख किंमतीच्या वस्तुंची अतिरिक्त खरेदी झाली असे आक्षेप महालेखाकारांनी त्यांच्या परिच्छेदात नमूद केले आहेत.

या अतिरिक्त खरेदी केलेल्या वस्तुंचा वापर विभागाकडून अन्य ठिकाणी करण्यात आल्याचे समितीला सांगण्यात आले असता अनावश्यक केलेली खरेदीचा उपयोग केला ही बाब निराळी असून ज्या वस्तुंची खरेदी करण्याची आवश्यकताच नव्हती ती खरेदी करण्यात आली. हा मुळ आक्षेप असून या जादा खरेदीसाठी जबाबदार अधिका-यांकडून खुलासे मागविण्यात आले असल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले. या सर्व जबाबदार अधिका-यांवर जबाबदारी निश्चित करून त्यांचेकडून ही वसुली करण्यात यावी असे समितीने सूचित केले असता विभागीय सचिवांनी त्यास सहमती दर्शविली.

३.१७ परिच्छेद क्र.२.४.१०.१० : रमाई घरकुल योजनेतील घरकुलांवर चिन्हांसहित नामफलक लावण्यासाठी १.३० लाख नामफलक खरेदी करण्याचे आदेश देण्यात आले. मालाचा पुरवठा झाल्याचे ग्रामसेवकाकडील प्रमाणपत्रावरून किंमतीच्या ९० टक्के रक्कम म्हणजे रु.१९.८४ कोटी (रु.१५२६.२५ प्रती नग व रु.७५/- लावण्याच्या खर्चासह) द्यावयाचे असताना पुर्ण

नामफलक न लावता कंत्राटदारांना रु.१८.८६ कोटी (९५.०६ टक्के) अदा करण्यात आले. सहा जिल्ह्यांत केवळ २६५३४ घरकुलांचे बांधकाम झाले असतानाही पुरवठादारांनी २६८७५ नामफलक पुरविले तरीही ते घरकुलांवर लावण्यात आले नव्हते. तसेच चार जिल्ह्यात नामफलकांचा पुरवठा झाल्याबद्दल साठा नोंदवहीत नोंद घेण्यात आलेली नसून नोव्हेंबर, २०१३ अखेर ७२८०१ नामफलक घरकुलांवर बसविले गेले नसल्यामुळे समाज कल्याण आयुक्तांनी केलेली रु.११.११ कोटी रकमेची अदायगी ही अनियमित होती असे आक्षेप महालेखाकारांनी त्यांच्या परिच्छेदात नमूद केले आहेत.

जितक्या घरकुलांचे काम पूर्ण झाले आहे व तेवढ्यापुरतेच नामफलक खरेदी करणे आवश्यक असताना त्याची कोणतीही शहानिशा न करता घरकुलांच्या ठरविण्यात आलेल्या एकूण उद्दिष्टांएवढे नामफलक सरसकट खरेदी करण्यात आले. घरकुल बांधुन पूर्ण झालेले नसतानाही खरेदी केलेला अतिरिक्त माल तसाच पडून खराब होत आहे. असे एकूण १,३०,००० नामफलक खरेदी करुन ते स्थापित (Install) न करता व ग्रामसेवकाकडून प्रमाणपत्र न घेता ९० टक्के रक्कम पुरवठादाराला अदा करण्यात आली. एवढेच नव्हेतर या प्रकरणी शासनाद्वारे फक्त ५०००० नामफलक खरेदी करण्याचे आदेश होते. परंतु त्यानंतर आयुक्त कार्यालयाने त्यांच्या पातळीवर अधिकारबाह्यरित्या आणखी ८०००० नामफलक खरेदी करण्याचे आदेश दिले. आयुक्तांना केवळ रु.२० लाखपर्यंतच्या खरेदीचे वित्तीय अधिकार असताना त्यांनी रु.१२ कोटीचे कार्यादेश देणे ही अतिशय गंभीर बाब आहे. नामफलक खरेदीमध्ये झालेली अनियमितता विभागीय सचिवांनी समितीसमोर मान्य केली. यासंदर्भात समितीने सर्व संबंधितांवर कारवाई करणेबाबतची विचारणा विभागीय सचिवांना केली असता ज्या तत्कालिन आयुक्तांच्या आदेशाने नामफलक खरेदीचे आदेश दिले होते, ते फेब्रुवारी, २०१४ मध्ये निवृत्त झाले आहेत. या व्यतिरिक्त एकूण ४ कर्मचारी यात सहभागी असून त्यांना नोटीस देण्यात आली आहे व नियमानुसार त्यांच्यावर कारवाई केली जाईल असेही विभागीय सचिवांनी समितीसमोर मान्य केले.

३.१८ परिच्छेद क्र.२.४.१०.११ : शासनाने रमाई घरकुल योजनेतर्गत पूर्ण झालेल्या लाभार्थ्यांच्या घरकुलांसाठी रु.३० कोटी किंमतीचे एक लाख सौरकंदील (रु.३०००/- प्रती नग) खरेदी करण्यासाठी मान्यता दिली (मे, २०१२). विभागाने पुरवठादारास एक लाख सौरकंदीलांकरिता पुरवठा आदेश दिले (जून २०१२). आयुक्त, समाज कल्याण यांनी ९८१०६ सौरकंदील पुरवठ्याबद्दल ऑक्टोबर, २०१३ अखेर पुरवठादारास रु.२९.४३ कोटी अदा केले. चाचणी तपासणीतील नऊ पैकी सात (पुणे, कोल्हापूर, नाशिक, अमरावती, नागपूर, औरंगाबाद आणि लातूर) जिल्ह्यात रु.१.८६ कोटी किंमतीचे ६२१५ सौरकंदील अद्याप वाटप केले नव्हते असे गंभीर आक्षेप महालेखाकारांनी त्यांच्या परिच्छेदात नोंदविले असता ही खरेदी मंजूरी घेवून करण्यात आल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले. रमाई घरकुल योजनेचा निधी अशाप्रकारे या खरेदीसाठी वळविता येत नसतानाही व त्यासाठी वित्त विभागाची परवानगी न घेता ही खरेदी करण्यात आली. त्यातही बाहेर रु.१०००/- किंमतीला हे सौरकंदील उपलब्ध असताना प्रत्येकी रु.३०००/- किंमतीस ही खरेदी करण्यात आली. एवढे करुनही सन २०१२ मध्ये पुरवठा प्राप्त करुनही अद्यापही १७३७८ सौरकंदीलाचे वाटप न करणे व ते सर्व सौरकंदील पडून राहणे, या सर्व बाबी अत्यंत गंभीर स्वरूपाच्या असतानाही व या प्रकरणी विभागीय सचिवांनी संबंधितांवर कारवाई करुनच समितीपुढे येणे आवश्यक असताना विभागीय सचिव समितीसमोर ही सर्व खरेदी चुकीच्या पध्दतीने झाल्याचे मान्य करतात. परंतु संबंधितांवर कोणतीही कारवाई करण्यात आली नाही. संबंधितांवर कारवाई करण्याबाबत समितीने निदेशित केले असता या प्रकरणी एका लिपिकाला निलंबित केले आहे, बाकीच्या अधिका-यांवर बजावलेले आरोप पत्र शासनाला सादर केले असून तत्कालिन आयुक्तांच्या विरोधात दोषा रोप पत्र दाखल केले असून ते आय.ए.एस.अधिकारी असल्यामुळे त्यांचे दोषारोप पत्र सामान्य प्रशासन विभागाकडे पाठविण्यात आले असल्याचे विभागीय प्रतिनिधींनी समितीसमोर सांगितले.

३.१९ परिच्छेद क्र.२.४.६.२ : 'खरेदीच्या नियोजनातील उणिवा' आणि परिच्छेद क्र.२.४.१० 'माल व भांडार व्यवस्थापन' या अंतर्गत झालेल्या सर्व खरेदी प्रक्रियेमधील बाबी अतिशय गंभीर स्वरूपाच्या असल्यामुळे या सर्व प्रकरणांची सखोल छाननी व नस्तीची तपासणी होणे आवश्यक असल्याचे समितीचे एकमत झाल्याने या सर्व खरेदी प्रक्रियेची छाननी व तपासणी करण्यासाठी लोकलेखा समितीने उप समिती गठीत करण्याचा निर्णय घेतला. त्याअनुषंगाने दि.१८ मे, २०१७ रोजी अशी उप समिती नियुक्त करण्यात आली. सदरहु उप समितीने त्यांचा अहवाल दि.०९ ऑगस्ट, २०१७ रोजी समिती प्रमुख, लोकलेखा समितीयांचेकडे सादर केला. उप समितीने लोकलेखा समितीला सादर केलेला अहवाल पुढील प्रमाणे आहे.

उप समितीचा अहवाल

३.२० भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २०१२-१३ या आर्थिक वर्षाच्या सामान्य आणि सामाजिक क्षेत्र अहवालातील परिच्छेद क्र.२.४ 'सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाचे लेखापरिक्षण' अंतर्गत परिच्छेद क्र.२.४.६.२ 'खरेदीच्या नियोजनातील उणिवा' व परिच्छेद क्र.२.४.१० 'माल व भांडार व्यवस्थापन' या परिच्छेदांवर लोकलेखा समितीमध्ये विस्तृत चर्चा करतेवेळी सदरहू परिच्छेदांतर्गत झालेल्या खरेदीमध्ये अनेक गंभीर अनियमितता व उणिवा समितीच्या निदर्शनास आल्या असता, सदरहू विषयाची सखोल छाननी होणेकरिता एक उप समिती नेमण्यात यावी असा निर्णय लोकलेखा समितीमध्ये सर्वानुमते घेण्यात आला. त्याअनुषंगाने गठीत करण्यात आलेल्या उप समितीवर खालील सहा सदस्यांची दिनांक १८ मे, २०१७ रोजी नियुक्ती करण्यात आली.

उप समितीचे सदस्य :

- (१) श्री. राजेंद्र पाटणी, वि.स.स. तथा निमंत्रक
- (२) श्री. राजेश टोपे, वि.स.स.
- (३) श्री. नानाजी शामकुळे, वि.स.स.
- (४) श्री. वैभव नाईक, वि.स.स.
- (५) श्री. जयंत पाटील, वि.प.स.
- (६) श्री. अशोक ऊर्फ भाई जगताप, वि.प.स.

समितीची कार्यकक्षा :

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २०१२-१३ या वर्षाच्या सामान्य आणि सामाजिक क्षेत्र अहवालातील परिच्छेद क्र.२.४ 'सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाचे लेखापरिक्षण' या परिच्छेदात उल्लेख केलेल्या खरेदी व्यवहार व त्याच्या वापरासंदर्भातील सर्व कागदपत्रांची तपासणी करून अहवाल लोकलेखा समितीस सादर करणे.

उप समितीला महालेखाकार यांनी काढलेल्या आक्षेपासंदर्भात खरेदीची विस्तृत व सखोल छाननी व तपासणी करणेकरिता अधिकच्या माहितीची आवश्यकता असल्यामुळे पुढील मुद्यांची माहिती उप समितीने विभागाकडून मागितली.

- (१) खरेदीबाबतचे धोरण,
- (२) वसतिगृह बांधण्याअगोदरच त्याकरिता लागणा-या वस्तुंची खरेदी करण्यासंदर्भातील माहिती, कारणमिमांसा व आवश्यकता,
- (३) खरेदीबाबतची कार्यपद्धती ठरविण्याचा आधार व निकष,
- (४) खरेदीसाठी काढलेल्या निविदेमधील अटी व शर्ती, प्राप्त निविदांची संख्या, निविदा मंजूर करण्याचा आधार व अवलंबिण्यात आलेली कार्यपद्धती,
- (५) ज्यावेळी वस्तु खरेदी केली त्यावेळी त्या वस्तुंची असलेली आवश्यकता,
- (६) शिल्लक राहिलेल्या वस्तु, त्याची बाजारमुल्याप्रमाणे किंमत व यासाठी कंत्राटदाराला प्रदान करण्यात आलेली रक्कम,
- (७) कंत्राटदाराला रकमेचे प्रदान करण्याची कार्यपद्धती, अटी व शर्ती,
- (८) ज्या कारणासाठी निधी अर्थसंकल्पित केला आहे त्या व्यतिरिक्त अन्य बाबींसाठी तो खर्च करणे.

तसेच उपरोक्त मुद्यांव्यतिरिक्त महालेखाकार कार्यालयामार्फत प्राप्त पुढील मुद्यांसंदर्भात देखील विभागाकडून माहिती मागविण्यात आली.

- (१) खरेदी आदेशास कोणी मंजूरी दिली ?
- (२) खरेदी आदेशातील शर्ती (कालावधी/जोडणी) काय आहेत ?

(३) ज्या बाबतीत आयुक्तास खरेदी आदेश मंजूर करावयाचे अधिकार नाहीत अशा बाबतीत शासनाकडून खरेदी आदेशास मंजूरी देण्यात आली होती काय ?

(४) सर्व वस्तुंचा पुरवठा झाला आहे काय, नसल्यास, पुरवठा आदेशातील शर्तीनुसार कोणती कारवाई करण्यात आली?

(५) प्राप्त झालेल्या सर्व वस्तु सुस्थितीत व प्रमाणानुसार आहेत, त्याचबरोबर ते प्राधिकृत अधिका-याकडून प्रमाणित केल्या आहेत अशा सर्व बाबींची खात्री करून घेतल्यानंतर पुरवठादारास देयक अदा करण्यात आले आहे काय ?

(६) नावाची पाटी (Name Plates), कंदील (Lanterns), बायोमेट्रीक संच (Bio-Matric system) या सारख्या खरेदी केलेल्या वस्तु प्रत्यक्षात पोहोच झाल्यानंतर व त्यांची जोडणी (Installation) केल्यानंतर १०० टक्के प्रदान अदा केली किंवा कसे ?

(७) जादा खरेदीची कारणे काय आहेत ?

३.२१ उप समितीला सदरहू खरेदी प्रक्रियेमध्ये आढळून आलेल्या त्रुटी व अनियमितता :

उप समितीने मागितलेल्या उपरोक्त माहितीच्या आधारे सदरहू खरेदी प्रकरणांच्या एकूण ३४ नस्त्या उप समितीला छाननीसाठी प्राप्त झाल्या. या माहितीची तसेच त्या व्यतिरिक्त प्राप्त झालेल्या अन्य अतिरिक्त माहितीची समितीने सखोल तपासणी व छाननी केली असता या खरेदी प्रक्रियेतील काही गंभीर बाबी, अनियमितता, त्रुटी, उणिवा पुढीलप्रमाणे उप समितीच्या निदर्शनास आल्या.

(१) ज्या निधीमधून ही सर्व खरेदी करण्यात आलेली आहे तो निधी रमाई घरकुल योजनेसाठी अर्थसंकल्पित असून त्यास विधीमंडळाची मान्यता असतानाही रमाई घरकुल योजनेसाठी राखीव परंतु अखर्चित निधीमधून ही खरेदी करण्यात आलेली आहे. अशाप्रकारे एखाद्या विशिष्ट बाबीसाठी तरतूद करण्यात आलेला निधी विधीमंडळाच्या मंजूरीशिवाय अन्यत्र वळविणे ही बाब आर्थिक शिस्तीला अनुसरून नसून वित्तीय नियमांचे गंभीर उल्लंघन करणारी ठरते.

(२) शासनाच्या कल्याणकारी योजनांतर्गत स्टेशनरी, पाणी गरम करण्याची यंत्रे, इन्व्हर्टर, बायोमेट्रीक उपकरणे, दुरचित्रवाणी संच, चादरी, गाद्या, उशी, उशी कव्हर, सतरंज्या, घोंगड्या, सौरकंदील, घरकुलांवरील नामफलक इत्यादींच्या खरेदीमध्ये कोणतेही नियोजन न करता केवळ निधी उपलब्ध आहे या कारणास्तव ही खरेदी करण्यात आल्याचे सकृतदर्शनी दिसून येते. तसेच विभागीय उपआयुक्त व आयुक्त समाज कल्याण यांनी चादरी, बेडशीट, घोंगड्या, कापसाच्या गाद्या, उशा यासाठी दोघांनी वेगवेगळे पुरवठा आदेश दिल्यामुळे वस्तुंची दुबार खरेदी झाली असून त्या विनावापर पडून राहिल्या व अतिरिक्त खर्चही झाला.

(३) दोन जिल्ह्यात पुरविण्यात आलेल्या सूक्ष्म पोषण आहाराच्या रु.२१.५६ लाख किंमतीच्या ४३५५० बाटल्या कालबाह्य होण्याआधी वाटप न केल्याने रु.२१.५६ लाख निष्फळ खर्च झाले.

(४) मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांसाठी नविन शासकीय वसतिगृहे प्रस्तावित करण्यात आली होती व अंदाजित विद्यार्थी संख्येच्या आधारावर ही खरेदी सरसकट करण्यात आली. त्यातील किती वसतिगृहाचे काम सुरु झालेले नाही, किती अपूर्ण आहेत, किती भाड्याच्या जागेत कार्यरत आहेत याची कोणतीही शहानिशा न करता कोट्यावधी रुपयांच्या वस्तुंची खरेदी करण्यात आली. त्यापैकी काही वसतिगृहे सुरुच झालेली नसल्यामुळे खरेदी करण्यात आलेल्या वस्तु अतिरिक्त ठरल्या असून त्या विनावापर पडून आहेत.

(५) विद्यार्थ्यांसाठी चुकीच्या आकाराच्या चपला पुरविण्यात येणे.

(६) ५३४५ बायोमेट्रीक उपस्थिती उपकरणांपैकी केवळ ३३२१ उपकरणातील माहिती मध्यवर्ती सर्व्हरवर संकलित केली गेली. यासाठी रु.८.२३ कोटी देय असताना पुरवठादारास रु.११.६७ कोटी रक्कम वितरीत करण्यात आली.

(७) नागपूर विभागासाठी खरेदी करण्यात आलेल्या LED दुरचित्रवाणी संचाची खरेदी ही जादा व दुबार करण्यात आली. दुरचित्रवाणी संच व इन्व्हर्टर यांच्या किंमतीमध्ये संच बसविण्याची (Installation) किंमत देखील अंतर्भूत असताना संच न बसविता पुरवठादारास रकमेचे प्रदान करणे.

(८) स्टेशनरीसाठीच्या वस्तुंचे दर कमाल किरकोळ किंमतीपेक्षा जास्तीचे प्रदान करणे.

(९) नविन व जुन्या शासकीय वसतिगृहे व नविन शासकीय निवासी शाळांकरिता खरेदी करण्यात आलेल्या चादरी, बेडशीट, घोंगड्या, उशा व कापसाच्या गाद्या अटी व शर्तीमधील तपशिलाप्रमाणे पुरवठादाराने न पुरविणे. सदर वस्तुंच्या नमुन्यांची तपासणी न करता ती ताब्यात घेणे. तसेच या वस्तुंचा दर्जा अत्यंत निकृष्ट असतानाही रकमेचे प्रदान पुरवठादारास करणे.

(१०) रमाई घरकुल योजनेतील घरकुलांवर बसवावयाचे चिन्हांसहीत नामफलकाची किंमत प्रती फलक रु.१५२६.२५ + रु.७५.०० बसविण्याच्या खर्चासह एकूण १.३० लाख नामफलकांची खरेदी करणे. घरकुलांची संख्या किती, त्यातील किती घरकुले बांधून पुर्ण झाली व घरकुलांचे उद्दिष्ट किती प्रमाणात साध्य झाले व त्यातील लाभार्थ्यांची संख्या याची कोणतीही शहानिशा न करता अनियोजनबद्धरित्या ही खरेदी करणे. नामफलक घरकुलांना न बसविताही रकमेचे प्रदान पुरवठादारास करण्यात येणे. तसेच प्रथम ५०००० नामफलक शासनाने व त्यानंतर ८०००० नामफलक खरेदी करण्याचा आदेश आयुक्तांनी दिला. यापैकी रु.५००००/- पर्यंतची खरेदी ही नियमानुसार होती. परंतु त्यानंतर करण्यात आलेल्या खरेदीकरिता शासनाने आदेश अपेक्षित होते. परंतु असे आदेश झाल्याचे नस्तीवर दिसून येत नसल्याचे विभागीय प्रतिनिधींनी समितीसमोर सांगितले.

(११) रमाई घरकुल योजनेतर्गत पुर्ण झालेल्या लाभार्थ्यांच्या घरकुलांसाठी रु.३० कोटी किंमतीचे एक लाख सौरकंदील (रु.३०००/- प्रती नग) यापैकी रु.२९.४३ कोटी रकमेचे प्रदान पुरवठादारास करण्यात आले. परंतु ७ जिल्ह्यांत जवळजवळ ६२१५ सौरकंदीलांचे अद्यापही वाटप न करणे.

(१२) विभागाकडून प्राप्त ३४ नस्त्यांची सखोल छाननी केली असता त्यात फक्त पुरवठा आदेश, दर करार, पुरवठादारास रकमेचे प्रदान, पोच पावती व प्रमाणपत्र इ. माहिती उपलब्ध असून विद्यार्थ्यांची संख्या, संख्या निश्चितीचा आधार, क्षेत्रिय कार्यालयांकडून मागणी, खरेदीची आवश्यकता, खरेदीचे अधिकार व करारातील अटी शर्तीचे पालन, त्याचे उल्लंघन, आकारण्यात आलेला दंड, त्याची वसुली, पुरवठा करण्यात आलेल्या वस्तुंच्या नमुन्यांची तपासणी अथवा चाचणी केल्याची कागदपत्रे वा अहवाल सदरहु नस्तीमध्ये समितीला आढळून आले नाही.

(१३) शैक्षणिक वर्षाचा कालावधी लक्षात न घेता खरेदी प्रक्रिया राबविणे, हवामान बदलानुसार वस्तुंच्या उपयुक्ततेचा कालावधी लक्षात न घेता वर्षभर कधीही ही प्रक्रिया राबविणे व वस्तुंचा पुरवठा देखील विहित वेळेत न झाल्यामुळे त्या आर्थिक वा शैक्षणिक वर्षात त्याचा उपयोग लाभार्थ्यांना न होणे.

(१४) वसतिगृहांना पुरवठा करण्यात आलेल्या वस्तुंच्या दर्जाची व नगांची तपासणी न करता त्या ताब्यात घेणे, नस्ती तपासतेवेळी राज्यभरातील सर्व पावत्या एकाच हस्ताक्षरात भरल्याचे दिसून येणे, त्यातील तपशिल अपूर्ण असणे, काही ठिकाणी नगांची संख्या, दिनांक, वस्तुंचा तपशिल, वसतिगृहांचे नाव व पत्ता अशी कुठलीही माहिती न भरता रिक्त पावत्यांवर पोहोच, शिक्का अथवा प्रमाणपत्र देण्यात येणे, काही ठिकाणी तर या पावत्या अथवा प्रमाणपत्रांवर स्वाक्षरी देखील नसणे, या वस्तुंची कोणतीही तपासणी न करता वस्तु ताब्यात घेणे. याचा अर्थ पुरवठादाराकडूनच या सर्व पावत्या भरण्यात आलेल्या असून त्यावर केवळ सही व शिक्का हा वस्तु प्राप्त करून घेताना अधीक्षकांकडून देण्यात येणे. काही ठिकाणी तर रिक्त पावत्यांवर देखील अशाप्रकारची स्वाक्षरी व शिक्का विभागाकडून देण्यात येणे. या व्यतिरिक्त या कागदपत्रांवरील स्वाक्ष-यांची व शिक्कांची अधिकृतता व सत्यता देखील तपासण्याची आवश्यकता आहे.

(१५) काही नस्तींवर अतिरिक्त आयुक्तांनी मालाची गुणवत्ता, आकारमान, पोच पावतीची सत्यता, करारनाम्यातील अटी शर्तीची पूर्तता होणेबाबत खात्री करणे याबाबत शिक्षण शाखेने व लेखा शाखेने अभिप्राय दिल्यानंतरच रकमेचे प्रदान करण्याबाबत शेरा नमूद केल्याचे दिसून येते. याचा अर्थ देयके सादर करतेवेळी या बाबी नस्तीसोबत संलग्न नव्हत्या. त्यानंतर सदरहू शे-यासंदर्भात सर्व गोष्टी तपासल्याचे नमूद करून नस्त्या फेरसादर करण्यात आल्या व रकमेचे प्रदान करण्यात आले. परंतु नस्त्यांसोबत प्रयोगशाळा तपासणीचे नमुने तसेच नमुने तपासल्याचा तपशील वा अहवाल उपलब्ध नाही. त्यामुळे ही तपासणी कशाच्या आधारावर केली व कोणती शहानिशा करून रकमेचे प्रदान झालेले आहे याबाबतची माहिती नस्तीमध्ये उपलब्ध नसल्याचे विभागीय प्रतिनिधींनी सांगणे. तसेच काही नस्तींवर अतिरिक्त आयुक्तांच्या पदनामापुढे 'रजेवर' असे नमूद करून देयक प्रदानाची पुढील कार्यवाही तातडीने करण्यात येणे. (उदा. दि.२९ रोजी मुळ प्रस्ताव सादर होणे व दि.३० रोजी धनादेश काढण्यात येणे)

(१६) चंद्रपूर, धुळे, सातारा, पुणे, नंदुरबार या ठिकाणी वस्तुंचा पुरवठा करताना करण्यात आलेल्या तपासणी अहवालात गादीतील कापूस, उशा अत्यंत खराब असून त्यातून दुर्गंधी येत असून त्यात कचरा भरलेला असल्याचे तसेच उशी कव्हर निकृष्ट दर्जाचे असल्याचे नस्तीवर नमूद करण्यात आलेले असल्यामुळे पोच पावती देण्यात आलेली नाही. तसेच काही गाद्यांमध्ये कापसाचा समावेश नसून घोंगडीचा बारीक कचरा, डस्ट व विंध्या भरल्याचे दिसून आल्याचे नस्तीवर नमूद करण्यात आले आहे. राज्यातील केवळ काही ठिकाणी अशाप्रकारे वस्तुंची सखोल तपासणी करण्यात आल्यामुळे या बाबी उघडकीस येवून त्या वस्तु बदलून घेण्यात आल्या व त्यानंतर रकमेचे प्रदान केल्याचे उप समितीला विभागीय प्रतिनिधींकडून सांगण्यात आले. एकाच पुरवठादाराने राज्यभरात सर्वत्र या वस्तुंचा पुरवठा केलेला असताना व याच दर्जाच्या वस्तु राज्यभर सर्वत्र वितरीत झालेल्या असतानाही विभागाने अशी तक्रार प्राप्त झाल्यानंतर राज्यात सर्वत्र प्राप्त वस्तुंची तपासणी करणे बंधनकारक असतानाही तसे न करता केवळ आक्षेप घेण्यात आलेल्या विभागांव्यतिरिक्त अन्यत्र सर्व ठिकाणी दर्जाची छाननी न करता रकमेचे प्रदान करण्यात आले.

(१७) करारातील अटी शर्तीमध्ये नमूद पुरवठा कालावधीमध्ये वस्तुंचा पुरवठा न केल्याबाबत दंड आकारण्याच्या तरतूदीची अंमलबजावणी न करणे.

(१८) सन २०१२-१३ या वर्षाच्या अहवालात महालेखाकारांनी यासंदर्भात आक्षेप नोंदवून देखील विभागाने ४ ते ५ वर्षांचा कालावधी उलटल्यानंतर देखील सदरहु आक्षेपांवरील कार्यवाही गांभीर्याने न हाताळता समितीची बैठक लागेस्तव कोणतीही ठोस कार्यवाही यासंदर्भात न करणे. तसेच संबंधित अधिका-यांवर देखील तोपर्यंत जबाबदारी निश्चित न करणे. तसेच दरम्यानच्या कालावधीत कित्येक जबाबदार अधिकारी सेवानिवृत्त वा मृत झाले. परिणामी या प्रकरणी करावयाच्या प्रभावी कारवाईबाबत दुर्लक्ष करण्यात येणे.

(१९) सदरहु वस्तु खरेदी प्रक्रियेची सुरुवात कुठून झाली याची तपासणी केली असता शासनाकडून अशाप्रकारचे प्रस्ताव सादर करण्याबाबत आयुक्तालयास कळविण्यात आले होते व त्याआधारे आयुक्त कार्यालयाकडून प्राप्त १४ प्रस्तावांवर या खरेदी प्रक्रियेस शासनाने मान्यता दिली. याचा अर्थ क्षेत्रिय कार्यालयांकडून ही मागणी नसताना शासनस्तरावरून असे मागणीचे प्रस्ताव सादर करण्यास आयुक्तालयांना सांगण्यात येणे.

(२०) खरेदी केलेल्या उपरोक्त वस्तुंपैकी कित्येक वस्तु अद्यापही विनावापर पडून असून ती वापरण्याची कालमर्यादा देखील आता संपलेली आहे. परिणामी शासनाच्या निधीचा मोठ्या प्रमाणात अपव्यय झाला आहे.

३.२२ उप समितीचे निष्कर्ष व अभिप्राय :

उप समितीने महालेखाकारांनी घेतलेल्या आक्षेपाच्याआधारे उपरोक्त खरेदी प्रक्रियेची व उपलब्ध कागदपत्रांची सखोल छाननी केली असता उप समिती या निष्कर्षाप्रत आली आहे की, वास्तविकतः रमाई घरकुल योजनेसाठी अर्थसंकल्पात निधीची तरतूद असून त्यास सभागृहाने मान्यता दिल्यानंतर यातील अखर्चित निधीमधून उपरोक्तप्रमाणे अन्य वस्तुंची खरेदी करणे ही बाब वित्तीय नियमांचे उल्लंघन करणारी असून आर्थिक शिस्तीला अनुसरून नाही. राज्यातील उपेक्षित व दुर्बल घटकाच्या सामाजिक, शैक्षणिक व सर्वांगीण विकासासाठी शासनाने एका उदात्त हेतूने अर्थसंकल्पात निधीची तरतूद केली असता त्याचा उपयोग या वर्गासाठी होणे अपेक्षित असताना ते उद्दिष्ट गाठण्याऐवजी या निधीमधून अवास्तव व अनियोजित पद्धतीने अशाप्रकारे सभागृहाची संमती न घेता खरेदी प्रक्रिया राबविणे हे शासनाच्या उदात्त हेतूला बगल देण्यासारखे आहे असे उप समितीला वाटते. उपरोक्त वस्तुंच्या खरेदीची मागणी ही क्षेत्रिय कार्यालयांकडून प्रथमतः होवून त्यावर शासनाने नंतर खरेदी संदर्भातील निर्णय घेणे अपेक्षित असताना सदरहु प्रकरणी प्रथम शासनाने खरेदीचा निर्णय घेणे व त्याआधारे क्षेत्रिय कार्यालयांकडून प्रस्ताव पाठविण्यास सांगणे ही बाब प्रशासकीय कार्यपद्धतीला अनुसरून नाही. मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांसाठी नविन शासकीय वसतिगृहे प्रस्तावित करण्यात आली होती. त्यातील किती वसतिगृहे बांधून तयार आहेत, किती अपूर्ण आहेत, किती सुरु झालेली नाहीत, किती भाड्याच्या इमारतीत कार्यरत आहेत, त्यातील विद्यार्थ्यांची संख्या किती आहे याची कोणतीही शहानिशा न करता अंदाजित विद्यार्थी संख्येच्या आधारावर प्रत्यक्ष गरजेचा आढावा न घेता ही खरेदी सरसकट करण्यात आली. दिसाळ नियोजन व समन्वयाचा अभाव यामुळे विभागाने वेगवेगळ्या वस्तुंची गरजेपेक्षा जास्त खरेदी केली. त्यातही काही वस्तुंची दुबार खरेदी केल्यामुळे अतिरिक्त निधी खर्च होणे व वस्तु विनावापर पडून राहणे. पुरवठादारास संपुर्ण कार्यपुर्ती न होता देयकाची अदायगी करण्यात येणे, पुरवठा करण्यात आलेल्या वस्तुंचा दर्जा अत्यंत निकृष्ट असणे, या वस्तुंची कोणतीही छाननी अथवा तपासणी न करता ती ताब्यात घेणे, तसेच पुरवठादाराने पुरवठा कालावधीमध्ये वस्तुंचा पुरवठा न केल्याबाबत त्यांचेवर कोणतीही दंडाची आकारणी न करणे.

वस्तुवर छापलेल्या कमाल किंमतीपेक्षा जास्त दराने वस्तु खरेदी करणे. तसेच रमाई घरकुल योजनेमधील घरकुलांवर लावावयाचे नामफलक तब्बल रु.१६००/- प्रती नग (रु.१५२६.२५ पति रु.७५ लावण्याच्या खर्चासह) या दराने घेणे. ते घेताना घरकुलांची एकूण संख्या, बांधण्यात आलेली घरकुले, घरकुलांची उद्दिष्टपूर्ती व लाभार्थी संख्या याचे कोणतेही नियोजन न करता केवळ नामफलक खरेदी करून ठेवणे. तसेच १.३० लाख खरेदी केलेल्या नामफलकांपैकी प्रथम ५०००० व त्यानंतर ८०००० नामफलक खरेदी करण्याचा आदेश आयुक्तांनी दिला. यापैकी ५०००० ची खरेदी नियमानुसार असून उर्वरित ८०००० नामफलकांची खरेदी ही शासनाचे आदेश नसताना करण्यात आली. या सर्व बाबी अतिशय गंभीर स्वरूपाच्या असून मागासवर्गीयांसाठी तरतूद करण्यात आलेल्या निधीचा प्रशासकीय स्तरावरून संगठीतरित्या अपव्यय असून महालेखाकारांनी यासंदर्भात आक्षेप घेतल्यानंतरही लोकलेखा समितीने सदरहू परिच्छेद साक्षीसाठी घेईपर्यंत शासनाने या परिच्छेदांवर कोणतीही कारवाई न करणे तसेच कोणत्याही संबंधित अधिका-यांवर यासंदर्भातील जबाबदारी निश्चित न करता कारवाई देखील न करणे ही बाब या खरेदी प्रक्रियेच्या निर्णय व अंमलबजावणीबाबत साशंकता निर्माण करणारी आहे. कारवाईतील सदरहू विलंबामुळे यात जबाबदार असलेले अनेक संबंधित अधिकारी सेवानिवृत्त वा मृत होणे. सदरहू अधिका-यांना ही संधी उपलब्ध होण्यासाठी वा त्यांना अभय देण्यासाठी जाणूनबुजून ही कारवाई प्रलंबित ठेवण्यात आली असे समितीचे स्पष्ट मत आहे. परिणामी दोषी अधिका-यांना सहज व कोणत्याही उत्तरदायित्वाशिवाय सेवानिवृत्त होण्याची संधी मिळाली ही देखील गंभीर बाब आहे. त्यामुळे या प्रकरणात प्रत्यक्ष सहभागी असणा-या अधिका-यांव्यतिरिक्त ज्या अधिका-यांनी संबंधितांवर कारवाई करण्यास अक्षम्य दिरंगाई केली त्यांचेवर देखील जबाबदारी निश्चित करून कारवाई करण्याची आवश्यकता आहे.

शिफारस :

३.२३ उप समितीने भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २०१२-१३ या वर्षाच्या सामान्य आणि सामाजिक क्षेत्र अहवालातील परिच्छेद क्र. २.४ 'सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्यक विभागाचे लेखापरिक्षण' यामध्ये उल्लेख केलेल्या खरेदी व्यवहार व त्याच्या वापरा संदर्भातील प्रकरणाची विस्तृत छाननी करण्यासाठी गठीत केलेल्या उप समितीने उपरोक्त विषयांची सखोल छाननी व तपासणी केली असता यात अनावश्यक खरेदी, खरेदीमध्ये अनियमितता, विशिष्ट योजनांसाठी सभागृहाने संमत केलेला निधी सभागृहाची संमती न घेता अन्यत्र वळविणे, निकृष्ट दर्जा, योग्य वेळी वस्तुंचा पुरवठा न होणे, खरेदी केलेल्या वस्तु विनावाटप पडून राहणे, अधिकार नसताना अधिका-यांनी आपले अधिकार वापरणे, तसेच अधिका-यांनी अधिकारांचा दुरुपयोग करणे व अधिका-यांनी त्यांचेवर असलेली जबाबदारी पार न पाडणे, दुबार खरेदी करणे, कमाल किंमतीपेक्षा जास्त दराने खरेदी करणे व त्यामुळे कोट्यावधी रुपयांच्या निधीचा अपव्यय होणे इ. अनेक उपरोक्त नमूद गंभीर बाबीसंदर्भातील संपूर्ण प्रकरणाची विभागबाह्य त्रयस्थ यंत्रणेमार्फत स्वतंत्र चौकशी करण्यात यावी व सर्व संबंधितांवर कारवाई करून केलेल्या कारवाईची माहिती समितीस तीन महिन्यांच्या आत देण्यात यावी. तसेच ज्या अधिका-यांनी या प्रकरणातील संबंधितांवर कारवाई करण्यास अक्षम्य दिरंगाई केली त्यांचेवर देखील जबाबदारी निश्चित करून कारवाई करण्यात यावी. तसेच अशाप्रकारच्या कार्यपद्धतीचा अवलंब शासनाने भविष्यात होणार नाही याची दक्षता घ्यावी अशी उप समितीची शिफारस आहे.

३.२४ सभागृहाने रमाई घरकुल योजनेसाठी मान्यता दिलेल्या परंतु अखर्चित राहिलेल्या निधीमधून सभागृहाची मान्यता न घेता अन्य वस्तुंची खरेदी करणे ही बाब वित्तीय नियमांचे उल्लंघन करणारी तर आहेच परंतु सार्वभौम सभागृहाने विशिष्ट बाबीसाठी तरतूद केलेल्या निधीचा वापर अन्य तरतूदबाह्य बाबींसाठी केल्यामुळे ही बाब सार्वभौम सभागृहाचा अवमान करणारी आहे. या बाबींची चौकशी करून सर्व संबंधितांवर जबाबदारी निश्चित करून तात्काळ दोषींवर कारवाई करण्यात यावी व केलेल्या कारवाईची माहिती समितीस ३ महिन्यांच्या आत देण्यात यावी अशी उप समितीची शिफारस आहे.

३.२५ रु.१.३० लाख खरेदी केलेल्या नामफलकांपैकी प्रथम ५०००० व त्यानंतर ८०००० नामफलक खरेदी करण्याचा आदेश आयुक्तांनी दिला. यापैकी ५०००० ची खरेदी नियमानुसार असून उर्वरित ८०००० नामफलकांची खरेदी ही शासनाचे आदेश नसताना करण्यात आली.याबाबत अधिकारबाह्य व शासन परवानगीशिवाय केलेल्या खरेदीसाठी तत्कालिन आयुक्तांवर जबाबदारी निश्चित करून कारवाई करण्यात यावी व केलेल्या कारवाईची माहिती समितीस ३ महिन्यांच्या आत देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.२६ योजनेसाठी निधीची तरतूद, त्याचे वाटप व त्याचा वापर याचे योग्य निकष ठरवून देण्याची आवश्यकता असून यासंदर्भात कार्यपद्धतीची निश्चिती करून त्याची तंतोतंत अंमलबजावणी करण्यात यावी. तसेच वसतिगृहांना देण्यात येणा-या अनुदानामध्ये वेळोवेळी महागाई निर्देशांकाचा विचार करून वाढ करण्यात यावी, जेणेकरून सर्व विद्यार्थ्यांना दर्जेदार

सोयी-सुविधा व उत्तम आहार प्राप्त होवू शकेल याचा देखील शासनाने विचार करण्याची आवश्यकता आहे. तसेच या विभागांतर्गत जो निधी वर्षअखेरीस अखर्चित राहतो तो दुसरीकडे वर्ग न करता पुढील वर्षी खर्च करण्याची मुभा देण्याबाबतच्या शक्यतेची देखील पडताळणी करण्यात यावी अशी उप समितीची शिफारस आहे.

सदरहू अहवाल दि.०९.०८.२०१७ रोजीच्या उप समितीच्या बैठकीमध्ये विचारार्थ व मान्यतेसाठी सादर केला असता त्यास उप समिती सदस्यांनी एकमताने मान्यता दिलेली आहे. अतः या शिफारशीचा विचार करुन त्याचा समावेश लोकलेखा समितीने त्यांच्या अंतिम अहवालात करावा, अशी विनंती मा.समिती प्रमुख, लोकलेखा समिती यांना करण्यात येत आहे.

सही/-

(श्री.राजेंद्र पाटणी)

विधानसभा सदस्य तथा

उप समिती निमंत्रक

३.२७ शिफारस :

उपरोक्त परिच्छेदांतर्गत झालेल्या सर्व खरेदी प्रक्रियेसंदर्भात महालेखाकारांनी नोंदविलेल्या गंभीर आक्षेपाच्या अनुषंगाने लोकलेखा समितीसमोर झालेल्या साक्षीदरम्यान विभागाने एकूण १०९ कर्मचा-यांना नोटीस बजावण्यात आली असून ३५ कर्मचा-यांचे दोषारोप पत्र शासनास सादर करण्यात आले आहेत. निलंबित कर्मचा-यांसह एकूण १११ कर्मचा-यांविरुद्ध कारवाई प्रस्तावित केली असल्याचे विभागीय सचिवांनी समितीसमोर सांगितले.त्याचवेळी उपसमितीने या खरेदी प्रक्रियेची सखोल छाननी करुन लोकलेखा समितीला अहवाल सादर केला. उप समितीने सादर केलेल्या अहवालाचे त्यातील निष्कर्ष, अभिप्राय व शिफारशींचे अवलोकन करता लोकलेखा समिती उप समितीने सादर केलेला अहवाल व त्यातील शिफारशीला एकमताने मान्यता देत आहे. त्याअनुषंगाने विभागाने कारवाई करुन केलेल्या कारवाईची माहिती समितीस ३ महिन्यात सादर करण्यात यावी. तसेच समाजातील अतिशय दुर्बल व दुर्लक्षित वर्गासाठी शासनाने उदात्त हेतूने अशा मोठ्या योजना राबविणे व त्यासाठी मोठ्या प्रमाणात निधी देखील शासन देत असताना या परिच्छेदांतर्गत राबविण्यात आलेली खरेदी प्रक्रिया ही नक्कीच आक्षेपाई आहे. राज्य शासनाची योजना चांगली असताना त्याची अशाप्रकारे चुकीच्या पध्दतीने अंमलबजावणी केल्यामुळे शासनाच्या निधीचा मोठ्या प्रमाणात अपव्यय तर झालाच परंतु शासनाच्या सार्वजनिक महत्वाच्या योजना व धोरणाबाबत व त्याच्या अंमलबजावणीबाबत सर्वसाधारण जनतेमध्ये साशंकता निर्माण झाली. भारतीय संविधानाच्या तरतुदींतर्गत इतक्या मोठ्या प्रमाणात निधी मागासवर्गीय समाजासाठी प्राप्त होत असताना त्याचा गुणवत्तेवर विनियोग करण्यासाठी ही प्रशासकीय यंत्रणा सक्षम नाही अशा निष्कर्षाप्रत समिती या आक्षेपांच्या अनुषंगाने आली आहे. अतः समिती या सर्व प्रकाराबाबत गंभीर नापसंती व्यक्त करित आहे. विभागाने अशा बाबींची पुनरावृत्ती व आक्षेप भविष्यात टाळावेत अशी समितीची शिफारस आहे.

३.२८ परिच्छेद २.४.७ : संनियंत्रण

३.२९ परिच्छेद क्र. २.४.७.१ : 'निरीक्षणाच्या लक्ष्यपूर्तीतील कमतरता'

विभागाने निश्चित केलेल्या लक्ष्यानुसार विभागीय उपआयुक्तांनी १० टक्के शासकीय व अनुदानित वसतीगृहे आणि विमुक्त जाती व भटक्या जमातींच्या स्वयंसेवी संघटनेमार्फत चालविल्या जाणा-या आश्रमशाळांची तपासणी प्रतिवर्षी करणे आवश्यक होते. तसेच सहाय्यक आयुक्तांनी सर्व वसतीगृहे व आश्रमशाळांचे निरीक्षण करणे आवश्यक होते. परंतु निरीक्षणाच्या लक्ष्यपूर्तीत कमतरता आढळून आली. ती पुढीलप्रमाणे आहे.

- २०११-१३ दरम्यान विभागीय उपआयुक्तामार्फत होणा-या अनुदानित वसतिगृहाच्या निरीक्षणांच्या लक्ष्यपूर्तीत सर्व विभागात कमतरता दिसून आली, जी औरंगाबाद मध्ये ९.०९ टक्के तर मुंबई, अमरावती आणि नाशिक विभागात १०० टक्के पर्यंत होती.

• सहाय्यक आयुक्त, सोलापूर (२०१०-१३) आणि नाशिक (२०११-१३) यांच्यामार्फत होणा-या शासकीय वसतिगृहांच्या लक्ष्यपूर्तीत अनुक्रमे १०० टक्के आणि ७.६९ टक्के इतकी कमतरता दिसून आली. सहाय्यक आयुक्त, औरंगाबाद यांच्याबाबतीत आश्रम शाळांच्या निरीक्षण संख्येत ६८.४२ टक्के कमतरता दिसून आली.

• शासनाने शासकीय वसतिगृहांचे कामकाज सुधारण्याच्या उद्देशाने वसतिगृहांच्या कामकाजाची पाहणी करण्यासाठी व त्यांना निर्देश देण्यासाठी जिल्हा पातळीवर निरीक्षण समितीची स्थापना करणेचे आदेश (डिसेंबर १९९६) दिले होते. परंतु जिल्हाधिका-यांच्या अध्यक्षतेखालील सदर समित्या पुणे व लातूर जिल्ह्यात स्थापन झालेल्या नव्हत्या. तर नागपूर जिल्ह्यात समिती स्थापन करणे विषयी कार्यवाही सुरु होती.

साक्षीदरम्यान समितीच्या असे निदर्शनास आले की, सध्या सन २०१७ सुरु असूनही त्यावेळेस अस्तित्वात असलेल्या परिस्थितीत काही सुधारणा झालेली नसून निरीक्षणाचे उद्दिष्ट अद्यापही साध्य केले गेलेले नाही. सन २०१६-१७ मध्ये १२० वसतिगृहांचे निरीक्षण करण्याचे उद्दिष्ट असतानाही ४४ वसतिगृहांचे निरीक्षण केले गेले नाही. तसेच सन २०१५-१६ मध्ये ६३ वसतिगृहांचे निरीक्षण केले गेले नसून शासकीय वसतिगृहांच्या निरीक्षणाचे प्रमाण खूप कमी दिसत असल्याचे समितीने विचारले असता अनुदानित वसतिगृहांना जिल्हा परिषदेकडून अनुदान मिळते. त्या वसतिगृहांची तपासणी करण्याची जबाबदारी जिल्हापरिषदेवर आहे. आयुक्तालय पातळीवर ५ टक्के अनुदानित वसतिगृहांची तपासणी करण्याचे अधिकार आहेत परंतु ते देखील झालेले नसल्याचे विभागीय सचिवांनी समितीसमोर सांगितले. सन २०१२-१३ साली ११९ अनुदानित वसतिगृहांपैकी फक्त १४ वसतिगृहांची तपासणी करण्यात आली असून ज्या संबंधित अधिका-यांनी ही निरीक्षणे केली नाहीत त्यांचेविरुद्ध कोणती कारवाई करण्यात आली अशी विचारणा समितीने केली असता सन २०१६-१७ मध्ये आयुक्तालय पातळी वरून आतापर्यंत ७६ वसतिगृहांची तपासणी करण्यात आली असून निरीक्षणात वाढ झाल्याचे दिसून येत आहे. तसेच सन २०१२-१३ मध्ये ज्या अधिका-यांनी निरीक्षण कमी केले त्यांच्याविरुद्ध दोषारोप पत्र दाखल करण्यात आले आहे. राज्यात साधारणपणे २३९४ अनुदानित वसतिगृहे असताना त्यापैकी केवळ ७७ वसतिगृहाची तपासणी केली असून ही आकडेवारी समाधानकारक नाही. सदर प्रकरणी एकूण ९ अधिकारी/कर्मचारी दोषी असून त्यांना नोटीस देण्यात आली आहे. सोलापूर येथे १०० टक्के निरीक्षणे करण्यात आली नसून त्याकरिता तत्कालिन सहाय्यक आयुक्त यांना नोटीस बजावून त्यांचेविरुद्ध स्वतंत्र दोषारोप पत्र दाखल करण्यात आले असल्याचे विभागीय सचिवांनी समितीसमोर सांगितले.

शिफारस :

३.३० अनुदानित वसतिगृहांच्या निरीक्षणांच्या लक्ष्य पूर्तीत कमतरता असल्याचे महालेखाकारांनी सदरहू परिच्छेदान्वये आक्षेपित केले आहे. प्रशासकीय स्तरावरून केवळ निधी प्राप्त करून घेणे व तो वितरीत करणे वा खर्च करणे या व्यतिरिक्त त्या निधीमधून केलेल्या कामांची उपयुक्तता व निधीचा योग्य विनियोग या बाबींचे निरीक्षण करण्याची जबाबदारी संबंधित अधिका-यांची असतानाही अशाप्रकारच्या निरीक्षणाचा अभाव प्रशासकीय स्तरावर असल्याचे समितीच्या निदर्शनास आले. अशा गंभीर प्रकरणी संबंधितांवर दंडात्मक किंवा कठोर कारवाई जोपर्यंत करण्यात येणार नाही तोपर्यंत असे प्रकार सुरुच राहतील. आयुक्तालयात या कामासाठी निरीक्षण पथक देखील अस्तित्वात आहे. विभागाने निरीक्षण पथक प्रमुखासह ४ जणांविरुद्ध नोटीस देवून दोषारोप दाखल करण्यासाठी संबंधित विभागाकडे पाठविण्यात आल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले. अतः अशाप्रकारच्या निरीक्षणाच्या कमतरतेसाठी जबाबदार असणा-या सर्व संबंधितांवर कारवाई करण्यात यावी व यासंदर्भात केलेल्या कारवाईची माहिती समितीस ३ महिन्यात देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.३१ विभागाने भविष्यात अशा संस्थांबद्दलची अद्ययावत माहिती ऑनलाईन मागवावी व त्याआधारे कुठल्याही संस्थेला अचानकपणे (Randomly) भेट देवून त्याची तपासणी व निरीक्षण करावे व तेथील कामकाजाचा आढावा घेवून नियमानुसार सर्व बाबींची पूर्तता झाल्याची खात्री करावी व सामाजिक न्याय विभागाच्या संकेतस्थळावर तो तपासणी अहवाल (Inspection Report) अपलोड करावा. राज्यात अनुदानित वसतिगृहांचा आढावा समितीने घेतला असता ही आकडेवारी समाधानकारक नसल्याचे समितीचे स्पष्ट मत आहे. अतः या प्रकरणी विहित कार्यपद्धतीची व निरीक्षणांची कठोर अंमलबजावणी करून विभागाने त्याचा मासिक आढावा घ्यावा व ठरविलेले उद्दिष्ट साध्य होत आहे किंवा कसे याची खात्री करावी व यासंदर्भातील प्रगती अहवाल वेळोवेळी संकेतस्थळावर अद्ययावत करावा जेणेकरून या सर्व बाबींवर संनियंत्रण ठेवणे शक्य होईल. तसेच सद्यःस्थितीत सहाय्यक आयुक्तांना व विभागीय आयुक्तांना अनुदानित वसतिगृहांना भेटी देण्याच्या अधिकाराच्या प्रमाणामध्ये बदल व सुधारणा करून सहाय्यक आयुक्तांना १० टक्के व विभागीय आयुक्तांना १० टक्के अनुदानित वसतिगृहांना भेटी देणे बंधनकारक करण्यात यावे व केलेल्या कार्यवाहीची माहिती समितीस ३ महिन्यात देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.३२ परिच्छेद क्र. २.४.७.२ : “मुख्य नियंत्रक अधिका-यांना अहवाल सादर न करणे”

सहाय्यक आयुक्त व जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी यांनी वसतिगृहांची देखभाल, निवासी शाळांची देखभाल, आश्रमशाळांची देखभाल, कल्याणकारी योजना व कायद्यांची अंमलबजावणी याबद्दल मासिक अहवाल विभागीय उपआयुक्तांकडे सादर करणे आवश्यक होते. क्षेत्रीय कार्यालयांकडून प्राप्त अहवालावरून एकत्रित केलेले अहवाल समाजकल्याण आयुक्तांद्वारे मुख्य नियंत्रक अधिका-यांकडे सादर होणे अपेक्षित होते. परंतु वसतिगृहे, निवासीशाळा, आश्रम शाळा, योजनांची अंमलबजावणी व कायद्यांची अंमलबजावणी यासंबंधीचे मासिक अहवाल मुख्य नियंत्रक अधिका-यांकडे सादर होत नव्हते असे आक्षेप महालेखाकारांनी त्यांच्या परिच्छेदात नमूद केले आहेत.

सदरहु परिच्छेदावरील साक्षीदरम्यान सन २०१२-१३ या वर्षात मुख्य नियंत्रक अधिका-याकडे एकही मासिक अहवाल सादर करण्यात आलेला नाही असे समितीने निदर्शनास आणून दिले असता त्यावर्षीची परिस्थिती विभागाने मान्य केली. परंतु यात नंतर सुधारणा झालेली असून त्या त्या वर्षी अहवाल व भेटींचा गोषवारा विभागाने शासनास सादर केल्याचे व सदर माहिती महालेखाकारांना देखील ऑनलाईन तपासता येवू शकत असल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले.

यात अधिक गंभीर बाब म्हणजे अधिका-यांनी केवळ अनुदानित वसतिगृहांना भेटी दिल्या परंतु त्या वसतिगृहांच्या कामकाजामध्ये कोणत्या त्रुटी आढळून आल्या व यासंदर्भात त्या संस्थांविरुद्ध कोणती गंभीर कारवाई करण्यात आली ही स्पष्टता नाही. याचाच अर्थ विभागाने केवळ भेटी देण्याचा उपचार पार पाडला परंतु कोणावरही कारवाई न केल्यामुळे या सर्व संस्थांमध्ये योग्य पद्धतीने व नियमानुसार कामकाज सुरु असल्याचे समिती मान्य करू शकत नाही. केवळ भेटी देवून वसतिगृहांच्या कामकाजामध्ये सुधारणा होऊ शकत नाही. या भेटींमध्ये निदर्शनास आलेल्या त्रुटी जोपर्यंत दूर होत नाही. तोपर्यंत ह्या भेटींच्या औपचारिकतेचा काहीही उपयोग नाही. यावर विभागीय सचिवांनी समितीसमोर सांगितले की, या अनुदानित वसतिगृहांमध्ये काही ठिकाणी दोन फळांचे नग दिले जात नव्हते, वसतिगृहात निर्वाह भत्ता वेळेवर दिला जात नव्हता किंवा काही प्रकरणात अनुज्ञेय रकमेपेक्षा कमी दिला जात होता. काही महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती दिली जाते परंतु अशाप्रकारची शिष्यवृत्ती देण्याअगोदरच महाविद्यालयाकडून शैक्षणिक फी घेतली जाते. परंतु नंतर विद्यार्थ्यांना त्याची प्रतिपूर्ती केली जात नाही. काही वसतिगृहांमध्ये साहित्य पुरविले जात नव्हते, काही ठिकाणी रोस्टर अद्ययावत नव्हते अशा त्रुटी निदर्शनास आल्यानंतर विभागाने त्या संस्थांवर कोणतीही कारवाई केली नसून त्यांना अद्यापही अनुदान देणे सुरु आहे. यावर विभागीय प्रतिनिधींनी संस्थेस शासनाची मंजूरी मिळाल्याचे आदेश, सर्व विद्यार्थ्यांच्या आधारकार्डची प्रत, तसेच उपस्थितीसाठी बायोमेट्रीक प्रणालीचा वापर सुरु केल्याचे दाखविल्याशिवाय वसतिगृहांना अनुदान देण्यात आले नव्हते असे समितीसमोर सांगितले. तरीही निकषाप्रमाणे वसतिगृहात सोयीसुविधा नाहीत हे विभागीय सचिवांनी समितीसमोर मान्य केले.

शिफारस :

३.२३ सहाय्यक आयुक्त, जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी यांनी वसतिगृहांची देखभाल, निवासी शाळांची देखभाल, आश्रमशाळांची देखभाल, कल्याणकारी योजना व कायद्यांची अंमलबजावणी याबद्दल मासिक अहवाल विभागीय उपआयुक्तांकडे सादर करणे व त्यानंतर त्याचे एकत्रित केलेले अहवाल समाज कल्याण आयुक्तांद्वारे मुख्य नियंत्रक अधिका-याकडे सादर करणे आवश्यक असतानाही असे अहवाल वेळोवेळी व नियमितपणे सादर केल्याचे समितीला दिसून आले नाही. शासनाने ही वस्तुस्थिती मान्य करून भविष्यात योग्य ते अहवाल क्षेत्रीय कार्यालयांकडून मागविण्यात येतील असेही समितीला आश्वासित केले. ज्या अधिका-यांची असे अहवाल सादर करण्याची जबाबदारी होती ती त्यांनी पार न पाडल्याबाबत त्यांच्यावर जबाबदारी निश्चित करून कारवाई करण्यात यावी. भविष्यात असे मासिक अहवाल व गोषवारा पाठविणे संगणकीकृत व ऑनलाईन पद्धतीने करण्याची कार्यपद्धती व त्याची अंमलबजावणी अधिक सक्षम करण्यात यावी. शासनाचे सध्या अस्तित्वात असलेले नियम व निकष यासंदर्भातील अद्ययावत माहिती सर्व संस्था चालकांना शासनमार्फत अधिकृतपणे कळविण्यात यावी. अशा नियम व निकषांची पूर्तता न केल्यास विभागामार्फत करावयाच्या दंडात्मक कारवाईचे स्वरूप देखील संस्था चालकांना कळविण्यात यावे. आवश्यकता असेल तर या नियम व निकषात बदल करून सुधारीत व अद्ययावत निकष व नियम तयार करण्यात यावेत. अशी वसतिगृहे चालविण्यासाठी दर्जेदार मनुष्यबळ उपलब्ध होण्यासाठी त्याकरिता अधिकारी/कर्मचा-यांची भरती महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामार्फत करण्याच्या पर्यायाचा देखील विभागाने विचार करावा व तरीही त्याची पूर्तता संस्था चालकांकडून न झाल्यास अशा संस्थांची मान्यता रद्द करणे अथवा अनुदान बंद करणेबाबतची गंभीर स्वरूपाची कारवाई देखील विभागाने करावी व यासंदर्भात केलेल्या कारवाईची माहिती समितीस ३ महिन्यात देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.३४ शासनाने वेळीच प्रतिबंधक उपायांसाठी मुख्य नियंत्रक अधिका-याकडे वेळोवेळी प्रतिसादात्मक भौतिक अहवाल देण्यासाठी निश्चित केलेल्या मापदंडाप्रमाणे निरीक्षणे पार पाडली आहेत याची पूर्णपणे खात्री करावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.३५ परिच्छेद क्र. २.४.७.३ : 'अंतर्गत नियंत्रणे'

संघटनेची सर्वसाधारण व्यवस्थापन पद्धती आणि दैनंदिन कामकाजावरील संनियंत्रण वाजवी असल्याची खात्री प्रभावी अंतर्गत नियंत्रण पद्धतीद्वारे दिली जाते. विभागाच्या अंतर्गत नियंत्रण पद्धतीमधील सिंहावलोकन आर्थिक दस्तांचा रखरखाव आणि अंतर्गत लेखापरिक्षात खालील उणिवा आढळल्या.

रोख पुस्तके ठेवणे :

रोख पुस्तकांचा बँकेतील लेख्यांशी ताळमेळ न घालणे

मार्च २०१३ रोजी ४५ आहरण व संवितरण अधिका-यांच्या रोख पुस्तकांच्या तपासणीत दिसून आले की, रोख पुस्तकातील मार्च २०१३ च्या रक्कमा व बँकेच्या खात्यावरील असलेल्या रक्कमांमध्ये रु.१०८.५४ कोटींची तफावत दिसून आली. परंतु, रोखपुस्तके व बँकेची पुस्तके यांत विभागाने ताळमेळ घातला नव्हता.

रोख शिलकीची मासिक पडताळणी :

महाराष्ट्र कोषागार नियम १९६८ मधील नियम ९८ (२) (iv)नुसार प्रत्येक महिन्याच्या अखेरच्या दिवशी कार्यालय प्रमुखाने रोख शिलकीची पडताळणी करून अक्षरी व आकडी संख्या लिहून खात्री केल्याची तारखेसहीत सही करणे आवश्यक असतानाही कोल्हापूर, सोलापूर आणि पुणे जिल्ह्यांच्या सहाय्यक आयुक्तांनी महिना अखेरची रोख शिल्लक लेखापरिक्षणाच्या कालावधीत कधीही पडताळून पाहिल्याचे दिसून आले नाही.

● निरीक्षण अहवालांबाबत प्रतिसाद :

प्रधान महालेखापाल (लेखापरीक्षा) -I आणि महालेखापाल (लेखापरीक्षा) -II यांच्यामार्फत ३१ डिसेंबर, २०१२ अखेर जारी केलेल्या निरीक्षण अहवालांपैकी २९७ निरीक्षण अहवाल आणि ७५० परिच्छेद ३० जून २०१३ अखेर प्रलंबित होते.

● अंतर्गत लेखापरिक्षण

३४ कर्मचा-यांमार्फत फेब्रुवारी २००६ आणि एप्रिल २०१० मधील शासन निर्णयान्वये सर्व सात विभागामध्ये लेखापरिक्षण शाखेची स्थापना करण्यात आली जेथे एकूण ३४ पदे निर्माण करण्यात आली. आयुक्तांनी निश्चित केलेल्या (जानेवारी २००७) मापदंडानुसार अंतर्गत लेखापरिक्षण शाखांनी प्रत्येक विभागातील प्रतिमाह किमान १५ टक्के (वसतिगृहे, निवासी शाळा आणि सहाय्यक आयुक्त कार्यालये) एकक अंतर्गत लेखापरिक्षणाकरिता नियोजित करायचे होते.

अमरावती, औरंगाबाद, लातूर, नागपूर, पुणे आणि नाशिक या सहा विभागात

सन २००८-१३ या कालावधीत अंतर्गत लेखापरिक्षणात १४.४४ ते १०० टक्के कमतरता असल्याचे दिसून आले. तसेच ३,५८४ परिच्छेदांपैकी ३,२८१ परिच्छेदांचे अनुपालन एप्रिल २०१३ अखेरपर्यंत सादर करण्यात आले नव्हते असे आक्षेप महालेखाकारांनी अंतर्गत नियंत्रणे संदर्भात नोंदविलेली आहेत.

३.३६ शिफारस :

विभागाच्या अंतर्गत नियंत्रण पद्धती व अंतर्गत लेखा परिक्षणात उणिवा व दोष आढळले असून रोख पुस्तके न ठेवणे, रोख पुस्तकांचा बँकेतील लेख्यांशी ताळमेळ न घालणे, रोख शिल्लकीची मासिक पडताळणी न करणे, निरीक्षण अहवालांबाबत प्रतिसाद न देणे, अंतर्गत लेखापरिक्षण नियमित न करणे, या सर्व अभाव व त्रुटींमुळे विभागाच्या कामाच्या गुणवत्तेवर मोठ्या प्रमाणात प्रभाव पडलेला असल्याचे समितीला दिसून आले. अंतर्गत लेखापरिक्षणाच्या टक्केवारीचा समितीने आढावा घेतला असता त्याचे प्रमाण अत्यंत कमी असल्याचे समितीला दिसून आले. या सर्व बाबींची पुर्तता करून घेण्याची जबाबदारी उपायुक्तांची असून त्यांचेकडून खुलासे देखील मागविण्यात आल्याचे विभागीय सचिवांनी समितीसमोर मान्य केले. तसेच अंतर्गत नियंत्रणे संदर्भात रोख पुस्तकांचा बँकेतील लेख्यांशी ताळमेळ घालण्याचे काम आहरण व संवितरण अधिका-यांचे होते. हा ताळमेळ व रोख शिल्लकीची पडताळणी करण्यात आली नव्हती. निरीक्षण अहवालांच्या प्रतिसादाबाबत देखील समितीने

आढावा घेतला असता प्रलंबित परिच्छेदांची संख्या मोठ्या प्रमाणात असल्याचे समितीच्या निदर्शनास आले. तसेच उपयोगिता प्रमाणपत्र मोठ्या प्रमाणात प्रलंबित असल्याचे देखील समितीच्या निदर्शनास आले असून ही बाब अधिकच गंभीर आहे. विभागाने अर्थसंकल्पात निधीची तरतूद करणे, त्याचे वितरण, त्याचा विनियोग, त्याची उपयोगिता व योजनेची अंमलबजावणी याचे प्रभावी नियोजन व संनियंत्रण शासकीय स्तरावरून प्रभावी व सक्षमरित्या करणे आवश्यक असतानाही त्याची पूर्तता झाली नाही. केवळ निधी वितरीत करून विभाग पुढे काहीही करणार नसेल तर अशा योजनांवर शासनाचे कोणतेही नियंत्रण राहणार नाही. शासनाने व विभागाने या निधीचा विनियोग व संनियंत्रण यावर नियंत्रण ठेवण्याची नितांत आवश्यकता आहे. तसेच शासनामार्फत केवळ जिल्हापरिषदेला नव्हे तर एनजीओ व अनुदानित संस्थांना देखील अनुदान देण्यात येते. मात्र त्यांच्याकडून उपयोगिता प्रमाणपत्र प्राप्त करून घेण्याची जबाबदारी विभागातील अधिका-यांची आहे जी ते गांभीर्याने पार पाडीत नाहीत. अतः या जबाबदार असणा-या दोषी अधिका-यांवर कारवाई करण्यात यावी व या सर्व बाबींचे संनियंत्रण विभागाने तात्काळ करावे व यासंदर्भात केलेल्या कार्यवाहीची माहिती समितीस ३ महिन्यात देण्यात यावी व अशा बाबींची व आक्षेपांची पुनरावृत्ती भविष्यात टाळावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.३७ कायदे, नियम, नियमावल्या, आदेश, इत्यादींचे अनुपालन

परिच्छेद क्र. २.४.८ : 'निधी व्यवस्थापन'

३.३८ परिच्छेद क्र. २.४.८.१ : "निधीची वाटणी आणि अर्थसंकल्पीय व्यवस्थापन"

विभागाने सन २००८-१३ या कालावधीकरीता अनुसूचित जाती व इतर मागासवर्गीय जातींकरता केलेली अर्थसंकल्पिय तरतूद व खर्च यासंदर्भात केलेल्या लेखापरिक्षणात असे दिसून आले की,

- सन २००८-०९ मध्ये अर्थसंकल्पिय तरतूद नसताना विभागाने मोटार वाहन प्रशिक्षण योजना राबविणेकरता रु.३.२९ कोटी खर्च केले. तसेच शासकीय वसतिगृहे स्थापन करणे व देखभाल करण्याच्या योजनेत रु.२.७७ कोटी शिल्लक राहिले.
- शासकीय वसतिगृहे, निवासी शाळा, आश्रम शाळा आणि अनुदानित संस्थांमध्ये बायोमेट्रीक प्रणाली प्रस्थापित करणेकामी ३१ मार्च २०११ मध्ये रु.१४.६४ कोटी आहरित केले. त्यापैकी रक्कम रु.२.७७ कोटी आयुक्त समाज कल्याण यांचेकडे पडून होती (ऑक्टोबर २०१३).
- शहरी व ग्रामीण भागातील अनुसूचित जातींकरता अल्प किंमतीच्या गृह योजनेअंतर्गत (रमाई घरकूल योजना) केलेल्या रु.४०० कोटी तरतूदीपैकी रु.१०९ कोटी रक्कम मार्च, २०१२ मध्ये समर्पित केली गेली.

सदरहू परिच्छेदात अनुसूचित जाती व इतर मागासवर्गीय जातींकरिता केलेली तरतूद व त्यातून वस्तुतः झालेला खर्च यातील तफावतीबाबत आक्षेप नोंदविण्यात आलेले असून तरतूद निधी विनावापर राहिल्याने वर्षअखेरीस तो समर्पित करणेसंदर्भात सदरहू आक्षेप नोंदविण्यात आलेले आहेत. सन २००८-०९ मध्ये अर्थसंकल्पिय तरतूद नसताना विभागाने मोटार वाहन प्रशिक्षण योजनेकरिता रु.३.२९ कोटी खर्च केले. त्या आर्थिक वर्षात यासाठी शून्य तरतूद असताना शेवटच्या दिवशी अशाप्रकारे शासन निर्णय निर्गमित करून अन्य शिर्षाखालील निधी वळता करून निधी आहरित करणे ही बाब आर्थिक शिस्तीला अनुसरून नसून वित्तीय नियमांचे उल्लंघन करणारी असल्याचे समितीने विदित केले असता अशा परिस्थितीत निधी वर्ग करण्यासाठी वित्त विभागाची परवानगी न घेता निधी हस्तांतरित करण्याचे अधिकार विभागाला प्राप्त आहेत काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता मोटार वाहन प्रशिक्षणाचा मूळ लेखाशिर्ष २२२५-०१८१ हा होता, या शिर्षामध्ये निधीची तरतूद नव्हती व शिर्ष क्रमांक २२२५-सी-६४९ (पी) हे शिर्ष केंद्र सरकारकडून मिळणा-या विशेष सहाय्य अनुदानाबाबतचे आहे. केंद्र शासनाच्या या शिर्षांतर्गत प्राप्त निधी महामंडळाला देवून ही राज्य शासनाची मोटार वाहन प्रशिक्षणाची योजना राबविण्यात आली असे विभागाला करता येते काय ? केंद्र शासनाच्या शिर्षाचा निधी राज्य शासनाच्या योजनेला देता येतो काय ? केंद्र शासनाने जो निधी दिला तो महामंडळातील विशिष्ट उद्दिष्टांसाठी देण्यात आला होता. त्यात मोटार वाहन प्रशिक्षणासारख्या राज्य शासनाच्या योजनेचा समावेश होतो किंवा कसे ? या सर्व बाबींची विचारणा समितीने विभागीय सचिवांना केली असता असे करणे शक्य व योग्य नाही, एका शिर्षामधील निधी इतरत्र वळविता येणार नाही. त्यामुळे समितीच्या मताशी सहमत असल्याचे विभागीय सचिवांनी समितीसमोर मान्य केले व याबाबत जबाबदारी निश्चित करण्यासाठी या विषयाची संपूर्ण नस्ती तपासण्याची आवश्यकता असल्याचे समितीसमोर विभागीय सचिवांनी सांगितले. मात्र दरम्यानच्या काळात सचिव, सामाजिक न्याय यांची बदली होवून त्यांच्या जागेवर दुस-या सचिवांची नियुक्ती झाली असता समितीने उर्वरित साक्ष नव्याने नियुक्त झालेल्या सचिवांची घेतली.

त्याअनुषंगाने समितीने केंद्राचा विशेष सहाय्य निधी अशाप्रकारे अन्य शिर्षामध्ये वळविण्याबाबत सचिवांना पुन्हा विचारणा केली असता केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय मंत्रालयाने दि.०६ ऑक्टोबर,१९९८ अन्वये विशेष केंद्रीय सहाय्य निधीच्या वापराबाबत मार्गदर्शक तत्वे विहित केली असून त्यात राज्य शासनाला केंद्राकडून अशाप्रकारे प्राप्त निधीचा वापर व विनियोग करण्याचे पूर्ण अधिकार व स्वातंत्र्य राज्य शासनाला देण्यात आल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले. यावर समितीने योजनेच्या गुणवत्तेबाबत समितीचे काहीही मत नाही. योजना चांगली आहे व केंद्र शासनाकडून आलेल्या निधीचा पूर्ण वापर राज्य शासनाने केला पाहिजे हे समितीला मान्यच आहे. फक्त या ठिकाणी प्रश्न निधीच्या वित्तीय नियमानुसार व तांत्रिक वापराबाबतचा असून या विभागाच्या तत्कालिन सचिवांनी अशा शिर्षातर्गत राज्य शासनाला निधी वळविता येत नाही असे समितीसमोर मान्यच केले. परंतु आता नव्याने रुजू झालेले सचिव या बाबींचे समर्थन समितीसमोर करीत आहेत. विभागाच्या कामांची ही निरंतर प्रक्रिया (continuous process) असताना व त्याअंतर्गत पाळावयाचे नियम व निकष हे सामायिक असताना दोन सचिवांच्या भूमिकेमध्ये इतका विरोधाभास व तफावत असण्याचे कारण व आधार काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता तत्कालिन सचिवांच्या भूमिकेशी असहमत असल्याचे विद्यमान सचिवांनी समितीसमोर सांगितले व केंद्र शासनाकडून प्राप्त विशेष सहाय्य निधीचा वापर सामाजिक न्याय विभागाच्या मार्गदर्शक तत्वांच्या अनुषंगाने वापरण्याची राज्य शासनाला मुभा होती असे समितीसमोर सांगण्यात आले. तसेच मोटार वाहन प्रशिक्षणासाठी अनुसूचित जातीकरिता सन २००८-०९ मध्ये रु.१०.८९ कोटीची तरतूद होती. सन २००९-१० मध्ये रु.२१.८९ कोटीची तरतूद असून त्यापैकी रु.१०.८९ कोटी खर्च झाला. मुळात विशेष केंद्रीय सहाय्य निधी विशिष्ट योजनांसाठी पूरक निधी म्हणून वापरला जातो व कौशल्य विकासासाठी हा निधी राखून ठेवण्यात येतो असे विभागीय सचिवांनी समितीसमोर सांगितले असता जर अशाप्रकारे तरतूद होती व तोच निधी खर्च झाला असेल तर अशाप्रकारे निधी वळविण्याची आवश्यकता काय होती ? सन २००८-०९ मध्ये या योजनेकरिता राज्याच्या अर्थसंकल्पात शून्य तरतूद होती. असे असताना केंद्राचा निधी या योजनेसाठी वापरण्यात आला. असे असताना या योजनेसाठी राज्य शासनाने निधीची तरतूद केली असे विभाग कसे काय सांगू शकते ? असे आक्षेप महालेखाकारांनी समितीसमोर नोंदविले असता विभागीय सचिवांनी सदरहू निधीची तरतूद असल्याचे आणि त्याअनुषंगाने केलेल्या पुनर्विनियोजनाच्या तरतुदीस मान्यता देखील असल्याचे महालेखाकारांच्या निदर्शनास आणले. या सर्व बाबी विभागाने विहित वेळेत महालेखाकारांशी संपर्क व समन्वय साधून ताळमेळ घालणे आवश्यक असतानाही समितीची साक्ष लागेपर्यंत विभागाने त्याचे निराकरण महालेखाकारांशी समन्वय साधून केले नाही असेही समितीने विदित केले.

बायोमेट्रीक प्रणाली प्रस्थापित करण्यासाठी तरतूद केलेल्या निधीपैकी रु.२.७७ कोटी एवढी रक्कम पडून होती. यावर खरेदी केलेल्या बायोमेट्रीक मशिन स्थापित होवू शकल्या नाहीत तो निधी शिल्लक राहिला असल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले. सदरहू निधी मोठ्या कालावधीकरिता विनावापर पडून राहिला त्यामुळे त्या निधीचा वापर व सदुपयोग वेळेत होवू शकला नाही. या निधीचे योग्य नियोजन करण्याची जबाबदारी तत्कालिन आयुक्त व संबंधित अधिका-यांची होती. तसेच आता न बसविण्यात आलेले बायोमेट्रीक मशिनस् देखील खराब झालेले आहेत. त्यामुळे हा विषय केवळ रु.२.७७ कोटी शिल्लक राहिलेल्या रकमेपुरता मर्यादित नसून न बसविलेल्या मशिनची किंमत रु.१२.७० कोटी देखील निरुपयोगी ठरली. त्यामुळे शासनाच्या झालेल्या नुकसानीच्या प्रमाणात देखील वाढ झालेली आहे.

शहरी व ग्रामीण भागातील अनुसूचित जातीकरिता अल्प किंमतीच्या गृह योजनेअंतर्गत रमाई घरकुल योजना (ग्रामीण) व रमाई घरकुल योजना (शहरी) यासाठी रु.४०० कोटी तरतूद निधीपैकी रु.१०९ कोटी समर्पित करण्यात आली. याबाबत समितीने विभागीय सचिवांना विचारले असता रमाई घरकुल योजनेच्या वेळेसच इंदिरा आवास योजना देखील अस्तित्वात व कार्यरत होती. त्यामुळे इंदिरा आवास योजनेमध्ये ज्या लाभार्थ्यांची निवड होवू शकली नाही त्यांना रमाई घरकुल योजनेतर्गत घरकुलाचा लाभ मिळावा या उद्देशाने व नियोजनाने रमाई घरकुल योजनेचे निकष निर्धारित करण्यात आले होते. जे लाभार्थी इंदिरा आवास योजनेमध्ये पात्र ठरले त्यांना रमाई घरकुल योजनेतर्गत दुबार लाभ मिळू नये यासाठीचे संपूर्ण नियोजन करण्याची जबाबदारी संबंधित अधिका-यांची होती. इंदिरा आवास योजनेचे निकष पाहता रमाई आवास योजनेत लाभार्थ्यांची निश्चिती करताना ऐनवेळी निकषात केलेल्या बदलामुळे ठरलेले उद्दिष्ट गाठण्यास अडचण आली व म्हणून हा निधी समर्पित करण्यात आल्याचे विभागीय सचिवांनी समितीसमोर सांगितले.

शिफारस :

३.३९ योजनेच्या गुणवत्तेबाबत समितीचे काहीही मत नाही. योजना चांगली आहे व केंद्र शासनाकडून आलेल्या निधीचा पूर्ण वापर राज्य शासनाने केला पाहिजे हे समितीला मान्यच आहे. फक्त या ठिकाणी प्रश्न निधीच्या वित्तीय नियमानुसार व तांत्रिक वापराबाबतचा असून या विभागाच्या तत्कालिन सचिवांनी अशा शिर्षातर्गत राज्य शासनाला निधी वळविता येत नाही

असे समितीसमोर मान्यच केले. परंतु आता नव्याने रुजू झालेले सचिव या बाबींचे समर्थन समितीसमोर करीत आहेत. विभागाचे काम हे निरंतर प्रक्रिया (continuous process) असताना व त्याअंतर्गत पाळावयाचे नियम व निकष हे सामायिक असताना दोन सचिवांच्या भूमिकेमध्ये इतका विरोधाभास व तफावत असण्याचे कारण व आधार काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता तत्कालिन सचिवांच्या भूमिकेशी असहमत असल्याचे विद्यमान सचिवांनी समितीसमोर सांगितले व केंद्र शासनाकडून प्राप्त विशेष सहाय्य निधीचा वापर सामाजिक न्याय विभागाच्या मार्गदर्शक तत्वांच्या अनुषंगाने वापरण्याची राज्य शासनाला मुभा होती असे समितीसमोर सांगण्यात आले. या अनुषंगाने हा निधी कोणत्या तारखेला वळविण्यात आला, त्याचा खर्च किती तारखेला झाला याबाबत देखील चौकशी करण्याची आवश्यकता आहे. ही रक्कम एका दिवसात कशी काय खर्च होवू शकते? मूळ तरतूद शून्य असताना आर्थिक वर्षाच्या अखेरच्या दिवशी निधी वळविण्यात आला, त्याच दिवशी तो खर्च करण्यात आला. अशा परिस्थितीत त्याच दिवशी निविदा अंतिम करणे, कार्यादेश देणे, प्रशिक्षण देणे, देयके तयार करणे, देयकाची रक्कम अदा करणे या सर्वच बाबींचा तपास करण्याची आवश्यकता आहे. तसेच याअंतर्गत किती विद्यार्थ्यांना प्रशिक्षण देण्यात आले व या प्रशिक्षणाचा लाभ त्या विद्यार्थ्यांना होवून आज किती विद्यार्थी व्यावसायिकदृष्ट्या स्थापित झाले आहेत, याची देखील तपासणी करण्याची आवश्यकता आहे. अतः या संपूर्ण प्रकरणाची चौकशी अतिरिक्त मुख्य सचिव, वित्त विभाग यांचेमार्फत करून त्या अनुषंगाने महालेखाकार, सामाजिक न्याय विभाग व वित्त विभाग यांनी एकत्रितरित्या या प्रकरणी निधीच्या हस्तांतरणाबाबत निष्कर्षाप्रत येवून व सदरहू प्रकरणी अधिकारी दोषी आढळल्यास त्यांचेवर कारवाई करून यासंदर्भात केलेल्या कारवाईची माहिती समितीस ३ महिन्यात देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.४० बायोमेट्रीक प्रणाली प्रस्थापित करण्यासाठी तरतूद निधी वेळेत न वापरणे, तरतूद अमर्याद कालावधीकरिता पडून राहणे व खरेदी केलेल्या बायोमेट्रीक यंत्राचा देखील वापर न केल्यामुळे ती खराब होणे. परिणामी बायोमेट्रीक पध्दतीने उपस्थिती नोंदविण्याचा विभागाचा जो उद्देश होता तो साध्य झाला नाही व निधीचा देखील अपव्यय झाला. त्यामुळे सदरहू विषयाकडे संबंधित जबाबदार अधिका-यांनी लक्ष न दिल्यामुळे तसेच त्यांनी वरिष्ठांच्या निदर्शनास ही बाब वेळेत न आणून दिल्यामुळे शिल्लक रक्कम शासन खात्यात विहित मुदतीत जमा होवू शकली नाही. त्यामुळे या प्रकरणी सर्व संबंधितांवर जबाबदारी निश्चित करावी व त्याबाबतचा अहवाल समितीला सादर करावा असे निदेश समितीने दिले असता विभागीय सचिवांनी साक्षीदरम्यान त्यास मान्यता दिली. अतः यासंदर्भात शासनस्तरावरून संबंधितांवर कारवाई करून केलेल्या कारवाईची माहिती समितीस ३ महिन्यात सादर करण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.४१ शहरी व ग्रामीण भागातील अनुसूचित जातींकरिता अल्प किंमतीच्या गृह योजनेअंतर्गत रमाई घरकुल योजना (ग्रामीण) व रमाई घरकुल योजना (शहरी) यासाठी रु.४०० कोटी तरतूद निधीपैकी रु.१०९ कोटी समर्पित करण्यात आली. यावर समितीने विस्तृत चर्चा केली. इंदिरा आवास योजनेसाठी केंद्र शासनाकडून निधी प्राप्त होत असतो व रमाई घरकुल योजनेचा निधी राज्य शासनाकडून देण्यात येतो. ज्या लाभार्थ्यांची निवड इंदिरा आवास योजनेअंतर्गत होवू शकली नाही. अशा लाभार्थ्यांना निवारा व घरकुलाची सोय उपलब्ध होण्याच्या उद्देशाने शासनाने ही योजना सुरु केली. परंतु विभागाच्या चुकीच्या धोरणामुळे व नियोजनाच्या अभावामुळे हा निधी खर्च होवू शकला नाही व तो समर्पित करण्यात आला. विभाग ही योजना प्रभावीपणे राबविण्यास पूर्णपणे यशस्वी ठरला नाही. घरकुलांचे उद्दिष्ट जास्त निश्चित करण्यात आले होते, परंतु त्या तुलनेत पात्र लाभार्थ्यांची निश्चिती होवू शकली नाही. विभागाने या योजनेच्या निकषामध्ये वेळेत बदल करून सुधारीत निकष तयार करून त्याची प्रभावी अंमलबजावणी करण्याची आवश्यकता होती. परंतु तसे न केल्यामुळे हा निधी परत गेला. इंदिरा आवास योजनेच्या निकषान्वये पात्र ठरणा-या जास्तीत जास्त लाभार्थ्यांना इंदिरा आवास योजनेअंतर्गत लाभ प्राप्त करून देण्याचा प्रयत्न शासनस्तरावरून करण्यात यावा व ज्यांना त्याअंतर्गत घरकुल मिळण्यास पात्रता निश्चित होवू शकली नाही त्यांना विहित निकषाप्रमाणे रमाई घरकुल योजनेमध्ये गुणवत्तेनुसार पात्र ठरविण्यात यावे. अशावेळेस रमाई घरकुल योजनेअंतर्गत निश्चित केलेल्या उद्दिष्टांचा आधार व त्यासाठी केलेल्या सर्वेक्षणाची विश्वासाहता याठिकाणी प्रश्नांकित राहते. विभागाने या योजनेअंतर्गत घरकुलांचे उद्दिष्ट कशाच्या आधारावर निश्चित केले ? तसेच तरतूद निधी व खर्चित निधीमध्ये इतकी तफावत असण्याची कारणे काय ? या निधीचा वापर विहित कालावधीत ठरविलेले उद्दिष्ट गाठण्यासाठी का करण्यात आला नाही ? अत्यंत दुर्बल, गरीब व दुर्लक्षित वर्गासाठी ही योजना सुरु करण्यात आलेली असल्यामुळे त्याचा जास्तीत जास्त लाभ अशा पात्र लाभार्थ्यांना व्हावा यासाठीचे योग्य नियोजन विभागाने करून व त्यासाठी वस्तुनिष्ठ सर्वेक्षण करून व त्याआधारावर घरकुलांचे उद्दिष्ट निश्चित करून या योजनेचे उद्दिष्ट गाठण्याचा प्रयत्न विभागाने करावा व कोणत्याही परिस्थितीत अशा दुर्लक्षित वर्गासाठी तरतूद केलेला निधी समर्पित करण्याची गरज पडू नये व त्याचा पुरेपूर उपयोग या वर्गासाठी करून घ्यावा. तसेच ऐनवेळी या

योजनांच्या निकषामध्ये बदल करण्यात येवू नये व अपरिहार्य कारणास्तव असे निकष शिथिल करावयाचे झाल्यास त्यास विहित मान्यता घेऊन व त्यास पुरेपूर प्रसिध्दी देऊन त्याचे योग्य नियोजन विभागाने करून लाभार्थ्यांना त्याचा जास्तीत जास्त फायदा होईल यासंदर्भात योग्य ती उपाययोजना करण्यात यावी. तसेच लाभार्थ्यांच्या गरजा योग्यरितीने निर्धारित केल्या जात आहेत व योजनांचे लाभ इच्छित लाभार्थ्यांकडे पोहोचत आहेत याची खात्री विभागाने करावी व भविष्यात अशाप्रकारे आक्षेप टाळावेत व केलेल्या कार्यवाहीची माहिती समितीस ३ महिन्यात देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.४२ परिच्छेद क्र. २.४.८.२ : “आर्थिक वर्षाच्या अखेरीस केलेले अनावश्यक आहरण”

मुंबई वित्तीय नियम १९५९ अंतर्गत नियम ५७ नुसार तातडीची देणी भागविण्याकरता असलेल्या गरजेखेरीज कोषागारातून निधीचे आहरण करता येत नाही. जी कामे पूर्ण होण्यास विलंब लागणार असेल अशा कामांकरिता केवळ विनियोजनातील तरतूद कालबाह्य होऊ नये म्हणून कोषागारातून अग्रिम निधी काढण्यास परवानगी नसते. आयुक्त, समाज कल्याण, पुणे यांच्या आहरण संवितरण अधिका-यांच्या दफ्तर तपासणीत असे दिसून आले की, २००८-१० याकालावधीमध्ये रक्कम रु.८०८.८३ कोटी तातडीची गरज नसताना आहरित केली होती.

पाच पैकी चार आर्थिक वर्षांत आयुक्त, समाज कल्याण, पुणे यांनी अनुसूचित जातीच्या सहकारी संस्थांना दीर्घ मुदतीचे कर्ज व भागभांडवल देणे कामी रु.४००.५३ कोटी आहरित केले त्यापैकी रु.१७.४९ कोटी सुमारे नऊ महिने ते चार वर्षांपर्यंत आयुक्तांकडे विनावापर पडून होते. आर्थिक वर्षाच्या अखेरीस निधी व्यपगत होऊ नये म्हणून आहरित करून ठेवणे हे मुंबई वित्तीय नियम १९५९ च्या तरतूदींचा भंग करणारे आहे असे आक्षेप महालेखाकारांनी त्यांच्या परिच्छेदात नमूद केले आहे.

महालेखाकारांनी घेतलेले सदरहु आक्षेप साक्षीदरम्यान विभागाने मान्यच केले. त्याअनुषंगाने औद्योगिक संस्थांच्या अखर्चित रकमांबाबत त्या संस्थेची मान्यता रद्द करण्याचा प्रस्ताव शासनास करण्यात आल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले. परंतु एकाही संस्थेवर त्याअनुषंगाने कारवाई केल्याचे दिसून आले नाही. सन २०१५ मध्ये हे प्रस्ताव शासनाकडे आल्यानंतरही सन २०१७ पर्यंत यावर कोणतीही कारवाई होत नाही ही देखील बाब योग्य नाही. मार्च, २०१० मध्ये रु.८.०१ कोटी सहाय्यक आयुक्त, पुणे यांनी आहरीत केले होते. अनुसूचित जातीच्या विद्यार्थ्यांना विकास निधी देण्याबाबत शासनाने पत्राद्वारे कळविल्यानुसार हा निधी प्राप्त झाला व सदरची रक्कम समर्पित होवू नये म्हणून कोषागारातून काढण्यात आली होती. परंतु दि.१५.१२.२०११ रोजी सदर रक्कम शासन खाती जमा करण्यात आल्याचे विभागाने त्यांचे लेखी उत्तरात नमूद केले आहे. सन २००८-०९ ते १२-१३ या ५ वर्षांच्या कालावधीत एकूण रु.६०८४६.२६ लक्ष एवढी रक्कम शासन निर्णयानुसार कोषागारातून आहरीत करून लेखाधिकारी, कर्ज यांचे खाती जमा करण्यात आली होती. या कालावधीतील एकूण २९६ नविन संस्थांना मान्यता देवून अर्थसहाय्याचा १ ला हप्ता मंजूर करण्यात आला होता. परंतु त्यापैकी १४ संस्थांनी सन २०१२-१३ पर्यंत करारनामा करून संयुक्त खात्यात रक्कम जमा करण्याची मागणी केली नव्हती. त्यामुळे त्यांच्यासाठी अनुज्ञेय असलेली रक्कम रु.१७४१.२६ लक्ष आहरीत करून ठेवण्यात आली होती. त्याचप्रमाणे सदर योजनेंतर्गत अनुसूचित जातीच्या सहकारी संस्थांच्या प्रस्तावांना मंजूरी देणे ही बाब धोरणात्मक स्वरूपाची असून याबाबत शासनस्तरावरून संस्थांना मंजूरी देवून शासकीय भाग भांडवल व दीर्घ मुदत कर्ज मंजूरीचे शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येतात. त्यामुळे शासन निर्णय निघणे व त्याअनुषंगाने संगणक वितरण प्रणालीवर ती तरतूद दर्शविणे व ती रक्कम कोषागारातून आहरीत करण्यामध्ये कालावधीची तफावत असते असेही विभागाने लेखी उत्तरात नमूद केले आहे. त्याचप्रमाणे काही संस्थांसंदर्भात प्राप्त झालेल्या तक्रारीच्या अनुषंगाने चौकशी करून अहवाल सादर करण्यास काही कालावधी गेल्यामुळे आहरीत करण्यात आलेल्या रकमा संस्थांना वितरीत करण्यास विलंब झाल्याचे विभागीय सचिवांनी त्यांच्या लेखी उत्तरात नमूद केले आहे. यासंदर्भात महालेखाकारांनी समितीसमोर असेही विदित केले की, पुर्वी विभागाकडे पीएलए अकाऊंट होते त्या अकाऊंटमध्ये हा निधी ठेवण्यात आला होता. शासनाने दि.१०.०४.२०१४ रोजी हे पीएलए अकाऊंट बंद करण्याचे निर्देश दिले. जर हे पीएलए अकाऊंट २०१४ मध्ये बंद झाले तर २०१६ पर्यंत रक्कम विभागाने बाहेर कशी ठेवली अशी विचारणा समितीने केली असता दि.२३.०५.२०१४ रोजीच सदर रक्कम जमा करण्यात आल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले व विभागाने तसे त्यांच्या सुधारीत अभिप्रायाच्या उत्तरात नमूद केले आहे.

शिफारस :

३.४३ मुंबई वित्तीय नियमानुसार केवळ तातडीची देणी भागविण्यासाठी असलेल्या गरजेखेरीज कोषागारातून अशाप्रकारे निधीचे आहरण करता येत नसताना जी कामे पूर्ण होण्यास विलंब लागणार आहे अशा कामांकरिता केवळ विनियोजनातील तरतूद कालबाह्य होवू नये म्हणून अग्रिमरित्या काढून ठेवणे अनुज्ञेय नसते व अशाप्रकारे अखर्चित राहिलेला निधी त्याच आर्थिक वर्षात शासनाच्या खात्यात जमा करणेबाबत तरतूद असून तशाप्रकारचे निर्देश वेळोवेळी विभागांना देण्यातही येतात. परंतु तरीही

त्यांची पुनरावृत्ती वारंवार होत असते. सामाजिक न्याय विभागाने सन २००९-१० मध्ये घेतलेला निधी तब्बल ४ ते ५ वर्षांनंतर कोषागारामध्ये जमा केला. एकीकडे राज्य शासन कर्जावर व्याज भरीत आहे. तर दुसरीकडे अशाप्रकारे निधी विनावापर पडून राहणे नक्कीच योग्य नाही. या बाबींसाठी कनिष्ठ अधिका-यांना नव्हेतर आयुक्त किंवा उपायुक्त दर्जाच्या अधिका-यांना दोषी व जबाबदार धरून त्यांचेकडून या रकमेच्या व्याजाची वसुली करण्यात यावी असे समितीने निर्देशित केले असता त्या कालावधीत ३ सहआयुक्त व ४ आयुक्त कार्यरत होते. त्यांच्यावर जबाबदारी निश्चित करून व्याजाची रक्कम त्यांच्याकडून वसुल का करू नये? असा खुलासा सहआयुक्त दर्जाच्या अधिका-यांकडून मागण्यात आला आहे. तसेच आयुक्त पातळीवरील अधिकारी हे भारतीय प्रशासन सेवेतील अधिकारी असल्यामुळे त्यांचा प्रस्ताव आयुक्तांनी सामान्य प्रशासन विभागाकडे पाठविला असून खुलासे सादर करण्यास ७ दिवसांची मुदत देण्यात आली होती. त्यानंतर पुन्हा एकदा त्यास १५ दिवसांची मुदत वाढवून देण्यात आली होती. सदरहु आयुक्तांसंदर्भात प्रस्तावित कारवाई तात्काळ करण्यात यावी व केलेल्या कारवाईची माहिती समितीस ३ महिन्यात देण्यात यावी. तसेच हा निधी जवळजवळ ३ ते ४ वर्षांच्या विलंबानेच जमा झालेला आहे. अतः यात दोषी असणा-या सर्व संबंधित अधिका-यांवर जबाबदारी निश्चित करून कारवाई करण्यात यावी व या दरम्यानच्या कालावधीतील व्याजाची परिगणना करून त्याची वसुली संबंधित अधिका-यांकडून करण्यात यावी व यासंदर्भात केलेल्या कार्यवाहीची माहिती समितीस ३ महिन्यात देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.४४ महालेखाकारांनी नोंदविलेले सदरहु आक्षेप पाहता विभागाने वित्तीय नियमानुसारच निधीची तरतूद, त्याचे वितरण, आहरण व खर्च विहित कार्यपद्धतीनुसारच करणे अभिप्रेत आहे. विभागाच्या सोयीनुसार या निधीचे नियोजन करण्याची मुभा विभागाला नाही व या बाबी आर्थिक शिस्तीला देखील धरून नाहीत. विभागाने त्यांच्याकडे प्राप्त निधीचे योग्य नियोजन वित्तीय नियमानुसार आर्थिक वर्षादरम्यान योग्यरित्या करावे व भविष्यात असे आक्षेप टाळावेत अशी समितीची शिफारस आहे.

३.४५ परिच्छेद क्र. २.४.८.३ : 'खोळंबलेली उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर करण्यातील दिरंगाई'

जानेवारी २०१४ अखेर सन २००१-०२ पासून एकूण रु.२,५१०.९३ कोटी रकमेची ८,७१२ उपयोगिता प्रमाणपत्रे सादर करण्यात आली नव्हती, यावरून अनुदानित संस्थांच्या उपयोगिता प्रमाणपत्राच्या सादरीकरणावर विभागाचे संनियंत्रण नसल्याचे दिसून येते. उपयोगिता प्रमाणपत्रे वेळेवर सादर न केल्याने निधीचा दुरुपयोग वाढण्याची शक्यता होती असे आक्षेप महालेखाकारांनी त्यांच्या परिच्छेदात नमूद केले.

सदरहु परिच्छेदामध्ये नमूद ८७१२ उपयोगिता प्रमाणपत्रांपैकी फक्त ३२३९ प्रमाणपत्रे समाज कल्याण व विमुक्त जाती व भटक्या जमाती विभागाची होती. इतर ५४७३ उपयोगिता प्रमाणपत्रे क्रीडा व युवक सेवा, अपंग कल्याण इत्यादी विभागांची होती. या ३२३९ पैकी २३४ उपयोगिता प्रमाणपत्रे सादर करावयाची आहेत. उर्वरित ३००५ उपयोगिता प्रमाणपत्रे महालेखापाल कार्यालयास सादर करण्यात आलेली आहेत. तसेच क्षेत्रिय कार्यालयांना वेळोवेळी सूचना देऊन उपयोगिता प्रमाणपत्रे सादर करण्याची दक्षता घेण्याच्या सूचनाही देण्यात आलेल्या आहे. यासाठी सहाय्यक अनुदान देयके सादर करणा-या आहरण व संवितरण अधिका-यांच्या बैठका घेऊन आर्थिक शिस्तीचे पालन करण्याच्या सूचना देखील देण्यात आल्याचे समितीला सांगण्यात आले.

शिफारस :

३.४६ संस्था व महाविद्यालयांना दिलेल्या अग्रिम रकमेचे उपयोगिता प्रमाणपत्र घेणे विभागावर बंधनकारक असतानाही दिनांक ३१ मार्च, २०१६ पर्यंत जवळजवळ ३२३९ उपयोगिता प्रमाणपत्रे प्रलंबित होती. आता अशाप्रकारे अग्रिम रक्कम देण्यात येत नसून शिष्यवृत्तीची रक्कम ऑनलाईन देण्यात येते. परंतु त्यावेळेस निधीचे उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर न झाल्यामुळे निधीचा विनियोग ठरलेल्या उद्दिष्टासाठी विहित मुदतीत व योग्यप्रकारे झाला आहे किंवा कसे ? याबाबत शंका घेण्यास पुर्ण वाव राहतो. या उपयोगिता प्रमाणपत्राच्या माध्यमातून या कालावधीत निधीचा गैरवापर झालेला असल्यास अशा गंभीर बाबी विभागाच्या निदर्शनास विहित मुदतीत येणे शक्य असताना अशी प्रमाणपत्रेच मिळविण्यासाठी विलंब झाल्यामुळे निधीचा नेमका विनियोग योग्यप्रकारे झाल्याचे खात्रीलायकरित्या सांगता येणार नाही व निधीचा गैरवापर करण्याची संधी संस्थांना प्राप्त होते. अतः विभागाने दि.३१ मार्च, २०१६ पर्यंतची प्रलंबित उपयोगिता प्रमाणपत्रे तात्काळ प्राप्त करून घेवून ती महालेखाकारांकडे तपासणीसाठी पाठविण्यात यावीत व या संपूर्ण प्रलंबित बाबींची पूर्तता करून समितीस २ महिन्यात कळविण्यात यावे. ज्या संस्था अथवा महाविद्यालयांनी अशी उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर केली नाही त्यांचेकडून ती तात्काळ घेण्यात यावी. यातील काही तांत्रिक अडचणींमुळे उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर करू न शकलेल्या संस्थांना पुन्हा संधी देण्यात यावी व ज्या संस्थांनी निधीचा

अपहार केला आहे. त्याचेवर तात्काळ कारवाई करण्यात यावी व त्या पुढील उपयोगिता प्रमाणपत्रे नियमित स्वरूपात मिळविण्यात यावीत व भविष्यात अशा बाबींची पुनरावृत्ती टाळावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.४७ परिच्छेद क्र. २.४.९ : 'सेवांचा पुरवठा '

३.४८ परिच्छेद क्र. २.४.९.१ : 'मॅट्रीकोत्तर शिष्यवृत्ती योजनेची अंमलबजावणी'

ECS द्वारा शिष्यवृत्तीचे वाटप :

चाचणी तपासणीतील नऊ पैकी सातजिल्ह्यांत (२०१०-१३) ३८,१६५ विद्यार्थी व महाविद्यालयांच्या बँक खात्यात, चुकीचा बँक खाते क्रमांक, बंद खात्याचा क्रमांक, नावामधील तफावत इत्यादी कारणांनी रु.२१.८१ कोटी (रु.८.२१ कोटी विद्यार्थ्यांकरीताचे आणि रु.१३.६० कोटी महाविद्यालयांकरीताचे) जमा होऊ शकले नव्हते. विभागाने वेळेवर लाभार्थी व महाविद्यालयांची नेमकी माहिती घेण्यासाठी उचित कार्यवाही न केल्याने ते योजनेच्या समयोजित लाभपासून वंचित राहिले.

विभागाने सन २०१०-११ पासून देशात प्रथम शिष्यवृत्तीसाठी ऑनलाईन प्रणाली विकसित केली व या प्रणालीनुसार विद्यार्थ्यांना विभागाच्या पोर्टलवर जावून नोंदणी करताना पूर्ण नाव, पालकांचे नाव, पत्ता, उत्पन्न, जात, मागील वर्षी उत्तीर्ण केलेल्या परिक्षेमधील गुण, बँक खाते क्रमांक, जन्मतारीख, महाविद्यालयाचे नाव, अभ्यासक्रमाचे नाव, अभ्यासक्रमाचा कालावधी इ. सर्व तपशिल भरणे आवश्यक होते. परंतु हा तपशिल भरताना त्यात आढळून आलेल्या त्रुटी व चुकांमुळे तसेच ही माहिती अद्ययावत नसल्यामुळे ECS द्वारे द्यावयाची शिष्यवृत्तीची रक्कम विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहोचू शकली नाही ही वस्तुस्थिती आहे. विविध कारणांसह यात बँकेचा खाते क्रमांक चुकीचा नमूद करणे, अनुज्ञेय नसलेले अभ्यासक्रम निवडणे, शिष्यवृत्तीसाठी विद्यार्थी पात्र नसणे, तसेच त्यांच्याकडे जात वैधता प्रमाणपत्र नसणे इ. अनेक कारणांमुळे ही प्रतिपूर्ती होवू शकली नाही. राज्यातील सर्व जिल्हे मिळून रु.४,३०,७९,७३४/- इतक्या रकमेचे विद्यार्थी व महाविद्यालयांना वाटप करण्यात आल्याचे विभागीय प्रतिनिधींनी समितीसमोर सांगितले. यापैकी किती रक्कम महाविद्यालयांना वितरीत झाली व किती रक्कम विद्यार्थ्यांपर्यंत थेट पोहोचली याची विचारणा समितीने केली असता विभागाकडे महाविद्यालयांची माहिती नसल्यामुळे या रकमेची विभागणी देता येणार नाही असे समितीसमोर सांगण्यात आले. यावर समितीने नाराजी दर्शवित राज्यात मोठ्या प्रमाणात मागील काळात बोगस विद्यार्थ्यांची नोंदणी करून शिष्यवृत्तीच्या मोठ्या रकमेचा गैरव्यवहार झाल्याचे प्रकरण उघडकीस आले असताना अशाप्रकारच्या महाविद्यालयांची माहितीच विभागाकडे उपलब्ध नसणे ही तर अधिकच गंभीर बाब आहे. अशा परिस्थितीत पात्र विद्यार्थ्यांपर्यंत शिष्यवृत्तीची रक्कम पोहोचली किंवा कसे? याची शहानिशा विभागाने कशी केली, याची तपासणी करणे समितीला शक्य झाले नाही. अतः या रकमेची विभागणी व त्याचा तपशिल समितीला सादर करण्यात यावा असे समितीने विभागाला निर्देशित केले. प्रत्यक्षात वाटप रु.४,३०,७९,७३४/- एवढे झाले असून विभागाकडे उर्वरित शिल्लक असलेली रु.२१,२१,४९,७५५/- एवढी रक्कम शासन खात्यात जमा केल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले. शासनाने गरीब व मागास घटकातील विद्यार्थ्यांसाठी ही योजना सुरु केलेली असताना याचा लाभ प्रत्यक्षात किती विद्यार्थ्यांना मिळाला याचे विभागाने सर्वेक्षण केले आहे काय ? व किती महाविद्यालयांना ही रक्कम वितरीत झाली ? ही माहिती समितीने मागितली असता ती माहिती समितीसमोर सादर करण्यात येईल असे आश्वासित करण्यात आले.

शिफारस :

३.४९ अनुसूचित जातीच्या उत्थानासाठी वैयक्तिक लाभाच्या योजना व मागासवर्गीयांसाठी अस्तित्वात असलेल्या नियमांची अंमलबजावणी करण्याची जबाबदारी सामाजिक न्याय विभागाची आहे. या मागासवर्गीयांच्या हिताच्या योजना व कायद्यांच्या तरतूदींची अंमलबजावणीत मोठ्या प्रमाणात उणिवा दिसून आलेल्या आहेत. विभागांतर्गत राबविणा-या योजनांपैकी मॅट्रीकोत्तर शिष्यवृत्ती योजना ही एक महत्वाची योजना आहे. शिष्यवृत्ती वाटपासंबंधी नेमक्या मार्गदर्शक सूचना नोव्हेंबर २००३ च्या शासन निर्णयात दिल्या आहेत. सदर योजना जुलै, २०१० पासून ऑनलाईन झाली असून विद्यार्थ्यांचा अर्ज महाविद्यालयांकडून ऑनलाईन पडताळला जातो व जिल्ह्याच्या सहाय्यक आयुक्तांमार्फत तपासला जातो. शिक्षण शुल्क व परिक्षा शुल्क इलेक्ट्रॉनिक क्लियरन्स सिस्टीम(ECS) द्वारे महाविद्यालयास वितरीत केले जाते आणि शिष्यवृत्ती विद्यार्थ्यांच्या बँकेतील खात्यात थेट जमा केली जाते. परंतु मॅट्रीकोत्तर शिष्यवृत्ती योजना राबविताना त्याच्या अंमलबजावणीत उणिवा दिसून आल्याअसून पात्र विद्यार्थ्यांपर्यंत या योजनेचा लाभ पोहोचला नाही असे समितीच्या निदर्शनास आले.

अनेक तांत्रिक कारणास्तव ही प्रतिपूर्ती झालेली नसल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले. तसेच एकूण वितरीत शिष्यवृत्तीची रक्कम समितीसमोर सांगण्यात आली. परंतु त्यातील किती रक्कम महाविद्यालयांना व किती विद्यार्थ्यांना दिली याची विभागणी व तपशील विभागाकडे उपलब्ध नव्हता. गरीब व मागास घटकातील विद्यार्थ्यांसाठी ही योजना शासनाने सुरु केली असताना त्याचा लाभ निश्चित किती विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहोचला याची तपासणी देखील विभागाने केली नाही. केवळ निधी महाविद्यालयांना दिला म्हणजे विभागाची जबाबदारी संपत नाही. ख-या लाभार्थ्यांपर्यंत ही शिष्यवृत्तीची रक्कम पोहोचविण्याची जबाबदारी शासनाचीच आहे. ती जबाबदारी नियमानुसार महाविद्यालयांच्या प्राचार्यावरच सोपविलेली आहे. परंतु ही जबाबदारी अशाप्रकारे केवळ महाविद्यालयांवर सोपवून चालणार नाही. तसेच कोणत्याही विद्यार्थ्याला फ्री शिप किंवा शिष्यवृत्ती मिळालेली नाही अशी कोणतीही तक्रार विभागाला प्राप्त झालेली नाही असे विभागाने सांगणे देखील योग्य नाही. एखाद्या विद्यार्थ्याची तक्रार प्राप्त झाली नाही म्हणून शासनाच्या या योजनेचा लाभ तळागाळातील सर्व विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहोचला असे विभागाने गृहीत धरू नये. विद्यार्थ्यांकडून महाविद्यालयाने फी घेवू नये असे विभागाचे निर्देश असतानाही ज्या महाविद्यालयांनी ही रक्कम विद्यार्थ्यांकडून वसूल केली त्यांचेवर विभागाने आजतागायत कोणतीही कारवाई केली नाही. विभागाने या सर्व पात्र महाविद्यालयांची तपासणी करून ज्या महाविद्यालयांना हा निधी देण्यात आला होता तो त्यांनी विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहोचविला किंवा कसे याची सखोल तपासणी करून दोषी महाविद्यालयांवर कारवाई करण्यात यावी तसेच विभागाने भविष्यात या निधीच्या गुणवत्तापूर्वक विनियोगाची छाननी करावी व यासंदर्भात केलेल्या कारवाईची माहिती समितीस ३ महिन्यात देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.५० ज्या महाविद्यालयांनी अशी शिष्यवृत्तीची रक्कम विद्यार्थ्यांकडून घेतली त्याची यादी समितीने मागितली असता त्या महाविद्यालयांची यादी समितीसमोर सादर करण्यात आली आहे. ही सर्व माहिती विभागाने महालेखाकार यांना सादर करून त्याची तपासणी (vetting) करून घेण्यात यावी. दोषी महाविद्यालयांवर नियमानुसार कारवाई करण्यात यावी. तसेच महालेखाकारांनी नोंदविलेले आक्षेप हे केवळ सात जिल्ह्यांपूरता मर्यादित असून विभागाने संपूर्ण राज्यातील विद्यार्थ्यांची छाननी करावी व सनदी लेखापालांच्या माध्यमातून या सर्व आकडेवारीचा ताळमेळ जुळवून त्याची तपासणी देखील महालेखाकारांकडून करून घेण्यात यावी व केलेल्या कार्यवाहीची माहिती समितीस ३ महिन्यात देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.५१ कित्येक महाविद्यालयांनी विद्यार्थ्यांकडून ही रक्कम घेतली होती. परंतु शासनाकडून पैसे मिळाल्यानंतर विद्यार्थ्यांना त्याची प्रतिपूर्ती झाली नव्हती. तसेच ही प्रतिपूर्ती पात्र लाभार्थ्यांपर्यंत पोहोचण्यासाठी कोणतेही विशेष प्रयत्न विभागाने केल्याचे समितीला दिसून आले नाही. समिती याबाबत तीव्र नापसंती व्यक्त करीत आहे. तसेच शिष्यवृत्तीची जी रक्कम अवितरीत होती ती सहा महिन्यात शासन खाती जमा करणे आवश्यक असताना विभागाने ती रक्कम स्वतःकडे ठेवून अमर्याद विलंबाने शासनाच्या खात्यात जमा केली. महाविद्यालय व विद्यार्थ्यांची संख्या खुप जास्त असल्यामुळे याची जाहिरात वर्तमान पत्रात देण्यात आली होती व महाविद्यालयांना नोटीस सुध्दा देण्यात आल्या होत्या. त्यामुळे हा विलंब झाल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले. या खर्चाचा ताळमेळ (Reconciliation) करण्यास वेळ लागल्याचे विभागाने सर्व प्रकारच्या पर्यायांचा अवलंब करून पात्र लाभार्थ्यांपर्यंत शिष्यवृत्तीची रक्कम तातडीने पोहोचविण्याची कार्यवाही करावी. वास्तविकतः विभागास प्राप्त निधीच्या खर्चाचा ताळमेळ (Reconciliation) विहित मुदतीत करणे विभागावर बंधनकारक असताना ज्यांनी निधीच्या खर्चाचा ताळमेळ मुदतीत केले नाही त्यांचेवर कारवाई करण्यात यावी व विभागाने खर्चाचा ताळमेळ भविष्यात नियमितरित्या घालावा व असे आक्षेप टाळावेत व यासंदर्भात केलेल्या कारवाईची माहिती समितीस ३ महिन्यात देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.५२ समिती या ठिकाणी आवर्जून नमूद करू इच्छिते की, सदरहु परिच्छेदाधीन आक्षेपान्वये करावयाच्या चौकशी, छाननी व तपासणीचा कोणताही नाहक त्रास विद्यार्थ्यांना होवू नये याची दक्षता विभागाने गांभीर्याने घ्यावी व यासंदर्भात केलेल्या कारवाईची माहिती समितीस ३ महिन्यात देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.५३ अनियमीतरित्या विद्यार्थ्यांकडून गोळा केलेले शुल्क :

शासन निर्णय नोव्हेंबर, २००३ च्या परिशिष्ट २ खालील १ (ब) प्रमाणे शिक्षण शुल्क, सत्र शुल्क, नोंदणी शुल्क, ग्रंथालय शुल्क, नियतकालिक शुल्क, वैद्यकीय तपासणी शुल्क वा इतर अनिवार्य शुल्क असे कोणतेही शुल्क जे संस्था वा विद्यापीठ मंडळांकडे प्रदान करावयाचे असते ते अनुसूचित जाती, इतर मागासवर्ग, विशेष मागास वर्ग आणि विमुक्त जाती भटक्या जमातीच्या वर्गातील विद्यार्थ्यांकडून गोळा करता येत नाही.

चाचणी तपासणीमध्ये नऊ पैकी सात जिल्ह्यात असे आढळून आले की २००८-१३ या कालवधीत SC, OBC, SBC आणि DT/NT वर्गातील ६४,४४० विद्यार्थ्यांकडून रु.१५.६७ कोटी शिक्षण शुल्क गोळा केले गेले जे विभागाने संस्था किंवा विद्यापीठे/मंडळ यांना परत केले नव्हते. या कृतीमुळे शासनाच्या आदेशाचा भंग तर झालाच, परंतु, कमकुवत गटातील विद्यार्थ्यांना आर्थिक अडचणीतूनही जावे लागले असे आक्षेप महालेखाकारांनी त्यांचे परिच्छेदात नमूद केले.

वास्तविक शिक्षण शुल्काची रक्कम शासनाने भरण्याचा नियम आहे. परंतु महाविद्यालयांनी ही रक्कम विद्यार्थ्यांकडून वसूल केली. त्याप्रमाणे महाविद्यालयांनी शिक्षण शुल्कापोटी रु.१५.६७ कोटी जमा केले. विभागाने महाविद्यालयांना शिक्षण शुल्काची प्रतिपूर्ती केल्यानंतर महाविद्यालयांनी ज्या विद्यार्थ्यांकडून शिक्षण शुल्क घेतले होते ती रक्कम त्यांना परत करणे क्रमप्राप्त होते. ती न केल्यामुळे महाविद्यालयांना दुहेरी लाभ झालेला आहे. एवढेच नव्हेतर महालेखाकारांचे आक्षेप केवळ ९ जिल्ह्यांपुरते मर्यादित असून संपूर्ण राज्याचा विचार करता ही आकडेवारी फार मोठी असण्याची शक्यता आहे. ज्या महाविद्यालयांनी विद्यार्थ्यांकडून शिक्षण शुल्क वसूल केले व त्यानंतर शासनाने महाविद्यालयांना शिक्षण शुल्काची प्रतिपूर्ती केल्यानंतर महाविद्यालयांनी विद्यार्थ्यांकडून वसूल केलेली रक्कम परत केली किंवा नाही ? हे तपासण्यासाठी विभागाकडे कोणती यंत्रणा निर्माण व उपलब्ध करण्यात आली अशी समितीने विचारणा केली असता यावर विभागीय सचिवांनी मागच्या वर्षीच्या प्रलंबित देय रकमा विद्यार्थ्यांना पुढील वर्षी देण्यात येतात. तसेच ऑनलाईन फॉर्ममध्ये आवश्यक तो तपशिल नमूद असेल तर विद्यार्थ्यांच्या खात्यात थेट प्रतिपूर्तीची रक्कम जमा करण्यात येते. त्याअनुषंगाने किती महाविद्यालयांनी विद्यार्थ्यांकडून वसूल केलेल्या शुल्काची प्रतिपूर्ती केली आहे अशी विचारणा समितीने केली असता त्या महाविद्यालयांची नावे मिळू शकली नाहीत असे समितीसमोर सांगण्यात आले. असे असेल तर किती विद्यार्थी पात्र व किती विद्यार्थी अपात्र हे विभागाने कशाच्या आधारावर निश्चित केले व विभागाकडून ठरविण्यात आलेली विद्यार्थ्यांच्या संख्येबाबत देखील विश्वासार्हता शिल्लक राहत नाही. विभागाने केवळ निर्देश देवून अथवा निधी वितरीत करून अथवा महाविद्यालयांना केवळ नोटीसेस देऊन हा विषय संपला असे समजता कामा नये.

३.५४ शिफारस :

वास्तविकतः शासनाने महाविद्यालयांना शैक्षणिक शुल्काची प्रतिपूर्ती केल्यानंतर विद्यार्थ्यांकडून जमा केलेल्या शुल्काची रक्कम प्रत्येक विद्यार्थ्यांना परत करण्याची जबाबदारी महाविद्यालयांची होती. परंतु याची खातरजमा करण्यासाठीचा कुठलाही तपशिल विभागाकडे उपलब्ध नाही. त्यामुळे समाजातील दुर्लक्षित व गरीब विद्यार्थ्यांपर्यंत हा निधी पोहोचला असेलच याची खात्री समितीला बाळगता येणार नाही. अशाप्रकारचे शैक्षणिक शुल्क घेतल्याचा आक्षेप महालेखाकारांनी सन २०१३ मध्ये नोंदविलेला असताना गत ४ वर्षात या प्रकरणी कोणतीही कार्यवाही विभागाच्या स्तरावरून करण्यात आली नाही ही बाब देखील अतिशय गंभीर स्वरूपाची आहे. अशा महाविद्यालयांची विभागाने तपासणी करावी व दोषी महाविद्यालयांवर नियमाप्रमाणे कारवाई करावी. तसेच किती विद्यार्थ्यांना अशाप्रकारे शिक्षण शुल्काची परतफेड करण्यात आली याचा देखील तपशील तयार करून त्याची तपासणी महालेखाकार कार्यालयाकडून करून घ्यावी. ज्या महाविद्यालयांनी ही शिक्षण शुल्काची रक्कम पात्र विद्यार्थ्यांना परत केली नाही. त्या महाविद्यालयांवर कारवाई करण्यात यावी व ही कारवाई केवळ महाविद्यालयांना नोटीस देण्यापुरती मर्यादित राहू नये व भविष्यात विद्यार्थ्यांना देण्यात येणारी शिष्यवृत्ती वा शिक्षण शुल्कासंदर्भात विभागाच्या स्तरावरून यंत्रणा तयार करण्यात यावी व त्याची अंमलबजावणी अधिक सक्षम प्रभावी व पारदर्शकरित्या करण्यात यावी व यासंदर्भात केलेल्या कार्यवाहीची माहिती समितीस ३ महिन्यात देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.५५ अनियमितरित्या शिष्यवृत्तीची प्रतिपूर्ती :

जे विद्यार्थी व्यवस्थापन कोट्यामधून प्रवेश घेतात त्यांना शिष्यवृत्ती, शिक्षणशुल्क, परिक्षा शुल्क आणि इतर शुल्क मंजूर करू नये असे शासनाचे निर्देश आहेत. चाचणी तपासणीतील नऊ पैकी तीन (लातूर, पुणे व सोलापूर) जिल्ह्यातील ५ महाविद्यालयांमधील २७ विद्यार्थ्यांना ज्यांनी व्यवस्थापन कोट्यांमधून प्रवेश घेतला होता त्यांना रु.९.४६ लाखाची रक्कम अनियमितरित्या अदा केली होती.

सदरहु परिच्छेदासंदर्भात साक्षीदरम्यान व्यवस्थापकीय कोट्यातून प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांना राज्य शासनाच्या शिक्षण शुल्क, परिक्षा शुल्क योजना अनुज्ञेय नाही. तथापि, लातूर, पुणे व सोलापूर या जिल्ह्यातील व्यवस्थापन कोट्यातून प्रवेश घेतलेल्या ज्या २७ विद्यार्थ्यांना रु.९.४६ लाखाची रक्कम विभागाकडून अदा करण्यात आली. त्याची वसुली महाविद्यालयाकडून करून ती शासनास जमा करण्यात आल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले.

विभागाने प्रस्ताव वेळीच व नियमानुसार न तपासता रकमेची प्रतिपूर्ती करणे व महालेखाकारांनी आक्षेप नोंदविल्यावर ती रक्कम शासनाकडे जमा म्हणजे अनियमित बाबी नियमित होऊ शकत नाही. विभागाने व्यवस्थापन कोट्यामधून अपात्र विद्यार्थ्यांना कोणतीही छाननी न करता अशा पद्धतीने शिक्षण शुल्क, परिक्षा शुल्क आणि शिष्यवृत्ती अदा करणे कदापि नियमानुसार नसून समर्थनीय नाही. परिणामी गरजू विद्यार्थी त्यांना अनुज्ञेय असलेल्या लाभापासून वंचित राहतात.

३.५६ शिफारस :

व्यवस्थापन कोट्यातून प्रवेश घेणा-या विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती, शिक्षण शुल्क, परिक्षा शुल्क व इतर शुल्क अनुज्ञेय ठरत नसताना लातूर, पुणे व सोलापूर या जिल्ह्यांमध्ये रु.९.४६ लाखाची रक्कम अनियमितरित्या अदा करण्यात आली. ही बाब अतिशय गंभीर स्वरूपाची असून संबंधितांकडून केवळ रक्कम वसुली केली म्हणजे या प्रकरणाचे गांभीर्य संपले व अनियमित बाबी नियमित झाल्या असे विभागाला समजता येणार नाही. ज्या अधिका-यांची या बाबी तपासण्याची आवश्यकता व जबाबदारी होती त्या त्यांनी न तपासल्यामुळे अशाप्रकारे अनियमितरित्या रकमेचे प्रदान करण्यात आलेले आहे. अतः या सर्व अधिका-यांवर तात्काळ कडक कारवाई करण्यात यावी. तसेच अशाप्रकारच्या प्रतिपूर्तीचे प्रस्ताव महाविद्यालयाच्या स्तरावरून शासनाकडे प्राप्त झाले आहे किंवा कसे याची देखील तपासणी करावी व तसे असल्यास त्या महाविद्यालय/संस्थांवर देखील कारवाई करण्यात यावी. त्याचप्रमाणे महालेखाकारांनी नमुन्यादाखल केवळ तीन जिल्ह्यांमध्ये ही तपासणी केली असता या गंभीर बाबी निदर्शनास आल्या. याचाच अर्थ राज्यात अन्यत्र देखील अशाप्रकारची प्रतिपूर्ती नक्कीच झाली असणार त्याची देखील संपूर्ण तपासणी व चौकशी करून रकमेची वसुली करण्यात येवून संबंधितांवर कारवाई करण्यात यावी व यासंदर्भात केलेल्या कारवाईची माहिती समितीस ३ महिन्यात देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.५७ परिच्छेद क्र. २.४.९.२ : 'मोटर वाहन प्रशिक्षण योजनेची अंमलबजावणी'

अनुसूचित जातीमधील बेरोजगार तरुणांच्या सामाजिक व आर्थिक उत्थानासाठी महाराष्ट्र शासनाने (जुलै १९९५) मोटर वाहन प्रशिक्षण योजना सुरु केली. यात शासकीय/निमशासकीय/सार्वजनिक क्षेत्रातील उपक्रम संस्थामध्ये नोकरी मिळण्याच्या संधीत वाढ होणे, कामी लाभार्थ्यांना वाहन चालविण्याचा परवाना मिळवून देणे अपेक्षित होते.

लाभार्थ्यांना मोटर वाहन प्रशिक्षण देणे कामी विभागाने मे.रमेश मोटर ड्रायव्हिंग स्कूल जळगाव (RMDS)यांना सुरुवातीस पाच वर्षाकरीता कंत्राट बहाल केले. सदर कंत्राटाचा कालावधी मार्च २०१३ पासून दोन वर्षाकरीता म्हणजेच फेब्रुवारी २०१५ पर्यंत वाढविण्यात आला. लाभार्थ्यांना निवासी तत्वांवर प्रशिक्षण देणे कामी में. रमेश मोटर ड्रायव्हिंग स्कूल यांना देय दर, पुढील प्रमाणे होते.

प्रशिक्षण देण्याचा प्रकार	पाठ्यक्रमाच्या दर	पाठ्यक्रमाचा कालवधी
हलके मोटर वाहन (LMV)	रु.३,५२०	४० दिवस
जड मोटर वाहन (HMV)	रु. ४,९००	४० दिवस
वाहन	रु.१,४६५	८ दिवस

करारनाम्याच्या अटींमध्ये विभागाने जुलै, २००९ च्या शासन निर्णयाद्वारा जे लाभार्थी निवासी सुविधांचा लाभ घेणार नाहीत त्यांना रु.३०० (हलके व जड मोटार वाहन प्रशिक्षण) व रु.१५० (वाहन प्रशिक्षण) विद्या वेतन म्हणून अदा करावे अशी सुधारणा केली. सदर योजना विमुक्त जाती, भटक्या, इतर मागास वर्ग आणि विशेष मागास प्रवर्गासाठी विस्तारीत केली (जुलै २००९) विभागाने, सन २००८-०९ ते २०१२-१३ या कालावधीत मोटार वाहन प्रशिक्षण आणि वाहक प्रशिक्षणाकरिता रु.१४५.३६ कोटी खर्च केले.

- रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल सोबतच्या करारात जरी निवास व भोजनाचा अंतर्भाव होता तरी विभागाने निवास व भोजनाची वेगळी किंमत ठरवली नव्हती. विभागाने दराचा पुनःआढावा न घेता किंवा निवास व भोजन वगळून नवीन निविदा न मागविता मे.रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल बरोबरचा करार २०१४-१५ पर्यंत वाढवला. औद्योगिक प्रशिक्षण (ITI) संस्थांमध्ये हलके आणि जड मोटार वाहन चालविण्याच्या प्रशिक्षणासाठीचा दर, निवास व भोजन वगळता, रु.३०८० प्रति व्यक्ती इतका होता.
- विभागाच्या अधिकृत कर्मचा-यांच्या उपस्थितीत घेतलेल्या लाभार्थ्यांच्या मुलाखतीत असे दिसून आले की ३४ पैकी २८ लाभार्थ्यांना ना निवासाचा ना भोजनाचा लाभ मिळाला होता ना विद्यावेतन मिळाले होते.
- केंद्रीय मोटार वाहन नियम, १९८९, प्रमाणे २१ दिवस प्रशिक्षण देणे अपेक्षित असताना करारनाम्यात ४० दिवसांच्या प्रशिक्षणाचा अंतर्भाव होता. तसेच मुलाखत घेतलेल्या ३४ पैकी २८ उमेदवारांनी सांगितले की त्यांना २० ते ३० दिवसांचे प्रशिक्षण दिले गेले.
- केंद्रीय मोटार वाहन कायदा, १९८८ नुसार फक्त ट्रान्सपोर्ट परतावा धारकच सार्वजनिक वाहन चालवू शकतो. चाचणी तपासणी केलेल्या नऊ जिल्ह्यात २,६६७ परवाने ज्या लाभार्थ्यांना दिले गेले त्यातील १,८२७ परवाने (६८.५० टक्के) नॉन ट्रान्सपोर्ट वर्गाचे होते ज्यांना फक्त खाजगी वाहनच चालवता येणे शक्य होते व रोजगाराची फक्त सिमीत संधी उपलब्ध होती.
- लाभार्थी निवडीसाठी किमान शैक्षणिक पात्रता व वयाखेरीज अर्हतेविषयक कोणतेही मापदंड ठरले नव्हते परिणामी चाचणी तपासणी केलेल्या नऊ जिल्ह्यांत १२० वाहन परवाने उच्च शैक्षणिक व व्यावसायिक गुणवत्ता असलेल्या म्हणजे डॉक्टर, अभियंता, वकील इत्यादी व्यक्तींना दिले गेल्याचे दिसून आले तसेच २०७ वाहन परवाने ४० ते ६० वयोगटातील लाभार्थ्यांना दिले गेले होते.
- वाहन परवाने प्रशिक्षण कालावधीमध्ये किंवा प्रशिक्षण कालावधीच्या आधी दिले गेले होते तसेच दुचाकी वाहनांकरता देखील परवाने दिले गेले.
- विभागाने सदर योजनेद्वारे किती लाभार्थ्यांना योग्य तो रोजगार प्राप्त झाला हे माहित करून घेण्यासाठी कोणतीही पध्दती निश्चित केली नव्हती असे आक्षेप महालेखाकारांनी त्यांचे परिच्छेदात नमूद केले आहे.

केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक तत्वानुसार प्रशिक्षणाचा कालावधी हा केवळ २१ दिवस ठरलेला असताना राज्य शासनाने या योजनेसाठी प्रशिक्षणाचा कालावधी ४० दिवस ठेवण्याची आवश्यकता काय ? अशी समितीने विचारणा केली असता मागासवर्गीय विद्यार्थी हे मुख्यालयापासून दूर अंतरावर राहणारे असून त्यांचा प्रवास, प्रत्यक्ष वाहन परवाना काढण्यासाठी लागणारा कालावधी, वैद्यकीय तपासणी, लेखी व तोंडी परिक्षा, सराव करणे, कच्चा व पक्का वाहन परवाना मिळविणे या कारणास्तव हा कालावधी वाढल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले. सदरहु विषयावर याअगोदर परिच्छेद क्र.२.४.८.१ “निधीची वाटणी आणि अर्थसंकल्पिय व्यवस्थापन” यामध्ये चर्चा करतेवेळी केंद्र शासनाचा निधी राज्य शासनाच्या योजनेकरिता वापरण्यात आल्याचे आक्षेप महालेखाकारांनी नोंदविलेले आहेत. परंतु प्रशिक्षणाचा कालावधी मात्र केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक तत्वाला आधारभूत न ठेवता २१ दिवसांऐवजी ४० दिवस ठेवण्यात आला. विभागाने सांगितलेली कारणे ही सर्वच ठिकाणी समानरित्या अस्तित्वात असतात. ती कारणे या विशिष्ट योजनेपुरता लागू करण्याचे कोणतेही विशेष कारण नव्हते. त्यामुळे प्रशिक्षणाचा कालावधी वाढविण्याची आवश्यकता नव्हती असे समितीचे ठाम मत आहे. आता विभागाने सुध्दा हा कालावधी ३० दिवस केलेला आहे. याचाच अर्थ याअगोदर निश्चित केलेला ४० दिवस हा कालावधी अयोग्य असल्याचे दिसून येते. विभागाने या योजनेची अंमलबजावणी करताना सन १९९५ च्या शासन निर्णयाचा आधार घेतला असून ज्यात हा कालावधी ४५ दिवस नमूद असल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले असता

विभागाने नेमक्या कोणत्या निर्णयाचा व मार्गदर्शक तत्वांचा आधार घ्यावा हे आधी विभागाने निश्चित करण्याची आवश्यकता आहे. या निर्णयांचा वापर सोयीनुसार करता कामा नये अशी समितीची स्पष्ट भूमिका आहे. याअगोदर ही योजना महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाकडून चालविण्यात येत होती. परंतु नंतर ही योजना चालविण्यास महामंडळाने असमर्थता दर्शविल्यामुळे सन १९९५ पासून ही योजना शासनमान्य खाजगी मोटार ड्रायव्हिंग स्कूलमार्फत राबविण्याचा निर्णय शासनाने घेतला.

सदरहू प्रशिक्षणाचे काम रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल, जळगाव यांना देण्यात आले होते. सदर निविदा एकूण ५ वर्षांची असून समाधानकारक काम असल्यास पुढील २ वर्षे मुदतवाढ देण्याबाबत तरतूद होती. तसेच अट क्रमांक ११ मध्ये निविदेमध्ये नमूद केलेल्या व वाटाघाटीअंती अंतिम झालेल्या दरास शासनाने मंजूरी दिलेल्या असल्याने यामध्ये कोणतीही वाढ करून मागण्याचा अधिकार संस्थेला नसतानाही पेट्रोल व डिझेलच्या दरामध्ये भाववाढ झाल्यामुळे निविदाकाराने २० टक्के मागितलेली भाववाढ अनियमितरित्या देण्यात आली. करारातील अटी व शर्तीनुसार भाववाढ देणे बंधनकारक नसताना व या अटी शर्तीला निविदाकाराची मान्यता असताना अशी भाववाढ देण्याची कोणती आवश्यकता नव्हती. तसेच या निविदा प्रक्रियेत चार निविदा प्राप्त झाल्याअसून एकच निविदा पात्र ठरली. या निविदा प्रक्रियेसंदर्भात औरंगाबाद उच्च न्यायालयामध्ये दाखल याचिकेमध्ये प्राप्त निकालान्वये ही निविदा रमेश मोटार ड्रायव्हिंग स्कूल, जळगाव यांना देण्यात आल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले. यावर समितीने उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाचा अभ्यास केला असता या सर्व प्रलंबित प्रस्तावांचा गुणवत्तेवर विचार करून २ महिन्यांच्या आत योग्य निर्णय घेणेबाबत मा.न्यायालयाच्या निर्णयात नमूद करण्यात आले आहे. याचाच अर्थ निविदा अंतिम करतेवेळी गुणवत्तेवर निर्णय घेणे विभागाने अपेक्षित होते. या निर्णयातून कुठेही याचिका दाखल करणा-या कंपनीला ही निविदा द्यावी असे ध्वनीत होत नाही. एकच निविदा पात्र ठरली असेल तर नियमानुसार ती अंतिम करता येते काय ? व अशा परिस्थितीत अवलंबावयाच्या कार्यपद्धतीबाबत विभागाने गुणवत्तेवर निर्णय घेणे अभिप्रेत होते. याचिकाकर्त्याची मागणी न्यायालयात एकतर निविदा स्विकारावी अन्यथा ती नाकारावी अशी होती. त्यामुळे विभागाने या प्रसंगी घेतलेला निर्णय योग्यच आहे असे शाश्वतरित्या म्हणता येणार नाही. एवढेच नव्हेतर ही योजना केवळ अनुसूचित जाती प्रवर्गातील व्यक्तींसाठी असताना याची व्याप्ती वाढवून व कोणतीही निविदा प्रक्रिया न राबविता ही योजना विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग व विशेष मागास प्रवर्गासाठी सन २००९ मध्ये जशीच्या तशी लागू करण्यात आली. याबाबत समितीने विचारणा केली असता विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागास प्रवर्ग व विशेष मागास प्रवर्ग हे त्यावेळेस सामाजिक न्याय विभागाच्यामध्येच समाविष्ट होते. या सर्व प्रवर्गांसाठी योजनेचे निकष समान असल्याने निविदा प्रक्रियेमध्ये कालावधी न घालविता या योजनेची व्याप्ती वाढवून त्याच निकषाप्रमाणे ही योजना सर्व प्रवर्गांसाठी लागू करण्यात आल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले.

दोन वर्षे मुदतवाढ देण्यासाठी समाधानकारक कामाचे मुल्यमापन शासनस्तरावरून कशापद्धतीने करण्यात आले असाही प्रश्न महालेखाकारांनी उपस्थित केला. कारण ३४ लाभार्थ्यांपैकी २८ लाभार्थ्यांना निवासाचा, भोजनाचा व विद्यावेतनाचा लाभच मिळालेला नव्हता. प्रशिक्षणार्थींना रोजगार मिळेल या उद्देशाने प्रशिक्षण संस्थेची निवड झालेली असताना जवळजवळ ६९ टक्के वाहन परवाने नॉन ट्रान्सपोर्ट वर्गाचे असून त्यांना फक्त खाजगी वाहन चालविणे अनुज्ञेय होते. सुरुवातीला वाहन परवाना हा नॉन ट्रान्सपोर्टसाठीचा मिळतो आणि नंतर जड वाहन परवाना घेता येतो असे समितीसमोर सांगण्यात आले. ९ जिल्ह्यात १२० वाहन परवाने डॉक्टर, अभियंता व वकील यांना दिल्याचे दिसून आले ही बाब विभागाने मान्य करून याची वसुली देखील करण्यात आल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले. २०७ वाहन परवाने ४० ते ६० वयोगटातील लाभार्थ्यांना दिले गेले. ज्यामुळे रोजगाराची संधी सिमीतरित्या उपलब्ध झाली. एवढेच नव्हेतर दुचाकी वाहनांकरीता देखील हे परवाने दिले गेले. या सर्व बाबी पाहता कंत्राटदार कंपनीचे समाधानकारक कामाचे केलेले मुल्यमापन विभागाच्या अधिका-यांनी कशाप्रकारे केले याबाबतचा प्रश्न देखील अनुत्तरीत राहतो.

शिफारस :

३.५८ सदरहू परिच्छेदांतर्गत महालेखाकारांनी नोंदविलेले आक्षेप हे अतिशय गंभीर स्वरूपाचे असून विभागाच्या एकंदरीत कार्यपद्धतीवर गंभीर प्रश्नचिन्ह उभे करणारे आहेत. मुळात ही योजना राज्य शासनाची असताना केंद्र शासनाकडून प्राप्त झालेला निधी अन्य लेखाशिर्षात वळता करून या प्रशिक्षण योजनेसाठी वापरणे याच बाबीवर मुळात महालेखाकारांनी याअगोदरच्या परिच्छेदात आक्षेप नोंदविलेले आहेत. असे असताना या प्रशिक्षणासाठी विभागाने ठरविलेले नियम व निकष, अवलंबिलेली कार्यपद्धती, पारदर्शकता, खर्च करण्यात आलेला निधी व कंत्राटदारास देण्यात आलेले दर या सर्वच बाबी देखील आक्षेपित करण्यात आल्या आहेत. विशेषतः लाभार्थी निवडीसाठी किमान शैक्षणिक पात्रता व या खेरीज अर्हतेविषयक कोणतेही

मापदंड निश्चित न करणे, प्रशिक्षणाचा कालावधी ४० दिवसांचा ठेवणे, निश्चित केलेले पूर्ण दिवस प्रशिक्षण न देणे, ३४ पैकी २८ लाभार्थ्यांना निवासाचा, भोजनाचा व विद्यावेतनाचा लाभ न मिळणे, परंतु यासाठी देय असलेल्या दरांमध्ये दरांची विभागणी करण्यात न येणे. राज्यात मोठ्या प्रमाणात रोजगार निर्मिती होणे हे या योजनेअंतर्गत अपेक्षित असताना खाजगी वाहन चालविण्याचे परवाने देण्यात येणे, त्यातही ४० ते ६० वयोगटातील लाभार्थ्यांना त्याचा लाभ देणे व लाभार्थ्यांमध्ये डॉक्टर, अभियंता, वकील यांचा देखील समावेश असणे, दुचाकी वाहनांकरिता देखील परवाने देणे, वाहन परवाने प्रशिक्षण कालावधीमध्ये देणे, तसेच कंत्राटदारास करारातील अटी व शर्तीनुसार भाववाढ अनुज्ञेय नसतानाही त्याला २० टक्के भाववाढ विभागाने इंधन दरवाढीमुळे मंजूर करणे, ५ वर्षांच्या कालावधीनंतर काम समाधानकारक असल्यास पुढील २ वर्षे मुदतवाढ देण्याची तरतूद करारात होती. परंतु उपरोक्त आक्षेप पाहता समाधानकारक कामाचे मुल्यमापन विभागाच्या अधिका-यांनी नेमके कसे केले व त्यांना २ वर्षे मुदतवाढ कशाप्रकारे देण्यात आली याबाबत देखील शंका उपस्थित करण्यास पूर्ण वाव आहे. त्यातही कंत्राटदारास निविदा प्रदान करतेवेळी एकच निविदा प्राप्त झालेली असताना कंत्राट पध्दतीच्या विहित नियम व निकषानुसार गुणवत्तेवर योग्य तो निर्णय न घेता हे कंत्राट देण्यात आले. या सर्व बाबी व आक्षेप अतिशय गंभीर स्वरूपाचे असून यामध्ये दोषी असणा-या सर्व संबंधितांवर आणि या दुर्लक्षाला जबाबदार असणा-या अधिका-यांवर कडक कारवाई करण्यात यावी व केलेल्या कारवाईची माहिती समितीस ३ महिन्यात देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.५९ अनुसूचित जातीमधील बेरोजगार तरुणांच्या सामाजिक व आर्थिक उत्थानासाठी महाराष्ट्र शासनाने ही मोटार वाहन प्रशिक्षण योजना सुरु केली. त्यातच या योजनेची व्याप्ती वाढवून विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागास वर्ग, विशेष मागास प्रवर्ग यांना देखील ती लागू करण्यात आली. यात शासकीय, निमशासकीय, सार्वजनिक क्षेत्रातील उपक्रम संस्थामध्ये नोकरी मिळण्याच्या संधीत वाढ होणेसाठी लाभार्थ्यांना वाहन चालविण्याचा परवाना मिळवून देवून रोजगार निर्मितीस सहाय्यभूत होणे हे या योजनेचे मुळ उद्दिष्ट होते. या संपूर्ण प्रशिक्षणादरम्यान किती प्रशिक्षणार्थी प्रशिक्षित झाले व त्यातून किती रोजगार निर्मिती होवून ते आर्थिकदृष्ट्या स्थिर झाले याचा कोणताही आढावा अथवा तपासणी विभागाने नंतर घेतली नाही. केवळ योजना सुरु करणे, कंत्राटदाराची निवड करणे व रकमेचे प्रदान करणे एवढ्या पुरतीच ही योजना सिमीत राहिली. यावरून योजनेचे मुळ उद्दिष्ट साध्य झाले किंवा कसे याची तपासणी समितीला करणे शक्य झाले नाही. विभागाने या संपूर्ण योजनेतील लाभार्थ्यांचा फेरआढावा घ्यावा, यातील किती प्रशिक्षणार्थीना या योजनांचा लाभ झाला व किती रोजगार निर्मिती या माध्यमातून होवू शकली व किती प्रमाणात शासनाचे उद्दिष्ट गाठण्यात आले याची पुर्ण तपासणी करून याबाबतचा अहवाल ३ महिन्यात समितीस सादर करण्यात यावा अशी समितीची शिफारस आहे.

३.६० परिच्छेद क्रमांक :-२.४.९.३ : “कर्मवीर दादासाहेब गायकवाड सबलीकरण आणि स्वाभिमान योजनेची अंमलबजावणी”

दारिद्र्य रेषेखालील अनुसूचित जातीमधील भूमीहीन मजूर रोजगार हमी योजना (EGS) अथवा खाजगी जमिन धारकांवर रोजी रोटी करता अवलंबून असतात. म्हणून त्यांचे आर्थिक उत्पन्न कायम स्वरूपी वाढविण्याच्या आणि त्यांचा राहणीमानाचा दर्जा वाढविण्याच्या दृष्टीने शासनाने (जून, २००४) कर्मवीर दादासाहेब गायकवाड सबलीकरण आणि स्वाभिमान योजनेअंतर्गत भूमीहीन अनुसूचित जातीच्या लाभार्थ्यांना जमीन वाटप करण्याचे प्रस्तावित केले. अनुसूचित जाती मधील दारिद्र्य रेषेखालील भूमीहीन (विधवा व परित्यक्ता महिलांसकट) लाभार्थ्यांना या योजनेंतर्गत दोन एकर बागायती अथवा चार एकर जिरायती जमीन वाटप करावयाची होती. योजनेच्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार जमिनीच्या किंमतीच्या ५० टक्के भार अनुदान म्हणून शासनाने उचलावयाचा असून उरलेली किंमत बिनव्याजी कर्ज म्हणून द्यावयाची होती. कर्जाची वसूली जमीन वाटप केल्यानंतर तिस-या वर्षापासून १० समान वार्षिक हप्त्यात करावयाची होती.

यासंदर्भात आयुक्तांनी कर्ज व अनुदान वाटपाचे लेखे ठेवावयाचे असून सहाय्यक आयुक्तांनी जिल्हा पातळीवर जमिनीच्या प्रत्यक्ष वापराचे दस्तऐवज ठेवावयाचे होते. जिल्हाधिका-यांच्या अध्यक्षतेखालील चार सदस्य व सहाय्यक आयुक्त सदस्य सचिव असलेल्या समितीने लॉटर पध्दतीने लाभार्थ्यांची निवड करावयाची होती. विभागाने सन २००४-१३ या कालावधीमध्ये १३९८५.८९ एकर जिरायती व ३१७१.९१ एकर बागायती जमीन रु.११६.९३ कोटी मध्ये खरेदी केली. यापैकी १३०६९.८२ एकर आणि ३१४९.५६ एकर जिरायती आणि बागायती जमीन अनुक्रमे ३४७७ आणि १५२८ लाभार्थ्यांना वाटप केली. परंतु लेखा परिक्षणात असे दिसून आले की,

- चाचणी तपासणी केलेल्या नऊ पैकी आठ जिल्ह्यांत खरेदी, वाटप, लाभार्थ्यांकडून जमिनीचा प्रत्यक्ष वापर व कर्जाच्या वसूलीस पात्र असलेल्या रकमेसंबंधीचे दस्तऐवज ठेवले नव्हते.

- या आठ जिल्ह्यांमध्ये विभागाने रु.२२.१७ कोटी किंमतीची ३६६३.९४ एकर जमीन खरेदी केली ज्यापैकी ३५२२.३३ एकर जमिन १०८७ लाभार्थ्यांना वितरीत करण्यात आली तर १४१.६१ एकर जमीन अवितरीत राहिली.

सदरहु आक्षेपात जमिनीची खरेदी, जमिनीचा दर्जा, त्याचे वाटप, लाभार्थ्यांची निवड, जमिनीचा प्रत्यक्ष वापर व कर्जाची वसुली यासंदर्भात गंभीर स्वरूपाचे आक्षेप नोंदविलेले आहेत. जमिन खरेदी करताना वाटपायोग्य नसलेली खराब जमिन खरेदी करण्यात आल्याचे समितीच्या निदर्शनास आले. त्यामुळे या जमिनीचे वाटप करता आले नाही. तसेच काही प्रकरणी जमिनीचे वाटप उशिराने केल्याचे दिसून येते. हे दोन्ही विषय गंभीर स्वरूपाचे आहेत. सदरहु योजनेवर कोट्यावधी रुपयांचा निधी खर्च करून जागेची खरेदी व त्याचे वाटप केल्यानंतरही त्याची वसुली मात्र प्रभावीपणे होत असल्याचे समितीला दिसून आले नाही. खरेतर ही वसुली तिस-या वर्षापासून दहा हप्त्यांमध्ये करणे आवश्यक होते. परंतु रु.११६ कोटी वाटप झाले असून केवळ रु.१.१४ कोटीची वसुली झालेली आहे. सदरहु वाटप सन २००४-०५ या वर्षापासून करण्यात आले असून १० ते १२ वर्षे होवून देखील याची वसुली होवू शकली नाही. या योजनेच्या अंमलबजावणीचे मुल्यमापन करण्यासाठी बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी) या संस्थेला कळविण्यात आले आहे. परंतु बार्टीचे कर्मचारीच विभागाने काढून टाकल्यामुळे त्यांचेमार्फत हे मुल्यमापन योग्यरित्या होण्याची शक्यता कमी आहे असे समितीच्या निदर्शनास आले.

शिफारस :

३.६१ दारिद्र्य रेषेखालील अनुसूचित जातीमधील भूमीहीन मजूर रोजगार हमी योजना (EGS) अथवा खाजगी जमिन-धारकांवर रोजी रोटी करता अवलंबून असतात. म्हणून त्यांचे आर्थिक उत्पन्न कायम स्वरूपाे वाढविण्याच्या आणि त्यांच्या राहणीमानाचा दर्जा वाढविण्याच्या दृष्टीने शासनाने (जून,२००४) कर्मवीर दादासाहेब गायकवाड सबलीकरण आणि स्वाभिमान योजनेअंतर्गत भूमीहीन अनुसूचित जातीच्या लाभार्थ्यांना जमीन वाटप करण्याचे प्रस्तावित केले. अनुसूचित जाती मधील दारिद्र्य रेषेखालील भूमीहीन (विधवा व परित्यक्ता महिलांसकट) लाभार्थ्यांना या योजनेंतर्गत दोन एकर बागायती अथवा चार एकर जिरायती जमीन वाटप करावयाची होती. योजनेच्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार जमिनीच्या किंमतीच्या ५० टक्के भार अनुदान म्हणून शासनाने उचलावयाचा असून उरलेली किंमत बिनव्याजी कर्ज म्हणून द्यावयाची होती. कर्जाची वसुली जमीन वाटप केल्यानंतर तिस-या वर्षापासून १० समान वार्षिक हप्त्यात वसूल करावयाची होती. असे या योजनेचे उद्दिष्ट असताना या योजनेंतर्गत केलेली जमिनीची खरेदी, जमिनीचा दर्जा, त्याचे वाटप, लाभार्थ्यांची निवड, जमिनीचा प्रत्यक्ष वापर व कर्जाची वसुली गुणवत्तेवर केलेली नसल्याचे समितीला दिसून आले. त्याचप्रमाणे मोठ्या प्रमाणात वितरीत न करण्यायोग्य व खराब पोत असलेली जमिन खरेदी करण्यात आली. त्याचप्रमाणे कर्जाच्या वसुलीचे प्रमाण देखील अतिशय नगण्य दिसून आले. या सर्व बाबींसाठी विभागाचे अधिकारी मोठ्या प्रमाणात जबाबदार असून महालेखाकारांनी आक्षेप नोंदविल्यानंतरच विभागाने या संपूर्ण प्रकरणाची चौकशी करून संबंधित अधिका-यांवर जबाबदारी निश्चित करून कारवाई करणे अपेक्षित होते. परंतु समितीची साक्ष लागेपर्यंत विभागाने याची कोणतीही दखल घेतली नाही याबाबत समिती तीव्र नापसंती व्यक्त करित आहे. समितीने यातील संबंधित अधिका-यांवर काय कारवाई केली अशी विचारणा केली असता या अनियमिततेस जबाबदार असणा-या अधिका-यांवर प्रशासकीय कारवाई करण्यात येत असून व कारणे दाखवा नोटीस देण्यात आली असून त्यांचेविरुद्ध शिस्तभंगाची कारवाई देखील सुरु करण्यात येत असल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले. विभागाने या संपूर्ण योजनेची तातडीने चौकशी करून यात जबाबदार अधिकारी/कर्मचा-यांवर कडक कारवाई करण्यात यावी. तसेच वाटपयोग्य नसलेल्या जमिनीची खरेदी केल्याप्रकरणी संबंधित अधिका-यांकडून रकमेची वसुली करण्यात यावी व केलेल्या कारवाईची माहिती समितीस ३ महिन्यात देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.६२ सदरहु योजनेअंतर्गत लाभार्थ्यांची निवड गुणवत्तेवर करण्यात यावी व जास्तीत जास्त पात्र लाभार्थ्यांना या योजनेचा लाभ मिळावा त्यादृष्टीने उपाययोजना करावी. तसेच याअनुषंगाने गत अनेक वर्षापासून प्रलंबित असलेली वसुली तात्काळ करून या योजनेच्या यशस्वीतेचे मुल्यमापन करावे व यासंदर्भात केलेल्या कार्यवाहीची माहिती समितीस ३ महिन्यात देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.६३ परिच्छेद क्रमांक :-२.४.९.४: “रमाई घरकुल योजनेची अंमलबजावणी ”

विभागाने (नोव्हेंबर२००८) कमी किंमतीची घरकुल योजना राबविण्याचे ठरविले. शहरी अथवा ग्रामीण भागात १५ वर्षे वास्तव्य आणि स्वतःचे कच्चे घर अथवा जमिनीचा तुकडा असलेल्या अनुसूचित जातीमधील लाभार्थ्यांना घरकुल वाटपाच्या सदर

योजनेचे रमाई घरकुल योजना (RGY) असे नामाभिधान माहे नोव्हेंबर २०११ मध्ये करण्यात आले. प्रति लाभार्थी रु.१ लाख, रु.१.५ लाख व रु. २ लाख अनुक्रमे ग्रामीण, नगरपरिषद क्षेत्र आणि महापालिका क्षेत्रामध्ये अनुदान देणेचे विभागाने सुरुवातीस ठरवले. प्रत्येक लाभार्थीस २६९ चौ.फूटाचे घरकुल बांधण्याची तरतूद योजनेत होती. विभागाने ग्रामीण भागासाठी प्रति लाभार्थी अनुदानाची रक्कम रु. ७००००/- पर्यंत कमी केली. योजनेची प्रत्यक्ष अंमलबजावणी माहे ऑक्टोबर, २०१० मध्ये सुरु झाली.

निधीची तरतूद, कार्यान्वित यंत्रणांना निधीचे वाटप, २०१०-१३ या कालावधीसाठी ठरवलेली उद्दिष्टे व लक्ष्यपूर्ती याचा तपशील पाहता राज्यातील ग्रामीण, नगरपरिषद व महानगरपालिका क्षेत्रांमध्ये केवळ ४६.०८ टक्के, ५.५७ टक्के, ३.०७ टक्के घरकुल पूर्ण झाली चाचणी तपासणीतील जिल्ह्यांत फक्त ३९.५४ टक्के, ५.६३ टक्के आणि ३.२९ टक्के घरे पूर्ण झाली.

चाचणी तपासणी केलेल्या जिल्ह्यात वाटप केलेल्या रु.६२४.७५ कोटी रकमेपैकी रु.३३४.९३ कोटी वापरले गेले व रु.२८९.९२ कोटी रक्कम वापरली गेली नव्हती. चाचणी तपासणी केलेल्या जिल्ह्यापैकी औरंगाबाद, नाशिक आणि पूणे जिल्ह्यांतील महानगरपालिकांना रु.६०.७३ कोटी वितरीत केले होते. परंतु सदर रक्कम वापरली गेली नव्हती. पात्र लाभार्थीची निवड योग्य पद्धतीने केली गेली नसल्याने नियोजनातील त्रुटी दिसून आल्या असे आक्षेप महालेखाकारांनी नोंदविले आहेत.

जमीन उपलब्ध न झाल्याने बांधकाम सुरु झाले नाही असे शासनाने नमूद केले (नोव्हेंबर, २०१३). उद्दिष्ट साध्य करणे कामी जमीन व तत्संबंधीचे प्रश्न सोडविणे बदल संबंधीत जिल्ह्यांस सूचना दिल्या जातील. शासनाने असेही नमूद केले की गरजू कार्यान्वयीन यंत्रणांकडे अखर्चित रक्कम पुनर्वाटप केली जाईल.

सदरहु आक्षेपाबाबत समितीने विचारणा केली असता राज्यात परवडणा-या घरांच्या ज्या काही योजना आहेत त्या सर्व योजना राज्य शासनाने एका छत्राखाली आणलेल्या असून त्या राज्य व्यवस्थापन कक्षामार्फत राबविल्या जात आहेत.अन्य अस्तित्वात असलेल्या योजनांमध्ये जे लाभार्थी पात्र ठरत नसतील त्यांना रमाई घरकुल योजनेमध्ये पात्र ठरविण्यात आलेले आहे. यावर विभागीय प्रतिनिधींनी समितीसमोर सांगितले की, एकीकडे विभाग योजना सुरु ठेवते परंतु दुसरीकडे या योजनेसाठीचा संपूर्ण कर्मचारी वर्ग काढून घेण्यात आलेला आहे व ग्रामविकास विभागांतर्गत असलेल्या राज्य व्यवस्थापन कक्षामार्फत ही राबविण्यात येत आहे. परंतु राज्य व्यवस्थापन कक्षाकडे एकही कर्मचारी या योजनेसाठी अद्याप देण्यात आलेला नसताना रमाई घरकुल योजनेचा कर्मचारी वर्ग मात्र काढून घेण्यात आला. अगोदर ही योजना जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणेमार्फत राबविली जात होती व डीआरडीएला फक्त निधी देण्यात येत होता. लाभार्थी निवडीसाठी तेथे समिती होती व मुख्य कार्यकारी अधिकारी हे त्या समितीचे अध्यक्ष होते. त्यामुळे सामाजिक न्याय विभागाने यासाठी कुठलाही स्वतंत्र मनुष्यबळ नियुक्त केलेला नाही. जे काही मनुष्यबळ होते ते जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणाचे होते. समितीने अखर्चित निधीबाबत विचारणा केली असता दिनांक ३० डिसेंबर, २०१५ अन्वयेच्या शासन निर्णयानुसार पं.दिनदयाल उपाध्याय घरकुल जागा खरेदी अर्थसहाय्य योजना सुरु करण्यात आली असून सदर योजनेतर्गत घरकुलासाठी पात्र असलेल्या परंतु जागा नसलेल्या लाभार्थ्यांना रु.५००००/- जमीन अनुदान देण्याची योजना सुरु करण्यात आली असून ज्या कार्यान्वयन यंत्रणेकडे निधी अखर्चित आहे. अशा कार्यन्वयन यंत्रणेकडचा निधी गरजू कार्यन्वयन यंत्रणेकडे मागणीनुसार वळविण्याचा निर्णय घेण्यात आल्यामुळे दि.०९.०९.२०१५ अन्वये रु.५१ कोटी ग्रामीणसाठी व दि.२१.०१.२०१६ अन्वये रु.६४.१७ कोटी एवढा निधी पुनर्वाटप करण्यात आल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले. त्यामुळे जेथे निधीची आवश्यकता होती तेथे हा अखर्चित निधी खर्च करण्यात आल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले.

शिफारस :

३.६४ अनुसूचित जाती व नवबौध्द कुटुंबियांचे राहणीमान उंचवावे व त्यांच्या निवा-याचा प्रश्न सुटावा म्हणून ग्रामीण व शहरी भागांमध्ये त्यांच्या स्वतःच्या अथवा कच्च्या घराच्या जागेवर २६९ चौ.फूटाचे पक्के घर बांधून देण्यासाठी रमाई आवास घरकुल योजना सुरु करण्यात आली. त्याचवेळेस सुरु असलेल्या अन्य घरकुल योजनांमध्ये पात्र न ठरणा-या लाभार्थ्यांना या योजनेतर्गत समाविष्ट करण्यात आले होते. परंतु पात्र लाभार्थ्यांची निश्चिती व घरकुलांचे ठरविलेले उद्दिष्ट व पुर्तता यामध्ये नियोजनाअभावी हे उद्दिष्ट विभागाला गाठता आले नाही. मुळात रमाई घरकुल योजनेतर्गत विभागाच्या नियोजन शुन्यतेमुळे पात्र लाभार्थीची निश्चिती होवू शकली नाही. त्यामुळे या निधीचे पुनर्विनियोजन करण्याची वेळ विभागावर आली. जी घरकुले मंजूर झाली परंतु ज्यांची कामे अद्यापही सुरु होवू शकली नाही अशा घरकुलांचा काय निर्णय करण्यात आला अशी समितीने विचारणा केली असता नगरपरिषद क्षेत्रासाठी जिल्हाधिका-यांच्या अध्यक्षतेखाली समिती असून त्यांना घरकुले रद्द करण्याचा अधिकार आहे. महानगरपालिका क्षेत्रात महानगरपालिका आयुक्त याबाबतचा निर्णय घेत असतात. विभागाकडे या योजनेअंतर्गत निधी

पडून आहे व कामे देखील होत नाहीत. तसेच न होणारी कामे रद्द देखील होत नसल्यामुळे हा निधी अन्य ठिकाणी पुनर्विनियोजित देखील करणे विभागाला शक्य होत नाही. तसेच रमाई घरकुल योजनेतर्गत असलेला कर्मचारी वर्ग देखील काढून ही योजना राज्य व्यवस्थापन कक्षाकडे देण्यात आली. त्यामुळे सन २०१५ मध्ये शासनाने पं.दिनदयाल उपाध्याय घरकुल जागा खरेदी अर्थसहाय्य योजना सुरु केल्यामुळे ज्या कार्यान्वयन यंत्रणेकडे निधी अखर्चित आहे तो निधी गरजू कार्यान्वयन यंत्रणांकडे मागणीनुसार पुनर्वाटप करण्याचे शासनाने निश्चित केल्यामुळे या योजनेच्या अंमलबजावणीवर त्याचा निश्चितच परिणाम झाला. पात्र लाभार्थ्यांची निवड योग्य पद्धतीने न करणे व कामे मंजूर असताना ती पूर्ण करण्याचे उद्दिष्ट न गाठणे. परिणामी मोठ्या प्रमाणात निधी अखर्चित पडून राहणे या सर्व बाबी विभागांतर्गत नियोजनातील त्रुटी व समन्वयाचा अभाव दर्शविणा-या आहेत. विभागाने याचे योग्य नियोजन करून या योजनेतर्गत जास्तीत जास्त पात्र लाभार्थ्यांची गुणवत्तेनुसार निश्चिती करावी, या योजनांचे लाभ जास्तीत जास्त इच्छित लाभार्थ्यांकडे पोहोचल्याची खात्री करावी, कोणत्याही परिस्थितीत तरतूद निधी मोठ्या प्रमाणात अखर्चित राहू नये, तसेच योजनांची प्रभावी अंमलबजावणी करण्यासाठी पुरेसा कर्मचारीवृंद नियुक्त करावा व भविष्यात असे आक्षेप टाळावेत व यासंदर्भात केलेल्या कार्यवाहीची माहिती समितीस ३ महिन्यात देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.६५ परिच्छेद क्रमांक :-२.४.९.५ : “जाती प्रमाणपत्र जारी करणे”

महाराष्ट्र राज्य विधानमंडळाने जाती प्रमाणपत्र देण्याचे व त्याच्या पडताळणीचा (मे २००९) अनुसूचित जाती, जमाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग, विशेष मागास प्रवर्ग (जातीचे प्रमाणपत्र देणेचे व त्याच्या पडताळणीचे विनियमन) कायदा, २००० पारित केला. तरीसुद्धा विभागाने नियमावलीकरणे कामी ११ वर्षे घेतली (ऑगस्ट २०१२). जाती प्रमाणपत्रे पडताळणी करून जारी करणेसाठी राज्यात १५ जात पडताळणी समित्या होत्या. नियम १८(५) नुसार जाती प्रमाणपत्रांची वैधता ठरवणे कामी तीन महिन्यांचा कालावधी व अत्यंत विशिष्ट परिस्थिती मध्ये दोन महिने जास्त कालावधी जात प्रमाणपत्र तपासणी समित्यांसाठी दिला गेला.

नियम ९(२) अनुसार सक्षम प्राधिका-याने जाती प्रमाणपत्र दिल्याचा नोंदवहीचा उतारा जात प्रमाणपत्र समित्यांकडे प्रत्येक महिन्यात पाठवावयाचा होता. चाचणी तपासणी केलेल्या नऊ पैकी पाच जिल्ह्यात जाती प्रमाणपत्र दिल्याचा नोंदवहीचा उतारा जात प्रमाणपत्र समित्यांकडे पाठविला गेला नव्हता.

नियमावली तयार करण्यास झालेल्या विलंबामुळे जात प्रमाणपत्रांची वैधता तपासणीकामात थकीत प्रकरणांची संख्या ऑक्टोबर २०१३ मध्ये ३,२३,१३८ होती. मनुष्यबळाचा अभाव व पोलीस तपासणीमुळे लागलेला वेळ यामुळे जात प्रमाणपत्र तपासणीच्या कार्यपद्धतीत विलंब झाला असे शासनाने नमूद केले. तसेच पडताळणी पद्धती अधिक वेगवान करण्याकरिता नऊ जादा प्रमाणपत्र तपासणी समित्यांच्या मंजूरीचे प्रस्ताव विचाराधीन आहेत असेही नमूद केले.

या आक्षेपाबाबत समितीने विचारणा केली असता जाती प्रमाणपत्राची ६०,००० प्रकरणे प्रलंबित असून त्यातील ४२,००० प्रकरणे त्रुटीची होती. सद्यःस्थितीत हे काम बार्टीकडे देण्यात आलेले असल्यामुळे प्रलंबित प्रकरणांची संख्या ३,००,००० वरून ४२,००० वर आलेली आहे. परंतु ही सर्व प्रकरणे हाताळण्यासाठी आवश्यक अधिकारी/कर्मचारी यांची संख्या देखील कमी असून अनेक लोकांना अतिरिक्त कार्यभार देवून ही कामे करण्यात येत आहे. अनेक ठिकाणी जात प्रमाणपत्र पडताळणी समित्यांवर अध्यक्षांची देखील नियुक्ती करण्यात आलेली नाही. अध्यक्ष या पदावर सुप्रीम कोर्टाच्या आदेशानुसार अतिरिक्त जिल्हाधिकारी (सिलेक्शन ग्रेड) दर्जाच्या अधिका-यांची नियुक्ती करणे आवश्यक असल्यामुळे त्या दर्जाचे अधिकारी प्राप्त न झाल्यामुळे मोठ्या प्रमाणात ही पदे रिक्त आहेत. जातीची प्रमाणपत्रे ही अत्यंत महत्वाच्या प्रयोजनासाठी आवश्यक असल्यामुळे त्यावर विद्यार्थ्यांचे प्रवेश, शिष्यवृत्ती, नोकरी, पदोन्नती व निवडणूका इ. अनेक बाबी अवलंबून असताना ही प्रलंबित संख्या कमी करण्यासाठी शासनस्तरावरून तातडीची उपाययोजना करण्याची आवश्यकता आहे. अधिका-यांकडे अतिरिक्त कार्यभार सोपवून ही प्रकरणे निकाली काढणे शक्य नाही.

शिफारस :

३.६६ सामाजिक न्याय विभागांतर्गत मागासवर्गासाठी विविध योजना शासनस्तरावरून राबविण्यात येत असताना या योजनांचा लाभ घेण्यासाठी लागणारा सर्वात महत्वाचा दस्तावेज जातीचे प्रमाणपत्र हा आहे. यासाठी कायदा देखील करण्यात

आलेला असतानाही केवळ त्या कायद्यांतर्गत जात पडताळणी प्रमाणपत्रे देणे व त्या प्रमाणपत्रांची वैधता ठरविण्याच्या विलंबामुळे मोठ्या प्रमाणात जात पडताळणीची प्रकरणे प्रलंबित राहिली. यासाठी मोठ्या प्रमाणात जात पडताळणी समित्या गठीत करण्यात आलेल्या असून त्यावर अध्यक्षांची नियुक्ती न झाल्यामुळे प्रलंबित प्रकरणांची संख्या वाढलेली आहे. विद्यार्थ्यांना प्रवेशासाठी, शिष्यवृत्तीसाठी, नोकरी, पदोन्नती व निवडणूकांसाठी जातीचे प्रमाणपत्र व त्याची वैधता याची तातडीने आवश्यकता असतानाही अशाप्रकारे ही प्रकरणे मोठ्या प्रमाणात प्रलंबित ठेवणे योग्य नाही. प्रलंबित प्रकरणांचा निपटारा करण्यासाठी तातडीने शासन स्तरावरून उपाययोजना करण्यात यावी. तसेच अशी जातीची प्रमाणपत्रे मिळविण्यासाठी आवश्यक असणा-या कागदपत्रांची यादी ही संकेतस्थळावर टाकण्यात यावी. तसेच त्या कार्यालयाच्या बाहेर देखील लावण्यात यावी. जेणेकरून अशा प्रकरणांमध्ये निघणा-या त्रुटींची संख्या कमी होवू शकेल त्यादृष्टीने आवश्यक यंत्रणा निर्माण करण्यात यावी व केलेल्या कार्यवाहीची माहिती समितीस ३ महिन्यात देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.६७ परिच्छेद क्रमांक :-२.४.९.६ 'सहकारी संस्थांना अर्थसहाय्य योजनेची अंमलबजावणी'

ज्या नोंदणीकृत सहकारी संस्थांमध्ये ७० टक्के अनुसूचित जातीचे सदस्य व कर्मचारी आहेत अशा सहकारी संस्थांना अनुसूचित जातीच्या लाभार्थ्यांचे आर्थिक जीवनमान उंचावणे करता शासनाने सहकारी संस्थांना अर्थसहाय्य देणेची योजना सुरु केली (फेब्रुवारी २००४) त्यात,

- रु.पाच ते रु.सात कोटी किंमतीच्या सहकारी संस्थांच्या प्रकल्पांना ३५ टक्के भागभांडवल आणि ३५ टक्के कर्ज विभागाने द्यावयाचे होते. उरलेला भाग वित्तीय संस्थांकडून (२५ टक्के) आणि (५ टक्के) सभासदांकडून शासनाकडील भाग भांडवल व कर्ज मंजूर होणे अगोदर उभा करावयाचा होता.
- कर्ज व भाग भांडवलाचा पहिला हप्ता दिल्यापासून एक वर्षात प्रकल्प पूर्ण करणेचा होता.
- शासनाकडील एकूण ७० टक्के रक्कम मिळाल्यानंतर दोन वर्षांनंतर कर्जाची रक्कम सहा वर्षात परत करणेची होती. फेब्रुवारी, २००४ पासून रु.३७४.९० कोटी भाग भांडवल आणि रु.३७३.१९ कोटी कर्ज म्हणून ३७२ संस्थांना वाटप झाले. याअनुषंगाने केलेल्या लेखापरिक्षणात खालील बाबी निदर्शनास आल्या.
- ८४ सहकारी संस्थांना भाग भांडवल व कर्जाची पूर्ण रु.२९१.९० कोटी मार्च २०१३ अखेर प्राप्त झाली. यापैकी, ५८ सहकारी संस्थांकडून रु.९५.५० कोटी कर्ज वसूलीयोग्य होते परंतु सदर संस्थांनी कर्ज हप्त्यांची अदायगी सुरु केली नव्हती जरी त्यांना संपूर्ण रक्कम मिळून दोन वर्षे झाली होती.
- ३७२ मंजूर प्रकल्पांपैकी ३३० प्रकल्प (ज्यांना २००४-०५ ते २०१०-११) या काळात रु.६२४.५७ कोटी वाटप झाले होते. एक ते सात वर्षांपासून अपूर्ण होते. या अपूर्ण प्रकल्पांमुळे अनुसूचित जातीच्या समुदायाची आर्थिक उन्नती करण्याचा उद्देश सफल होऊ शकला नाही.
- २४५ सहकारी संस्थांना कर्ज व भाग भांडवलाचा पहिला हप्ता म्हणून मार्च, २०११ अखेर अनुक्रमे रु.१७०.०९ कोटी व रु.१६८.४० कोटीचे वाटप झाले होते. परंतु सदर संस्थांकडून दुस-या हप्त्याकरता मागणी आली नव्हती. जरी प्रकल्प पहिला हप्ता वितरीत केल्यापासून एक वर्षात पूर्ण करायचा होता तरीही मंजूर केलेल्या कर्जाच्या वसुलीपोटी विभागाने कुठल्याही कारवाईची सुरुवात केली नव्हती.
- ज्यांना पहिल्या हप्त्यापोटी रु.१.९० कोटी अदा करण्यात आले होते परंतु त्यांनी दुसरा हप्ता मागविला नव्हता, अशा दोन संस्थांना तांत्रिक विश्लेषण अहवाल आणि कर्ज मंजुरीचा देकार असलेल्या आशयाची देना बँकेच्या क्रांती चौक, औरंगाबाद शाखेने सादर केलेल्या पत्रांची उलट तपासणी लेखापरिक्षणात करण्यात आली. सदर अहवाल व पत्रे प्रथम दर्शनी बनावट असल्याचे बँकेने कळवले.

सहकारी क्षेत्रात अनुसूचित जातीच्या घटकांमार्फत चालविण्यात येणारे उद्योगधंदे वाढविणे व सहकाराच्या माध्यमातून अनुसूचित जातीच्या घटकांना विकासाच्या मुख्य प्रवाहात आणून त्यांचे जीवनमान उंचविण्यासाठी शासनाने अनुसूचित जातीच्या सहकारी संस्थांना अर्थसहाय्य योजना मंजूर केली. त्याअनुषंगाने अनुसूचित जातीच्या सहकारी संस्थांना या विशेष घटक योजनेमधून दीर्घ मुदतीचे कर्ज व भाग भांडवल मंजूर करणेबाबत दि.२७.०२.२००४ रोजी सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य,

क्रीडा व विशेष सहाय्य विभागामार्फत शासन निर्णय पारित करण्यात आला. सदरहू योजनेचे स्वरूप व अटी शर्ती पुढीलप्रमाणे होत्या.

योजनेचे स्वरूप - प्रकल्पाचे मुख्य रुपये ५ ते ७ कोटींच्या मर्यादेत राहिल.

अनुसूचित जातीच्या सहकारी संस्थांना द्यावयाच्या अर्थसहाय्याचे सुत्र प्रकल्प मुल्याच्या प्रमाणात पुढीलप्रमाणे निश्चित करण्यात आले.

(१) सहकारी संस्थेचा स्वतःचा हिस्सा	५%
(२) सहकारी संस्थांना शासकीय भागभांडवलापोटी मंजूरी	३५%
(३) विशेष घटक योजनेमधून दिर्घ मुदतीचे कर्ज	३५%
(४) वित्तीय संस्थांकडून दिर्घ मुदतीचे कर्ज	२५%
एकूण	१०० %

योजनेच्या अटी व शर्ती :

१. या योजनेअंतर्गत केवळ अनुसूचित जातीच्या नोंदणीकृत सहकारी संस्था अर्ज करण्यास पात्र ठरतील. संस्थेचे ७०% भागधारक अनुसूचित जातीचे असावेत.

२. अर्जदार सहकारी संस्थांचा प्रकल्प अहवाल रुपये ५ ते ७ कोटींच्या मर्यादेत असावा. निर्धारित करून दिलेल्या तांत्रिक संस्थाकडून सदरहू प्रकल्प अहवाल तयार करून घ्यावा.

३. अर्जदार संस्थेने एकूण प्रकल्प मुल्याच्या ५ टक्के निधीची उभारणी स्वतः केल्यानंतर, तसेच प्रकल्प मुल्याच्या २५% रकमेचे कर्ज वित्तीय संस्थाकडून प्रथम उपलब्ध करून घेतल्यानंतर ३५% भागभांडवल व ३५% दिर्घ मुदतीचे कर्ज विशेष घटक योजनेअंतर्गत सामाजिक न्याय विभागाकडून देण्यात येईल.

४. सहकारी संस्थांच्या संचालक मंडळावर शासन नियुक्त करेल असा सामाजिक न्याय विभागाचा एक अधिकारी संचालक म्हणून राहिल.

५. प्रकल्प उभारणीचा कमाल कालावधी ५२ आठवड्यांचा राहिल.

६. शासनाकडून भागभांडवल/कर्ज स्वरूपात वितरीत केलेल्या रकमांचे उपयोगिता प्रमाणपत्र संबंधित जिल्हाधिकारी यांचेकडून घेतल्यानंतर पुढील हप्ता वितरीत करण्यात येईल.

७. प्रकल्प मुल्याच्या ९०% निधी अदा केल्यानंतर कर्जाची परतफेड दोन वर्षांनी सुरु करण्यात येईल. कर्ज परतफेडीचा कालावधी सहा वर्षांचा असेल. सदरहू कर्ज वसूलीची जबाबदारी संचालक, समाजकल्याण महाराष्ट्र राज्य पुणे यांची राहिल.

८. लाभार्थी संस्थेने संचालक, समाजकल्याण व संबंधित सहकारी संस्थांचे अध्यक्ष यांचे नावे राष्ट्रीयकृत बँकेत संयुक्त खाते उघडावे व जमा निधी प्रकल्पासाठी विनियोगीत करावा.

९. ज्या कामाकरिता कर्ज व भागभांडवल मंजूर केले आहे. त्याच कामाकरिता प्राप्त रकमेचा विनियोग करावा. निधीचा गैरवापर होत असल्याचे दिसून आल्यास दंडात्मक व्याजदरासह महसुली थकबाकी म्हणून सर्व रक्कम वसूल करण्याचे अधिकार शासनास राहतील.

१०. कर्ज व भागभांडवलाची उचल केल्यानंतर त्याची व्याजासह परतफेड होईपर्यंत स्थावर मालमत्तेसह संपूर्ण प्रकल्प शासनाकडे गहाण ठेवावा. सदरहू गहाणखतावर पहिला हक्क शासनाचा व दुसरा हक्क वित्तीय संस्थेचा राहिल. थकबाकीस संचालक मंडळ जबाबदार राहिल.

११. वरील प्रमाणे अटी शर्तीनुसार प्रस्ताव तपासून योग्य आहे किंवा नाही याबाबत अभिप्राय देण्याची संपूर्ण जबाबदारी संचालक, समाजकल्याण यांची राहिल.

१२. संचालक, समाजकल्याण महाराष्ट्र राज्य पुणे यांच्यामार्फत विहितरीत्या अर्ज करणा-या संस्थांना कर्ज/भागभांडवल मंजुरीसाठी विचार करण्यात येईल.

अशाप्रकारे औद्योगिक सहकारी संस्थांना दिलेली मंजुरी, वितरीत झालेला निधी, त्याचा विनियोग व त्याची उपयुक्तता या सर्व बाबी कालांतराने आक्षेपित झाल्या असून अनेक संस्थांमध्ये गैरव्यवहार व निधीचा अपव्यय झाल्याचे निदर्शनास आले. सन २०१३-१४ मध्ये सदरहु बाब तारांकीत प्रश्नाच्या माध्यमातून विधानसभा व विधानपरिषदेमध्ये मांडण्यात येवून त्यावर विस्तृत चर्चा झाली असता निधीच्या गैरविनियोगास अनुसरून या सर्व संस्थांचे लेखापरिक्षण केले जाईल व त्यानंतर पुढील कार्यवाही करण्यात येईल असे विधानसभेमध्ये आश्वासित करण्यात आले. तसेच विधानपरिषदेमध्ये झालेल्या चर्चेच्या अनुषंगाने या प्रश्नावर प्रत्येक विभागीय स्तरावर तपासणी करण्यासाठी समिती गठीत करून असा गैरव्यवहार केल्याचे निदर्शनास आल्यास संबंधित संस्थांवर फौजदारी कार्यवाही करण्याबाबतचे आदेश पारित करण्यात आले. त्याअनुषंगाने केलेल्या २४० संस्थांच्या तपासणीमध्ये निधीचा गैरव्यवहार झाल्याची बाब शासनाच्या निदर्शनास आली. त्यानंतर महालेखाकारांनी सन २०१२-१३ या आर्थिक वर्षाचा सामान्य आणि सामाजिक क्षेत्र अहवाल सन २०१४ मध्ये दोन्ही सभागृहाच्या पटलावर ठेवला. त्यामध्ये देखील या संस्थांमध्ये झालेल्या गैरप्रकाराबाबत मोठ्या प्रमाणात आक्षेप घेण्यात आलेले आहेत. तेव्हापासूनच या संस्थांचे लेखापरिक्षणाचे काम शासनस्तरावरील संबंधित विभागामार्फत सुरु झालेले होते.

महालेखाकारांनी घेतलेल्या आक्षेपाच्या अनुषंगाने सन २०१४-१५ अखेर एकूण अर्थसहाय्य प्राप्त ३७२ संस्थांचे लेखापरिक्षण केले असता त्यातील ३०२ संस्थांचे वैधानिक लेखापरिक्षण पूर्ण होवून उर्वरित ७० संस्थांचे लेखापरिक्षण शिल्लक असल्याचे विभागाकडून सांगण्यात आले.

याशिवाय सन २०१४ अखेर समाजकल्याण विभागाने प्राथम्याने लेखापरिक्षण करणे आवश्यक असल्याचे कळविलेल्या १३२ संस्थांपैकी ११३ संस्थांचे वैधानिक विशेष लेखापरिक्षण पूर्ण झालेले असून त्यातील ७ संस्थांवर फौजदारी गुन्हे नोंदविलेले आहेत. या व्यतिरिक्त एकूण ३ संस्थांवर समाजकल्याण विभागामार्फत फौजदारी गुन्हे नोंदविण्यात आले आहेत. तसेच १९ संस्थांबाबत लेखापरिक्षण प्रलंबित असल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले.

समितीने या विषयावर विस्तृत चर्चा केली असता विधानसभा व विधानपरिषदेमध्ये सदरहु विषयावर तारांकीत प्रश्नावरील चर्चेच्या माध्यमातून आश्वासन देवून देखील ३ ते ४ वर्षांचा कालावधी उलटून गेलेला असतानाही आज सद्यःस्थितीला या संस्थांवरील कारवाई अपूर्णवस्थेतच दिसून येत आहे. आणखी किती कालावधी विभाग यामध्ये काढणार आहे. काही ठिकाणी रेकॉर्ड उपलब्ध नाहीत तर काही ठिकाणी संस्थाच नाही तर काही ठिकाणी त्या बंद आहेत. तसेच काही संस्थांचे पत्ते मिळत नसल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले. रेकॉर्ड अथवा संस्था सापडत नसतील तर त्यापुढील कार्यवाही विभागाने सुरु करणे अभिप्रेत व आवश्यक असताना विभाग जर अद्यापही संस्था व त्यांची कागदपत्रे शोधत असतील तर अशा गंभीर प्रकरणांमध्ये कारवाई करण्यास विभाग कितपत गंभीर आहे याबाबत देखील शंका उपस्थित होते. या सर्व संस्थांमध्ये अनियमिततेचे प्रमाण थोड्याफार प्रमाणात वेगवेगळे असले तरीही या संपूर्ण बाबींची तपासणी संस्थानिहाय प्रकरणाच्या गुणवत्तेवर होणे आवश्यक आहे. या प्रकरणी सर्व संस्था एकाच परिघामध्ये तपासून चालणार नाही. राज्यात एकूण १,९७,००० हजार सहकारी संस्था कार्यरत असून त्यातील १,१६,००० संस्थांचे लेखापरिक्षण करण्यात आले असून संस्था नोंदणीच्या वेळीच जर डीडीआरने योग्य ती तपासणी करून संस्थेची नोंदणी केली असती तर या बाबी उद्भवल्या नसत्या. अशा संस्थांचे दरवर्षी नियमित लेखापरिक्षण करणे बंधनकारक असताना ते नियमितरित्या न झाल्यामुळे या गंभीर बाबी निदर्शनास आल्या. तसेच सहकार विभागांतर्गत नोंदणीकृत सर्व संस्थांसंदर्भात समितीचा कोणताही संबंध नसून या विषयाची व्याप्ती केवळ महालेखाकारांनी आक्षेपित केलेल्या सामाजिक न्याय विभागाशी निगडित संस्थांबाबतच आहे. सन २०१४-१५ मध्ये आक्षेपित ३७२ संस्थांपैकी समितीची साक्ष सुरु झाली तेव्हा फक्त ३०२ संस्थांचे लेखापरिक्षण पूर्ण झाले होते. ३ ते ४ वर्षे या संस्थांचे लेखापरिक्षण न होणे यामुळे अशा गैरव्यवहारांना चालना मिळते. विभागाने स्वतःहून जर हे लेखापरिक्षण नियमितरित्या करून घेतले असते तर निश्चितच ही परिस्थिती उद्भवली नसती. ज्या संस्थेत शासनाचे भाग भांडवल गुंतलेले आहे अशा संस्थांना शासनस्तरावरून काही लाभ मिळत असल्यास या संस्थेचे विभागाने शासनाच्या लेखापरिक्षकामार्फत लेखापरिक्षण करणे अथवा शासकीय लेखापरिक्षकांकडून लेखापरिक्षण करून घेणे बंधनकारक असताना त्याची अंमलबजावणी प्रभावीपणे होवू शकली नाही. अशाप्रकारे हे लेखापरिक्षण इतक्या अमर्याद कालावधीनंतरही पूर्ण होवू नये हे विभागाला भूषणावह नाही असे मत समितीने खेदाने व्यक्त केले असता सहकार विभागाच्या सचिवांनी त्यास सहमती दर्शविली व पुढील कार्यवाही करण्याचे देखील आश्वासित केले.

संस्था नोंदणीकृत करताना संस्थेचा सर्व तपशिल विभागाकडे उपलब्ध असतो. असे असताना विभागाला संस्था अथवा व्यक्ती इतके वर्ष न सापडणे हे समिती मान्य करू शकत नाही व विभागाने आता अशा संस्थांसंदर्भात त्यापुढच्या स्तरावरील कारवाई करणे अपेक्षित होते.

ज्या संस्थांवर एफआयआर दाखल झालेला आहे त्यांच्यावर नियमानुसार कारवाई होईलच परंतु ज्या संस्थांवर गुन्हे दाखल झालेले नाहीत अशा संस्थांच्या कामकाजाबाबत व वसुलीबाबत विभागाने काय कारवाई केली अशी विचारणा समितीने केली असता ११३ संस्थांच्या लेखापरिक्षणानंतर त्यातील २८ संस्थेमधील कामांमध्ये अनियमितता आढळून आलेली असतानाही विभागाने त्यांच्या संदर्भात कोणतीही कारवाई केली नाही. २८ संस्थांवर कारवाई करण्याचे निदेश जिल्हा निबंधक व सहाय्यक आयुक्तांना दिले होते. सुनावणीनंतर या २८ संस्थांवर गुन्हे दाखल करण्याचे निश्चित झाले होते व तसे पत्र देखील निर्गमित करण्यात आले होते. परंतु दरम्यानच्या काळात अधिवेशन सुरु झाल्यामुळे सभागृहात उपस्थित झालेल्या प्रश्नामध्ये या संस्थांचे लेखापरिक्षण होईल व त्यानंतर पुढील कारवाई होईल असे सांगण्यात आले. त्यामुळे ही गुन्हे नोंदविण्याची कारवाई थांबवून लेखापरिक्षणाची कारवाई सुरु करण्यात आली असे समितीसमोर सांगितले असता या २८ संस्थांचे लेखापरिक्षण झाले होते काय ? अशी समितीने विचारणा केली असता असे लेखापरिक्षण झाले नसल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले. असे असेल तर या २८ संस्थांपैकी ७ संस्थांवर डीडीआरने व ३ संस्थांवर सामाजिक न्याय विभागाने एफआयआर नोंदविण्याची कारवाई कोणत्या आधारावर केली अशी विचारणा समितीने केली असता सामाजिक न्याय विभागांतर्गातील ०३ प्रकरणांमध्ये गैरव्यवहाराचे स्वरूप अतिशय वेगळे व गंभीर असून त्यातील एकाने बोगस ७/१२ दिला होता, एकाने निधी खाजगी जमीन विकत घेण्यासाठी वापरला, तिस-याने आयुक्तांच्या परवानगीशिवाय संयुक्त खात्यामध्ये असलेला निधी काढला. या प्रकरणी या बाबी लेखापरिक्षणाशी संबंधित नव्हत्या. या सर्व संस्थांचे लेखापरिक्षण तात्काळ करून घेण्यात यावे व त्यातील २८ पैकी ज्या १८ संस्थांवर कारवाई झालेली नाही. त्यांचेवर नियमानुसार व सहकार कायदांतर्गत विभागाला असलेल्या अधिकारान्वये कारवाई करण्यात यावी असेही समितीने सूचित केले.

आजपर्यंत ३७२ सहकारी संस्थांना अर्थसहाय्य करण्यात आलेले आहे. त्यापैकी २०५ संस्थांना देय असलेले ७० टक्के अर्थसहाय्य शासनस्तरावरून मंजूर करण्यात आलेले आहेत. त्याप्रमाणे २०५ संस्थांपैकी ७६ संस्थांमध्ये प्रत्यक्ष उत्पादन सुरु झालेले आहे. १४० संस्थांना पहिला हप्ता मंजूर आहे. त्यापैकी १३१ संस्था पहिला हप्ता घेवून प्रकल्प बांधकाम उभारणीच्या स्तरावर असून ९ संस्थांनी बांधकाम पूर्ण करून जिल्हाधिकारी यांचे उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर केले आहे. उर्वरित २७ संस्थाना पहिला/दुसरा हप्ता मंजूर असून अंतिम हप्त्यासाठी शासनस्तरावर प्रलंबित आहे. या संस्थांमध्ये मशिनरी बसविण्याचे काम सुरु आहे व सदर संस्थांमध्ये प्रत्यक्ष उत्पादन सुरु झाल्यावर आणखी अनुसूचित जातीच्या कर्मचा-यांना/कामगारांना रोजगार उपलब्ध होईल. यामुळे अनुसूचित जातीच्या समुदायाची आर्थिक उन्नती करण्याचा उद्देश सफल होईल. असेही समितीसमोर सांगण्यात आले.

काही संस्थांनी तर पहिला हप्ता घेतला परंतु दुस-या हप्त्याची मागणीच केली नाही. यापैकी १४० संस्थांनी पहिला हप्ता घेतलेला आहे. परंतु दुस-या हप्त्यासाठी ते आलेलेच नाही. अशा संस्थांची देखील तपासणी विभागाने प्राधान्याने करण्याची आवश्यकता आहे. त्यातील ७२ संस्थांचे काम सुरु असल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले. याचाच अर्थ उर्वरित ६८ संस्थांनी केवळ पैसे घेवून ठेवलेले असताना त्यांचेबाबत विभागाने काय कारवाई केली अशी समितीने विचारणा केली असता बहुतांश संस्थांकडे उद्योग सुरु करण्याची परवानगी नाही. काही संस्थांकडे अग्निशमन विभागाची मान्यता तर काही संस्थांचे इतर परवाने प्रलंबित आहेत. तर काही परवाने मान्यतेसाठी शासनस्तरावर प्रलंबित आहेत असे समितीसमोर सांगण्यात आले. अशा सर्वप्रकारच्या संस्थांचा विचार वेगवेगळा करणे विभागाला क्रमप्राप्त आहे. या सर्व बाबींची तपासणी विभागाने प्रकरणाच्या गुणवत्तेवर व संस्थेचा निधी वापरण्यासाठीचा हेतू व उद्देश लक्षात घेवूनच करणे आवश्यक आहे.

सन २०१४ मध्ये विभागाने शासन निर्णय निर्गमित करून या संस्थेमध्ये जेवढे सदस्य आहेत त्यांच्यापैकी ७० टक्के सदस्यांची जातीची वैधता आवश्यक असल्याचे नमूद केले. त्यामुळे या अटीची पूर्तता देखील झालेली नसल्यामुळे पुढच्या हप्त्यांचे प्रस्ताव सादर करता येत नाहीत. सन २००४ मध्ये जेव्हा ही योजना सुरु झाली त्यावेळेस या योजनेसाठी १ ते ३२ इतक्या अटी निश्चित केल्या होत्या. त्याच्या पूर्तता झाल्यास ती संस्था पात्र ठरत होती. सहकारी संस्थांना पात्र ठरविण्यासाठी महत्वाची अट अशी होती की, संस्थेचे ६० टक्के भागधारक अनुसूचित जातीचे असावेत अशी अट होती. परंतु सन २०१४ मध्ये न्यायालयाने दिलेल्या आदेशान्वये अनुसूचित जातीच्या सभासदांना जातीची वैधता प्रमाणपत्रे सादर करणे बंधनकारक करण्यात आले.

याअगोदर विभागाने केवळ अनुसूचित जातीच्या प्रमाणपत्रावर या संस्था पात्र ठरविल्या त्यांची जातीची वैधता तपासण्यात आली नव्हती. विभागाने घेतलेल्या निर्णयानुसार ज्या संस्था पात्र ठरल्या त्या सन २०१४ च्या शासन निर्णयानुसार पात्र ठरतीलच याची शाश्वती नाही. विभाग जर एवढ्या मोठ्या प्रमाणात निधी मागासवर्गीयांसाठी करीत असेल तर त्या संस्थेमध्ये कार्यरत असलेले सदस्य मागासवर्गीय आहेत किंवा नाही हे प्रथमतः व प्राधान्याने पाहण्याची जबाबदारी ही सुरुवातीपासूनच विभागाची होती. न्यायालयाच्या निर्णयामुळे ३७२ संस्थांपैकी ८२ संस्थांनी जात वैधतेची अट १०० टक्के पूर्ण केली. मात्र उर्वरित संस्थांचे काय हा प्रश्न अनुत्तरीतच राहतो. मागासवर्गीयांच्या नावाखाली जर इतक्या मोठ्या प्रमाणात निधी वितरीत करण्यात येत असेल तर त्या वर्गासाठीच त्याचा उपयोग होत आहे किंवा कसे हे पाहण्याची जबाबदारी निश्चितच विभागाची होती. आता न्यायालयाच्या आदेशानुसार निर्गमित शासन निर्णयाअन्वये अपात्र ठरणा-या संस्थांचे विभाग काय करणार आहे हा देखील प्रश्न उद्भवतो.

ज्या संस्थांची अडचण प्रामाणिक असेल अथवा प्रमाणपत्र सादर करण्यात काही अडचणी असतील, कर्जासाठी काही अडचण असेल, ४० टक्के पैसे योग्यप्रकारे गुंतविलेले असतील, ना-हरकत प्रमाणपत्र देण्यामध्ये अडचण असेल, उपयोगिता प्रमाणपत्र कार्यवाहीत असेल त्यांच्याबाबत शासनस्तरावरून थोडा सहानुभूतीपूर्वक विचार करण्याची गरज आहे. मात्र ज्यांनी निधीमध्ये गैरव्यवहार वा अनियमितता केलेली आहे त्यांच्यावर विहित तरतूदीनुसार कडक कारवाई करण्याची आवश्यकता आहे.

ज्या १९ संस्थांचे लेखापरिक्षण करण्यास मुदतवाढ दिली होती, त्यासंदर्भात समितीसमोर सादर करण्यात आले की, विभागीय सहनिबंधकांच्या नियंत्रणाखाली १३२ औद्योगिक संस्थांचे लेखापरिक्षण करण्यासाठी टास्कफोर्स गठीत करण्यात आलेला आहे. त्याअनुषंगाने सर्व संस्थांचे चाचणी लेखापरिक्षण केवळ शासकीय लेखापरिक्षकांमार्फत करून घेण्यात आले. त्यातील एका संस्थेचे लेखापरिक्षण प्रगतीपथावर असून १८ संस्थांच्या लेखापरिक्षणांती ११ संस्थांमध्ये निधीचा गैरविनियोग, गैरव्यवहार व अपहार इ. कारणांमुळे सहकारी अधिनियमातील कलम ५१(५)(ब) अन्वये संबंधित लेखापरिक्षकांनी विनिर्दिष्ट अहवाल दाखल केलेले आहेत. त्याप्रमाणे संबंधित संस्थांच्या दोषी पदाधिकारी, अधिकारी यांचेवर फौजदारी गुन्हा नोंदविण्याची प्रक्रिया प्रस्तावित आहे. या व्यतिरिक्त संबंधित लेखापरिक्षकांनी संस्थेच्या आर्थिक नुकसानासाठी ६ विशेष अहवाल दोषी पदाधिकारी, संचालक मंडळ व कर्मचारी यांचेविरुद्ध प्रशासकीय कार्यवाहीसाठी दाखल करण्यात आल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले.

संस्थावर कारवाई करतेवेळी त्याची विभागणी दोन भागामध्ये करण्यात येते. एकतर निधीचा गैरव्यवहार व संस्थांचे नुकसान असे दोन्ही झाले असेल तर व जिथे निव्वळ गैरव्यवहार असेल परंतु संस्थांचे नुकसान नाही अशा बाबी आधारभूत ठरवून त्याची विभागणी होते. असे समितीसमोर सांगण्यात आले. फौजदारी गुन्हास पात्र संस्थांच्या गुन्हाचे स्वरूप काय आहे अशी समितीने विचारणा केली असता मशिनरी पुरवठा करणा-या पुरवठादारास रक्कम अदा न करता देयके दाखविणे, लाखो रुपयांचा अग्रिम काढला परंतु त्याचा कोठेही रेकॉर्ड नसणे, संयुक्त खात्यातून रक्कम काढून दुस-या खात्यात ठेवणे, स्वतःच्या नावाने कर्ज काढणे, देयकाचे प्रदान क्रॉस चेकने न करता बेअरर चेकने करणे, काही ठिकाणी जमिन खरेदी करणे अशाप्रकारे संस्थेसाठी निधी न वापरता तो अन्यत्र वा खाजगी कामासाठी वापरल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले. अशा ४० सहकारी संस्था फौजदारी गुन्हास पात्र आहेत, त्यांचेवर १ महिन्याच्या आत गुन्हे दाखल करण्यात यावेत. तसेच २४ संस्थांबाबत विभागाने लवकरात लवकर प्रकरणाचे गांभीर्य बघून निर्णय घ्यावा व गंभीर प्रकरणी फौजदारी गुन्हा देखील नोंदविण्यात यावा. ज्या संस्था उल्लेखनीय व नियमानुसार काम करीत आहेत त्यांना या चौकशीच्या फे-यात अडकवून त्यांचा पुढील हप्त्यांचा निधी थांबविण्यात येवू नये. या चौकशी अंतर्गत इतर नविन संस्थांनाही सामाजिक न्याय विभागाने वित्त पुरवठा बंद केलेला आहे. ज्या संस्थांचा या सर्व प्रक्रियेमध्ये काही दोष नाही त्यांच्या कामकाजावर या प्रक्रियेचा कोणताही विपरीत परिणाम होता कामा नये. ज्या संस्था तांत्रिक बाबींची पूर्तता करण्यास अथवा काही कागदपत्रे सादर करण्यास वेळ मागत असतील तर त्यांना थोडा वेळ देखील देण्यात यावा व त्याची पूर्तता न झाल्यास नियमाप्रमाणे विभागाने संस्थांबाबत योग्य तो निर्णय घ्यावा. या सर्व संस्थांवर गुन्हे दाखल झाले म्हणजे विषय संपला असे नाही, शासनाचा मोठ्या प्रमाणात निधी या संस्थांमध्ये गुंतलेला आहे. तो वसूल करण्यासंबंधी देखील शासनस्तरावरून प्राधान्याने पाऊले उचलण्याची आवश्यकता आहे.

या संपूर्ण चौकशीच्या माध्यमातून ज्या संस्थांनी दुसरा हप्ता घेतला नाही त्या संस्थांची तपासणी विभाग करीत आहे. परंतु ज्यांनी पहिला हप्ता घेतला त्यांची वैधता व कार्यपद्धती व निधीचा विनियोग देखील तपासण्याची आवश्यकता असताना विभाग त्यांची तपासणी करीत नाही. संस्थेने पहिला हप्ता पूर्णतः वापरला नसेल व त्याचे उपयोगिता प्रमाणपत्र दिले नसेल तर दुसरा हप्ता देता येत नाही अशी कायद्यात तरतूद असताना निधीचे वितरण विभागाच्या स्तरावरून अशापद्धतीने कसे काय करता येवू शकते ? असा देखील प्रश्न उद्भवतो.

वास्तविकतः ही संपूर्ण योजना सामाजिक न्याय विभागाची आहे. परंतु या संस्था सहकार कायद्यांतर्गत नोंदणीकृत असल्यामुळे त्यांच्या लेखापरिक्षणाची जबाबदारी व काही अनियमितता व गैरव्यवहार झालेला असल्यास त्यांचेवर कारवाई करण्याचे अधिकार सहकार विभागाचे आहेत. वास्तविकतः सहकार विभाग संस्थेकडे आलेल्या निधीच्या वापराबाबत लेखापरिक्षण करते. अशा परिस्थितीत योजनेचे लेखापरिक्षण करण्याची जबाबदारी अथवा संस्थेच्या कामकाजावर नियंत्रण ठेवण्याची व निधीचा उपयोग विहित उद्दिष्टांसाठी होतो आहे किंवा कसे हे तपासण्याची जबाबदारी सामाजिक न्याय विभागाची असताना त्यांचे या संस्थांवर कोणतेही संनियंत्रण नसल्यामुळे या सर्व अनियमितता करण्याची मुभा संस्थांना मिळाली. या योजनेवर विभागाने योग्यवेळी आवश्यक ते नियंत्रण वा सर्वेक्षण केले असते तर या बाबी पुढे इतके गंभीर स्वरूप धारण करू शकल्या नसत्या. अशा परिस्थितीत सर्व संस्थांच्या लेखापरिक्षणाच्या माध्यमातून निदर्शनास आलेल्या अनियमितता वा गैरव्यवहाराबाबत गंभीर स्वरूपाची कारवाई विभागाच्या स्तरावरून सुरु आहे. विभागाचे या सर्व प्रकरणांवर कोणतेही नियंत्रण न राहिल्यामुळे संस्थांचे शासनाला काही देणे लागत असल्याची जबाबदारी देखील संस्थांना राहिली नाही. ज्या संस्था सुरळित सुरु आहेत त्यांनी देखील शासनाकडे रक्कम परत केली नाही. ही रक्कम घेण्याची प्राथमिक जबाबदारी विभागाची होती. रु.१००० कोटी पैकी केवळ रु.९ लक्ष वसुली झालेली आहे. निधी घेवून त्याचा विनियोग करीत नाहीत, त्याचे उपयोगिता प्रमाणपत्र देत नाही अथवा त्याच्या वसुलीची रक्कम देखील भरत नाहीत, अप्रत्यक्षरित्या या सर्व अनियमितताच आहेत. अशाप्रकारे निधीचा अपव्यय करण्याची संधी विभाग या संस्थांना आणखी किती वर्षे देणार आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता अशा एकूण ३५४ संस्थांविरुद्ध कारवाई सुरु केली असून त्यांना वसुलीची नोटीस दिलेली असून अशा ८३ संस्थांची मान्यता रद्द करण्याचा प्रस्ताव शासनस्तरावर सादर झाल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले. या योजनेंतर्गत संस्थेला मंजूरी देतानाच जातीचे प्रमाणपत्र, त्याची वैधता, जागेचे ७/१२, जमिनीची तपासणी, प्रत्यक्ष कामाच्या स्थळावर भेट देणे, पहिला हप्ता दिल्यानंतर संस्थेच्या व्यवहार व कामाच्या प्रगतीवर नियंत्रण ठेवणे ही सर्व जबाबदारी संपूर्णतः विभागाची होती. परंतु त्यात विभाग अपयशी ठरल्यामुळे या पुढील बाबी घडत गेल्या. ३७२ संस्थांपैकी १३२ संस्थांचे विशेष लेखापरिक्षण सहकार विभागाने केले. उर्वरित सर्व संस्थांनी त्यांचे लेखापरिक्षण सहकार विभागातील पॅनल ऑडीटरकडून करून घेणे आवश्यक होते.

या योजनेचे आता पुनर्गठन करण्याचा निर्णय मा.मुख्यमंत्री महोदयांनी घेतलेला असून या योजने संदर्भातील नविन धोरणाचा मसूदा अंतिम झालेला असून मा.मुख्यमंत्री महोदयांच्या निर्देशाप्रमाणे ही योजना आता बँकेमार्फत राबवावयाची आहे. संस्थांचा प्रकल्प अहवाल व तांत्रिक अडचणींची तपासणी बँकेमार्फतच करण्यात येईल व बँकेच्या स्तरावर यासाठी समिती अस्तित्वात राहिल. त्याअनुषंगाने या प्रारूप धोरणास मान्यता मिळाल्यानंतरच नविन अर्ज विचारात घेण्यात येतील असेही समितीसमोर सांगण्यात आले. नविन योजना मान्य करून मंत्रिमंडळासमोर सादर करण्याची कार्यवाही विभागाच्या स्तरावरून सुरु आहे. तोपर्यंत नविन प्रलंबित अर्ज ४०० असून अतिरिक्त नविन अर्ज स्विकारण्याचे विभागाने थांबविलेले आहे .

ज्या संस्थांवर कारवाई प्रस्तावित करण्यात आलेली आहे त्यातील कोल्हापूर, सातारा, सांगली येथील एकूण ३० संस्थांनी मा.उच्च न्यायालयाच्या मुंबई खंडपिठाकडे याचिका दाखल केली असून ही प्रकरणे न्यायप्रविष्ट आहेत. तसेच १४ याचिकांमध्ये मा.उच्च न्यायालयाने संबंधित संस्थांच्याविरुद्ध निकाल पारीत करून याचिका खारीज केलेली आहे. अशा सर्व संस्थांवर तात्काळ प्रस्तावित कारवाई करण्यात यावी. काही प्रकरणी पुढील सुनावणीपर्यंत अंतरिम स्थगिती दिल्यामुळे गुन्हे नोंदविण्याची प्रक्रिया मंदावलेली आहे. समितीच्या निर्देशावरून सामाजिक न्याय विभागाने एकूण ३७२ संस्थांची तपासणी करून त्यांची “अ, ब, क, ड” अशी वर्गवारी केलेली आहे. ज्या संस्थांना पूर्ण ७० टक्के अर्थसहाय्य दिलेले आहे, ज्यांचे बांधकाम पूर्ण आहे, मशिनरीसुद्धा उपलब्ध आहे व प्रत्यक्ष उत्पादन सुद्धा सुरु आहे. अशा संस्थांना ‘अ’ वर्गवारी देण्यात आलेली आहे. अशा संस्था अगोदर ७७ होत्या, त्यांची पुनर्तपासणी केली असता त्यात त्यांची संख्या ७३ झालेली आहे. त्यानंतर पहिला हप्ता घेतलेल्या, दुसरा व तिसरा हप्ता मंजूर आहे परंतु कागदपत्राअभावी त्यांची उचल केलेली नाही, उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर केलेल्या संस्था, उत्पादन सुरु केलेल्या संस्था, उत्पादन सुरु न केलेल्या संस्था, बांधकाम पूर्ण असलेल्या संस्था, अद्याप मशिनरी विकत न घेतलेल्या अथवा घेऊन न बसविलेल्या अथवा बसविण्याचे काम सुरु असलेल्या संस्था अशा एकूण १२५ संस्था या ‘ब’ वर्गवारीत असून त्यामध्ये सुधारणा होण्याची शक्यता असल्याने व प्रकल्प कार्यान्वित होण्याची शक्यता असल्याने अशा संस्थांना पाठबळ देणे योग्य राहिल असेही मत विभागाने नोंदविले. ज्यांनी पहिला हप्ता घेतलेला आहे परंतु उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर केलेले नाही त्यांना याअगोदरच नोटीस देण्यात आलेल्या असून १०८ संस्थांची मान्यता रद्द करण्याचा प्रस्ताव याअगोदरच सादर करण्यात आलेला असून त्यांची वर्गवारी ‘क’ मध्ये करण्यात आली आहे. ज्यांच्यावर गुन्हे दाखल करण्याचे विभागाने प्रस्तावित केले आहे अशा ६६ संस्था ‘ड’ वर्गवारीत टाकण्यात आलेल्या आहेत.

३७२ संस्थांपैकी १३२ संस्थांचे विशेष लेखापरिक्षण सहकार विभागाने केले आहे. २०२ संस्थांचे लेखापरिक्षण पॅनलवरील स्टॅट्युटरी ऑडीटरने केले आहे व ३८ संस्थांचे लेखापरिक्षण अद्याप पुर्ण झालेले नसून त्यांचे रेकॉर्डही सापडत नाहीत. ज्या संस्थांची नोंदणी सहकार कायदानुसार झालेली आहे त्या संस्थांना महिन्यातून एकदा प्रत्यक्ष भेट देवून तपासणी करणे कायद्याने बंधनकारक आहे. याअगोदर या संस्थांचे वार्षिक लेखापरिक्षण त्या संस्थांच्या लेखापालांमार्फत होत होते. परंतु सन २०१२ नंतर या संस्थांचे लेखापरिक्षण करण्याकरिता विभागाचे स्टॅट्युटरी ऑडीटरचे पॅनल नेमण्यात आले असून त्या माध्यमातूनच आता या संस्थांवर नियंत्रण ठेवण्यात येते.

या संपूर्ण संस्थांच्या कामकाजासंदर्भात समितीने सखोल, विस्तृत चर्चा व तपासणी केली असता समितीच्या प्रत्येक बैठकीमध्ये या आकडेवारीमध्ये उत्तरोत्तर बदल होत असल्याचे समितीच्या निदर्शनास आले असता समितीने या सर्व ३७२ संस्था 'अ, ब, क, ड' वर्गवारीनुसार सामाजिक न्याय व सहकार विभागाने एकत्रित ताळमेळ करून संपूर्ण वर्गवारीचा अंतिम अहवाल समितीस सादर करण्याबाबत तसेच या सर्व प्रकरणी दोषी असलेल्या अधिका-यांवर केलेल्या कारवाईसह समितीस अद्ययावत माहिती सादर करण्याबाबत समितीने निर्देशित केले असता यासंदर्भात सुधारीत व अद्ययावत माहिती समितीसमोर पुढील प्रमाणे सादर करण्यात आली.

प्राथम्याने लेखापरिक्षण पुर्ण करावयाच्या १३२ संस्थांवर फौजदारी/सहकारी कायद्यान्वये करावयाच्या कारवाईची माहिती :

अ.क्र.	तपशील		एकूण
१)	१३२पैकी चाचणी लेखापरिक्षण आदेश पारीत केलेल्या संस्थांची संख्या		१२६
२)	चाचणी लेखापरिक्षण पूर्ण झालेल्या संस्थांची संख्या		१२६
३)	चाचणी लेखापरिक्षणानंतर प्रशासकीय कारवाईसाठी विशेष अहवाल प्राप्त झालेल्या संस्थांची संख्या		२९
अ)	कलम ७८ अन्वये संचालक मंडळ निष्कासित करणेची प्रस्तावित कारवाई	१५	
ब)	कलम ८३ अन्वये प्रस्तावित केलेली चौकशीची कारवाई	६	
क)	कलम ८८ अन्वये प्रस्तावित केलेली आर्थिक जबाबदारी निश्चितीची कारवाई	२	
ड)	कलम ७९ अन्वये अहवालातील दोषांच्या दुरुस्तीसाठी पारीत केलेले निर्देश	६	
	एकूण	२९	२९

अ.क्र.	तपशील		एकूण
४)	चाचणी लेखापरिक्षाअंती फौजदारी कारवाईसाठी विनिर्दिष्ट अहवाल प्राप्त झालेल्या संस्थांची संख्या		४३
अ)	फौजदारी गुन्हा नोंदविणेसाठी प्राधिकृत करणेत आलेल्या लेखापरिक्षकांची व संस्थांची संख्या	४०	
ब)	फौजदारी गुन्हा नोंदविणेसाठी प्राधिकृत करणे शिल्लक असलेल्या संस्थांची संख्या (एक संस्थेचे पैसे वसूल झाले, एक संस्थेचे प्रकरण न्यायप्रविष्ट व जिल्हा उपनिबंधक यांनी एक विनिर्दिष्ट अहवाल फौजदारी गुन्ह्यास अपात्र ठरविला)	०३	
	एकूण	४३	४३

अ.क्र.	तपशील		एकूण
	फौजदारी कारवाई-		
अ)	सहकार विभागामार्फत एकूण गुन्हे नोंदविलेल्या संस्थांची संख्या (पुर्वीचे ६ व चाचणी लेखापरिक्षणानंतरचे ५ असे एकूण ११)	११	
ब)	समाजकल्याण विभागाने गुन्हा दाखल केलेल्या संस्था (सदर ३ संस्था एकूण १३२ पैकीच आहेत)	०३	
क)	अशा रितीने सहकार विभाग व समाजकल्याण विभाग यांनी मिळून एकूण एफ.आय.आर.नोंदविलेल्या संस्थांची संख्या (११+३)	१४	१४
	न्यायालयीन प्रक्रिया-		
६)			
अ)	चाचणी लेखापरिक्षणान्वये फौजदारी गुन्हे दाखल करणेसाठी विनिर्दिष्ट अहवाल सादर केल्यानंतर मा.उच्च न्यायालयामध्ये दाद मागितलेल्या संस्थांची संख्या		३०
ब)	मा.उच्च न्यायालयाने याचिका खारीज करून सहकार विभागाची कार्यवाही कायम केलेल्या संस्थांची संख्या		१४
क)	मा.उच्च न्यायालय, मुंबई यांचेकडे निर्णय होणे बाकी असलेल्या संस्थांची संख्या		१६

समाजकल्याण विभागाने ३७२ संस्थांचे केलेले 'अ, ब, क, ड' केल्याप्रमाणे वर्गीकरण व त्यामध्ये १३२ संस्थांचा झालेला अंतर्भाव याची लेखापरिक्षण अनुषंगाने माहिती पुढील प्रमाणे आहे.

अ.क्र.	तपशील	अ	ब	ब	ड	एकूण
अ)	एकूण ३७२ संस्थांची विगतवारी					
१	लेखापरिक्षण पूर्ण झालेल्या संस्था	७१	११९	९१	६२	३४३
२	लेखापरिक्षणासाठी शिल्लक असलेल्या संस्था	२	७	१९	१	२९
	समाजकल्याण विभागाकडील वर्गीकरणाप्रमाणे एकूण संस्था	७३	१२६	११०	६३	३७२
ब)	एकूण १३२ संस्थांची विगतवारी	१०	२६	३३	६३	१३२

एकूण ३७२ संस्थांच्या लेखापरिक्षणाबाबतची स्थिती संक्षिप्तरीत्या पुढीलप्रमाणे आहे.

अ.क्र.	तपशील	एकूण
१	एकूण ३७२ संस्थांपैकी लेखापरिक्षण पूर्ण झालेल्या संस्था	३४३
२	एकूण ३७२ संस्थांपैकी लेखापरिक्षण शिल्लक राहिलेल्या संस्था	२९

३	एकूण ३७२ संस्थांपैकी लेखापरिक्षणांती विनिर्दिष्ट अहवाल प्राप्त झालेल्या संस्था	५०
३(अ)	फौजदारी गुन्हा नोंदविण्यासाठी प्राधिकृत पत्र दिलेल्या संस्थांची संख्या	४७
३(ब)	प्राधिकृत पत्र देणेस शिल्लक संस्था (एक संस्थेचे पैसे वसूल झाले, एक संस्थेचे प्रकरण न्यायप्रविष्ट व जिल्हा उपनिबंधक यांनी एक विनिर्दिष्ट अहवाल फौजदारी गुन्हास अपात्र ठरविला)	०३
४	फौजदारी कारवाईचा तपशील	
४(अ)	प्राधिकृत पत्र दिलेल्या संस्थांपैकी फौजदारी गुन्हा दाखल झालेल्या संस्थांची संख्या	११
४(ब)	प्राधिकृत पत्र दिलेल्या संस्थांपैकी फौजदारी गुन्हा दाखल होणेसाठी शिल्लक संस्थांची संख्या (न्यायप्रविष्टता, गुन्हा नोंदविणेस टाळाटाळ, कर्जमाफी कामकाज इ. कारणांमुळे प्रलंबित)	३६
५	३७२ संस्थांपैकी लेखापरिक्षणांती आर्थिक नुकसानीस्तव विशेष अहवाल प्राप्त झालेल्या संस्थांची संख्या	३०
५(अ)	कलम ७८, ८३, ८८ व ७९ अन्वये कारवाई प्रस्तावित असलेल्या संस्थांची संख्या	३०

२९ संस्थांचे लेखापरिक्षण पूर्ण न होणेची कारणे संस्था संख्येनिहाय पुढील प्रमाणे आहे.

अ)	रेकॉर्ड अपूर्ण	२२
ब)	रेकॉर्ड पुरविणेस टाळाटाळ	०५
क)	नोंदणीकृत पत्त्यावर संस्था आढळून येत नाही	०२

३७२ संस्थांची विगतवारी 'अ, ब, क, ड' वर्गवारीमध्ये करण्यात आलेली आहे. त्याचा तपशील खालीलप्रमाणे :

अ.क्र.	वर्गवारी	निकष	एकूण संस्था
१	अ	बांधकाम पूर्ण / उत्पादन सुरु	७३ (६२+११)
२	ब	१. प्रगतीपथावर/ बांधकाम पूर्ण २. मशिनरी बसविण्याची कार्यवाही सुरु	१२६ (९८+२८)
३	क	१. पहिला हप्ता घेवून उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर न केलेल्या संस्था २. मान्यता रद्द करून एक रकमी वसुली करण्यासाठी प्रस्तावित संस्था ३. सहकार विभागाकडून प्रशासकीय कारवाईस पात्र	११८ (७४+४४)
४	ड	गुन्हे दाखल झालेल्या संस्था/सहकार विभागाकडून तपासणीअंती विनिर्दिष्ट फौजदारी/अहवाल सादर केलेल्या संस्था कारवाई सुरु असलेल्या संस्था	५५ (६+४९)

अशी माहिती समितीसमोर देण्यात आली असून अधिक सखोल छाननीच्या वेळी या आकडेवारीत पुन्हा बदल होण्याची शक्यता असल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले. लेखापरिक्षणा अगोदरच या संस्थांची वर्गवारी निश्चित करणे कदापि योग्य नाही. तसेच ज्या संस्थांचे अद्याप लेखापरिक्षण झालेले नाही अशा २९ संस्थांचे देखील शासकीय लेखापरिक्षण करून घेवून त्याचे वर्गीकरण करून समितीस लेखी माहिती सादर करण्यात यावी असे समितीने निदेशित केले. वर्गीकरणासाठी लावण्यात आलेले निकष व त्यासाठी सामाजिक न्याय विभागाने ठरविलेले पॅरामीटर हे देखील तपासण्याची व बदलण्याची आवश्यकता आहे. या वर्गवारीशी वसुलीपात्र रकमेची अद्यापही न झालेली वसुली याआधारे देखील वर्गवारीमध्ये तफावत येवू शकते.

इतक्या वर्षांनंतर ज्या संस्था सापडत नाहीत अथवा तेथे रेकॉर्ड उपलब्ध नाहीत अशा संस्थांचा हेतू स्पष्टपणे लक्षात येतो. आणखी किती वर्षे या संस्थांचा तपास विभाग करणार आहे. अशा संस्थांनी निधीचा अपहार केल्याचे गृहीत धरून पुढील कारवाई करण्याची आवश्यकता आहे व ती पुढील १५ दिवसात करण्यात येईल असे समितीसमोर आश्वासित करण्यात आले. संस्थेमध्ये गैरव्यवहार व अपहार झाला असेल तर काही ठिकाणी एक अथवा दोन व्यक्ती दोषी ठरविण्यात आल्या आहेत. संस्थेच्या बाबतीत अशाप्रकारे एक-दोन व्यक्ती नव्हेत पुरे संचालक मंडळच जबाबदार असते. त्याचा देखील विचार कारवाईच्या वेळी करण्यात यावा.

सामाजिक न्याय विभागाला अर्थसंकल्पात ११.०८ टक्के निधीची तरतूद असते. एवढ्या मोठ्या प्रमाणात आर्थिक तरतूद असलेल्या विभागाची जर अशी अवस्था व कार्यपद्धती असेल तर ही बाब खुपच गंभीर असून समितीने या संपूर्ण प्रकरणावर नापसंती व्यक्त केली. विभागाने त्यांच्या निकषाप्रमाणे योजनेच्या केलेल्या मुल्यांकन व मुल्यमापनाबाबतही समिती साशंक आहे. गुन्हे दाखल करताना व अपहाराच्या रकमेची निश्चिती करताना देखील फार मोठ्या अडचणी विभागाला येणार आहेत. त्याची देखील मुल्यांकनाची कार्यपद्धती निश्चित करण्याची आवश्यकता असून वस्तुनिष्ठ मुल्यांकन करण्याची आवश्यकता आहे व हे मुल्यांकन प्रकरणनिहाय वेगवेगळे असू शकते. त्यामुळे यांना सरसकट नियम व निकष लावून चालणार नाही.

अनेक ठिकाणी इमारत उभी आहे परंतु निधीचा अपहार झालेला आहे. काही ठिकाणी कागदपत्रे सादर केलेली नाहीत त्यामुळे निधीचा ताळमेळ लागत नाही. अशा सर्व बाबींचा विचार करूनच अपहाराच्या रकमेची निश्चिती करण्याची आवश्यकता आहे.

या संपूर्ण प्रकरणात कारवाईची संपूर्ण जबाबदारी केवळ सहकार विभागावर न सोडता सामाजिक न्याय विभागाच्या निधीचा अपव्यय झालेला असल्यामुळे सामाजिक न्याय विभागाने हे प्रकरण तेवढ्याच गांभीर्याने व सहकार विभागाशी समन्वयाने हाताळणे आवश्यक आहे. समितीसमोर स्पष्ट होणा-या काही बाबी पाहता ज्या संस्थांचे सहकार विभागाच्या पॅनलवरील स्टॅटयुटरी ऑडीटरकडून लेखापरिक्षण झाले आहे त्यांचे देखील एकदा सहकार विभागाने लेखापरिक्षण करून घ्यावे. जेणेकरून याच स्तरावर आता या सर्व संस्थांची वर्गवारी गुणवत्तेवर केली तर भविष्यात या संस्था सुस्थितीत राहू शकतील.

या सर्व संस्थांची अंतिम तपासणी समितीने साक्षीदरम्यान करतेवेळी समिती सदस्यांच्या मतदारसंघातील काही संस्थांबाबत सदस्यांनी आक्षेप नोंदविले व अशाप्रकारच्या कोणत्याही संस्था तेथे अस्तित्वात नसलेबाबत आक्षेप नोंदविले असता या बाबी देखील अत्यंत गंभीर असून ही जर वस्तुस्थिती असेल तर विभागाने दिलेल्या सर्वच संस्थांसंदर्भातील अहवालांची विश्वासाहता प्रश्नांकित होवू शकते. त्यायोगे या संपूर्ण संस्थांची पुनर्तपासणी करणे बंधनकारक होईल. समितीतील ज्या दोन सदस्यांनी त्यांच्या मतदारसंघातील संस्थांबाबत त्या ठिकाणी संस्थाच अस्तित्वात नसल्याबाबत आक्षेप नोंदविलेले आहेत त्या संस्थांची सखोल चौकशी करून जर त्यात तथ्य असेल तर संबंधित अधिका-यांना निलंबित करून व त्यांच्याविरुद्ध गुन्हा नोंद करून एक आठवड्यात समितीसमोर अहवाल सादर करावा असे समितीने निर्देशित केले. तसेच 'क' वर्गवारीतील संस्थांचे शासनाचे लेखापरिक्षण झालेले नाही ते पुर्ण करून समितीस माहिती देण्यात यावी. ३८ पैकी २९ संस्थांचे लेखापरिक्षण करण्यात यावे व ज्या संस्थांवर एफआयआर दाखल करणे आवश्यक आहे त्यांच्यावर एफआयआर दाखल करून केलेल्या कारवाईची माहिती दि.३०.११.२०१७ पर्यंत समितीस देण्यात यावी असे समितीने निर्देशित केले. परंतु समितीला आजतागायत ही माहिती देण्यात आलेली नाही ही देखिल बाब गंभीर आहे. दोन समिती सदस्यांनी उपस्थित केलेल्या संस्थांपैकी शिराळा तालुका, जिल्हा सांगली येथील संस्थांबाबत समिती सदस्यांसमवेत प्रकल्पाच्या जागेवर जावून पाहणी केली असता सदरहु संस्थांचे बांधकाम पुर्ण झालेले आहे व एका संस्थेच्या इमारतीमध्ये यंत्रसामुग्री बसविल्याचे दिसून आले असा अहवाल देण्यात आला. फक्त या दोन्ही संस्थांचे नविन पत्ते न देता जुने पत्ते सादर केल्यामुळे हा प्रश्न उपस्थित होवून गैरसमज झाल्याचे देखील समितीसमोर सांगण्यात आले. तसेच अन्य समिती सदस्यांसमवेत प्रत्यक्ष भेटीची वेळ मागितली असता ती अद्यापही न मिळाल्यामुळे त्या संस्थांची तपासणी होवू

शकली नाही. मा.सदस्यांची वेळ मिळताच उक्त चार संस्थांबाबतचा अहवाल समितीस सादर करण्यात येईल असे समितीला आश्वासित करण्यात आले.

शिफारस :

३.६८ सहकारी क्षेत्रात अनुसूचित जातीच्या घटकांमार्फत चालविण्यात येणारे उद्योगधंदे वाढविणे व सहकाराच्या माध्यमातून अनुसूचित जातीच्या घटकांना विकासाच्या मुख्य प्रवाहात आणून त्यांचे जीवनमान उंचावण्यासाठी शासनाने अनुसूचित जातीच्या सहकारी संस्थांना अर्थसहाय्य योजना मंजूर केली. त्याअनुषंगाने अनुसूचित जातीच्या सहकारी संस्थांना या विशेष घटक योजनेमधून दीर्घ मुदतीचे कर्ज व भाग भांडवल मंजूर करणेबाबत दि.२७.०२.२००४ रोजी सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य, क्रीडा व विशेष सहाय्य विभागामार्फत शासन निर्णय पारित करण्यात आला. सदरहू योजनेचे स्वरूप व अटी शर्ती विहित करण्यात आल्या असून या प्रकल्पाचे मुल्य रु.५ ते ७ कोटीच्या मर्यादेत होते. अनुसूचित जातीच्या सहकारी संस्थांना द्यावयाच्या अर्थसहाय्याचे सुत्र सहकारी संस्थेचा स्वतःचा हिस्सा ५ टक्के, शासकीय भागभांडवलापोटी ३५ टक्के, विशेष घटक योजनेमधून दीर्घ मुदतीच्या कर्जापोटी ३५ टक्के, वित्तीय संस्थांकडून दीर्घ मुदतीचे कर्ज २५ टक्के अशी निधीची विभागणी प्रकल्प मुल्याच्या प्रमाणात करण्यात आली होती. तसेच या व्यतिरिक्त अनेक अटी व शर्ती, निकष या योजनेस पात्र ठरण्यासाठी निश्चित करण्यात आले होते. अशा ३७२ नोंदणीकृत सहकारी संस्थांना सन २००४ पासून रु.३७४.९० कोटी भागभांडवल आणि रु.३७३.९९ कोटी कर्ज वाटप करण्यात आले होते. परंतु या सर्व सहकारी संस्थांचे सहकार विभागाने लेखापरिक्षण केले असता यात अनेक त्रुटी, उणिवा, गैरप्रकार, अनियमितता व निधीचा अपहार या बाबी निदर्शनास आल्या. तसेच त्यातील काही अपूर्ण प्रकल्पांमुळे अनुसूचित जातीच्या समुदायाची आर्थिक उन्नती करण्याचा शासनाचा उद्देश सफल होवू शकला नाही.

महालेखाकारांनी आक्षेपित केलेल्या एकूण ३७२ संस्थांच्या प्रकरणी समितीची भूमिका अतिशय पारदर्शक व स्पष्ट असून सर्वच संस्थांमध्ये गैरव्यवहार अथवा अनियमितता झाली आहे असे समितीचे अजिबात मत नाही. ज्या संस्थांना शासनस्तरावरून मोठ्या प्रमाणात विशिष्ट योजनांतर्गत निधी देण्यात आलेला आहे. त्या निधीचा विनियोग कशाप्रकारे झाला, त्याचा उपयोग मागासवर्गीयांसाठी किती प्रमाणात झाला व शासनाने ठरविलेले उद्दिष्ट गुणवत्तेवर गाठण्यात आले आहे किंवा कसे हे तपासण्याची जबाबदारी महालेखाकारांनी घेतलेल्या आक्षेपामुळे समितीची आहे. निश्चितच या सर्व संस्थांपैकी काही संस्था या सुरळितपणे व अतिशय चांगल्या पद्धतीने कार्यरत आहेत. काही संस्थांचे प्रकल्पच अपयशी ठरले आहे. मात्र निधीचा विनियोग तेथे झालेला आहे. काही संस्थांनी पहिला हप्ता घेवून बांधकाम केले असून फक्त उत्पादन सुरु नाही. काही संस्थांमध्ये निधीचे उपयोगिता प्रमाणपत्र दिलेले नाही. काही ठिकाणी सभासदांनी ५ टक्के भांडवल काढून घेतलेले आहे. काही ठिकाणी शासनस्तरावरून परवानग्या प्रलंबित आहेत. अशा अनेक त्रुटी संस्थानिहाय वेगवेगळ्या आहेत. संस्थांमध्ये तांत्रिक बाबींमुळे राहिलेल्या त्रुटी, उणिवा वा अपूर्णता या वेगळ्या स्तरावरून तपासण्याची आवश्यकता आहे. परंतु, यातील काही संस्था अस्तित्वात नसतानाही पहिला हप्ता घेवून निधीचा गैरव्यवहार करण्यात आलेला आहे वा खोटी देयके सादर करून निधीचा अपव्यय झालेला आहे अशी गंभीर प्रकरणे देखील समितीला दिसून आली. त्यामुळे अशा गंभीर व अनियमित बाबीसंदर्भात त्या संस्थांवर कडक कारवाई होणे आवश्यक आहे. परंतु, असे करीत असताना नियमितरित्या व नियमानुसार सुरु असलेल्या संस्थांना या संपूर्ण कार्यपद्धतीचा कोणताही त्रास होवू नये याची दक्षता देखील विभागाने घेण्याची आवश्यकता आहे. सर्व संस्थांच्या अनियमितता एकाच निकषामध्ये न तपासता कामकाजाच्या व अनियमिततेच्या स्वरूपानुसार या संस्थांचे अ,ब,क,ड असे वर्गीकरण करून त्याअनुषंगाने प्रकरणाच्या गंभीरतेनुसार ही तपासणी केल्यास चांगल्या संस्था या सर्व चौकशी व आक्षेपामध्ये नाहक भरडल्या जाणार नाहीत याची दक्षता देखील विभागाने घ्यावी. सदरहू आक्षेप नोंदविल्यानंतर विभागाने चांगल्या संस्थांचे देखील हप्ते वितरीत करणे बंद केले असून नविन संस्थांची मान्यता देखील थांबविण्यात आली आहे या बाबी कदापि योग्य नाहीत. शासनाने एका उदात्त हेतूने ही योजना सुरु केली असताना केवळ प्रशासकीय स्तरावरून त्याची अंमलबजावणी अयोग्यरित्या झाल्यामुळे व अशा संस्थांवर विभागामार्फत असलेल्या संनियंत्रणाच्या अभावामुळे काही अनियमित बाबी या संस्थांमध्ये घडल्या तर त्यामुळे संपूर्ण योजनेचे काम स्थगित ठेवणे हे समर्थनीय नाही. या योजनेची अंमलबजावणी सक्षम व प्रभावीरित्या करण्याची पूर्णतः जबाबदारी ही विभागाचीच होती व आजही आहे. सन २०१३-१४ पासून या सर्व संस्थांची सलग अशा पद्धतीने लेखापरिक्षण, तपासणी व चौकशा सुरु आहे. त्यामुळे त्याचा परिणाम या संस्थांवर गुणवत्तेवर व कामकाजावर नक्कीच पडणारा आहे व यामध्ये चांगल्या संस्था देखील अडचणीत येण्याची शक्यता आहे. विभागाने हे लेखापरिक्षण कालबद्धरित्या करणे आवश्यक होते. आतापर्यंत विभागाने हा सर्व विषय संपवून व दोषी संस्थांवर कारवाई करणे

अपेक्षित होते. परंतु, शासनस्तरावरून अशाप्रकारे अमर्याद कालावधीकरिता सुरु असलेल्या कार्यवाहीचा नाहक त्रास अनेक संस्थांना होत असल्याचे देखील समितीच्या निदर्शनास आले. परिणामी गंभीर गैरप्रकार झालेल्या संस्थांना रेकॉर्ड गहाळ करणे अथवा चुकीचा रेकॉर्ड तयार करणे अथवा सोयीनुसार त्यात बदल करण्याची पुर्ण संधी प्राप्त होण्यास मोठा कालावधी प्राप्त झाला.

महालेखाकारांनी आक्षेपित केलेल्या एकूण ३७२ संस्थांची समितीने विस्तृत, सखोल चर्चा व तपासणी केली असता या आकडेवारीमध्ये मोठ्या प्रमाणात वेळोवेळी बदल होत असल्याचे समितीच्या निदर्शनास आले. तसेच प्रत्येक संस्थेचे अनियमिततेचे व अपुर्णतेचे निकष हे वेगवेगळे असल्यामुळे समितीने या सर्व ३७२ संस्थांची 'अ, ब, क, ड' अशी वर्गवारी करून त्याचा सामाजिक न्याय व सहकार विभागाने एकत्रित ताळमेळ करून संपुर्ण वर्गवारीचा अंतिम अहवाल समितीस सादर करण्याबाबत तसेच या सर्व प्रकरणी दोषी असलेल्या अधिका-यांवर केलेल्या कारवाईसह समितीस अद्ययावत माहिती सादर करण्याबाबत समितीने निर्देशित केले असता यासंदर्भात अंतिम, सुधारीत व अद्ययावत माहिती समितीसमोर सादर करण्यात आली. जी अभिप्रायात नमूद करण्यात आली आहे. त्या माहितीन्वये एकूण ३७२ संस्थांपैकी ३४३ संस्थांचे लेखापरिक्षण पुर्ण झाले आहे. उर्वरित २९ संस्थांचे लेखापरिक्षणच झालेले नसताना या संस्थांची वर्गवारी विभागाने कशाच्या आधारावर केली हा प्रश्न उपस्थित होतो व अशा पद्धतीने लेखापरिक्षण पुर्ण न करता वर्गवारी निश्चित करणे कदापि योग्य नाही. या २९ संस्थांचे लेखापरिक्षण न होण्याची कारणे ही रेकॉर्ड अपुर्ण, रेकॉर्ड पुरविण्यास टाळाटाळ, नोंदणीकृत पत्त्यावर संस्था आढळून न येणे अशा बाबींमुळे प्रलंबित असल्याचे समितीसमोर स्पष्ट झाले. या २९ संस्थांमधील कलम ७८ अन्वये संचालक मंडळ निष्कासित करण्याची कारवाई प्रस्तावित करण्यात आलेल्या १५ संस्था, कलम ८३ अन्वये प्रस्तावित केलेली चौकशी अंतर्गत ६ संस्था, कलम ८८ अन्वये प्रस्तावित केलेली आर्थिक जबाबदारी निश्चितीची कारवाईबाबत २ संस्था, कलम ८९ अन्वये अहवालांच्या दोषांच्या दुरुस्तीसाठी पारित केलेले निदेशाबाबत ३ संस्था अशा एकूण २९ संस्थांवर प्रस्तावित केलेली कारवाई तात्काळ करण्यात यावी. फौजदारी गुन्हे नोंदविण्यासाठी निश्चित केलेल्या संस्थांवर तात्काळ गुन्हे नोंदविण्यात यावेत. न्यायप्रविष्ट प्रकरणांचा विभागाने योग्य तो पाठपुरावा करावा, न्यायालयात संस्थेच्या विरोधात निर्णय लागलेल्या संस्थांवर नियमानुसार योग्य ती कारवाई तात्काळ करण्यात यावी. तसेच 'अ, ब, क, ड' वर्गीकरणासाठी लावण्यात आलेले निकष व त्यासाठी सामाजिक न्याय विभागाने ठरविलेले मापदंड याचा देखील पुनर्विचार करण्याची आवश्यकता आहे. विभागाने वर्गवारी निश्चित करताना वसुलपात्र रक्कम वसुल न झालेल्या संस्थेबाबतची सांगड न घातल्यामुळे या वर्गवारीमध्ये निश्चितच तफावत आढळून येते. अतः वसुलपात्र रक्कम न भरलेल्या संस्थांची देखील वर्गवारी निश्चित करताना वसुलपात्र रक्कमेचा देखील विचार करून वर्गवारी निश्चित करण्यात यावी. इतक्या वर्षे ज्या संस्था सापडत नाहीत अथवा त्यांचे रेकॉर्ड उपलब्ध नाहीत अशा संस्थांचा हेतू स्पष्ट असून विभाग आणखी किती वर्षे या संस्थांचा तपास करणार आहे. अशा संस्थांना अखेरची संधी देवून त्याची पुर्तता न झाल्यास त्यांनी निधीचा अपहार केल्याचे गृहीत धरून पुढील कारवाई १५ दिवसात करण्यात यावी. एकूण ३७२ सहकारी संस्थांपैकी १७० संस्थांपेक्षा जास्त संस्थेत गैरव्यवहार झालेला आहे. त्यांच्याकडून निधी वसुल करून घेणेबाबत प्रथम व प्राधान्याने प्रयत्न करणे आवश्यक आहे. तसेच ज्या संस्थांमध्ये निधीचा अपहार झालेला आहे त्यांचेवर कडक कारवाई करण्यात यावी. तसेच समितीच्या बैठकीत या ३७२ संस्थांबाबत अद्ययावत माहिती समितीला दि.३० नोव्हेंबर, २०१७ पर्यंत सादर करणेबाबत समितीने निर्देशित केलेले असतानाही ही माहिती समितीस अद्यापही सादर करण्यात आली नाही. अतः यासाठी देखील जबाबदारी अधिका-यांवर कारवाई करण्यात यावी व अद्ययावत माहिती १ महिन्याच्या आत समितीला देण्यात यावी. संस्थेमध्ये झालेल्या गैरव्यवहार व अपहाराबाबत संस्थेतील एक वा दोन व्यक्ती नव्हेतर पुर्ण संचालक मंडळच जबाबदार असते याचा देखील विचार कारवाईच्यावेळी करण्यात यावा. गुन्हे दाखल करताना व अपहाराच्या रकमेची निश्चिती करताना देखील वस्तुनिष्ठ मुल्यांकनाची कार्यपद्धती निश्चित करण्यात यावी. या संपुर्ण संस्थांवरील कारवाईची जबाबदारी केवळ सहकार विभागावर न सोडता सामाजिक न्याय विभागाच्या निधीचा अपव्यय झालेला असल्यामुळे सामाजिक न्याय विभागाने देखील हे प्रकरण तेवढ्याच गांभीर्याने व सहकार विभागाशी समन्वयाने हाताळावे व यासंदर्भात केलेल्या कार्यवाहीची माहिती समितीस ३ महिन्यात देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.६९ विभागाच्या या अनियंत्रीत कार्यपद्धतीमुळे व संनियंत्रणाच्या अभावामुळे या सहकारी संस्थांना दिलेली मंजूरी त्यांना वितरीत करण्यात आलेला निधी, निधीचा विनियोग, योजनेची व निधीची उपयुक्तता या सर्व बाबी कालांतराने आक्षेपित झाल्या. या योजनेचे लेखापरिक्षण करण्याची जबाबदारी अथवा संस्थेच्या कामकाजावर नियंत्रण ठेवण्याची व निधीचा उपयोग विहित उद्दिष्टांसाठी होतो आहे किंवा कसे हे तपासण्याची जबाबदारी सामाजिक न्याय विभागाची असताना त्यांचे या संस्थांवर

कोणतेही संनियंत्रण नसल्यामुळे या सर्व अनियमितता करण्याची मुभा संस्थांना मिळाली. सदरहु योजना सामाजिक न्याय विभागाची असून या सहकारी संस्था सहकार कायदांतर्गत नोंदणीकृत असल्यामुळे व या संस्थांमध्ये मोठ्या प्रमाणात निधीचा गैरव्यवहार व अपव्यय झाल्याचे निदर्शनास आल्यानंतर सहकार विभागाने या सर्व सहकारी संस्थांचे लेखापरिक्षण केले व त्यानुसार अनेक बाबी लेखापरिक्षणाच्या माध्यमातून निदर्शनास आल्या. सहकार विभाग या संस्थांचे लेखापरिक्षण केवळ या संस्थांना प्राप्त झालेल्या निधीच्या आधारे करते व त्यात काही अनियमितता व गैरव्यवहार आढळल्यास सहकार कायदांतर्गत त्यांचेवर कारवाई करण्याचे अधिकार सहकार विभागाला प्राप्त आहेत. परंतु ही मुळ योजना सामाजिक न्याय विभागाची असताना योजनेचे लेखापरिक्षण, त्याची अंमलबजावणी व त्यावरील संनियंत्रण विभागाने ठेवले नाही. परिणामी अशाप्रकारे अनेक संस्थांना निधीच्या अमर्याद व अनियंत्रित वापराबाबत स्वातंत्र्य व मुभा मिळाली. सामाजिक न्याय विभागाने या योजनांच्या अंमलबजावणीवर प्रभावी नियंत्रण व सर्वेक्षण केले असते तर या संस्थांसंदर्भातील गैरप्रकार इतके पुढे जाऊन इतक्या मोठ्या प्रमाणात आक्षेपित झाले नसते. अतः यामध्ये जबाबदार असणा-या अधिकारी/कर्मचा-यांवर जबाबदारी निश्चित करून कारवाई करण्यात यावी व यासंदर्भात केलेल्या कारवाईची माहिती समितीस ३ महिन्यात देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.७० योजनेच्या अटी व शर्तीमध्ये या योजनेतर्गत केवळ अनुसूचित जातीच्या नोंदणीकृत सहकारी संस्था अर्ज करण्यास पात्र असताना व संस्थेचे ७० टक्के भागधारक अनुसूचित जातीचे असावेत अशी स्पष्ट अट व शर्त असताना व या सर्व बाबींची पूर्तता करून घेण्याची जबाबदारी विभागाच्या अधिका-यांची असताना केवळ अनुसूचित जातीचे दाखले घेऊन या संस्थांना मान्यता देण्यात आली. परंतु जातीची वैधता त्यावेळी तपासण्यात आली नव्हती. विभाग जर एवढ्या मोठ्या प्रमाणात निधी मागासवर्गीयांच्या नावाखाली वितरीत करीत असेल तर त्या संस्थेमध्ये कार्यरत असलेले सदस्य मागासवर्गीय आहेत किंवा नाही हे प्रथमतः व प्राधान्याने पाहण्याची जबाबदारी ही सुरुवातीपासूनच विभागाची होती. मान्यतेच्या वेळीच जातीची वैधता सादर करून न घेतल्यामुळे नियमानुसार पात्र लाभार्थ्यांपर्यंत या योजनेचे लाभ पोहोचले किंवा कसे याची तपासणी करण्यास कोणताही वाव नव्हता. मा. न्यायालयाने सन २०१४ मध्ये यासंदर्भात आदेश पारीत करून व त्याअनुषंगाने राज्य शासनाने शासन निर्णय निर्गमित करून या संस्थांच्या सभासदांना जातीची वैधता सादर करण्याचे बंधन घातले. परिणामी अनेक संस्था या जातीच्या वैधतेमुळे अडचणीत आलेल्या आहेत. सद्यःस्थितीत ३७२ संस्थांपैकी ८२ संस्थांनी जात वैधतेची अट १०० टक्के पूर्ण केली. परंतु मोठ्या प्रमाणात उर्वरित संस्था यामुळे अडचणीत आल्या आहेत. ही बाब देखील शासन स्तरावरील प्रशासकीय गोंधळ दर्शविणारी आहे. केवळ जातीच्या दाखल्यावर ज्या संस्था पात्र ठरल्या त्या आता जातीच्या वैधतेअभावी अपात्र ठरण्याची पूर्ण शक्यता आहे. जातीच्या वैधतेची अट अगोदरच निश्चित केली असती तर यापुढील अडचणी टाळता आल्या असत्या. या सर्व बाबींसाठी सहकारी संस्थांसह विभागाचे अधिकारी देखील तितकेच जबाबदार आहेत. अशा परिस्थितीत ज्या संस्थांनी हा निधी घेवून त्याचा वापरही केलेला आहे अशा संस्थांचे कामकाज अशा अर्धवट अवस्थेत आल्यावर जातीच्या वैधतेमुळे ज्या बाबी उद्भवलेल्या आहेत त्यावर शासन स्तरावरून विभागाच्या माध्यमातून काय उपाययोजना करता येईल याबाबतही समिती साशंक आहे. तसेच केवळ जातीच्या दाखल्या अंतर्गत परंतु वैधता नसलेले सदस्यांमुळे या योजनेचा लाभ निश्चितच पात्र लाभार्थ्यांपर्यंत पोहोचला किंवा कसे याचीही शाश्वती नाही. केवळ जातीच्या प्रमाणपत्रावर पात्र ठरविण्यात आलेल्या सभासदांवर जातीची वैधता सादर करण्याची अट आता टाकल्यामुळे त्याची पूर्तता होवू न शकल्यास नेमकी जबाबदारी कोणाची आहे, याची देखील निश्चिती करण्यात यावी. या सर्व कार्यपद्धतीबाबत समिती तीव्र नापसंती व्यक्त करीत असून विभागाने जात वैधतेसंदर्भात मा. न्यायालयाच्या व शासनाच्या निर्णयानुसार आवश्यकती उपाययोजना तात्काळ करावी व ज्या संस्था हे निकष पूर्ण करीत नाहीत त्यांची मान्यता रद्द करण्यासंदर्भात विभागाने पुढील कारवाई नियमानुसार करावी व यास जबाबदार अधिका-यांवर कारवाई करण्यात यावी व यासंदर्भात केलेल्या कारवाईची माहिती समितीस ३ महिन्यात देण्यात यावी, अशी समितीची शिफारस आहे.

३.७१ या योजनेच्या अटी व शर्तीमध्ये सहकारी संस्थांच्या संचालक मंडळावर शासन नियुक्त करेल असा सामाजिक न्याय विभागाचा एक अधिकारी संचालक म्हणून राहील. तसेच ज्या कामाकरीता कर्ज व भागभांडवल मंजूर केले आहे त्याच कामाकरीता प्राप्त निधीचा विनियोग करावा, निधीचा गैरवापर होत असल्याचे दिसून आल्यास दंडात्मक व्याज दरासह महसूली थकबाकी म्हणून सर्व रक्कम वसूल करण्याचे अधिकार शासनास राहतील. तसेच कर्ज व भागभांडवलाची उचल केल्यानंतर त्याची व्याजासह परतफेड होईपर्यंत स्थावर मालमत्तेसह संपूर्ण प्रकल्प शासनाकडे गहाण ठेवावा. सदरहु गहाण खतावर प्रथम हक्क शासनाचा व द्वितीय हक्क वित्तीय संस्थेचा राहील व थकबाकीस संचालक मंडळ यास जबाबदार राहील अशी तरतूद अटी व शर्तीमध्ये विहित असताना व सदरहु योजनेतर्गत प्रकल्प मुल्याच्या ९० टक्के निधी अदा केल्यानंतर २ वर्षांनंतर कर्जाची परतफेड सुरू करून हा कर्ज परतफेडीचा कालावधी सहा वर्षांचा असून त्या कालावधीत ही वसुली करणे बंधनकारक असताना

अशी किती वसुली आजतागायत झाली अशी समितीने विचारणा केली असता ३७२ संस्थांपैकी ७२ संस्थांनी उत्पादन सुरु केलेले असून वसुली मात्र अत्यल्प झाल्याचे समितीसमोर स्पष्ट झाले. विभागाच्या या अनियंत्रित कारभारामुळे संस्थांचे शासनाला काही देणे लागत असल्याची जबाबदारी देखील या संस्थांना राहिली नाही. ज्या संस्था सुरळित सुरु होत्या त्यांनी देखील शासनाकडे वसुलीची रक्कम भरली नाही. वसुली कमी होण्याची कारणमिमांसा समितीने विचारली असता काही संस्था तोट्यात असल्यामुळे त्या लगेच पैसे देवू शकत नाही, तर काहींनी मुदतवाढ मागितली. यातील ११० संस्थांना पूर्ण निधी देवून २ वर्षांचा कालावधी पूर्ण झालेला असताना व त्यांचा वसुलीचा कालावधी देखील सुरु झालेला असताना व या संस्थांना रु.१९८ कोटीचे कर्ज व रु.१९८ कोटीचे भाग भांडवल देण्यात आले असताना वसुलीचे प्रमाण अतिशय नगण्य असल्याचे समितीला दिसून आले. ही योजना सुरु झाल्यापासून रु.१५१०.६५ कोटी एवढा निधी यासाठी मंजूर झाला असून त्यापैकी रु.१०४८ कोटी रुपयांचे वाटप झालेले असताना यातून वसुलीचा कालावधी सुरु झालेल्या संस्थांकडून रु.१९८ कोटीची वसुली होणे आवश्यक असताना केवळ रु.९ लक्षची वसुली होणे ही बाब निश्चितच गंभीर असून समर्थनीय नाही. यासाठी मागील ३ महिन्यामध्ये एकूण ३४१ संस्थांना केवळ नोटीस देण्यापलिकडे कोणतीही कारवाई विभागाने केली नाही. नियमानुसार वसुलीसाठी विभागाने कोणताही अन्यथा प्रयत्न केला नाही. अशा संस्थांना निधी देण्याची जबाबदारी विभागाने तातडीने पार पाडली. परंतु निधी तेवढ्याच तातडीने परत घेण्याची जबाबदारीचा विभागाला सोईस्कररित्या विसर पडला आहे. त्याचवेळी वसुली नगण्य असताना विभागाने वेळोवेळी ही योजना चालविण्यासाठी वित्त विभागाकडे नियमितरित्या निधीची मागणी करण्याचे प्रस्ताव पाठविणे सुरुच ठेवले. विभागाच्या या प्रशासकीय स्तरावरील कार्यवाहीच्या व नियोजनाच्या अभावामुळे या योजनेबाबत संपूर्ण राज्यात मोठ्या प्रमाणात संभ्रमावरथा निर्माण झालेली असून शासनस्तरावरून ही योजना अयशस्वी ठरल्याचे चित्र राज्यात तयार झाले आहे. हा प्रकल्प यशस्वी होण्यासाठी विभागाने कोणतेही विशेष प्रयत्न केल्याचे समितीला दिसून आले नाही. या योजनेचा प्रथम हप्ता वितरीत केल्यानंतर त्या निधीचा विनियोग कशाप्रकारे होत आहे याची तपासणी करण्याची पूर्ण जबाबदारी विभागाची होती. परंतु यावर कोणत्याही क्षेत्रीय स्तरावरील अधिका-यांनी लक्ष वा नियंत्रण ठेवले नाही. अशाप्रकारच्या योजनांवर देखरेख व नियंत्रण ठेवण्यासाठी विभागाची तांत्रिक व व्यावसायिक विंग/यंत्रणा विभागाच्या स्तरावर कार्यरत असण्याची आवश्यकता आहे. रु.१०४८ कोटींची गुंतवणूक जर शासन करीत असेल तर त्याच्या वसुलीची जबाबदारी ४ ते ५ अधिकारी/कर्मचारी पार पाडू शकत नाहीत. अतः या सर्व संस्थांकडून वसुलीपात्र रकमेचा विभागाने आढावा घ्यावा व तात्काळ ही वसुलीची कारवाई सुरु करण्यात यावी व ही वसुली नियमानुसार करणे अभिप्रेत असताना आजतागायत ही वसुली विभागाच्या अधिका-यांनी केली नाही त्यासंदर्भात दोषी अधिका-यांवर कारवाई करण्यात यावी. तसेच या संस्थांकडून वसुली संदर्भात एक यंत्रणा तयार करण्यात यावी. तसेच या सर्व वसुलीपात्र संस्थांकडून पूर्ण वसुली करण्यात यावी. परंतु असे करताना या सर्व वसुलीपात्र संस्थांवर सरसकट कारवाई न करता त्या संस्थेकडून येणा-या कारणांचा देखील विभागाने गुणवत्तेवर विचार करून सहानुभूतीपूर्वक त्यांना एक अखेरची संधी देण्यात यावी व जाणुनबुजून जर ही वसुली टाळत असल्याचे विभागाच्या लक्षात येत असेल तर मात्र महसूल कायद्यांतर्गत कारवाई करण्याचे जे अधिकार विभागाला प्राप्त आहेत त्याचा त्यांनी वापर करावा व यासंदर्भात केलेल्या कार्यवाहीची माहिती समितीस ३ महिन्यात देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.७२ विभागाने समितीला सादर केलेल्या माहितीमध्ये काही संस्थांनी पहिला हप्ता घेतला, परंतु, दुस-या हप्त्याची मागणीच केली नाही अशा संस्थांचे लेखापरिक्षण करताना केवळ पहिला हप्ता घेतला व दुस-या हप्त्याची मागणी केली नाही म्हणून त्यांनी निधीचा गैरव्यवहार केला असे गृहीत न धरता प्रकरणनिहाय अशा संस्थांची गुणवत्तेवर तपासणी करणे आवश्यक आहे. पहिला हप्ता खर्च न होण्याची व दुस-या हप्त्याची मागणी न करण्याची अनेक कारणे आहेत. यात विशेषतः उद्योग सुरु करण्याची परवानगी नसणे, अग्निशमन विभागाची मान्यता नसणे अथवा संस्था सुरु करण्यासाठी लागणा-या अन्य परवानग्या प्रलंबित असणे, ना-हरकत प्रमाणपत्र देण्यामध्ये अडचण असणे, त्याचप्रमाणे उपयोगिता प्रमाणपत्र घेणे प्रलंबित असणे अशावेळेस संस्थांनी घेतलेला निधी जर योग्य ठिकाणी खर्च झालेला आहे व तपासणीदरम्यान हे दिसून येत असेल तर केवळ प्रशासकीय व तांत्रिक अडचणींच्या आधारे या सर्व संस्थांना सरसकट नियम न लावता प्रकरणाच्या गुणवत्तेवर व संस्थेचा निधी वापरण्यासाठीचा हेतू व उद्देश लक्षात घेवून शासनस्तरावर सहानुभूतीपूर्वक विचार करून योग्य ती कार्यवाही करण्यात यावी. या परवानग्यांसाठी लागणा-या अमर्याद कालावधीमुळे ज्या संस्थांमधील सभासदांनी गुंतवलेले ५ टक्के भागभांडवल परत घेतले अशा संस्थांवर सरसकट कारवाई न करता त्यांना पुन्हा भागभांडवल जमा करण्याची संधी देण्यात यावी व त्यांचेवर या ५ टक्के भागभांडवलाच्या कारणास्तव कोणतीही फौजदारी कारवाई करण्यात येऊ नये व हाच निकष योग्यरित्या दिलेल्या यंत्रसामुग्री अग्रिमाच्या निधीसाठी देखील गुणवत्तेवर लावण्यात यावा. निधीचा अपव्यय व गैरव्यवहार असेल व ते सिध्द होत

असेल तर अशा संस्थांवर कारवाई करणे बंधनकारकच आहे. याबाबत समितीचे कोणतेही दुमत नाही व त्यांचे संरक्षण करण्याचे समितीला कोणतेही कारण नाही. परंतु त्या व्यतिरिक्त काही तांत्रिक बाबीसंदर्भात संस्थेची खरोखरच अडचण असेल तर विभागाने अशा संस्थांना पुन्हा एक अखेरची संधी द्यावी. एवढेच नव्हेतर शासनस्तरावर प्रलंबित असलेल्या परवानग्या वा प्रमाणपत्रे गुणवत्तेवर तातडीने निकाली काढावीत. जेणेकरून त्या संस्थांची सुधारीत वर्गवारी ठरविणे विभागाला शक्य होईल याबाबत विभागाने योग्य ती कार्यवाही करावी व केलेल्या कार्यवाहीची माहिती समितीस ३ महिन्यांत देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.७३ सदरहु ३७२ संस्थांचे लेखापरिक्षण गत अनेक वर्षांपासून सुरु आहे. इतक्या वर्षांपासून या संस्था लेखापरिक्षणाच्या कारवाईत अडकलेल्या असून त्या संस्थांच्या नियमित कामकाजावर विपरीत परिणाम झालेला आहे. काही गंभीर गैरव्यवहार व अनियमितता केलेल्या संस्थांवर कारवाई व्हायलाच पाहिजे. परंतु या चौकशीच्या संपूर्ण फे-यामध्ये ज्या संस्था उल्लेखनीय व नियमानुसार काम करीत आहेत त्यांना नाहक त्रास सहन करावा लागतो आहे. एवढेच नव्हेतर या आक्षेपित संस्थांमुळे विभागाने या योजनेंतर्गत निधी वितरण करण्याचे काम थांबविलेले आहे. तसेच नविन संस्था मान्यतेसाठीचे ४०० अर्ज प्रलंबित असून अद्यापही त्यावर शासनस्तरावर कोणताही निर्णय झालेला नाही, ही देखील बाब योग्य नाही. विभागाने अशापद्धतीने कामकाज केल्यास ही योजना पुर्णतः बंद होईल. ती प्रभावीपणे कार्यरत राहावी यासाठी विभागाने प्रयत्नशील राहणे आवश्यक आहे. शासनस्तरावरून आता या योजनेचे पुनर्गठन करण्याचा निर्णय घेण्यात आलेला आहे. सदरहु योजना आता बँकेमार्फत राबविण्याचा निर्णय घेण्यात आला असून संस्थांची पात्रता व मान्यता ही बँकेच्या स्तरावरूनच निश्चित करण्यात येणार आहे व त्यासाठी बँकेच्या स्तरावर समिती गठीत करणे प्रस्तावित आहे. त्याअनुषंगाने विभागाने धोरण तयार केलेले असून त्यास मंत्री मंडळाची मान्यता घेणे प्रलंबित आहे. धोरण निश्चिती करताना विभागाने भविष्यात विहित अटी व शर्तीचे अतिशय काटेकोरपणे पालन करणे आवश्यक आहे. या योजनेअंतर्गत संस्थांना मंजूरी देताना जातीचे प्रमाणपत्र व वैधता प्रमाणपत्र, जागेचे ७/१२, जमिनीची तपासणी व पाहणी, या सर्व बाबींचे काटेकोरपणे पालन करूनच संस्थांना गुणवत्तेवर मान्यता देण्यात यावी. तसेच संस्थेची नोंदणी करतेवेळी देखील पुर्ण तपासणी करूनच ही नोंदणी करण्यात यावी. त्याअनुषंगाने सर्वसमावेशक धोरण तयार करून शासनाने ते लवकरात लवकर अंतिम करावे व त्या धोरणानुसार प्रलंबित अर्ज निकाली काढावेत. तसेच ज्या संस्थांचे कामकाज नियमानुसार सुरु आहे, त्यांनी पुढील हप्त्याची मागणी केल्यास ती वितरीत करण्याबाबतचा निर्णय गुणवत्तेवर व नियमानुसार घेण्यात यावा व यासंदर्भात केलेल्या कार्यवाहीची माहिती समितीस ३ महिन्यांत देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.७४ सामाजिक न्याय विभागाच्या सदरहु योजनेंतर्गत सहकार विभागाकडे नोंदणीकृत असलेल्या सर्व संस्थांचे नियमितरित्या दरवर्षी लेखापरिक्षण सहकार विभागातील पॅनलवरील लेखापरिक्षकांकडून करून घेणे बंधनकारक असतानाही अशाप्रकारे लेखापरिक्षण नियमितपणे न केल्यामुळे या सर्व आक्षेपार्ह बाबी घडत गेल्या. विभागाने सदरहु साक्षीच्या अनुषंगाने ३७२ पैकी केवळ ३४३ संस्थांचे लेखापरिक्षण विस्तृतरित्या करून या सर्व संस्थांची अद्ययावत आकडेवारी समितीसमोर सादर केली आहे. २९ संस्थांची माहिती व लेखापरिक्षण अद्यापही प्रलंबित आहे. आतापर्यंत सहकार विभागाच्या पॅनल ऑडीटरकडून हे लेखापरिक्षण करून घेणे बंधनकारक नसल्यामुळे संस्थांनी स्वतः नेमलेल्या ऑडीटरकडून केलेल्या लेखापरिक्षणाची विश्वासाहता व सत्यता ही निश्चितच प्रश्नांकित होवू शकते. त्यामुळे सहकार विभागाने या अटीमध्ये सुधारणा करून सहकार विभागाच्या पॅनल ऑडीटरकडून हे लेखापरिक्षण करून घेणे बंधनकारक केले. अतः शासनाने केवळ महालेखाकारांनी आक्षेपित नव्हेतर सर्व संस्थांचे नियमित लेखापरिक्षण करावे व अशा संस्थांना कायद्यातील विहित तरतूदीनुसार नियमितरित्या प्रत्यक्ष भेटी देवून प्रकल्पांची तपासणी करावी व भविष्यात असे आक्षेप टाळावे व यासंदर्भात केलेल्या कार्यवाहीची माहिती समितीस ३ महिन्यांत देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.७५ परिच्छेद क्रमांक :-२.४.९.७ : “अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम, १९८९ ची अंमलबजावणी”

अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती विरोधातील अत्याचार व गुन्ह्यांना प्रतिबंध करणे, जातीयतेच्या कारणावरून अत्याचाराला बळी पडलेल्यांचे पुनर्वसन करणे व त्यांना अर्थ सहाय्य देणे या करता भारत सरकारने अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंध) कायदा, १९८९ पारित केला. या कायद्याअंतर्गत गुन्हे व अत्याचाराकरीता सहा महिने ते पाच वर्षांपर्यंत कारावास व दंडाची तरतूद आहे. या कायद्यानुसार विविध तरतूदींच्या अंमलबजावणीचा आढावा घेण्याकरता मा.मुख्यमंत्र्यांच्या अध्यक्षतेखाली राज्य स्तरावर उच्चाधिकार दक्षता व नियंत्रण समिती आणि जिल्हाधिका-यांच्या अध्यक्षतेखाली जिल्हा दक्षता व नियंत्रण समितीची स्थापना करायची होती. राज्य स्तरीय समितीने वर्षातून दोनदा (जानेवारी व जुलै) आणि जिल्हा स्तरीय

समितीने वर्षातून चार बैठका (प्रत्येक तिमाहीत एक) आयोजित करायच्या होत्या. विभागाने जिल्हा स्तरीय समितीने दरमहा बैठक घेण्याचे निर्देश (जानेवारी २००७) दिले होते.

जरी राज्य स्तरीय समितीच्या बैठका कायद्याप्रमाणे होत होत्या तरी जिल्हा स्तरावरील समितीच्या बैठका नियमितपणे होत नव्हत्या त्यात चाचणी तपासणीतील नऊ पैकी सात जिल्ह्यात वार्षिक लक्ष्यपूर्तीमध्ये ८.३३ ते ९१.६७ टक्के कमतरता दिसून आली.

या कायद्यांतर्गत २००८ अखेर ४,६७५ प्रकरणे प्रलंबित होती जी २०१३ अखेर ६,२२१ पर्यंत वाढली. दोष सिध्दीचे प्रमाण सध्याच्या चार टक्क्यावरून सहा टक्के पर्यंत वाढवणे आणि प्रलंबित प्रकरणांचा जलद निपटारा करणे कामी शासनाने सहा विशेष न्यायालयांची निर्मिती करण्याचे ठरवले (नोव्हेंबर २०११) व ७८ पदेमंजूर केली व एक वर्षाच्या विलंबानंतर फक्त ५४ पदे (नोव्हेंबर २०१२) शासनाने मंजूर केली. मात्र, सहा विशेष न्यायालयांची स्थापना करणे अद्याप प्रगतीपथावर होते (नोव्हेंबर, २०१३).

या कायद्याच्या अंमलबजावणीबाबत समितीने विचारणा केली असता याअगोदर या कायद्यांतर्गत दोषी ठरविण्याचा दर (Conviction Rate) हा ४ ते ५ टक्के होता. तो सन २०१५ मध्ये ८.५३ टक्के झाला. ॲट्रोसिटी कायद्याची अंमलबजावणी होणे जितके आवश्यक आहे, तसेच त्याचा दुरुपयोग करणा-यांवरही कारवाई होण्याची आवश्यकता आहे. जर एखाद्याने खोटी फिर्याद केली असेल तर त्यांच्यावर कारवाई करण्याची तरतूद आहे. तसेच या ॲट्रोसिटीच्या प्रकरणांचा निपटारा देखील जलद गतीने होण्याची आवश्यकता आहे.

शिफारस :

३.७६ अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती विरोधातील अत्याचार व गुन्ह्यांना प्रतिबंध करणे, जातीयतेच्या कारणावरून अत्याचाराला बळी पडलेल्यांचे पुनर्वसन करणे व त्यांना अर्थ सहाय्य देणे या करता भारत सरकारने अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंध) कायदा, १९८९ पारित केला. या कायद्यांतर्गत गुन्हे व अत्याचाराकरता सहा महिने ते पाच वर्षांपर्यंत कारावास व दंडाची तरतूद आहे.

ॲट्रोसिटीचा गुन्हा दाखल करणे ही कायद्यातील अत्यंत प्रभावी तरतूद असून त्याची निश्चितच अंमलबजावणी झाली पाहिजे पण त्याचवेळी या कायद्याचा गैरवापर देखील टाळण्यासाठी आवश्यक ती उपाययोजना शासनस्तरावरून करण्यात यावी. ब-याचदा कायद्यातील या तरतूदीचा उपयोग वैयक्तिक व राजकीय द्वेषापोटी देखील होतो. परिणामी या कायद्याचा दुरुपयोग होतो. कारण एकदा गुन्हा दाखल झाला की पिडीतास शासनाकडून अनुदान मिळते आणि त्या अनुदानाच्या अपेक्षेने देखील खोट्या तक्रारी दाखल करण्यात येतात हे टाळण्याची आवश्यकता आहे. अतः अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम, १९८९ ची अधिक प्रभावी अंमलबजावणी करण्यात यावी व याअंतर्गत खोटे गुन्हे दाखल होवू नये अथवा या कायद्याचा अन्यथा दुरुपयोग होऊ नये यासाठी गृह विभागाच्या मार्फत आवश्यक त्या मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यात याव्यात असे निर्देश समितीने दिलेले होते. परंतु याची माहिती अद्यापही समितीस देण्यात आलेली नाही. गृह विभागाने यासंदर्भात केलेली कारवाई समितीस १ महिन्यात कळविण्यात यावी व असे गुन्हे दाखल करताना योग्य परिक्षण करून ते दाखल करण्यात यावेत व यासंदर्भात केलेल्या कारवाईची माहिती समितीस ३ महिन्यात सादर करण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.७७ ॲट्रोसिटीची प्रकरणे मोठ्या प्रमाणात प्रलंबित असून त्यांचा निपटारा तातडीने होणे आवश्यक आहे. यासाठी आवश्यक असणा-या दक्षता व नियंत्रण समित्या गठीत करण्यात याव्यात व त्याच्या नियमित बैठका घेण्यात याव्यात. ॲट्रोसिटी अंतर्गत दाखल झालेल्या गुन्ह्यांच्या सुनावणीसाठी अतिरिक्त जिल्हाधिकारी हे पद देखील निर्माण करण्यात आले असल्याचे समितीच्या निदर्शनास आले. अतः या पदाचा देखील योग्य तो वापर या प्रकरणांच्या निपटारासाठी करण्यात यावा. तसेच या प्रलंबित प्रकरणांचा जलद निपटारा करण्यासाठी शासनाने विशेष न्यायालये स्थापन करण्याचा निर्णय घेतलेला आहे. परंतु अद्यापही त्याची अंमलबजावणी झालेली नाही. त्याअनुषंगाने शासनस्तरावरून आवश्यक तो पाठपुरावा तातडीने करून ही न्यायालये स्थापन करून ती तात्काळ सुरू करण्यात यावीत व केलेल्या कार्यवाहीची माहिती समितीस ३ महिन्यात देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.७८ ॲट्रोसिटी अंतर्गत दाखल झालेल्या गुन्ह्यासाठी पिडीतांना जी रक्कम देण्यात येते, याचा देखील पुनर्आढावा घेवून ती रक्कम योग्य प्रमाणात वाढविण्यासंदर्भात देखील शासनस्तरावरून विचार व्हावा व त्याचे प्रदान नियमित रुपाने होण्यासाठी आवश्यक ती उपाययोजना करण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

परिच्छेद क्रमांक :-२.४.११ 'मनुष्य बळाचे व्यवस्थापन'

३.७९ परिच्छेद क्रमांक :-२.४.११.१ 'मंजूर पदे तसेच प्रत्यक्ष भरलेली पदांची स्थिती'

अनुसूचित जातींच्या कल्याणकारी योजना राबविणे कामी ज्यांच्याकडून महत्वाची भूमिका पार पाडली जाते अशा समाज कल्याण अधिकारी गट ब (६५.५७ टक्के), गट क (३८.२२ टक्के) आणि समाज कल्याण निरीक्षक (५०.१४ टक्के) अशा विशेष महत्वाच्या पदांची कमतरता दिसून आली. तसेच विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, विशेष मागास प्रवर्ग आणि इतर मागास वर्गाच्या कल्याणकारी योजना राबविणे कामी ज्यांच्याकडून महत्वाची भूमिका पार पाडली जाते अशा समाज कल्याण अधिकारी गट 'ब' च्या संख्येतही कमतरता(२३ टक्के) दिसून आली.

राज्य लोक लेखा समिती (२००७-०८) च्या नवव्या अहवालातील शिफारशीवरून विभागाचे बळकटीकरण करण्यासाठी जिल्हापरिषद तसेच गट पातळीवर नविन कार्यालयांच्या स्थापनेसाठी फेब्रुवारी २००९, जानेवारी २०११ आणि एप्रिल २०११ मध्ये ३,०५७ जादा पदांसाठीचे प्रस्ताव आयुक्तांनी सादर केले. विभागाच्या विस्तारीकरण अथवा पुनर्रचनेच्या प्रस्तावावर अद्याप विभागाने कोणतीही कृती केलेली नव्हती.

समितीने या आक्षेपा संदर्भात तपासणी केली असता सद्यःस्थितीत गट 'अ' प्रवर्गातील ४१ टक्के, गट 'ब' प्रवर्गातील ६२ टक्के व गट 'क' प्रवर्गातील २८ टक्के व गट 'ड' प्रवर्गातील ५२ टक्के पदे रिक्त असून रिक्त पदांची एकंदरीत टक्केवारी ही ४०.७५ टक्के आहे. अशा रिक्त पदांमुळे विभागाच्या बळकटीकरणास मोठ्या प्रमाणात बाधा निर्माण होते. याअगोदर सामाजिक न्याय विभागांतर्गतच विमुक्त जाती व इतर मागास प्रवर्ग हे देखील विभाग समाविष्ट होते. परंतु आता हे दोन्ही विभाग वेगवेगळे झाल्यामुळे त्याअनुषंगाने विभागाने सुधारीत आकृतीबंधाचा प्रस्ताव वित्त विभागाला सादर केला असता वित्त विभागाने नविन परिपत्रक काढून पदांच्या भरतीबाबत व पद निर्मितीबाबत अनेक निर्बंध घातलेले आहेत. तसेच काही पदांना एकत्रित करण्यात यावे व या सर्वांमधून बचत होत असेल तरच भरतीकरीता मान्यता देण्यात येईल असे त्यात नमूद आहे. त्याअनुषंगाने सुधारीत प्रस्ताव सादर करण्यात येत असल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले. विभागाच्या अंतर्गत असणा-या योजनांची संख्या तेवढीच असताना अशा परिस्थितीत इतक्या मोठ्या प्रमाणात पदे रिक्त असताना विभागाने या योजना सुरळीत राबविण्यासाठी कोणते नियोजन व यंत्रणा तयार केली अशी समितीने विचारणा केली असता नक्कीच अडचणी येत आहेत. परंतु अन्य ठिकाणच्या कर्मचा-यांचा यात उपयोग करून ही कामे करण्यात येत असल्याचे समितीसमोर सांगण्यात आले.

शिफारस :

३.८० सामाजिक न्याय विभागांतर्गत मागासवर्गीय प्रवर्गासाठी मोठ्या प्रमाणात योजना शासन राबवित असताना त्यासाठी आवश्यक असलेली प्रशासकीय यंत्रणाच जर अस्तित्वात नसेल तर अशा योजना सुरळीतपणे राबविणे शक्य होणार नाही. अतः विभागाने या योजनांची कामे सुरळीतपणे करण्यासाठी व ठरविलेले उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी पद निर्मिती व पद भरती संदर्भात गांभीर्याने विचार करून आवश्यक ती उपाययोजना तातडीने करावी व यासंदर्भात केलेल्या कार्यवाहीची माहिती समितीस ३ महिन्यात देण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे.

३.८१ ढिसाळ नियोजन व समन्वयाचा अभाव यामुळे विभागाने वेगवेगळ्या वस्तूंची गरजेपेक्षा जास्त खरेदी केली. विभागीय उपआयुक्त व सहाय्यक आयुक्तांकडून शासकीय व अनुदानित वसतिगृहांच्या निरीक्षण तपासणीच्या लक्ष्यपूर्तीत कमतरता होती. वेगवेगळ्या योजनांच्या अंमलबजावणीमधील भौतिक प्रगतीबद्दलचे वेळोवेळी सादर करावयाचे अहवाल मुख्य नियंत्रक अधिका-याकडे येत नसल्याने योजनांच्या अंमलबजावणी बाबतचा प्रतिसाद त्यांच्याकडे येत नसणे, बँकेकडील जमा पत्रक/पासबुक आणि विभागाकडील रोख पुस्तकातील शिल्लक यामध्ये ताळमेळ आहरण संवितरण अधिका-यांकडून घेतला जात नसणे आणि तातडीची गरज नसताना वर्षअखेरीस निधी आहरित केल्याचे दिसून येणे. मोटार वाहन चालविण्याची प्रशिक्षण योजना, कर्मवीर दादासाहेब गायकवाड सबलीकरण आणि स्वाभिमान योजना, रमाई घरकूल योजना अशा चाचणी तपासणी केलेल्या योजनांमध्ये लक्ष्यपूर्तीमध्ये उणिवा दिसून आल्या. मंजूर आकारमानापेक्षा वेगळ्या मालाची खरेदी, कमाल किरकोळ किंमतीपेक्षा जादा किंमतीने स्टेशनरी वस्तूंची खरेदी, खरेदी केलेल्या मालाचा वापर न करणे, पुरवठादारांस अनियमित रकमेची अदायगी इत्यादी प्रकरणे देखील दिसून आली. महत्वपूर्ण पदांच्या संख्येत रिकाम्या पदांमुळे योजनांच्या अंमलबजावणी व संनियंत्रणात अडथळे दिसून आले. अशा निष्कर्षाप्रत समिती आली असून या सर्व त्रुटींच्या निराकरणासाठी विभागाने आवश्यक ती उपाययोजना करावी व भविष्यात हे आक्षेप टाळावेत अशी समितीची शिफारस आहे.

परिशिष्ट-अ

परिच्छेद २०

२-४-६९

२-४-६९

परिच्छेद "अ" मधील प्रह

(विवरण क्र १)

१ १

अनुसूचित जाती व नववीदांच्या मुलांमुलींकरिता
शालेय शिक्षणाला एक अस ३५३
शासकीय निवासी शाळा सुरू करण्यात

महाराष्ट्र शासन

सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य व विशेष शिक्षण विभाग

शासन निर्णय क्रमांक:- यज्यासा-२००५/१६३६.४३२/माध्यम-४

मंत्रालय, विस्तार भवन, मुंबई-४०००३२.

दिनांक :- १ जून, २००५

वरचा - संजालक, सहायक कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे पत्र क्रमांक. सकस/शिक्षण/
असाविशा/क्र-५/०५-०६/१५८५, दिनांक ३१/८/२००५.

प्रस्तावना :- महाराष्ट्रातील अनुसूचित जातीमधील बहुतांश व्यक्ती ह्या शेतकरी किंवा लहान सीमांत शेतकरी असल्याने त्यांची आर्थिक परिस्थिती लक्षात घेता त्यांना त्यांच्या मुलांना शाळेत पाठवून त्यांचा शैक्षणिक विकास पाहून आणणे अत्यंत कठिण जाते. ही परिस्थिती लक्षात घेऊन त्यांच्याकरीता सन १९९६-९७ पासून आरमकाळा ही योजना कार्यान्वित आहे. या योजनेअंतर्गत राज्यामध्ये आतापर्यंत १० प्राथमिक व १ माध्यमिक अशा स्वयंसेवी संस्थांना एकूण १२ आरमकाळा कार्यान्वित आहेत. या आरमकाळा अनुषंगाने राज्य शासनाच्या सन २००३-०४ च्या अर्थसंकल्पामध्ये प्रत्येक तालुक्यामध्ये एक याप्रमाणे एकूण ३५३ निवासी शाळा सुरू करण्याचे घोषित करण्यात आले होते. त्यानुसार शासन निर्णय दिनांक ९/६/२००४ अन्वये ३५३ अनुदानित निवासी शाळा सुरू करण्यास प्रशासकीय मान्यता देण्यात आली होती आणि त्यासाठी स्वयंसेवी संस्थांकडून जाहिरातीद्वारे प्रस्ताव मागविण्यात आले होते. स्वयंसेवी संस्थांना शासनामार्फत अनुदान देऊनही या संस्थांचा दर्जा बरोबर नाही असे दिसते. स्वयंसेवी संस्थांमार्फत निवासी शाळा चालविण्यासाठी जेवढा खर्च येतो, जवळपास तेवढ्याचा खर्च शासकीय निवासी शाळा सुरू करण्यासाठी येणार आहे. त्यामुळे निवासी शाळाचालवत या मार्फत निर्णय देऊन शासनाच्या वतीने प्रत्येक तालुक्याच्या किंवा एक निवासी शाळा सुरू करण्याबाबतचा प्रस्ताव मागविण्यात येतो. तसेच सन २००६-०७ च्या वित्त वर्षाच्या अर्थसंकल्पामध्ये प्रत्येक तालुक्याच्या ठिकाणी अनुसूचित जाती व नववीदांच्या मुलांमुलींसाठी शासकीय निवासी शाळा सुरू करण्यात येईल, असे घोषित करण्यात आले होते. तसेच अनुसूचित जाती व नववीदांच्या मुलांमुलींसाठी शासकीय निवासी शाळा सुरू करण्याबाबत मागविण्यात निर्णय घेतला आहे. त्यानुसार शासकीय निवासी शाळा सुरू करण्याबाबतचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता.

शासन निर्णय :- अनुसूचित जाती व नववीदांच्या मुलांमुलींसाठी प्रत्येक तालुक्यात एक अशा एकूण ३५३ शासकीय निवासी शाळा सुरू करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे. तसेच अनुसूचित जाती व नववीदांच्या मुलांमुलींकरिता इयत्ता १ ली ते ७ वी करिता मुंबई शहर आणि मुंबई उपनगर हे दोन वििल्हे वाळती सुरुवातीस सन २००७-०८ या शैक्षणिक वर्षापासून १०० शासकीय निवासी शाळा शासनाच्या वतीने सुरू करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

२. प्रत्येक निवासी शाळेमध्ये पहिल्या वर्षी इयत्ता १ ली सहा विद्यार्थी, अधिकांक, स्वयंपाकी, मदतीस व सहायक अशा एकूण ५ शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचा-यांची पदे निर्माण करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

४. शासनमार्फत प्रत्येक तालुकाच्या ठिकाणी एक कचरापारक १०० निवासी शाल्यंची ठिकाणे मा.
मध्यमविद्यालयाच्या आधारे ठरवली एक समिती स्थापन करून निमिषा करणान्त घेईल.

सदर आसन निरर्थक गडसिद्ध शासनाच्या वेवसाईकर उरल्यात. मर्यादा असावा असून त्याचा संभवना

(नं. भा. विस्त्वयंत)

अद्वय सन्निध, महाकृष्ण शास्त्रिन.

भा. सल्यानलांथे साधित

मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव

३. राज्यान्वय (विषय) यांचे राज्यान्वय संचित

प्रधानमंत्री (सांख्यिक न्याय) यांचे खाजगी सचिव

संयोजक, एमालेकत, मण, महासद, राज्य, पुणे.

सह विभागध्यक्ष समस्त कल्याण अधिकारी
शिवाय -

शिक्षण संचालक (प्राथमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे

सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

सर्व विरोध जिल्हा पात्र

सर्व विधेय जिल्हा समाप्त कल्याण जिल्हारी
सर्व समाप्त

सर्व समाज उत्पाण अधिकारी, ग. ११, निम्न पत्रिका

सर्व शिक्षण अधिकारी, जिल्हा परिषद

सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी (लेखा परिज्ञा) (लेखा अनुज्ञेयता) मुंबई/ नागपूर

शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई
वित्त विभाग (वर्ग २०००)

वित्त विभाग, (वाय-१४/अर्थोपाय) मंत्रालय, मुंबई
अवर सचिव, अर्थोपाय, या नाते

मंगणक कदा, सा.न्या.सां.का.व.वि.स.विभाग, मंत्रालय, मुंबई

मन्त्रालय, मुंबई

निषट नन्तोऽप्यहो

अनुसूचित जाती व नवबौद्धांच्या मुलामुलीकरीता
शासकीय निवासी शाळा सुरु करवयाच्या ठिकाणी
निविदा भरवण्यासाठी समितीची स्थापना करण्यात येता

महाराष्ट्र शासन

सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य, व विशेष सह्याय विभाग

ज्ञान निर्माण क्रमांक :- अ.जा.श. - २००५/प्र.श. ४१५/मा.प्र.प-४

मंत्रालय, विस्तार भवन, मुंबई - ४०००३२.

दिनांक :- १९ जून, २००६

वाचा :- १) संचालक, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे पांचो पत्र क्रमांक: सचसं/शिक्षण/

अ.जा.नि.श.पत्र-५/०५-०६/५५८५ दिनांक ३१/८/२००५.

२) शासन निर्णय सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य, व विशेष सह्याय विभाग.

क्रमांक : अ.जा.श. - २००५/प्र.श. ४१५/मा.प्र.प-४, दि. १६/६/२००६

प्रस्तावना :- अनुसूचित जाती व नवबौद्धांच्या मुलामुलीसाठी प्रत्येक तालुक्यात एक अथवा एकूण २५३ शासकीय निवासी प्राथमिक शाळा सुरु करण्यास तसेच अनुसूचित जाती व नवबौद्धांच्या मुलामुलीकरीता इयत्ता १ ली ते ७ वी वरील मुंबई शहर आणि मुंबई उपनगर हे दोन जिल्हे यांच्या मुख्यांशी सन २००७-०८ या शैक्षणिक वर्षापासून १०० शासकीय निवासी शाळा शासनाच्यावतीने सुरु करण्यास शासन निर्णय दिनांक १ जून, २००६ अन्वये मान्यता देण्यात आली आहे. तसेच शासनमार्फत प्रत्येक तालुक्याच्या ठिकाणी सुरु करवण्याच्या १०० निवासी शाळांची ठिकाणे सा. मुख्या संचिकांच्या अध्यक्षतेखाली एक समिती स्थापन करून निविदा भरवण्यात यावीत असा अधिसूचनेने निर्णय घेतला आहे. त्यानुसार समिती स्थापन करण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विवादाशीन होता.

शासन निर्णय :- याबाबत विचार करून अनुसूचित जाती व नवबौद्धांच्या मुलामुलीकरीता प्रत्येक तालुक्याच्या ठिकाणी सुरु करवण्याच्या १०० शासकीय प्राथमिक निवासी शाळेची ठिकाणे ठरविण्यासाठी खालीलप्रमाणे समिती स्थापन करण्यात येत आहे :-

१) सा. मुख्या संचिक, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई	- अध्यक्ष
२) प्रधान संचिक, सामाजिक न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई	- सदस्य
३) प्रधान संचिक / संचिक, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई	- सदस्य
४) शिक्षण संचालक (प्राथमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे	- सदस्य
५) संचालक, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे	- सदस्य - संचिक

२. सदर समितीने तालुक्याच्या ठिकाणी सुरु करवण्याच्या अनुसूचित जाती व नवबौद्धांच्या मुलामुलीच्या शासकीय प्राथमिक निवासी शाळेची ठिकाणे अनुसूचित जाती व नवबौद्धांची संख्या, साक्षरतेचे प्रमाण आणि आवश्यकता विचारात घेऊन निविदा भरवण्यात येऊन आपला अहवाल शासनाने सादर द्यावा.

सर्व शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करवून देण्यात आला असून त्याचा संगणक

३. सांकेतिक २००६/३६/१९१६/५५५८०१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचा आदेशातुसार पत्रावाचे

(बलदेव चांद)

प्रधान सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,
मा. राज्यपालांचे सचिव
मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव
मा. मुख्यसचिव, महाराष्ट्र राज्य, महाराष्ट्र, मुंबई
मा. मंत्री (सामाजिक न्याय) यांचे खाजगी सचिव
मा. राज्यमंत्री (सामाजिक न्याय) यांचे खाजगी सचिव
सचिव, शांतीय शिवांग व फ्रीडॉम विभाग, महाराष्ट्र, मुंबई
संचालक, समाजकल्याण, आंध्रराष्ट्र राज्य, पुणे
सर्व विभागीय समज कल्याण अधिकाारी
शिक्षण संचालक (प्राथमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे
सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषदा
सर्व विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी
सर्व समाज कल्याण अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य परिषद
महामहोपाय, महाराष्ट्र-१/२ (लेखा परिसर) (लेखा कल्ले बत्ता) मुंबई/नागपुर
वित्त विभाग, (खण-१४/अर्थोपाय) महाराष्ट्र, मुंबई-२५
अवर सचिव, अर्थसंकल्प, सा.न्या.सां.का.य वि.संविभाग, मुंबई.
प्रमाणक कक्ष, सा.न्या.सां.का.य वि.संविभाग, मुंबई.
निवड नस्ती-मापक-४.

सदर शासन निम्न महाराष्ट्र शासनांच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आला असून ताच्या संग्रहक संकेतांक २००७०६०६१२३१५३००१ — असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने:

(समस्त विभाग)
प्रधान सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

मा. राज्यपालांचे सचिव

मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव

मा. मुख्यसचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई

मा. मंत्री (सामाजिक न्याय) यांचे खाजगी सचिव

मा. राज्यमंत्री (सामाजिक न्याय) यांचे खाजगी सचिव

सचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई

सचिव, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, मंत्रालय, मुंबई

संचालक, समाजकल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

मुख्य अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम प्रादेशिक विभाग, समरावती.

सर्व विभागीय समाज कल्याण अधिकारी.

शिक्षण संचालक (प्राथमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद

सर्व विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी

सर्व समाज कल्याण अधिकारी, र.ट.अ. जिल्हा परिषद

महालेखपाल, महाराष्ट्र-१/२ (रत्ना परिषदा) (लेखा अनुज्ञेयता) मुंबई/ नागपूर.

वित्त विभाग, (व्यय-१४/अयोपता) मंत्रालय, मुंबई-३२.

अथर मंडळ, अर्थसंकल्प, सा.न्या.व.वि.मंत्रालय, मंत्रालय, मुंबई

संगणक कक्षा, सा.न्या.व.वि.स.विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

निवड नरती-मातक-४.

शेरात १२
११२३७६
१११२

* शासन निर्णय क्रमांक बीसीएच-२००६/प्र.क्र.३९५/मावक-४, दिनांक ४ जून, २००९ चे

अनुसूची - "परिशिष्ट - अ"

अ.क्र.	जिल्हा	नालुकाचे नाव व ठिकाण	
१	गडचिरोली	गडचिरोली (नकाशा)	-
२		सिराका	-
३		अहेरी	-
४	तक्का	लातूर (गम आव डो.सी लातूर टप्पा क्रमांक ३)	
५		रणपूर	१ रत्नागिरी महान
६		रंदाग (नोडरा)	अंधा (कापूर येथे)
७		अहमदपूर (महाराज)	२२/११९
८		मिलंग (नोड)	
९	नांदेड	उपरी	
१०		नाशिक (रंदाग)	
११		हदगाव (रंदा)	
१२		माहुर	
१३		माहुर	Transfer Bed
१४	वा. वा. वा. वा.	मिसोड (मिसोड)	Kashim-3
१५		मंगरळपूर (तुळजापूर)	Boys - 2
१६		बलिम (सरकडी)	Girls - 1
१७	यवतमाळ	नेर (नवावपूर)	Yavatmal
१८		अमरखेड (मामूळ)	Boys - 3
१९		महाराज	Girls - 3
२०		पुस्त (अमरखेड)	
२१		दिपस (इमापूर)	
२२		बणी (पुस्त)	
२३	जालना	जालनापूर	Jalana - 3
२४		मोरोदेन (जोपाळा)	Boys - 2
२५		जालना	Girls - 1
२६	बुलडाणा	लोणार	Buldhana
२७		शेगांव	Boys - 3
२८		चिखली	Girls - 2
२९		छामगाव	
३०		कोमास बुलडाणा	
३१	उस्मानाबाद	भुम	
३२		उस्मानाबाद	
३३	चंद्रपूर	चंद्रपूर	
३४	अमरावती	इयापूर (बनारा)	Total - 6
३५		अमरावती बुजी (जिनापूर)	Boys - 3
३६		अचलपूर (बुलडाणा)	Girls - 3
३७		चोमुरलव (तुळजापूर)	
३८		चामगाव रत्न (हिरणगाव)	Amaravati
३९		चरड (चिखली)	
४०	कोड	पटोली	
४१		पटोली	+ 9 (वा. वा. वा. वा.)
४२	कोल्हापूर	पानगाव	
४३		शिरोड (जयसिंगपूर)	
४४		पहाडा (मसुदमाली)	
४५		राधानगरी	

9	81	अकोला	Boys	✓	मोलापूर (शुभवंताळ)	पुढे रिक
	82		Boys	✓	अकोट (पाटसुल)	
5-2	83		Girls	✓	अकोला (पाटगाव) X	
5-2	84		Girls	✓	शेळोरे (पाटगाव) X	
hani-4	85	परभणी	Boys	✓	पुणे	पुढे रिक
5-3	86		Boys	✓	पुणे	पुढे रिक
5-1	87		Boys	✓	पुणे	
	88		Girls	✓	मानवत	
	89	भंडारा			पुणे	पुढे रिक
	90		Girls		भंडारा	
	91	नागपूर	Boys	✓	कमठा (कारगाव)	पुढे रिक
	92				रामटेक X	
	93				नागपूर X	
	94	पुणे	Boys	✓	होशूर (तारगाव)	
	95			✓	सामानगर (चोखली) X	
	96		Boys	✓	पुढे (पुढे) X	
	97		Boys	✓	आवगाव (पठा) X	
	98			✓	होशूर (पुढे) X	
	99	सातारा			सातारा (सातारा)	
	100				सातारा (सातारा) X	
	101				सातारा (सातारा) X	
	102	सोलापूर		✓	पुढे (पुढे) X	
	103				पुढे (पुढे) X	
	104		Boys		अकोलकोट X	
	105	नंदुरबार	Girls	✓	नंदुरबार (होशूर, नंदुरबार)	
	106		Boys	✓	सातारा X	
	107	सामांड		✓	कोळार X	
	108	सिंधुदुर्ग		✓	आरस X	
	109	रत्नागिरी		✓	सातारा (सातारा) X	
	110	सांगली		✓	सातारा (सातारा) X	
	111			✓	सातारा (सातारा) X	
	112			✓	सातारा (सातारा) X	
	113			✓	सातारा (सातारा) X	
	114			✓	सातारा (सातारा) X	
	115			✓	सातारा (सातारा) X	
	116			✓	सातारा (सातारा) X	
	117			✓	सातारा (सातारा) X	
	118			✓	सातारा (सातारा) X	
	119			✓	सातारा (सातारा) X	
	120			✓	सातारा (सातारा) X	
	121	सातारा (Boys) Transf		✓	सातारा (सातारा) X	
	122		Boys	✓	सातारा (सातारा) X	
	123		Boys	✓	सातारा (सातारा) X	
	124	पुणे	Girls	✓	सातारा (सातारा) X	
	125		Boys	✓	सातारा (सातारा) X	
	126	अहमदनगर	Boys	✓	सातारा (सातारा) X	
	127		Girls	✓	सातारा (सातारा) X	
	128		Boys	✓	सातारा (सातारा) X	
	129	जोरागाव	Boys	✓	सातारा (सातारा) X	
	130			✓	सातारा (सातारा) X	
	131	पुणे	Boys	✓	सातारा (सातारा) X	
	132			✓	सातारा (सातारा) X	

५३	अण		मुल्काड	५	9 गो. रि. म. व. र.
५४			कल्याण		
५५	गाली	Girls	कलमनरी	-	उत्तमाना व. र. के. र.
५६			म. न. व.		
५७	म. न. व.		म. न. व.	Transfer	मि. अ. म. ल. मि. ड. र.
५८		Boys	म. न. व.	Transfer	म. न. व. २०१३ र. ०२ मि. अ. म. ल.
५९	गाली	Girls	स. ड. क. अ. म. ल. (ड. व.)		
६०		Boys	मि. न. व.	✓	+ 9 गो. म. ध. र. व. र.

३६
 ३५

बांधकाम पूर्ण झालेल्या निवासी शाळांची यादी

Sr No	Address	District	year of completed construction of building	Land area	construction completed. yes / no
1	Dive, Tal. Purandar	Pune	27.06.2011	4 acr	yes
2	Peth, Tal. Ambegaon	Pune	02.09.2009	4 acr	yes
3	Tarangwadi, Tal. Indapur	Pune	28.02.2012	4 acr	yes
4	Chandoli, Tal. Khed	Pune	30.06.2015	4 acr	yes
5	Vangi, Tal. Kadegaon	Sangli	31.03.2012	8 acr	yes
6	Khavate, Mahakal	Sangli	31.03.2012	8 acr	yes
7	Jat	Sangli	31.03.2012	8 acr	yes
8	kavate Ekanda Tasagaon	Sangli	31.08.2014	4 acr	yes
9	Vita, Tal. Khanapur	Sangli	15.02.2013	3.80 acr	yes
10	Bambavade, Tal. Palus	Sangli	31.12.2012	8 acr	yes
11	Radhanagari, kolhapur	kolhapur	05.06.2013	3 acr	yes
12	Bhabulgaon, Tal. Yevala	Nashik	27.10.2009	4 acr	yes
13	Bhandane, Tal. Sakari	Dhule	31.03.2010	1 hector 86 r	yes
14	hol tarphe, Havelli	Nandurbar	31.05.2010	1 hector 01 r	yes
15	Mohide, Tal. Sahada	Nandurbar	31.03.2010	0.60 R	yes
16	Gaikarwadi, Tal. Karjat	Ahmednager	30.04.2009	2 hector	yes
17	Arolnagar, Tal. Jamkhed	Ahmednager	31.03.2012	1 hector 44 r	yes
18	Mandavgañ, Tal. Shrigonda	Ahmednager	31.03.2012	2 hector	yes
19	Buradghat, tal. Achalpur	Amaravati	30.04.2011	4 hector	yes
20	Khanampur, Anjangaon surji	Amaravati	31.12.2010	2.21 hector	yes
21	Tuljapur, chandur railway	Amaravati	31.07.2011	2 hector	yes
22	Hingangaon, Dhamangaon Railway	Amaravati	30.06.2010		yes
23	Benod, tal. Varud	Amaravati	31.03.2011	2 hector	yes
24	kasampur, tal. Daryapur	Amaravati	30.05.2011	2.42 hector	yes
25	sheled, tal. Balapur	Akola	31.05.2011	2.02 hector	yes
26	Goregaon, Tal. Akola	Akola	31.05.2011	1.62 hector	yes
27	Vetal, Tal. Murtjapur	Akola	31.05.2011	1.62 hector	yes
28	Patsul, Tal. Akote	Akola	30.09.2011	1.62 hector	yes
29	Nababpur Ner	Yavatmal	july 2011	1 hector	yes

Sr No	Address	District	year of completed construction of building	land area	construction completed. yes / no
30	Isapur, Tal. Digra	Yavatmal	29.11.2011	2.5 hector	yes
31	Parsod, Tal. Vani	Yavatmal	31.10.2011	7 hector	yes
32	Aserpend, Tal. Pusad	Yavatmal	july 2011	5 hector	yes
33	Mahagaon	Yavatmal	25.07.2011	2.02 hector	yes
34	marsul, Tal. Umerkhed	Yavatmal	31.03.2013	5 hector	yes
35	Lonar	Buldana	25.08.2011	2 hector	yes
36	Kolvad, Tal. Buldhana	Buldana	30.06.2011	5 acr	yes
37	Valati, Tal. Chikali	Buldana	31.08.2011	2 hector	yes
38	Sonkhas Ground, Tal. Shegaon	Buldana	07.07.2011	2 hector	yes
39	Ghatpuri, Tal. Khangaon	Buldana	15.06.2012	2 hector	yes
40	Tuljapur Mangalpur	Washim	30.06.2011	5 acr	yes
41	Sirkundi, Tal. Washim	Washim	30.06.2011	2.02 hector	yes
42	Savad, Tal. Risod	Washim	30.11.2010	2 hector	yes
43	varegaon (kamati)	Nagpur	31.12.2009	4 acr	yes
44	Umar Megha	Wardha	31.03.2013	2.81 hector	yes
45	Rajehadgaon	Bhandara	30.05.2011	3 hector	yes
46	Sarandi, Tal. Tiroda	Gondia	04.12.2011	16600 sq.mtr	yes
47	Davva sadak Arjuni	Gondia	31.12.2011	5.20 hector	yes
48	Nangapuramuri	Gondia	30.04.2012	0.96 hector	yes
49	Bhivkund (Ballarpur)	Chandrapur	30.08.2011	2.02 hector	yes
50	Chimur	Chandrapur	30.05.2011	2 hector	yes
51	VangePalli Aheri	Gadchiroli	29.06.2011	2.02 hector	yes
52	Sironcha	Gadchiroli	28.04.2013	2.02 hector	yes
53	Vaijapur	Aurangabad	08.02.2011	4 acr	yes
54	Jalana	Jalana	10.05.2011	8 acr	yes
55	Bhokardan	Jalana	10.05.2011	4 acr	yes
56	Badanapur	Jalana	10.05.2011	2 acr	yes
57	Khorda road, Patoda	Beed	30.07.2011	4 acr	yes
58	Zapewadi, Tal. Shirur	Beed	30.06.2011	6 acr	yes
59	Parali Vaijenath	Beed	30.07.2011	2 acr 40 r	yes
60	Manavat	Parbhani	31.12.2011	3 acr	yes

Sr No	Address	District	year of completed construction of building	Land area	construction completed. yes / no
61	Hadgaon Pawade, Tal. Salu	Parbhani	30.06.2011	4.1 acr	yes
62	Purna	Parbhani	30.06.2011	2 acr	yes
63	Ankoll, Tal. Jintur	Parbhani	30.06.2011	6 acr	yes
64	M.I.D.C. Latur	Latur	30.06.2011	17 acr	yes
65	Bhavchi, Tal. Renapur	Latur	30.06.2011	5 acr	yes
66	Marshivni, Tal. Ahamadpur	Latur	30.06.2011	1 hector 7 r	yes
67	Jaou, Tal. Nilanga	Latur	30.06.2011	1 acr	yes
68	Tondar, Tal. Udagir	Latur	30.06.2011	4 acr	yes
69	Naygaon	Nanded	30.07.2011	2.42 hector	yes
70	Hadgaon	Nanded	25.07.2011	2.94 hector	yes
71	Umari	Nanded	4.12.2012	4 acr	yes
72	Mahur,	Nanded	dec.2012	1 hector 20 r	yes
73	Golegaon, Tal. Bhum	Usmanabad	30.06.2011	5 acr	yes
74	hataladevi Darga road	Usmanabad	30.07.2011	4 acr	yes
75	Murum, Tal. Umaraga	Usmanabad	30.06.2011	5 acr	yes
76	kalamnuri.	Hingoli	30.06.2011	5 acr	yes

Government residential school class wise information 2018-19

Sr. No.	School Code for SSC Examination	District	Address	U. Oiler Code	Year of Start	No. of Boys/ Girls	No. of students in class	No. of students in class	No. of students in class	No. of students in class	Total students	Govt./Pvt.	Year of completion construction of building	Land area	Constructive completed, yes / no
1	1110004	Pune	27051110002 Chav, Tal. Parandur	27051110002	2013-13	BOYS 23	27	45	25	35	140	GOVT.	17.06.2011	4 ac	yes
2	1110004	Pune	27051110004 Path, Tal. Amnargan	27051110004	2013-13	BOYS 17	24	26	43	35	145	GOVT.	01.06.2008	4 ac	yes
3	1110004	Pune	27051110006 Tarangwad, Tal. Indapur	27051110006	2014-15	BOYS 16	27	30	18	0	75	GOVT.	28.03.2013	4 ac	yes
4	1110004	Pune	27051110004 Chandel, Tal. Khed	27051110004	2015-16	BOYS 11	17	23	0	0	57	GOVT.	30.06.2013	4 ac	yes
5	2700026	Nagpur	27051110400 Vengli, Tal. Kasegaon	27051110400	2011-12	BOYS 11	33	27	29	17	97	GOVT.	31.01.2012	8 ac	yes
6	2700026	Nagpur	27051110500 Khandwa Maholal	27051110500	2013-14	BOYS 12	17	28	23	18	88	GOVT.	31.03.2011	8 ac	yes
7	2700098	Nagpur	27051110741 Jal	27051110741	2013-14	BOYS 19	39	40	40	15	143	GOVT.	31.03.2012	8 ac	yes
8	2700026	Nagpur	27051110600 Kavata Dunda Vasgaon	27051110600	2014-15	BOYS 12	23	18	22	11	86	GOVT.	31.03.2014	4 ac	yes
9	2700047	Nagpur	27051110701 Vira, Tal. Khandgaon	27051110701	2014-15	BOYS 11	14	24	27	23	88	GOVT.	15.02.2013	2.80 ac	yes
10	2700043	Nagpur	27051110800 Bhandhale, Tal. Paldi	27051110800	2014-15	BOYS 9	7	8	11	17	53	GOVT.	31.11.2012	8 ac	yes
11	2700026	Nagpur	27051110026 Jalgaon	27051110026	2014-16	BOYS 8	13	25	19	10	75	GOVT.	started at old school build.		work in progress
12	2700098	Nagpur	27051110914 Budhanagar, Tal. Khandgaon	27051110914	2014-17	BOYS	39	37	40	30	191	GOVT.	05.06.2013	3 ac	yes
13	2700098	Nagpur	27051110704 Dhandhale, Tal. Yewals	27051110704	2014-17	BOYS 18	17	31	20	19	95	GOVT.	27.10.2009	4 ac	yes
14	2700098	Nagpur	27051110702 Dhandhale, Tal. Yewals	27051110702	2014-17	BOYS 18	17	31	20	19	95	GOVT.	started at rented build.		plan & estimate
15	1400110	Dhule	27000200004 Bhandhale, Tal. Sakin	27000200004	2011-12	BOYS 18	22	30	28	25	123	GOVT.	31.01.2012	1 hectare 85 r	yes
16	1400110	Dhule	27000200002 Bhandhale, Tal. Sakin	27000200002	2011-12	BOYS 18	22	30	28	25	123	GOVT.	started at rented build.		plan & estimate
17	1400110	Dhule	27000200004 Bhandhale, Tal. Sakin	27000200004	2011-12	BOYS 18	22	30	28	25	123	GOVT.	started at rented build.		plan & estimate
18	1400110	Dhule	27000200004 Bhandhale, Tal. Sakin	27000200004	2011-12	BOYS 18	22	30	28	25	123	GOVT.	started at rented build.		plan & estimate
19	1400110	Dhule	27000200004 Bhandhale, Tal. Sakin	27000200004	2011-12	BOYS 18	22	30	28	25	123	GOVT.	started at rented build.		plan & estimate
20	1400110	Dhule	27000200004 Bhandhale, Tal. Sakin	27000200004	2011-12	BOYS 18	22	30	28	25	123	GOVT.	started at rented build.		plan & estimate
21	1400110	Dhule	27000200004 Bhandhale, Tal. Sakin	27000200004	2011-12	BOYS 18	22	30	28	25	123	GOVT.	started at rented build.		plan & estimate
22	1400110	Dhule	27000200004 Bhandhale, Tal. Sakin	27000200004	2011-12	BOYS 18	22	30	28	25	123	GOVT.	started at rented build.		plan & estimate
23	1400110	Dhule	27000200004 Bhandhale, Tal. Sakin	27000200004	2011-12	BOYS 18	22	30	28	25	123	GOVT.	started at rented build.		plan & estimate
24	1400110	Dhule	27000200004 Bhandhale, Tal. Sakin	27000200004	2011-12	BOYS 18	22	30	28	25	123	GOVT.	started at rented build.		plan & estimate

100

Sr no	School code for SSC examination	U Dist Code	Address	P-T-Net	Year of Start	Boys/ Girls	No. of students in class	No. of students in class	No. of students in class	No. of students in class	Total students	Govt. / MT / P.U.D.	Year of completed construction of building	Land area	Construction completed. per / no
71	510-0714	27180000556	Maheshwar, Tal. Ahamedpur	Untar	2011-12	BOYS	30	34	34	34	161	GOVT.	30.06.2011	1 hecter 7 r	YES
72	510-0715	27180000552	Jasu, Tal. Miranga	Untar	2011-12	BOYS	37	40	40	38	151	GOVT.	30.06.2011	1 acr	YES
73	510-0716	27180000553	Tenda, Tal. Udaipur	Untar	2013-14	BOYS	15	40	40	34	182	GOVT.	30.06.2011	4 acr	YES
74	501-0012	27150000037	Naglaan	Handed	2011-12	BOYS	38	39	40	38	154	GOVT.	30.07.2011	2.42 hecter	YES
75	501-0015	27151200002	Naglaan	Handed	2011-12	BOYS	40	40	39	34	153	GOVT.	25.07.2011	2.44 hecter	YES
76	501-0016	27151200017	Udaipur	Handed	2013-14	BOYS	36	38	40	38	151	GOVT.	4.12.2012	4 acr	YES
77	501-0022	27151200020	Mahar.	Handed	2013-14	BOYS	35	38	39	41	153	GOVT.	dec-2012	1 hecter 20 r	YES
78	510-0037	27180000119	Selegan, Tal. Shum	Untar	2011-12	BOYS	31	40	42	36	149	GOVT.	30.06.2011	1 acr	YES
79	501-0039	27150000999	Patilad Darga road	Untar	2011-12	BOYS	23	36	34	30	123	GOVT.	30.06.2011	4 acr	YES
80	501-0041	27180000227	Muram, Tal. Umarga	Untar	2011-12	BOYS	34	38	35	34	141	GOVT.	30.06.2011	5 acr	YES
81	501-0045	27160000023	Kalamnuri	Untar	2011-12	BOYS	39	37	40	38	154	GOVT.	30.06.2011	5 acr	YES

82	Residential School	Shantil Residential	Untar	Untar	2011-12	BOYS	30	34	34	34	161	GOVT.	30.06.2011	1 hecter 7 r	YES
83	Residential School	Untar	Untar	Untar	2011-12	BOYS	30	34	34	34	161	GOVT.	30.06.2011	1 hecter 7 r	YES
84	Residential School	Untar	Untar	Untar	2011-12	BOYS	30	34	34	34	161	GOVT.	30.06.2011	1 hecter 7 r	YES
85	Residential School	Untar	Untar	Untar	2011-12	BOYS	30	34	34	34	161	GOVT.	30.06.2011	1 hecter 7 r	YES
86	Residential School	Untar	Untar	Untar	2011-12	BOYS	30	34	34	34	161	GOVT.	30.06.2011	1 hecter 7 r	YES
87	Residential School	Untar	Untar	Untar	2011-12	BOYS	30	34	34	34	161	GOVT.	30.06.2011	1 hecter 7 r	YES
88	Residential School	Untar	Untar	Untar	2011-12	BOYS	30	34	34	34	161	GOVT.	30.06.2011	1 hecter 7 r	YES
89	Residential School	Untar	Untar	Untar	2011-12	BOYS	30	34	34	34	161	GOVT.	30.06.2011	1 hecter 7 r	YES
90	Residential School	Untar	Untar	Untar	2011-12	BOYS	30	34	34	34	161	GOVT.	30.06.2011	1 hecter 7 r	YES
91	Residential School	Untar	Untar	Untar	2011-12	BOYS	30	34	34	34	161	GOVT.	30.06.2011	1 hecter 7 r	YES
92	Residential School	Untar	Untar	Untar	2011-12	BOYS	30	34	34	34	161	GOVT.	30.06.2011	1 hecter 7 r	YES
93	Residential School	Untar	Untar	Untar	2011-12	BOYS	30	34	34	34	161	GOVT.	30.06.2011	1 hecter 7 r	YES

Sr No	School code for SSC examination	U Dist Code	Address	District	Year of Start	Boys/ Girls	No. of students in class	No. of students in class	No. of students in class	No. of students in class	Total students	GOVT./NE NT BUILD.	year of completed construction of building	Land area	construction completed yes / no
94		Residential School	Bhandara	Bhandara			6	7	8	9	10				plan & estimate submitted to govt. by letter no. 111/21.1.1
95		Residential School	navagaw Gadchholi	Gadchholi			0								plan & estimate submitted to govt. by letter no. 1206.3.16
96		Residential School	east Latur	Latur			0								proposal pending at p nd level
97		Residential School	Thane	Thane			0								land not available
98		Residential School	chikoli, Thane	Thane			0								plan & estimate submitted to govt. by letter no. 1315/21.3.16
99		Residential School	Kodal oras Sindhadurga	Sindhodurga			0								land not available
100		Residential School	Raigad	Raigad			0								handover work at proposed

परिच्छेद क्र. २.४.१०.१

I

(विवरण क्र. २)

राजेंद्र एस. कलाल,
तत्कालीन प्रादेशिक उपायुक्त,
नाशिक विभाग, नाशिक
दिनांक :- २५/०४/२०१७.

प्रति,

मा.आयुक्त,
समाज कल्याण आयुक्तालय,
महाराष्ट्र राज्य,
पुणे-१.

विषय :- निवासीशाळा, शासकीय वसतिगृहासाठी चादरी, बेडसिट, घोंगडी, कापसाच्या गाद्या, उश्या या करीता दोन पुरवठा आदेश देवुन दुबारी खरेदी होणे व वस्तु विनावापर पडून राहिल्यामुळे झालेले अनियमितता बाबत..

संदर्भ :- १) लोकलेखा समिती परिच्छेद क्र. २.४.१०.१ मध्ये घेण्यात आलेले आरोप.
२) आपले आदेश क्र.सकआ/कादानो/४७९/२०१६-१७/का-५ अ
दिनांक २२/०२/२०१७ प्राप्त दिनांक १०/०२/२०१७

महोदय,

उपरोक्त संदर्भाय विषयान्वये सविनय सादर करण्यात येते की, नाशिक विभागात सन २०११-१२ या वर्षात (माहे जुन, २०११ व ऑक्टोबर, २०११) या महिन्यात नाशिक १) या कार्यालयाचे आदेश क्र.विसकअना/नवनिर्वाचित शागू/नव.नि./सीसु पुरवठा/१७०२/२०११-१२ दिनांक २९/६/२०११ नुसार राज्य हातमाग महामंडळ मर्यादित १८ सदर मार्केट, औरंगापूरा, औरंगाबाद यांचेकडून चादर, बेडसिट, सतरंजी, ब्लकॅट इत्यादी वस्तु २) या कार्यालयाचे आदेश क्र.जा.क्र.विसकअना/निवासी/शावगृह/सु/पुरवठा/२७२३/२०११-१२/नावि/५/१०/२०११ नुसार गाद्या, उशी, उशीकव्हर इत्यादी वस्तु महाराष्ट्र राज्य, खादीग्रामउद्योग महामंडळ, मुंबई यांचेकडून खरेदी करण्यात आल्या आहेत. त्याच बरोबर सदर कालावधीत मा. आयुक्त कार्यालयाकडून खरेदी आदेश निर्गमित करण्यात आले असुन, दुबार खरेदीमुळे वरीलप्रमाणे वस्तु विनावापर पडून असलेबाबत मा. लोकलेखा समिती परि.क्र. २.४.१०.१ मध्ये आक्षेप घेण्यात आलेला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे खुलासा सादर करण्यात येत आहे.

१) शासन निर्णय २५ जुन, २००७ अन्वये राज्यात १०० नवनिर्मित मुला-मुलींचे शासकीय वसतिगृह, १०० मुला-मुलींची निवासी शाळा व विभागीय स्तरावर १००० क्षमता मुला-मुलींचे शासकीय वसतिगृह (२५०×४=१०००) मंजूर केले असून, नाशिक विभागात जिल्हानिहाय खालीलप्रमाणे नवनिर्मित शासकीय वसतिगृह व निवासी शाळांचा तपशिल.

अ.क्र.	विभाग	जिल्हा	निवासी शाळा मंजूर संख्या	नवनिर्मित वसतिगृह मंजूर संख्या	१००० क्षमता मंजूर संख्या	शेरा
१	नाशिक	-	-	-	२५० चे ४ युनिट	
		नाशिक	०३	०२	-	पैकी नाशिक जिल्ह्यातील १) अडसरे ता.इगतपुरी

						येथील निवासी शाळा शा.नि. अन्वये स्थलांतर. 2) पिंपळगांव (बसवंत) ता.निफाड ऐवजी रसलपुर (नावात बदल)
2		धुळे	02	02	--	
3		नंदूरबार	02	01	--	
4		जळगांव	02	02	--	अमळनेर येथील निवासी शाळा शा.नि. अन्वये स्थलांतर
5		अहमदनगर	03	04	--	
		एकुण	12	11	1 (250 चे 4 युनिट)	

नविन निवासी शाळा.

जिल्हा :- नाशिक	1) रसलपुर ता.निफाड, 2) बाबुळगांव ता.येवला, 3) अडसरे ता.इगतपुरी (स्थलांतर)	सुरु झाल्याचे वर्ष
धुळे	1) सोनगीर ता.जि.धुळे, 2) भाडणे ता.साक्री जि.धुळे	जुन-2011
नंदूरबार	1) होळ तर्फे हवेली नंदूरबार, 2) मोहिदे ता.शहादा.	
जळगांव	1) 40 गांव ता.40 गांव, 2) अमळनेर (स्थलांतर)	
अहमदनगर	1) मांडवगण ता.श्रीगोंदा, 2) गायकरवाडी ता.कर्जत, 3) अरोरेनगर, जामखेड	

नविन शासकीय वसतिगृह.

जिल्हा :- नाशिक	1) रसलपुर ता.निफाड, 2) बाबुळगांव ता.येवला,	सुरु झाल्याचे वर्ष
धुळे	1) शिंदखेडा, 2) भाडणे ता.साक्री जि.धुळे	जुन-2010
नंदूरबार	1) होळ तर्फे हवेली नंदूरबार.	
जळगांव	1) अमळनेर 2) रावेर (पाचोरा ऐवजी नावात बदल)	
अहमदनगर	1) कर्जत, 2) लोणी ता.राहाता, (राहाता ऐवजी लोणी बदल) 3) श्रीगोंदा, 4) जामखेड	

1000 क्षमता - नाशिक विभागस्तर.

आडगांव येथे 250 क्षमतेचे 3 युनिट व सामाजिक न्याय आबार येथे 250 क्षमतेचे 1 (मुलींचे) युनिट. असे एकुण 1000 मुलांचे वसतीगृहास नाशिक विभागात मंजुरी मिळाली आहे.

वरीलप्रमाणे नाशिक विभागात शा. वसतीगृह, निवासी शाळांना मंजुरी प्राप्त झाली आहे.

2) नाशिक विभागात नवीन मंजूर झालेले वसतिगृह व निवासी शाळा सुरु करणेसाठी शासन स्तरावरून व आयुक्त कार्यालयाकडून सारखा पत्रव्यवहार सुरु होता. मुख्यालय स्तरावरील बैठकीत निर्देश देण्यात आले होते. त्यानुसार सन 2010 पासून बांधकाम पूर्ण झालेल्या व भाड्याच्या इमारतीत वसतिगृह सुरु करण्यात आले. सदर वसतिगृह सुरु झाल्यानंतर प्रवेशित विद्यार्थ्यांना प्रथम आवश्यक गरज विछाना साहित्याची होती, तसेच इतर बाबी उदा. भोजन, स्टेशनरी इत्यादी वसतिगृहाच्या जुने पुरवठा धारकांकडून देणेबाबतची कार्यवाही सर्व विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी (नवीन नाव - सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण) यांनी केली. संदर्भ पुढीलप्रमाणे आहेत.

- 1) मा.संचालकांचे पत्र क्र.सकसं/शावगृ/नविन/इमारत भाडे/प्र.क्र.251/2011-12/कार्या.5 अ दि.6/8/2011.
- 2) मा.संचालक, समाज कल्याण यांचे पत्र क्र.सकसं/शावगृ/इ.भा./प्र.क्र.76/2011/कार्या.5 अ/210 दि.25/12/2011
- 3) मा. संचालक, समाज कल्याण यांचे पत्र क्र.सकसं/शावगृ/बैठक/2011-12/कार्या.5 अ/938 दि.15/9/2011
- 4) मा.संचालक, समाज कल्याण यांचे पत्र क्र.सकसं/शावगृ/नविन/ प्र.क्र.221/ 2011-12/का-5 अ/756 दि.16/7/2011
- 5) राज्यस्तरीय बैठकातील निर्देश दि.9/5/2011, 1/7/2011, दि.22/8/2011 दि.8/9/2011, दि.21/9/2011, दि.22/9/2011.

3) मा. संचालक, समाजकल्याण यांच्या दालनात दि. 30.5.2011 रोजी झालेल्या प्रादेशिक उपायुक्तांच्या बैठकीत निवासी शाळा, नविन वसतीगृहासाठी चादरी, बेडशिट, गादया, उशा घ्याव्यात असे निर्देश देण्यात आलेत व या सुविधा पुरविल्या किंवा नाही याचा पाठपुरावा वरीष्ठ स्तरावरून दररोज केला जात होता. (सहपत्र क्र.A) (पान क्र.1 ते 14)

4) तसेच, मा. संचालक, समाजकल्याण यांचे पत्र क्र. सकसं/शिक्षण/शावगृह/सोसु/नविन वसतीगृह प्रवेश/2010-11/का-5 अ/926 दि. 27/9/2010 अन्वये देखील निवासी शाळा व नविन वसतीगृहासाठी बेडशिट, सतरंजी, चादर, गादया, उशा खरेदी कराव्यात असे निर्देश आहेत. (सहपत्र क्र.B) (पान क्र.15)

5) लेखा परिक्षण करतांना, मुख्यालयाचे आदेश क्र. सकसं/ शावअनु/ वसतीगृह/ सेतु/ बेडशिट/ प्रक 192/ 2011/ का- 5 अ /631, 632, 633 दि. 4/6/2011 चा संदर्भ देण्यात आलेला आहे. मात्र या आदेशात निवासी शाळेचा व नविन वसतीगृहाचा समावेश नाही ही वस्तुस्थिती आहे. या आदेशाच्या प्रति विलंबाने प्राप्त झाल्यात हा भाग अलाहिदा आहे. (सहपत्र क्र.C.D.E) (पान क्र.17 ते 36)

6) मा.आयुक्त स्तरावरून वस्तु खरेदीचे आदेश जा.क्र.सकसं/शाव.अनु.वगृह/सोसु/बेडशिट/प्र.क्र.192, 631, 632, 633 दि.4/6/2011 रोजी निर्गमित करण्यात आले. तथापि या कार्यालयास याची कल्पना नव्हती. केवळ वरीष्ठ कार्यालयाने सोयी-सुविधांबाबत खरेदी करण्याचे आदेशित केल्यानेच या विभागाने खरेदी आदेश निर्गमित केले. त्यावेळेच्या परिस्थिती विद्यार्थ्यांना सोय-सुविधा देणे अतिशय आवश्यक गरज होती. कारण माहे जुन, 2011 पासून निवासी शाळा सुरु करावयाच्या असल्याने पुर्व तयारी करणे गरजेचे होते. तसेच तत्कालीन मा. सचिव महोदयांनी वसतिगृह व निवासी शाळा प्रवेशित विद्यार्थी तसेच सोयी-सुविधा बाबत

दैनंदिन अहवाल सादर करण्याबाबतचे निर्देश असल्याने प्रवेशित विद्यार्थ्यांना सोयी-सुविधा अंतर्गत वस्तु खरेदी करण्यात आल्या होत्या.

नाशिक विभागातील विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिका-यांच्या बैठकीमध्ये सर्व अधिका-यांनी नव्याने सुरु होणा-या निवासी शाळा, नविन वसतीगृहासाठी अंथरण, पांघरण, गादी, उशा, ब्लॅकेट दिल्याशिवाय शाळा, वसतीगृह करता येणार नाहीत अशी भुनिका मांडली होती व त्यावर उपाय शोधणे आवश्यक होते.

7) प्रत्येक जिल्ह्यात निवासी शाळा, नविन शा. वसतीगृहातील विद्यार्थ्यांना कोणत्या सोयी-सुविधा लागणार आहेत, याची पडताळणी करून त्याबाबतची मागणी प्रत्येक विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी यांनी नोंदविली. कारण किती साहित्य लागेल व किती मागवावे याची संपूर्ण जबाबदारी प्रत्येक विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिका-याची होती. या कार्यालयाने फक्त मागणी एकत्रित केली, एकत्रित नोंदविली. (सहपत्र क्र. F 1) पान क्र. 37 ते 52

8) सदर वस्तु खरेदी करण्याचे देयक त्या-त्या विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी व गृहपाल त्यांच्या स्तरावरून अदा करण्यात आले आहे. याबाबत विभागीय स्तरावरून जिल्हा स्तरावर देण्यासाठी जादाची तरतूद मागणी करण्यात आली.

तसेच मा. संचालक, समाज कल्याण, पुणे यांना वस्तु खरेदी करण्यात आल्याचे व तरतूद मागणीसाठी या कार्यालयाचे पत्र क्र. विजिसकअना/ शावगृह/ नि.शाळा/ सोयी-सुविधा/ 2508/ 2011-12 दिनांक 17.09.2011 नुसार प्रस्ताव सादर करण्यात आला होता. (सोबत प्रत जोडली आहे) (सहपत्र क्र. G) (पान क्र. 53 ते 56)

9) मा. संचालक, समाज कल्याण, पुणे व विभागस्तर खरेदी आदेश खालीलप्रमाणे.

अ.क्र.	खरेदी आदेश	वस्तुचे नांव	कोणासाठी	कोणास पुरवठा व कधी झाला
1	मा.संचालक, समाज कल्याण, म.रा.पुणे यांचे आदेश क्र.सकसं/शावअनुवगृह/ सोसु/बेडसिट/प्र.क्र.192/2011/ का-5 अ/631 दि.4/6/2011 (महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ, मुंबई)	बेडसिट	शासकीय वसतिगृह व अनुदानित वसतिगृहासाठी	पुरवठा झाल्याचा दि.27/3/2012 (नवनिर्मित निवासीशाळा व नवनिर्मित वसतिगृह व अनुदानित वसतिगृह
2	मा.संचालक, समाज कल्याण, म.रा.पुणे यांचे आदेश क्र.सकसं/शावअनुवगृह/ सोसु/चादर/प्र.क्र.193/2011/ का-5 अ/632 दि.4/6/2011	चादर	शासकीय व अनुदानित वसतिगृह	पुरवठा मार्च, 2012 मध्ये निवासी शाळा, शासकीय वसतिगृह व अनुदानित वसतिगृह
3	अ) मा.संचालक, समाज कल्याण, म.रा.पुणे यांचे आदेश क्र.100 शावगृ/ ब्लॅकेट/2011/का-5 अ/805	ब्लॅकेट	100 शासकीय वसतिगृह, 1000 शासकीय	जानेवारी, 2012 मध्ये 100 वसतिगृह, 1000 वसतिगृह,

	दि.22/8/2011 ब) मा.संचालक, समाज कल्याण, म.रा.पुणे यांचे आदेश क्र.1000 शावगृह/ 816 दि.22/8/2011 क) मा.संचालक, समाज कल्याण, म.रा.पुणे यांचे आदेश क्र.शानिशा/ 818 दि.22/8/2011		वसतिगृह, 100 निवासी शाळा	100 निवासी शाळा
4	विभागीय समाज कल्याण अधिकारी नाशिक विभाग, नाशिक जा.क्र.विसकअना/नव.नि.शावगृह सोसु/पुरवठा/1702 दि.29/6/2011	बेडसिट, चादर, ब्लॅकट, सतरंजी	नवीन 100 शावगृह, नवनिर्मित 100 शानिशा, 1000 युनिट 1 (250 साठी)	सप्टेंबर व ऑक्टोबर, 2011 मध्ये 100 वगृह, शा.नि.शा., 1000 युनिट 1 साठी
5	विभागीय समाज कल्याण अधिकारी नाशिक विभाग, नाशिक जा.क्र.विसकअना/नि.शा./शावगृह/पुरवठा/ 2723/2011-12 दि.5/10/2011	गादी, उशी, उशी कव्हर	शा.नि.शा. व शावगृह (नविन, जुने)	
6	मा.आयुक्त, समाज कल्याण, म.रा.पुणे यांचे आदेश क्र.सो.सु/सतरंजी/प्र.क्र.2013/का-5 अ/ 1611 दि.6/6/2013	सतरंजी	100 शावगृह	बाभुळगांव वसतिगृहास जानेवारी, 2014 व शा.नि.शाळा

वरीलप्रमाणे 1 ते 6 आदेशान्वये मा.संचालक स्तरावरून व विभागीय स्तरावरून वस्तु खरेदी करण्यात आलेल्या आहेत.

1) अ.क्र. 1 व 2 मध्ये संचालनालय स्तरावरून फक्त शासकीय वसतिगृह (जुने) व अनुदानित वसतिगृह यांना पुरवठा आदेशात नमुद असून, प्रत्यक्षात शासकीय निवासी शाळा व नविन 100 वसतिगृहास दि. 27/03/2012 या काळात पुरवठा झालेला आहे.

2) दि. 14/05/2009 च्या वित्त विभागाच्या शासन निर्णयान्वये वित्त अधिकार नियम पुस्तिकाप्रमाणे विभागीय प्रमुखांना दर कराराप्रमाणे खरेदीचे अधिकारानुसार आदेश निर्गमित करण्यात आले. सदर खरेदीचे देयके ही विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी व गृहपाल यांचे स्तरावरून पुरवठाधारकास अदा करणेत आली आहे.

3) उपरोक्त आदेशांचे वाचन केले असता असे दिसून येते की, निवासी शाळांना व नविन वसतीगृहांना दयावयाच्या सोयी-सुविधांचे आदेश हे दि. 22/8/2011 रोजी देण्यात आलेले आहेत व साहित्य मात्र मार्च 2012 मध्ये शैक्षणिक वर्ष पूर्ण झाल्यावर आलेले आहे. याउलट या कार्यालयाने, मा. संचालक यांच्या आदेशानुसारच व सहा. आयुक्त यांच्या वस्तुस्थितीजन्य मागणीप्रमाणेच खरेदीचे आदेश दिलेत.

म्हणजेच, निवासी शाळा व नविन वसतीगृहांना दयावयाच्या सोयी-सुविधांबाबतचे आदेश हे प्रादे. उपायुक्त कार्यालयानेच अगोदर दिले होते हे निर्दशनास येते. ही दुबार खरेदी होत नाही ही वस्तुस्थिती आहे.

10) नाशिक विभागात जुने व नविन वसतिगृहांना गाद्यांचा पुरवठा शासनाकडून/संचालनालयाकडून न झाल्यामुळे तसेच या कार्यालयाने याबाबत मा.संचालक, समाज कल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना शासकीय वसतिगृह व अनुदानित वसतिगृह यांना गाद्या पुरवठा करणेबाबत या कार्यालयाचे पत्र क्र.2533 दि.20/9/2011 अन्वये विनंती केलेली होती. तसेच 100 क्षमता असलेले युनिट क्र.2,3,4 व निवासी शाळा, रसलपुर यांना पुरवठा करणेसाठी या कार्यालयाचे पत्र क्र.3021 दि.14/8/2013 अन्वये मागणी करण्यात आलेली होती. वरीलप्रमाणे मागणी नुसार पुरवठा न झाल्याने व प्रवेशित विद्यार्थ्यांना गादी, उशी, उशी कव्हर इत्यादीपासून वंचित राहू नये यासाठी ज्या वसतिगृहाची शासकीय निवासी शाळेची (1000 क्षमता सोडून) जेवढी मागणी नोंदविली आहे. त्यांनाच पुरवठा आदेशात वस्तु दर्शविलेल्या आहेत. तसेच ज्या शासकीय निवासी शाळामध्ये जेवढे प्रवेशित आहेत किंवा संख्या वाढ होईल याचा विचार करूनच पुरवठा आदेश दिले आहेत. पुरवठा आदेशात ज्या वसतिगृहाची मागणी नाही त्यांना पुरवठा दर्शविलेला नाही. याबाबत विभागीय स्तरावर गृहपालांच्या बैठकीत वैयक्तिक गृहपाल/मुख्याध्यापक यांच्याशी चर्चा व मागणी नुसारच पुरवठा आदेश निर्गमित करण्यात आले होते.

11) मा.लोकलेखा समिती यांनी नाशिक विभागात 31 मार्च, 2013 रोजी संपलेल्या वर्षाचा अहवालात परि.2.4.10.1 मध्ये आक्षेप नोंदविलेले असून वस्तु दुबार खरेदी व पडून असलेबाबत म्हटले आहे. परंतु वस्तुस्थिती अशी आहे की, विभागाने अडचणीच्या वेळी आवश्यक गरज त्यावेळेची प्रवेशित विद्यार्थ्यांची परिस्थिती सर्वांगीण विचार करून मगच गरज असले तेवढ्याच वस्तुची पुरवठा आदेशात नमूद केले आहे. तसेच मा.संचालनालय स्तरावरून पुरवठा करण्यात आलेल्या वस्तु जरी दुबार पुरवठा झाल्या असल्या तरी सदर बिछाना साहित्य हे विनावापर पडून नव्हते ते ज्या-ज्या वसतिगृहांना व निवासी शाळांना गरज होती तेथे हस्तांतरीत करण्यात आले. यामध्ये 1000 क्षमता वसतिगृह युनिट 1, 2, 3, 4 तसेच शासकीय निवासी शाळा यांना वर्ग करणेबाबत आदेश निर्गमित करण्यात आलेत व वर्ग केलेबाबत गृहपाल व मुख्याध्यापकांचा पत्रव्यवहार जोडलेला आहे. वस्तुस्थिती खालीलप्रमाणे :-

लोकलेखा समिती अहवालातील परि.2.4.10.1 नुसार रसलपुर (नाशिक) बाभुळगांव (नाशिक) येथे वस्तु विनावापर पडून असलेबाबत आक्षेप नोंदविण्यात आलेले आहे. त्यानुसार सदर दोन्ही ठिकाणी वस्तु बाबतची स्थिती खालीलप्रमाणे.

अ.क्र.	संस्थेचे नांव	पुरवठा	वस्तुचे नांव				कोणास हस्तांतरीत केले दि.
			बेडसिट	चादर	बल्लेकेट	सतरंजी	
1	2	3	4	5	6	7	8
1	नविन मागासवर्गीय मुलांचे शासकीय	प्रादेशिक स्तर	200	99	100	100	1000 क्षमतामधील युनिट क्र.3 साठी खालील साहित्य वर्ग. (सहपत्र H) (पान क्र.57 ते 86)
		मा.आयुक्त स्तर	200	100	100	--	
		एकुण	400	199	200	100	

	वसतिगृह, रसलपुर						1) बेडसिट-300 नग. 2) चादर- 99 नग. 3) ब्लॅकेट- 100 नग. (सोबत-गृहपाल रसलपुर यांना वस्तु वर्ग केल्याचे पत्र)
		वापरात	100	100	100	100	
		शिल्लक	300	99	100	--	या सर्व वस्तु वर्ग करण्यात आलेल्या आहेत.
			बेडसिट	चादर	ब्लॅकेट	सतरंजी	
2	शासकीय निवासी शाळा, निफाड (पि.व)	प्रादेशिक स्तर	100	50	50	50	1000 क्षमता मधील युनिट क्र.3 साठी खालील साहित्य वर्ग.
		मा.आयुक्त स्तर	239	120	120	--	1) बेडसिट- 139 2) ब्लॅकेट- 50
		एकुण	339	170	170	50	सोबत- गृहपाल शासकीय निवासी शाळा, निफाड यांचे वस्तु वर्ग केल्याचे पत्र. (सहपत्र क्र.1) (पान क्र.87 ते 116)
		वापरात	200	170	120	50	
		शिल्लक	199	--	50	--	या सर्व वस्तु वर्ग करण्यात आलेल्या आहेत.
3	मागासवर्गीय मुलांचे शासकीय वसतिगृह, बाभुळगांव	प्रादेशिक स्तर	200	100	100	100	हस्तांतरण. 1) शा.नि.शाळा, बाभुळगांव बेडसिट-260. 2) डॉ.बाबा.आं.जुने वसतिगृह बेडसिट-200
		मा.आयुक्त स्तर	400	200	100	50	चादर. 1) शा.नि.शाळा, बाभुळगांव चादर-60
		गृहपाल स्तर खरेदी	60	60	--	--	2) युनिट-3 चादर-100.
		एकुण	660	360	200	150	3) डॉ.बाबा.आं.जुने वसतिगृह चादर-100 ब्लॅकेट. 1) युनिट क्र.3 ब्लॅकेट-100 (सोबत-गृहपाल यांना वर्ग केल्याचे पत्र) (सहपत्र क्र.ज) (पान क्र.117 ते 174)
		वापरात	200	100	100	150	
		शिल्लक	460	260	100	--	या सर्व वस्तु वर्ग करण्यात आलेल्या आहेत.

4	शासकीय निवासी शाळा, बाभुळगांव, येवला	प्रादेशिक स्तर	200	99	100	100	बेडसिट-200 वर्ग, वरीलप्रमाणे वस्तु मागासवर्गीय मुलांचे शासकीय वसतिगृह, बाभुळगांव ता.येवला येथे वर्ग करण्यात आले.
		मा.आयुक्त स्तर	200	--	120	100 दिनांक 11/09/13 पुणे	
		एकुण	400	159	220	200	(सहपत्र क्र.क) (पान क्र.175 ते 200)
		वापरात	400	99	220	200	
		शिल्लक	--	--	--	--	या सर्व वस्तु वर्ग करण्यात आलेल्या आहेत.

वरीलप्रमाणे रसलसुर (निफाड) व बाभुळगांव (येवला) येथील नवनिर्मित वसतिगृह व शासकीय निवासी शाळा यांना पुरवठा केलेल्या वस्तु दुबार पुरवठा झालेले असून त्या वस्तु पडून नव्हत्या. त्या इतर नविन सुरु झालेल्या 1000 क्षमता येथील युनिट क्र.1 व 3 साठी तसेच निवासी शाळा व जुने वसतिगृह यांना आवश्यकता असल्याने हस्तांतरित करण्यात आल्या. हस्तांतरणाबाबत गृहपाल/मुख्याध्यापक यांचे पत्र तसेच ताब्यात घेतलेबाबत पोहोच व जडसंग्रह नोंदी सोबत सादर.

वरीलप्रमाणे नाशिक विभागात लोकलेखा समितीने परि.2.4.10.1 नुसार तसेच कारणे दाखवा नोटीसीबाबत अनुपालन सादर करण्यात येत असून नाशिक विभागात विभागाने खरेदी केलेल्या वस्तु व आयुक्त स्तरावरील वस्तु जरी दुबार पुरवठा झालेल्या असून, त्या विना वापर पडून राहिलेल्या नाहीत त्या आवश्यक होत्या. तसेच नाशिक विभागाने जी आवश्यक वेळेस बिछाना वस्तुंची खरेदी केली ती वित्तीय मर्यादेच्या अधिन राहूनच केलेली आहे. तरी कृपया, वरीलप्रमाणे खुलासा मान्य होणेस व मा.लोकलेखा समिती परि.2.4.10.1 अनुपालन मान्य होणेस विनंती.

लेखा आक्षेप क्रमांक 2.4.10.1 या आक्षेपाबाबत व कारणे दाखवा नोटीसीबाबत सारांश..

वरील सविस्तर विवेचनावरून खालील महत्वाचे मुद्दे पुनःच सादर करित आहे.

{1} बेडसिट, ब्लेकेट, सतरंजी व चादर यांची दुबार खरेदी झालेलीच नाही.

कारण मुख्यालयाचे आदेश क्रमांक सकसं/शावअनुवगृह/सोसु/ चादर/ प्र.क्र.193/2011 / का.प्र.अ./631 व 632, दिनांक 4/6/2011 नुसार झालेला पुरवठा हा शासकीय वसतीगृहे, अनुदानित वसतिगृहांसाठी आदेशित होता. तो निवासी शाळा व नविन वसतीगृहासाठी नव्हता.

{2} हा पुरवठा आदेश क्रमांक सकसं/शावअनुवगृह/सोसु/चादर/प्र.क्र.193/2011/का-5 सोसु/631 व 632 दिनांक 4/6/2011 चा होता. मात्र प्रत्यक्ष पुरवठा दिनांक 27/3/2012 मध्ये झाला. म्हणजेच आदेश व पुरवठा यात 9 महिन्यांचे अंतर आहे.या दरम्यान मुलांनी झोपावे कसे हा प्रश्न निर्माण झाला असता.

{3} हा पुरवठा आदेश जरी जुन 2011 मध्ये निर्गमित असला तरी प्रत्यक्ष प्राप्त मार्च 2012 मध्ये कार्यालयास प्राप्त आहे.

{4} या आदेशात निवासी शाळेचा व नविन वसतीगृहाच्या पुरवठ्याचा उल्लेख नव्हता. अशा वेळीस निवासी शाळेतील व नविन वसतीगृहातील मुलांना झोपण्यासाठी सुविधा करणे गरजेचे होते व तेच अत्यावश्यक होते. अन्यथा निवासी शाळा व नविन वसतीगृहे सुरुच झाल्या नसते व चांगली योजना अकार्यान्वित राहीली असती. निवासी शाळेचा सुरु करण्याचा आढावा दररोज शासनस्तरावरून घेतला जात होता व सोयी सुविधांबाबत विचारणा केली जात होती.

{5} मा. संचालक, समाज कल्याण, यांच्या दालनात दिनांक 30/5/2011 रोजी झालेल्या बैठकीच्या इतिवृत्तात मुददा क्रमांक 5/6 वर निवासी शाळेसाठी व नवीन वसतिगृहांसाठी चादरी, बेडशीट, गादया, उशा घ्याव्यात, असेच आदेश आहेत.

{6} मा. संचालक, समाज कल्याण, पुणे यांचे पत्र क्र. सकसं/शिक्षण/ शावगृ/सोसु/नवीन वसतिगृह प्रवेश/2010-11/का5अ/926, दिनांक 27/9/2010 अन्वये निवासी शाळा व नविन वसतीगृहासाठी बेडशीट, सतरंजी,चादर व गादया, उश्या खरेदी कराव्यात असे स्पष्ट निर्देश आहेत.

{7} आपल्या निवासी शाळेत व नवीन वसतिगृहात आलेल्या मुलांना सोयी-सुविधा न देणे ही बाब खचितच नियमानुसार, संकेतानुसार नाही. अनु. जातीच्या मुलांना सुविधांपासून वंचित ठेवता येणे योग्य नव्हते. विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी यांनीच वस्तुस्थितीजन्य मागणी दिली होती. त्या मागण्यांच्या आधारे एकत्रित मागणी दिली गेली.

{2} हा पुरवठा आदेश क्रमांक सकसं/शावअनुवगृह/सोसु/चादर/प्र.क्र.193/2011/का-5 सोसु/631 व 632 दिनांक 4/6/2011 चा होता. मात्र प्रत्यक्ष पुरवठा दिनांक 27/3/2012 मध्ये झाला. म्हणजेच आदेश व पुरवठा यात 9 महिन्यांचे अंतर आहे.या दरम्यान मुलांनी झोपावे कसे हा प्रश्न निर्माण झाला असता.

{3} हा पुरवठा आदेश जरी जुन 2011 मध्ये निर्गमित असला तरी प्रत्यक्ष प्राप्त मार्च 2012 मध्ये कार्यालयास प्राप्त आहे.

{4} या आदेशात निवासी शाळेचा व नविन वसतीगृहाच्या पुरवठ्याचा उल्लेख नव्हता. अशा वेळीस निवासी शाळेतील व नविन वसतीगृहातील मुलांना झोपण्यासाठी सुविधा करणे गरजेचे होते व तेच अत्यावश्यक होते. अन्यथा निवासी शाळा व नविन वसतीगृहे सुरुच झाल्या नसते व चांगली योजना अकार्यान्वित राहीली असती. निवासी शाळेचा सुरु करण्याचा आढावा दररोज शासनस्तरावरून घेतला जात होता व सोयी सुविधांबाबत विचारणा केली जात होती.

{5} मा. संचालक, समाज कल्याण, यांच्या दालनात दिनांक 30/5/2011 रोजी झालेल्या बैठकीच्या इतिवृत्तात मुददा क्रमांक 5/6 वर निवासी शाळेसाठी व नवीन वसतिगृहांसाठी चादरी, बेडशीट, गादया, उशा घ्याव्यात, असेच आदेश आहेत.

{6} मा. संचालक, समाज कल्याण, पुणे यांचे पत्र क्र. सकसं/शिक्षण/ शावगृ/सोसु/नवीन वसतिगृह प्रवेश/2010-11/का5अ/926, दिनांक 27/9/2010 अन्वये निवासी शाळा व नविन वसतीगृहासाठी बेडशीट, सतरंजी,चादर व गादया, उश्या खरेदी कराव्यात असे स्पष्ट निर्देश आहेत.

{7} आपल्या निवासी शाळेत व नवीन वसतिगृहात आलेल्या मुलांना सोयी-सुविधा न देणे ही बाब खचितच नियमानुसार, संकेतानुसार नाही. अनु. जातीच्या मुलांना सुविधांपासून वंचित ठेवता येणे योग्य नव्हते. विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी यांनीच वस्तुस्थितीजन्य मागणी दिली होती. त्या मागण्यांच्या आधारे एकत्रित मागणी दिली गेली.

जबाबदारी मुख्यालयावर येते. वैयक्तीकरीत्या प्रादेशिक उपायुक्त, नाशिक यांचा हा स्वयंनिर्णय नाही. त्यामुळे त्यांचेवर दोषारोप करणे वस्तुस्थितीला धरून नाही.

{11} मुख्यालयाने दुबार पुरवठा केल्यामुळे जादा प्राप्त झालेल्या वस्तु त्वरीत गरजेनुसार मा.सहाय्यक आयुक्त स्तरावरून वाटप करण्यांत आलेले आहेत व माल पडून राहिलेला नाही. कोणीही विद्यार्थी सुविधापासून वंचित नाही. किंवा माल देखील पडून नाही.

{12} महत्वाची बाब :- या खरेदीचे देयक हे परस्पर संबंधीत वसतिगृह/निवासी शाळेस गेले व ते परस्पर संबंधीत राज्य हातमाग महामंडळ, औरंगाबाद कडे अदा करण्यांत आलेला आहे. यातील एकही देयक या कार्यालयाच्या रोख नोंदवहीत खर्च नाही.

उपरोक्त खुलाशावरून लेखा आक्षेपाचे व आमच्या नोटीशीतील मुद्द्यांचे संपूर्ण निराकरण झालेले असेलच. मात्र यात पुनःच स्पष्टीकरण आवश्यक असल्यास मी द्यावयास तयार आहे. हे उत्तर मी मला उपलब्ध झालेल्या मर्यादित कागदपत्रांवरून दिलेले आहेत. मला बरीष्ठ कार्यालयाकडून मागणी करून देखील या विषयाबाबतचा पत्रव्यवहार व इतिवृत उपलब्ध झालेले नाहीत.

आपणास पुनःच स्पष्टीकरण सादर करण्याचा हक्क अबाधित राखून मी हा खुलासा सविनय सादर करित आहे. माझा उपरोक्त खुलासा ग्राह्य धरून कुठलीही शिस्तभंगाची कार्यवाही करू नये, ही विनंती.

सहपत्र : पान १ ते २००

आपला विश्वासू,

(आर.एस.कलाल)

(तत्कालीन) प्रादेशिक उपायुक्त,
समाज कल्याण विभाग, नाशिक
सध्याचे कार्यालय.

उपायुक्त तथा सदस्य,
जिल्हा जात प्रमाणपत्र पडताळणी समिती,
नाशिक.

प्रत :- माहितीस्तव सविनय सादर.

- 1) मा.सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय मुंबई-32.
- 2) उपायुक्त, (प्रशासन) समाज कल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे-1.

3) मा. सचिव, विधीमंडळ, महाराष्ट्र शासन मुंबई,

संचालक, समाज कल्याण यांचे अध्यक्षतेखालील क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांची आढावा बैठक
३ चर्च रांड, पुणे- ४११००१.

संचालक, समाज कल्याण यांचे अध्यक्षतेखालील क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांची आढावा बैठक
दिनांक ३० मे २०११ चे इतिवृत्त.

दिनांक ३० मे २०११ रोजी सकाळी ११.३० वाजता संचालक, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे या
विभागाचे विभागीय समाज कल्याण अधिकारी यांचे १०० नवीन शासकीय वसतिगृह / निवासी श
सुरु करणे, प्रवेश प्रक्रिया, बाह्य स्रोताद्वारे सोयी सुविधा पुरविणे इ. मुद्यांव्यतिरिक्त आढावा बैठक आयोजित
आली होती. सदर बैठकीस विभागीय समाज कल्याण अधिकारी पुणे, औरंगाबाद, नागपूर उपस्थित इ
अन्य विभागाचे प्रतिनिधी उपस्थित होते.

सदर बैठकीत खालील विषयांवर सविस्तर आढावा घेण्यात येऊन संचालकांनी करावया
कार्यवाहीबाबतच्या सूचना दिल्या.

अ.क्र	विषय	तपशिल व सूचना	कार्यवाही कोणी करावी.																																																						
१	१०० नवीन शासकीय निवासी शाळा सुरु करणे .	जून २०११ पासून १०० नवीन निवासी शाळा सुरु करावयाच्या असल्याने शासकीय इमारतीत सुरु करावयाच्या निवासी शाळा व भाड्याच्या इमारतीत सुरु करावयाच्या निवासी शाळा याबाबतचा विभाग निहाय खालील प्रमाणे आढावा घेण्यात आला. <table border="1"> <thead> <tr> <th>अ. क्र</th><th>विभाग</th><th>एवढे मजूर कामे</th><th>बांधकाम पूर्ण</th><th>शासकीय इमारती मध्ये सुरु करावयाची संख्या</th><th>भाड्याच्या इमारती मध्ये सुरु करावयाच्या शाळांची संख्या</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>१</td><td>मुंबई</td><td>४</td><td>१</td><td>१</td><td>३</td></tr> <tr> <td>२</td><td>पुणे</td><td>२६</td><td>१०</td><td>१०</td><td>१६</td></tr> <tr> <td>३</td><td>नाशिक</td><td>१२</td><td>३</td><td>३</td><td>९</td></tr> <tr> <td>४</td><td>औरंगाबाद</td><td>१२</td><td>७</td><td>७</td><td>५</td></tr> <tr> <td>५</td><td>अमरावती</td><td>२४</td><td>५</td><td>५</td><td>१९</td></tr> <tr> <td>६</td><td>नागपूर</td><td>१४</td><td>७</td><td>७</td><td>७</td></tr> <tr> <td>७</td><td>कोल्हापूर</td><td>१३</td><td>९</td><td>९</td><td>४</td></tr> <tr> <td>८</td><td>सकल</td><td>१००</td><td>४२</td><td>४२</td><td>५८</td></tr> </tbody> </table>	अ. क्र	विभाग	एवढे मजूर कामे	बांधकाम पूर्ण	शासकीय इमारती मध्ये सुरु करावयाची संख्या	भाड्याच्या इमारती मध्ये सुरु करावयाच्या शाळांची संख्या	१	मुंबई	४	१	१	३	२	पुणे	२६	१०	१०	१६	३	नाशिक	१२	३	३	९	४	औरंगाबाद	१२	७	७	५	५	अमरावती	२४	५	५	१९	६	नागपूर	१४	७	७	७	७	कोल्हापूर	१३	९	९	४	८	सकल	१००	४२	४२	५८	सर्व वि.स.फ. उपसंचालक (शिक्षण)
अ. क्र	विभाग	एवढे मजूर कामे	बांधकाम पूर्ण	शासकीय इमारती मध्ये सुरु करावयाची संख्या	भाड्याच्या इमारती मध्ये सुरु करावयाच्या शाळांची संख्या																																																				
१	मुंबई	४	१	१	३																																																				
२	पुणे	२६	१०	१०	१६																																																				
३	नाशिक	१२	३	३	९																																																				
४	औरंगाबाद	१२	७	७	५																																																				
५	अमरावती	२४	५	५	१९																																																				
६	नागपूर	१४	७	७	७																																																				
७	कोल्हापूर	१३	९	९	४																																																				
८	सकल	१००	४२	४२	५८																																																				

अ.क्र.	विषय	संशोधित व सूचना	संशोधित व सूचना
५	सांघातिक न्याय विभागांतर्गत योजनांमध्ये बदल / सुधारणा करावयाच्या शासन निर्णयाबाबत.	सर्व वित्तकंत्र यांना सांघातिक न्याय विभागांतर्गत योजनांमध्ये बदल / सुधारणा करावयाच्या शासन निर्णयाबाबतचे विषय ठरवून देण्यात आलेले होते. त्यांनी सदरचे प्रस्ताव संपालनालयास / ज्येष्ठ न्यायाधीश आदेशकार संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे यांचेकडे दि.१८ मे २०११ पर्यंत सादर करण्याबाबत सूचना देण्यात आलेल्या होत्या. याबाबतचा खालीलप्रमाणे आढावा घेण्यात आला. पुणे - ५ प्रस्ताव तयार आहेत, उध्दा धरत भावविणार आहेत. औरंगाबाद - ५ पैकी ४ प्रस्ताव अनुसूचित जाती उद्योजक शासने दिल्याचे सांगितले. नागपूर - ३ पैकी २ चर्चिला दिले. नाशिक - ५ प्रस्ताव चर्चिला दिले. लातूर - ५ प्रस्ताव सादर केले. मुंबई - माहिती अभाव जमशेदपूर - ५ प्रस्ताव सादर केले. ज्या विभागाने अद्याप प्रस्ताव सादर केलेले नाहीत त्यांनी दोन दिवसात भर्ती / मुख्यालयास सादर करावेत.	सर्व वि.स.क.अ उपसंचालक (शिक्षण)
६	याहयस्त्रोताद्वारे सोई सुविधा पुरविणे.	जून २०११ पासून सुरु होणा-या १०० नवीन शासकीय परसतिगृहे व निवास शाळांमध्ये याहयस्त्रोताद्वारे सोयी सुविधा पुरविल्याबाबतचा प्रस्ताव शासनास सादर करावयाचा असल्याने सर्व विभागीय कार्यालयांकडून कार्यकारी मागणी प्रपत्र अ.स.क.४.२ याकरी माहिती भावविण्यात आली होती. याबाबतचा आढावा घेण्यात आला. संबंधित एजन्सीने याबाबतची सविस्तर माहिती बैठकीत दिली. व सर्व विभागीय कार्यालयांकडून मिळालेले वगळे / भागणी प्रपत्र बैठकीत भरून घेतले. या उपरिष्ठित सर्व विभागीय समान कल्पान अधिकाारी यांनी त्यांच्या अधिकारक्षेत्रातील सर्व परसतिगृहा सविस्तर जावयाचे येऊन (याहयस्त्रोता, निवासी शाळांमध्ये) सोयीस आवश्यकतेनुसार जगाती कोणत्या कर्मचाऱ्यांची आवश्यकता भरताना आहे. निवासी शाळा प्रस्ताव याहयस्त्रोता याहय-भारत उदा. निवृत्ती, पेंशन वगैरे आवश्यक कर्मचाऱ्या.	सर्व वि.स.क.अ उपसंचालक (शिक्षण)
१	सर्व शासकीय शाळा	सर्व शासकीय शाळा या व ३ लोकशाही शाळा यांना याहयस्त्रोता याहय-भारत उदा. निवृत्ती, पेंशन वगैरे आवश्यक कर्मचाऱ्यांची आवश्यकता भरताना आहे. निवासी शाळा प्रस्ताव याहयस्त्रोता याहय-भारत उदा. निवृत्ती, पेंशन वगैरे आवश्यक कर्मचाऱ्यांची आवश्यकता भरताना आहे. निवासी शाळा प्रस्ताव याहयस्त्रोता याहय-भारत उदा. निवृत्ती, पेंशन वगैरे आवश्यक कर्मचाऱ्यांची आवश्यकता भरताना आहे.	सर्व वि.स.क.अ उपसंचालक (शिक्षण)

विवरण	तपशिल व सूचना	आदेश क्रमांक दिनांक																																																						
० नवीन शासकीय वसतिगृह सुरु जे.	जून २०११ पासून १०० नवीन शासकीय वसतिगृह सुरु करावयाचे असल्याने शासकीय इमारतीत सुरु करावयाची वसतिगृहे व भाड्याच्या इमारतीत सुरु करावयाची वसतिगृहे याबाबतचा विभाग निहाय खालील प्रमाणे आढावा घेण्यात आला. <table border="1"> <thead> <tr> <th>अ. क्र.</th><th>विभाग</th><th>एकूण मंजूर कामे</th><th>बांधकाम पूर्ण</th><th>शासकीय वसतिगृहा मध्ये सुरु करावयाची संख्या</th><th>भाड्याच्या वसतिगृहा मध्ये सुरु करावयाची संख्या</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>१</td><td>मुंबई</td><td>८</td><td>३</td><td>२</td><td>६</td></tr> <tr> <td>२</td><td>पुणे</td><td>११</td><td>१४</td><td>१४</td><td>५</td></tr> <tr> <td>३</td><td>नाशिक</td><td>११</td><td>६</td><td>६</td><td>५</td></tr> <tr> <td>४</td><td>औरंगाबाद</td><td>१४</td><td>११</td><td>११</td><td>३</td></tr> <tr> <td>५</td><td>अमरावती</td><td>१४</td><td>९</td><td>९</td><td>५</td></tr> <tr> <td>६</td><td>नागपूर</td><td>१७</td><td>८</td><td>९</td><td>८</td></tr> <tr> <td>७</td><td>लातूर</td><td>१७</td><td>१२</td><td>१२</td><td>५</td></tr> <tr> <td></td><td>एकूण</td><td>१००</td><td>६३</td><td>६३</td><td>३७</td></tr> </tbody> </table> खालील पैकी पुणे विभागात ११, औरंगाबाद विभागात ७ शासकीय वसतिगृहे सुरु झालेली आहेत. या अनुषंगाने संश्लक्षणी खालील प्रमाणे सूचना दिल्या. - भाड्याच्या इमारतीत सुरु करावयाच्या निवासी शाळा / शासकीय वसतिगृहांचे प्रस्ताव शासन निर्णयातील अटी व शर्तीनुसार त्याच ठिकाणी सुरु करणे अपेक्षित असल्याने याबाबतचे प्रस्ताव ४ दिवसाचे आत संचालनालयास खास दृतामूर्फत सादर करावेत. - जी बांधकामे सुरु आहेत ती पाठपुरावा करून प्राधान्याने पूर्ण करून घेण्यात यावीत. - अहमदनगर व जालना तसेच इतर जिल्ह्यांतील भाड्याच्या इमारतीबाबतच्या न्यायालयीन प्रकरणाबाबतची कार्यवाही संबंधित वि.स.क.अ यांनी स्वतः लक्ष घालून, पाठपुरावा करून तात्काळ निकाली काढावीत. - व्या. भेदी महोदयांच्या निर्देशानुसार शासकीय इमारतीमध्ये प्राधान्याने मुलींसाठी वसतिगृहे सुरु करण्यास प्राधान्य देण्यात येईल. याबाबतचे प्रस्ताव संचालनालयाने तयार करून शासनास सादर करावेत. - मुंबई व अहमदनगर जिल्ह्यांमध्ये अमरावती येथे मुलींच्या वसतिगृहासाठी प्राधान्याने मुलींसाठी वसतिगृहे सुरु करण्यास प्राधान्य देण्यात येईल. याबाबतचे प्रस्ताव संचालनालयास सादर करण्यात येईल. अहमदनगर जिल्ह्यामध्ये मान्यतेस्तव तात्काळ शासनास सादर करावेत.	अ. क्र.	विभाग	एकूण मंजूर कामे	बांधकाम पूर्ण	शासकीय वसतिगृहा मध्ये सुरु करावयाची संख्या	भाड्याच्या वसतिगृहा मध्ये सुरु करावयाची संख्या	१	मुंबई	८	३	२	६	२	पुणे	११	१४	१४	५	३	नाशिक	११	६	६	५	४	औरंगाबाद	१४	११	११	३	५	अमरावती	१४	९	९	५	६	नागपूर	१७	८	९	८	७	लातूर	१७	१२	१२	५		एकूण	१००	६३	६३	३७	सर्व विभाग उपसंचालक (शिक्षण)
अ. क्र.	विभाग	एकूण मंजूर कामे	बांधकाम पूर्ण	शासकीय वसतिगृहा मध्ये सुरु करावयाची संख्या	भाड्याच्या वसतिगृहा मध्ये सुरु करावयाची संख्या																																																			
१	मुंबई	८	३	२	६																																																			
२	पुणे	११	१४	१४	५																																																			
३	नाशिक	११	६	६	५																																																			
४	औरंगाबाद	१४	११	११	३																																																			
५	अमरावती	१४	९	९	५																																																			
६	नागपूर	१७	८	९	८																																																			
७	लातूर	१७	१२	१२	५																																																			
	एकूण	१००	६३	६३	३७																																																			

विषय	नियमित व सुचना	कार्यवाही
	९. वेद शास्त्राची मधीक शिष्याद्वारे ज्ञान न पत्त्याची नक्कल न. ३.५१ कांटी पत्ती असून, गवदरया स्थान भेदा न द्वालयामुळे ना शासनास त्या त्या वली परम करणे आवश्यक होत त्याचि तद्दी कार्यवाही न शास्त्राने गावावतच्या वसुलीच्या कार्यवाहीची सहाय्यता तात्काळ संचालनालयास सादर करावी. १०. हांगली जिल्ह्यातील २९ महाविद्यालयांना वसुली वसुलीच्या मर्यादा न लावता निधीच्या २५.२२ लाख पत्ती जादा रक्कम अदायी वली आहे. सावावतच्या वसुलीची प्रगती मुख्यालयास तात्काळ अवगत करावी. ११. वसतिगृह चालविणे व खोपणे याबाबतही लेखापरिक्षण अहवालत आधी घेण्यात आलेला आहे. सदरचा अक्षेप वसतिगृह बांधण्यामध्ये होत असलेला खर्च, स्वयंसेवी संस्थांनी चालविलेल्या वसतिगृहामध्ये शासन निर्णयाप्रमाणे आवश्यक त्या सोई सुविधा उपलब्ध न झाल्याचे लेखा परिक्षणाने नमूद केलेले आहे. याबाबतची सहाय्यती मुख्यालयास तात्काळ सादर करण्यात यावी.	सर्व विलंबित/ उपसंचालक (शिक्षण) / संचालक (शिक्षण)
	याशिवाय खालील मुद्दे अतिशय गंभीर स्वरूपाचे असून याबाबतची पूर्तता / योग्य ती कार्यवाही त्वरीत करण्याबाबत मा. संचालक यांनी सूचना दिल्या. १) जादा दराने लेखा साहित्य इतराकडे : - लेखापरिक्षण आक्षेपानुसार १३ शासकीय वसतिगृहांना ५.८२ लाख पत्रदया जादा रक्कमेची अदायी प्रतर्दी आहे. ही अदायी किरकोळ किमतीच्या २-३ पट जादा तसेच आपले किमतीपेक्षा जादा दराने केलेली आहे लेखा लेखापरिक्षणात नरी १३ वसतिगृहांची घाचणी झाल्याचे नमूद असले तरी आपल्या अभिप्रेत्याखालील सर्व वसतिगृहांच्या अदायी बाबतची तपासणी करून याबाबत झालेल्या वसुलीचा अहवाल तात्काळ मुख्यालयास सादर करावा. २) शीकक व छपाई क्षेत्र सोयी तसेही शासन दर वसतिगृहांनुसार विभागीय स्तरावर झालेली आहे अस असलेला शासन दर वसतिगृहांनुसार नमूद करण्यात आलेल्या अटी व शर्तीनुसार सदरची खोबी पुरवठादारकडून इतकी नमूदवाचे लेखा परिक्षणात नमूद केले आहे. ते भरे घालीतप्रमाणे १. शीकक नमूदवाचे सोयी स्थिती २. छपाई सोयी स्थिती ३. इतरांप्रमाणे व सोयीचा सुरक्षा वातावरणीत सदर यंत्र पुरवठादारकडून नमूद केलेल्याबाबत	सर्व विलंबित/ उपसंचालक (शिक्षण) / संचालक

विवरण	तपशिल व सूचना	कार्यकारी कोमा फराबो.
	याबाबत काही ठिकाणी रक्कम रोखून ठेवलेली आहे तबकी झालेल्या अनियमिततेबाबत अद्याप कार्यवाही झालेली दिसून येत नाही. तरी याबाबतच्या सद्यस्थितीचा अहवाल मुख्यालयास त्वरीत सादर करण्यात यावा. 3) विद्युत जनित्र (जनरेटर) व पाणी शुद्धीकरण यंत्र : - सदर यंत्रांचा पुरवठा अटी व शर्तीनुसार झालेला नसल्याने, विद्यार्थ्यांना योग्य सुविधा उपलब्ध करून देण्याचा हेतू सफल झाला नाही असा अक्षेप लेखी परीक्षेला नोंदविलेला आहे. तरी याबाबत जनरेटरसाठी रॉकेल उपलब्ध करून देण्याची कार्यवाही आपल्या स्तरावरून करण्यात यावी व सदरची यंत्रे कार्यरत असल्याबाबतचा अहवाल तात्काळ संचालनालयास सादर करण्यात यावा. चरील प्रमाणे अर्धविक अनियमितता मुलांचे अनुकूलन अहवाल दोन दिवसांत संचालनालयास सादर करण्यात यावेत अन्यथा संबंधित जिल्ह्याच्या अधिकाऱ्यांना जबाबदार धरण्यात येऊन त्यांचेविरुद्ध कार्यवाही प्रस्तावित करण्यात येईल याची दक्षता घ्यावी असा सूचना देण्यात आल्या.	उपसंचालक (शिक्षण)
खात्यांतर्गत लेखापरीक्षा -	खात्यांतर्गत लेखापरीक्षणासाठी शासनाने विभागणी स्तरावर सन २००६ पासून संस्थापकांचे स्वतंत्र भेदे निर्माण केलेली असून या पात्रावरमार्फत वाराकपाच्या लेखापरीक्षणाची पादरी / नियम संस्थापकांच्या वेळोवेळी ठरवून दिलेली आहेत. परंतु त्यानुसार कार्यवाही होत असल्याचे दिसून येत नाही. त्याबाबत अनेक वेळा सूचना देण्यात आल्या तरी याबाबतची सद्यस्थिती गळविलेली जात नाही. त्याबाबत लेखा समितीला समर्पण देणे आवश्यक होते. तरी संचालनालयाच्या सूचनेप्रमाणे खात्यांतर्गत लेखापरीक्षण संचालनालयास देवता घेण्यात यावी व तसे अहवाल तात्काळ संचालनालयास सादर करावे. समस्त सहाय्यक संचालक, सहाय्यक लेखाधिकारी, सहाय्यक सहाय्यक व शिपाई ही भेदे लेखापरीक्षण करतील अशी सूचना देण्यात आली होती किंवा भेदे भरलेली आहेत किंवा किती भेदे भरलेली आहेत याबाबत सविस्तर आदेशांचा घेऊन अहवाल संचालनालयास सादर करण्यात यावा असा सूचना देण्यात आल्या.	सर्व विसयक उपसंचालक (लेखा)

उपपत्र	विभागानुसार विवरण	क्रमांक
महाराष्ट्र सरकार		१०००
शिक्षण विभाग		१०००
सर्वोपनिषत्त.		१०००
महाराष्ट्र सरकार		१०००
शिक्षण विभाग		१०००
सर्वोपनिषत्त.		१०००
महाराष्ट्र सरकार		१०००
शिक्षण विभाग		१०००
सर्वोपनिषत्त.		१०००
महाराष्ट्र सरकार		१०००
शिक्षण विभाग		१०००
सर्वोपनिषत्त.		१०००
महाराष्ट्र सरकार		१०००
शिक्षण विभाग		१०००
सर्वोपनिषत्त.		१०००
महाराष्ट्र सरकार		१०००
शिक्षण विभाग		१०००
सर्वोपनिषत्त.		१०००
महाराष्ट्र सरकार		१०००
शिक्षण विभाग		१०००
सर्वोपनिषत्त.		१०००
महाराष्ट्र सरकार		१०००

होवतो सवाचे आभार मानून वेळोवेळी कामकाज संपादन होत आहे.

सहाय्यी -

(१५५ रुपय आरंभ)

सहाय्यी, सहाय्यी सहाय्यी

सहाय्यी सहाय्यी

५. सहाय्यी सहाय्यी सहाय्यी सहाय्यी सहाय्यी

सहाय्यी सहाय्यी सहाय्यी सहाय्यी

सहाय्यी सहाय्यी सहाय्यी सहाय्यी

सहाय्यी सहाय्यी सहाय्यी सहाय्यी

सहाय्यी सहाय्यी सहाय्यी सहाय्यी

सहाय्यी सहाय्यी

सहाय्यी सहाय्यी सहाय्यी सहाय्यी

सहाय्यी सहाय्यी सहाय्यी सहाय्यी

सहाय्यी सहाय्यी सहाय्यी सहाय्यी

सहाय्यी सहाय्यी सहाय्यी सहाय्यी

सहाय्यी सहाय्यी सहाय्यी सहाय्यी

सहाय्यी सहाय्यी सहाय्यी सहाय्यी

अत्यंत तातडीची बैठक
दिनांक १९.९.२०११

वि. व. क. बाबत
क्र. ३७३९
दिनांक २९/९/११

क्र.: सकसं/शावगृ/बैठक/२०११-१२/का-५अ/ ९३८
समाज कल्याण संचालनालय
महाराष्ट्र राज्य, पुणे
दिनांक : १५ सप्टेंबर २०११

प्रति,
विभागीय समाज कल्याण अधिकारी (सर्व)

विषय : दिनांक १९.०९.२०११ रोजी शासकीय वसतिगृह बाबतची तातडीची बैठक

उपरोक्त विषयांन्वये मा. संचालक महोदयांच्या अध्यक्षतेखाली दिनांक १९.९.२०११ रोजी ११.३० वाजता त्याच्या दालनात अत्यंत तातडीची बैठक आयोजित करण्यात येत आहे.

दिनांक १४.९.२०११ रोजी मा. मंत्री, सामाजिक न्याय व व्यसनमुक्ती प्रचार आणि मा. सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग यांच्या समवेत मुंबई शहरातील सर्व शासकीय वसतिगृहांची भोजन ठेकेदाराचे देयके माहे एप्रिल २०११ पासून आर्थिक तरतूदी अभावी अद्याप आदा केले नसल्याने अन्नपूर्णा महिला संस्था यांनी मा. मंत्री महोदय यांचेकडे तक्रार केलेली आहे.

त्या अनुषंगाने मा. मंत्री, सामाजिक न्याय व व्यसनमुक्ती प्रचार आणि मा. सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग यांनी तीव्र स्वरूपात नाराजी व्यक्त करून राज्यातील कोणत्याही वसतिगृहांची देयके प्रलंबित राहणार नाही असे आदेशीत केले आहे. याबाबत आपल्या विभागातील जिल्हानिहाय व वसतिगृहनिहाय सद्यस्थितीची वस्तुस्थितीनिष्ठ माहिती सविस्तर सादर करावी.

या अनुषंगाने खालील विषयांच्या माहितीसह आपण स्वतः उपस्थित राहावे.

- १) सन २०१०-११ या वर्षातील आहार खर्चाबाबीवरील प्रलंबित रकमा सन २०११-१२ मध्ये अदा केल्याबाबत वसतिगृहनिहाय व जिल्हानिहाय विभागाची संकलित माहिती सादर करावी.
- २) यापुर्वी २६.०७.२०११ च्या शासन निर्णयानुसार जादा लागणारी तरतूदीची माहिती मोगम स्वरूपाची सादर केली असल्याने याबाबत प्रत्यक्षात बाबनिहाय लागणारी तरतूदीची माहिती लेखाशिर्षनिहाय आणि वसतिगृह निहाय व जिल्हानिहाय विभागाची संकलित सादर करावी. (अ. पोटभर जेवण म्हणजेच आहार खर्च, ब. निर्वाह भत्ता अ. क्र.७ ते २१, क. सामुग्री पुरवठा)
- ३) सन २०११-१२ या वर्षाकरीता निवासी शाळेकरीता बाबनिहाय तरतूद वसतिगृहनिहाय व जिल्हानिहाय विभागाची संकलित माहिती सादर करावी.
- ४) अद्याप जी शासकीय वसतिगृहे (१०० शासकीय वसतिगृहे) सुरू केलेली नाहीत ती तात्काळ सुरू करून त्याबाबत वसतिगृहनिहाय व जिल्हानिहाय विभागाची संकलित माहिती सादर करावी.
- ५) घरकुल योजनेचा दिनांक १७.०९.२०११ अखेर पर्यंतचा (साप्ताहिक अहवाल) बांधकामाचा प्रगती अहवाल सोबतच्या प्रपत्रात सादर करावा.

मा. संचालक महोदय यांच्या मान्यतेने

संचालक, समाज कल्याण
महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचेकरिता

वाचा : १. शासन निर्णय क्र. बीसीएच-१०८२/१०३८५/(३८)/बीसीब्यु-४ दि. १६ मे १९८८

२. शासन निर्णय, क्र. बीसीएच-२००२/प्र.क्र./२६८/मावक-४ दि. ४ जुलै २०

३. शासन निर्णय, सामाजिक न्याय विभाग क्र. बीसीएच-२००८/प्र.क्र. १३४/गा दि. २०/४/२०११

४. महाराष्ट्र शासन उद्योग संचालनालय मुंबई परिपत्रक क्र. उसं/भाखसं/दरनिशिचती/(०७)/२०१०-११/बी ५७५१ दि. २९/३/२०११

क्र.: सकसं/शा. व अनु.व.गृह/सोसु/बेडशिट/प्र.क्र. १८२/२०११/का-५अ/६३९ दिनांक ४/६/२०११

आ दे श

१. संदर्भ क्र. १ व २ चे शासन निर्णयानुसार शासकीय व अनुदानित वसतिगृहांसाठी सोयी सुविधांबाबत शासन निर्णयात नमूद वस्तुंचा पुरवठा करण्यासाठी क्षेत्रीय अधिका-यांकडून विविध बैठकामध्ये मागणी करण्यात आली आहे.

२. संदर्भ क्र. ३ च्या शासन निर्णयानुसार शासकीय व अनुदानित वसतिगृहासाठी एकूण तीन वस्तुंची खरेदी करण्याबाबत मंजूरी दिली आहे. या मंजूरी आदेशामध्ये नमूद वस्तुंची रांगव्या. वस्तुंचे दर व एकूण खरेदीची रक्कम व वस्तुं कोणाकडून खरेदी करण्यात याव्यात या संस्था निश्चित करून दिल्या असून त्यांचेकडून वस्तु खरेदीस मान्यता दिली आहे.

३. संदर्भ क्र. ४ नुसार मे. महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादीत, पहिला मजला वाशानी चेंबर्स, ४७, सर विठ्ठलदास ठाकरसी मार्ग, मुंबई-४०० ०२० यांचे शासकीय व निमशासकीय संस्थांसाठी बेडशिट या वस्तुंचे पुरवठ्याचा दरकार मंजूर आहे. आणि त्यानुसार त्यांचेकडून संदर्भ क्र. ३ वरील शासन निर्णया अन्वये बेडशिट खरेदीस मंजूरी देण्यात आली आहे.

४. त्यास्तव, संचालक, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे हे खालील तक्त्यामध्ये दर्शविल्याप्रमाणे त्या-त्या विभागातील शासकीय व अनुदानित वसतिगृहासाठी संदर्भ क्र. ३ च्या शासन निर्णयान्वये मंजूर वस्तुंपैकी बेडशिट या वस्तुंचा पुरवठा करण्याचे आदेश मे. महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ, मर्यादीत मुंबई यांना खालील अटी व शर्तीच्या अधिन राहून देत आहेत.

अ. क्र.	विभाग	बेडशिटचे वसतिगृह पोहोच दर (vat, कर व वाहतूक धरून) रुपये	पुरवठ्याच्या वस्तुंची एकूण संख्या			एकूण किंमत रक्कम रुपये
			शासकीय वसतिगृहां करिता मंजूर संख्या	अनुदानित वसतिगृहां करिता मंजूर संख्या	एकूण मंजूर संख्या	
१	मुंबई	३०५.१९ प्रति बेडशिट (अंधरणे)	२,०००	१२,४४४	१४,४४४	४४०८१६४.३६
२	नाशिक		३,०००	४५,०००	४८,०००	१४६४९१२०.००
३	पुणे		४,०००	२७,०००	३१,०००	९४६०८९०.००
४	अमरावती		५,०००	३४,३५४	३९,३५४	१२०१०४४७.२६
५	नागपूर		२,०००	२७,६७०	२९,६७०	९०५४९८७.३०
६	औरंगाबाद		४,०००	१६,५३२	२०,५३२	६२६६१६१.००
७	लातूर		२,०००	३१,०००	३३,०००	१००७१२७०.००
	एकूण		२२,०००	१९४,०००	२१६,०००	६५९२१०४०.००

(अक्षरी रुपये सहा कोटी एकोणसाठ लाख एकवीस हजार चाळीस फक्त)

अटी व शर्ती

- १) पुरवठादार संस्था यांना दरकरार व शासन निर्णयातील अटी व शर्तीनुसार वस्तुंचा पुरवठा करणे मान्य असल्याबाबत संचालक, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचेशी संपर्क साधून रु.१००/-चे मुद्रांक पेपरवर करारनामा आठ दिवसांचे आत करून द्यावा लागेल, त्याचा खर्च पुरवठादार संस्थेस करावा लागेल.
- २) वरील तक्त्यात दर्शविलेल्या पुरवठा करावयाच्या एकूण वस्तुच्या संख्येत बदल होऊ शकतो त्याप्रमाणे पुरवठादार संस्थेस वस्तुंचा पुरवठा करावा लागेल.
- ३) वरील तक्त्यात दर्शविलेल्या वस्तुंचा पुरवठा हा शासकीय व अनुदानित वसतिगृह पोहोच करावयाचा आहे. शासकीय वसतिगृहाचे नाव, पत्ता, मान्य संख्या, पुरवठा करावयाच्या वस्तुंची संख्या विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी व अनुदानित वसतिगृहांचे नाव, पत्ता, मान्य संख्या, पुरवठा करावयाच्या वस्तुंची संख्या समाज कल्याण अधिकारी गट-अ, जिल्हा परिषद यांचे कडून प्राप्त झाल्यानंतर पुरवठादार संस्थेस देण्यात येईल. सदर माहिती प्राप्त झाल्याच्या दिनांकापासून सहा आठवड्यांचे आत वस्तुंचा पुरवठा स्वखर्चाने वसतिगृह पोहोच करावा लागेल. यासाठी कोणताही वेगळा वाहतूक खर्च पुरवठादार संस्थेस देण्यात येणार नाही.
- ४) शासन निर्णय दि.२०/४/२०११ नुसार बेंडशिटचे मंजूर दर रु. ३०५.१९ प्रती बेंडशिट असून आकार ६०" x ९०" आहे. या मंजूर दरामध्ये vat, विक्रकर, उत्पादन शुल्काचा समावेश आहे. तसेच दर वसतिगृह पोहोच आहेत.
- ५) पुरवठा करणाऱ्या संस्थेने बेंडशिटचे ८ नमुने संचालक, समाज कल्याण, पुणे यांचेकडून आठ दिवसांचे आत प्रमाणित करून घ्यावेत व त्यापैकी प्रमाणित केलेले पाच नमुने परत घेऊन जावेत. वस्तुंचा पुरवठा शासकीय वसतिगृहात करतांना संबंधित वसतिगृहाचे गृहपाल/अधिक्षक/संस्था प्रमुख यांना प्रमाणित केलेले नमुने दाखवून त्यानुसारच वस्तुंचा पुरवठा करावा लागेल.
- ६) पुरवठा करणाऱ्या संस्थेने वसतिगृहाचे गृहपाल/अधिक्षक/संस्थाप्रमुख यांचेकडून वस्तु मिळाल्या पोहोच पावती परिशिष्ट-अ मध्ये तीन प्रतीत प्राप्त करून घ्यावी. त्यापैकी एक प्रत डिलेवरी चलनासह सर संचालनालयास सादर करावी लागेल. दोन प्रती विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी / समाज कल्याण अधिकारी गट-अ, जिल्हा परिषद यांचेकडे सादर कराव्यात. याशिवाय वसतिगृहाच्या पोहोच पावत्यावर समाज कल्याण अधिकारी गट-अ, जिल्हा परिषद यांची प्रतिस्वाक्षरी घेऊन त्यांच्यामार्फत संचालनालयास देयकाची १०% रक्कम अकरातांना सादर करावी लागेल.
- ७) पुरवठा करणाऱ्या संस्थेमार्फत प्रत्यक्ष पुरवठा केलेल्या वस्तुंपैकी प्रत्येक विभागातून दोन शासकीय व १ अनुदानित वसतिगृहातील) नमुने पुरवठादार संस्थेचा प्रतिनिधी व विभागीय समाज कल्याण अधिकारी यांनी एकत्रितरित्या प्राप्त करून संचालनालयास सादर करतील. सदर वस्तुंचे न संचालनालयामार्फत प्राधिकृत शासकीय प्रयोगशाळा संस्थेकडे तपासणीसाठी पाठविण्यांत येतील. २ नमुना तपासणीचा खर्च पुरवठादार यांना करावा लागेल.

८) गृहपाल / अधीक्षक / संस्थाप्रमुख यांचेकडून पुरवठा करणा-या संस्थेने पुरवठा केलेल्या सर्व वस्तुंच्या पुरवठ्याचे देयक परिशिष्ट अ मध्ये पोहोच पावती प्रमाणपत्र व डिलेवरी चलनसह संचालनालयास प्राप्त झाल्यानंतर एक महिन्यांत ९०% आणि सर्व काम समाधानकारक पुर्ण झाल्यानंतर तसेच पुरवठा करण्यांत आलेल्या वस्तुंपैकी वरील अ.क्र.७ मध्ये नमूद केल्यानुसार प्राप्त केलेल्या नमुन्यांचा प्रयोगशाळा तपासणी अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर त्यात कोणतीही तफावत नसल्याची खात्री झाल्यानंतर १०% रक्कम संचालनलायामार्फत अदा करण्यात येईल.

पुरवठा केलेल्या बेडशिटच्या देयकाची ९०% व १०% रक्कम अदा करतांना देय होणारा आयकर नियमानुसार कपात केला जाईल.

९) पुरवठा करणा-या संस्थेस बेडशिटच्या पुरवठ्याचे देयक अदा करतांना काही अपरिहार्य कारणास्तव विलंब झाल्यास विलंबाबाबत सदर देयकावर व्याजाची आकारणी करता येणार नाही किंवा त्यासाठी न्यायालयात दाद मागता येणार नाही .

१०) पुरवठा करणा-या संस्थेची कार्यक्षमता (Performance) बरोबर नसल्याचे वारंवार आढळून आल्यास, कोणतेही कारण न कळविता पुरवठ्याचे आदेश रद्द करून दर करार असलेल्या दुसऱ्या संस्थेला पुरवठा आदेश देण्यांत येतील.

११) पुरवठा करणा-या संस्थेमार्फत वस्तुंचा पुरवठा विहित कालावधीमध्ये न झाल्यास उशीरा पुरवठा केलेल्या वस्तुंच्या किंमतीवर शासन पर्चेस मॅन्युअल मधील तरतूदीनुसार तसेच १/२% प्रति आठवडा प्रमाणे दंड आकारला जाईल व त्याची कमाल मर्यादा खालीलप्रमाणे राहिल.

अ.) पुरवठा कालावधीमध्ये पुरवठा न केलेल्या वस्तुंची किंमत एक लाखापेक्षा कमी असेल तर अशा किंमतीच्या १०% दंड

ब.) पुरवठा कालावधीमध्ये पुरवठा न केलेल्या वस्तुंची किंमत एक लाखापेक्षा जास्त असेल तर अशा किंमतीच्या ५% दंड

१२) पुरवठादार संस्थेने शासनाने मंजूर केलेले दरपत्रकाप्रमाणे सर्व बाबींची खात्री करून देयक सादर करावे लागेल. यानंतर त्यात तफावत आढळल्यास जास्तीची रक्कम पुरवठादार संस्थेने या विभागास परत करावी लागेल.

१३) पुरवठादार संस्थेने शासन निर्णयातील, दरकरारातील तसेच पुरवठा आदेशातील सर्व अटी व शर्ती काटेकोरपणे पालन करणे बंधनकारक राहिल. यापैकी कोणत्याही अटी व शर्तीचा पुरवठादाराने भंग केल्यास त्यांच्या विरुद्ध यथोचित कायदेशीर कारवाई करण्यांत येईल.

१४) वस्तुंचा पुरवठा आदेशात आवश्यकतेप्रमाणे जिल्हानिहाय / वसतिगृहनिहाय विभागांतर्गत बदल करण्याचे अधिकार विभागीय समाज कल्याण अधिकारी यांना व विभागाबाहेर बदल करण्याचे अधिकार संचालक, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना राहतील.

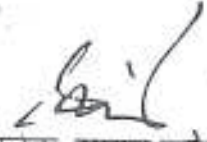
१५) वस्तुंची संख्या कमी /अधिक करणे व पुरवठ्याचे ठिकाणात बदल करण्याचे अधिकार संचालक समाज कल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना राहतील.

१६) पुरवठा करण्यात आलेली वस्तु खराब असल्याचे वसतिगृहाचे गृहपाल / अधीक्षक / संस्था प्रमुख / संबंधित विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी / समाज कल्याण अधिकारी गट-अ जिल्हा परिषद यांनी वस्तु पोहोच झाल्यापासून १५ दिवसाचे आत पुरवठादार संस्थेस कळविल्यास सदर खराब वस्तु पुरवठादार यांनी स्वखर्चाने त्वरित बदलून द्यावी लागेल.

५. सदर पुरवठ्याचा खर्च सन २०११-१२ या वर्षात शासकीय व अनुदानित वसतिगृहाच्या सोयी सुविधेत वाढ या योजनेअंतर्गत उपलब्ध होणा-या तरतूदीतून भागविण्यात येईल.

लेखाशिर्ष : २२२५-अनु.जाती, अनु.जमाती व इतर मागासवर्गीयांचे कल्याण, ०३-मागासवर्गीयांचे कल्याण, ८०-सर्वसाधारण, ८००-इतर खर्च (०१)(०६) मागासवर्गीय शैक्षणिक संस्थांवरील सोयीसुविधा वाढवणे, ३१-सहाय्यक अनुदाने वेतनेतर, मागणी क्र.एन-३ (२२२५-३३३-१)

६. सदर आदेशाची अंमलबजावणी तात्काळ करण्यांत यावी.

संचालक, समाज कल्याण
महाराष्ट्र राज्य, पुणे - १.

प्रतिलिपी माहितीस्तव संविनय सादर

१. मा. सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२

२. मा. महालेखाकार, महाराष्ट्र, मुंबई/नागपूर

प्रतिलिपी माहिती व पुढील कार्यवाहीस्तव रवाना

१. उपसंचालक(नियोजन) समाज कल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे - १.

२. उपसंचालक(लेखा/खर्चमेळ/ले.प.) समाज कल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे - १.

३. विभागीय समाज कल्याण अधिकारी (सर्व) नाशिक

४. विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी (सर्व)

५. समाज कल्याण अधिकारी गट-अ जिल्हा परिषद(सर्व)

६. मे. महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ, मर्यादीत मुंबई

५. आदेश नस्ती

संचालक, समाज कल्याण
महाराष्ट्र राज्य, पुणे - १.

परिशिष्ट-अ

(पोहोच पावती व प्रमाणपत्र)

- १) वसतिगृहाचे नाव व पत्ता -----

 २) प्राप्त वस्तुचे नाव- -----
 ३) वस्तु कोणाकडून प्राप्त झाले-----
 ४) प्राप्त वस्तुची संख्या(अंकी व अक्षरी)-----
 ५) वस्तु प्राप्त दिनांक - / / २०११ वेळ-----
 ६) दिलेव्हीर चालन क्रमांक व दिनांक -----

प्रमाणित करण्यात येते की, आमच्या वसतिगृहाची मान्य संख्या ----- आहे. त्यासाठी आवश्यक असलेली ----- नग बेडशिट ही वस्तु संचालक समाज कल्याण महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे आदेश क्र.सकसं/शा.व अनु.व.गृह/सोसु/बेडशिट/प्र.क्र. /२०११/का-५अ/ दि. /५/२०११ नुसार ----- नग चांगल्या स्थितीत असल्याने स्विकारले व ----- नग चांगले नसल्यामुळे स्विकारले नाहीत. सबब वस्तुबाबत काही तक्रार नाही .

तसेच पुढे असेही प्रमाणित करण्यांत येते की, सदर प्राप्त झालेल्या वस्तुची नोंद या वसतिगृहाचे अंथरुण-पांघरुण नोंदवही मध्ये पान क्र.----- वर दि.----- रोजी घेण्यांत आली आहे. सदर प्राप्त झालेली बेडशिट या वस्तुचा उपयोग वसतिगृहातील प्रवेशित मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांकरीता करण्यात येईल असे उपयोगिता प्रमाणपत्र देत आहे.

ठिकाण -----

सही-----

दिनांक- / / २०११ .गृहपाल/अधिक्षक/संस्था प्रमुखाचे नाव-----
 वसतिगृह/संस्थेचा शिक्का-----

प्रतिस्वाक्षरी

संबंधित विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी / समाज कल्याण अधिकारी गट-अ जिल्हा परिषद

- टिप- १)गृहपाल/अधिक्षक/संस्था प्रमुखांने तीन प्रतीत वरील पोहोचपावती द्यावी
 २)लागू नसेल ते खोडावे
 ३)संबंधित विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी / समाज कल्याण अधिकारी गट-अ जिल्हा परिषद यांनी प्रतिस्वाक्षरी करून जिल्ह्यांतर्गत कार्यरत सर्व वसतिगृहाच्या एकाच पातळीय संकलित स्वरूपात वसतिगृहांच्या यादीसह संचालनलायास त्वारत सादर कराव्या.

- वाचा : १. शासन निर्णय क्र. बीसीएच-१०८२/१०३८५/(३८)/बीसीक्यू-४ दि.१६ मे १९८४
 २. शासन निर्णय, क्र.बीसीएच-२००२/प्र.क्र./२६८/मावक-४ दि.४ जुलै २००३
 ३. शासन निर्णय, सामाजिक न्याय विभाग क्र.बीसीएच-२००८/प्र.क्र.१२४/मावक-४ दि.२०/४/२०११
 ४. महाराष्ट्र शासन उद्योग संचालनालय मुंबई परिपत्रक क्र. उसं/भागसं/हातमाग कापड /दरनिश्चिती/(०७)/२०१०-११/बी ५७५१ दि.२९/३/२०११

क्र.:सकसं/शा.व अनु.व.गृह/सोसु/चादर/प्र.क्र. १८३/२०११/का-५अ/६-३२ दिनांक ४/६/२०११

आ दे श

१. संदर्भ क्र.१ व २ चे शासन निर्णयानुसार शासकीय व अनुदानित वसतिगृहांसाठी सोयी सुविधांबाबत शासन निर्णयात नमूद वस्तुंचा पुरवठा करण्यासाठी क्षेत्रीय अधिका-यांकडून विविध बैठकामध्ये गागर्णा करण्यात आली आहे .

२. संदर्भ क्र.३ च्या शासन निर्णयानुसार शासकीय व अनुदानित वसतिगृहासाठी एकूण तीन वस्तुंची खरेदी करण्याबाबत मंजूरी दिली आहे. या मंजूरी आदेशामध्ये नमूद वस्तुंगी रांगव्या, वस्तुंचे दर व एकूण खरेदीची रक्कम व वस्तु कोणाकडून खरेदी करण्यात याव्यात या संस्था निश्चित करून दिल्या असून त्यांचेकडून वस्तु खरेदीस मान्यता दिली आहे.

३. संदर्भ क्र. ४ नुसार मे. महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादीत, पांहेला मजला वाशानी चेंबर्स, ४७, सर विठ्ठलदास ठाकरसी मार्ग, मुंबई-४०० ०२० यांचे शासकीय व निमशासकीय संस्थांसाठी चादर या वस्तुचे पुरवठ्याचा दरकरार मंजूर आहे. आणि त्यानुसार त्याचेकडून संदर्भ क्र. ३ वरील शासन निर्णया अन्वये चादर खरेदीस मंजूरी देण्यात आली आहे.

४. त्यास्तव, संचालक, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे हे खालील तक्त्यामध्ये दर्शावल्याप्रमाणे त्या-त्या विभागातील शासकीय व अनुदानित वसतिगृहासाठी संदर्भ क्र. ३ च्या शासन निर्णयान्वये मंजूर वस्तुंपैकी चादर या वस्तुचा पुरवठा करण्याचे आदेश मे. महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ, मर्यादीत मुंबई यांना खालील अटी व शर्तीच्या अधिन राहून देत आहेत.

अ. क्र.	विभाग	चादरीचे वसतिगृह पोहोच दर (vat, कर व वाहतूक धरून) रुपये	पुरवठ्याच्या वस्तुंची एकूण संख्या			एकूण किंमत रक्कम रुपये
			शासकीय वसतिगृहां करिता मंजूर संख्या	अनुदानित वसतिगृहां करिता मंजूर संख्या	एकूण मंजूर संख्या	
१	मुंबई	३२७.१३ प्रति चादर (पांघरणे)	१,०००	६,२२२	७,२२२	२३६२५३३/-
२	नाशिक		१,५००	२२,५००	२४,०००	७८५११२०/-
३	पुणे		२,०००	१३,५००	१५,५००	५०७०५१५/-
४	अगरावती		२,५००	१७,१००	१९,६००	६,४३१,९३०
५	नागपूर		१,०००	१३,८३५	१४,८३५	४८५२९७४/-
६	औरंगाबाद		२,०००	८,२५५	१०,२५५	३३५०२१५/-
७	लातूर		१,०००	१५,५००	१६,५००	५३९७६४५/-
	एकूण		११,०००	९७,०००	१०८,०००	३,५३,३०,०४०/-

(अक्षरी रुपये तीन कोटी त्रेपन्न लाख तीस हजार चाळीस फक्त)

अटी व शर्ती

- १) पुरवठादार संस्था यांना दरकरार व शासन निर्णयातील अटी व शर्तीनुसार वस्तुंचा पुरवठा करणे मान्य असल्याबाबत संचालक, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचेशी संपर्क साधून रु.१००/-चे मुद्रांक पेपरवर करारनामा आठ दिवसांचे आत करून घ्यावा लागेल, त्याचा खर्च पुरवठादार संस्थेस करावा लागेल.
- २) वरील तक्त्यात दर्शविलेल्या पुरवठा करावयाच्या एकूण वस्तुच्या संख्येत बदल होऊ शकतो त्याप्रमाणे पुरवठादार संस्थेस मालाचा पुरवठा करावा लागेल.
- ३) वरील तक्त्यात दर्शविलेल्या वस्तुचा पुरवठा हा शासकीय व अनुदानित वसतिगृह पोहोच करावयाचा आहे. शासकीय वसतिगृहाचे नाव, पत्ता, मान्य संख्या, पुरवठा करावयाच्या वस्तुची संख्या विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी व अनुदानित वसतिगृहांचे नाव, पत्ता, मान्य संख्या, पुरवठा करावयाच्या वस्तुची संख्या समाज कल्याण अधिकारी गट-अ, जिल्हा परिषद यांचे कडून प्राप्त झाल्यानंतर पुरवठादार संस्थेस देण्यात येईल. सदर माहिती प्राप्त झाल्याच्या दिनांकापासून सहा आठवड्यांचे आत वस्तुचा पुरवठा सखर्चाने वसतिगृह पोहोच करावा लागेल. यासाठी कोणताही वेगळा व्याहृतूक खर्च पुरवठादार संस्थेस देण्यात येणार नाही.
- ४) शासन निर्णय दि.२०/४/२०११ नुसार चादरीचे मंजूर दर रु. ३२७.१३ प्रती चादर असून आकार ६०" x ९०" आहे. या मंजूर दरामध्ये vat, विक्रकट, उत्पादन शुल्काचा समावेश आहे. तसेच दर वसतिगृह पोहोच आहेत.
- ५) पुरवठा करणाऱ्या संस्थेने चादरीचे ८ नमुने संचालक, समाज कल्याण, पुणे यांचेकडून आठ दिवसांचे आत प्रमाणित करून घ्यावेत व त्यापैकी प्रमाणित केलेले पाच नमुने परत घेऊन जावेत. वस्तुचा पुरवठा शासकीय वसतिगृहात करतांना संबंधित वसतिगृहाचे गृहपाल/अधिक्षक/संस्था प्रमुख यांना प्रमाणित केलेले नमुने दाखवून त्यानुसारच वस्तुचा पुरवठा करावा लागेल.
- ६) पुरवठा करणाऱ्या संस्थेने वसतिगृहांचे गृहपाल/अधिक्षक/संस्थाप्रमुख यांचेकडून वस्तु मिळाल्याची पोहोच पावती परिशिष्ट-अ मध्ये तीन प्रतीत प्राप्त करून घ्यावी. त्यापैकी एक प्रत डिलेवरी चलनासह सरळ संचालनालयास सादर करावी लागेल. दोन प्रती विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी / समाज कल्याण अधिकारी, गट-अ, जिल्हा परिषद यांचेकडे सादर करून शासकीय वसतिगृहांच्या पोहोच पावत्यांवर विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी व अनुदानित वसतिगृहांच्या पोहोच पावत्यांवर समाज कल्याण अधिकारी, गट-अ, जिल्हा परिषद यांची प्रतिस्वाक्षरी घेऊन त्यांच्यामार्फत संचालनालयास देयकाची १०% रक्कम अंदा करतांना सादर करावी लागेल.
- ७) पुरवठा करणाऱ्या संस्थेमार्फत प्रत्यक्ष पुरवठा केलेल्या वस्तुपैकी प्रत्येक विभागातून दोन (१ शासकीय व १ अनुदानित वसतिगृहातील) नमुने पुरवठादार संस्थेचा प्रतिनिधी व विभागीय समाज कल्याण अधिकारी यांनी एकत्रितरित्या प्राप्त करून संचालनालयास सादर करतील. सदर वस्तुंचे नमुने संचालनालयामार्फत प्राधिकृत शासकीय प्रयोगशाळा संस्थेकडे तपासणीसाठी पाठविण्यांत येतील. सदर नमुना तपासणीचा खर्च पुरवठादार यांना करावा लागेल.

८) गृहपाल / अधीक्षक / संस्थाप्रमुख यांचेकडून पुरवठा करणा-या संस्थेने पुरवठा केलेल्या सर्व वस्तुंच्या पुरवठ्याचे देयक परिशिष्ट अ मध्ये पोहोच पावती प्रमाणपत्र व डिलेक्करी चलनसह संचालनालयास प्राप्त झाल्यानंतर एक महिन्यांत ९०% आणि सर्व काम समाधानकारक पुर्ण झाल्यानंतर तसेच पुरवठा करण्यांत आलेल्या वस्तुंपैकी वरील अ.क्र.७ मध्ये नमूद केल्यानुसार प्राप्त केलेल्या नमुन्यांचा प्रयोगशाळा तपासणी अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर त्यात कोणतीही तफावत नसल्याची खात्री झाल्यानंतर १०% रक्कम संचालनालयामार्फत अदा करण्यात येईल.

पुरवठा केलेल्या चदरीच्या देयकाची ९०% व १०% रक्कम अदा करतांना देय होणारा आयकर नियमानुसार कपात केला जाईल.

९) पुरवठा करणा-या संस्थेस चादरीच्या पुरवठ्याचे देयक अदा करतांना काही अपरिहार्य कारणास्तव विलंब झाल्यास विलंबाबाबत सदर देयकावर व्याजाची आकारणी करता येणार नाही किंवा त्यासाठी न्यायालयात दाद मागता येणार नाही .

१०) पुरवठा करणा-या संस्थेची कार्यक्षमता (Performance) बरोबर नसल्याचे वारंवार आढळून आल्यास, कोणतेही कारण न कळविता पुरवठ्याचे आदेश रद्द करून दर करार असलेल्या दुस-ऱ्या संस्थेला पुरवठा आदेश देण्यांत येतील.

११) पुरवठा करणा-या संस्थेमार्फत वस्तुंचा पुरवठा विहीत कालावधीमध्ये न झाल्यास उशीरा पुरवठा केलेल्या वस्तुंच्या किंमतीवर शासन पॅचेस मॅन्युअल मधील तरतूदीनुसार तसेच १/२% प्रति आठवडा प्रमाणे दंड आकारला जाईल व त्याची कमाल मर्यादा खालीलप्रमाणे राहिल.

अ.) पुरवठा कालावधीमध्ये पुरवठा न केलेल्या वस्तुंची किंमत एक लाखापेक्षा कमी असेल तर अशा किंमतीच्या १०% दंड

ब.) पुरवठा कालावधीमध्ये पुरवठा न केलेल्या वस्तुंची किंमत एक लाखापेक्षा जास्त असेल तर अशा किंमतीच्या ५% दंड

१२) पुरवठादार संस्थेने शासनाने मंजूर केलेले दरपत्रकाप्रमाणे सर्व बाबींची खात्री करून देयक सादर करावे लागेल. यानंतर त्यात तफावत आढळल्यास जास्तीची रक्कम पुरवठादार संस्थेने या विभागास परत करावी लागेल.

१३) पुरवठादार संस्थेने शासन निर्णयातील, दरकरारातील तसेच पुरवठा आदेशातील सर्व अटी व शर्तीचे काटेकोरपणे पालन करणे बंधनकारक राहिल. यापैकी कोणत्याही अटी व शर्तीचा पुरवठादाराने भंग केल्यास त्यांच्या विरुद्ध यथोचित कायदेशीर कारवाई करण्यांत येईल.

१४) वस्तुंचा पुरवठा आदेशात आवश्यकतेप्रमाणे जिल्हानिहाय / वसतिगृहनिहाय विभागांतर्गत बदल करण्याचे अधिकार विभागीय समाज कल्याण अधिकारी यांना व विभागाबाहेर बदल करण्याचे अधिकार संचालक, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना राहतील.

१५) वस्तुंची संख्या कमी /अधिक करणे व पुरवठ्याचे ठिकाणात बदल करण्याचे अधिकार संचालक, समाज कल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना राहतील.

१६) पुरवठा करण्यात आलेली वस्तु खराब असल्याचे वसतिगृहाचे गृहपाल / अधीक्षक / संस्था प्रमुख / संबंधित विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी / समाज कल्याण अधिकारी गट-अ जिल्हा परिषद यांनी वस्तु पोहोच झाल्यापासून १५ दिवसाचे आत पुरवठादार संस्थेस कळविल्यास सदर खराब वस्तु पुरवठादार यांनी स्वखर्चाने त्वरित बदलून द्यावी लागेल.

५. सदर पुरवठ्याचा खर्च सन २०११-१२ या वर्षात शासकीय व अनुदानित वसतिगृहाच्या सोयी सुविधेत वाढ या योजनेअंतर्गत उपलब्ध होणा-या तरतूदीतून भागविण्यात येईल.

लेखाशिर्ष : २२२५-अनु.जाती, अनु.जमाती व इतर मागासवर्गीयांचे कल्याण, ०३-मागासवर्गीयांचे कल्याण, ८०-सर्वसाधारण, ८००-इतर खर्च (०१)(०६) मागासवर्गीय शैक्षणिक संस्थांवरील सोयीसुविधा वाढवणे, ३१-सहाय्यक अनुदाने वेतनेतर, मागणी क्र.एन-३ (२२२५-३३३-१)

६. सदर आदेशाची अंमलबजावणी तात्काळ करण्यात यावी.

संचालक, समाज कल्याण
महाराष्ट्र राज्य, पुणे - १.

प्रतिलिपी माहितीस्तव सविनय सादर

१. मा. सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
२. मा. महालेखाकार, महाराष्ट्र, मुंबई/नागपूर

प्रतिलिपी माहिती व पुढील कार्यवाहीस्तव रवाना

१. उपसंचालक(नियोजन) समाज कल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे - १.
२. उपसंचालक(लेखा/खर्चमेळ/ले.प.) समाज कल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे - १.
३. विभागीय समाज कल्याण अधिकारी (सर्व)
४. विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी (सर्व)
५. समाज कल्याण अधिकारी गट-अ जिल्हा परिषद(सर्व)
६. मे. महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादीत, पहिला मजला वाशानी चॅबर्स, ४७, सर विठ्ठलदास ठाकरसी मार्ग, मुंबई-४०० ०२०
५. आदेश नस्ती

संचालक, समाज कल्याण
महाराष्ट्र राज्य, पुणे - १.

वाचा १. शासन निर्णय क्र. बीसीएच-१०८२/१०३८५/(३८)/बीसीव्यु-४ दि. १६ मे १९८४

२. शासन निर्णय, क्र. बीसीएच-२००२/प्र.क्र./२६८/मावक-४ दि. ४ जुलै २००३

३. शासन निर्णय, सामाजिक न्याय विभाग क्र. बीसीएच-२००८/प्र.क्र. १२४/मावक-४ दि. २०/४/२०११

४. महाराष्ट्र शासन उद्योग संचालनालय मुंबई परिपत्रक क्र. उसं/भाखसं/ बरॅक ब्लॅकेट /दरनिश्चिती/(०३)/२०१०-११/बी २३५१९ दि. २/११/२०१०

क्र.: सकसं/शा.व अनु.व.गृह/सोसु/ब्लॅकेट/प्र.क्र. १९४/२०११/का-५अ/६३३ दिनांक ४/६/२०११

आ दे थ

१. संदर्भ क्र. १ व २ चे शासन निर्णयानुसार शासकीय व अनुदानित वसतिगृहांसाठी सोयी सुविधांबाबत शासन निर्णयात नमूद वस्तुंचा पुरवठा करण्यासाठी क्षेत्रीय अधिका-यांकडून विविध बैठकामध्ये मागणी करण्यात आली आहे.

२. संदर्भ क्र. ३ च्या शासन निर्णयानुसार शासकीय व अनुदानित वसतिगृहासाठी एकूण तीन वस्तुंची खरेदी करण्याबाबत मंजूरी दिली आहे. या मंजूरी आदेशामध्ये नमूद वस्तुंची संख्या, वस्तुंचे दर व एकूण खरेदीची रक्कम व वस्तु कोणाकडून खरेदी करण्यात याव्यात या संस्था निश्चित करून दिल्या असून त्यांचेकडून वस्तु खरेदीस मान्यता दिली आहे.

३. संदर्भ क्र. ४ नुसार मे. सोलापूर जिल्हा अहिल्यादेवी खादी ग्रामोद्योग घोंगडी उत्पादक सहकारी संस्था मर्या. पंढरपूर, जि. सोलापूर यांचे शासकीय व निमशासकीय संस्थांसाठी ब्लॅकेट या वस्तुचे पुरवठ्याचा दरकरार मंजूर आहे. आणि त्यानुसार त्याचेकडून संदर्भ क्र. ३ वरील शासन निर्णया अन्वये ब्लॅकेट खरेदीस मंजूरी देण्यात आली आहे.

४. त्यास्तव, संचालक, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे हे खालील तक्त्यामध्ये दर्शविल्याप्रमाणे त्या-त्या विभागातील शासकीय व अनुदानित वसतिगृहासाठी संदर्भ क्र. ३ च्या शासन निर्णयान्वये मंजूर वस्तुंपैकी ब्लॅकेट या वस्तुचा पुरवठा करण्याचे आदेश मे. सोलापूर जिल्हा अहिल्यादेवी खादी ग्रामोद्योग घोंगडी उत्पादक सहकारी संस्था मर्या. पंढरपूर यांना खालील अटी व शर्तीच्या अधिन राहून देत आहेत.

अ. क्र.	विभाग	ब्लॅकेटचे वसतिगृह पोहोच दर (vat, कर व वाहतूक धरून) रुपये	पुरवठ्याच्या वस्तुंची एकूण संख्या			एकूण किंमत रक्कम रुपये
			शासकीय वसतिगृहां करीता मंजूर संख्या	अनुदानित वसतिगृहां करीता मंजूर संख्या	एकूण मंजूर संख्या	
१	मुंबई	४७४.६० प्रति ब्लॅकेट	२,०००	६,२२२	८,२२२	३९०२१६१/-
२	नाशिक		३,०००	२२,५००	२५,५००	१२१०२३००/-
३	पुणे		४,०००	१३,५००	१७,५००	८३०५५००/-
४	अमरावती		५,०००	१७,१७७	२२,१७७	१०५२५२०४/-
५	नागपूर		२,०००	१३,८३५	१५,८३५	७५१५२९१/-
६	औरंगाबाद		४,०००	८,२६६	१२,२६६	५८२१४४४/-
७	लातूर		२,०००	१५,५००	१७,५००	८३०५५००/-
	एकूण		३३,०००	९७,०००	११९,०००	५,६४,७७,४००/-

(अक्षरी रुपये पाच कोटी चौसष्ट लाख सत्याहत्तर हजार चारशे फक्त)

अटी व शर्ती

- १) पुरवठादार संस्था यांना दरकरार व शासन निर्णयातील अटी व शर्तीनुसार माल पुरवठा करणे मान्य असल्याबाबत संचालक, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचेशी संपर्क साधून रु.१००/-चे मुद्रांक पेपरवर करारनामा आठ दिवसांचे आत करून द्यावा लागेल, त्याचा खर्च पुरवठादार संस्थेस करावा लागेल.
- २) वरील तक्त्यात दर्शविलेल्या पुरवठा करावयाच्या एकूण वस्तुच्या संख्येत बदल होऊ शकतो त्याप्रमाणे पुरवठादार संस्थेस मालाचा पुरवठा करावा लागेल.
- ३) वरील तक्त्यात दर्शविलेल्या मालाचा पुरवठा हा शासकीय व अनुदानित वसतिगृह पोहोच करावयाचा आहे. शासकीय वसतिगृहाचे नाव, पत्ता, मान्य संख्या, पुरवठा करावयाच्या वस्तुची संख्या विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी व अनुदानित वसतिगृहांचे नाव, पत्ता, मान्य संख्या, पुरवठा करावयाच्या वस्तुची संख्या समाज कल्याण अधिकारी गट-अ, जिल्हा परिषद यांचे कडून प्राप्त झाल्यानंतर पुरवठादार संस्थेस देण्यात येईल. सदर माहिती प्राप्त झाल्याच्या दिनांकापासून सहा आठवड्यांचे आत वस्तुचा पुरवठा स्वखर्चाने वसतिगृह पोहोच करावा लागेल. यासाठी कोणताही वेगळा वाहतूक खर्च पुरवठादार संस्थेस देण्यात येणार नाही.
- ४) शासन निर्णय दि.२०/४/२०११ नुसार ब्लॅकेटचे मंजूर दर रु. ४७४.६० प्रती ब्लॅकेट असून आकार १५२ सें.मि. x २३० सें.मि. आहे. या मंजूर दरामध्ये vat, विक्रकर, उत्पादन शुल्काचा समावेश आहे. तसेच दर वसतिगृह पोहोच आहेत.
- ५) पुरवठा करणाऱ्या संस्थेने ब्लॅकेटचे ८ नमुने संचालक, समाज कल्याण, पुणे यांचेकडून आठ दिवसांचे आत प्रमाणित करून घ्यावेत व त्यापैकी प्रमाणित केलेले पाच नमुने परत घेऊन जावेत. मालाचा पुरवठा शासकीय वसतिगृहात करतांना संबंधित वसतिगृहाचे गृहपाल/अधिक्षक/संस्था प्रमुख यांना प्रमाणित केलेले नमुने दाखवून त्यानुसारच वस्तुचा पुरवठा करावा लागेल.
- ६) पुरवठा करणाऱ्या संस्थेने वसतिगृहाचे गृहपाल/अधिक्षक/संस्थाप्रमुख यांचेकडून वस्तु मिळाल्याची पोहोच पावती प्रमाणपत्र परिशिष्ट-अ मध्ये तीन प्रतीत प्राप्त करून घ्यावी. त्यापैकी एक प्रत डिलेवरी चलनासह सरळ संचालनालयास सादर करावी लागेल. दोन प्रती विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी / समाज कल्याण अधिकारी, गट-अ, जिल्हा परिषद यांचेकडे सादर करून शासकीय वसतिगृहांच्या पोहोच पावत्यांवर विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी व अनुदानित वसतिगृहांच्या पोहोच पावत्यांवर समाज कल्याण अधिकारी, गट-अ, जिल्हा परिषद यांची प्रतिस्वाक्षरी घेऊन त्यांच्यामार्फत संचालनालयास देयकाची १०% रक्कम अदा करतांना सादर करावी लागेल.
- ७) पुरवठा करणाऱ्या संस्थेमार्फत प्रत्यक्ष पुरवठा केलेल्या वस्तुपैकी प्रत्येक विभागातून दोन (२) शासकीय व १ अनुदानित वसतिगृहातील) नमुने पुरवठादार संस्थेचा प्रतिनिधी व विभागीय समाज कल्याण अधिकारी यांनी एकत्रितरित्या प्राप्त करून संचालनालयास सादर करतील. सदर वस्तुचे नमुने संचालनालयामार्फत प्राधिकृत शासकीय प्रयोगशाळा संस्थेकडे तपासणीसाठी पाठविण्यांत येतील. सदर नमुना तपासणीचा खर्च पुरवठादार यांना करावा लागेल.

८) गृहपाल / अधीक्षक / संस्थाप्रमुख यांचेकडून पुरवठा करणा-या संस्थेने पुरवठा केलेल्या सर्व वस्तुंच्या पुरवठ्याचे देयक परिशिष्ट अ मध्ये पोहोच पावती प्रमाणपत्र व डिलेव्हरी चलनसह संचालनालयास प्राप्त झाल्यानंतर एक महिन्यांत ९०% आणि सर्व काम समाधानकारक पूर्ण झाल्यानंतर तसेच पुरवठा करण्यांत आलेल्या वस्तुंपैकी वरील अ.क्र.७ मध्ये नमूद केल्यानुसार प्राप्त केलेल्या नमुन्यांचा प्रयोगशाळा तपासणी अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर त्यात कोणतीही तफावत नसल्याची खात्री झाल्यानंतर १०% रक्कम संचालनलायामार्फत अदा करण्यात येईल.

पुरवठा केलेल्या ब्लँकेटच्या देयकाची ९०% व १०% रक्कम अदा करतांना देय होणारा आयकर नियमानुसार कपात केला जाईल.

९) पुरवठा करणा-या संस्थेस ब्लँकेटच्या पुरवठ्याचे देयक अदा करतांना काही अपरिहार्य कारणास्तव विलंब झाल्यास विलंबाबत सदर देयकावर व्याजाची आकारणी करता येणार नाही किंवा त्यासाठी न्यायालयात दाद मागता येणार नाही .

१०) पुरवठा करणा-या संस्थेची कार्यक्षमता (Performance) बरोबर नसल्याचे वारंवार आढळून आल्यास, कोणतेही कारण न कळविता पुरवठ्याचे आदेश रद्द करून दर करार असलेल्या दुसऱ्या संस्थेला पुरवठा आदेश देण्यांत येतील.

११) पुरवठा करणा-या संस्थेमार्फत वस्तुंचा पुरवठा विहीत कालावधीमध्ये न झाल्यास उशीरा पुरवठा केलेल्या वस्तुंच्या किंमतीवर शासन पर्वेस मॅन्युअल मधील तरतूदीनुसार तसेच १/२% प्रति आठवडा प्रमाणे दंड आकारला जाईल व त्याची कमाल मर्यादा खालीलप्रमाणे राहिल.

अ.) पुरवठा कालावधीमध्ये पुरवठा न केलेल्या वस्तुंची किंमत एक लाखापेक्षा कमी असेल तर अशा किंमतीच्या १०% दंड

ब.) पुरवठा कालावधीमध्ये पुरवठा न केलेल्या वस्तुंची किंमत एक लाखापेक्षा जास्त असेल तर अशा किंमतीच्या ५% दंड

१२) पुरवठादार संस्थेने शासनाने मंजूर केलेले दरपत्रकाप्रमाणे सर्व बाबींची खात्री करून देयक सादर करावे लागेल. यानंतर त्यात तफावत आढळल्यास जास्तीची रक्कम पुरवठादार संस्थेने या विभागास परत करावी लागेल.

१३) पुरवठादार संस्थेने शासन निर्णयातील, दरकरारातील तसेच पुरवठा आदेशातील सर्व अटी व शर्तीचे काटेकोरपणे पालन करणे बंधनकारक राहिल. यापैकी कोणत्याही अटी व शर्तीचा पुरवठादाराने भंग केल्यास त्यांच्या विरुद्ध यथोचित कायदेशीर कारवाई करण्यांत येईल.

१४) वस्तुंचा पुरवठा आदेशात आवश्यकतेप्रमाणे जिल्हानिहाय / वसतिगृहनिहाय विभागांतर्गत बदल करण्याचे अधिकार विभागीय समाज कल्याण अधिकारी यांना व विभागाबाहेर बदल करण्याचे अधिकार संचालक, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना राहतील.

१५) वस्तुंची संख्या कमी /अधिक करणे व पुरवठ्याचे ठिकाणात बदल करण्याचे अधिकार संचालक, समाज कल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना राहतील.

१६) पुरवठा करण्यात आलेली वस्तु खराब असल्याचे वसतिगृहाचे गृहपाल / अधीक्षक / संस्था प्रमुख / संबंधित विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी / समाज कल्याण अधिकारी गट-अ जिल्हा परिषद यांनी वस्तु पोहोच झाल्यापासून १५ दिवसाचे आत पुरवठादार संस्थेस कळविल्यास सदर खराब वस्तु पुरवठादार यांनी स्वखर्चाने त्वरित बदलून द्यावी लागेल.

५. सदर पुरवठ्याचा खर्च सन २०११-१२ या वर्षात शासकीय व अनुदानित वसतिगृहाच्या सोयी सुविधेत वाढ या योजनेअंतर्गत उपलब्ध होणा-या तरतूदीतून भागविण्यात येईल.

लेखाशिर्ष : २२२५-अनु.जाती, अनु.जमाती व इतर मागासवर्गीयांचे कल्याण, ०३-मागासवर्गीयांचे कल्याण, ८०-सर्वसाधारण, ८००-इतर खर्च (०१)(०६) मागासवर्गीय शैक्षणिक संस्थांवरील सोयीसुविधा वाढवणे, ३१-सहाय्यक अनुदाने वेतनेतर, मागणी क्र.एन-३ (२२२५-३३३-१)

६. सदर आदेशाची अंमलबजावणी तात्काळ करण्यांत यावी.

संचालक, समाज कल्याण
महाराष्ट्र राज्य, पुणे - १.

प्रतिलिपी माहितीस्तव सविनय सादर

१. मा. सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२

२. मा. महालेखाकार, महाराष्ट्र, मुंबई/नागपूर

प्रतिलिपी माहिती व पुढील कार्यवाहीस्तव रवाना

१. उपसंचालक(नियोजन) समाज कल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे - १.

२. उपसंचालक(लेखा / खर्चमेळ/ले.प.) समाज कल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे - १.

३. विभागीय समाज कल्याण अधिकारी (सर्व) ~~माहिती~~

४. विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी (सर्व)

५. समाज कल्याण अधिकारी गट-अ जिल्हा परिषद(सर्व)

६. मे. सोलापूर जिल्हा अहिल्यादेवी खादी ग्रामोद्योग घोंगडी उत्पादक सहकारी संस्था मर्या. पंढरपूर, जि. सोलापूर

५. आदेश नस्ती

संचालक, समाज कल्याण
महाराष्ट्र राज्य, पुणे - १.

परिशिष्ट-अ
(पोहोच पावती व प्रमाणपत्र)

- १) वसतिगृहाचे नाव व पत्ता -----

२) प्राप्त वस्तुचे नाव- -----
३) वस्तु कोणाकडून प्राप्त झाले-----
४) प्राप्त वस्तुची संख्या(अंकी व अक्षरी)-----
५) वस्तु प्राप्त दिनांक - / /२०११ वेळ-----
६) डिलेव्हरी चलन क्रमांक व दिनांक -----

प्रमाणित करण्यात येते की, आमच्या वसतिगृहाची मान्य संख्या -----आहे. त्यासाठी आवश्यक असलेली-----नग ब्लॅकेट ही वस्तु संचालक समाज कल्याण महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे आदेश क्र.सकसं/शा.व अनु.व.गृह/सोसु/ब्लॅकेट/प्र.क्र. /२०११/का-५अ/ दि. /५/२०११ नुसार -----नग चांगल्या स्थितीत असल्याने स्विकारले व -----नग चांगले नसल्यामुळे स्विकारले नाहीत. सबब वस्तुबाबत काही तक्रार नाही .

तसेच पुढे असेही प्रमाणित करण्यांत येते की, सदर प्राप्त झालेल्या वस्तुंची नोंद या वसतिगृहाचे अंथरुण-पांघरुण नोंदवही मध्ये पान क्र.----- वर दि.----- रोजी घेण्यांत आली आहे. सदर प्राप्त झालेली ब्लॅकेट या वस्तुचा उपयोग वसतिगृहातील प्रवेशित मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांकरीता करण्यात येईल असे उपयोगिता प्रमाणपत्र देत आहे.

ठिकाण -----

सही-----

दिनांक- / /२०११ .गृहपाल/अधिक्षक/संस्था प्रमुखाचे नाव-----
वसतिगृह/संस्थेचा शिक्का-----

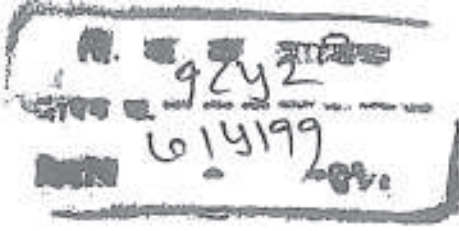
प्रतिस्वाक्षरी

संबंधित विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी / समाज कल्याण अधिकारी गट-अ जिल्हा परिषद

टिप- १)गृहपाल/अधिक्षक/संस्था प्रमुखांने तीन प्रतीत वरील पोहोचपावती द्यावी

२)लागू नसेल ते खोडावे

३)संबंधित विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी / समाज कल्याण अधिकारी गट-अ जिल्हा परिषद यांनी प्रतिस्वाक्षरी करून जिल्ह्यांतर्गत कार्यरत सर्व वसतिगृहाच्या एकत्रीत पावत्या संकलित स्वरुपात वसतिगृहांच्या यादीसह संचालनलायास त्वरित सादर कराव्या.

जा.क्र.विजिसअधु/वसतिगृह/कार्यान्वित/ ६५९ /२०११
विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी, धुळे
यांचे कार्यालय, धुळे
दि.३/५/२०११

प्रति,

गृहपाल
मागासवर्गीय मुलांचे वसतिगृह
भाडणे ता.साक्री जि.धुळे

विषय - सन २०११-१२ साठी माहे जुन २०११ पासून वसतिगृह कार्यान्वित
करणे बाबत.

- संदर्भ - १) शासनाचे पत्र क्र.बीसीएच २०११ प.क्र.६८/मा-४ दि.१८/२/२०११
२) सकंस/निशा/शावगृ/इमाभाडे/प.क्र ७६/२०११ दि.२५/२/२०११
३) या कार्यालयाचे पत्र क्र.४५८ दिनांक २४/३/२०११

उपरोक्त विषयानुसार कळविण्यात येते की, माहे जुन २०११ पासून कोणत्याही परीस्थितीत वसतिगृह सुरू करावयाचे असल्याने त्यानुसार नियोजन करण्यात यावे. इमारतीतील त्रुटीची पुर्तता सार्वजनिक बांधकाम विभागाकडून माहे एप्रिल २०११ व मे २०११ या महिन्यात करून घेण्यात यावे. जेणेकरून वसतिगृह माहे जुन २०११ मध्ये सुरू करता येईल याची दक्षता घ्यावी.

पहारेकरी व सफाईगार पदावर कंत्राटी पध्दतीने कर्मचारी नेमणुकीबाबत कार्यवाही सुरू असल्याने सध्या आपल्या आवश्यकते व गरजेनुसार स्थानिक व्यवस्था करून रोजंदारीवर तात्पुरत्या स्वरूपात नेमणुक करण्यात यावी. व तसा प्रस्ताव मंजुरीसाठी सादर करावा.

वसतिगृहात मुले ठेवून सुरू करावयाचे असल्याने चादर, सतरंजी, ताट, वाटी, ग्लास, गादी, पलंग, टेबल, खुर्च्या, कपाटे धान्य इत्यादी खरेदी नियमानुसार करून तातडीने वसतिगृह सुरू करण्याचे नियोजन करावे. वृत्तपत्रांमध्ये माहे जुन २०११ पासून वसतिगृह सुरू करण्याबाबतची जाहिरात देण्यात यावी. व मुलांची प्रवेश प्रक्रीया सुरू करावी तसा अहवाल या कार्यालयाला सादर करावा.

स्वाक्षरी

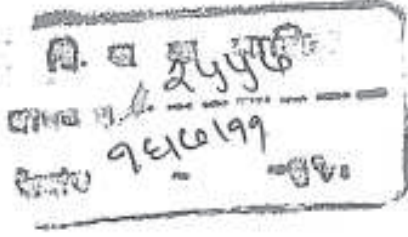
विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी
धुळे

प्रत- माहितीसाठी सविनय सादर.

१) मा.संचालक, समाज कल्याण संचालनालय म.रा.पुणे

२) मा.विभागीय समाज कल्याण अधिकारी, नाशिक विभाग, नाशिक

विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी
धुळे

जा.क्र.विजिसकअधु/शानिशा/भाडणे/ज्ञापन/ (६)२०१०-११
विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी धुळे
यांचे कार्यालय दिनांक- ४/७/२०११

प्रति,
मा.विभागीय समाज कल्याण अधिकारी,
नाशक विभाग, नाशक

विषय - निवासी शाळा सुरू करणे बाबत.

संदर्भ - आपले कार्यालयाचे पत्र क्र.१७१८ दि.३०/६/२०११

महोदय,

वरील संदर्भित विषयासंबंधी दिलेल्या ज्ञापनाचा तपशील खुलासा खालील प्रमाणे सादर करण्यात येत आहे.

- १) निवासी शाळा १ जुलै २०११ पासून सुरू करण्यात आलेली आहे.
- २) निवासी शाळेकरीता फळा, खड्ड, पिण्याचे पाणी, जेवण इत्यादी सुविधा व कार्यालयीन सुविधा करण्यात आलेल्या आहेत.
- ३) नियुक्त कर्मचारी या कार्यालयात हजर करून घेवून त्यांना मुख्याध्यापक अनु.जाती शासकीय मुलींची निवासी शाळा भाडणे यांच्याकडे तात्काळ जाण्याचे आदेश देण्यात आले होते. प्रत्यक्ष हजर झाले असून कामकाज सुरू झालेले आहे.
- ४) भोजन व्यवस्थेबाबत सुनिल ट्रेडर्स धुळे यांना भोजन पुरवठ्याचे आदेश देण्यात आलेले आहेत. व भोजन व्यवस्था सुरू करण्यात आलेली आहे.
- ५) प्रवेशाबाबत मा.श्रीमती.वैशाली हिंगे, समाज कल्याण अधिकारी गट -अ जिल्हा परीषद धुळे यांच्याशी दुरध्वनीवरून संपर्क साधून त्यांच्या अधिनस्त असलेल्या अनुदानित वसतिगृहातून मुलींना निवासी शाळेत प्रवेश घेण्यासाठी सांगण्यात आले आहे. तसेच संबंधित मुख्याध्यापक हे सुध्दा स्वतः आसपासच्या शाळेत जाऊन मुलींच्या निवासी शाळेत प्रवेश घेण्यासाठी प्रयत्न करीत आहेत. स्थानिक वृत्तपत्रातून निवासी शाळेच्या प्रवेशाबाबतच्या बातम्या प्रसिध्द झालेल्या आहेत. आजपर्यंत एकूण १५ विद्यार्थ्यांनीना प्रवेश देण्यात आला असून सदर विद्यार्थ्यांनी शाळेत हजर आहेत.

तरी कृपया वरील खुलासा मान्य करावा हि विनंती.

आपला विश्वासु

विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी
धुळे

जा.क्र.विजिसकअना/सा.न्या.भवन/जागा/ १५११/२०११
विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी,
नाशिक यांचे कार्यालय,
नासडी पुल, नाशिक-पुणा रोड, नाशिक
दिनांक- १२/४/२०११

प्रति,

मा. विभागीय साज कल्याण अधिकारी,
नाशिक विभाग, नाशिक

विषय: अनु.जाती व नवबौद्ध मुला/मुलींकरीता निवासी शाळा, १०० मुला/मुलींचे शासकीय
वसतिगृह जून २०११ पासून सुरु करणेबाबत..

- संदर्भ: १) मा. संचालनालयाचे पत्र क्र.सकसं/शावगृ/निशा/इमा/भाडे/प्रक्र.७६/२०११/का-५अ/२१०
दि.२५.२.२०११
२) आपले कार्यालयाचे पत्र क्र.विसकअना/शावगृह/नि.शाळा/२०१०-११/७८९ दि.१४.३.२०११

महोदय,

वरिल संदर्भीय पत्र व विषयान्वये सादर करण्यात येते की, दि. जून २००६ व दि. ४ जून २००७ अन्वये नाशिक जिल्ह्यात
निवासी शाळा मंजूर आहेत. त्यापैकी बाभूळगांव येथील शाळेची इमारत बांधकाम पूर्ण झाले असून तांबा घेणेची कार्यवाही करणे
येत आहे. उर्वरित २ शाळा रसलपूर, अडसरे यांसाठी जागा भाड्याने मिळणेसाठी कार्यवाही सुरु आहे. तसेच नाशिक जिल्ह्यातील
१००० मागास. मुलां/मुलींचे शासकीय वसतिगृहाची इमारत बांधकाम पूर्ण झाले असून दिनांक १५ मे २०११ पर्यंत तांबा देणेबाबत
सार्वजनिक बांधकाम विभाग, नाशिक यांना पत्र देऊन कळविले आहे. व दुरध्वनी करून संपर्क साधणेत येत आहे.

निवासी शाळा व शासकीय वसतिगृह सुरु करण्यासाठी आवश्यक सोयी सुविधा उदा. बिछाना साहित्य, ताट, वाटी, ग्लास
इतर साहित्य याची मागणी सोबत नोंदविणेत येत आहे. सदर साहित्य खरेदी बाबत मार्गदर्शन मिळावे. निवासी शाळेसाठी अन्नधान्य
किराणा, भाजीपाला इ. साठी वसतिगृहासाठी भोजन ठेका, स्टेशनरी साहित्य खरेदीसाठी निविदा मागविणे बाबत या कार्यालयाचे पत्र
क्र.१८६४ दिनांक २०/४/२०११ आपले कार्यालयाची परवानगी मागितली आहे. परवानगी मिळताच निविदा मागविणेची प्रक्रिया
करून पुढील कार्यवाही करणेत येत आहे.

सोबत संचालनालयाचे संदर्भ क्र.१ पत्रातील विहीत प्रपत्र अ व ब ची माहिती सादर करणेत येत आहे.

आपला विश्वासू

विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी,
नाशिक

प्रत माहतीस्तव सविनय सादर-

मा. संचालक, समाज कल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे-१

विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी,
नाशिक

विवरण क्र.६

नवीन निवासी शाळा आणि शासकीय वसतिगृहे जून २०११ पासून सुरु करण्याबाबतची कार्यवाही

प्रपत्र-अ

अ.क्र.	बाब	मंजूर ठिकाणची संख्या	जमिन		इमारत बांधकाम स्थिती			
			प्राप्त	अप्राप्त	बांधकाम पूर्ण	बांधकाम प्रगती	बांधकाम सुरु न झालेली	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९
१	१०० शासकीय निवासी शाळा	३	१	२	१ पूर्ण	-	२	३
२	१०० शासकीय वसतिगृह	२	२	-	२	-	-	सन १०-११ वर्षात सुरु झाले आहेत.
३	१००० मुला/मुलींचे शासकीय वसतिगृह	१	१	-	-	१	-	१

प्रपत्र-ब

अ.क्र.	बाब	मंजूर ठिकाण संख्या	बांधकाम पूर्ण	बांधकाम सुरु असलेल्या इमारती	भाड्याने उपलब्ध इमारती संख्या	सुरु झालेल्या निवासी शाळा	निवड प्रवेश झालेल्या शाळा / वसतिगृहांची संख्या	प्रवेश न झालेल्या शाळा / वसतिगृहांची संख्या
१	२	३	४	५	६	७	८	९
१	१०० शासकीय निवासी शाळा	३	१ पूर्ण	-	-	-	-	-
२	१०० शासकीय वसतिगृह	२	२	-	-	-	-	-
३	१००० मुला/मुलींचे शासकीय वसतिगृह	१	-	१	-	-	-	१

टिप- वरिल प्रमाणे नाशिक जिल्ह्यात ३ निवासी शाळा व १००० मागास. मुला/मुलींचे शासकीय वसतिगृह जून २०११ पासून सुरु करणेची पुर्व तयारी करणेत येत आहे. निवासी शाळा बाभूळगांव व १००० मागास. मुलांच्या वसतिगृहाचे इमारत बांधकाम पूर्ण झाले असून १५ मे २०११ पर्यंत ताबा घेणेची कार्यवाही करणेत येत आहे व त्याठिकाणी संचालनालयाचे दि. २५.२.२०११ च्या सुचनेनुसार मुलांची निवासी शाळा सुरु करण्यात येईल व उर्वरित रसलपूर व अडसरे येथे इमारत भाड्याने घेणेबाबत प्रयत्न सुरु आहेत भाड्याची इमारती मिळाल्यास मुलांची निवासी शाळा सुरु करण्यात येईल. निवासी शाळा व वसतिगृहांसाठी आवश्यक सहित्य भागणी नोंदविण्यात येत आहे.

विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी,

नाशिक ०१/१/११

१००० मुलांचे शासकीय वसतिगृह व निवासी शाळासाठी आवश्यक वस्तूंची मागणी

अक्र	वस्तूंचे नांव	वसतिगृह १००० मुला/मुलींचे	निवासी शाळा २०० विद्यार्थी	एकूण नग
१	गादी	१०००	२००	१२००
२	बेडशिट	२०००	४००	२४००
३	चादर	१०००	२००	१२००
४	सतरंजी	१०००	२००	१२००
५	ब्लॅकेट	१०००	२००	१२००
६	उशी	१०००	२००	१२००
७	उशी कव्हर	२०००	४००	२४००
८	पलंग	१०००	२००	१२००
९	संगणक	४	४	८
१०	संगणक टेबल	४	४	८
११	कपाटे (लॉकर-४ विना लॉकर-१६)	२०	६	२६
१२	अंथालय कपाट (Book Case)	२०	४	२४
१३	प्रथमोपचार पेटी	४	४	८
१४	वॉटर फिल्टर	८	४	१२
१५	वॉटर कुलर	८	४	१२
१६	टेबल	१२	६	१८
१७	खुर्ची	४०	२०	६०
१८	कप्याचे ताट	१०००	२००	१२००
१९	ग्लास	१०००	२००	१२००
२०	सोलर वॉटर हिटर (जम्बो)	४	४	८
२१	टि.व्ही.	४	४	८
२२	इनव्हर्टर १५X१०	८ नग	४	१२
२३	खेळ साहित्य			
	कॅरम बोर्ड	२०	४	२४
	क्रिकेट	८	४	१२
	हॉलीबॉल	२५	४	२९
	सिंगल बार	८	४	१२
	डबल बार	८	४	१२

विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी,
नाशिक ५६२००१

१००० मुलांचे शासकीय वसतिगृह व निवासी शाळासाठी आवश्यक वस्तूंची मागणी

अक	वस्तूचे नांव	वसतिगृह १००० मुलां/मुलींचे	निवासी शाळा २०० विद्यार्थी	एकूण नग
१	गादी	१०००	२००	१२००
२	बेडशिट	२०००	४००	२४००
३	चादर	१०००	२००	१२००
४	सतरंजी	१०००	२००	१२००
५	ब्लॅकेट	१०००	२००	१२००
६	उशी	१०००	२००	१२००
७	उशी कव्हर	२०००	४००	२४००
८	पलंग	१०००	२००	१२००
९	संगणक	४	३	७
१०	संगणक टेबल	४	३	७
११	कपाटे (लॉकर-४ विना लॉकर-१६)	२०	६	२६
१२	ग्रंथालय कपाट (Book Case)	२०	३	२३
१३	प्रथमोपचार पेटी	४	३	७
१४	वॉटर फिल्टर	८	३	११
१५	वॉटर कुलर	८	३	११
१६	टेबल	१२	६	१८
१७	खुर्ची	४०	३०	७०
१८	कप्याचे ताट	१०००	२००	१२००
१९	ग्लास	१०००	२००	१२००
२०	सोलर वॉटर हिटर (जम्बो)	४	३	७
२१	टि.व्ही.	४	३	७
२२	इनव्हर्टर १५X१०	८ नग	३	११
२३	खेळ साहित्य			
	कॅरम बोर्ड	२०	३	२३
	क्रिकेट	८	३	११
	हॉलीबॉल	२५	३	२८
	सिंगल बार	८	३	३१
	डबल बार	८	३	३१

विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी,
नाशिक २०२०

१००० मुलांचे शासकीय वसतिगृह व निवासी शाळासाठी आवश्यक वस्तुंची मागणी

अक	वस्तुंचे नांव	वसतिगृह १००० मुला/मुलींचे	३ निवासी शाळा २०० विद्यार्थी	एकूण नग
१	गादी	१०००	२००	१२००
२	बेडशिट	२०००	४००	२४००
३	चादर	१०००	२००	१२००
४	सतरंजी	१०००	२००	१२००
५	ब्लॅकेट	१०००	२००	१२००
६	उशी	१०००	२००	१२००
७	उशी कव्हर	२०००	४००	२४००
८	फलंग	१०००	२००	१२००
९	संगणक	४	३	७
१०	संगणक टेबल	४	३	७
११	कपाटे (लॉकर-४ विना लॉकर-१६)	२०	६	२६
१२	ग्रंथालय कपाट (Book Case)	२०	३	२३
१३	प्रथमोपचार पेटी	४	३	७
१४	वॉटर फिल्टर	८	३	११
१५	वॉटर कुलर	८	३	११
१६	टेबल	१२	६	१६
१७	खुर्ची	४०	३०	७०
१८	कप्याचे ताट	१०००	२००	१२००
१९	ग्लास	१०००	२००	१२००
२०	सोलर वॉटर हिटर (जम्बो)	४	३	७
२१	टि.व्ही.	४	३	७
२२	इनव्हर्टर १५X९०	८ नग	३	११
२३	खेळ साहित्य			
	कॅरम बोर्ड	२०	३	२३
	क्रिकेट	८	३	११
२४	हॉलीबॉल	२५	३	२८
	सिंगल बार	८	३	३१
	डबल बार	८	३	३१
२४	पिण्याचे पाण्याचे पिंप	८	३	११

 विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी,
 नाशिक

जा.क्र.विसकअना/शावगृह/निवासी शाळा/
सोयी-सुविधा/२५०/२०११-१२
विभागीय समाज कल्याण अधिकारी,
नाशिक विभाग, नाशिक
दिनांक :- १७.९.२०११

प्रति,

मा.संचालक,
समाज कल्याण संचालनालय,
म.रा,पुणे-१

विषय :- नाशिक विभागातील नवनिर्मित मुला/मुलींचे शासकीय वसतिगृह व
अनुसूचित जातीच्या मुला/मुलींच्या निवासीशाळा यांना सोयीसुविधा अंतर्गत
वस्तुंच्या खरेदीबाबत...

संदर्भ :- १} संचालनालयाचे पत्र क्र.१०२४,दिनांक २६.१०.२०१०
२} महाराष्ट्र शासन उद्योग संचालनालयाचे परिपत्रक क्रमांक भाकस/
हातमाग कापड/दरनिश्चिती(०७)११९८७/२०१०-११,दि.११.११.२०१०.

महोदय,

उपरोक्त संदर्भीय विषयान्वे नाशिक विभागातील मंजूर नवनिर्मित शासकीय मुला/मुलींचे शासकीय वसतिगृह संख्या-११ व अनुसूचित जातीच्या मुला/मुलींचे निवासीशाळा संख्या-१२ अशी असून सदर शासकीय वसतिगृह निवासी शाळा सन २०११-१२ या वर्षापासून सुरु करण्यात आल्या आहेत. शासकीय वसतिगृह निवासी शाळेत प्रवेशित मुला/मुलींना सोयी-सुविधा देणे गरजेचे असल्याने आपले संदर्भ क्र.१ या आदेशान्वये १} महाराष्ट्र राज्य हातमाग महामंडळ,२}महाराष्ट्र राज्य खादी ग्रामउद्योग महामंडळ यांचेकडून चादर बेडशिट ब्लॅकेट बस्कर पट्टी इत्यादीचा पुरवठा मागणीसाठी मे.महाराष्ट्र राज्य हातमाग महामंडळ, औरंगाबाद यांना दरकरानुसार पुरवठा करण्याचे आदेश देण्यात आलेले आहेत. तसेच महाराष्ट्र राज्य खादी ग्राम उद्योग महामंडळ यांना गादी,उशी,उशी कव्हर याबाबत पुरवठा आदेश देण्याची कार्यवाही सुरु आहे प्रवेशित विद्यार्थ्यांना दैनंदिन अर्थरून पौघरून देणे गरजेचे असल्याने जिल्हा निहाय,वसतिगृह निहाय व निवासीशाळा निहाय पुरवठा करणेबाबत आदेश देण्यात आलेले असून पुरवठा करण्याचे काम अंतिम टप्प्यात आहे. सदर अत्यावश्यक खरेदीवर संगणक वितरण प्रणालीवर तरतूद २२२५-००९२ या लेखाशिर्षाखाली सामुग्री पुरवठा या बाबीवर खालीलप्रमाणे तरतूद उपलब्ध होण्यास विनंती.

नाशिक विभागातील २०११-१२ या शैक्षणिक वर्षात सुरु करण्यात आलेले नवनिर्मित शासकीय वसतिगृह व मुला/मुलींची निवासीशाळेतील प्रवेशित विद्यार्थ्यांना सोयी-सुविधांतर्गत १} महाराष्ट्र राज्य हातमाग महामंडळ, २} महाराष्ट्र राज्य खादी ग्रामोद्योग महामंडळ पुरवठा करण्यात आलेल्या सतरंजी, चादर, ब्लॅकेट, बेडसीट, बस्कर पट्टी इ. पुरविण्यात येत असलेल्या वस्तूसाठी रु.१७ लक्ष तरतूद उपलब्ध करून द्यावी ही विनंती.

अतिर

आपला विश्वासू,

 विभागीय समाज कल्याण अधिकारी,
 नाशिक विभाग, नाशिक

 1-5/11

भागासवर्गीय मुलांचे शासकीय वसतिगृह, रसलपुर, ता. निफाड

बिछाना साहित्य माहिती

अ.क्र	खरेदी/ वर्ग	बेडशीट	चादर	ब्लॅकेट	सतरंजी
1	प्रादेशिक खरेदी (नागपुर)	200	99	100	100
2	आयुक्त स्तर खरेदी	200	100	100	0
	एकुण	400	199	200	100
3	आडगाव युनिट - 3 (वर्ग साहित्य)	300	99	100	0
4	शिल्लक	100	100	100	100

WARDEN
B.C.Boys Govt.Hostel
 Rasalpur, Tal:Niphad, Dist: Nashik

डिलेवरी चलन

महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादित पहिला मजला, वाशानी चेंबर्स, ४७, सर विठ्ठलदास ठाकरसी मार्ग, मुंबई-२०.		चलन क्रमांक :- २७३४
		दिनांक :- २७/३/२०१२
प्रति, नाव व पत्ता :- मुल्तोये शासकीय वसतिगृह, रसलपुर, ता. निफाड, जि. नाशिक	पुरवठा आदेश क्र :- सकस/शा.व अनु.व.गृह/ सोसु/वेडशिड/प्र.क्र.१९२/२०११/का-५ अ/६३१, दिनांक :- ४/६/२०११.	गाडी क्रमांक :-
उपरोक्त पुरवठा आदेशानुसार खालीलप्रमाणे आपणांस पुरवठा करण्यांत येत आहे. तरी सदरील वस्तू पुरवठा आदेशातील विनिर्देशानुसार प्राप्त झाल्याची पोहोच देण्यांत यावी.		
अ.क्र.	वस्तुचे नाव	विनिर्देश
१	वेडशिड	आकार ६०" X ९०"
प्रमाण पत्र		एकूण नग
प्रमाणित करण्यांत येते की, सुपरिटेण्डट कंपनी ऑफ इंडीया प्रायव्हेट लिमिटेड, मुंबई व मा. विभागीय समाज कल्याण अधिकारी, यांनी प्रमाणित केलेल्या नमुन्यांनुसार व पुरवठा आदेशातील विनिर्देशानुसार व वर नमुद केलेल्याप्रमाणे नग २०० सुस्थितित प्राप्त झाले असून सदरील प्राप्त झालेल्या वस्तूची नोंद साठा नोंद वहीतील पान क्र. वर घेण्यांत आलेली आहे. सदरील स्विकारण्यांत आलेल्या वस्तूची गुणवत्ता परिणाम व किंमत हे मान्य केलेल्या निर्देशानुसार आहेत. करीता प्रमाणपत्र देण्यांत येते. गृहपाल मागास मुलांचे शासकीय वसतिगृह रसलपुर ता. निफाड जि. नाशिक		(अक्षरी :- दोनशे) महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादित, मुंबई-२०. अधिकृत स्वाक्षरी

WARDEN

B.C. Boys Govt. Hostel
Rasalpur, Tal: Niphad, Dist: Nashik

पारिशिष्ट—अ

(पौरोहित्य पावती च प्रमाणपत्र)

१)	वस्तुगृहाचे नाव व पत्ता	-	मुंबाये शासकीय वस्तुगृह बसलपूर, ता. निमाड जि. नाशिक
२)	प्राप्त वस्तुचे नाव	-	बेडशिट
३)	वस्तु कोणाकडून प्राप्त झाली	-	मे. महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादीत, ४७, वाशानी चेंबर्स, सर विठ्ठलदास टाकसी मार्ग, बर्चगेट, मुंबई-२०.
४)	प्राप्त वस्तुची संख्या (अंकी व अक्षरी)	-	२०० (दोशे)
५)	वस्तु प्राप्त	-	दिनांक वेळ
६)	डिलेक्टरी चलन कमांक व दिनांक	-	२७९८

प्रमाणित करण्यांत येते की, आमच्या दस्तऐवजाची मान्य संख्या २.१८ आहे. त्यासाठी आवश्यक असलेली २.१९ नग बेडशिट ही वस्तु संचालक, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे याचे आदेश क्रमांक सकसं/शा.व अनु.व.गृह/सोसु/बेडशिट/प्र.क.१९२/२०११/का-५अ/६३१, दिनांक ४/६/२०११ नुसार नग चांगल्या स्थितीत असल्याने शिक्कारले. सद्य वस्तुवाचत काही तक्रार नाही.

हसेच पुढे असेही प्रमाणित करण्यांत येते की, सदर प्राप्ता झालेल्या वस्तुंची नोंद या वसतिगृहाचे अंध्यरूप-पांथरूप नोंदवही मध्ये पान क्रमांक वर दिनांक रोजी घेण्यांत आली आहे. सदर प्राप्ता झालेली बंडशिट या वस्तुचा उपयोग वसतिगृहांतील प्रवेशित माणसवर्गीच विद्यार्थ्यांकरीता करण्यांत येईल असे उपयोगिता प्रमाणपत्र देत आहे.

चित्रण :- संवत्

रा. ३-

दिनांक :- / / २०११. गृहपाल/अधिकृत/संस्था प्रमुखाचे नाव :- श्री. आर. एस. काजळे
गृहपाल
वसतिगृह/संस्थेचा शिक्का :- भागास मुलांचे शासकीय वसतिगृह
रत्नापुर ता. निपाड, जि. नांदेड

प्रतिस्वाहरी

संबंधित विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी/समाज कल्याण अधिकारी गट—अ, जिल्हा परिषद

टिप :- १) गृहपाल/अधिष्ठाक/संस्था प्रमुखाने तीन प्रतीति बरील पोहोच पावती छावी.

२) लागू नसेल ते खोटावे

ब) संबंधित विशेष जिल्ला समाज कल्याण अधिकारी/समाज कल्याण अधिकारी गट—अ जिल्ला परिषद

प्रतिस्वाधरी करून जिल्ह्यांतर्गत कार्यरत सर्व वसतिगृहांच्या एकत्रीत पावत्या संकलित स्वरूपात वसतिगृहांच्या बाबीसह संचालनालयास त्वरीत सादर कराव्या.

WARDEN

B.C.Boys Govt.Hostel
Rasapur,Tar.Niphad,Dist: Nashik

डिलेवरी चलन

महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादित पहिला मजला, वाशानी चेंबरस, ४१, सर विठ्ठलदास ठाकरसी मार्ग, मुंबई-२०.		चलन क्रमांक :- 2803 दिनांक :- 27/3/2012
प्रति, नाव व पत्ता :- मु. ०१ शासकीय वसतिगृह २२१, तपूर ता. निफोड जि. नाशिक.	पुरवठा आदेश क्र :- सकस/शा.व अनु.व.गृह/ सोसु/चादर/प्र.क्र.१९३/२०११/का-५ अ/६३२, दिनांक :- ४/६/२०११. गाडी क्रमांक :-	
उपरोक्त पुरवठा आदेशानुसार खालीलप्रमाणे आपणांस पुरवठा करण्यांत येत आहे. तरी सदरील वस्तू पुरवठा आदेशातील विनिर्देशानुसार प्राप्त झाल्याची पोहोच देण्यांत यावी.		
अ.क्र.	वस्तुचे नाव	विनिर्देश
१	चादर	आकार ६०" x ९०"
प्रमाण पत्र प्रमाणित करण्यांत येते की, सुपरिटेण्ड कंपनी ऑफ इंडीया प्रायव्हेट लिमिटेड, मुंबई व मा. विभागीय समाज कल्याण अधिकारी, यांनी प्रमाणित केलेल्या नमुन्यांनुसार व पुरवठा आदेशातील विनिर्देशानुसार व वर नमुद केल्याप्रमाणे नग १०० सुस्थितित प्राप्त झाले असून सदरील प्राप्त झालेल्या वस्तूची नोंद साठा नोंद वहीतील पान क्र. वर देण्यांत आलेली आहे. सदरील स्विकारण्यांत आलेल्या वस्तूची गुणवत्ता परिणाम व किंमत हे मान्य केलेल्या निर्देशानुसार आहेत. करिता प्रमाणपत्र देण्यांत येते.		एकूण नग १०० (अक्षरी :- १००) महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादित, मुंबई-२०. अधिकृत स्वाक्षरी
गृहपाल भागास मुलांचे शासकीय वसतिगृह रसलपुर ता. निफोड, जि. नाशिक		

WARDEN

B.C. Boys Govt. Hostel
Rasalpur, Tal: Niphad, Dist: Nashik

परिशिष्ट-अ

(पोहोच पावती व प्रमाणपत्र)

- १) वसतिगृहाचे नाव व पत्ता :- मुलांचे शासकीय वसतिगृह
रसलपुर ता. निफाड जि.
- २) प्राप्त वस्तुचे नाव :- चादर जाली
- ३) वस्तु कोणाकडून प्राप्त झाली :- मे. महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादीत,
४७, वाशानी चेंबर्स, सर विठ्ठलदास ठाकरसी मार्ग, चर्चगेट,
मुंबई-२०.
- ४) प्राप्त वस्तुची संख्या (अंकी व अक्षरी) :- १०० (बॉयट)
- ५) वस्तु प्राप्त दिनांक :- वेळ
- ६) डिलेव्हरी चलन क्रमांक व दिनांक :- २५०३

प्रमाणित करण्यांत येते की, आमच्या वसतिगृहाची मान्य संख्या २००..... आहे. त्यासाठी आवश्यक असलेली १००..... नग चादर ही वस्तु संचालक, समाजकल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे आदेश क्रमांक सकस/शा.वअनु.व.गृह/सोसु/चादर/प्र.क्र.१९३/२०११/का-५अ/६३२, दिनांक ४/६/२०११ नुसार नग चांगल्या स्थितीत असल्याने स्विकारले. सबब वस्तुबाबत काही तक्रार नाही.

तसेच पुढे असेही प्रमाणित करण्यांत येते की, सदर प्राप्त झालेल्या वस्तुची नोंद या वसतिगृहाचे अंथरूण-पांथरूण नोंदवही मध्ये पान क्रमांक वर दिनांक रोजी घेण्यांत आली आहे. सदर प्राप्त झालेली चादर या वस्तुचा उपयोग वसतिगृहांतील प्रवेशित मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांकरिता करण्यांत येईल असे उपयोगिता प्रमाणपत्र देत आहे.

ठिकाण :- मुंबई

सही :-

दिनांक :- १ / १२०११. गृहपाल/अधिक्षक/संस्था प्रमुखाचे नाव :- ए. आर. एस. काजळे

वसतिगृह/संस्थेचा शिक्का :- गृहपाल
मुलांचे शासकीय वसतिगृह
रसलपुर ता. निफाड, जि. नाशिक
प्रतिस्वाक्षरी

संबंधित विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी/समाज कल्याण अधिकारी गट-अ, जिल्हा परिषद

टिप :- १) गृहपाल/अधिक्षक/संस्था प्रमुखाने तीन प्रतीत बरील पोहोच पावती द्यावी.

२) लागू नसेल ते खोडावे.

३) संबंधित विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी/समाज कल्याण अधिकारी गट-अ जिल्हा परिषद यांनी प्रतिस्वाक्षरी करून जिल्ह्यांतर्गत कार्यरत सर्व वसतिगृहाच्या एकत्रीत पावत्यां संकलित स्वरूपात वसतिगृहाच्या यादीसह संचालनालयास त्वरीत सादर कराव्या.

WARDEN

B.C.Boys Govt.Hostel
Rasalpur,Tal:Niphad,Dist: Nashik

डिलेवरी चलन

महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादित		चलन क्रमांक :- 195
पंढिता मजला, बाशानी चेंबर, 47, सर डिप्लोमेट सार्वजनिक मार्ग, मुंबई-20.		दिनांक :- १०/१/२०१२
प्रति, नाव व पत्ता :- मुलांचे शासकीय वसतिगृह रसलपुर, ताल:- निफाड, जिल्हा नाशिक	पुरवठा आदेश क्र :- १) सकस/नवीन १००शावणु/ सोसु/ब्लॅकेट/प्र.क्र.२०११/का-५ अ/८०५, दिनांक :- २२/८/२०११. २) सकस/नवीन १०००शावणु/ सोसु/ब्लॅकेट/प्र.क्र.२०११/का-५ अ/८०५, दिनांक :- २२/८/२०११. ३) सकस/शानिरा./ सोसु/ब्लॅकेट/प्र.क्र.२०११/का-५ अ/८१८, दिनांक :- २२/८/२०११.	गाडी क्रमांक :-
उपरोक्त पुरवठा आदेशानुसार खालीलप्रमाणे आपणांस पुरवठा करण्यांत येत आहे, तरी सदरील वस्तु पुरवठा आदेशातील विनिर्देशानुसार प्राप्त झाल्याची पोहोच देण्यांत यावी.		
प.क्र.	वस्तुचे नाव	एकूण नग
१	ब्लॅकेट	१००
प्रमाण पत्र प्रमाणित करण्यांत येते की, सुपरटेंडंट कंपनी ऑफ इंडीया प्रायव्हेट लिमिटेड, मुंबई व मा. संचालक, समाजकल्याण विभाग, पुणे यांनी प्रमाणित केलेल्या नमुन्यांनुसार व पुरवठा आदेशातील विनिर्देशानुसार व वर नमुद केलेल्याप्रमाणे नग सुनिश्चित प्राप्त झाले असून सदरील प्राप्त झालेल्या वस्तुची नोंद साठा नोंद वहीतील पान क्र. वर देण्यांत आलेली आहे. सदरील दिवकाण्यांत आलेल्या वस्तुची, गुणवत्ता परिणाम व किंमत हे मान्य केलेल्या निदेशानुसार आहेत. करीता प्रमाणपत्र देण्यांत येते. गुणवत्ता शिक्का. आगास मुलांचे शासकीय वसतिगृह रसलपुर, ताल. निफाड, जि. नाशिक		(अक्षरी :- हांकेर नग) महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादित, मुंबई-२०. अधिकृत स्वाक्षरी

(पोहोच पावती व प्रमाणपत्र)

- १) वसतिगृहाचे नाव व पत्ता :- सुल्फे शासकीय वसतिगृह,
रसलपुर ता. निफाड, जि. नाशिक
- २) प्राप्त वस्तुचे नाव :- ब्लॅकेट
- ३) वस्तु कोणाकडून प्राप्त झाली :- मे. महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादीत,
४७, वाशानी चॅम्बर्स, सर विठ्ठलदास ठाकरसी मार्ग, चर्चगेट,
मुंबई-२०.
- ४) प्राप्त वस्तुची संख्या (अंकी व अक्षरी) :- १०० नं. (श्रीमंत नं.)
- ५) वस्तु प्राप्त दिनांक :- १५/११/२०११ वेळ
- ६) डिलेव्हरी चलन क्रमांक व दिनांक :- १९५

प्रमाणित करण्यांत येते की, आमच्या वसतिगृहाची मान्य संख्या १०० आहे. त्यासाठी आवश्यक असलेली १०० नं. ब्लॅकेट ही वस्तु संचालक, समाजकल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे आदेश क्रमांक १) सकस/नवीन १००शावग/ सोसु/ब्लॅकेट/प्र.क्र.२०११/का-५अ/८०५, दिनांक :- २२/८/२०११, २) सकस/नवीन १०००शावग/ सोसु/ब्लॅकेट/प्र.क्र.२०११/का-५ अ/८१६, दिनांक :- २२/८/२०११, ३) सकस/शानिशा./ सोसु/ब्लॅकेट/प्र.क्र./२०११/का-५ अ/८१८, दिनांक :- २२/८/२०११ नुसार १०० नं. चांगल्या स्थितीत असल्याने स्विकारले. सबब वस्तुबाबत काही तक्रार नाही.

तसेच पुढे असेही प्रमाणित करण्यांत येते की, सदर प्राप्त झालेल्या वस्तुची नोंद या वसतिगृहाचे अंधारूण-पांघरूण नोंदवही मध्ये पान क्रमांक वर दिनांक रोजी घेण्यांत आली आहे. सदर प्राप्त झालेली ब्लॅकेट या वस्तुचा उपयोग वसतिगृहांतील प्रवेशित मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांकरीता करण्यांत येऊ असे उपयोगिता प्रमाणपत्र देत आहे.

ठिकाण :-

सही :-

दिनांक :- / / २०११. गृहपाल/अधिक्षक/संस्था प्रमुखाचे नाव :-

डा. एम. काजळे
गृहपाल

वसतिगृह/संस्थेचा शिक्का :-

मागास मुलांचे शासकीय वसतिगृह
रसलपुर ता. निफाड, जि. नाशिक

प्रतिस्वाक्षरी

संबंधित विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी/समाज कल्याण अधिकारी गट-अ, जिल्हा परिषद

टिप :- १) गृहपाल/अधिक्षक/संस्था प्रमुखांने तीन प्रतीत वरील पोहोच पावती द्यावी.

२) लागू नसेल ते खोडावे.

३) संबंधित विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी/समाज कल्याण अधिकारी गट-अ जिल्हा परिषद यांनी प्रतिस्वाक्षरी करून जिल्ह्यांतर्गत कार्यरत सर्व वसतिगृहाच्या एकत्रीत पावत्यां संकलित स्वरूपात वसतिगृहाच्या पादीसह संचालनालयास त्वरीत सादर कराव्या.

WARDEN

B.C. Boys Govt. Hostel
Rasalpur, Tal: Niphad, Dist: Nashik

105

Gram : "HANDLOOMS"

DELIVERY CHALLAN

महाराष्ट्र राज्य कल्लार महामंडळ मर्या.
१८, नाव सुपर मार्केट औरंगपुरा,
औरंगाबाद.

Maharashtra State Handlooms Corporation Ltd.

(A Government of Maharashtra Undertaking)

MSHC Complex, Umrer Road, Nagpur - 440 009.

To,

गुरुदत्त
नवनिर्माण कुठारे शासकीय वस्ती गुरु
रसलपुर ता. निपाड जि. नाशिक

Delivery
Challan No. **5478**Date **१५/६/९९**

Reference :-

विमकुळाना/नव निशा वरुद/नव निशिशा/ता/सो खु/पुनरा/१६०२/९९-९२ नाशिक दिनांक २५/६/२०१९

The Goods Delivered against this delivery challan :-

SERIAL NUMBER	DESCRIPTION OF GOODS	BALE NUMBER	QUANTITY PIECES / DOZON / METERS / KGS. etc.	RATE
१)	५४x८० चेक वेस्टीटीस	६	२००	१६१ = ६०
२)	६०x८० स्क्व कि पावर		१०० ९९	३२६ = ९३
३)	३x६ सॉलरंगी		१००	१८९ = ९९.
वरिष्ठ प्रमाणे नज ३९९			४००	
सुविधित आकृतीत ताक्यात			३९९ ना	
कितीही वेळीही पुढे पैसा देणारे				
१ ते ५ वर नाद देता आते				

Receiver's Signature & Seal

(Signature)
WARDEN

B.C.Boys Govt.Hostel
Rasalpur, Tal:Niphad, Dist: Nashik.

(Signature)
पुणेकर

महाराष्ट्र शासकीय वस्तीगृह
महाराष्ट्र शासकीय वस्तीगृह

For Maharashtra State Handloom
Corporation Ltd.

Gram. "HANDLOOMS"

DELIVERY CHALLAN

No. : 2712262, 2712551

मुख्य भांडार / मुख्यालय विजे कन्द नाशिक.

Maharashtra State Handlooms Corporation Ltd.

(A Government of Maharashtra Undertaking)

MSHC Complex, Umrer Road, Nagpur - 440 009

To,

नवनिर्मित मुलाचे शासकिय वास्तव्य

रसालपुर ता. निफाड जि. नाशिक

Delivery

Challan F. No. **1791**Date **४/१०/९९**

Reference :- १२

हालमात्रा / विपणन / १९६९/९९ दि. ११/९९

२ विक्रीकरण / नवनिर्माण / नवनिर्माण / मा.मु. / पुर्ववर्ती / १९०२/९९-९२ / कार्यालय
दि २९/६/९९

The Good Delivered against this delivery challan :-

SERIAL NUMBER	DESCRIPTION OF GOODS	BALE NUMBER	QUANTITY PIECES / DOZON METER / KGS. etc.	RATE
१)	६०x८० बॉय - - - - -	१००	४८२.२०	४८२२०.००
	वरील प्रमाणे.....१.००.....म. / वित्त विनिर्देशाप्रमाणे सुस्थिति प्राप्त झाले व स्टॉक युक्त पेज क्र. ५. वर या नोंद घेण्यात आली.	१०० नंदा		४८२२०.००
	सही शिक्का / कार्यालयाचे नाव			

Receiver's Signature & Seal

WARDEN
B.C. Boy Govt. Hostel
Rasalpur, Tal: Niphad, Dist: Nashik

WARDEN

B. C. Boy's Govt. Hostel
Rasalpur Tal Niphad,
Dist Nashik

For Managing Director
Maharashtra State Handlooms
Corporation

जा.क्र.शा.मु.वरनि/शावगृह/विछाना/साहित्य/हस्तांतरण/ ८८/२०
कार्यालय : गृहपाल
मागास मुलांचे शासकीय वसतिगृह
रसलपुर ता.निफाड, जि.नाशिक
दि. ३०/१०/२०१२.

ति,
गृहप्रमुख,
मागासवर्गीय मुलांचे शासकीय वसतीगृह,
युनिट क्र.३, आडगाव, ता. जि.नाशिक.

विषय - मागासवर्गीय मुलांचे शासकीय वसतिगृह, रसलपुर, ता.निफाड येथील ज्यादा असलेले
विछाना साहित्य हस्तांतरण केलेबाबत.

संदर्भ - मा. सहायक आयुक्त, समाजकल्याण, नाशिक यांचे पत्र क्र. हस्तांतरण/शावगृह/विछाना
साहित्य/३३२८ दि.१८/१०/२०१२.

म्होदया,

उपरोक्त संदर्भीत विषयान्वये मागासवर्गीय मुलांचे शासकीय वसतिगृह, रसलपुर, ता.निफाड येथील ज्यादा असलेले विछाना साहित्य संदर्भ पत्रानुसार मागासवर्गीय मुलांचे शासकीय वसतीगृह, युनिट क्र.३, आडगाव, ता. जि.नाशिक येथे आज दि.३०/१०/२०१२ रोजी हस्तांतरण करण्यात येत आहे.

हस्तांतरीत विछाना साहित्याचा तपशिल पुढीलप्रमाणे.

अ.क्र.	साहित्याचे नाव	नग/संख्या
१	३ फोल्ड क्वायर गादया	४९
२	क्लॅकेट	१००
३	चादर	९९
४	बेडशिट	२००

कृपया वरील साहित्यांची पोच देण्यात यावी.

आपला विश्वास,

गृहपाल

मागास मुलांचे शासकीय वसतिगृह
रसलपुर ता.निफाड, जि.नाशिक

प्रत माहितीसाठी सविनय सादर.

- मा. प्रादेशिक उपआयुक्त, समाज कल्याण, नाशिक विभाग, नाशिक.
- मा. सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण नाशिक.

वरिल प्रमाणे ३ फोल्ड गे. गादया ४९, १०० क्लॅकेट, ९९ चादर, २०० बेडशिट युनिट क्र. ३
मा. शा. मु. वरनि, नाशिक, जि. नाशिक, दि. ३०/१०/२०१२
आपला विश्वास, गृहपाल

गृहपाल

मागास मुलांचे शासकीय वसतिगृह
रसलपुर ता.निफाड, जि.नाशिक

WARDEN

B.C. Boys Govt. Hostel
Rasalpur, Tal: Niphad, Dist: Nashik

HOUSE MASTER
GOVERNMENT SACIOWORLD CLASS BOYS HOSTEL
TAL: NIPHAD, DIST: NASHIK

जा.क्र.शामुव/अति.बेडशीट/हस्ता/यु.क्र.३/१३१/२०१३
 मागास. मुलांचे शासकीय वसतिगृह, रसलपूर
 ता.निफाड जि.नाशिक
 दिनांक-८.१०.२०१३

प्रति,
 ✓मा. सहाय्यक आयुक्त,
 समाज कल्याण, नाशिक

विषय:- मागासवर्गीय मुलांचे शासकीय वसतीगृह रसलपूर ता.निफाड
 येथील १०० अतिरिक्त बेडशीट हस्तांतरणाबाबत..

महोदया,

उपरोक्त विषयान्वये आपल्या मासिक बैठकीत दिलेल्या सुचनेनुसार मागासवर्गीय मुलांचे शासकीय वसतीगृह रसलपूर ता.निफाड येथील वसतिगृहात अतिरिक्त असलेले १०० बेडशीट मा. गृहप्रमुख, मागासवर्गीय मुलांचे शासकीय वसतीगृह युनिट क्र.३ आडगांव ता.जि.नाशिक येथे हस्तांतरीत करण्यात येत आहे.

कृपया वरील आदेश होणेस विनंती.

Unit क्र ३ च्या आवश्यकतेनुसार
 हस्तांतरित करणे मावे
 ८/१०/१३

आपला विश्वासू

गृहपाल

मागास मुलांचे शासकीय वसतिगृह
 रसलपूर ता.निफाड, जि.नाशिक

प्रति: मा. प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण, नाशिक विभाग, नाशिक यांना माहितीस्तव सविनय सादर.

उपरोक्त साक्षीय (१०० बेडशीट्स)
 गृहपाल मागास मुलांचे शासकीय
 वसतिगृह ता. निफाड यांचे कडून
 प्राप्त झाले.

HOUSE MASTER
 GOVERNMENT BACKWARD CLASS BOYS HOSTEL
 UNIT NO.3, ADGAON, NASHIK
 WARDEN

B.C.Boys Govt.Hostel
 Rasalpur, Tal.Niphad, Dist. Nashik

अ.क्र.	वस्तुचे वर्णन	संख्या	परिणाम	मुल्य	कार्यालय प्रमुखाची सही
१	२	४	५	६	७
१	पुनर्वसन B.C. Boys Govt. Hostel Rasapur, Tal: Niphad Dist: Nashik	११	३२७	१९	सहस्रानुसारी W/ SEN B.C. Boys Govt. Hostel Rasapur, Tal: Niphad Dist: Nashik
२	११२ ६०४४० पुनर्वसन B.C. Boys Govt. Hostel Rasapur, Tal: Niphad Dist: Nashik	१००			सहस्रानुसारी WARDEN B.C. Boys Govt. Hostel Rasapur, Tal: Niphad Dist: Nashik
३	११२ ६०४४० पुनर्वसन B.C. Boys Govt. Hostel Rasapur, Tal: Niphad Dist: Nashik	१००			सहस्रानुसारी WARDEN B.C. Boys Govt. Hostel Rasapur, Tal: Niphad Dist: Nashik

B.C. Boys Govt. Hostel
Rasulpur, Tal:Nipahad, Dist: Nashik

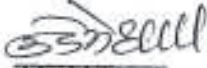
[illegible][illegible]

[illegible]

अनु. जाती व नवबौध्द मुलांची निवासी शाळा, निफाड(पि.बं)

बिछाना साहित्य माहिती

अ.क्र	खरेदी/ वर्ग	बेडशीट	चादर	ब्लॅकेट	सतरंजी
1	प्रादेशिक खरेदी (नागपुर)	100	50	50	50
2	आयुक्त स्तर खरेदी	239	120	120	0
	एकुण	339	170	170	50
3	आडगाव युनिट - 3 (वर्ग साहित्य)	139	0	50	0
4	शिल्लक	200	170	120	50

गृहपाल

अनु.जाती व नवबौध्द मुलांची
निवासी शाळा, पिंपळगांव (ब)
ता. निफाड, जि. नाशिक

डिलेवरी चलन

महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादित पहिला मजला, वाशाजी चेंबर्स, ४७, सर विठ्ठलदास ठाकरसी मार्ग, मुंबई-२०.		चलन क्रमांक :- 2797
		दिनांक :- 27/3/2012
प्रति, नाव व पत्ता :- मुलेपे शासकीय निवासी शाळा पिंपळगांव, ताल. निफाड जि. नाशिक	पुरवठा आदेश क्र :- सकस/शा.व.अनु.व.गृह/ सोसु/बेडशिट/प्र.क.१९२/२०११/का-५ अ/६३१, दिनांक :- ४/६/२०११.	गाडी क्रमांक :-
उपरोक्त पुरवठा आदेशानुसार खालीलप्रमाणे आपणांस पुरवठा करण्यांत येत आहे. तरी सदरील वस्तू पुरवठा आदेशातील विनिर्देशानुसार प्राप्त झाल्याची पोहोच देण्यांत यावी.		
अ.क्र.	वस्तुचे नाव	विनिर्देश
१	बेडशिट	आकार ६०" X ९०"
प्रमाण पत्र		एकूण नग
प्रमाणित करण्यांत येते की, सुपरिटेण्डट कंपनी ऑफ इंडीया प्रायव्हेट लिमिटेड, मुंबई व मा. विभागीय समाज कल्याण अधिकारी, ... यांनी प्रमाणित केलेल्या नमुन्यानुसार व पुरवठा आदेशातील विनिर्देशानुसार व वर नमुद केल्याप्रमाणे नग २७९ सुस्थित प्राप्त झाले असून सदरील प्राप्त झालेल्या वस्तूची नोंद साठा नोंद वहीतील पान क्र. वर घेण्यांत आलेली आहे. सदरील स्विकारण्यांत आलेल्या वस्तूची गुणवत्ता परिणाम व किंमत हे मान्य केलेल्या निर्देशानुसार आहेत. करिता प्रमाणपत्र देण्यांत येते. मुख्याध्यापक अनु. जाती व नवबौध्द मुलांची शासकीय निवासी शाळा रसलपूर, ता. निफाड, जि. नाशिक		(अक्षरी :- योगेश चावीस जैनरी एकोननावीस मात्र) महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादित, मुंबई-२०. अधिकृत स्वाक्षरी

गृहपाल

अनु.जाती व नवबौध्द मुलांची
निवासी शाळा, पिंपळगांव (ब)
ता. निफाड, जि. नाशिक

परिशिष्ट-अ

(पोहोच पावती व प्रमाणपत्र)

- १) वसतिगृहाचे नाव व पत्ता :- मुलेचे शासकीय निवासी
शाळा मिथळगाव वसवत
- २) प्राप्त वस्तुचे नाव :- बेडशिट निफाड जि. नाशिक
- ३) वस्तु कोणाकडून प्राप्त झाली :- मे. महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादीत,
४७, वाशानी चेंबर्स, सर विठ्ठलदास ठाकरसी मार्ग,
चर्चगेट, मुंबई-२०.
- ४) प्राप्त वस्तुची संख्या (अंकी व अक्षरी) :- २३९ २४० (रोहोचे चालीस)
दोनशे एकूण चाळीस
- ५) वस्तु प्राप्त :- दिनांक वेळ
- ६) डिलेव्हरी चलन कमांक व दिनांक :- २६९७

प्रमाणित करण्यांत येते की, आमच्या वसतिगृहाची मान्य संख्या २३९ आहे. त्यासाठी आवश्यक असलेली २३९ २४० नग बेडशिट ही वस्तु संचालक, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे आदेश कमांक सकसं/शा.व अनु.व.गृह/सोसु/बेडशिट/प्र.क.१९२/२०११/का-५अ/६३१, दिनांक ४/६/२०११ नुसार नग चांगल्या स्थितीत असल्याने स्विकारले. सबब वस्तुबाबत काही तक्रार नाही.

तसेच पुढे असेही प्रमाणित करण्यांत येते की, सदर प्राप्त झालेल्या वस्तुंची नोंद या वसतिगृहाचे अंयरून-पांघरून नोंदवही मध्ये पान कमांक २७७ वर दिनांक २७/३/१२ रोजी घेण्यांत आली आहे. सदर प्राप्त झालेली बेडशिट या वस्तुचा उपयोग वसतिगृहांतील प्रवेशित मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांकरीता करण्यांत येईल असे उपयोगिता प्रमाणपत्र देत आहे.

ठिकाण :- मुंबई.

सही :-

दिनांक :- / / २०११. गृहपाल/अधिक्षक/संस्था प्रमुखाचे नाव :-

जी. आर. एस. काजवे

वसतिगृह/संस्थेचा शिक्का :-

५. मुख्याध्यापक

प्रतिस्वाक्षरी

१ सलपूर, ता. निफाड, जि. नाशिक.

संबंधित विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी/समाज कल्याण अधिकारी गट-अ, जिल्हा परिवद

टिप :- १) गृहपाल/अधिक्षक/संस्था प्रमुखाने तीन प्रतीत वरील पोहोच पावती द्यावी.

२) लागू नसेल ते खोडावे.

३) संबंधित विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी/समाज कल्याण अधिकारी गट-अ जिल्हा परिवद यांनी प्रतिस्वाक्षरी करून जिल्ह्यांतर्गत कार्यरत सर्व वसतिगृहाच्या एकत्रीत पावत्यां संकलित स्वरूपात वसतिगृहांच्या यादीसह संचालनालयास त्वरीत सादर कराव्या.

गृहपाल

अनु. जाली व नववीथ मुलांची
निवाडी अग्रणी, निफाडगाव (व)

डिलेवरी चलन

महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादित पहिला मजला, वाशानी चेंबर्स, ४७, सर विठ्ठलदास ठाकरसी मार्ग, मुंबई-२०.		चलन क्रमांक :- 2802
प्रति, नाव व पत्ता : <u>मुंबई शहरातील शासकीय निवासिनी</u> <u>पिंपळगाव वसवत ता. निफाड ता.</u> <u>नशिम</u>		पुरवठा आदेश क्र :- सकस/शा.व अनु.व.गृह/ सोसु/चादर/प्र.क्र.१९३/२०११/का-५ अ/६३२, दिनांक :- ४/६/२०११.
उपरोक्त पुरवठा आदेशानुसार खालीलप्रमाणे आपणांस पुरवठा करण्यांत येत आहे. तरी सदरील वस्तू पुरवठा आदेशातील विनिर्देशानुसार प्राप्त झाल्याची पोहोच देण्यांत यावी.		गाडी क्रमांक :-
अ.क्र.	वस्तुचे नाव	विनिर्देश
१	चादर	आकार ६०" X ९०"
प्रमाण पत्र प्रमाणित करण्यांत येते की, सुपरिटेण्ड कंपनी ऑफ इंडीया प्रायव्हेट लिमिटेड, मुंबई व मा. विभागीय समाज कल्याण अधिकारी, ... यांनी प्रमाणित केलेल्या नमुन्यांनुसार व पुरवठा आदेशातील विनिर्देशानुसार व वर नमुद केलेल्याप्रमाणे नग ९२०..... सुस्थितित प्राप्त झाले असून सदरील प्राप्त झालेल्या वस्तूची नोंद साठा त्रोट वहीतील पान क्र. वर घेण्यांत आलेली आहे. सदरील स्विकारण्यांत आलेल्या वस्तूची गुणवत्ता परिणाम व किंमत हे मान्य केलेल्या निर्देशानुसार आहेत. करिता प्रमाणपत्र देण्यांत येते.		एकूण नग ९२० (अहरी :- <u>रमेश वी.स.</u>)
प. मुख्याध्यापक नवबौध्द मुलांची शासकीय निवासी शाळा मुंबई, ता. निफाड, जि. नशिम		महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादित, मुंबई-२०. अधिकृत स्वाक्षरी

गृहपाल

अनु.जाती व नवबौध्द मुलांची
 निवासी शाळा, निफाडगाव (ब)

परिशिष्ट-अ

(पोहोच पावती व प्रमाणपत्र)

- १) वसतिगृहाचे नाव व पत्ता :- मुंढांचे शासकीय निवासी शाळा
पिंपळगुव वस्वत ता निफाड
- २) प्राप्त वस्तुचे नाव :- चादर जि, नाशिक
- ३) वस्तु कोणाकडून प्राप्त झाली :- मे. महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादीत,
४७, वाशानी चेंबर्स, सर विठ्ठलदास ठाकरसी मार्ग, चर्चगेट,
मुंबई-२०.
- ४) प्राप्त वस्तुची संख्या (अंकी व अक्षरी) :- १२० (एकशे वीस)
- ५) वस्तु प्राप्त दिनांक :- वेळ
- ६) डिलेव्हरी चलन क्रमांक व दिनांक :- २६०२

प्रमाणित करण्यांत येते की, आमच्या वसतिगृहाची मान्य संख्या १२० आहे. त्यासाठी आवश्यक असलेली १२० नग चादर ही वस्तु संचालक, समाजकल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे आदेश क्रमांक सकसं/शा.वअनु.व.गृह/सोसु/चादर/प्र.क.१९३/२०११/का-५अ/६३२, दिनांक ४/६/२०११ नुसार नग चांगल्या स्थितीत असल्याने स्विकारले. सबब वस्तुबाबत काही तक्रार नाही.

२७/३/१२

तसेच पुढे असेही प्रमाणित करण्यांत येते की, सदर प्राप्त झालेल्या वस्तुंची नोंद या वसतिगृहाचे अंथरूण-पांघरूण नोंदवही मध्ये पान क्रमांक २२५ वर दिनांक २७/३/१२ रोजी घेण्यांत आली आहे. सदर प्राप्त झालेली चादर या वस्तुचा उपयोग वसतिगृहांतील प्रवेशित मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांकरीता करण्यांत येईल असे उपयोगिता प्रमाणपत्र देत आहे.

ठिकाण :- मुंढासही :- सचिवदिनांक :- / / २०११. गृहपाल/अधिक्षक/संस्था प्रमुखाचे नाव :- श्री. आर.एस. कापडे

वसतिगृह/संस्थेचा शिक्का :- १. मुख्याध्यापक
अनु. जाती व नवबोध मुलांची शासकीय निवासी शाळा
प्रतिस्वाक्षरी रसलपूर, ता. निफाड, जि. नाशिक.

संबंधित विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी/समाज कल्याण अधिकारी गट-अ, जिल्हा परिषद

टिप :- १) गृहपाल/अधिक्षक/संस्था प्रमुखाने तीन प्रतीत वरील पोहोच पावती द्यावी.

२) लागू नसेल ते खोडावे.

३) संबंधित विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी/समाज कल्याण अधिकारी गट-अ जिल्हा परिषद यांनी प्रतिस्वाक्षरी करून जिल्ह्यांतर्गत कार्यरत सर्व वसतिगृहाच्या एकत्रीत पावत्यो संकलिप्त स्वरूपात वसतिगृहांच्या यादीसह संचालनालयास त्वरीत सादर कराव्या.

गृहपाल
अनु. जाती व नवबोध मुलांची
निवासी शाळा, निफाड, जि. नाशिक (व)

(पोहोच पावती व प्रमाणपत्र)

- १) वसतिगृहाचे नाव व पत्ता :- सुष्मंती शासकीय निवासी शाळा,
पिंपळगाव कसबत,
- २) प्राप्त वस्तुचे नाव :- ब्लॅकेट ता.:- निफाड, जि.:- नाशिक.
- ३) वस्तु कोणाकडून प्राप्त झाली :- मे. महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादीत,
४७, वाशानी चेंबर्स, सर विठ्ठलदास ठाकरसी मार्ग, चर्चगेट,
मुंबई-२०.
- ४) प्राप्त वस्तुची संख्या (अंकी व अक्षरी) :- ३२० अक्षरी (मुकबोवीस अक्षरी)
- ५) वस्तु प्राप्त दिनांक :- वेळ
- ६) डिलेव्हरी चलन क्रमांक व दिनांक :- ७९४

प्रमाणित करण्यांत येते की, आमच्या वसतिगृहाची मान्य संख्या ३२० आहे. त्यासाठी आवश्यक असलेली ३२० नग ब्लॅकेट ही वस्तु संचालक, समाजकल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे आदेश क्रमांक १) सकसं/नवीन १००शावग/ सोसु/ब्लॅकेट/प्र.क्र.२०११/का-५अ/८०५, दिनांक :- २२/८/२०११, २) सकसं/नवीन १०००शावग/ सोसु/ब्लॅकेट/प्र.क्र.२०११/का-५ अ/८१६, दिनांक :- २२/८/२०११, ३) सकसं/शानिशा./ सोसु/ब्लॅकेट/प्र.क्र./२०११/का-५ अ/८१८, दिनांक :- २२/८/२०११ नुसार ३२० नग चांगल्या स्थितीत असल्याने स्विकारले. सबब वस्तुबाबत काही तक्रार नाही.

तसेच पुढे असेही प्रमाणित करण्यांत येते की, सदर प्राप्त झालेल्या वस्तुची नोंद या वसतिगृहाचे अंथरूण-पांघरूण नोंदवही मध्ये पान क्रमांक ३४ वर दिनांक २४/८/११ रोजी घेण्यांत आली आहे. सदर प्राप्त झालेली ब्लॅकेट या वस्तुचा उपयोग वसतिगृहांतील प्रवेशित मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांकरीता करण्यांत असे उपयोगिता प्रमाणपत्र देत आहे.

ठिकाण :-

सही :-

दिनांक :- / / २०११. गृहपाल/अधिक्षक/संस्था प्रमुखाचे नाव :-

वसतिगृह/संस्थेचा शिक्का :-

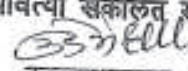
प्रतिस्वाक्षरी

संबंधित विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी/समाज कल्याण अधिकारी गट-अ, जिल्हा परिषद

टिप :- १) गृहपाल/अधिक्षक/संस्था प्रमुखाने तीन प्रतीत बरील पोहोच पावती द्यावी.

२) लागू नसेल ते खोडावे.

३) संबंधित विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी/समाज कल्याण अधिकारी गट-अ जिल्हा परिषद यांनी प्रतिस्वाक्षरी करून जिल्ह्यांतर्गत कार्यरत सर्व वसतिगृहाच्या एकत्रीत पावत्यां संकलित स्वरूपात वसतिगृहांच्या यादीसह संचालनालयास त्वरीत सादर कराव्या.

गृहपाल

अनु.पावती व नसेवीध मुलांची
विद्यार्थी संख्या विद्यार्थ्यां (व)

Gram, "HANDLOOMS"

DELIVERY CHALLAN

No. : 2712262, 2712559

मुख्य मंडार / मुख्यालय चिडी रसलपुर.

Maharashtra State Handlooms Corporation Ltd.

(A Government of Maharashtra Undertaking)

MSHC Complex, Umrer Road, Nagpur - 440 009

L.R.No 887527

अनुयायित जाती व नववीध मुलांची
निवासी शाळा रसलपुर ता. निफड
जि. नांदेड.

Delivery Challan F. No. **1750**Date **१३/११/१९**Reference :- **MSHC/MSH/1177/261 dated १३/११/१९****Paid**

The Good Delivered against this delivery challan :-

SERIAL NUMBER	DESCRIPTION OF GOODS	BALE NUMBER	QUANTITY PIECES / DOZON METER / KGS. etc	RATE
१)	५४५२०-मोठ्या डोळी	१००	१६१.७८	१६१७०.००
२)	६०५६०-एक वि. - १५६२	५०	३२७.१२	१६३५६.५०
३)	१३६१०-एक वि. ५३	२५	१८८.८३	६६३०.७५
४)	७२६-दरी अंतर्गत	५०	१८९.११	६०५५.५०
(उपरोक्त)		२२५		६१९०२.७५

Receiver's Signature & Seal

गृहपाल

अनु. जाती व नववीध मुलांची
निवासी शाळा, पिंपळगांव (ब)

मुख्याध्यापक
अनु. जाती व नववीध मुलांची शासकीय निवासी शाळा
रसलपुर, ता. निफड, जि. नांदेड.

विपणन अधिकारी / मांडार प्रमुख
म. राज्य शासन, रसलपुर मंडार
Maharashtra State Handlooms Corporation Ltd.
Corporation - १

जा क्र.अ.जा.ज.नि.जा पि. (ब) /माहिती/१३७/१३-१४
कार्यालय :- अनु. जाती व नवबोध मुलांची निवासी
शाळा, पिंपळगांव (ब) ता. निफाड, जि. नाशिक
दिनांक ०८/१०/२०१३

प्रति,

मा. गृहप्रमुख,
मागासवर्गीय मुलांचे शासकीय वसतीगृह,
युनिट क्र. ३, आडगांव, नाशिक

विषय :- वसतीगृहातील प्रवेशित विद्यार्थ्यांना बॅडिंग साहित्य हस्तांतरण करणेबाबत --

संदर्भ :- १. मा. सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण, नाशिक आदेशानुसार
२. मा. प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण, नाशिक यांचे ०१/१०/२०१३ च्या
तोंडी आदेशानुसार

महोदय,

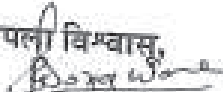
उपरोक्त संदर्भित आदेशान्वये आपणांस कळविण्यांत येते की, अनु. जाती व नवबोध मुलांची निवासी
शाळा, पिंपळगांव (ब) ता. निफाड, जि. नाशिक येथे खालील बॅडिंग साहित्य निवासी शाळेकडे जावा असल्यामुळे आपल्या
शासकीय वसतीगृहास हस्तांतरीत करण्याचे आदेश आहेत. साहित्य मिळाल्याबाबतची पोहोच देण्यात यावी.

अ.क्र.	साहित्याचे नाव	नग
१.	बॅडशिट	नग
२.	चादर	१३९
३.	ब्लॅकेट	-
४.	सतरंजी	५०
५.	गादी	-

निवासी शाळेकडून १३९ बॅडशिट व ५० सतरंजी

आणि मुलांचे वसतीगृह वसतीगृह निफाड येथे मिळालेले आपली विश्वास,
१०० बॅडशिट मिळाले

जे. सी. पाटील
अ. नि. नि. नि.

जे. सी. पाटील
०८/१०/१३

गृहपाल

अनु. जाती व नवबोध मुलांची
निवासी शाळा, पिंपळगांव (ब)
ता. निफाड, जि. नाशिक

Grant HANDLOOMS

DELIVERY CHALLAN

Form No. 27/255

मुल्यमापन / मुल्यांकन / निरीक्षण

Maharashtra State Handlooms Corporation Ltd.

(A Government of Maharashtra Undertaking)

MSHC Complex, Outer Road, Nagpur - 460 004

अनुसूचित जाती व अति पिछडीत कुलवर्ग

Delivery
Challan No. 1/83

निवासी शाळा, विस्तारित (ब)

Date २६/१०/१९

वि. ना. वि.

Reference: १) आदेशांक ३१०४/१९ दि. २२/११

२) निवासी शाळा, विस्तारित / आदेशांक ३१०४/१९ दि. २२/११
दि. २३/११/१९

The Government handlooms delivery challan

SERIAL NUMBER	DESCRIPTION OF GOODS	DATE NUMBER	QUANTITY PIECES/DOZENS METER/KGS. ETC.	RATE
१	२०४८८००२	१०/११	१२२.२०	२६११०.००
		१०/११		२६११०.००
	मोठे गुळगुळीत / मोठे / निरुप			
	मोठे गुळगुळीत / मोठे / निरुप			
	मोठे गुळगुळीत / मोठे / निरुप			
	मोठे गुळगुळीत / मोठे / निरुप			
	मोठे गुळगुळीत / मोठे / निरुप			
	मोठे गुळगुळीत / मोठे / निरुप			

१०/११/१९

NAGPUR
Rajapur, Tel. No. 1150
Dist. NAGPURNAGPUR
Rajapur, Tel. No. 1150
Dist. NAGPUR
Maharashtra State Handlooms
Corporationअनु. जाती व गवईय मुलांची
निवासी शाळा, विस्तारित (ब)

डिलेवरी चलन

व्यंफेट

महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादित		चलन क्रमांक :- 194
पठिला मजला, वाशानी चेंबर्स, 47, सर विठ्ठलदास ठाकरसी मार्ग, मुंबई-20.		दिनांक :-
प्रति, नाव व पत्ता :- <u>मुल्की हासकीय निवासी</u> <u>शाळा - पिंपळगांव पसरवत,</u> <u>ता - निफाड, जि - नांदेड</u>	पुरवठा आदेश क्र :- १) सकस/नवीन १०००शावणू/ सोसु/ब्लॅकेट/प्र.क्र.२०११/का-५ अ/८०५, दिनांक :- २२/८/२०११. २) सकस/नवीन १०००शावणू/ सोसु/ब्लॅकेट/प्र.क्र.२०११/का-५ अ/८१६, दिनांक :- २२/८/२०११. ३) सकस/शानिशा./ सोसु/ब्लॅकेट/प्र.क्र./२०११/का-५ अ/८१८, दिनांक :- २२/८/२०११.	
		गाडी क्रमांक :-
उपरोक्त पुरवठा आदेशानुसार खालीलप्रमाणे आपणांस पुरवठा करण्यांत येत आहे. तरी सदरील वस्तू पुरवठा आदेशातील विनिर्देशानुसार प्राप्त झाल्याची पोहोच देण्यांत यावी.		
अ.क्र.	वस्तुचे नाव	एकूण नग
१	ब्लॅकेट	७२०
प्रमाण पत्र प्रमाणित करण्यांत येते की, सुपरिटेड कंपनी ऑफ इंडीया प्रायव्हेट लिमिटेड, मुंबई व मा. संचालक, समाजकल्याण विभाग, पुणे यांनी प्रमाणित केलेल्या नमुन्यांनुसार व पुरवठा आदेशातील विनिर्देशानुसार व वर नमुद केल्याप्रमाणे नग १२००..... सुस्थिति प्राप्त झाले असून सदरील प्राप्त झालेल्या वस्तूची नोंद साठा नोंद वहीतील पान क्र. २१..... वर घेण्यांत आलेली आहे. सदरील स्विकारण्यांत आलेल्या वस्तूची गुणवत्ता परिणाम व किंमत हे मान्य केलेल्या निर्देशानुसार आहेत. करीता प्रमाणपत्र देण्यांत येते. सही व शिक्का.		(अक्षरी :- <u>मुल्की</u> वीस) महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादित, मुंबई-२०. अधिकृत स्वाक्षरी

गृहपाल

अनु.जाती व नववधूद मुलांची
निवासी शाळा, पिंपळगांव (ब)

क्र.सं.	वस्तु	वस्तु	वस्तु	वस्तु	वस्तु	वस्तु	वस्तु	वस्तु	वस्तु	वस्तु	वस्तु	वस्तु	वस्तु
१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१
२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२
३	३	३	३	३	३	३	३	३	३	३	३	३	३
४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४
५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५
६	६	६	६	६	६	६	६	६	६	६	६	६	६
७	७	७	७	७	७	७	७	७	७	७	७	७	७
८	८	८	८	८	८	८	८	८	८	८	८	८	८
९	९	९	९	९	९	९	९	९	९	९	९	९	९
१०	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१०
११	११	११	११	११	११	११	११	११	११	११	११	११	११
१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२
१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३
१४	१४	१४	१४	१४	१४	१४	१४	१४	१४	१४	१४	१४	१४
१५	१५	१५	१५	१५	१५	१५	१५	१५	१५	१५	१५	१५	१५

विपरीत मान को जीता, उसने समस्त जगत को जीता ।

क्र.सं.	व्यक्ति का नाम	पता	संस्था	संस्था का नाम	संस्था का पता	संस्था का नाम
१)	रमेश चंद्र ठाकुर	रमेश चंद्र ठाकुर कल्याण पुणे	कल्याण पुणे	कल्याण पुणे	कल्याण पुणे	कल्याण पुणे
२)	रमेश चंद्र ठाकुर	रमेश चंद्र ठाकुर कल्याण पुणे	कल्याण पुणे	कल्याण पुणे	कल्याण पुणे	कल्याण पुणे
३)	रमेश चंद्र ठाकुर	रमेश चंद्र ठाकुर कल्याण पुणे	कल्याण पुणे	कल्याण पुणे	कल्याण पुणे	कल्याण पुणे
४)	रमेश चंद्र ठाकुर	रमेश चंद्र ठाकुर कल्याण पुणे	कल्याण पुणे	कल्याण पुणे	कल्याण पुणे	कल्याण पुणे
५)	रमेश चंद्र ठाकुर	रमेश चंद्र ठाकुर कल्याण पुणे	कल्याण पुणे	कल्याण पुणे	कल्याण पुणे	कल्याण पुणे
६)	रमेश चंद्र ठाकुर	रमेश चंद्र ठाकुर कल्याण पुणे	कल्याण पुणे	कल्याण पुणे	कल्याण पुणे	कल्याण पुणे
७)	रमेश चंद्र ठाकुर	रमेश चंद्र ठाकुर कल्याण पुणे	कल्याण पुणे	कल्याण पुणे	कल्याण पुणे	कल्याण पुणे
८)	रमेश चंद्र ठाकुर	रमेश चंद्र ठाकुर कल्याण पुणे	कल्याण पुणे	कल्याण पुणे	कल्याण पुणे	कल्याण पुणे

विवरण में नमूदा की जाति, उल्लेखित जाति को प्रतीत।

सर्व संस्थाओं की तुलना में आत्मनिर्भरता।

[illegible]

मागासवर्गीय मुलांचे शासकिय वसतिगृह ,
पाटोदा रोड ,बाभूळगाव.ता.येवला .जि. नाशिक,
पिन .नं .४२३४०१

Email.Id - bcboysgovthostel10@gmail.com

जा. क्र. शामुवगृ / बाभूळगाव/बेडिंग साहीत्य/माहीती / ४५ / २०१६-१७ दिनांक-२८ /०२/२०१७

प्रति,
मा.सहाय्यक आयुक्त,
समाज कल्याण नाशिक .

विषय :- बेडिंग साहीत्य माहीती सादर करणेबाबत ..

महोदया,

उपरोक्त विषयान्वये विनंती पुर्वक कळविण्यात येते कि,मागासवर्गीय मुलांचे शासकीय वसतिगृह बाभूळगाव ता. येवला या वसतिगृहाची आपल्या कार्यालयास आवश्यक असणारी बेडिंग राहीत्य पुरवठा व हस्तांतरणा बाबतची माहीती माहीतीस्तव व पुढिल योग्य त्या कार्यवाहीस्तव सविनय सादर

आपला विश्वासू

महेश
गृहपाल,

मागासवर्गीय मुलांचे शासकिय वसतिगृह
बाभूळगाव ता. येवला जि. नाशिक.

प्रत:- माहीतीस्तव व पुढिल योग्य त्या कार्यवाहीस्तव सविनय सादर .
मा.प्रदेशिक उपायुक्त ,समाज कल्याण विभाग नाशिक .

गृहपाल,

मागासवर्गीय मुलांचे शासकिय वसतिगृह
बाभूळगाव ता. येवला जि. नाशिक.

मागासवर्गिय मुलांचे शासकिय वसतीगृह, बाभुळगांव ता. येवला .जि. नाशिक						
अ.क्र.	थोडिंग साहीत्याचे नांव	प्राप्त नग	कोणच्या आदेशान्वये प्राप्त / कोणाकडून आले व दिनांक	कोणाकडे हस्तांतरण केले व दिनांक	हस्तांतरित केलेले नग	एकूण शिल्लक
१	बंडाशिट	६०	गृहपाल गुनवंत मुलांचे शासकिय वसतीगृह. नाशिक दिनांक -१३/०९/२०१०	शासकिय मुलांची निवासी शाळा ,बाभुळगांव ता. येवला	६०	०
	बंडाशिट	२००	मा.विभागीय समाज कल्याण, औंधकारी नाशिक यांनी खरेदी केलेल्या (म.रा.हातमाग महामंडळ औरंगाबाद यांचेकडून दि.२१/१०/२०११)	०	०	२००
	बंडाशिट	२००	मा.आयुक्त. म.रा.पुणे यांनी खरेदी केलेल्या म.रा.हातमाग सहकारी महांच मया. मुंबई २०वांचेकडून दि.१५/०९/२०११	शासकिय मुलांची निवासी शाळा ,बाभुळगांव ता. येवला दि.१५/०९/२०१३	२००	०
	बंडाशिट	२००	मा.आयुक्त. म.रा.पुणे यांनी खरेदी केलेल्या म.रा.हातमाग सहकारी महांच मया. मुंबई २०वांचेकडून दि.१५/०९/२०११	डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मागासवर्गीय मुलांचे शासकिय वसतीगृह, नाशिक नुने सांचकडे हस्तांतरित दि.०८/१०/२०१३	२००	०
	बंडाशिट	१००	मा.आयुक्त. म.रा.पुणे यांचे आदेश क्र. १५४१ दि.३१/०३/२०१६ व प्राप्त दिनांक -१९/०९/२०१६	2016 चा यु.डी.डी. ०	०	१००
	एकूण	७६०			४६०	३००

वापरात
प्राप्त
दि.१०.११.१३
अ.क्र.
मु.रा.पुणे
१३१

[Signature]

24

Immovable Property

जड संग्रहाण्या किंवा अंगण मातवलेल्या
Form of Register of Dead Stock

[illegible][illegible]

पोहच पावती

या कार्यालयाच्या मागणी नुसार खालील वस्तु प्राप्त झाल्या असून त्याची पोहच देण्यात येत की आपल्या कडील सोई सुविधा अंतर्गत प्राप्त वस्तु पैकी लॉखंडी पेटी , नाईट ड्रेस व बॅडशिट इत्यादी वस्तुंची खालील मागणी प्रमाणे वस्तु प्राप्त झाल्या आहेत.

अ.क्र.	वस्तुचे नाव	वस्तुची संख्या
१)	लॉखंडी पेटी	१००नग
२)	नाईट ड्रेस	१७०नग
३)	बॅडशिट	२००नग

वरील प्रमाणे वस्तु प्राप्त झाल्याचे पोहच देण्यात येत आहे.

दिनांक:- १५/७/२०१३

मुख्यस्थापक,

अ.जा. व नवबोध मुलांची निवासी शाळा,
बाभुळगाव .ता.येवला जि.नाशिक

जा.क्र.शामुवग/बाभुळगाव/साहित्य हस्तांतर/ 109 २०१३-१४
 शासकीय मुलांचे वसतीगृह बाभुळगाव ता.येवला
 दिनांक- ०२/११/२०१३

मा.सहाय्यक आयुक्त
 समाज कल्याण, नाशिक

विषय -बेडशीट, चादर या वस्तुंचे हस्तांतर केले बाबत.

महोदय,

शासकीय मुलांचे वसतीगृह बाभुळगाव ता.येवला जि.नाशिक या वसतीगृहातील जादाचे असलेले बेडशीट व चादर मागासवर्गीय मुलांचे शासकीय वसतिगृह(जुने), आडगांव, नाशिक यांना दिनांक ८/१०/२०१३ रोजी प्रत्यक्ष हस्तांतरीत करण्यात आले आहे त्यांचा तपशील खालील प्रमाणे आहे.

अ.क्र	वस्तुचे नाव	वस्तुची संख्या	शेरा
१	बेडशीट	२००	गृहपाल, मागासवर्गीय मुलांचे शासकीय
२	चादर	१००	वसतिगृह(जुने), आडगांव, नाशिक यांचे मागणी
	एकूण	३००	नुसार हस्तांतरीत करण्यात आले आहे.

मिळाले
 ०३/११/२०१३

आपला विश्वासू,

ymk
 गृहपाल,

मागासवर्गीय मुलांचे शासकीय वसतिगृह,
 बाभुळगाव, ता.येवला जि.नाशिक

डिलेक्करी चलन

महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादित पहिला मजला, वाशानी चेंबर्स, ४७, सर विठ्ठलदास ठाकरसी मार्ग, मुंबई-२०.		चलन क्रमांक :- 2799
प्रति, नाव व पत्ता :- मुलाचे शास्कीस वसतिगृह वाशुलगाव ता. सेवसा जि. नाशिक		पुरवठा आदेश क्र :- सकस/शा.व अनु.व.गृह/ सोसु/वेडशिड/प्र.क्र.१९२/२०११/का-५ अ/६३१, दिनांक :- ४/६/२०११.
उपरोक्त पुरवठा आदेशानुसार खालीलप्रमाणे आपणांस पुरवठा करण्यांत येत आहे. तरी सदरील वस्तू पुरवठा आदेशातील विनिर्देशानुसार प्राप्त झाल्याची पोहोच देण्यांत यावी.		गाडी क्रमांक :-
अ.क्र.	वस्तुचे नाव	विनिर्देश
१	वेडशिड	आकार ६०" X ९०"
प्रमाण पत्र		एकूण नग
प्रमाणित करण्यांत येते की, सुपरिटेण्डंट कंपनी ऑफ इंडीया प्रायव्हेट लिमिटेड, मुंबई व मा. विभागीय समाज कल्याण अधिकारी, ... यांनी प्रमाणित केलेल्या नमुन्यांनुसार व पुरवठा आदेशातील विनिर्देशानुसार व वर नमुद केल्याप्रमाणे नं. १...200... सुस्थिति प्राप्त झाले असून सदरील प्राप्त झालेल्या वस्तूची नोंद साठा नोंद वहीतील पान क्र. वर घेण्यांत आलेली आहे. सदरील स्विकारण्यांत आलेल्या वस्तूची गुणवत्ता परिणाम व किंमत हे मान्य केलेल्या निर्देशानुसार आहेत. करिता प्रमाणपत्र देण्यांत येते. E.C. BORKAR HASHULGAONWADI YELLAGAONWADI पुशिका.		(अक्षरी :- <u>देवरी</u>) महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादित, मुंबई-२०. अधिकृत स्वाक्षरी

परिशिष्ट-अ

(पोहोच पावती व प्रमाणपत्र)

- १) वसतिगृहाचे नाव व पत्ता :- मुल्ताने शास्कीय वसतिगृह
लाभू भगवत ता. येवला
मि. नाशिक
- २) प्राप्त वस्तुचे नाव :- बेडशिट
- ३) वस्तु कोणाकडून प्राप्त झाली :- मे. महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादीत,
४७, चारानी चेंबर्स, सर विठ्ठलदास ठाकरसी मार्ग,
चर्चगेट, मुंबई-२०.
- ४) प्राप्त वस्तुची संख्या (अंकी व अक्षरी) :- २०० (दोनही)
- ५) वस्तु प्राप्त :- दिनांक वेळ
- ६) डिलेवरी चलन क्रमांक व दिनांक :- २६९९

प्रमाणित करण्यांत येते की, आमच्या वसतिगृहाची मान्य संख्या २०० आहे. त्यासाठी आवश्यक असलेली २०० नग बेडशिट ही वस्तु संचालक, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे आदेश क्रमांक सकसं/शा.व अनु.व.गृह/सोसु/बेडशिट/प्र.क.१९२/२०११/का-५अ/६३१, दिनांक ४/६/२०११ नुसार नग चांगल्या स्थितीत असल्याने रिक्कारले. सबब वस्तुबाबत काही तक्रार नाही.

तसेच पुढे असेही प्रमाणित करण्यांत येते की, सदर प्राप्त झालेल्या वस्तुची नोंद या वसतिगृहाचे अंधरूण-पांघरूण नोंदवही मध्ये पान क्रमांक वर दिनांक रोजी घेण्यांत आली आहे. सदर प्राप्त झालेली बेडशिट या वस्तुचा उपयोग वसतिगृहांतील प्रवेशित मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांकरिता करण्यांत येईल असे उपयोगिता प्रमाणपत्र देत आहे.

ठिकाण :- मुंबईसही :- WARDENदिनांक :- / / २०११. गृहपाल/अधिक्षक/संस्था प्रमुखाचे नाव :- B.C BOY'S GOVERNMENT HOSTEL
MAHULABAGWATTA, PUNE

वसतिगृह/संस्थेचा शिक्का :-

प्रतिस्वाक्षरी

संबंधित विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी/समाज कल्याण अधिकारी गट-अ, जिल्हा परिषद

टिप :- १) गृहपाल/अधिक्षक/संस्था प्रमुखाने तीन प्रतीत वरील पोहोच पावती द्यावी.

२) लागू नसेल ते खोडावे.

३) संबंधित विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी/समाज कल्याण अधिकारी गट-अ जिल्हा परिषद यांनी प्रतिस्वाक्षरी करून जिल्ह्यांतर्गत कार्यरत सर्व वसतिगृहांच्या एकत्रीत पावत्यां संकलित स्वरूपात वसतिगृहांच्या यादीसह संचालनालयास त्वरीत सादर कराव्या.

मागासवर्गिय मुलांचे शासकिय वसतीगृह, बाभुळगांव ता.येवला .जि .नाशिक						
अ.क्र	बेडिंग साहीत्याचे नांव	प्रौढ नग	कोणच्या आदेशान्वये प्राप्त / कोणकडून आले व दिनांक	कोणाकडे हस्तांतरण केले व दिनांक	हस्तांतरित केलेले मग	एकुण शिल्लक
१	चादर	६०	गृहपाल .गुनवत मुलांचे शासकिय वसतीगृह.नवन नाशिक दिनांक -१३/०९/२०१०	शासकय मुलांचा निवास शाळा ,बाभुळगांव ता येवला	६०	०
	चादर	१००	मा.विभागीय समज कल्याण अधिकारी नाशिक यांनी खरेदी केल्या (म.रा.हातमाग महामंडळ औरंगाबाद यांचेकडून दि.२१/१०/२०११)		०	१००
	चादर	१००	मा. आयुक्त. म.रा.पुणे यांनी खरेदी केल्या म.रा.हातमाग सहकारी महांघ मर्या.मुंबई २०यांचेकडून दि.१७/०१/२०१२	मागासवर्गीय मुलांचे शासकिय वसतीगृह, आडगांव .यु.क्र.०३ यांचेकडे हस्तांतरित दि.३०/०९/२०१३	१००	०
	चादर	१००	मा. आयुक्त. म.रा.पुणे यांनी खरेदी केल्या म.रा.हातमाग सहकारी महांघ मर्या.मुंबई २०यांचेकडून दि.१७/०१/२०१२	डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मागासवर्गीय मुलांचे शासकिय वसतीगृह .नाशिक जुने सांचेकडे हस्तांतरित दि.३०/०९/२०१३	१००	०
	चादर	५०	मा.आयुक्त. म.रा.पुणे यांचे आदेश क्र.१५४१ दि.३१/०३/२०१६ व प्राप्त दिनांक -१९/०७/२०१६	२०/१०/२०१०	०	५०
	एकुण	४१०			२६०	१५०

जि०.३।
यस
११/१२/११
३१/१२
युजि२
३४३
यस
मुलांचे
(२५०)
यस

अद्वैतसंग्रहः किंवा जंगम मालनसैय्या

Form of Register of Dead Stock of Movable Property

[illegible]

जा.क्र.शामुवग/बाभुळगाव/साहित्य हस्तांतर/ 106 /२०१३-१४
 शासकिय मुलांचे वसतीगृह बाभुळगाव ता.येवला
 दिनांक- ०६/१०/२०१३

मा.सहाय्यक आयुक्त
 समाज कल्याण, नाशिक

विषय - ब्लॅकेट, चादर या वस्तुंचे हस्तांतर केलें बाबत.

महोदय,

शासकिय मुलांचे वसतीगृह बाभुळगाव ता.येवला जि.नाशिक या वसतीगृहातील जादाचे असलेले ब्लॅकेट, व चादर मागासवर्गीय मुलांचे शासकिय वसतिगृह, आडगांव, युनिट क्र. ३, नाशिक यांना दिनांक ८/१०/२०१३ रोजी प्रत्यक्ष हस्तांतरीत करण्यात आले आहे त्याचा तपशील खालील प्रमाणे आहे.

अ.क्र.	वस्तुचे नाव	वस्तुची संख्या	शेरा
१	ब्लॅकेट	१००	गृहप्रमुख, मागासवर्गीय मुलांचे शासकिय वसतिगृह, आडगांव, युनिट क्र. ३, नाशिक यांचे मागणी नुसार हस्तांतरीत करण्यात येत आहे.
२	चादर	१०० ११७०	
	एकूण	३०० २००	

आपला विश्वासू,

मिहारे

गृहपाल,

मागासवर्गीय मुलांचे शासकिय वसतिगृह,
 बाभुळगांव, ता.येवला जि.नाशिक

HOUSE MASTER
 GOVERNMENT BACHWARD CLASS BOYS HOSTEL,
 UNIT NO. 3, ADGAON, NASHIK

जा.क्र.शामुवग/बाभुळगाव/साहित्य हस्तांतर/ 109 २०१३-१४
 शासकीय मुलांचे वसतीगृह बाभुळगाव ता.येवला
 दिनांक- ०२/११/२०१३

मा.सहाय्यक आयुक्त
 समाज कल्याण, नाशिक

विषय -बेडशीट, चादर या वस्तुंचे हस्तांतर केले बाबत.

महोदय,

शासकीय मुलांचे वसतीगृह बाभुळगाव ता.येवला जि.नाशिक, या वसतीगृहातील जादाचे असलेले बेडशीट व चादर मागासवर्गीय मुलांचे शासकीय वसतिगृह(जुने), आडगांव, नाशिक यांना दिनांक ८/१०/२०१३ रोजी प्रत्यक्ष हस्तांतरीत करण्यात आले आहे त्याचा तपशील खालील प्रमाणे आहे.

अ.क्र.	वस्तुचे नाव	वस्तुची संख्या	शेरा
१	बेडशीट	२००	गृहपाल, मागासवर्गीय मुलांचे शासकीय वसतिगृह(जुने), आडगांव, नाशिक यांचे मागणी नुसार हस्तांतरीत करण्यात आले आहे.
२	चादर	१००	
	एकूण	३००	

मिळाले
 ०२/११/२०१३

आपला विश्वासू,

YMK
 गृहपाल,

मागासवर्गीय मुलांचे शासकीय वसतिगृह,
 बाभुळगाव, ता.येवला जि.नाशिक

डिलेवरी चलन

महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादित पहिला मजला, वाशानी चेंबर्स, ४७, सर विठ्ठलदास ठाकरसी मार्ग, मुंबई-२०.		चलन क्रमांक :- 2804	
प्रति, नाव व पत्ता :- <u>मुंबई शासकीय वस्ति अद</u> <u>खासगी वस्ती, ११९, टी. यवला जि. कोल्हापूर</u>		पुरवठा आदेश क्र :- सकसं/शा.व अनु.व.गृह/ सोसु/चादर/प्र.क.१९३/२०११/का-५ अ/६३२, दिनांक :- ४/६/२०११.	
		गाडी क्रमांक :-	
उपरोक्त पुरवठा आदेशानुसार खालीलप्रमाणे आपणांस पुरवठा करण्यांत येत आहे. तरी सदरील वस्तू पुरवठा आदेशातील विनिर्देशानुसार प्राप्त झाल्याची पोहोच देण्यांत यावी.			
अ.क्र.	वस्तुचे नाव	विनिर्देश	एकूण नग
१	चादर	आकार ६०" X ९०"	१००
<u>प्रमाण पत्र</u> प्रमाणित करण्यांत येते की, सुपरिटेण्डंट कंपनी ऑफ इंडीया प्रायव्हेट लिमिटेड, मुंबई व मा. विभागीय समाज कल्याण अधिकारी, ... यांनी प्रमाणित केलेल्या नमुन्यांनुसार व पुरवठा आदेशातील विनिर्देशानुसार व वर नमुद केल्याप्रमाणे नग १०० सुस्थितित प्राप्त झाले असून सदरील प्राप्त झालेल्या वस्तूची नोंद साठा नोंद वहीतील पान क्र. वर घेण्यांत आलेली आहे. सदरील स्विकारण्यांत आलेल्या वस्तूची गुणवत्ता परिणाम व किंमत हे मान्य केलेल्या निर्देशानुसार आहेत. करीता प्रमाणपत्र देण्यांत येते. WARDEN B.C. BOYS' & GIRLS' SOCIETY BANKURGAON, BULYATE, RAJASTHAN			(अधारी :- <u>श्रीमती</u>) महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादित, मुंबई-२०. अधिकृत स्वाक्षरी

परिशिष्ट-अ

(पोहोच पावती व प्रमाणपत्र)

- १) वसतिगृहाचे नाव व पत्ता :- मुलचि बासकीय वसतिगृह
बासकीय ना येव हा
- २) प्राप्त वस्तुचे नाव :- चादर जि. नशिठ
- ३) वस्तु कोणाकडून प्राप्त झाली :- मे. महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादीत,
४७, बाशानी चेंबर्स, सर विठ्ठलदास ठाकरसी मार्ग, चर्चगेट,
मुंबई-२०.
- ४) प्राप्त वस्तुची संख्या (अंकी व अक्षरी) :- १०० (एकशत)
- ५) वस्तु प्राप्त दिनांक :- वेळ
- ६) डिलेवरी चलन कमांक व दिनांक :- २६०४

प्रमाणित करण्यांत येते की, आमच्या वसतिगृहाची मान्य संख्या १०० आहे. त्यासाठी आवश्यक असलेली १०० नग चादर ही वस्तु संचालक, समाजकल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे आदेश कमांक सकस/शा.व.अनु.व.गृह/सोसु/चादर/प्र.क.१९३/२०११/का-५अ/६३२, दिनांक ४/६/२०११ नुसार नग चांगल्या स्थितीत असल्याने स्विकारले. सबब वस्तुबाबत काही तक्रार नाही.

तसेच पुढे असेही प्रमाणित करण्यांत येते की, सदर प्राप्त झालेल्या वस्तुची नोंद या वसतिगृहाचे अंथरुण-पांथरुण नोंदवही मध्ये पान कमांक वर दिनांक रोजी घेण्यांत आली आहे. सदर प्राप्त झालेली चादर या वस्तुचा उपयोग वसतिगृहांतील प्रवेशित मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांकरिता करण्यांत येईल असे उपयोगिता प्रमाणपत्र देत आहे.

ठिकाण :-

सही :- B.C. BOY'S OR GIRLS' HOSTEL
BASHUBACHIBU, YECOLA, KASHI

दिनांक :- / / २०११. गृहपाल/अधिक्षक/संस्था प्रमुखाचे नाव :-

वसतिगृह/संस्थेचा शिक्का :-

प्रतिस्वाक्षरी

संबंधित विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी/समाज कल्याण अधिकारी गट-अ, जिल्हा परिषद

टिप :- १) गृहपाल/अधिक्षक/संस्था प्रमुखाने तीन प्रतीत वरील पोहोच पावती द्यावी.

२) लागू नसेल ते खोडावे.

३) संबंधित विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी/समाज कल्याण अधिकारी गट-अ जिल्हा परिषद यांनी प्रतिस्वाक्षरी करून जिल्ह्यांतर्गत कार्यरत सर्व वसतिगृहाच्या एकत्रीत पावत्यां संकलित स्वरूपात वसतिगृहांच्या यादीसह संचालनालयास त्वरीत सादर कराव्या.

मागासवर्गीय मुलांचे शासकिय वसतीगृह, बाभुळगांव ता.येवला .जि .नाशिक						
अ.क्र	बोर्डिंग सारीत्याचे : नोंद	प्राप्त नग	कोणच्या आदेशान्वये प्राप्त / कोणकडून आले व दिनांक	कोणाकड हस्तांतरण केले व दिनांक	हस्तांतरित केलेले नग	एकुण शिल्लक
१	बर्नकेट	१००	मा.विभागीय समाज कल्याण अधिकारी नाशिक यांनी खरेदी केलेल्या (म.रा.हातमाग महामंडळ औरंगाबाद) यांचेकडून दि. २१/१०/२०११)		०	१००
	बर्नकेट	१००	मा. आयुक्ता. म.रा.पुणे यांनी खरेदी केलेल्या म.रा.हातमागास सहकारी महांच मर्चा.मुंबई २०यांचेकडून दि. १७/०१/२०१२	मागासवर्गीय मुलांचे शासकिय वसतीगृह, आडगांव .यु.क्र .०३ यांचेकड हस्तांतरित दि. ३०/०९/२०१३	१००	०
	एकुण	२००			१००	१००

वापरात
 २०११
 पुढील
 ३३
 ३३

जा.क्र.शामुवगृ/बाभुळगाव/साहित्य हस्तांतर/ 106 /२०१३-१४
शासकिय मुलांचे वसतीगृह बाभुळगाव ता.येवला
दिनांक- ०६/१०/२०१३

मा.सहाय्यक आयुक्त
समाज कल्याण, नाशिक

विषय - ब्लॅकेट, चादर या वस्तुंचे हस्तांतर केले बाबत.

महोदय,

शासकिय मुलांचे वसतीगृह बाभुळगाव ता.येवला जि.नाशिक या वसतीगृहातील जादाचे असलेले ब्लॅकेट, व चादर मागासवर्गीय मुलांचे शासकिय वसतिगृह, आडगांव, युनिट क्र. , नाशिक यांना दिनांक ८/१०/२०१३ रोजी प्रत्यक्ष हस्तांतरीत करण्यात आले आहे त्याचा तपशील खालील प्रमाणे आहे.

अ.क्र	वस्तुचे नाव	वस्तुची संख्या	शेरा
१	ब्लॅकेट	१००	गृहप्रमुख, मागासवर्गीय मुलांचे शासकिय
२	चादर	२००-१९००	वसतिगृह, आडगांव, युनिट क्र. , नाशिक यांचे
	एकूण	३००-२००	मागणी नुसार हस्तांतरीत करण्यात येत आहे.

आपला विश्वासू,

गिडडे

Yamir
गृहपाल,

मागासवर्गीय मुलांचे शासकिय वसतिगृह,
बाभुळगांव, ता. येवला जि. नाशिक

Kanjan
HOUSE MASTER
GOVERNMENT BACKWARD CLASS BOYS HOSTEL,
UNIT NO. 1, ADGAON, NASHIK

डलव्हरा चलन

महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादित		चलन क्रमांक :- 196
वहिला मजला, वाशानी चेंबर, 47, सर विठ्ठलदास ठाकरसी मार्ग, मुंबई-20.		दिनांक :-
प्रति, नाव व पत्ता :- सुनील बाबाजीय वसति कृष्ण वामनराव , ता:- येवला , जि:- नांदेड	पुरवठा आदेश क्र :- १) सकस/नवीन १००शावणू/ सोसु/ब्लॅकेट/प्र.क्र.२०११/का-५ अ/८०५, दिनांक :- २२/८/२०११. २) सकस/नवीन १००शावणू/ सोसु/ब्लॅकेट/प्र.क्र.२०११/का-५ अ/८१६, दिनांक :- २२/८/२०११. ३) सकस/शानिशा./ सोसु/ब्लॅकेट/प्र.क्र./२०११/का-५ अ/८१८, दिनांक :- २२/८/२०११.	
		गाडी क्रमांक :-
उपरोक्त पुरवठा आदेशानुसार खालीलप्रमाणे आपणांस पुरवठा करण्यांत येत आहे. तरी सदरील वस्तू पुरवठा आदेशातील विनिर्देशानुसार प्राप्त झाल्याची पोहोच देण्यांत यावी.		
अ.क्र.	वस्तुचे नाव	एकूण नग
१	ब्लॅकेट	१००
प्रमाण पत्र प्रमाणित करण्यांत येते की, सुपरिटेण्ड कंपनी ऑफ इंडीया प्रायव्हेट लिमिटेड, मुंबई व मा. संचालक, समाजकल्याण विभाग, पुणे यांनी प्रमाणित केलेल्या नमुन्यांनुसार व पुरवठा आदेशातील विनिर्देशानुसार व वर नमुद केल्याप्रमाणे नग सुस्थिति प्राप्त झाले असून सदरील प्राप्त झालेल्या वस्तूची नोंद साठा नोंद वहीतील पान क्र. वर देण्यांत आलेली आहे. सदरील स्विकारण्यांत आलेल्या वस्तूची गुणवत्ता परिणाम व किंमत हे मान्य केलेल्या निर्देशानुसार आहेत. करीता प्रमाणपत्र देण्यांत येते.		(अधारी :- <u>सुनील बाबाजी</u>)
सही व शिक्का.		महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादित, मुंबई-२०. अधिकृत स्वाक्षरी

(पोहोच पावती व प्रमाणपत्र)

- १) वसतिगृहाचे नाव व पत्ता :- पुणे येथील शासकीय वसतिगृह
काभूल भाग ता. येवले,
जिल्हा नांदेड
- २) प्राप्त वस्तुचे नाव :- ब्लॅकेट
- ३) वस्तु कोणाकडून प्राप्त झाली :- मे. महाराष्ट्र राज्य हातमाग सहकारी महासंघ मर्यादीत,
४७, वाशानी चेंबर्स, सर विठ्ठलदास ठाकरसी मार्ग, चर्चगेट,
मुंबई-२०.
- ४) प्राप्त वस्तुची संख्या (अंकी व अक्षरी) :- १०० नं. (हार्मर नं.)
- ५) वस्तु प्राप्त दिनांक :- वेळ
- ६) डिलेव्हरी चलन क्रमांक व दिनांक :- १९६

प्रमाणित करण्यांत येते की, आमच्या वसतिगृहाची मान्य संख्या १०० आहे. त्यासाठी आवश्यक असलेली १०० नं. ब्लॅकेट ही वस्तु संचालक, समाजकल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे आदेश क्रमांक १) सकस/नवीन १००शावग/ सोसु/ब्लॅकेट/प्र.क्र.२०११/का-५अ/८०५, दिनांक :- २२/८/२०११, २) सकस/नवीन १०००शावग/ सोसु/ब्लॅकेट/प्र.क्र.२०११/का-५ अ/८१६, दिनांक :- २२/८/२०११, ३) सकस/शानिशा./ सोसु/ब्लॅकेट/प्र.क्र./२०११/का-५ अ/८१८, दिनांक :- २२/८/२०११ नुसार १०० नं. चांगल्या स्थितीत असल्याने स्विकारले. सबब वस्तुबाबत काही तक्रार नाही.

तसेच पुढे असेही प्रमाणित करण्यांत येते की, सदर प्राप्त झालेल्या वस्तुची नोंद या वसतिगृहाचे अंधारूण-पांवरूण नोंदवही मध्ये पान क्रमांक वर दिनांक रोजी घेण्यांत आली आहे. सदर प्राप्त झालेली ब्लॅकेट या वस्तुचा उपयोग वसतिगृहांतील प्रवेशित मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांकरिता करण्यांत येईल असे उपयोगिता प्रमाणपत्र देत आहे.

ठिकाण :- सही :-

दिनांक :- / / २०११. गृहपाल/अधिक्षक/संस्था प्रमुखाचे नाव :-

वसतिगृह/संस्थेचा शिक्का :-

प्रतिस्वाक्षरी

संबंधित विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी/समाज कल्याण अधिकारी गट-अ, जिल्हा परिषद

टिप :- १) गृहपाल/अधिक्षक/संस्था प्रमुखाने तीन प्रतीत वरील पोहोच पावती द्यावी.

२) लागू नसेल ते खोडावे.

३) संबंधित विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी/समाज कल्याण अधिकारी गट-अ जिल्हा परिषद यांनी प्रतिस्वाक्षरी करून जिल्ह्यांतर्गत कार्यरत सर्व वसतिगृहाच्या एकत्रीत पावत्यां संकलित स्वरूपात वसतिगृहांच्या यादीसह संचालनालयास त्वरीत सादर कराव्या.

भागासवर्गिय मुलांचे शासकिय वसतीगृह, बाभुळगांव ता.येवला .जि .नाशिक						
अ.क्र	बेडिंग सोहल्य़ाचे नांव	प्राप्त नग	कोणच्या आदेशान्वये प्राप्त / कोणकडून आले व दिनांक	कोणाकडे हस्तांतरण केले व दिनांक	हस्तांतरीत केलेले नग	एकूण शिल्लक
१	सतरंगी	१००	मा.विभागीय समाज कल्याण अधिकाारी नाशिक यांनी खुरदा केलेल्या (म.रा.हातमागे महामंडळ औरंगाबाद यांचेकडून दि.२१/१०/२०११)		०	१००
	सतरंगी	५०	मा.आशुवत.म.रा.गुण यांचे आदेश क्र १६११ दि.०६/०६/२०१३।मा.सहाय्यक आयुक्ता नाशिक यांचे आदेश क्र.२५८२/१३ दि.१९/०६/२०१३ यांचे कडून)		०	५०
		१५०			०	१५०

वापरात
२३/१२/११

—

Gram 'HANDLOOMS'

INVOICE

2712252, 2712359

G. NO 346

Subject to Nagpur Jurisdiction

Maharashtra State Handlooms Corporation Ltd.

(A Government of Maharashtra Undertaking)
MSHC Complex, Umrai Road, Nagpur - 440 002

Customer's Order No. 941/2020/92 / 941/2021/92
 Order Confirmation No. 941/2020/92 / 941/2021/92
 Through Comms Agent Shri ...
 Date 7/1/21

Delivery Challan No. _____ Date: _____
 Despatched by: _____
 To: _____
 M.R./R.R. No. _____ No. _____

To: ...

Sr. No.	Particulars	Quantity	Rate		Total Amount	
			Rs.	Ps.	Rs.	Ps.
1)	48x80 कौन्सी बरकर 953	2.00	763	40	523	80
	60x80 कौन्सी बरकर 1013	7.00	324	73	324	73
	3x2 कौन्सी बरकर 1014	7.00	953	73	953	73
	60x80 कौन्सी बरकर 1012	7.00	822	20	822	20
		4.00				
संग. एक कौन्सी बरकर 1013 (1012) मंग						

(See Conditions on overleaf)

Prepared by

Total

1,51,550

Cheque / D.D. may please be drawn in the name of 'Maharashtra State Handlooms Corporation Ltd., Nagpur' only

N.V. Alankar
 For Managing Director
 M.S. Handlooms Corporation Ltd., Nagpur

अनु.जाती व नवबैध्दांची शासकिय मुलांची निवासी शाळा ,

पाटोदा रोड ,बाभूळगांव.ता.येवला .जि. नाशिक,

पिन .नं .४२३४०१

Email.Id - bcboysgovthostel10@gmail.com

जा. क्र. शामुनिशा/ बाभूळगांव/बेडिंग साहीत्य/माहीती / ५५ / २०१६-१७ दिनांक-२८/०२/२०१७

प्रति,

मा.सहाय्यक आयुक्त,

समाज कल्याण नाशिक .

विषय :- बेडिंग साहीत्य माहीती सादर करणेबाबत ..

महोदया,

उपरोक्त विषयान्वये विनंती पुर्वक कळविण्यात येते कि मूलांची शासकीय निवासी शाळा , बाभूळगाव ता. येवला या निवासी शाळेची आपल्या कार्यालयास आवश्यक असणारी बेडिंग राहीत्य पुरवठा व हस्तांतरणा बाबतची माहीती माहीतीस्तव व पुढिल योग्य त्या कार्यवाहीस्तव सविनय सादर

आपला विश्वासू

गृहपाल
गृहपाल,

मूलांची शासकिय निवासी शाळा
बाभूळगाव ता. येवला जि. नाशिक.

प्रत:- माहीतीस्तव व पुढिल योग्य त्या कार्यवाहीस्तव सविनय सादर .

मा.प्रदेशिक उपायुक्त ,समाज कल्याण विभाग नाशिक .

गृहपाल
गृहपाल,

मूलांची शासकिय निवासी शाळा
बाभूळगाव ता. येवला जि. नाशिक.

अनु.जाती व नवबोध्याची मुलांची शासकिय निवासी शाळा, बाभुळगांव ता.येवला .जि .नाशिक				
अ.क्र	बेडिंग साहीत्याचे नांव	प्राप्त मग	कोणच्या आदेशान्वये प्राप्त / कोणकडून आले व दिनांक	एकुण शिल्लक
१	बेडशिट	२००	मा.विभागिय समाज कल्याण अधिकारी नाशिक यांनी खरेदी केलेल्या (म.रा.हातमाग महामंडळ औरंगाबाद यांचेकडून दि.२९/०६/२०११)	२००
	बेडशिट	६०	गृहपाल .शासकिय मुलांचे वसतीगृह .बाभुळगांव ता .येवला जि नाशिक	६०
	बेडशिट	२००	गृहपाल .शासकिय मुलांचे वसतीगृह .बाभुळगांव ता .येवला जि नाशिक	२००
	बेडशिट	२५	मा.आयुक्त, म.रा.पुणे यांनी खरेदी केलेल्या म.रा.हातमागास सहकारी महांय मयां.मुचई २०यांचेकडून अदेश क्र १५४१ नुसार दि.३१/०३/२०१६ नुसार प्राप्त दि.२०/०७/२०१६	२५
	एकुण	४८५		४८५

वसतीगृह
— वरी —

— ४ —

२०१६चा
पुरवठा

गृहपाल
अ.जा व न.बौ.मुलांची
शासकिय निवासी शाळा
बाभुळगांव ता.येवला जि नाशिक

अनु. जाती व नवबोध्याची मुलांची शासकीय निवासी शाळा, बाभुळगांव ता. येवला जि. नाशिक				
अ.क्र.	वैदिक सहाय्याचे नाव	प्राप्त रक्कम	कोणत्या आदेशान्वये प्राप्त / घटनेकडून आले व दिनांक	एकूण शिल्लक
✓ १	चांदर	९९	मा. विभागीय समाज कल्याण अधिकारी नाशिक यांनी खरेदी केलेल्या (म.रा.हातमाग महामंडळ औरंगाबाद यांचेकडून दि. २९/०६/२०११)	९९
	चांदर	६०	गृहपाल शासकीय मुलांचे वसतीगृह, बाभुळगांव ता. येवला जि. नाशिक	६०
	चांदर	५०	ता. आयुक्त. म.रा. पुणे यांनी खरेदी केलेल्या म.रा.हातमाग सहकारी मध्ये म्या. म्युई २० यांचेकडून अद्वेष क्र १५४९ नुसार दि. ३१/०३/२०१६ नुसार प्राप्त दि. २०/०३/२०१६	५०
	एकूण	२०९		२०९

०५/११/२०१६
-४३१

२०१६/१५
४२५५

जिल्हापालक

अनु. जाती व नवबोध्याची मुलांची
शासकीय निवासी शाळा
बाभुळगांव ता. येवला जि. नाशिक

क्र.सं.	प्रा.सं.	आवेदनकर्ता का नाम	पता	दिनांक	नोट
35	80400	मा. वि. विभाग महाराष्ट्र सरकार नामिक विभाग महाराष्ट्र सरकार दि. 22.11.79 महाराष्ट्र सरकार विभाग कलकत्ता	००	२२	32 20
2	4 X 6	सा. नम. आयुक्त समाज कल्याण नामिक विभाग महाराष्ट्र सरकार दि. 22.11.79 महाराष्ट्र सरकार विभाग कलकत्ता	००	२२	32 20

1. *Ante*

अनु.जाती व नववर्ध्याची मुलांची शासकिय निवासी शाळा, बाभुळगांव ता.येवला .जि .नाशिक				
अ.क्र	बॅटिंग साहीत्याचे नांव	प्राप्त रक्कम	कोणच्या आदेशान्वये प्राप्त / कोणकडून आले व दिनांक	एकूण शिल्लक
	ब्लॉकट	१००	मा.विभागीय समाज कल्याण अधिकारी नाशिक यांनी खरेदी केलेल्या (म.रा.हालमाग महामंडळ आंगणावाड यांचकडून दि.२९/०६/२०११)	१००
	ब्लॉकट	१२०	मा.आयुक्त. म.रा.पुणे यांनी खरेदी केलेल्या म.रा.हालमाग सहकारी महांघ मयां.मुंबई २०यांचकडून दि.२२/०८/२०११	१२०
	ब्लॉकट	२५	मा.आयुक्त. म.रा.पुणे यांनी खरेदी केलेल्या म.रा.हालमाग सहकारी महांघ मयां.मुंबई २०यांचकडून अदेश क्र १५४१ नुसार दि.३१/०३/२०१६ नुसार प्राप्त दि.२०/०७/२०१६	२५
	एकूण	२४५		२४५

मुख्यालय

अ.जा व न.व. मुलांची

शासकिय निवासी शाळा

बाभुळगांव ता.येवला जि.नाशिक

1.0%

अनु.जाती व नवबौद्धाची मुलांची शासकिय निवासी शाळा, बाभुळगांव ता.येवला .जि .नाशिक				
अ.क्र	बॅलिंग साहीत्याचे नांव	प्राप्त नग	कोणच्या आदेशान्वये प्राप्त / कोणकडून आले व दिनांक	एकुण शिल्लक
१	सतरंजी	१००	मा.विभागिय समाज कल्याण अधिकारी नाशिक यांनी खरेदी केलेल्या (म.रा.हातमाग महामंडळ औरंगाबाद यांचेकडून दि.२९/०६/२०११)	१००
	सतरंजी	१००	मा.आयुक्त .म.रा.पुणे यांचे आदेश क्र १६११ दि.०६/०६/२०१३(मा.सहाय्यक आयुक्त नाशिक यांचे आदेश क्र .२५८२/१३ दि.११/०९/२०१३ यांचे कडून)	१००
	एकुण	२००		२००

कृष्णपाल

अनु.जा व न.बौ.मुलांची

शासकिय निवासी शाळा

बाभुळगांव ता.येवला जि.नाशिक

Gram "HANDLOOMS"

INVOICE

2712262 2712559

Subject to Nagpur Jurisdiction

Gr. NO. 336

Maharashtra State Handlooms Corporation Ltd.

(A Government of Maharashtra Undertaking)

MSHC Complex, Umrur Road, Nagpur-440 009.

Customer's Order No. 112003441 / 119 / 11211071

Order Confirmation No. 71002/119-12 Date 11/11/2011

Through Comms Agent Shri 201812011

Date 11/11/11

Delivery Challan No. 11 Date 11/11/11

Despatched by 11/11/11

To 11/11/11

M.R./R.R. No. 11 No. 11

To: श्री. प्र. वि. नं. 11/11/11
महाराष्ट्र शासन, नगपुर

Sl. No.	Particulars	Quantity	Rate		Total Amount	
			Rs.	Ps.	Rs.	Ps.
1)	48x50 - दोर, लोडसीट 53	200	161	10	32,380	00
2)	60x50 एक लो. मादर 1(2)	38	820	73	32,309	00
3)	71/2x70 लोकर पट्टा 1(3)	40	166	03	6,689	00
4)	3x6 साधारणी रुतों 1(4)	100	169	11	16,911	00
5)	60x50 दोर मादर, लोडसीट 10(2)	100	822	20	82,220	00
		<u>588</u>				
	रुमर एक लोकर मादर 1(1) मादर 1(1)					

(See Conditions on overleaf)

Prepared by

Total 1,80,890 00

Cheque / D.D. may please be drawn in the name of "Maharashtra State Handlooms Corporation Ltd., Nagpur" only

N.V. Vasistha
 For Managing Director
 M.S. Handlooms Corporation Ltd., Nagpur

महाराष्ट्र
 शासन, नगपुर
 शासनिक निवास शासन
 नगपुर

490

① उपसृष्टान्त नमुने केल्या वस्तुच्या पुरवठा करीयात आलेला आहे

② देयकात नम्रद पर हे स्थित करापेक्षा जास्त नाही.

③ સદરમ્બી નોંદ કલે વલ્લક અથ્થુળ પાંથુળ ભાલક રજી. વર પાળ
કુ. ૨ વર ઇલ્લ્યાત ભાલેલી મોહ.

④ देवक्याची आकारणी नियमाप्रमाणे असून उगीली पडताळणी नियमाप्रमाणे आहे.

मा. वि.

Pass for Payment, 140497/-

Inword is One lakh forty Thousand Four hundred & Ninety Seven Only.

21/11/2018 CONDITIONS :-

अनुमानित मूल्य रु. १००/-
मालिकाना मुद्रा
श्री. देवराज शि. नाथ

Every care is taken in packing and despatching the goods but our responsibility for Loss or Damage ceases after delivery at Nagpur Station for the condition of goods ordered.

2. All such claims should be preferred against the Railway or Motor Transport Agents at destination.

3. Remittance should be made immediately after the receipt of goods otherwise the interest at the prevailing market rate shall be charged.

0	1	5	6	4	6

[illegible]

❖ (पेमें कोषाध्यक्ष/सेवेला रकम पर करपादाता आदेश देणु-या अधिकार-या रकम तिनि

Govt. B. C. Girls Hostel
Nashik

१. अंशिक - ३, ०५००-०८-२००५-०८/१८/१११५
 २. अंशिक - ३, ०५००-०८-२००५-०८/१८/१११५
 ३. अंशिक - ३, ०५००-०८-२००५-०८/१८/१११५

सर्वस. २६म.
 Gen.26M

संकेतांक 5 1 0 1
 चक्र प्रमांक

नमूना क. को. नि. ६
 (नियम ११२ पहा)

आहरण व सवितरण
 अधिकारी संकेतांक
 विभाग/उपविभाग
 संकेतांक

मूळप्रत / दुसरी प्रत / तिसरी प्रत

0 2 5 6 4 6

या ठिकाणाच्या कोणाप्रत / उपकोणाप्रत भरण्यात आलेल्या रोख रकमेचे चलन
 भारतीय स्टेट बँकेत / भारतीय रिझर्व बँकेत

संकेतित करून घ्यावयाचे	विभागीय अधिकार्याचे निवास कोणाप्रत	कोणाप्रत/उपकोणाप्रत भारतीय स्टेट बँकेत / भारतीय रिझर्व बँकेत / इतर बँकेत घ्यावयाचे
नियमित रकम भरण्यात आली आहे. त्या बँकेचे नाव/पत्ता आणि पत्ता- गृहप्रमुख यांच्या मधील मूलीचे सासकिय बसतो आहे. निवडक १ नमूना.	लेखाचे संकेत विभाग : सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य, शिरोप प्रधान शिर्ष : २२२५-०२५० उपप्रधान शिर्ष : १०२ अनुजाती मल्याळ मौल शिर्ष : (०२)(०१) सासकिय बसतो आहे संपर्क संकेतांक 0 2 5 0 0 0 3 5 0 1	रकम मिळाली. रुपये (आकड्यात) - रु. १०६७०/- शब्दात (हजार) - दहा हजार सहाशे सत्तर रुपये
साधारणतः सहाशे प्राप्ति कर घ्याव्या कालात अर्धवर्षा कर घ्याव्या अर्थ : मासालेखपत्र यांचे रान २०१३ चे लेखाचे/उपलेखाचे स्टेशनरी साहित्याचे अर्थप्रधानी मूली		Serial No. 000437 BANK CODE : 000437 शाखा कोणाप्रत/उपकोणाप्रत भारतीय स्टेट बँकेत / भारतीय रिझर्व बँकेत घ्यावयाचे
आगा बँकेची रकम रु. १०६७०/- (नक्षरी रुपये दहा हजार सहाशे सत्तर रुपये)	मराठी माहिती बँकेत आहे. पैसे स्विकारले व फायली बाबी	Rs. 10670/- CASH RECEIVED STATE BANK OF INDIA TREASURY BRANCH NASHIK 07 NOV 2013
भला हरण-याची स्वाक्षरी दिनांक	दिनांक	Cash Officer

☆ (पैसे कोणाप्रत/उपकोणाप्रत भरण्यात आलेल्या रोख रकमेचे चलन भारतीय स्टेट बँकेत / भारतीय रिझर्व बँकेत घ्यावयाचे)

E:\Documents and Settings\Lokhande\My Documents\Chalan.doc 1

HOUSE MASTER
 GOVERNMENT BACKWARD CLASS GIRLS HOSTEL
 UNIT NO.4, ADGAON, NASHIK

चलन नंबर

आहरण अधिकारी

015607

नोटिफिकेशन येथील ट्रेझरी-सब ट्रेझरी, स्टेट-रिझर्व
स्टेट बँक ऑफ इंडिया मध्ये भरलेल्या रोख रकमेचे चलन

संकेतांक
लेखाशिर्ष
संकेतांक
0250013501

रक्कम पाठविणाराने भरावयाचे-		
रक्कम कोणी आणून दिली	रुपे आर.एस. कोणते	
याचे नांव-		
याच्या वतीने रक्कम भरण्यात	WARDEN	
माली त्या मनुष्याचे नाव	B C. Boy's Govt. Hostel	
किंवा हुद्याचे पत्ता	Rasulpur, Tal. Niphad, Dist. Nasik	
पाठविलेल्या रकमेचा व अधिकार पत्र	रक्कम	
कोणतेही असल्यास त्याचा पूर्ण तपशील	345500	
मारासवर्गीय प्रत्येक शिस्तकीय		
वैयक्तिक, रेडिओ, टेलीफोन, सिफर		
पत्र, बरेलिंग, रेडिओ, रेडिओ, रेडिओ		
- फाल्स् वसुली रुम नॉट्स कल इट्स		
नॉट्स वसुली रुम नॉट्स (2011/12)		
सही रसूल	एकूण -	345500
WARDEN		
B. C. Boy's Govt. Hostel		
Rasulpur, Tal. Niphad		
Dist. Nasik		
पैसे	वा.	माहे.
सुन २०		

अक्षरी रूपये

पिकाळे. ट्रेझरी ऑफिसर / एजंट / अकौंटंट

पेशाचा भरणा करण्याबद्दल फर्मविणाऱ्याचे
अंमलदाराची सही व पूर्ण हुद्दा.
WARDEN
B C. Boy's Govt. Hostel
Rasulpur, Tal. Niphad
Dist. Nasik
सही
अक्षरी

पेशा अ. / (S. No.)
Serial No.
BANK BR. CODE : 000437
B C. Boy's Govt. Hostel
Rasulpur, Tal. Niphad
Dist. Nasik
सही
अक्षरी

01 NOV 2013

रोगड प्राप्त / CASH RECEIVED
भारतीय स्टेट बँक / वॉल स्टेट बँक ऑफ इंडिया
ट्रेझरी शाखा, भाविपूर / TREASURY BRANCH NASHIK
Cashier
Cash Officer

Gen.26M

उत्तराखण्ड
उच्च न्यायालय

संकेतांक

5	1	0	1

चलन व्रत्तिका

नमूना क. को. नि. २६

(नियम ११२ पृष्ठ)

पूजाप्रत / दूसरी प्रत / तिसरी प्रत

आहरण व संचितरण

अधिकारी संवेलांक

विभाग/उपविभाग

संकेतांक

0	0	5	6	4	0

नाशि

नाशिक

या टिकतणाच्या कोणत्याही ठिकाणी भरण्यात अडथळ्यां रोख रकमेचे चलन भारतीय स्टेट बँकेत / भारतीय रिझर्व्ह बँकेत

भरणा येवना-पान भरण्याचे जिन्हा खोली रक्कम भरण्यात आली आहे. त्या व्यत्ययेची सुटका देऊन नशिख प्रुष HOUSE MASTER GOVERNMENT BACKWARD CLASS BOYS HOSTEL UNIT NO.-1, ADGAON, NASHIK भरण करणारासाठी अधिकार पत्राचा सहकार्य करिता भरण करणाराच्या अर्था : सन १०९३ मी महालापाल मुंबई यांच्या तंत्रावरिष्ठात स्टेशनरी घरेदीची झालेली बिल्ल्यान्नी वस्तुली	विधीगीत अधिका-पान किंवा कोषाखाने कोषाखाने/अधिका-पान भारतीय स्टेट बँकेने / पाठ रिझर्व बँकेने/ हेदाबदल बँकेने भरण्याचे रक्कम मिळाली, रुपये (आठशे)चा रु. ३२५३०/- बत्तीगडजार पाठ क का अधिकारी : [] K 202 नंदापात विधिपत्रा/अधिकार पत्राच्या निमित्त केले गेलेल्या शुल्का क्रमांक : ८८७०४६७
भरणा करणारी रक्कम रु. ३२५३०/- (मिश्रित) रुपये बत्तीगड ज्वेल पम्परस तीस शब्द HOUSE MASTER GOVERNMENT BACKWARD CLASS BOYS HOSTEL UNIT NO.-1, ADGAON, NASHIK	घरोत माहिती घेतून आहे. पेरी दिवसरावे व जावली दावी Paid HOUSE MASTER GOVERNMENT BACKWARD CLASS BOYS HOSTEL UNIT NO.-1, ADGAON, NASHIK भारतीय स्टेट बँक / STATE BANK OF INDIA मुंबई शाखा, नाशिक/TREASURY BRANCH NASHIK Cash Officer

1-11-2013

HOUSE MASTER
GOVERNMENT BACKWARD CLASS BOYS HOSTEL
UNIT NO. 1, ADGAON, NASHIK

परिच्छेद २५ २४ २०१६

(खिवरन क्र ४)

श्रीमती एस.व्ही. गवारे , गृहपाल, १११ / २०१२
मुलीचे शासकिय वसतिगृह (जुने) नाशिक
दिनांक 27.04.2017

प्रति,
मा. आयुक्त साहेब,
समाज कल्याण आयुक्तालय,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे

विषय :- कारणे दाखवा नोटीस खुलासा सादर करणेबाबत

- संदर्भ :- १) आपले कारणे दाखवा नोटिस क्र.सकआ/शिक्षण 53/स्टे अ/लेखा
आक्षेप/कादानो/2016-17 1850 दिनांक 18/04/2017
२) लोकलेखा समीतीसमोर मा. सचिव, सामाजीक न्याय विभाग यांची
साक्ष आणि लोकलेखा समीतीचा अहवाल सन 2012-13 परीच्छेद क.
2.4.10.6
३) मा. विभागीय समाज कल्याण अधिकारी नाशिक विभाग नाशिक यांचे
आदेश सकअना/शावगृहे/स्टेशनरी/दरनिश्चीत /2985 दि. 21/10/2011
४) मा. आयुक्त,समाज कल्याण आयुक्तालय पुणे यांचे आदेश क्र. सकआ
/शिक्षण/शावगृ/म.स्टे.को.ऑप.कंड्यु फेडरेशन लि. /2012-13/ का 5
अ/827 अ दि. 21 जून 2012
५) मा. सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण नाशिक यांची कारणे दाखवा
नोटीस क्र. 2757 अ दिनांक 22/0/2013
६) मा. सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण नाशिक यांचे विशेष आढावा
बैठक इतिवृत दिनांक 3085 दिनांक 29/10/2013

मा. महोदय,

उपरोक्त संदर्भित विषयान्वये मी, श्रीमती एस. व्ही. गवारे, गृहपाल , मुलीचे शासकिय वसतिगृह
(जुने) नाशिक संदर्भ क्र. 1 नुसार प्राप्त झालेल्या नोटीस नुसार खुलासा सादर करित आहे.

मी, सन 2012-13 या आर्थिक वर्षात गुणवंत मुलीचे शासकिय वसतिगृह नाशिक या वसतिगृहात
गृहपाल या पदावर कार्यरत होते. त्यावेळी नाशिक जिल्ह्यांतर्गत सर्व शासकिय वसतिगृहाचे लेखापरीक्षण
माहे जुन 2013 मध्ये लोकलेखा समीती मार्फत करण्यात आलेले आहे. त्यानुसार नाशिक जिल्ह्यांतील 7
वसतिगृहांच्या दप्तर छानणी मध्ये असे दिसून आले आहे की, 15 स्टेशनरी वस्तुंसाठीचे दर हे वस्तुंवर
छापलेल्या कमाल किरकोळ किमतीपेक्षा (MRP) 6.25% ते 228.0% पर्यंत जास्त होते. त्यामुळे टाळता
येण्याजोगा जास्तीचा रुपये 2.39 लाख एवढा खर्च झाला याबाबत मा.महालेखापाल आक्षेप नोंदविलेला
आहे.

मा. सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण नाशिक यांना मा.महालेखापाल यांच्या मार्फत प्राप्त असलेल्या हाफमार्जीन क्र. 15 दिनांक 28/6/2013 नुसार रुपये 86584/- इतक्या रकमेची छापलेल्या कमाल किरकोळ किमतीपेक्षा जास्त दराने खरेदी केली आहे. असे नमूद करण्यात आलेले आहे.

मा. विभागीय समाज कल्याण अधिकारी नाशिक विभाग नाशिक यांचे आदेश सकअना/शावगृहे/स्टेशनरी/दरनिश्चीत /2985 दि. 21/10/2011 नुसार नाशिक जिल्ह्यांतर्गत सर्व शासकिय वसतिगृहांना स्टेशनरी व नित्योपयोगी साहित्य पुरवठा करणेबाबत सन 2011-12 करीता दरकरार निश्चीत करण्यात आला होता.

सदर आदेशातील नमूद अटी व शर्तीनुसार सदरचे आदेश हे दिनांक 1 सप्टेंबर 2011 ते 31 मार्च 2012 या कालावधीकरीता व पुढील आदेशापर्यंत असे नमूद करण्यात आलेले होते. सर्वसाधारणपणे शाळा व महाविद्यालये हि जुन महिन्याच्या पहिल्या किंवा दुसऱ्या आठवड्यात सुरु होतात. अशा वेळी वसतिगृहात प्रवेशित असलेले जुने विद्यार्थी उन्हाळी सुट्टी संपऊन शाळा महाविद्यालये सुरु झाल्यानंतर वसतिगृहात लगेचच प्रवेश घेतात.

शासकिय वसतिगृह प्रवेश तसेच वसतिगृह व्यवस्थापनाबाबत शासन परिपत्रक व वेळोवेळी निर्गमीत करण्यात आलेल्या शासन निर्णयानुसार तसेच शासन निर्णय दिनांक 16 मे 1984 नुसार वसतिगृहात प्रवेशित विद्यार्थ्यांस सर्व सोयी सुविधा ह्या वेळेवर देणे आवश्यक आहे. तसेच सोयी सुविधा शासन निर्णय दिनांक 26 जुलै 2011 नुसार वसतिगृहातील प्रवेशित विद्यार्थ्यांना देय असलेल्या सुविधांबाबत शासन निर्णय निर्गमीत करण्यात आलेला आहे. त्यामुळे वसतिगृह व्यवस्थापनाचे दृष्टीने व वसतिगृहात प्रवेशित विद्यार्थ्यांचे शैक्षणिक नुकसान होऊ नये या करीता संदर्भ क्र. 3 चे आदेशातील अटी व शर्तीनुसार वसतिगृहास आवश्यक साहित्य पुरवठाधाराकाचे व्हाऊचर क्रमांक 229 दिनांक 05/06/2012 नुसार वह्या, कंपास, डिस्कशन , कोरेकागद इ. प्राप्त साहित्य वरिष्ठ कार्यालयाच्या आदेशानुसार स्विकारण्यात आले होते.

प्राप्त साहित्य हे जुन 2013 मध्ये प्रवेशित असणाऱ्या विद्यार्थ्यांना वाटप करण्यात आलेले आहे. अवलोकनार्थ स्टेशनरी वाटप साहित्याच्या नोंदी लाभार्थ्यांच्या स्वाक्षरीसह दफ्तरी दाखल आहे.

तदनंतर मा. आयुक्त, समाज कल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य पुणे यांचेमार्फत सर्व शासकिय वसतिगृहे व निवासी शाळांकरीता संदर्भ क्र.4 दिनांक 21 जुन 2012 नित्योपयोगी साहित्य पुरवठ्याच्या आदेशानुसार स्विकारण्यात आलेले होते.

त्यानुसार पुरवठा आदेशानुसार 2012-13 करीता प्रवेशित होणा-या नविन विद्यार्थ्यांकरीता महाराष्ट्र स्टेट को ऑप कंझ्युमर्स फेडरेशन लि यांचेकडून स्टेशनरी व नित्योपयोगी साहित्य प्राप्त शासन मान्य आदेशानुसार स्विकारण्यात आले होते.

सन 2012-13 चे शैक्षणिक वर्षे एप्रिल,मे मध्ये संपल्याने पुढील शैक्षणिक वर्षे जुन 2013-14 या शैक्षणिक वर्षात मागील वर्षाचे नियमित विद्यार्थी पुढील वर्षात प्रवेशित असल्याने विद्यार्थ्यांचे स्टेशनरी ची आवश्यकता लक्षात घेऊनच महाराष्ट्र स्टेट को ऑप कंझ्युमर्स फेडरेशन लि. नाशिक यांचेकडून मागणी नुसार स्टेशनरी साहित्य स्विकारण्यात आले आहे.

मा. महालेखापाल यांनी 18 जुन 2013 मध्ये वसतिगृहास भेट देऊन वसतिगृहाचे लेखापरीक्षण केले होते. सदर लेखापरीक्षणाचे वेळी लेखा परिक्षण पथकास जुन महिन्यातील पहिल्या आठवड्यातील

सन् २०१२-१३ चे नॅशनल ट्रेडर्स कडुन प्राप्त झालेली स्टेशनरी ही जुन्या लाभार्थ्याकडे होती. व तीच स्टेशनरी लेखा परिक्षण पथकास निदर्शनास आली.

संदर्भ क्र.४ च्या आदेशानुसार मा. आयुक्तलयाचे सन् २०१२-१३ चे महाराष्ट्र स्टेट को ऑप कंझ्युमर्स फेडरेशन लि. यांचे आदेश मा. आयुक्तलया मार्फत शासकिय वसतीगृह व निवासीशाळा करिता स्टेशनरी व नित्यपयोगी साहित्य पुरवठा आदेश दि. २१ जुन २०१२ रोजी निर्गमित करण्यात आले. परंतु वसतीगृह व्यवस्थापनाकडे सदरचे आदेश दि. १६ ऑगस्ट २०१२ रोजी प्राप्त झाले. पर्यायाने पुर्वीचा पुरवठा धारक नॅशनल ट्रेडर्स सन् २०११-१२ यांच्याकडूनच वसतीगृह जुन २०१२-१३ मध्ये सुरु झाल्याने विद्यार्थ्यांची निकड लक्षात घेता मागणीनुसार स्टेशनरी साहित्य प्राप्त झाले.

सन् २०१२-१३ चे शैक्षणिक वर्ष एप्रिल ते मे महिन्यात संपले व जुन २०१३-१४ पासून पुढील शैक्षणिक वर्ष सुरु झाले. वास्तविक पहाता सन् २०११-१२ व २०१२-१३ या वेगवेगळ्या कालावधि करिता दोन वेगवेगळ्या पुरवठाधारकांची नेमणुक करण्यात आलेली आहे. त्याअनुषंगाने जुन्या लाभार्थ्यांना नॅशनल ट्रेडर्स नविन लाभार्थी यांना महाराष्ट्र स्टेट को ऑप कंझ्युमर्स फेडरेशन लि. यांच्याकडून प्राप्त झालेली स्टेशनरी वाटप करण्यात आलेली होती. पर्यायाने लेखापरिक्षण पथकास लाभार्थी जवळ दोन वेगवेगळ्या MRP असलेले स्टेशनरी साहित्य आढळून आले. त्याअनुषंगाने दोन्ही आदेशातील मंजूर दर व वस्तुवरील MRP या मध्ये तफावती आढळून आलेल्या आहे व त्यानुसार आक्षेप नोंदविण्यात आलेला आहे.

संदर्भ क्र. ५ नुसार मा. सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण नाशिक यांच्याकडून सर्व संबंधित वसतिगृहाचे गृहपाल यांना कारणे दाखवा नोटिस बजावणी करण्यात आलेली होती. लेखा परीक्षण पथकाच्या लेखापरिक्षण अहवालातील आक्षेपासंदर्भात केलेल्या कार्यवाहीची विशेष आढावा बैठक मा. सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण नाशिक यांचे दालनात दिनांक २९/१०/२०१३ रोजी आयोजित करण्यात आली होती. सदर बैठकमध्ये देखील वरील आक्षेपानुसार वसुलपात्र रक्कम हि संबंधित गृहप्रमुख /गृहपाल यांनी चलनाने कोषागारात दिनांक ३०/१०/२०१३ पुर्वी भरणा करणेबाबत आदेशीत केलेले होते. त्यानुसार मा. महालेखापाल यांनी हाफमार्जीनमध्ये नोंदविलेल्या आक्षेपानुसार साहित्य पुरवठाधारकाचे व्हाऊचर क्रमांक २२९ दिनांक ०५/०६/२०१२ गुणवंत मुलींचे शासकिय वसतिगृह नाशिक या वसतिगृहाकडील वसुलपात्र रक्कम रुपये ५७३५/- (अक्षरी रुपये पाच हजार सातशे पस्तीस मात्र) संबंधित पुरवठाधारक नॅशनल ट्रेडर्स भगुर यांचेकडून वसुल करण्यात येऊन ती दिनांक ३०/१०/२०१३ रोजी चलनाने शासन खाती जमा करण्यात आलेली आहे. (सोबत चलनाची छायांकित प्रत जोडण्यात आलेली आहे.)

सदर साहित्य स्विकार करतेवेळी प्रत्यक्षात प्राप्त वस्तु व दरकरारातील आदेशात नमुद दर दोन्ही वेगवेगळ्या आदेशाप्रमाणे यामध्ये तफावत नसल्याने स्टेशनरी साहित्य प्राप्त करण्यात आलेली होती.. मा. महालेखापाल लेखापरिक्षण पथकाने प्रत्यक्षात लाभार्थी जवळ बघितलेली स्टेशनरी साहित्य हे मा. विभागीय समाज कल्याण अधिकारी नाशिक, (पुरवठाधारक नॅशनल ट्रेडर्स, भगुर) मा. आयुक्त महाराष्ट्र राज्य पुणे. महाराष्ट्र स्टेट को ऑप कंझ्युमर्स फेडरेशन लि. या दोन्ही मंजूर आदेशातील दर करारानुसार निदर्शनास आले व मा. महालेखापाल लेखापरिक्षण पथकाने देयके हे पुरवठाधारक (नॅशनल ट्रेडर्स, भगुर) यांनी स्टेशनरी साहित्याचा पुरवठा केलेली देयके तपासली गेली.

गृहपाल, मुलीचे शावग जुने नाशिक

वास्तविक पहाता वस्तूचे बाजारभाव आज मितीला जास्त असतील वा कमी असतील तसेच पुढील कालावधीतील देखील वस्तूचे बाजारभाव कमी असतील वा जास्त असतील हे कोणालाही सांगणे शक्य नाही. या प्रकरणात मात्र प्रादेशिक उपायुक्त, नाशिक यांनी दिलेल्या आदेशात प्रत्येक महत्वाच्या वस्तूचे नाव (दर्जा) नमुद होता व त्या नमुद दर्जा नुसार/कंपनीच्या नुसार माल पुरवठा करणे हे पुरवठाधारकांवर बंधनकारक होते. कड्यूमर्स फेडरेशनच्या मंजूर आदेशात वस्तूचे (बॅन्ड/कंपनीचे नाव) नमुद नव्हते.

प्रत्यक्ष साहित्य स्विकारतांना आदेशातील दरानुसारच स्विकारल्याने संबंधित पुरवठा धारकावर महाराष्ट्र ग्राहक संरक्षण कायदा आणि महाराष्ट्र वजने व मापे (अंमलबजावणी नियम 1987) नुसार कार्यवाही करण्यात आलेली नाही.

व्यक्तीशः अशा प्रकारची कोणतीही वितीय अनियमितता गृहपाल यांनी केलेली नाही. मा. महालेखापाल लेखापरिक्षण पथकाने लेखा परिक्षणाचे वेळी आक्षेपीत केलेल्या देयकानुसार फरकाची जादा रक्कम संबंधित पुरवठा धारक यांच्याकडून वसूल करून चलनाने शासन खाती जमा केलेली आहे.

महोदय, वरील प्रमाणे वस्तूस्थितीसह अहवाल सादर करण्यात येत आहे. नमुद आक्षेपानुसार गृहपाल यांच्याकडून कुठल्याही उपरोक्त प्रकारची वितीय अनियमितता करण्याचा हेतू नव्हता व नाही.

कृपया वरील परिच्छेद मान्य होवून त्यास क्षमापन मिळावे, ही विनंती.

आपली विश्वासू,

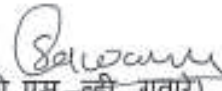
(श्रीमती एस. व्ही. गवारे)

गृहपाल,

मुर्लीचे शासकीय वसतीगृह (जूने), नाशिक

प्रत माहितीस्तव सविनय सादर.

1. मा. प्रधान सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
2. मा. उवर सचिव, विधीमंडळ, मुंबई.
3. मा. उपायुक्त (शिक्षण), समाज कल्याण, आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

(श्रीमती एस. व्ही. गवारे)

गृहपाल,

मुर्लीचे शासकीय वसतीगृह (जूने), नाशिक

सोबत : 1. आक्षेप अहवाल दि.28/06/2013.

2. मा. विभागीय समाज कल्याण अधिकारी यांचे मंजूरी आदेश क्र.2985 दि.21/10/2011.

3. मा. आयुक्त, समाज कल्याण, म. राज्य, पुणे-1 यांचे आदेश क्र.827 (अ) दि.21 जून 2012

4. मा. सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण, नाशिक यांचे वसूली भरण्याबाबतचे कारणे दाखवा नोटीस.

5. चलनाची प्रत.

6. देयक नं.210 दि.4/6/2012 रक्कम रु.89994/- पुरवठा धारक नॅशनल ट्रेडर्स, भगूर सोबत बीलाचे स्टेटमेंट व खूलासा.

परिच्छेद क्र. २४/३०/३

(विवरण क्र. २)

श्रीमती एस आर रेड्डी, गृहपाल,
गुणवंत मुलीचे शासकिय वसतिगृह
(नवीन) नाशिक
दिनांक 27.04.2017

प्रति,
मा. श्री पियुष सिंह साहेब (भाप्रसे)
आयुक्त साहेब,
समाज कल्याण आयुक्तालय,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे

विषय :- कारणे दाखवा नोटीस खुलासा सादर करणेबाबत

संदर्भ :- १) आपले कारणे दाखवा नोटिस क्र.सकआ/शिक्षण 5अ/स्टे अ/लेखा
आक्षेप/काढानो/2016-17 1850 दिनांक 18/04/2017

२) लोकलेखा समीतीसमोर मा. सचिव, सामाजीक न्याय विभाग यांची
साक्ष आणि लोकलेखा समीतीचा अहवाल सन 2012-13
परीच्छेद क्र. 2.4.10.6

३) मा. विभागीय समाज कल्याण अधिकारी नाशिक विभाग नाशिक यांचे
आदेश सकअना/शावगृहे/स्टेशनरी/दरनिश्चीत /2985 दि. 21/10/2011

४) मा. आयुक्त,समाज कल्याण आयुक्तालय पुणे यांचे आदेश क्र. सकआ
/शिक्षण/शावगृह/म.स्टे.क्र.ऑप.कड्ड्यु फेडरेशन लि. /2012-13/ का 5
अ/827 अ दि. 21 जून 2012

५) मा. सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण नाशिक यांची कारणे दाखवा
नोटीस क्र. 2757 अ दिनांक 22/0/2013

६) मा. सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण नाशिक यांचे विशेष आढावा
बैठक इतिवृत दिनांक 3085 दिनांक 29/10/2013

मा. महोदय,

उपरोक्त संदर्भित विषयान्वये मी, श्रीमती एस आर रेड्डी, गृहपाल, गुणवंत मुलीचे शासकिय
वसतिगृह (नवीन) नाशिक संदर्भ क्र. 1 नुसार प्राप्त झालेल्या नोटीस नुसार खुलासा सादर करित आहे.

मी, सन 2012-13 या आर्थिक वर्षात मुलीचे शासकिय वसतिगृह (जुने) नाशिक या वसतिगृहात
गृहपाल या पदावर कार्यरत होते. त्यावेळी नाशिक जिल्ह्यांतर्गत सर्व शासकिय वसतिगृहाचे लेखापरीक्षण
माहे जून 2013 मध्ये मा. महालेखापाल यांच्या पथका मार्फत करण्यात आलेले आहे. त्यानुसार नाशिक
जिल्ह्यातील 7 वसतिगृहांच्या दप्तर छानणी मध्ये असे दिसून आले आहे की, 15 स्टेशनरी वस्तुंसाठीचे दर
हे वस्तुंदर छापलेल्या कमाल किरकोळ किमतीपेक्षा (MRP) 6.25% ते 228.0% पर्यंत जास्त होते.
त्यामुळे टाळता येण्याजोगा जास्तीचा रुपये 2.39 लाख एवढा खर्च झाला याबाबत मा.महालेखापाल यांनी
आक्षेप नोंदविलेला आहे.

मा. सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण नाशिक यांना मा.महालेखापाल यांच्या पथकामार्फत प्राप्त असलेल्या हाफमार्जीन क्र. 15 दिनांक 28/6/2013 नुसार रुपये 86584/- इतक्या रकमेची छापलेल्या कमाल किरकोळ किमतीपेक्षा जास्त दराने खरेदी केली आहे. असे नमूद करण्यात आलेले आहे.

मा. विभागीय समाज कल्याण अधिकारी नाशिक विभाग नाशिक यांचे आदेश सक.मना/शावगृह/स्टेशनरी/दरनिश्चीत /2985 दि. 21/10/2011 नुसार नाशिक जिल्ह्यांतर्गत सर्व शासकीय वसतिगृहांना स्टेशनरी व नित्योपयोगी साहित्य पुरवठा करणेबाबत सन 2011-12 करिता दरकरार निश्चीत करण्यात आला होता.

सदर आदेशातील नमूद अटी व शर्तीनुसार सदरचे आदेश हे दिनांक 1 सप्टेंबर 2011 ते 31 मार्च 2012 या कालावधीकरिता व पुढील आदेशापर्यंत असे नमूद करण्यात आलेले होते. सर्वसाधारणपणे शाळा व महाविद्यालये हि जुन महिन्याच्या पहिल्या किंवा दुसऱ्या आठवड्यात सुरु होतात. अशा वेळी वसतिगृहात प्रवेशित असलेले जुने विद्यार्थी उन्हाळी सुट्टी संपवून शाळा महाविद्यालये सुरु झाल्यानंतर वसतिगृहात लगेचच प्रवेश घेतात.

शासकीय वसतिगृह प्रवेश तसेच वसतिगृह व्यवस्थापनाबाबत शासन धरीपत्रक व वेळोवेळी निर्गमित करण्यात आलेल्या शासन निर्णयानुसार तसेच शासन निर्णय दिनांक 16 मे 1984 नुसार वसतिगृहात प्रवेशित विद्यार्थ्यांस सर्व सोयी सुविधा ह्या वेळेवर देणे आवश्यक आहे. तसेच सोयी सुविधा शासन निर्णय दिनांक 26 जुलै 2011 नुसार वसतिगृहातील प्रवेशित विद्यार्थ्यांना देय असलेल्या सुविधांबाबत शासन निर्णय निर्गमित करण्यात आलेला आहे. त्यामुळे वसतिगृह व्यवस्थापनाचे दृष्टीने व वसतिगृहात प्रवेशित विद्यार्थ्यांचे शैक्षणिक नुकसान होऊ नये या करिता सदर्थ क्र. 3 चे आदेशातील अटी व शर्तीनुसार वसतिगृहास आवश्यक साहित्य पुरवठाधाराकाचे व्हाऊचर क्रमांक 210 दिनांक 04/06/2012 नुसार वह्या, कपास, डिसेक्शन, कोरेकागद इ. प्राप्त साहित्य विभागीय कार्यालयाच्या आदेशानुसार नॅशनल ट्रेडर्स यांचे कडून स्विकारण्यात आले होते. प्राप्त साहित्य हे जुन 2012 मध्ये प्रवेशित असणाऱ्या विद्यार्थ्यांना वाटप करण्यात आलेले आहे.

तदनंतर मा. आयुक्त, समाज कल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य पुणे यांचेमार्फत सर्व शासकीय वसतिगृहे व निवासी शाळांकरिता सदर्थ क्र.4 दिनांक 21 जुन 2012 चे महाराष्ट्र स्टेट को ऑप कंझ्युमर्स फेडरेशन लि. नित्योपयोगी साहित्य पुरवठ्याच्या आदेशानुसार स्विकारण्यात आलेले होते.

त्यानुसार पुरवठा आदेशानुसार 2012-13 करिता प्रवेशित होणा-या नविन विद्यार्थ्यांकरिता महाराष्ट्र स्टेट को ऑप कंझ्युमर्स फेडरेशन लि. यांचेकडून स्टेशनरी व नित्योपयोगी साहित्य प्राप्त शासन मान्य आदेशानुसार स्विकारण्यात आले होते.

सन 2012-13 चे शैक्षणिक वर्ष एप्रिल,मे मध्ये संपल्याने पुढील शैक्षणिक वर्ष जुन 2013-14 या शैक्षणिक वर्षात मागील वर्षाचे नियमित विद्यार्थी पुढील वर्षात प्रवेशित असल्याने विद्यार्थ्यांचे स्टेशनरी ची आवश्यकता लक्षात घेऊनच महाराष्ट्र स्टेट को ऑप कंझ्युमर्स फेडरेशन लि. नाशिक यांचेकडून मागणी नुसार स्टेशनरी साहित्य स्विकारण्यात आले आहे.

मा. महालेखापाल यांच्या पथकाने 28 जुन 2013 मध्ये वसतिगृहास भेट देऊन वसतिगृहाचे लेखापरीक्षण केले होते. सदर लेखापरीक्षणाचे वेळी लेखा परिक्षण पथकास जुन महिन्यातील पहिल्या आठवड्यात सन 2012-13 चे नॅशनल ट्रेडर्स कडून प्राप्त झालेली स्टेशनरी ही जुन्या लाभार्थ्यांना वाटप करण्यात आलेली होती. विद्यार्थ्यांकडून साहित्य मागवून तपासणी केली असता त्यांना फरक लक्षात आला.

16 मे 1984 शासन निर्णयानुसार विद्यार्थ्यांना स्टेशनरी साहित्य वाटप करण्यात येते. परंतु तेवढे स्टेशनरी साहित्य विद्यार्थ्यांना पुरेसे नसते. त्यावेळेस विद्यार्थी बाहेरून स्टेशनरी साहित्य खरेदी करतात.

संदर्भ क्र.4 च्या आदेशानुसार मा. आयुक्तालयाचे सन 2012-13 चे महाराष्ट्र स्टेट को ऑप कंझ्युमर्स फेडरेशन लि. याचे आदेश मा. आयुक्तालया मार्फत शासकिय वसतीगृह व निवासीशाळा करीता स्टेशनरी व नित्यपयोगी साहित्य पुरवठा आदेश दि. 21 जुन 2012 रोजी निर्गमित करण्यात आले. परंतु वसतीगृह व्यवस्थापनाकडे सदरचे आदेश दि. ऑगस्ट 2012 रोजी प्राप्त झाले. पर्यायाने पुर्वीचा पुरवठा धारक नॅशनल ट्रेडर्स सन 2011-12 यांच्याकडूनच वसतीगृह जुन 2012-13 मध्ये सुरु झाल्याने विद्यार्थ्यांची निकड लक्षात घेता मागणीनुसार स्टेशनरी साहित्य प्राप्त झाले.

सन 2012-13 चे शैक्षणिक वर्ष एप्रिल ते मे महिन्यात संपले व जुन 2013-14 पासून पुढील शैक्षणिक वर्षे सुरु झाले. वास्तविक पहाता सन 2011-12 व 2012-13 या वेगवेगळ्या कालावधि करीता दोन वेगवेगळ्या पुरवठाधारकांची नेमणूक करण्यात आलेली आहे. त्याअनुषंगाने जुन्या लाभार्थ्यांना नॅशनल ट्रेडर्स नविन लाभार्थी यांना महाराष्ट्र स्टेट को ऑप कंझ्युमर्स फेडरेशन लि. यांच्याकडून प्राप्त झालेली स्टेशनरी वाटप करण्यात आलेली होती. पर्यायाने लेखापरीक्षण पथकास लाभार्थ्यांना जवळ दोन वेगवेगळ्या MRP असलेले स्टेशनरी साहित्य आढळून आले. त्याअनुषंगाने दोन्ही आदेशातील मंजूर दर व वस्तुवरील MRP या मध्ये तफावती आढळून आलेल्या आहे व त्यानुसार आक्षेप नोंदविण्यात आलेला आहे.

संदर्भ क्र. 5 नुसार मा. सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण नाशिक यांच्याकडून सर्व संबंधित वसतिगृहाचे गृहपाल यांना कारणे दाखवा नोटिस बजावणी करण्यात आलेली होती. लेखा परीक्षण पथकाच्या लेखापरीक्षण अहवालातील आक्षेपासंदर्भात केलेल्या कार्यवाहीची विशेष आढावा बैठक मा. सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण नाशिक यांचे दालनात दिनांक 29/10/2013 रोजी आयोजित करण्यात आली होती. सदर बैठकमध्ये देखील वरील आक्षेपानुसार वसुलपात्र रक्कम हि संबंधित गृहपाल यांनी चलनाने कोषागारात दिनांक 30/10/2013 पुर्वी भरणा करणेबाबत आदेशीत केलेले होते. त्यानुसार मा. महालेखापाल यांच्या पथकाने हाफमार्जीनमध्ये नोंदविलेल्या आक्षेपानुसार साहित्य पुरवठाधारकाचे व्हाऊचर क्रमांक 210 दिनांक 04/06/2012 मुलींचे शासकिय वसतिगृह (जुने) नाशिक या वसतिगृहाकडील वसुलपात्र रक्कम रुपये 11825/- (अक्षरी रुपये अकरा हजार आठशे पंचवीस मात्र) संबंधित पुरवठाधारक नॅशनल ट्रेडर्स भगुर यांचेकडून वसुल करण्यात येऊन ती दिनांक 1/11/2013 रोजी चलनाने शासन खाती जमा करण्यात आलेली आहे. (सोबत चलनाची छायांकित प्रत जोडण्यात आलेली आहे.)

सदर साहित्य स्विकार करतेवेळी प्रत्यक्षात प्राप्त वस्तु व दरकरारातील आदेशात नमुद दर दोन्ही वेगवेगळ्या आदेशाप्रमाणे यामध्ये तफावत नसल्याने स्टेशनरी साहित्य प्राप्त करण्यात आलेली होती. मा. महालेखापाल लेखापरीक्षण पथकाने प्रत्यक्षात लाभार्थ्या जवळ बघितलेली स्टेशनरी साहित्य हे मा. विभागीय समाज कल्याण अधिकारी नाशिक. (पुरवठाधारक नॅशनल ट्रेडर्स, भगुर) मा. आयुक्त महाराष्ट्र राज्य पुणे. महाराष्ट्र स्टेट को ऑप कंझ्युमर्स फेडरेशन लि. या दोन्ही मंजूर आदेशातील दर करारानुसार निदर्शनास आले व मा. महालेखापाल लेखापरीक्षण पथकाने देयके हे पुरवठाधारक (नॅशनल ट्रेडर्स, भगुर) यांनी स्टेशनरी साहित्याचा पुरवठा केलेली देयके तपासली गेली.

मा. महालेखापाल पथकाने जो आक्षेप नोंदविलेला आहे व जो वसुलपात्र रक्कम काढलेली आहे ती कोणत्या दरानुसार काढली आहे याबाबत आम्ही स्वतः संभ्रमात आहोत. तरी देखील ती रक्कम संबंधित पुरवठाधारक नॅशनल ट्रेडर्स यांच्याकडून वसुल करून चलनाने भरण्यात आलेली आहे.

वास्तवीक पहाता वस्तूचे बाजारभाव आज मितीला जास्त असतील वा कमी असतील तसेच पुढील कालावधीतील देखील वस्तूचे बाजारभाव कमी असतील वा जास्त असतील हे कोणालाही सांगणे शक्य नाही. या प्रकरणात मात्र प्रादेशिक उपायुक्त, नाशिक यांनी दिलेल्या आदेशात प्रत्येक महत्वाच्या वस्तूचे नाव (दर्जा) नमुद होता व त्या नमुद दर्जा नुसार/कंपनीच्या नुसार माल पुरवठा करणे हे पुरवठाधारकांवर बंधनकारक होते. कङ्क्रीमर्स फेडरेशनच्या मंजूर आदेशात वस्तूचे (बॅन्ड/कंपनीचे नाव) नमुद नव्हते.

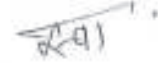
प्रत्यक्ष साहित्य स्विकारतांना आदेशातील दरानुसारच स्विकारल्याने संबंधित पुरवठा धारकावर महाराष्ट्र ग्राहक संरक्षण कायदा आणि महाराष्ट्र वजने व मापे (अंमलबजावणी नियम 1987) नुसार कार्यवाही करण्यात आलेली नाही.

व्यक्तीशः अशा प्रकारची कोणतीही वितीय अनियमितता गृहपाल यांनी केलेली नाही. मा. महालेखापाल लेखापरिक्षण पथकाने लेखा परिक्षणाचे वेळी आक्षेपीत केलेल्या देयकानुसार फरकाची जादा रक्कम संबंधित पुरवठा धारक यांच्याकडून वसूल करून चलनाने शासन खाती जमा केलेली आहे.

महोदय, वरील प्रमाणे वस्तुस्थितीसह अहवाल सादर करण्यात येत आहे. नमुद आक्षेपानुसार गृहपाल यांच्याकडून कुठल्याही उपरोक्त प्रकारची वितीय अनियमितता करण्याचा हेतू नव्हता व नाही.

कृपया वरील परिच्छेद मान्य होवून त्यास क्षमापन मिळावे, ही विनंती.

आपली विश्वासू,

(श्रीमती एस. आर. रेड्डी)

गृहपाल,

गुणवंत मुलींचे शासकीय वसतीगृह (नविन), नाशिक

प्रत माहितीस्तव सविनय सादर.

1. मा. प्रधान सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
2. मा. उवर सचिव, विधीमंडळ, मुंबई.
3. मा. उपायुक्त (शिक्षण), समाज कल्याण, आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पूणे.

(श्रीमती एस. आर. रेड्डी)

गृहपाल,

गुणवंत मुलींचे शासकीय वसतीगृह (नविन), नाशिक

सोबत : 1. आक्षेप अहवाल दि.28/06/2013.

2. मा. विभागीय समाज कल्याण अधिकारी यांचे मंजूरी आदेश क्र.2985 दि.21/10/2011.

3. मा. आयुक्त, समाज कल्याण, म. राज्य, पूणे-1 यांचे आदेश क्र.827 (अ) दि.21 जून 2012

4. मा. सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण, नाशिक यांचे वसूली भरण्याबाबतचे कारणे दाखवा नोटीस.

5. चलनाची प्रत.

6. देयक नं.210 दि.4/6/2012 रक्कम रु.89994/- पुरवठा धारक नॅशनल ट्रेडर्स, भगूर सोबत बीलाचे स्टेटमेंट व खूलासा.

परिच्छेद क्र. २४.१०.६

(विवरण क्र. २)

राजेंद्र एस. कलाल, उपायुक्त
जिल्हा जात प्रमाणपत्र पडताळणी समिती, नाशिक
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर सामाजिक न्याय भवन,
नाशिक-पुणे रोड, नासडी पुलाजवळ, नाशिक-११,
दिनांक - 22/04/2019

प्रति,
मा. आयुक्त,
समाज कल्याण कार्यालय,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

विषय :- नाशिक जिल्ह्यामधील वसतिगृहांसाठी खरेदी करण्यात आलेल्या स्टेशनरी बाबत..

संदर्भ :- १. लोकलेखा समिती समोर मा. सचिव, सा.बा. विभाग यांची साक्ष आणि लोकलेखा

समितीचा अहवाल सन २०१२-१३ परिच्छेद क्र. २.४.१०.६

२. आपली कारणे दाखवा नोटीस क्र. सकअ/ शिक्षण ५अ/ स्टे.अ/ लेखाआक्षेप/ कादानो
/ २०१६-१७/१२६० दि. १८/०४/२०१७

महोदय,

उपरोक्त संदर्भीय विषयान्वये सविनय सादर करण्यात येते की, नाशिक विभागात सन २०११-२०१२ या कालावधीत सप्टेंबर २०११ ते मार्च २०१२ करीता स्टेशनरी वस्तु पुरवण्यासाठी दर करार ऑक्टोबर २०११ मध्ये निश्चित केला.

१. या कार्यालयाचे पत्र क्र. जा.क्र. विसकअना/ शा.गृहे/ स्टेशनरी/ दर निश्चित/ २९८५/ २०११-१२/ नाशिक दि. २१.१०.२०११ नुसार मे. नॅशनल ट्रेडर्स, भगुर, नाशिक यांना स्टेशनरी व वसतिगृहासाठी लागणारे नित्योपयोगी साहित्य पुरवठा करणेबाबत दि. १ सप्टेंबर २०११ ते ३१ मार्च, २०१२ व पुढील आदेश येईपर्यंत विहित पध्दतीचा अवलंब करून मंजूरी आदेश व दरास मंजूरी प्रदान करण्यात आली होती.

२. तद्नंतरच्या कालावधीत मा. आयुक्त समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे-१ यांनी जा.क्र. सकआ/शिक्षण/शावगु/म.स्टे.को.औ.फे.लि./२०१२-१३/ का-५ अ/८२७ (अ) पुणे दि. १९ जुन, २०१२ व २१ जुन, २०१२ नुसार दि. २६/३/२०१२ पासून पुढील दोन वर्षासाठी मंजूरी आदेश देण्यात आले आहे.

वरीलप्रमाणे दोन्ही आदेशांन्वये नाशिक जिल्ह्यातील ७ वसतीगृह तपासणीमध्ये (मा. महालेखाकार यांचे CCO बेस लेखापरिक्षण) MRP पेक्षा जास्त किंमतीने खरेदी करण्यात आले बाबत मा.लोकलेखा समिती मध्ये आक्षेप नोंदविण्यात आला आहे. तसेच, सदरील वस्तुची खरेदी करतेवेळी दर निश्चित करतेवेळी आपण महाराष्ट्र ग्राहक संरक्षण कायदा आणि महाराष्ट्र वजने-मापे (अंमलबजावणी) नियम १९८७ अन्वये नियमांचे उल्लंघन केलेले आहे. तथापि, आपल्या विभागातील संबंधित पुरवठा धारकांवर त्यानुसार कार्यवाही केलेली नाही. याबाबत खालीलप्रमाणे स्वर्यस्पष्ट खुलासा सादर करण्यात येत आहे.

(अ) १. प्रादेशिक उपायुक्त, नाशिक विभाग कार्यालयाने निर्गमित केलेले आदेश हे दि. १/९/२०११ ते ३१/३/२०१२

व पुढील आदेश येईपर्यंत लागू आहेत. (सहपत्र A) (पान क्र. १ ते १४)

२. मा. आयुक्त, पुणे यांचे आदेश दि. २१/६/२०१२ अशी मंजूरी दिनांक असून, जुन २०१२ ते पुढील २ वर्षांच्या कालावधीसाठी मान्यता प्रदान करण्यात आलेली आहे. (सहपत्र B) (पान क्र. १५ ते ३०)

३. प्रादेशिक उपायुक्त यांच्या मंजूर आदेशात बहुतेक मालाचा दर्जा नमुद आहे. उदा. कंपनीचे नाव नमुद आहे, तर मा. आयुक्त यांच्या आदेशात मालाचा दर्जा (कंपनीचे नाव) नमुद नाही. ही वस्तुस्थिती आहे.

वरीलप्रमाणे दोन्ही आदेशात नमुद केलेल्या स्टेशनरी वस्तु मंजूर दराने खरेदी करणे गृहपाल यांना बंधनकारक आहे. लेखा परिक्षणात स्टेशनरी मध्ये वस्तु खरेदी करतांना दराच्या तफावती बाबत नोंदविलेला आक्षेप (हाफमार्जिन) व इतर बाबीबाबत या कार्यालयास सहाय्यक आयुक्त कार्यालयाने प्रादेशिक उपायुक्त, नाशिक यांना तात्काळ कळविणे आवश्यक होते. तथापि, याबाबत सहाय्यक आयुक्त कार्यालयाकडून कोणताही प्रस्ताव या कालावधीत प्राप्त झाला नाही.

(ब) मा. आयुक्त कार्यालयाने दिलेल्या मंजूरी आदेशाप्रमाणेच दर्जा व किंमत पाहून माल घेणे हे गृहपालाचे कर्तव्य आहे. त्यातील कुठल्याही अनियमिततेला प्रादेशिक उपायुक्तास जबाबदार धरणे उचित नाही. कारण, मंजूर

आदेशाप्रमाणे मालाचा दर्जा व किंमत तपासून घेणे माझे काम नव्हते. यामुळे माझ्याकडून महाराष्ट्र ग्राहक संरक्षण कायदा आणि महाराष्ट्र वजने-मापे (अंमलबजावणी) नियम १९८७ मधील कुठल्याही नियमांचे, तरतुदींचे उल्लंघन प्रादेशिक उपायुक्त म्हणून झालेले नाही.

(क) विभागीय कार्यालयाकडून व मा. आयुक्त कार्यालयाकडून स्टेशनरीचे दर मंजूर असतांना गृहपाल हे कमी / जास्त दराने माल घेतात याबाबत विभागीय कार्यालयास याची कल्पना नव्हती. तसेच, सदर वसतिगृह सहाय्यक आयुक्त कार्यालयाच्या प्रत्यक्ष नियंत्रणात असतात. नाशिक जिल्ह्यात मा. महालेखाकार यांनी माहे जुन २०१३ ते जुलै २०१३ या कालावधीत केलेल्या लेखापरिक्षणात स्टेशनरी वस्तु खरेदी बाबत वसुली दर्शविलेली आहे व त्यानुसार सहाय्यक आयुक्त, नाशिक यांनी लेखा परिक्षण पथकाने ज्या वसुल पात्र रक्कम चलनाने भरण्यास सांगितले त्याबाबत त्यांनी वसतिगृहाचे गृहपाल यांना दि. २२/१०/२०१३ रोजी कारणे दाखवा नोटीस (सहपत्र C पान क्र. ३१ ते ३२) देवून रक्कम भरणेस कळविले आहे. तसेच, सहाय्यक आयुक्त समाज कल्याण, नाशिक यांनी दि. २९/१०/२०१३ रोजी संबंधित गृहपाल यांची बैठक घेवून (सहपत्र D पान क्र. ३३ ते ३६) त्यांना स्टेशनरी वस्तुंबाबत लेखापरिक्षणात वसुल पात्र रक्कमेची कोषागारात चलनाने भरणा करणे बाबत अंतिम सुचना दिल्यात व त्यानुसार वसुल पात्र रक्कम रु. ८६५७४/- चलनाने शासन खाती जमा करण्यात आली.

(ड) सहाय्यक आयुक्त, नाशिक यांनी संबंधित पुरवठा धारकास दि. २२/१०/२०१३ व दि. १/११/२०१३ रोजी कारणे दाखवा नोटीस दिली असून, (सहपत्र E पान क्र. ३७ ते ४०) सदर पुरवठा धारकाने कारणे दाखवा नोटीसीस उत्तर दिले आहे. (सहपत्र F पान क्र. ४१ ते ४२) त्यात पुरवठा धारकाने मंजूर आदेशातील दरानुसारच व एम.आर.पी. प्रमाणेच स्टेशनरीचा पुरवठा केलेला आहे, हे स्पष्ट केले. सदरील पत्राची प्रत आत्ताच दिसून आलेली आहे. तथापि, पुरवठा धारकाचा खुलासा सहाय्यक आयुक्त यांना मान्य झाल्यामुळे सहाय्यक आयुक्त यांनी पुढील कार्यवाही बाबत प्रस्ताव प्रादेशिक उपायुक्त कार्यालयास प्राप्त झालेला नव्हता. यावरून या कार्यालयाची अशी धारणा झाली की, लेखापरिक्षणातील वसुली ही ऑडीट पथकाने सांगितल्यामुळेच त्यानुसार सहाय्यक आयुक्त आणि गृहपाल यांनी कार्यवाही करून रक्कम कोषागारात चलनाने भरली. पुरवठा धारकास नोटीस देवून सदर खुलासा सहाय्यक आयुक्त यांना मान्य झाल्यामुळे त्यांनी पुरवठा धारकांवर कार्यवाही बाबत या कार्यालयास प्रस्ताव सादर केलेला नाही. त्यामुळे पुढील कारवाई करता आली नाही.

(इ) सदरील प्रकरणी ऑडीट पथकाने फारच वेगळ्या पध्दतीने हा परिच्छेद घेतलेला दिसतो व तो व्यावहारीक नाही हे देखील जाणवते. त्यांनी पडताळणी करुन व खात्री करुन परिच्छेद घेणे आवश्यक होते. परंतु, प्रत्यक्षात तसे झालेले नाही. ऑडीट पथकाने साहित्य कोणाकडुन जमा केले, कधी जमा केले याचा कुठलाही पंचनामा, तपशील उपलब्ध नाही. ही वस्तुस्थिती आहे. प्रादेशिक उपायुक्त कार्यालयाने मंजूर केलेल्या स्टेशनरी आदेशात बहुतेक मालाचा दर्जा, कंपन्यांचे नाव, साहित्य ठरवुन दिलेली होती. मात्र मा. आयुक्तांच्या मंजूर आदेशात मंजूर वस्तुंचा दर्जा कंपन्यांची नावे यांचा समावेश नव्हता. यामुळे ऑडीट पथकाने कुठल्या मालाची पहाणी केली हे दिसुन येत नाही. मात्र किंमतीतील फरक ठरवितांना त्यांनी सन २०११ मध्ये प्रादेशिक उपायुक्तांनी मंजूर केलेल्या आदेशातील दराचा आधार घेतलेला आहे. वास्तविक सन २०११ मधील माल सन २०१३ मध्ये असण्याची शक्यता नाही. (सहपत्र A व B पान क्र. १ ते २८) त्यामुळे निर्माण झालेल्या परिस्थितीस मला विनाकारण जबाबदार धरण्यात येत आहे. उदा. कागद, पेन्सील, खोडरबर.

(ई) कागद - प्रादेशिक उपायुक्तांनी कागद मंजूर करतांना लिखाणाचा कागद फुल साईज असे लिहिले होते व दर रु. ४३०/- होता व हा कागद डबल साईजचा होता. आदेशात "लिखाणाचा फुलसाईज" अशीच नोंद आहे. म्हणजेच हा डबल कागद आहे तर, हाफ साईज कागदासाठी "लिखाणाचा हाफ साईज" अशी नोंद आहे. म्हणजेच हा A / 4 साईज सारखा कागद होता. ऑडीटर पथकाने याची तुलना A / 4 कागदाशी (सिंगल कागद) केलेली दिसते. यामुळे दरात बरीच मोठी तफावत दिसते. वास्तविक अशी तुलना होवुच शकत. कारण दोन वर्षांपूर्वीचा कागद शिल्लक रहाणे नाही व साईजमध्ये देखील बदल आहे.

(उ) पेन्सिल - प्रादेशिक उपायुक्तांनी मंजूर केलेले दर हे शिसपेन्सील "एच.बी. कॅम्प्लिन" या कंपनीचेच आहेत. तर, मा. आयुक्तांनी मंजूर केलेले दर हे "एच.बी." पेन्सीलचे आहेत. यांची तुलना होवु शकत नाही. कारणे, एच.बी. पेन्सील अनेक वेगवेगळ्या किंमतीची असु शकते.

(ऊ) खोडरबर - यांची देखील तुलना होवु शकत नाही. प्रादेशिक उपायुक्तांनी "सॅन्डोज खोडरबर" आदेशित केलेला आहे. तर, मा. आयुक्तांनी फक्त "खोडरबर" नमुद केलेले आहे.

सारांश -

१. मा. आयुक्त, समाज कल्याण, पुणे अथवा प्रादेशिक उपायुक्त यांचेकडून फक्त मंजूर आदेश दिले जातात. त्यानुसार माल घेतांना त्यांचा दर्जा तपासणे, किंमत तपासणे इ. बाबी बाबत दक्षता घेणे हे गृहपालाचे कर्तव्य असते व त्या आदेशाची व्यवस्थित अंमलबजावणी होते किंवा कसे? हे पाहण्याची जबाबदारी सहाय्यक आयुक्तांची असते. असे असतांना व बसतीगृहाच्या दैनंदिन कामकाजाशी प्रत्यक्ष संबंध नसतांना, प्रादेशिक उपायुक्त यांना जबाबदार धरणे उचित नाही. महाराष्ट्र ग्राहक संरक्षण कायदा आणि महाराष्ट्र वजने-मापे (अंमलबजावणी) नियम १९८७ मधील कुठल्याही नियमांचे, तरतुदींचे उल्लंघन प्रादेशिक उपायुक्त म्हणून माझ्याकडून झालेले नाही.
२. सहाय्यक आयुक्त, नाशिक यांना दि. २९/१०/२०१३ रोजी सर्व संबंधित गृहपालांची बैठक घेवून वस्तुच्या मुळ किंमतीतील फरक त्वरीत भरण्याबाबत आदेशित केलेले आहे. (सहपत्र D पान क्र. ३३ ते ३४)
३. सहाय्यक आयुक्त, नाशिक यांनी सदरील जादाची रक्कम वसूल करून चलनाने भरलेली आहे. (सहपत्र क्र. C ३१)
४. सहाय्यक आयुक्त यांनी संबंधित पुरवठा धारक यांना दि. २२/१०/२०१३ व दि. १/११/२०१३ रोजी लेखी देवून त्यांनी फरकाची रक्कम भरावी व त्यांचे नाव काळया यादीत का टाकु नये ? अशी विचारणा केलेली आहे. (सहपत्र E पान क्र. ३५ ते ३८)
५. यावर संबंधित पुरवठा धारकाने अशाप्रकारे मालाचा पुरवठा केलेला नाही असे स्पष्ट केले होते. तरी देखील तत्कालीन ऑडीटर यांनी दिलेला सल्ला यामुळे सदरील रक्कम गृहपालांनी चलनाने भरलेली आहे.
६. पुरवठा धारकाने दिलेल्या उत्तरामुळे सहाय्यक आयुक्त यांचे समाधान झालेले दिसते यामुळेच त्यांनी कारवाईचा प्रस्ताव प्रादेशिक उपायुक्त कार्यालयाकडे पाठविला नाही.
७. सहाय्यक आयुक्त, नाशिक यांनी पुरवठा धारकांवर कार्यवाही प्रस्तावित केलेली नसल्याने कारवाई करण्याचा प्रश्नच उद्भवत नाही.
८. ऑडिट पथकाने प्रादेशिक उपायुक्त कार्यालयाने मंजूर दराशी तुलना केलेली आहे. वास्तविक हे मंजूर आदेश सन २०११ चे आहेत तो माल सन २०१३ मध्ये असण्याची शक्यता नाही. कारण सन २०१२ मध्ये मा. आयुक्त यांनी स्टेशनरीचे दर मंजूर केले. अशावेळीस बसुली केली हे दाखविण्याचा हा ऑडीट

पथकाचा प्रयत्न आहे. परंतु यात चुकीची तुलना केलेली आहे. ऑडीटर पथकाने किंमतीची तुलना करण्याचा प्रयत्न केला, दर्जाचा नाही. दर्जाची पहाणी होणे आवश्यक होते. (संदर्भ मुद्दा क्र. इ)

९. ऑडीट पथकाने देखील ऑडीट रिपोर्ट मध्ये फरकाची रक्कम भरलेली असून, इतर वसतीगृहातील काय ? याची तपासणी व्हावी असेच सुचित केलेले आहे. यामुळे ज्यांनी या परिच्छेदानुसार कारवाई केलेली नाही त्यांचेबाबत हा परिच्छेद आहे. सहाय्यक आयुक्त, नाशिक यांनी याबाबत कार्यवाही करून देखील याप्रकरणी विचारणा होणे उचित नाही असे वाटते.

वर नमुद केलेले निवेदन बरोबर असून, या निवेदनाचे आपण संपूर्णतः अवलोकन केले असता याप्रकरणी कुठलीही गंभीर चुक नाही हे आपल्या निदर्शनास आले असेलच. सदरील खुलासा मी प्राप्त माहितीवरून देत आहे. तसेच, प्रादेशिक उपायुक्त कार्यालयाकडून उत्तर देण्यासाठी मला कुठलेही कागदपत्र उपलब्ध करून दिलेले नसताना, पुनःच उत्तर देण्याचा हक्क अबाधित धरून, खुलासा सादर करीत आहे. तो मान्य व्हावा, ही नम्र विनंती. माझी भूमिका योग्य असल्याने माझा खुलासा मान्य करून कुठलीही कारवाई प्रस्तावित करू नये, हि विनंती.

आविनय सादर !

आपला विश्वासु,

राजेंद्र एस. कलाल
(जि.जा.प्र.प.स.ना)

प्रत: माहिनिस्त्व सविनय सादर

१) मा. प्रधान सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
मंत्रालय, मुंबई- ३२,

२) मा. उपायुक्त (शिक्षण), समान उच्चान आमुक्तालय
महाराष्ट्र राज्य, पुणे-१.

३) मा. मुख्य सचिव, शिक्षण, मुंबई.

- क्र.४:- १) महाराष्ट्र शासन, उद्योग, ऊर्जा व वायुमार्ग विभाग, शासन निर्णय क्र.भाखस-१०८८/१०१२/उद्योग-६/दि.२१/१९९२ मधील प्रत्येक क्र.८.३.
 २) विभागीय समाज कल्याण अधिकारी, नाशिक विभाग, नाशिक यांचे पत्र क्र.विसकअ/शावनिविदा/१९५१/२०११-१२/दि.८/८/२०११.
 ३) विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी, नाशिक यांचे पत्र क्र.विसकअ/शावनिविदा/१९५१/२०११-१२/दि.८/८/२०११.
 ४) विभागीय समाज कल्याण अधिकारी, नाशिक विभाग, नाशिक कार्यालयात दि.१०/११/११ रोजी निविदा समिती व पुरवठाधारक दगमगन वाटाघाटी.

क्र.विसकअना/शावगृहे/स्टेशनरी/दर निवडणे २८५ /२०११-१२/नाशिक, दिनांक:-२९/१०/२०११
आ दे श

उपांद्घातातील याचा क्र.२ अन्वये नाशिक विभागातील शासकीय मुला-मुलींचे वसतिगृहांना सन-२०११-१२ या वर्षात स्टेशनरी व नित्यपयोगी साहित्य पुरवठा करण्यासाठी जिल्हास्तरावरील अंदाजमानपत्रात निविदा प्रसिध्दी देऊन तुलनात्मक तक्त्यानुसार सर्वांत कमी असलेल्या दरांच्या पुरवठाधारकांना स्टेशनरी व नित्यपयोगी साहित्य पुरवठा मंजूरी देण्याबाबत आदेश देण्यात आले होते.

उपांद्घातातील याचा क्र.३ अन्वये विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी, नाशिक यांचे अधिनस्त असलेल्या

- १) डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मागासवर्गीय मुलांचे शासकीय वसतिगृह, नाशिक (जुने)
- २) डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मागासवर्गीय मुलांचे शासकीय वसतिगृह, नाशिक (जुने)
- ३) डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मागासवर्गीय मुलांचे शासकीय वसतिगृह, लासलगाव, ता.निफाड, जि.नाशिक.
- ४) गुणवंत मुलांचे शासकीय वसतिगृह, नाशिक
- ५) गुणवंत मुलींचे शासकीय वसतिगृह, नाशिक
- ६) नवनिर्मीत मुलांचे शासकीय वसतिगृह, वाभळगाव, ता.येवला, जि.नाशिक
- ७) नवनिर्मीत मुलांचे शासकीय वसतिगृह, गगनपूर, ता.निफाड, जि.नाशिक
- ८) अनुसूचित जाती मुलांची निवासी शाळा, वाभळगाव, ता.येवला, जि.नाशिक
- ९) अनुसूचित जाती मुलांची निवासी शाळा, गगनपूर, ता.निफाड, जि.नाशिक
- १०) १००० क्षमतेचे मुला-मुलींचे शासकीय वसतिगृह, आडगाव, जि.नाशिक

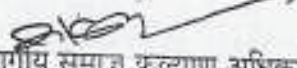
या वसतिगृह व निवासां शाळेसाठी सन-२०११-१२ या वर्षासाठी निविदा प्रक्रिया पूर्ण करून निविदा प्रस्तावात भाग घेतलेल्या पुरवठा धारकांची सर्व आवश्यक कागदपत्रांची पूर्तता तपास करून व तुलनात्मक तक्त्यानुसार कमी असलेल्या दरास शिफारस करून प्रस्ताव अंतीम मंजूरीसाठी पाठव केलेला आहे.

विभागीय समाज कल्याण अधिकारी, नाशिक विभाग, नाशिक हे वित्तीय अधिकारी यांचे वापर करून प्राप्त निविदा प्रस्तावात दरांच्या तुलनात्मक तक्त्यानुसार सर्वांत कमी असलेले पुरवठाधारक नॅशनल ट्रेंडर्स, भगूर, नाशिक यांचे दर कमी असल्याने यांना याचा क्र.४ नुसार दरात वाटाघाटी करून स्टेशनरी व नित्यपयोगी साहित्य पुरवठा सुधारीत दरास मंजूरी आदेश दि.१ सप्टेंबर, २०११ ते ३१ मार्च, २०१२ या कालावधीकरिता व पुढील आदेश येईपर्यंत खालील रकान्यामध्ये नमूद केलेल्या दरास मंजूरी प्रदान करात आहे.

१. सोबतच्या मंजूर दरानुसार नॅशनल ट्रेंडर्स, भगूर, नाशिक यांनी स्टेशनरी व नित्यपयोगी साहित्य पुरवठा नाशिक जिल्ह्यातील मुला- मुलींचे शासकीय वसतिगृहांचे गृहपाल व निवासी शाळांचे मुख्याध्यापक यांनी दिलेल्या मागणीनुसार विनातक्रार व वेळेत पालनपुरवठा करण्याबाबत आदेश देण्यात येत आहेत.
२. सर्व वसतिगृहांना मालाचा पुरवठा नियमित करावा. नियमित पुरवठाअभावी गृहपालांनी व मुख्याध्यापकांनी स्थानिकारित्या केलेल्या खरेदीतील तफावतीचा खर्च नॅशनल ट्रेंडर्स, भगूर, नाशिक यांना देय असलेल्या रक्कमेतून वसूल करावा.

३. गृहपाल यांनी मंजूर पुरवठा धारकाकडून रु.१००० म्हणून पेपरवर अटी व शर्ती याबाबत करारनामा घ्यावा.

४. गायनचे मंजूर दर हे सर्व कगसहीत आहेत.

विभागीय समाज कल्याण अधिकारी,
नाशिक विभाग, नाशिक.

प्रत माहिती तथा पुढील कार्यवाहीस्तव सविनय सादर.

मा.संयोजक, (शिक्षण शाखा) समाज कल्याण संचालनालय, म.रा.पुणे-१.

प्रतिर्लिंग माहिती तथा पुढील कार्यवाहीस्तव अग्रेषित.

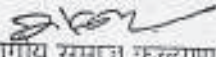
१. विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी, नाशिक.

२. श्रमकोषागार अधिकारी, -----, जि.नाशिक.

३. नेशनल ट्रेडर्स, भगूर, नाशिक.

४. गृहपाल, मुला-मुलींचे शागकाय वसतिगृह, -----, जि.नाशिक.

५. भुव्याध्यापक, अनुसूचित जाती मुलांची निवारी शाळा-----, जि.नाशिक.

विभागीय समाज कल्याण अधिकारी,
नाशिक विभाग, नाशिक.

सन २०१२-१२ स्टेशनरी (लेखन साहित्य) क्रमिक पुस्तके व नित्योपयोगी साहित्य पुरवठा करण्यासाठी नाशिक जिल्ह्यातील मुला/मुलींचे शासकीय वसतिगृह (भालेगांव वगळून) व निवासी शाळांसाठी मंजूर दराबाबतचा तपशिल.

जिल्हा :- नाशिक

पुरवठादार :- नॅशनल ट्रेडर्स, भगुर, नाशिक

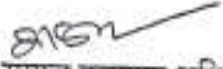
अ.क्र.	साहित्याचे नांव	परिणाम प्रति डझन / नग / रिम	मंजूर दर
१	कंपास पेटी (कॅमल, ओमेगा)	डझन	१०२०
२	पाटी दगडी (मोठी)	नग	३५
३	वही १८८ पेजेस १६.५x१९ सेमी (दिसडम, सोनाली)	डझन	३४८
४	वही ९२ पेजेस १६.५x१९ सेमी	डझन	१६८
५	वही ८० पेजेस १६.५x१९ सेमी	डझन	१५६
६	दोन रेघी वही १०० पेजेस	डझन	१८०
७	रंगपेटी, ट्युब कलर ६ रंग (कॅमल)	बॉक्स	६५
८	रंगपेटी खडू (कॅमल)	बॉक्स	७०
९	रंगव्रश १ नंबर कॅमल	नग	१०
१०	रंगव्रश २ नंबर कॅमल	नग	१०
	रंगव्रश ३ नंबर कॅमल	नग	१०
	रंगव्रश ४ नंबर कॅमल	नग	१०
	रंगव्रश ५ नंबर कॅमल	नग	१०
	रंगव्रश ६ नंबर कॅमल	नग	१५
	रंगव्रश ७ नंबर कॅमल	नग	१५
११	रंगडिश (कॅमल)	नग	१५
१२	बॉलपेन साधा रॅनॉलड	डझन	२०
१३	खोडरबर सॅन्डोज	डझन	१६
१४	शिस्पेन्सिल, एचबी कॅमल	डझन	४२
१५	कलर पेन्सिल कॅमल फुलसाईज	डझन	१३२
१६	स्केचपेन कॅमल	डझन	३६
१७	फुटपट्टी ३० सि.मि. लाकडी	डझन	१८०
१८	डिटॅक्शन बॉक्स कॅमल	नग	३५०
१९	झाईंगशिड फुलसाईज	डझन	७२
२०	झाईंगशिड हाफसाईज	डझन	४८
२१	टी स्क्वेअर, १/२ इंच साईज ओमेगा	डझन	६६०
२२	झाईंग स्क्वेचबुक मोठे	डझन	४२०
२३	झाईंग स्क्वेचबुक लहान	डझन	३६०
२४	झाईंग बोर्ड फुलसाईज	डझन	४८००
२५	झाईंग बोर्ड हाफसाईज	डझन	२४००
२६	टी स्क्वेअर सेट ओमेगा	डझन	१७००
२७	जी.आर.एस.पी.पी. लीड पेन्सिल	डझन	३५०
२८	मिनी झुप्टर पी.पी. कमांडर	डझन	२२००
२९	झुप्ट पेपर	डझन	७२
३०	बटर पेपर	डझन	७२
३१	मेजरपेन्टसेट	डझन	११००
३२	बॉर्डर पेपर	डझन	७२
३३	ट्रेस पेपर	डझन	७२
३४	फ्रेंच कव्हर	डझन	३००
३५	सीमी लॉग पेपर	डझन	१३२
३६	कोरे कागद सुपर कॉलिटी	रिम	४३०
३७	झाईंग सीट ७२ पेज हाफसाईज	डझन	७२
३८	वेअरी कागद प्रिंटेडसह	डझन	९६
३९	कोट बॉक्स	नग	९००

अ.क्र.	साहित्याचे नांव	परिणाम प्रति डझन / नग / रिम	मंजूर दर
४०	प्रो सर्कल ओमेगा		
४१	स्टॉक बुक सनमाईक कमांडर	नग	३५
४२	टो-स्क्वेअर इम्पॉरिअज साईज प्लास्टिक कमांडर ब्रॅड	नग	५०
४३	मायको टो स्केचपेन	नग	३५
४४	रफ रनरल्स	नग	७२
४५	मैन्युअल्प	नग	७२
४६	लव् पेजेस	नग	७२
४७	ओ.एस.पेन	नग	२५
४८	साधे फाईल	नग	३२
४९	ड्राईंग बॉर्ड क्लीप	नग	१८
५०	जर्नलस, तंत्रनिकेतन एक	नग	४२
	जर्नलस, तंत्रनिकेतन दोन	नग	७५
	जर्नलस, तंत्रनिकेतन तीन	नग	७५
५१	इन्स्ट्रुमेंट बॉक्स	नग	७५
५२	सेटस स्क्वेअर, २००X५० मि.मि.	नग	९००
५३	भूगोल नकाशा वही	नग	३५०
५४	इंग्लीश वक्यबुक	नग	MPR
५५	ग्राफ वही / आलेखवही	नग	MPR
५६	विकास प्रशासनाची प्रयोग वही इ. ८ वी ते १० वी इर प्रॅक्टिकल वहा	नग	MPR
५७	डबल एलिफंटा इंपॉरिअल	नग	MPR
५८	प्रिंटेड ड्राईंगशिट फुलसाईज	डझन	१४४
५९	प्रिंटेड स्केचवही प्रतिनग	डझन	१५६
६०	लेटरिंग सेट स्क्वेअर	डझन	४२०
६१	पायलट पेन	नग	२०
६२	कंपास लिडस	नग	४०
६३	तिसरे वर्ष सत्र मेकॅनिकल फाईल	नग	१८०
६४	लिडस पेन	डझन	१८०
६५	पेन्सिल क्राहिनूर एच.एच.बी. २ इंच	डझन	३६०
६६	तिसरे वर्ष मेकॅनिकल जर्नल	डझन	९६
६७	डिझाईन रिपोटर अले जर्नल	डझन	९००
६८	डिझाईन रिपोटर अले जर्नल	डझन	९००
६९	प्राजेक्ट रिपोर्ट	डझन	९००
७०	वर्कशॉप जर्नल	डझन	७५०
७१	पॉवर इंजि.जर्नल	डझन	७५०
७२	प्रॅक्टिकल रजि.भाग.१	डझन	७२०
७३	प्रॅक्टिकल रजि.भाग.२	डझन	६००
७४	फिडबुक	डझन	६६०
७५	काडबोर्ड शीट (फुलसाईज)	डझन	६००
७६	काडबोर्ड शीट (हाफसाईज)	डझन	१०८
७७	एस.ई.सर्कटस जर्नल प्रिंटेड	डझन	५४
७८	सेन्ड पेपर	डझन	१५०
८०	इप्सीचा ग्राफ पेपर	डझन	१२०
८१	तंत्रनिकेतन जर्नल मेकॅनिकल	डझन	१०८
	तंत्रनिकेतन जर्नल फिजिक्स	नग	MPR
	तंत्रनिकेतन जर्नल केमिस्ट्री	नग	MPR
		नग	MPR

अ.क्र.	साहित्याचे नांव	परिणाम प्रति डझन / नग / रिम	मंजूर दर
८२	रजिस्टर १ क्वायर (सोनाली) वा इतर कं	नग	४५
८३	रजिस्टर २ क्वायर (सोनाली) वा इतर कं	नग	६२
८४	रजिस्टर ३ क्वायर (सोनाली) वा इतर कं	नग	७८
८५	रजिस्टर ४ क्वायर (सोनाली) वा इतर कं	नग	९२
८६	गुंडाळी फॅल्डा (माध्यम साईज)	नग	६०
८७	इस्टर	नग	२८
८८	डिक बाटली (१५० मि.) कॅमल	नग	३२
८९	लिखाणाचा कागद फुलसाईज	रिम	४३०
९०	लिखाणाचा कागद हाफसाईज	रिम	२८०
९१	टायपींग कागद	रिम	४३०
९३	कार्बन फुल साईज कोरस	बॉक्स	३६०
९४	आखीख कागद फुलसाईज	रिम	४३०
९५	आखीख कागद हाफसाईज	रिम	३२०
९६	टेन्सोल पेपर कोरस	डझन	१८०
९७	टॅग लांब ८ इंची	शेकडा	९०
९८	टाचणी १०० ग्रॅम बॉक्स	बॉक्स	३०
९९	प्लॉस्टीक कचरा टोपलौ	नग	८४
१००	प्लॉस्टीक मग ६ इंची	नग	२८
१०१	लेस फाईल	नग	७५
१०२	बॉक्स फाईल	नग	८४
१०३	फॉलिओ १२ चे	नग	७८
१०४	पाक्रीट लहान	शेकडा	१००
१०५	पाक्रीट मोठे	शेकडा	१५०
१०६	स्टॅपलर मशिन कागारु २४/६	नग	९६
१०७	स्टॅपलर पिन पाक्रीट २४/६	नग	१६
१०८	पीचिंग मशिन	नग	९६
१०९	इंक पॅड	नग	४०
११०	पॅड इंक बॉटल	नग	६०
१११	करोक्टिक इंक	नग	३०
११२	टोचा लाकडी/स्टीलचा	नग	३२
११३	लेस मजबूत बंडल	नग	१६०
११४	पेपरबेट	नग	३२
११५	पिन कुशन	नग	२५
११६	सनमाईकचा पॅड	नग	११५
११७	गम बॉटल ७०० एम.एल. कॅमल	नग	९६
११८	ऑमेगा स्केल १२ इंच	नग	१६
११९	टायपींग रिबीन	नग	४८
१२०	तंत्रनिकेतन जर्नलस सर्व प्रकारची	नग	MPR
१२१	खोडरबर भारी ड्रॉइंगकरीता	नग	५
१२२	ब्राऊनपेपर	नग	६
१२३	रुल्ड पेपर वन साईड	नग	३
१२४	पुष्टे मोठी साईज	नग	२८
१२५	आय.टी.आय. थेअरी कागदर छापील	नग	६
१२६	जनरल फाईल्स क्लॉपसह	नग	१२०
१२७	प्रॅक्टिकल लॉगशीट	नग	६६
१२८	आय.टी.आय. डेली डायरी	नग	४५

अ.क्र	साहित्याचे नांव	परिणाम प्रति डझन / नग / रिम	मंजूर दर
१२९	डी.एड. साठी पाठ रजिस्टर	नग	४८
१३०	डी.एड. साठी कागदी रजिस्टर	नग	४८
१३१	डी.एड. साठी निरीक्षण रजिस्टर	नग	४८
१३२	छात्रसेवा कालावधी डी.एड.	नग	६५
१३३	झाडू/कुंचे	नग	७२
१३४	खराटे	नग	३८
१३५	मेणबत्ती	पाकीट	८४
१३६	फिनाईल कॅन प्र.लिटर	प्रति लिटर	८५
१३७	ॲसिड प्रति लिटर	प्रति लिटर	७५
१३८	भांडी घासण्यासाठी निरमा पावडर / घासणीसह	नग	MPR
१३९	टयुब रॉड	नग	५२
१४०	बल्ब	नग	१६
१४१	टयुब चौक	नग	२००
१४२	टयुब स्टार्टर	नग	१५
१४३	टाईल्स फरशी घासणे स्टील रबर ब्रश मोठा	नग	५०
१४४	पाठ्यपुस्तके	नग	MPR
१४५	प्लॅस्टीक बादली	नग	१६०
१४६	कचरा सुपली	नग	३२
१४७	डस्बिन मोठे	नग	५००
१४८	लेट्रीन ब्रश	नग	५५
१४९	वायरूम ब्रश	नग	५५
१५०	डांबर गोळी	पाकीट	१६०
१५२	वैद्यकीय तपासणी रजिस्टर	नग	२३०
१५३	विज्ञान साहित्य रजिस्टर	नग	२३०
१५४	कला साहित्य रजिस्टर	नग	२३०
१५५	कार्यानुभव साहित्य रजिस्टर	नग	२३०
१५६	जनरल प्रवेश रजिस्टर	नग	२३०
१५७	जडसंग्रह नोंदवही	नग	२३०
१५८	ग्रंथालय नोंदवही	नग	२३०
१५९	शारीरिक शिक्षण साहित्य नोंदवही	नग	२३०
१६०	शिक्षक हजेरी रजिस्टर	नग	२३०
१६१	कर्मचारी हजेरी रजिस्टर	नग	२३०
१६२	परिक्षा निकालपत्रके	नग	१६
१६३	वर्गवार विद्यार्थी हजेरीपत्रके	नग	२५०
१६४	गुणपत्रके	नग	२०
१६५	गुणपत्रकांची नोंदवही	नग	२५०
१६६	पगार पत्रके	नग	३००
१६७	रोख नोंदवही	नग	३५०
१६८	देयक नोंदवही	नग	३५०
१६९	धनादेश नोंदवही	नग	४००
१७०	निवासी विद्यार्थी हजेरी नोंदवही	नग	४००
	मित्योपयोगी साहित्य पुरवठादाराकडील उपलब्धतेनुसार दर नमूद करावे		
१७१	प्लास्टीक बादली- लहान	नग	८०
१७२	रबरी हॅंड ग्लोज- जोड	प्रति जोड	१५०
१७३	वायर रबरी- मोठे	नग	२७५

अ.क्र	साहित्याचे नांव	परिणाम प्रति डझन / नग / रिम	मंजूर दर
१७४	वायफर रबरी- लहान	नग	३५०
१७५	वायफर कापडी- मोठे	नग	४००
१७६	वायफर कापडी- लहान	नग	३००
१७७	प्लास्टीक कुंडी मोठी (प्लेटसह) ✓	नग	१८०
१७८	पायपुसणी प्लास्टीक ✓	नग	३५०
१७९	पायपुसणी काय्याची ✓	नग	३००

 विभागीय समाज कल्याण अधिकारी,
 नाशिक विभाग, नाशिक

महाराष्ट्र

शासन

समाज कल्याण आयुक्तालय, ३ चर्य पथ, महाराष्ट्र राज्य, पुणे-९

- वाचा १. सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग शासन निर्णय क्र.बीसीएच-२०१२/प्र.क्र.३१/शिक्षण/ दिनांक २६ मार्च, २०१२
२. आयुक्तालयाचे यांचे पत्र क्र. ५५४, दिनांक २४/०४/२०१२
३. व्यवस्थापक(व्यापार), महाराष्ट्र स्टेट को.ऑप. कंझुमर फेडरेशन लि. मुंबई यांनी शासन निर्णयातील परिशिष्ट अ मधील अट क्र.१ च्या दर प्रणालीनुसार दाखल केलेली दरपत्रके.
४. आयुक्तालयाचे पत्र क्र. ५८३, दिनांक ३० एप्रिल, २०१२
५. प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण विभाग, पुणे, लातूर, नाशिक, अमरावती, नागपूर, मुंबई, औरंगाबाद यांनी दिनांक २७/०४/२०१२ रोजीच्या दर निश्चित बैठकीतल्या दरास सहमती पत्र.
६. अध्यक्ष तथा आयुक्त, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे अध्यक्षतेखाली दरनिश्चितीबाबत दिनांक १९/०६/२०१२ रोजी संपन्न झालेल्या समितीच्या बैठकीचे इतिवृत्त.

जा.क्र.सकआ/शिक्षण/शावग/म.स्टे.को.ऑ.फ.लि./२०१२-१३/का-५अ/८२५(अ) पुणे, दि. १ जून, २०१२

आदेश

२९

आयुक्त, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे हे प्रदान केलेल्या अधिकाराचा वापर करून उपायुक्तांतील क्र.१ नुसार गठीत करण्यात आलेल्या दर निश्चिती समितीची दिनांक १९ जून, २०१२ रोजी बैठक संपन्न झाली. त्यानुसार अग्रधान्य, किराणा, भाजीपाला, स्टेशनरी व नित्योपयोगी वस्तू या बाबींचे शासन निर्णयातील परिशिष्ट अ मधील अट क्र. १ च्या दर प्रणालीनुसार महाराष्ट्र स्टेट को.ऑप. कंझुमर फेडरेशन लि. मुंबई यांनी दाखल केलेल्या दरपत्रकासंदर्भात चर्चा करून सर्व सदस्य तथा प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण विभाग यांनी दरास सहमती दर्शविल्यानुसार सरासरी दर सोबतच्या परिशिष्ट अ प्रमाणे निश्चित करून वसतिगृहांना पुरवठा करण्यास मंजूरी देण्यात येत आहे.

१. महाराष्ट्रातील सामाजिक न्याय विभागाच्या अखत्यारीतील सर्व मागासवर्गीय मुलांची/मुलींची शासकीय वसतिगृहे, नव्याने सुरु होणारी शासकीय वसतिगृहे इत्यादी वसतिगृहांना वेगवेगळ्या बाबींव, तसेच अन्य सोयी सुविधा पुरविण्याबाबत शासनाने दिनांक २६ जून, २०११ रोजी आदेश निर्गमित केलेले आहेत.
२. त्या प्रमाणे सदर शासकीय वसतिगृहांसाठी धान्यादी वस्तू, किराणानाल, भाजीपाला, स्टेशनरी इतर नित्योपयोगी वस्तूंचा पुरवठा करण्याचे कार्य शासन निर्णयाच्या दिनांकापासून (२६/०३/२०१२ पासून) पुढील दोन वर्षांसाठी किंवा शासनाचे पुढील आदेश होईपर्यंत लागू राहतील. महाराष्ट्र स्टेट को.ऑप. कंझुमर फेडरेशन लि. मुंबई या राज्यस्तरीय सहकारी ग्राहक संस्थेस नमूद वस्तूंचा पुरवठा सोबतच्या परिशिष्ट अ मधील दरास (सर्व करांसह) अर्धीन राहून व त्यासाठी समिताने घेतलेल्या निर्णयानुसार करण्याबाबत मान्यता देण्यात येत आहे.

- ३ महाराष्ट्र स्टेट को.ऑप. कंझुमर फेडरेशन लि. मुंबई या संस्थेमार्फत सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग अखत्यारीतील सर्व मागासवर्गीय मुलांचे/मुलींचे शासकीय वसतिगृहे, शासकीय निवासी शाळा, अनुसूचित जातीच्या मुलां-मुलींकरिता उच्च स्तर आय.टी.आय व नव्याने सुरु होणारी शासकीय वसतिगृहे यांना (ज्या ठिकाणी मॅस ठेका पध्दतीने खानावळ सुरु आहे, तेथे वगळून व ज्या ठिकाणी विद्यार्थ्यांच्या तक्रारीमुळे खानावळ बंद झाली असेल, अशा ठिकाणी) धान्यादी वस्तु, किराणा माल, स्टेशनरी, भाजीपाला व इतर वस्तुंचा पुरवठा करण्यात यावा. (ज्या वसतिगृहामध्ये भोजन व्यवस्था सुरु आहे. ती पध्दत समाधान कारक असल्यास त्यात बदल (डिस्टर्ब) न करता ती तशीच सुरु ठेवावी.)
- ४ आवश्यक त्या मालाचा पुरवठा करण्याचे मागणीपत्र संबंधीत सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण यांचेकडून प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण विभाग यांचेमार्फत महाराष्ट्र स्टेट को.ऑप. कंझुमर फेडरेशन लि. मुंबई यांना देणेबाबत सर्व संबंधीत अधिकाऱ्यांना कळविण्यात येत आहे.
- ५ सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण यांनी प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण विभाग यांचेमार्फत वसतिगृहांसाठी दोन महिन्यासाठी लागणाऱ्या वस्तुची मागणी महाराष्ट्र स्टेट को.ऑप. कंझुमर फेडरेशन लि. मुंबई यांचेकडे किमान सात दिवस अगोदर नोंदवावी. मागणी प्राप्त झाल्यानंतर सात दिवसांच्या आत संबंधीत शासकीय संस्थेस मालाचा पुरवठा करणे बंधनकारक राहील. मात्र भाजीपाला, फळे यासारख्या नाशवंत मालाचा पुरवठा संस्थेच्या मागणीनुसार त्याच दिवशी ताज्या मालाचा पुरवठा करणे महाराष्ट्र स्टेट को.ऑप. कंझुमर फेडरेशन लि. मुंबई यांना बंधनकारक राहील.
- ६ महाराष्ट्र स्टेट को.ऑप. कंझुमर फेडरेशन लि. मुंबई या संस्थेने सदरचा माल हा वेळेवर व दर्जांनुसार संबंधीत शासकीय संस्थेत पाठविला जाईल. यासाठी हमीपत्र लिहून द्यावे. महाराष्ट्र स्टेट को.ऑप. कंझुमर फेडरेशन लि. मुंबई या संस्थेने जर सदरचा पुरवठा वेळेवर केला नाही तर स्थानिकरित्या खरेदी करून केलेल्या तफावतीचा खर्च हा महाराष्ट्र स्टेट को.ऑप. कंझुमर फेडरेशन लि. मुंबई यांचेकडून वसूल करण्यात येईल.
- ७ महाराष्ट्र स्टेट को.ऑप. कंझुमर फेडरेशन लि. मुंबई या संस्थेने अन्नधान्याचा व इतर अनुषंगीक वस्तुंचा पुरवठा करण्याबाबत काही विवाद निर्माण झाल्यास, तसेच सदर योजनेची अंमलबजावणी करताना काही वितुष्ट आल्यास याबाबत शासनाने घेतलेला निर्णय अंतिम व बंधनकारक राहील.
- ८ संबंधीत जिल्ह्याचे सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण कार्यालयाकडून महाराष्ट्र स्टेट को.ऑप. कंझुमर फेडरेशन लि. मुंबई यांना बिले प्रदान झाल्यानंतर त्यांना दराबाबत काही शंका असल्यास महाराष्ट्र स्टेट को.ऑप. कंझुमर फेडरेशन लि. मुंबई यांनी एक महिन्याच्या आत संबंधीत सहाय्यक, आयुक्त, समाज कल्याण यांचेशी संपर्क साधून शंकेचे निरसन करून द्यावे. त्यानंतर पुरवठादार यांची कुठलीही तक्रार स्विकारली जाणार नाही.
- ९ महाराष्ट्र स्टेट को.ऑप. कंझुमर फेडरेशन लि. मुंबई यांनी संबंधीत विभागाच्या मागणीनुसार योग्य दर्जाचा व भेसळविरहित खाद्योपयोगी वस्तुंचा पुरवठा करावा.
- १० महाराष्ट्र स्टेट को.ऑप. कंझुमर फेडरेशन लि. मुंबई या संस्थेने पुरविलेल्या खाद्योपयोगी वस्तुंपैकी कोणतीही वस्तु इतक्या दर्जाची किंवा भेसळयुक्त आहे, असे शासकीय संस्था प्रमुखांच्या लक्षात आल्यास अशा नाकारलेल्या अथवा अयोग्य ठरविलेल्या वस्तु संबंधीत शासकीय संस्थेची कोणतीही गैरसोय न करता महाराष्ट्र स्टेट को.ऑप. कंझुमर फेडरेशन लि. मुंबई या संस्थेने बदलून दिली पाहिजे. व यात त्यांचे नुकसान झाल्यास त्यास शासकीय संस्था जबाबदार राहणार नाही.

११. गहू/ज्वारी/बाजरी, तांदूळ, साखर व कडधान्य यांच्या पोत्यांची वारदाने रिकामी झाल्यानंतर शासकीय संस्था प्रमुखांनी महाराष्ट्र स्टेट को.ऑप. कंझुमर फेडरेशन लि. मुंबई यांना परत करावी. महाराष्ट्र स्टेट को.ऑप. कंझुमर फेडरेशन लि. मुंबई यांनी वारदानाची किंमत व पैकिंग आकार आकार नये.
१२. शेंगदाणा ते अथवा पामतेल या वस्तुंचा पुरवठा १५ लिटर पैकिंगमध्ये करण्यात यावा.
१३. महाराष्ट्र स्टेट को.ऑप. कंझुमर फेडरेशन लि. मुंबई यांनी त्यांच्याकडे नोंदविलेल्या मागणीनुसार आदेश मिळाल्यापासून सात दिवसांच्या आत संस्थांना/वसतिगृहांना विहित मालाचा पुरवठा करण्याचे बंधनकारक राहील.
१४. महाराष्ट्र स्टेट को.ऑप. कंझुमर फेडरेशन लि. मुंबई यांनी निकृष्ट दर्जाच्या किंवा खाण्यास अव्यवस्थित अशा प्रकारच्या मालाचा पुरवठा केल्यास असा माल त्यांना स्वखर्चाने त्वरीत बदलून द्यावा लागेल. सदर माल बदलून दिला नाही. तर असा पुरवठा केल्यास मालाची कुठल्याही प्रकारची देवके अदा करण्यात येणार नाहीत. व त्या निकृष्ट मालाऐवजी खुल्या बाजारातून खरेदी करण्यात आलेल्या मालाची किंमत थामधील फरक महाराष्ट्र स्टेट को.ऑप. कंझुमर फेडरेशन लि. मुंबई यांच्याकडून वसूल करण्यात येईल.
१५. आवश्यक वाटल्यास मालाचे नमूने काढून प्रयोगशाळेकडे पाठवावेत. मात्र नमुना काढताना खरेदी करणाऱ्या पुरवठा संस्थेच्या प्रतिनिधीसमोर काढावेत.
१६. स्टेशनरी, लेखन साहित्य व इतर उत्पादीत वस्तुंचे दर निश्चित करतांना आदिवासी विकास विभागाने मागविलेल्या जाहिर निविदेच्या दराप्रमाणे खरेदी करण्यात यावी. याउपराही काही वस्तुंचे दर निश्चित नसल्यास अधिकतम विक्री किंमत (एम.आर.पी.) प्रमाणे खरेदी करण्यात यावे. एम.आर.पी. पेक्षा जास्त किंमतीने वस्तु खरेदी करता येणार नाही.
१७. गहू व तांदूळ या दोन बाबी भारतीय अन्न महामंडळ (एफ.सो.आय) यांच्याकडून खरेदी करावी. त्यासाठी त्यांचेकडे मागणी नोंदवावी. व पोहोच पावती घ्यावी. व एफ.सी.आय. ने सात दिवसांत मालाचा पुरवठा केला नाही तर महाराष्ट्र स्टेट को.ऑप. कंझुमर फेडरेशन लि. मुंबई यांच्याकडून निश्चित केलेल्या दरानुसार खरेदी करावी.
१८. संबंधीत सर्व शासकीय संस्थांना मागणीप्रमाणे अन्नधान्य नित्योपयोगी वस्तु व इतर आवश्यक वस्तु पुरविण्यासाठी महाराष्ट्र स्टेट को.ऑप. कंझुमर फेडरेशन लि. मुंबई यांना अग्रिम देता येणार नाही. मालाचा पुरवठा झाल्यानंतर २० दिवसांच्या आत ९०% रक्कम जिल्हानिहाय अदा करावी. उर्वरीत १०% रक्कम पुरवठ्याबाबत तक्रार आहे किंवा कसे? याबाबत खात्री केल्यानंतर जिल्हानिहाय अदा करावी.
१९. १९६१ च्या आयकर कायद्याच्या कलम १९२ नुसार ज्या विलाची रक्कम रुपये ५,०००/- पेक्षा जास्त असल्यास त्यावर नियमानुसार आयकर वसूल केला जाईल. त्या तरतुदीचा विचार करून विलाची रक्कम अदा करताना बरील नियमानुसार कार्यवाही केली जाईल. याबाबत सुट असल्यास तसे संबंधीत विभागाचे पत्र सादर करावे.

२०. याबाबत खर्च मागणी क्र. एन-३ लेखाशिर्ष २२२५, अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व इतर मागासवर्गीयांचे कल्याण, ०१ अनुसूचित जातीचे कल्याण २७७ शिक्षण, पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना, राज्य योजनांतर्गत योजना (विद्यार्थी), (०१)(१३) अनुसूचित जातीतील मुले व मूली यांच्याकरीता शासकीय वसतिगृहे सुरु करणे व त्यांचे परिरक्षण - नवीन वसतिगृहे (२२२५-३३४२) या लेखाशिर्षाखालील मंजूर तरतूदीतून भागविण्यात यावा किंवा संबंधीत शासकीय संस्थेस दरवर्षी प्राप्त होणाऱ्या तरतूदीतून भागविण्यात यावा.
२१. दर तीन महिन्यांनी सदर पुरवठा पध्दतीबाबत, मालाचा दर्जा, किंमत, देयकांचे प्रदान या बाबींचा आढावा घेण्याचे अधिकार अभ्यक्त तथा आयुक्त, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना राहतील, अटी व शर्ती मान्य असल्याबाबत व मालाचा पुरवठा करण्याचे मागणीपत्रे प्राप्त करून घेण्यापूर्वी दि. महाराष्ट्र स्टेट को.ऑप. कॅम्प्युमर फेडरेशन लि. मुंबई या पुरवठेदार संस्थेने / अधिकृत प्रतिनिधीने विहित रक्कमेच्या मुद्रांकित कागदावर (स्टीप पेपरवर) रितसर करारनामा करून घेणे आवश्यक राहिल.

(आर.के.गायकवाड)

आयुक्त, समाज कल्याण,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे

प्रत :- माहितीस्तव सविनय सादर

१. मा.सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
२. मा.महालेखापाल, मुंबई / नागपूर

प्रत :- माहितीस्तव व योग्य त्या कार्यवाहीस्तव.

१. अतिरिक्त आयुक्त, समाज कल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
२. उपआयुक्त(नियोजन/शिक्षण/लेखा), समाज कल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
३. लेखाधिकारी(कर्ज), समाज कल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
४. प्रादेशिक आयुक्त, समाज कल्याण विभाग, (सर्व)
५. सहा.आयुक्त, समाज कल्याण (सर्व)
६. जिल्हा कोषागार अधिकारी/ उपकोषागार अधिकारी (सर्व)
७. अमर कोषागार अधिकारी, कोकण भवन, नवी मुंबई
८. अधिदान व लेखाधिकारी, वांद्रा मुंबई
९. गृहपाल, शासकीय मुलां/मुलींचे वसतिगृह/निवासी शाळा/आपटीआय, (सर्व)
१०. व्यवस्थापक(व्यापार), महाराष्ट्र स्टेट को.ऑप. कॅम्प्युमर फेडरेशन लि. मुंबई

(आर.के.गायकवाड)

आयुक्त, समाज कल्याण,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे

परिशिष्ट अ

अ.क्र.	वस्तुंचा तपशिल	मंजूर दर रुपये
१	गहू (प्रति किलो)	२२.००
२	तांदूळ (प्रति किलो) उत्तम प्रतीचा	३०.००
३	ज्वारी (प्रति किलो) पांढरे बोल्ड	२२.००
४	बाजरी (प्रति किलो)	२०.००
५	तुरडाळ (प्रति किलो)	८५.००
६	मुगडाळ (प्रति किलो)	७५.००
७	चना डाळ (प्रति किलो)	६५.००
८	मसूरडाळ (प्रति किलो)	६८.००
९	उडीव डाळ (प्रति किलो)	९०.००
१०	मटकी (प्रति किलो)	७९.००
११	चवळी (प्रति किलो)	६५.००
१२	हरभरा (प्रति किलो) गावराण	५६.००
१३	मसूर (प्रति किलो)	५५.००
१४	हिरवा/पिवळा बाटाणा (प्रति किलो)	५०.००
१५	शेंगदाणा (प्रति किलो)	८५.००
१६	रवा (प्रति किलो)	४०.००
१७	पापड (प्रति किलो)	१५०.००
१८	टी सी एल पावडर (प्रति किलो)	-
१९	साखर (प्रति किलो)	३५.००
२०	गूळ (प्रति किलो)	३०.००
२१	अँगमार्क सोयाबीन तेल (प्रति लिटर) (१५ किलोचे पॅक डब्या मध्ये)	९२.००
२२	शेंगदाणा तेल (प्रति लिटर) (१५ किलोचे पॅक डब्या मध्ये)	१०५.००
२३	खोबरे तेल (प्रति लिटर) (पॅक मध्ये)	७५.००
२४	पोहे (प्रति किलो)	५०.००
२५	वनस्पती तूप (प्रति किलो)	५०.००
२६	मिठ (आयोडिन युक्त) (प्रति किलो)	११.५०
२७	मसाला (प्रति किलो) अँगमार्क	१९७.५०
२८	मटण मसाला (अँगमार्क) प्रति किलो	२५०.००
२९	गरन मसाला (अँगमार्क) प्रति किलो	२९०.००
३०	मोहरी (प्रति किलो)	४८.५०
३१	जिरे (प्रति किलो) अँगमार्क	२१०.००
३२	हळद पावडर (अँगमार्क) (प्रति किलो)	२०५.००
३३	निरवी पावडर (अँगमार्क) (प्रति किलो)	१९०.००
३४	चोरीक पावडर (प्रति किलो)	-
३५	आंबा लोणचे (प्रति किलो) अँगमार्क	९५०
३६	आंबोळीचा साबन प्रति नग	(MRP) मँगजीम रिटेल प्राईज प्रमाणे

अ.क्र.	वस्तुंचा तपशिल	मंजूर दर रुपये
३३	कपडे धुण्याचः साबण	(MRP)मॅग्जीमम रिटेल प्राईज प्रमाणे
३४	कपडे धुण्याची पावडर (प्रति किलो)	(MRP)मॅग्जीमम रिटेल प्राईज प्रमाणे
३५	दंत मंजन	(MRP)मॅग्जीमम रिटेल प्राईज प्रमाणे
३६	दूध पेस्ट	(MRP)मॅग्जीमम रिटेल प्राईज प्रमाणे
३७	गावराण तूप (प्रति किलो)	३३०.००
३८	वॉशिंग सोडा (प्रति किलो)	(MRP)मॅग्जीमम रिटेल प्राईज प्रमाणे
३९	नांडयाची पावडर (प्रति किलो)	(MRP)मॅग्जीमम रिटेल प्राईज प्रमाणे
४०	नांडयाचा साबण प्रति नग	(MRP)मॅग्जीमम रिटेल प्राईज प्रमाणे
४१	अॅसिड (प्रति लिटर) ✓	(MRP)मॅग्जीमम रिटेल प्राईज प्रमाणे
४२	झाडू (प्रति नग) ✓	(MRP)मॅग्जीमम रिटेल प्राईज प्रमाणे
४३	खराटा (प्रति नग) ✓	(MRP)मॅग्जीमम रिटेल प्राईज प्रमाणे
४४	लावी साफ करण्याचा कपडा	(MRP)मॅग्जीमम रिटेल प्राईज प्रमाणे
४५	मेणबत्ती ✓	(MRP)मॅग्जीमम रिटेल प्राईज प्रमाणे
४६	आगपेट्टी	(MRP)मॅग्जीमम रिटेल प्राईज प्रमाणे
४७	टॉच	(MRP)मॅग्जीमम रिटेल प्राईज प्रमाणे
४८	बॅटरी सेल	(MRP)मॅग्जीमम रिटेल प्राईज प्रमाणे
४९	विजेचा दलप ✓	(MRP)मॅग्जीमम रिटेल प्राईज प्रमाणे
५०	विजेची ट्यूब ✓✓	(MRP)मॅग्जीमम रिटेल प्राईज प्रमाणे
५१	किनेल (१०/२० लिटर कॅन)	(MRP)मॅग्जीमम रिटेल प्राईज प्रमाणे
भाजीपाला		
१	वांगी (प्रति किलो)	३८.५०
२	भोपळा (प्रति किलो)	३८.५०
३	कोबी (प्रति किलो)	३९.५०
४	गिलके (प्रति किलो)	४०.००
५	बोडके (प्रति किलो)	४७.००
६	काले (प्रति किलो)	४०.००
७	दुधी भोपळा (प्रति किलो)	४०.००
८	बोट (प्रति किलो)	४०.००
९	फुलकोबी (प्रति किलो)	४६.००
१०	भेंडी (प्रति किलो)	३७.००
११	गव्हा (प्रति किलो)	३७.००
१२	अन्नक (आले) (प्रति किलो)	८०.००
१३	लिंबू (प्रति किलो)	५५.००
१४	मेथी / शेंपू (प्रति किलो)	३९.२५
१५	पालक पोरुळा / राजगिरा (प्रति किलो)	३९.२५
१६	बटाटे (प्रति किलो)	२२.००
१७	कांदे (प्रति किलो)	१८.००
१८	लसून (प्रति किलो)	८५.००

अ.क्र.	वस्तुंचा तपशिल	मंजूर दर रुपये
१९	सुरण (प्रति किलो)	४०.००
२०	कोथंबीर (प्रति किलो)	६२.००
२१	हिरवी मिरची (प्रति किलो)	२६.००
२२	टॉमॅटो लाल (प्रति किलो)	३०.००
२३	टॉमॅटो हिरवे (प्रति किलो)	२६.००
२४	शेवगा शेंगा (प्रति किलो)	४०.००
२५	बाल शेंगा (प्रति किलो)	३८.००
२६	म्हशीचे दूध (प्रति लिटर)	४०.००
	गाईचे दूध पॅक पिशवी (प्रति लिटर)	३६.००
२७	मटण बोकडाचे (प्रति किलो)	३००.००
२८	अंडी काँबडीचे (प्रति डजन)	४८.००
२९	चिकण (प्रति किलो) सोलसेले ड्रेस	१५०.००
३०	दही (प्रति किलो)	७५.००
फल		
१	केळी मोठ्या आकाराचे (प्रति डजन)	२८.५०
२	डाळीब (प्रति किलो) गणेश / गणती	१००.००
३	चिकू (प्रति किलो)	५५.००
४	सफरचंद (प्रति किलो)	१४०.००
५	मोसंबी (प्रति डजन)	९०.००
६	पपई (प्रति किलो)	४०.००
७	खरबूज (प्रति किलो)	४०.००
८	टरबूज / कलिंगड (प्रति किलो)	४०.००
९	अंगूर - ब्रांडे (प्रति किलो)	५५.००
१०	संत्रा (प्रति किलो)	९०.००
११	आंबा केशर (प्रति किलो)	८५.००
स्टेशनरी		
१	१९२ पाने वही (कागद पांढरा शुभ्र फुल साईज) (नवनीत/मटराज/ओसवाल/सुदर्शन)	२४.३५
२	९६ पाने वही (कागद पांढरा शुभ्र फुल साईज)	१५.४०
३	दोन रेची वही ९६ पेजेस	१५.४०
४	४ रेची वही ९६ पेजेस (३री ते ७ वी)	१५.४०
५	आलेख वही ८० पेजेस	२९.२५
६	फुलशीट कोर कागद (प्रति रीम)	३९२.५०
७	डाप शिट कोर कागद (प्रति रीम)	२२५.००
८	रेचोटी कागद फुलशीट (प्रति रीम)	४२२.००
९	रजिस्टर २ क्वाटर	५३.९५
१०	रजिस्टर ३ क्वाटर	८२.००

अ.क्र.	वस्तुंचा तपशिल	मंजूर दर रुपये
११	उत्तर पत्रिका १२ पेजेस (को-वा)	३.०५
१२	पूरवणी दोन पेजेस	०.९०
१३	ड्राइंग वही ८० पेजेस(५ वी ते १० वी)	४०.५०
१४	प्रयोग वही (८ वी ते १२ वी)	४५.००
१५	प्रयोग वही (५ वी ते ७ वी)	३१.७५
१६	विज्ञान प्रयोग वही इ.१० वी भाग १ व २	३४.७५
१७	भुगोल नकाशा वही इ.५ वी	२७.७५
१८	भुगोल नकाशा वही इ.६ वी	२७.७५
१९	भुगोल नकाशा वही इ.७ वी	२७.७५
२०	भुगोल नकाशा वही इ.८ वी	२६.७५
२१	भुगोल नकाशा वही इ.९ वी	२६.७५
२२	भुगोल नकाशा वही इ.१० वी	२६.७५
२३	कार्यानुभव वही इ.८ वी	२९.७५
२४	कार्यानुभव वही इ.९ वी	१७.७५
२५	कार्यानुभव वही इ.१० वी	१७.७५
२६	कंपास पेटी ✓	७०.००
२७	वॉटर कलर केक ब्रेशसह	२२.००
२८	कांडी कलर	९.६०
२९	स्केच पेन ✓	२०.००
३०	पेन्सिल ✓	३.५०
३१	खंडरबर ✓	१.४०
३२	बॉलपेन ✓	५.४०
३३	बॉलपेन रिफिल ✓	३.००
३४	शार्पनर ✓	२.९०
३५	प्लास्टीक फुटपट्टी ✓	९.००
३६	डीक वाटली ✓	५९.५०

आवुक्त, सनाज कल्याण
महाराष्ट्र राज्य, पुणे - १.

का.दा.नो.

C - ६१

जा.क्र.सआयकना जाया/लेखा/६८८२०१३
 प आक्षेप/स्टेशनरी खरेदी
 सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण,
 नाशिक.
 दिनांक :- १२/१०/२०१३.

प्रति,

श्रीमती एस झार रेडी
 गृहपाल / गृहप्रमुख,
 मागास मुलांचे / मुलींचे शासकीय वसतिगृह. (जुने)
 नाशिक

विषय :- सन २०१२-१३ या वर्षात MRP पेक्षा जादा रकमेने स्टेशनरी खरेदी केल्याबाबत.

संदर्भ :- महालेखापाल, मुंबई यांचे लेखापरिक्षण हाफ मार्जिन क्र.CCO/SJ&SA/
 AO/No.१५, Date २८/६/२०१३.

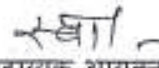
वरील विषयान्वये आपणास कळविण्यात येते की, माहे जुलै २०१३ मध्ये महालेखापाल, मुंबई यांचेमार्फत या कार्यालयाचे तसेच शासकीय वसतिगृहांचे लेखापरिक्षण करण्यात आले आहे. त्या लेखापरिक्षणात लेखा परिक्षक यांनी आपले वसतिगृहासाठी खरेदी केलेली स्टेशनरी व त्याचे मंजूर दर व प्रत्यक्ष पुरवठा केलेले साहित्य याची समक्ष तपासणी केली आहे. सदर तपासणीमध्ये मंजूर आदेशात नमुद साहित्य त्याची MRP किंमत प्रत्यक्षात प्राप्त साठ्यातील साहित्य व त्याची MRP किंमत यामध्ये बरीच तफावत आढळून आलेली आहे. तपासणी साहित्यामध्ये १८८ पेजेस वहा, ३ क्वायर रजिस्टर, कंपास बॉक्स, स्केचपेन, A४ साईज पेपर, डिसेक्शन बॉक्स इ.साहित्य खरेदी केल्याने MRP पेक्षा जादा किंमत अदा केल्याचे या कार्यालयाचे निदर्शनास आणून दिले आहे. सदर हाफ मार्जिनची प्रत आपणास यापुर्वीच देणेत आलेली आहे. त्याअनुषंगाने आपणास कळविणेत येते कि, वरील साहित्य खरेदी करतांना वरिष्ठ कार्यालयाचे स्टेशनरी मंजुरीचे आदेशात नमुद स्टेशनरी साहित्य ज्या कंपनीचे मंजूर दर नमुद आहे तेच साहित्य पुरवठा धारकाकडून छाननी / तपासणी करून घेणेची आपली जबाबदारी असताना मंजूर दरापेक्षा कमी किंमतीच्या वस्तु प्राप्त करून मंजूर दराप्रमाणे देयके या कार्यालयास सादर केले आहेत. ही बाब प्रशासकीयदृष्ट्या गंभीर आहे. परिणामी आपल्या वसतिगृहासाठी मंजूर दरापेक्षा जादा दराने स्टेशनरी खरेदी केल्यामुळे लेखापरिक्षणातील आक्षेपानुसार वरील साहित्याची जादा रक्कम रु. ११८२५/- आपणाकडून का वसूल करणेत येवू नये? याचा खुलासा हे पत्र प्राप्त होताच या कार्यालयास सादर करावा.

वरील कारणे दाखवा नोटीस खुलाचा विहित वेळेत प्राप्त न झाल्यास याबाबत आपले काही म्हणणे नाही असे गृहीत धरून वरील वसुली आपले वेतनातून एक रकमी करणेत येईल याची कृपया नोंद घ्यावी.

 सहाय्यक आयुक्त,
 समाज कल्याण, नाशिक

प्रत - माहितीस्तव सविनय सादर

- १) मा.महालेखापाल, लेखा तपासणी पथक, मुंबई.
- २) मा.प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण विभाग, नाशिक.

 सहाय्यक आयुक्त,
 समाज कल्याण, नाशिक

नाशिक जिल्ह्यातील गृहप्रमुख/गृहपाल, शासकीय वसतिगृह, यांची विशेष आढावा बैठक
दिनांक २९ ऑक्टोबर २०१३ - इतिवृत्त

नाशिक जिल्ह्यातील सर्व गृहपाल, मुला/मुलींचे शासकीय वसतिगृह, शासकीय निवासी शाळा, यांची मा. महालेखापाल कार्यालयातील लेखा परिक्षण पथकाच्या लेखा परिक्षण अहवालातील आक्षेपासंदर्भात केलेल्या कार्यवाहीची विशेष आढावा बैठक दिनांक २९ ऑक्टोबर २०१३ रोजी सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण, नाशिक, यांचे अध्यक्षतेखाली संपन्न झाली. सदर बैठकीत प्रामुख्याने खालील विषयांवर चर्चा होवून कार्यवाहीच्या सूचना संबंधितांना देण्यांत आल्या.

१) कमी दराने वस्तु स्विकृती केल्याबाबत

वसतिगृहांस पुरविण्यांत आलेल्या कंपास, स्केचपेन, २०० पेजेस वहया, रजिस्टर, प्लेन पेपर्स इ. वस्तु ह्या एमआरपी पेक्षा कमी किमतीच्या स्विकारल्यामुळे मा.महालेखाकार, मुंबई, यांचे लेखा परिक्षण पथकाने रु.२,३८,११४/- ची वसुली दर्शविलेली आहे. वास्तविक वस्तु स्विकृत करतांना त्या एमआरपी/मंजूर दराने आहेत किंवा कसे याची खातरजमा करणे आवश्यक होते. वसतिगृहांना दिलेल्या हॉफ मार्जिनमध्ये ८६,५७४/- ची वसुली दर्शविली आहे. याबाबत स.ले.अ यांनी खात्री करून संबंधित गृहपालांना वसुल करावयाची रक्कम निश्चित करून द्यावी. तसेच संबंधित गृहप्रमुख व गृहपालांनी निश्चित करून दिलेली रक्कम दिनांक ३०.१०.२०१३ पूर्वी चलनाने कोषागारात भरणा करून चलनाची प्रत या कार्यालयास सादर करावी.

२) बॉयोमेट्रिक मशिन : बॉयोमेट्रिक मशिन अद्याप पूर्णपणे कार्यान्वित झालेली नाहीत. तेव्हा संबंधित पुरवठादार कंपनीस आवश्यक ती माहिती पुरविण्यांत येवून बॉयोमेट्रिक मशिन ३१ ऑक्टोबर २०१३ पावेतो कार्यान्वित करण्यांत यावे. अन्यथा माहे नोव्हेंबर २०१३ पासून वेतन देयक थांबविण्यांत येईल, याची नोंद घ्यावी. बॉयोमेट्रिक मशिनद्वारे उपस्थितीचा रिपोर्टची प्रत निर्वाह भ-त्याच्या देयकासोबत जोडण्यांत यावी. ज्यावेळेस इलेक्ट्रिक सप्लाय नसेल अशा वेळी सुरक्षा रक्षकामार्फत हजेरी रजिस्टरवर विद्यार्थ्यांच्या स्वाक्ष-या घेण्यांत याव्यात.

३) संगणक : सर्व वसतिगृहांना संगणक प्राप्त झालेले आहेत. वसतिगृहास प्राप्त झालेले संगणक तात्काळ कार्यान्वित करण्यांत येवून सर्व संगणक वापरात रहातील, याची दक्षता घेण्यांत यावी. शास.वसतिगृह, बाभुळगांव येथील संगणकाची इलेक्ट्रिक वायरिंग खराब झाल्यामुळे संगणक बंद आहे. त्याबाबत सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या विद्युत विभागाशी तात्काळ संपर्क करून संगणक सुरु करण्याची कार्यवाही करावी. संगणकाचा ज्ञानार्जनासाठी उपयोग होईल, त्याचा गैरवापर होणार नाही, याबाबत सुरक्षा रक्षकामार्फत देखरेख ठेवण्यांत यावी. तसेच रात्री ११.०० वाजेनंतर संगणक कक्ष बंद करण्यांत यावा. युनिट क्र. ४ चा संगणक कक्ष विनावापर असलेल्या दोन्ही अभ्यासिकेपैकी एका अभ्यासिकेत सुरु करण्याबाबत कार्यवाही करण्यांत यावी. सदर अभ्यासिका ताब्यात घेण्याबाबत व त्या आवश्यकतेनुसार दुरुस्ती करण्याबाबत आवश्यक ती कार्यवाही करण्यांत यावी.

४) इन्व्हॉइटर : वसतिगृहांना इन्व्हॉइटर मिळालेली आहेत, परंतु मुलांचे व मुलींचे शासकीय वसतिगृह, मालेगांव व्यतिरिक्त इतर वसतिगृहांमध्ये Install करण्यांत आलेली नाहीत, असे निदर्शनास आले आहे. संबंधित पुरवठादाराकडून इन्व्हॉइटर तात्काळ कार्यान्वित करण्यांत यावीत. जर पुरवठादाराने दोन दिवसांत कार्यान्वित करून दिले नाहीत, तर गृहपालांनी त्यांचे स्तरावरून ती कार्यान्वित करून घ्यावीत. सदरची कार्यवाही दिनांक ३१.१०.२०१३ पूर्वी पूर्ण करण्यांत यावी.

५) एलसीडी : शासकीय वसतिगृह, आढगांव क्र. ४ व्यतिरिक्त अन्य सर्व वसतिगृहात कार्यान्वित असल्याची माहिती संबंधितांनी दिली आहे. क्र. ४ च्या वसतिगृहात तात्काळ कार्यान्वित करण्याची कार्यवाही करण्यांत यावी.

-२-

६) अग्निशामक यंत्र : जिल्ह्यातील सर्व वसतिगृहांना अग्निशामक यंत्र प्राप्त झालेली असून ती कार्यान्वित करण्यांत आलेली असल्याबाबतचा अहवाल सर्व संबंधितांनी सांगितले.

७) बुट/घप्पल : सर्व गृहप्रमुख / गृहपाल यांनी त्यांचे वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांच्या पायाच्या मापाचे बुट स्विकारावेत. ज्या विद्यार्थ्यांचे मापाचे बुट नाहीत, त्या विद्यार्थ्यांचे पायाचे माप पुरवठादारास पुरविण्यांत येवून बुट पुरवठा करण्याचे सुचित करण्यांत यावे. बुट पुरवठ्याबाबत आढावा घेण्यांत आला असता, मुलांचे व मुलींचे शासकीय वसतिगृह, मालेगांव व्यतिरिक्त अन्य वसतिगृहांना बुट पुरवठा करण्यांत आलेला नाही, असे निदर्शनास आले आहे.

८) सर्व गृहपालांनी त्यांचे वसतिगृहास पुरविण्यांत आलेल्या सर्व वस्तु वापरात असल्या पाहिजेत. ज्या वस्तु/मशिनरी संबंधित पुरवठादाराकडून Install करण्यांत आलेल्या नाहीत, त्या तात्काळ Install करून देण्याविषयी संबंधित गृहपालांनी पुरवठादारांकडे पाठपुरावा करावा, अन्यथा संबंधित पुरवठादारांविरुद्ध गुन्हा दाखल करण्यांत येईल, याविषयी समज देण्यांत यावी. मा.आयुक्त, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे, हे प्रत्येक वसतिगृहास प्रत्यक्ष भेट देवून वसतिगृहातील वस्तु वापरात आहेत किंवा कसे याची पहाणी करणार आहेत. याबाबत श्रीमती कवडे यांनी सर्व गृहपालांना लेखी कळविण्याची कार्यवाही करावी.

९) बाह्यस्तोत्राद्वारे सुरक्षा रक्षक, सफाईगार, माळी, सुपरवायझर, प्लंबर, इलेक्ट्रीशियन इ. च्या सेवा घेण्यांत येत असून त्यानुसार कर्मचारी रुजू झालेले आहेत. सदर कंपनीच्या कर्मचा-यांचे हजेरीपट गृहप्रमुख/गृहपाल यांनीही ठेवावे.

१०) सर्व गृहपालांनी त्यांचे ईमेल आयडी या कार्यालयास लेखी स्वरूपात कळवावेत. तसेच दररोज वसतिगृहास प्राप्त होणारे मेल तपासण्यात येवून त्यानुसार कार्यवाही करण्यांत यावी.

११) ग्रंथालयातील पुस्तके विद्यार्थ्यांना वाचण्यासाठी उपलब्ध करून देण्यांत यावी. त्याबाबत स्वतंत्र नोंदवही ठेवण्यांत यावी.

१२) संगणक प्रशिक्षण : संगणक प्रशिक्षणासंदर्भात कोणत्याही वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांच्या परिक्षा घेण्यांत आलेल्या नाहीत. तथापि प्रशिक्षण देणा-या प्रशिक्षकाची व प्रशिक्षणास उपस्थित राहणा-या प्रशिक्षणाधीची अद्यावत हजेरी प्रत्येक वसतिगृहात ठेवण्यांत येवून त्याच्या प्रती या कार्यालयास सादर करण्यांत याव्यात.

वरीलप्रमाणे कार्यवाहीच्या सूचना देण्यांत येवून बैठक संपल्याचे जाहिर करण्यांत आले.

सहाय्यक आयुक्त,

समाज कल्याण, नाशिक

क्र.स.आना/शावग/बैठक/इतिवृ-२४७५२
सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण,
नाशिक, यांचे कार्यालय,
दिनांक : २९ ऑक्टोबर २०१३

प्रत:माहिती व उचित कार्यवाहीस्तव .

१) गृहप्रमुख / गृहपाल, मुलांचे / मुलींचे शासकीय वसतिगृह (जिल्हा नाशिक) जि.नाशिक

२) गृहपाल, शासकीय निवासी शाळा, रसलपूर / बाभुळगांव जि.नाशिक

प्रत:माहितीस्तव सादर

१.मा.आयुक्त, समाज कल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे

२.मा.प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण विभाग, नाशिक

वे.क्र.सु.-३५,००,०००-०८-२००५-आय(एच) १११५
शा.प.विस्त विभाग संकेत १००३/
प्र.क्र.१४५/कोटा.प्र.५, दिनांक १ सप्टेंबर २००४

सर्वसा.२६म.
Gen.26M

नमुना क्र. को. नि. ६
(नियम ११२ प्रक.)

मूळप्रत / दुसरी प्रत / तिसरी प्रत

आहरण व संवितरण
अधिकारी संकेतांक
विभाग/उपविभाग
संकेतांक

कोषागार
उपकोषागार

संकेतांक

चलन क्रमांक

या ठिकाणच्या कोषागारात / उपकोषागारात भरण्यात आलेल्या रोख रकमेचे चलन
भारतीय स्टेट बँकेत / भारतीय रिझर्व बँकेत

भरणा करणारा-बाबे भरावयाचे	विभागीय अधिका-बाबे लिखा कोषागारात	कोषागारात/उपकोषागारात भारतीय स्टेट बँकेत / भारतीय रिझर्व बँकेत/ हेद्राबाद बँकेत भरवयाचे
जिच्या घटनेने रक्कम भरण्यात आली आहे. त्या व्यक्तीचे नाव/पदनाम आणि पत्ता गणराज्य, मागासवर्गीय मुलींचे शासकीय गृह, (जुने), नाशिक	लेखाचे वर्गीकरण विभाग : सामाजिक न्याय/सांस्कृतिक कार्य, विरोध प्रधान शिर्ष : २२२५- ०२५० उपप्रधान शिर्ष : १०२ अनु.जली कल्याण गोण शिर्ष : (०२)(१) शासकीय वसुली	रक्कम मिळाली. रुपये (आकड्यात) रु.११८२५/- रुपये (अक्षरी) एकदा हजार आठशे पंचवीस रुपये
भरणा करण्यासाठी प्राधिकार पत्राचा तपशील आणि भरणा करणाऱ्याचा उद्देश भा.भहालेखापाल यांचे सन २०१३ चे लेखापरिक्षणातील स्टेशनरी साहित्याचे अतिप्रदानाची वसुली	संगणक संकेतांक	कोषागार (CIN): कोषागार/उपकोषागार अधिकारी/लेखा व्यवस्थापक कोषागार कोड चलन क्रमांक भरणा करणारा कोड
भरणा केलेली रक्कम रु.११८२५/- (अक्षरी) रुपये अक्षरी हजार आठशे पंचवीस फक्त	यरीत माहिती सरोवर आहे. परसे नियन्त्रकाचे व भावतो छापी	0 2 5 0 0 0 3 5 0 1
भरणा करणारा-याची स्वाक्षरी दिनांक	दिनांक रकमा पदनाम	0 1 NOV 11 12 51

Govt. B. C. Girls Hostel
Nashik (Old)

E - ३१

का.दा.नं.

जा.क्र.स.आसकना/स्टेशनरीया २९६९ (५)

रक्कम वसुली

सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण,

नाशिक.

दिनांक: २२/१०/२०१३.

प्रति,

मे.नॅशनल ट्रेडर्स,

नाशिक.

विषय :- सन २०१२-१३ या वर्षात MRP पेक्षा जादा रकमने स्टेशनरी पुरवठा केल्याने जादा रक्कम वसुली बाबत.

संदर्भ :- मा.महालेखापाल, मुंबई यांचे हाफ मार्जिन क्र.CCO/SJ&SA/AO/No.१५, Date २८/६/२०१३.

वरील विषयान्वये आपणास कळविण्यात येते की, महालेखापाल, मुंबई यांचेमार्फत शासकीय वसतिगृहाचे लेखापरिक्षण माहे जुलै २०१३ मध्ये केले आहे. सदर लेखापरिक्षण सन २०१२-१३ या वर्षात वरिष्ठ कार्यालयामार्फत स्टेशनरी साहित्याचे मंजूर केलेले दर, MRP किंमत, मंजूर केलेली कंपनी साहित्य यांनुसार वसतिगृहांना स्टेशनरीचा पुरवठा (जगा १८८ पेजेस वहावा, ३ क्वायर रजिस्टर, कंपास बॉक्स, स्केचपेन, A४ साईज पेपर, डिसेक्शन बॉक्स) करणे आवश्यक असतांना तसे न करता योग्यच्या कंपनीचे मंजूर दरापेक्षा कमी दराचे साहित्य नाशिक जिल्ह्यातील ९ वसतिगृहांना आपणामार्फत पुरवठा केलेला आहे. त्यामुळे मंजूर आदेशातील दर व प्रत्यक्ष पुरवठ्यातील दर यांमध्ये तफावत (जादा रक्कम) आढळून आलेली आहे. यामुळे शासनाचे जादा झालेले नुकसान रक्कम रु.८९५७४/- वसुली झाला महालेखापाल, मुंबई यांनी संदर्भ हाफ मार्जिनद्वारे आक्षेप घेतलेला आहे. सांबत संदर्भ हाफ मार्जिनची झेरोक्स प्रत उचित व तात्काळ कार्यवाहीसाठी देण्यात येत आहे.

या पत्राद्वारे आपणास कळविण्यात येते की, वरील स्टेशनरी साहित्य मंजूर आदेशाप्रमाणे वसतिगृहास पुरवठा न करता वसतिगृहांनी दिशाभूल केलेले असल्याचे निरीक्षक पथकाचे व या कार्यालयाचे निदर्शनास आले आहे. मा.महालेखापाल, मुंबई यांचे लेखापरिक्षणात घेतलेल्या आक्षेपाची पुर्तता करणेसाठी जादा रक्कम रु.८९५७४/- दोन दिवसांत चलनाने कोबागारात जमा करून चलनाची प्रत या कार्यालयास सादर करावी.

तसेच आपण आदेशातील अटी व शर्तीचा भंग केल्यामुळे आपले नाव काढल्या यादीत वर टाकण्यात येऊ नये याचा खुलासा हो कारणे राखवा नोटीस प्राप्त होताच या कार्यालयास सादर करावा.

सहाय्यक आयुक्त,
समाज कल्याण, नाशिक

प्रत - माहितीस्तव सचिनीय सादर

१) मा.महालेखापाल, लेखा तपासणी पथक, मुंबई.

२) मा.प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण विभाग, नाशिक.

सहाय्यक आयुक्त,
समाज कल्याण, नाशिक

क्र.११/३
म.महालेखापाल
२८/१०/२०१३

का.दा.नों.

जा.क्र.सआसकना/स्टेसाजादा
रक्कम वसुली/
सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण,
नाशिक.
दिनांक :- १/११/२०१३.

प्रति,
मे.नॅशनल ट्रेडर्स,
नाशिक.

विषय :- सन २०१२-१३ या वर्षात MRP पेक्षा जादा रकमेने स्टेशनरी पुरवठा केल्याने जादा रक्कम वसुली बाबत.

संदर्भ :- मा.महालेखापाल, मुंबई यांचे हाफ मार्जिन क्र.CCO/SJ&SA/
AO/No.१५, Date २८/६/२०१३.

वरील विषयान्वये आपणास कळविण्यात येते की, महालेखापाल, मुंबई यांचेमार्फत शासकीय वसतिगृहाचे लेखापरिक्षण माहे जुलै २०१३ मध्ये केले आहे. सदर लेखापरिक्षण सन २०१२-१३ या वर्षात वरिष्ठ कार्यालयामार्फत स्टेशनरी साहित्याचे मंजूर केलेले दर, MRP किंमत, मंजूर केलेली कंपनी साहित्य यानुसार वसतिगृहांना स्टेशनरीचा पुरवठा (उदा १८८ पेजेस वह्या, ३ क्वायडर रजिस्टर, कंपास बॉक्स, स्केचपेन, A४ साईज पेपर, डिसेक्शन बॉक्स) करणे आवश्यक असतांना तसे न करता वेगळ्या कंपनीचे व MRP पेक्षा जादा किमतीने साहित्य नाशिक जिल्ह्यातील ९ वसतिगृहांना आपणामार्फत पुरवठा केलेला आहे. त्यामुळे मंजूर आदेशातील दर व प्रत्यक्ष पुरवठ्यातील दर यामध्ये तफावत (जादा रक्कम) आढळून आलेली आहे. यामुळे शासनाचे जादा झालेले गुफसान रक्कम रु.८६५७४/- वसुली बाबत महालेखापाल, मुंबई यांनी संदर्भ हाफ मार्जिनद्वारे आक्षेप घेतलेला आहे. सोबत संदर्भ हाफ मार्जिनची झेरॉक्स प्रत उचित व तात्काळ कार्यवाहीसाठी देण्यात येत आहे.

या पत्राद्वारे आपणास कळविण्यात येते की, वरील स्टेशनरी साहित्य मंजूर आदेशाप्रमाणे वसतिगृहास पुरवठा न करता वसतिगृहांची दिशाभूल केलेले असल्याचे निरीक्षक पथकाचे या कार्यालयाचे निदर्शनास आले आहे.

तसेच आपण आदेशातील अटी व शर्तीचा भंग केल्यामुळे आपले नाव काळ्या यादीत का टाकण्यात येवू नये याचा खुलासा ही नोटीस प्राप्त होताच या कार्यालयास सादर करावा.

सहाय्यक आयुक्त,
समाज कल्याण, नाशिक

प्रत - माहितीस्तव सविनय सादर

- १) मा.महालेखापाल, लेखा तपासणी पथक, मुंबई.
- २) मा.प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण विभाग, मुंबई.

सहाय्यक आयुक्त,
समाज कल्याण, नाशिक

दि. २/१२/२०१३

प्रति,

सहाय्यक आयुक्त,
समाज कल्याण नाशिक

२६

विषय :- सन २०१२-१३ या वर्षात एम.आर.पी. पेक्षा जास्त रक्कमने स्टेशनरी पुरवठा केल्याने जादा रक्कम वसुली वावत.

संदर्भ :- का.दानो. जा.क्र. सआसकना/स्टे सा जादा/२९६१ अ /रक्कम वसुली/
दि.२२/१०/२०१३ (२२/११/२०१३)

महोदय,

आपल्या वरील पत्रानुसार मा.महालेखापाल,मुंबई यांचे मार्फत शासकीय वसतिगृहाचे लेखापरिक्षण माहि-जुलै २०१३ मध्ये केले आहे सदर लेखापरिक्षण २०१२-१३ यावर्षात वरिष्ठ कार्यालयामार्फत स्टेशनरी साहित्याचे मंजूरी दर (MRP) किंमत व साहित्य कंपनी वावत करण्यात आले.

पत्रावरून मी आपणांस खुनासा कठ इच्छिता की, मा महालेखापाल,मुंबई यांनी आपल्या म्हणण्यानुसार जुलै-२०१३ ला सन-२०१२-१३ यावर्षात वरिष्ठ कार्यालयाने मंजूर केलेल्या स्टेशनरी साहित्याचे जे लेखापरिक्षण केले ते स्टेशनरी साहित्य नॅशनल ट्रेडर्स चे नव्हते कारण सन-२०१२-१३ यावर्षाकरीता स्टेशनरी साहित्य पुरवठा करणाऱ्यांचे पुरवठा वंगरी आदेश महाराष्ट्र स्टेट को-ऑप-कंझुमर्स फेडरेशन लि. मुंबई यांना देण्यात आले आहे. म्हणजेच आपण म्हणण्याप्रमाणे जुलै-२०१३ ला मा. महालेखापाल,मुंबई यांनी जे स्टेशनरी साहित्याचे लेखापरिक्षण केले ते स्टेशनरी साहित्य महाराष्ट्र स्टेट को-ऑप-कंझुमर्स फेडरेशन लि. मुंबई यांचे होते तसेच स्टेशनरी साहित्य पुरवठा करण्याचे आदेश महाराष्ट्र स्टेट को-ऑप-कंझुमर्स फेडरेशन लि. मुंबई यांना सन २०१२-१३ नव्हते तर सन-२०१३-१४ पयंत (राज्य सर्वाधिकारी) देण्यात आले आहे व त्यांचाच पुरवठा आजही चालू आहे.

नॅशनल ट्रेडर्स यांचा स्टेशनरी साहित्याचा पुरवठा सन-२०११-१२ साली होता व नॅशनल ट्रेडर्स यांनी त्यासाठी मंजूरी आदेशातील दर व MRP किंमती प्रमाणेच स्टेशनरी साहित्याचा पुरवठा केला आहे.

तरी कृपया नॅशनल ट्रेडर्स कडून कोणत्याही प्रकारची नुकसान भरपाई करण्याबाबतची मागणी करण्यात येऊ नये व तसेच नॅशनल ट्रेडर्स चे नाव काढ्याबाबत टाकण्यात येऊ नये. अशी मे सो. विनंती.

आपला विश्वासू

नॅशनल ट्रेडर्स, भागूर
अ. अ. अ.
आयुक्त, समाज कल्याण नाशिक
दि. २२/११/२०१३

Gen.26M

नमूना क. को. नि. ६

(निष्पन्न ११२ पङ्क्ति)

मूळप्रत / दुसरी प्रत / तिसरी प्रत

कोषागार
उपकोषागार

संकेतांक

5	1	0	1

चलन क्रमांक

आहारण च संवितरण

अधिकारी संकेतांक

विभाग/उपविभाग

संकेतांक

0	0	5	6	4	6

वार्षिक

या ठिकाणच्या कोबागारात / उपकोबागारात भरण्यात आलेल्या रोख रकमेचे चलन भारतीय स्टेट बँकेत / भारतीय रिझर्व्ह बँकेत

भरणा कारण-याने भरवावपाचे	विभागीय अधिकार-याने किंवा कोणाद्वारे	कोणाद्वारे/उपकोणाद्वारे भारतीय स्टेट बँकेने / भारतीय रिझर्व बँकेने/ हेडक्वार्टर बँकेने भरवावपाचे										
जिच्या वतीने रक्कम भरण्यात आली आहे. त्या व्यक्तीचे नांव/पदनाम आणि पत्ता गावपाल, मागासवर्गीय मुलींचे शासकीय गृह (जुने), नाशिक	लेखापत्रे वर्गीकरण विभाग : सामाजिक न्यायसंबंधी, तिक वयचे, विशेष प्रधान शिर्ष : २२२५- ०२५० उपप्रधान शिर्ष : १०२ अनु जाती कल्याण गीण शिर्ष : (०२)(१) शासकीय वस्तुली	रक्कम मिळाली. रुपये (आकड्यात) रु.११८२५/- रुपये (अक्षरी) अकरा हजार आठशे पंचवीस रुपये										
भरणा करण्यासाठी प्रतिकाव पत्राचा तपशील आणि भरणा करण्याचा ड्रेश मा. नहानेद्यापाल यांचे सन २०१३ चे लेखापरिक्षणातील स्टेजमरी सक्षित्याचे अतिप्रदानाची वस्तुली	शेगणाक सांकेतिकांक	वस्तुली (CIN) <table><tr><td>0</td><td>2</td><td>5</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>3</td><td>5</td><td>0</td><td>1</td></tr></table>	0	2	5	0	0	0	3	5	0	1
0	2	5	0	0	0	3	5	0	1			
भरणा केल्याची रक्कम रु.११८२५/- (अक्षरी) रुपये अकरा हजार आठशे पंचवीस फक्त	मारील मालती बख्तर आहे. पेसे थिकारतचे व पावती द्यावी	कोणाद्वारे/उपकोणाद्वारे अधिकारी/व्यक्ती व्यक्तीच्यापक घेतले जाणारे पत्ता नमूना नं. ००००४१४										
भरणा करणा-याची स्वाक्षरी दिनांक	दिनांक स्वाक्षरी पदनाम	STATE BANK OF INDIA BRANCH / CASH RECEIVED										

६. (येन कोषागारात् दिवसं त्वमन भरणं करणवाच्यं, अथैव दत्त-या कोषाग-याचा रमरी शिक्का लक्षणाया)

का.दा.नो.

जा.क्र.संभासकना/संसाजना २९६१९

रक्कम वसुली

सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण,

नाशिक.

दिनांक २१/१०/२०१३.

प्रति,

मे.नॅशनल ट्रेडर्स, ७७६ रामार रोड, भंडुर
नाशिक.

विषय :- सन २०१२-१३ या वर्षात MRP पेक्षा जादा रकमेने स्टेशनरी पुरवठा केल्याने जादा रक्कम वसुली जावत.

संदर्भ :- मा.महालेखापाल, मुंबई यांचे हाऊ माजिन क्र.CCO/SJ&SA/
AO/No.१५, Date २८/६/२०१३.

धरील विषयान्वये आपणास कळविण्यात येते की, महालेखापाल, मुंबई यांचेमार्फत शासकीय वसतिगृहाचे लेखापरिक्षण माहे जुलै २०१३ मध्ये केले आहे. सदर लेखापरिक्षण सन २०१२-१३ या वर्षात धरील कार्यालयामार्फत स्टेशनरी साहित्याचे मंजूर केलेले दर, MRP किंमत, मंजूर घेलेली कंपनी साहित्य यानुसार वसतिगृहांना स्टेशनरीचा पुरवठा (उदा १८८ पेनस ब्रह्मा, ३ क्वाटर रजिस्टर, कंपास बॉक्स, स्केचपेन, A४ साईज पेपर, डिसेक्शन बॉक्स) कारणे आवश्यक असतांना तसे न करता घेऊन घेतलेल्या कंपनीचे मंजूर दरापेक्षा कमी दराचे साहित्य नाशिक जिल्ह्यातील ९ वसतिगृहांना आपणामार्फत पुरवठा केलेला आहे. त्यामुळे मंजूर आदेशातील दर व प्रत्यक्ष पुरवठ्यातील दर यांमध्ये तफावत (जादा रक्कम) आढळून आलेली आहे. यामुळे शासनाचे ब्रह्मा झालेले नुकसान रक्कम रु.८६५७४/- तयार झाले आहे. महालेखापाल, मुंबई यांनी संदर्भ हाऊ माजिनद्वारे आक्षेप घेतलेला आहे. सावत संदर्भ हाऊ माजिनची झेरॉक्स प्रत उचित व तात्काळ कार्यवाहीसाठी देण्यात येत आहे.

या पत्राद्वारे आपणास कळविण्यात येते की, धरील स्टेशनरी साहित्य मंजूर आदेशाप्रमाणे वसतिगृहास पुरवठा न करता वसतिगृहांची दिशाभूल केलेले असल्याचे निरीक्षक पथकाचे व या कार्यालयाचे निदर्शनास आले आहे. मा.महालेखापाल, मुंबई यांचे लेखापरिक्षणात घेतलेल्या आक्षेपाची पूर्तता करणेसाठी जादा रक्कम रु.८६५७४/- दोन दिवसांत चलनाने कोषागारात जमा करून चलनाची प्रत या कार्यालयास सादर करावी.

तसेच आपण आदेशातील अटी व शर्तीचा भंग केल्यामुळे आपले नाव काळ्या यादीत का टाकण्यात येऊ नये याचा खुलासा ही कारणे दाखवा नोटीस प्राप्त होताच या कार्यालयास सादर करावा.

सहाय्यक आयुक्त,
समाज कल्याण, नाशिक

प्रत - माहितीस्तव सचिनय सादर

१) मा.महालेखापाल, लेखा तपासणी पथक, मुंबई.

२) मा.प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण विभाग, नाशिक.

सहाय्यक आयुक्त,
समाज कल्याण, नाशिक

२०/११/१३
२ दिनांक
२०/११/१३

५३७

का.दा.नो.

39

जा.क्र.सआसकना/स्टेशनरी
रक्कम वसुली/
सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण,
नाशिक.
दिनांक :- १/११/२०१३.

22

प्रति,
मे.नेशनल ट्रेडर्स,
नाशिक.

विषय :- सन २०१२-१३ या वर्षात MRP पेक्षा जादा रकमेने स्टेशनरी पुरवठा केल्याने जादा रक्कम वसुली बाबत.

संदर्भ :- मा.महालेखापाल, मुंबई यांचे हाफ मार्जिन क्र.CCO/SJ&SA/
AO/No.१५, Date २८/६/२०१३.

वरील विषयान्वये आपणास कळविण्यात येते की, महालेखापाल, मुंबई यांचेमार्फत शासकीय वसतिगृहाचे लेखापरिक्षण माहे जुलै २०१३ मध्ये केले आहे. सदर लेखापरिक्षण सन २०१२-१३ या वर्षात वरिष्ठ कार्यालयामार्फत स्टेशनरी साहित्याचे मंजूर केलेले दर, MRP किंमत, मंजूर केलेली कंपनी साहित्य यानुसार वसतिगृहांना स्टेशनरीचा पुरवठा (उदा १८८ पेजेस वहा, ३ क्वावर रजिस्टर, कंपास बॉक्स, स्केचपेन, A ४ साईज पेपर, डिसेक्शन बॉक्स) करणे आवश्यक असतांना तसे न करता वेगळ्या कंपनीचे व MRP पेक्षा जादा किमतीने साहित्य नाशिक जिल्ह्यातील ९ वसतिगृहांना आपणामार्फत पुरवठा केलेला आहे. त्यामुळे मंजूर आदेशातील दर व प्रत्यक्ष पुरवठ्यातील दर यामध्ये तफावत (जादा रक्कम) आढळून आलेली आहे. यामुळे शासनाचे जादा झालेले गुकसान रक्कम ₹.८६५७४/- वसुली बाबत महालेखापाल, मुंबई यांनी संदर्भ हाफ मार्जिनद्वारे आक्षेप घेतलेला आहे. सोबत संदर्भ हाफ मार्जिनची झेरोव्हस प्रत उचित व तात्काळ कार्यवाहीसाठी देण्यात येत आहे.

या पत्राद्वारे आपणास कळविण्यात येते की, वरील स्टेशनरी साहित्य मंजूर आदेशाप्रमाणे वसतिगृहास पुरवठा न करता वसतिगृहांची दिशाभूल केलेले असल्याचे निरीक्षक पथकाचे या कार्यालयाचे निदर्शनास आले आहे.

तसेच आपण आदेशातील अटी व शर्तीचा भंग केल्यामुळे आपले नाव काळ्या यादीत का टाकण्यात येऊ नये याचा खुलासा ही नोटीस प्राप्त होताच या कार्यालयास सादर करावा.

सहाय्यक आयुक्त,
समाज कल्याण, नाशिक

प्रत - माहितीस्तथ सविनय सादर

- १) मा.महालेखापाल, लेखा तपासणी पथक, मुंबई.
- २) मा.प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण विभाग, मुंबई.

सहाय्यक आयुक्त,
समाज कल्याण, नाशिक

दि. २१/२/२०१३

प्रति,

सहायक आयुक्त,
समाज कल्याण नाशिक

विषय :- सन २०१२-१३ या वर्षात एम.आर.पी. पेक्षा जास्त रक्कमने स्टेशनरी पुरवठा केल्याने जादा रक्कम वसुली बाबत.

संदर्भ :- का.दानो. जा.क्र. सआसकना/स्टे सा जादा/२९६१ अ /रक्कम वसुली/
दि.२२/१०/२०१३ (२२/११/२०१३)

महोदय,

आपल्या वरील पत्रानुसार मा.महालेखापाल,मुंबई यांचे मार्फत शासकीय वसतिगृहाचे लेखापरिक्षण माहे-जुलै २०१३ मध्ये केले आहे सदरचे लेखापरिक्षण २०१२-१३ यावर्षात वरिष्ठ कार्यालयामार्फत स्टेशनरी साहित्याचे मंजुरी दर (MRP) किंमत व साहित्य कंपनी बाबत करण्यात आले.

याबाबत मी आपणांस एतनासा कर इच्छितां की, मा.महालेखापाल,मुंबई यांनी आपल्या म्हणण्यानुसार जुलै-२०१३ ला सन-२०१२-१३ यावर्षात वरिष्ठ कार्यालयाने मंजूर केलेल्या स्टेशनरी साहित्याचे जे लेखापरिक्षण केले ते स्टेशनरी साहित्य नॅशनल ट्रेडर्स ये नव्हते. कारण सन-२०१२-१३ यावर्षाकरीता स्टेशनरी साहित्य पुरवठा करणाऱ्या पुरवठा नॅजरी आदेश महाराष्ट्र स्टेट को-ऑप-कंझ्युमर्स फेडरेशन लि. मुंबई यांना देण्यात आले आहे. म्हणजेच आपण म्हणण्याप्रमाणे जुलै-२०१३ ला मा. महालेखापाल,मुंबई यांनी जे स्टेशनरी साहित्याचे लेखापरिक्षण केले ते स्टेशनरी साहित्य महाराष्ट्र स्टेट को-ऑप-कंझ्युमर्स फेडरेशन लि. मुंबई यांचे होते तसेच स्टेशनरी साहित्य पुरवठा करणाऱ्या आदेश महाराष्ट्र स्टेट को-ऑप-कंझ्युमर्स फेडरेशन लि. मुंबई यांना सन २०१२-१३ नव्हेच तर सन-२०१३-१४ पर्यंत (रॉन वर्षाकरीता) देण्यात आले आहे व त्यांचाच पुरवठा आजही चालू आहे.

नॅशनल ट्रेडर्स यांचा स्टेशनरी साहित्याचा पुरवठा सन-२०११-१२ साली होता व नॅशनल ट्रेडर्स यांनी त्यासाठी मंजुरी आदेशातील दर व MRP किंमती प्रमाणेच स्टेशनरी साहित्याचा पुरवठा केला आहे.

तसेच आपण नॅशनल ट्रेडर्स कडून कोणत्याही प्रकारची नुकसान भरपाई करण्याबाबताची मागणी करण्यात येऊ नये व तसेच नॅशनल ट्रेडर्स चे नाव काळ्यायादीत टाकण्यात येऊ नये. अशी मे सो. विनंती.

आपला विश्वासु

नॅशनल ट्रेडर्स, भगुर

आपल्या वरील पत्रानुसार मा.महालेखापाल,मुंबई यांचे मार्फत शासकीय वसतिगृहाचे लेखापरिक्षण माहे-जुलै २०१३ मध्ये केले आहे सदरचे लेखापरिक्षण २०१२-१३ यावर्षात वरिष्ठ कार्यालयामार्फत स्टेशनरी साहित्याचे मंजुरी दर (MRP) किंमत व साहित्य कंपनी बाबत करण्यात आले.

पत्रिच्छेदक २२४.८२

विवरण क्र - ५

५५

100

अखचित रकमांबाबत केलेल्या कार्यवाहीचा गोबवारा

अ.क्र.	संस्थेचे नांव व पत्ता	प्रकल्पाचे नांव	प्रकल्प किंमत	मंजूर शासन निर्णय, दिनांक	मंजूर अर्थसहाय्य रुपये लाखात		शेरा	संस्थापना दि. 14.8.2014 रोजीची सुनावणीत देण्यात आलेले निर्देश	केलेली कार्यवाही
					भाग भाडविल	कर्ज			
1	शार्कभरी मागासवर्गीय औद्योगी. सह. म. मिरज, ता. मिरज, जि. सांगली.	अविक कोठसा उत्पादन	675.61	25.8.2009	50.00	50.00	संयुक्त खात्यावर रक्कम जमा नाही.	जागोजाग अडचण आहे. जागा बदल करण्यात येईल असे सांगितले. 15 दिवसात जागेचा प्रश्न न सुटल्यास प्रस्ताव शासनास पाठविण्यात यावा. असे निर्देश दिले.	मान्यता रद्द करण्याचा प्रस्ताव दिनांक 15.1.2015 व 20.10.2015 अन्वये शासनास सादर केला आहे.
	सरकार इंडस्ट्रियल को. ऑप. सोस. लि., सांगली ता. मिरज, जि. सांगली	सी.एन.सी. उत्पादन प्रकल्प	673.23	25.8.2009	100.00	100.00	संयुक्त खात्यावर जमा.	संयुक्त खात्यात पैसे जमा आहेत. जागा बदल शाही प्रस्ताव सादर केला आहे. सर्व कागदपत्रांची तपासणी घराबी. काही चुटी असल्यास त्यांना कळविण्यात याव्यात अशा सूचना दिल्या.	
	श्रीराम इंडस्ट्रियल को. ऑप. सोसायटी लि., सांगली, ता. मिरज, जि. सांगली	फॉन्डी व सी. एन. सी. उत्पादन प्रकल्प	691.00	25.8.2009	50.00	50.00	संयुक्त खात्यावर जमा.	सभासदांची जात प्रमाणपत्र पडताळणी करणे आवश्यक आहे. 20 गुठे जागेवर शासनाचा बोजा चढवलेला आहे. तसे न करता संपूर्ण जागा 40 गुठे बोजा चढविलेला असण्याला पाहिजे.	
2	रमाई माता मागासवर्गीय औद्योगी. उत्पादक सह. संस्था म. पुणे ता. जि. पुणे	इंजिनिअरिंग स्पेअर पार्ट्स (फॉन्डी)	680.00	25.8.2009	100.00	100.00	संयुक्त खात्यावर रक्कम जमा नाही.	एम.जे.एडी.सी.ने जागेचा नकाशा त्रिपक्षी करार होणार नसल्याने मंजुरी दिली नाही. पुढील 15 दिवसात 15-20 दिवसात जागा बदलचे कागदपत्रे मागवावे	मार्गदर्शन मागविण्याबाबतचा प्रस्ताव दिनांक 15.1.2015 व 20.10.2015 अन्वये शासनास सादर केला आहे.

3	दि. युनायटेड टेक्नोलॉजिस्ट बँकवई को.ऑप.इंडस्ट्रिज लि. जळगाव, जि. जळगाव	उत्पादन प्रकल्प	689.84	25.8.2009	50.00	50.00	संयुक्त खात्यावर रक्कम जमा नाही.	सदरील संस्थेच्या बाबतीत कोणताही संपर्क होत नसल्याचे सहाय्यक आयुक्त, यांनी सुनावणी दरम्यान सांगितले. सदर संस्था रद्द करण्याबाबत शासनास प्रस्ताव पाठविण्याचे आदेश दिले.	मान्यता रद्द करण्याचा प्रस्ताव दिनांक 3.9.2014, 15.1.2015 व 20.10.2015 अन्वये शासनास सादर केला आहे.
4	सम्यक कृषि प्रक्रीया पणन निर्यातदार मागासवर्गीय सहकारी संस्था म. वाघोली, ता. धामणगांव रेल्वे जि. अमरावती	प-हाटी तु-हाटी पॉटिंग स्टॉकस्व रस उर्जा उत्पादन प्रकल्प	600.00	25.8.2009	21.00	21.00	संयुक्त खात्यावर रक्कम जमा नाही.	मान्यता रद्द करण्याकरीता प्रस्तावित करावे	मान्यता रद्द करण्याचा प्रस्ताव दिनांक 3.9.2014, 15.1.2015 व 20.10.2015 अन्वये शासनास सादर केला आहे.
5	आदर्श कुकुटपालन सहकारी संस्था मर्यादित, पंधाई, ता. रामटेक, जि. नागपूर	कुकुट पालन उत्पादन प्रकल्प	294.41	25.8.2009	50.00	50.00	संयुक्त खात्यावर रक्कम जमा नाही.	हर्षद्विप कांबळे सह. सं. बाटी यांचे समितीने केली होती. जागेची विक्रीची प्रक्रिया सुरू करण्यात आली आहे. जागा आदीवासी विभागात येते. शासन स्तरावर झालेल्या कार्यवाहीच्या अनुषंगाने पुढील कार्यवाही करण्याचे निर्देश दिले.	मान्यता रद्द करण्याचा प्रस्ताव दिनांक 15.1.2015 व 20.10.2015 अन्वये शासनास सादर केला आहे.
6	लातूर इंडस्ट्रियल को. ऑप. सोसा. लि., निलंगा, ता. निलंगा, जि. लातूर	वेनॉईट उत्पादन	628.18	25.8.2009	50.00	50.00	संयुक्त खात्यावर रक्कम जमा नाही.	जागा बदल केली असून प्रस्ताव सादर केलेला नाही. लातूर सहाय्यक आयुक्त कार्यालयात जागा बदलचा प्रस्ताव सादर केला आहे. तो स्विकार मागवून घेण्याचे आदेश दिले.	मान्यता रद्द करण्याचा प्रस्ताव दिनांक 15.1.2015 व 20.10.2015 अन्वये शासनास सादर केला आहे.

(101)

102

7	श्री. बाळासाहेब देशमुख नागासवर्गीय औद्योगिक, सह. संस्था म. उस्मानाबाद, जि. उस्मानाबाद	स्व.प. रैल्वे- मिनिअम पातून विंडी सेक्शन प्रकल्प	505.00	25.8.2009	50.00	50.00	संयुक्त खात्यावर रक्कम जमा नाही.	जागा बटल व संयुक्त खात्यात पैसे जमा करणेसाठी प्रस्ताव दाखल, वागदपत्राची पूर्तता करून परत सादर करावे सर्व संचालक मंडळांची जाल वैधता प्रमाणपत्रासाठी प्रस्ताव सादर करण्याच्या सुचना दिल्या.	मान्यता रद्द करण्याचा परताव दिनांक 15.1.2015 अन्वये शासनास सादर करण्यात आलेला होता. परंतु संस्थेने संयुक्त खात्यात जमा करण्याचा परताव सादर करण्याची कार्यवाही करण्याबाबत कळविले असल्याने मार्गदर्शन पर आदेशास्तव प्रस्ताव दि. 20.10.2015 अन्वये शासनास सादर केला आहे.
8	जनजागृती नागासवर्गीय औद्योगिक, सह. संस्था म. उस्मानाबाद	पी. व्ही. सी. फिटींग उत्पादन प्रकल्प	486.60	25.8.2009	50.00	50.00	संयुक्त खात्यावर रक्कम जमा नाही.	जागा बटल व संयुक्त खात्यात पैसे जमा करणेसाठी प्रस्ताव दाखल, वागदपत्राची पूर्तता करून परत सादर करावे सर्व संचालक मंडळांची जाल वैधता प्रमाणपत्रासाठी प्रस्ताव सादर करण्याच्या सुचना दिल्या.	मान्यता रद्द करण्याचा प्रस्ताव दिनांक 15.1.2015 अन्वये शासनास सादर करण्यात आलेला होता. परंतु संस्थेने संयुक्त खात्यात जमा करण्याचा प्रस्ताव सादर करण्याची कार्यवाही करण्याबाबत कळविले असल्याने मार्गदर्शन पर आदेशास्तव प्रस्ताव दि. 20.10.2015 अन्वये शासनास सादर केला आहे.
9	प्रगती नागासवर्गीय औद्योगिक, सह. संस्था म. परांडा, ता. परांडा, जि. उस्मानाबाद	जैविक कोळसा उत्पादन	689.47	25.8.2009	50.00	50.00	संयुक्त खात्यावर रक्कम जमा नाही.	संस्थेस 25 टक्के कर्ज मंजूर झालेले नाही, तारण नसलेने मंजुरी नाही. सन 2010 मध्ये बुटी पूर्तता करण्यासाठी वेळ मागितला. आत्ता पर्यंत पूर्तता नाही. प्रस्ताव रद्द करणेबाबत शासनास वळवावे.	मान्यता रद्द करण्याचा परताव दिनांक 15.1.2015 व 20.10.2015 अन्वये शासनास सादर केला आहे.
10	मराठवाडा नागासवर्गीय औद्योगिक	विविध प्रकारच्या रंगित	678.42	29.3.2011	100.00	100.00	संयुक्त खात्यावर रक्कम जमा नाही.	मान्यता रद्द करण्याकरीता प्रस्तावित करावे	मान्यता रद्द करण्याचा प्रस्ताव दिनांक 3.9.2014, 15.1.2015 व 20.10.2015 अन्वये

उत्पादक सहकारी संस्था मर्यादित, पालम, जि. परभणी	एन्ट्रीक पिशव्या उत्पादन प्रकल्प	550.00	19.11.2010	100.00	100.00	संयुक्त खात्यावर रक्कम जमा	संयुक्त खात्यात जमा करणे व कराजमा करणे व करिता प्रस्ताव ठरवत जात वैधता प्रमाणपत्र करणे, प्रस्तावात काही जुटी असल्यास रद्द करणे, परिपूर्ण झाल्यास असल्यास सादर करणे असे निर्देश दिले.	संयुक्त खात्यावर जमा	शासनास सादर केला आहे.
11	शिवराज इंडस्ट्रियल को.ऑप. सोसायटी, लि., निलंगा, ता. निलंगा, जि. लातूर	550.00	19.11.2010	100.00	100.00	संयुक्त खात्यावर रक्कम जमा	संयुक्त खात्यात जमा करणे व कराजमा करणे व करिता प्रस्ताव ठरवत जात वैधता प्रमाणपत्र करणे, प्रस्तावात काही जुटी असल्यास रद्द करणे, परिपूर्ण झाल्यास असल्यास सादर करणे असे निर्देश दिले.	संयुक्त खात्यावर जमा	शासनास सादर केला आहे.
12	श्री. प्रकाश मागासवर्गीय इंडस्ट्रियल को. ऑप. सोसायटी लि. जांभळी, ता. शिराळ जि. कोल्हापूर	689.41	25.8.09	50.00	50.00	संयुक्त खात्यावर रक्कम जमा होणेकरिता प्रस्ताव आयुक्तालयास सादर केला आहे.	संयुक्त खात्यात जमा करणे व कराजमा करणे व करिता प्रस्ताव ठरवत जात वैधता प्रमाणपत्र करणे, प्रस्तावात काही जुटी असल्यास रद्द करणे, परिपूर्ण झाल्यास असल्यास सादर करणे असे निर्देश दिले.	संयुक्त खात्यावर जमा	शासनास सादर केला आहे.
13	अशिवंद मागासवर्गीय एंटेल्गन्स विव्हर्स को.ऑप. सोसायटी लि. इचलकरंजी, ता. हातकणंगले, जि. कोल्हापूर	399.20	25.8.2009	6.37	6.37	संयुक्त खात्यावर रक्कम जमा होणेकरिता प्रस्ताव आयुक्तालयास सादर केला आहे.	संयुक्त खात्यात जमा करणे व कराजमा करणे व करिता प्रस्ताव ठरवत जात वैधता प्रमाणपत्र करणे, प्रस्तावात काही जुटी असल्यास रद्द करणे, परिपूर्ण झाल्यास असल्यास सादर करणे असे निर्देश दिले.	संयुक्त खात्यावर जमा	शासनास सादर केला आहे.
	एकूण			877.00	877.00				

निवर्तना ६६

परिच्छेद क्र. २-४.८०२
२.४.८.६

अनुसूचित जातीच्या सहकारी संस्थांना अर्थसहाय्य करण्याची योजना : ३७२ संस्थांचा लेखापरीक्षण तपशील व लेखापरीक्षण न होणेची कारणे.

अ. क्र.	जिल्हा	संस्था संख्या	लेखापरीक्षण पूर्ण झालेल्या संस्था	पोलीस केसेस दाखल झालेल्या संस्था	लेखापरीक्षण पूर्ण न झालेल्या संस्था	लेखापरीक्षण न होण्याची कारणे					संस्था अवसायनात आहे.	संस्था अपेडीकसला आढळून येत नाही
						क. ८० अन्वये रेकॉर्ड जप्तीची कारवाई	दफ्तर अपूर्ण आहे	दफ्तर उपलब्ध होत नाही	संस्था बंद आहे	संस्था अवसायनात आहे.		
१	अकोला	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२	अमरावती	५	४	०	१	०	१	०	०	०	०	०
३	अहमदनगर	८	८	०	०	०	०	०	०	०	०	०
४	उस्मानाबाद	२१	१५	०	६	०	६	१	०	०	०	०
५	औरंगाबाद	२५	२४	३	१	६	११	६	०	२	३	०
६	कोल्हापूर	१७	२	०	०	०	०	०	०	०	०	०
७	महाराष्ट्र	२	१	१	०	१	०	०	०	०	०	०
८	गडचिरोली	२	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०
९	जालना	७	७	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१०	धुळे	२	२	०	०	०	०	०	०	०	०	०
११	नांदेड	१६	१३	१	३	२	०	१	०	०	०	०
१२	नागपूर	६	६	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१३	नाशिक	३	२	०	१	०	०	१	०	०	०	०
१४	परभणी	१७	१७	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१५	पुणे	५	३	०	२	०	२	०	०	०	०	०
१६	बीड	२१	१३	०	८	७	१	०	०	०	०	०
१७	हनुमानगढी	५	५	१	०	०	०	०	०	०	०	०
१८	भंडारा	४	४	१	०	०	०	०	०	०	०	०
१९	यवतमाळ	४	४	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२०	रत्नागिरी	५	५	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२१	लातूर	१४	११	०	३	०	०	३	०	०	०	०
२२	वाशिम	५	५	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२३	सांगली	४६	३२	०	१४	१	३	०	१०	०	०	०
२४	सातारा	१७	१६	०	१	०	१	०	०	०	०	०
२५	सिंधुदुर्ग	९	९	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२६	सोलापूर	१८	१७	०	१	१	०	०	०	०	०	०
२७	हिंगोली	७	७	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	एकूण	३७२	३०२	७	७०	१८	२५	१२	१०	२	३	३

पारदर्शक २४.८.१२ (विवरण क्र. ७)
२४.९.१६

अनुसूचित जातीच्या सहकारी संस्थांना अर्थसहाय्य करण्याची योजना : १३२ संस्थांचा लेखापरीक्षण तपशील व लेखापरीक्षण न होणेची कारणे.

अ. क्र.	जिल्हा	संस्था संख्या	लेख परीक्षण पूर्ण झालेल्या संस्था	पोलीस केसेस दाखल झालेल्या संस्था	लेखापरीक्षण पूर्ण न झालेल्या संस्था	लेखापरीक्षण न होण्याची कारणे					संस्था अपेडीक्सला आढळून येत नाही
						क. ८० अन्वये रेकॉर्ड जप्तीची कारवाई	दफ्तर अपूर्ण आहे	दफ्तर उपलब्ध होत नाही	संस्था बंद आहे	संस्था अवसाथनात आहे	
१	अकोला	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०
२	अहमदनगर	५	५	०	०	०	०	०	०	०	०
३	उस्मानाबाद	८	८	०	०	०	०	०	०	०	०
४	औरंगाबाद	३	३	०	०	०	०	०	०	०	१
५	कोल्हापूर	४८	३९	३	९	०	६	०	०	२	०
६	जळगाव	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०
७	जालना	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०
८	नांदेड	६	६	१	०	०	०	०	०	०	०
९	नागपूर	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०
१०	नाशिक	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०
११	परभणी	५	५	०	०	०	१	०	०	०	०
१२	बीड	१६	८	०	८	७	०	०	०	०	०
१३	झुलदाणा	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०
१४	भंडारा	२	२	१	०	०	०	०	०	०	०
१५	यवतमाळ	४	४	०	०	०	०	०	०	०	०
१६	स्त्रागरी	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०
१७	लातूर	४	४	०	०	०	०	०	०	०	०
१८	वाशीम	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०
१९	सांगली	४	३	०	१	०	०	०	१	०	०
२०	सातारा	४	४	०	०	०	०	०	०	०	०
२१	सिंधुदुर्ग	५	५	०	०	०	०	०	०	०	०
२२	सोलापूर	८	७	०	१	१	०	०	०	०	०
२३	हिंगोली	२	२	०	०	०	०	०	०	०	१
	एकूण	१३२	११३	७	१९	८	७	०	१	२	१

परिच्छेद क्र. २४-६.२ (विपर्यय क्र-८)
 परिच्छेद क्र. २४-६.६

अनुसूचित जातीच्या सहकारी संस्थांना अर्थसहाय्य करण्याची योजना : १३२ संस्थांपैकी फौजदारी गुन्हे दाखल झालेल्या ७ संस्थांचा तपशील.

अ. क्र.	जिल्हा	मागासवर्गीय औद्योगिक संस्थेचे नाव	लेखापरीक्षण कालावधी	फौजदारी केस दाखल दिनांक	मा. न्यायालयात आरोप पत्र दाखल	लेखापरीक्षकाचे नाव
१	कोल्हापूर	कल्लापा आवाडे मागास इंड. को. ऑप सोसा. लि. शिवनाकवाडी, ता. शिरोळ, जि. कोल्हापूर	२००७-२०१२	०८.११.२०१३	दाखल	श्री. साबळे डी. व्ही. - शासकीय लेखापरीक्षक
२	कोल्हापूर	शुभम मागासवर्गीय औद्योगिक सह. संस्था, म. इचलकरंजी, ता. हातकणंगले, जि. कोल्हापूर	फेब्रुवारी २०११-१३	०३.०९.२०१६	तपास सुरु आहे.	श्री. कुलकर्णी व्ही. बी. - शासकीय लेखापरीक्षक
३	कोल्हापूर	नवभारत मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था, म. नांदणी, ता. शिरोळ, जि. कोल्हापूर	२०११-१५	२८.०१.२०१७	तपास सुरु आहे.	श्री. तेली एस. एन. - प्रमाणित लेखापरीक्षक
४	जळगाव	जैतवन मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था म. भुसावळ ता. भुसावळ जि. जळगाव	२०११-१४	०९.०८.२०१६	दाखल	श्री. अट्टवलकर दिपक. - सनदी लेखापाल
५	नांदेड	राजे शिवछत्रपती शाहू महाराज तेलधान्य औद्योगिक सह. संस्था मर्या. मनाठा ता. हदगाव	२००५-२०११	०६.११.२०१५	तपास सुरु आहे.	श्री. कदम एम. डी. - शासकीय लेखापरीक्षक
६	बुलढाणा	अस्वादप मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था, देऊळगाव राजा, बुलढाणा	फेब्रुवारी २००८-२०१४	२१.०८.२०१६	तपास सुरु आहे.	श्री. गोजरकर वाय. पी. - शासकीय लेखापरीक्षक
७	भंडारा	सोनिया मा. व. औद्योगिक सहकारी संस्था म. रामनगर, खालरोड, भंडारा ता. जि. भंडारा	२०११-२०१४	३१.१२.२०१४	तपास सुरु आहे.	श्री. गोडामे एस. के. - शासकीय लेखापरीक्षक

परिच्छेद क्र. २०४.८२ व २०४.८३

दिनांक ६ जून २०१७ रोजीच्या लोकांलेखा समिती बैठकीतील सूचनांप्रमाणे लेखापरीक्षण पूर्ण होणे बाकी असलेल्या १९ संस्थांची माहिती :

अ. क्र.	संस्थेचे नाव व पत्ता	प्राप्त शासकीय अर्थसहाय्य रकमा रशखान	संस्थेचे चाचणी लेखापरीक्षण करणयाकर्मिता नेमलेल्या प्रवाशिका याचे नाव, पदनाम व संपर्क तपशील	तपासणी दरम्यान आढळून आलेल्या बाबी/गुटी	टास्कफोर्सचे अहवालानुसार सद्यस्थिती
१	महाराष्ट्र मागासवर्गीय प्रेनाईट सहकारी संस्था मर्या., इचलकरंजी, जि. कोल्हापूर.	भाग भांडवल रु. २३७.९७ कर्ज रु. २३७.९७ एकूण रु. ४७५.९४	श्री. एस. डी. देशमुख, उपलेप, इचलकरंजी	१. प्लॅट अँड मशिनरी व डेडस्टॉक रु. ३,१९,६७.४७/- संचालक मंडळाने परस्पर व संगनमताने विलंबात लावून अपहार केला आहे. २. शिल्लक माल रु. ५,५१,१८३/- सदर शिल्लक माल संस्थेत नाही. त्यामुळे संचालक मंडळाने परस्पर व संगनमताने विलंबात लावून अपहार केलेला आहे. एकूण रु. ३,२५,१८,६५७/- इतक्या रकमेचा अपहार झाला आहे.	चाचणी लेखापरीक्षण अहवाल, विनिर्दिष्ट अहवाल व प्रशासकीय अहवालांचे अवलोकनांती गोभर मुह निदर्शनास आले आहेत. त्यानुसार फौजदारी कारवाईस्तव लेखापरीक्षकांना दिनांक १०/०७/२०१७ रोजी प्राधिकृत पत्र दिले आहे.
२	अभिकला मागासवर्गीय इंडस्ट्रियल को. ऑप. सोसा. लि. मानांगव, ता. हातकर्णकगले	भाग भांडवल रु. २२५०.२६ कर्ज रु. २२५.२६ एकूण रु. ४२५.५२	श्री. जे. बी. कानककर, लेप झेणी २, गारगोटी	१. इलेक्ट्रिकल अँडव्हान्स ८.०१ लाख, अवसायन बँक गुंतवणूक १.०० लाख व प्लॅट ऑण्ड मशिनरी अँडव्हान्स ५.२.३५ लाख अशा एकूण ६१.३६ लाख रकमेचा अपहार झालेला आहे. २. इतर संस्थामधील नियमबाह्य गुंतवणूकीबाबत १९०.२० लाखाचा तात्पुरत्या स्वरूपाचा गैरविनियोग झालेला आहे.	चाचणी लेखापरीक्षण अहवाल, विनिर्दिष्ट अहवाल व प्रशासकीय अहवाल प्राप्त आहे. त्याचे अवलोकना अंती नमूद गोभर मुह निदर्शनास आले असून त्यानुसार पुढील कार्यवाही प्रस्तावीत आहे.
३	रमाबाई आंबेडकर मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था म. तौळवणी, ता. हातकर्णकगले	भाग भांडवल रु. १९०.५६ कर्ज रु. १९०.५६ एकूण रु. ३८१.१२	श्री. एस. व्ही. पाडळकर, तु. अ. लेप, कोल्हापूर	१. शासन अटी शर्ती मंग. २. प्राप्त रकमेचा विनियोग राखला प्राप्त नाही. ३. प्रकल्प कार्यान्वित नाही. ४. मशिनरी अँडव्हान्स २,२१,३५,०००/- तथापि (संस्थेत अद्याप मशिनरी आलेली नाही). ५. इले. अँडव्हान्स २७२५,०००/- एकूण २,४८,६०,०००/- अनियमित बाब व गैरविनियोग आढळून आलेचे नमूद केले आहे.	चाचणी लेखापरीक्षण अहवाल व विनिर्दिष्ट अहवाल प्राप्त झाले असून त्याचे अवलोकना अंती नमूद गोभर मुह निदर्शनास आले आहेत. त्यानुसार फौजदारी कारवाईस्तव लेखापरीक्षकांना दिनांक १०/०७/२०१७ रोजी प्राधिकृत पत्र दिले आहे.
४	राजवी मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था मर्या. कोरोवी, ता. हातकर्णकगले, जि. कोल्हापूर	भाग भांडवल रु. १४१.९१ कर्ज रु. १४१.९१ एकूण रु. २८३.८२	श्री. आर. के. पाटल लेप, झेणी २ पणत, कोल्हापूर	गैरव्यवहार व गैरविनियोग १. जमिन खरेदी रु. २,०५,९०० २. जमिन विकास रु. १,०४,९८० ३. इमारत बांधकाम रु. ५२,६३,३३८ ४. लाईट फिटिंग रु. २१,०८० ५. मशिनरी रु. १,५०,६४,५१७ ६. महाल अँडव्हान्स रु. ४०,००० ७. भाग भांडवल अँडव्हान्स रु. २,२२,६०६ एकूण रु. २,२६,२२,४२१	चाचणी लेखापरीक्षण अहवाल, विनिर्दिष्ट अहवाल व प्रशासकीय अहवाल प्राप्त असून त्याचे अवलोकना अंती नमूद गोभर मुह निदर्शनास आले आहेत. त्यानुसार फौजदारी कारवाईस्तव लेखापरीक्षकांना दिनांक ११/०७/२०१७ रोजी प्राधिकृत पत्र दिले आहे.

Date	Name of the person	Address	Age	Remarks
1944	[Illegible]	[Illegible]	[Illegible]	[Illegible]
1944	[Illegible]	[Illegible]	[Illegible]	[Illegible]
1944	[Illegible]	[Illegible]	[Illegible]	[Illegible]
1944	[Illegible]	[Illegible]	[Illegible]	[Illegible]
1944	[Illegible]	[Illegible]	[Illegible]	[Illegible]
1944	[Illegible]	[Illegible]	[Illegible]	[Illegible]
1944	[Illegible]	[Illegible]	[Illegible]	[Illegible]

No.	Name of the person	Date of birth	Place of birth	Present address	Remarks
1	[Name]	[Date]	[Place]	[Address]	[Remarks]
2	[Name]	[Date]	[Place]	[Address]	[Remarks]
3	[Name]	[Date]	[Place]	[Address]	[Remarks]
4	[Name]	[Date]	[Place]	[Address]	[Remarks]
5	[Name]	[Date]	[Place]	[Address]	[Remarks]

No.	Name of the person	Address	Remarks
1	Mr. A. B. C.	123 Main St., New York	...
2	Mrs. D. E. F.	456 Elm St., Chicago	...
3	Mr. G. H. I.	789 Oak St., Boston	...
4	Mr. J. K. L.	101 Pine St., Philadelphia	...
5	Mr. M. N. O.	202 Cedar St., New York	...
6	Mr. P. Q. R.	303 Birch St., Chicago	...
7	Mr. S. T. U.	404 Spruce St., Boston	...
8	Mr. V. W. X.	505 Ash St., Philadelphia	...
9	Mr. Y. Z. A.	606 Hickory St., New York	...
10	Mr. B. C. D.	707 Maple St., Chicago	...
11	Mr. E. F. G.	808 Elm St., Boston	...
12	Mr. H. I. J.	909 Oak St., Philadelphia	...
13	Mr. K. L. M.	1010 Pine St., New York	...

अ.क्र.	जिल्हा	मागासवर्गीय औद्योगिक संस्थेचे नाव	रिट याचिका क्र.	न्यायालयाचे नाव	तपशील	प्राधिकृत	पुढील दिनांक	पोलीस केस
१६	कोल्हापूर	संधीमित्र मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था मर्यादित, इचलकरंजी ता. हातकणंगले	७७९३/२०१७	मा. उच्च न्यायालय मुंबई	कलम ८१(३)(क) चे आदेशाविरुद्ध	जिडनि कोल्हापूर	११.०९.२०१८	
१७	कोल्हापूर	तिरुपती मा. च. इंड. को. ऑप. सोसा. लि., शिवनाकावाडी, ता. शिराळ, जि. कोल्हापूर	७९०९/२०१७	मा. उच्च न्यायालय मुंबई			१३.०९.२०१७	रिट
१८	कोल्हापूर	अधिकृत मागासवर्गीय इंडस्ट्रियल को. ऑप. सोसायटी लि. मानगांव, ता. हातकणंगले	७९१०/२०१७	मा. उच्च न्यायालय मुंबई			१३.०९.२०१७	रिट
१९	कोल्हापूर	नव महाराष्ट्र मागासवर्गीय कामगार संघमाग औद्योग. सह. संस्था म., सांजणी, ता. हातकणंगले	७९१२/२०१७	मा. उच्च न्यायालय मुंबई			१३.०९.२०१७	रिट
२०	कोल्हापूर	मानवजीवन मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था, म., इचलकरंजी, ता. हातकणंगले	७९१३/२०१७	मा. उच्च न्यायालय मुंबई			१३.०९.२०१७	रिट
२१	कोल्हापूर	जयवंतरावजी आवळ मागासवर्गीय औद्योग. सह. संस्था मर्यादित, ता. हातकणंगले जि. कोल्हापूर	८००३/२०१७	मा. उच्च न्यायालय मुंबई			१३.०९.२०१७	रिट
२२	सांगली	युवाशक्ती इंडस्ट्रियल को. ऑप. सोसायटी, लि. तासगाव ता. तासगाव जि. सांगली	८००४/२०१७	मा. उच्च न्यायालय मुंबई			१३.०९.२०१७	रिट
२३	सातारा	प्रतीक इंडस्ट्रियल को. ऑप. सोसायटी लि. भोगलेवाडी, ता. कराड जि. सातारा	८००५/२०१७	मा. उच्च न्यायालय मुंबई			१३.०९.२०१७	रिट
२४	सिंधुदुर्ग	कालिकाभता मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था मर्यादित सिंधुदुर्ग जि. सिंधुदुर्ग	८१६१/२०१७	मा. उच्च न्यायालय मुंबई			१३.०९.२०१७	रिट
२५	सांगली (उस्मानाबाद)	शार्दूल फार्मास्यूटिकल इंडस्ट्रियल को. ऑप. सोसा. लि. उस्मानाबाद ता. जि. उस्मानाबाद	८१६३/२०१७	मा. उच्च न्यायालय मुंबई			१३.०९.२०१७	रिट
२६	सातारा	राजीव मागासवर्गीय औद्योगिक उन्मा, सह. संस्था मर्यादित, ता. माण जि. सातारा	८१६४/२०१७	मा. उच्च न्यायालय मुंबई			१३.०९.२०१७	रिट
२७	सांगली	हर्षवर्धन इंडस्ट्रियल को. ऑप. सोसायटी लि. इस्लामपूर ता. चाळवा जि. सांगली	८१६५/२०१७	मा. उच्च न्यायालय मुंबई			१३.०९.२०१७	रिट
२८	कोल्हापूर	लक्ष्मी मागासवर्गीय इंडस्ट्रियल को. ऑप. इंडस्ट्रियल लि. निगचे ता. हातकणंगले, जि. कोल्हापूर	८१७७/२०१७	मा. उच्च न्यायालय मुंबई			१३.०९.२०१७	रिट
२९	कोल्हापूर	साधक मा. व. औद्योग. सहकारी संस्था म. कोल्हापूर, ता. करवीर जि. कोल्हापूर	८१७८/२०१७	मा. उच्च न्यायालय मुंबई			१३.०९.२०१७	रिट
३०	सिंधुदुर्ग	पिमरुत मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था म. कणकवली, ता. कणकवली, जि. सिंधुदुर्ग	८१७९/२०१७	मा. उच्च न्यायालय मुंबई			१३.०९.२०१७	रिट

Sl. No.	Name of the Candidate	Roll No.	Grade	Subject	Score	Remarks
1	...	...	...	...	...	...
2	...	...	...	...	...	...
3	...	...	...	...	...	...
4	...	...	...	...	...	...
5	...	...	...	...	...	...
6	...	...	...	...	...	...
7	...	...	...	...	...	...
8	...	...	...	...	...	...
9	...	...	...	...	...	...
10	...	...	...	...	...	...
11	...	...	...	...	...	...
12	...	...	...	...	...	...
13	...	...	...	...	...	...
14	...	...	...	...	...	...
15	...	...	...	...	...	...
16	...	...	...	...	...	...
17	...	...	...	...	...	...
18	...	...	...	...	...	...
19	...	...	...	...	...	...
20	...	...	...	...	...	...
21	...	...	...	...	...	...
22	...	...	...	...	...	...
23	...	...	...	...	...	...
24	...	...	...	...	...	...
25	...	...	...	...	...	...
26	...	...	...	...	...	...
27	...	...	...	...	...	...
28	...	...	...	...	...	...
29	...	...	...	...	...	...
30	...	...	...	...	...	...
31	...	...	...	...	...	...
32	...	...	...	...	...	...
33	...	...	...	...	...	...
34	...	...	...	...	...	...
35	...	...	...	...	...	...
36	...	...	...	...	...	...
37	...	...	...	...	...	...
38	...	...	...	...	...	...
39	...	...	...	...	...	...
40	...	...	...	...	...	...
41	...	...	...	...	...	...
42	...	...	...	...	...	...
43	...	...	...	...	...	...
44	...	...	...	...	...	...
45	...	...	...	...	...	...
46	...	...	...	...	...	...
47	...	...	...	...	...	...
48	...	...	...	...	...	...
49	...	...	...	...	...	...
50	...	...	...	...	...	...

[illegible]

— **Keywords:** *diversity, innovation, organizational learning, knowledge management, organizational culture*

[illegible]

$$\begin{matrix} \infty \\ \omega \\ m \end{matrix}$$

Table 1. The number of species of plants, animals, and fungi in the world, by region, and the number of species of plants, animals, and fungi in the world, by region, and the number of species of plants, animals, and fungi in the world, by region.

Region	Plants	Animals	Fungi	Total
North America	10,000	10,000	10,000	30,000
South America	10,000	10,000	10,000	30,000
Europe	10,000	10,000	10,000	30,000
Asia	10,000	10,000	10,000	30,000
Africa	10,000	10,000	10,000	30,000
Oceania	10,000	10,000	10,000	30,000
Antarctica	10,000	10,000	10,000	30,000
World	10,000	10,000	10,000	30,000

Table 1
continued

Year	Age	Sex	Height (cm)	Weight (kg)	Body mass index (kg/m ²)	Waist circumference (cm)	Waist-hip ratio	Trunk muscle strength (kg)	Trunk muscle endurance (min)	Trunk muscle power (W)	Trunk muscle endurance index (min/m ²)	Trunk muscle power index (W/m ²)
2000	20	M	175	75	24.2	95	0.85	100	10	1000	10.0	10.0
2001	21	F	165	65	23.9	90	0.85	90	9	900	9.0	9.0
2002	22	M	170	70	24.4	92	0.85	95	10	950	10.0	10.0
2003	23	F	160	60	23.7	88	0.85	85	8	850	8.0	8.0
2004	24	M	172	72	24.4	93	0.85	98	11	980	10.0	10.0
2005	25	F	162	62	23.8	89	0.85	88	9	880	9.0	9.0
2006	26	M	174	74	24.7	94	0.85	100	11	1000	10.0	10.0
2007	27	F	164	64	23.8	90	0.85	90	10	900	9.0	9.0
2008	28	M	176	76	25.0	96	0.85	102	12	1020	10.0	10.0
2009	29	F	166	66	23.9	91	0.85	92	11	920	9.0	9.0
2010	30	M	178	78	25.3	97	0.85	104	13	1040	10.0	10.0
2011	31	F	168	68	24.0	92	0.85	94	12	940	9.0	9.0
2012	32	M	180	80	25.6	98	0.85	106	14	1060	10.0	10.0
2013	33	F	170	70	24.4	93	0.85	96	13	960	9.0	9.0
2014	34	M	182	82	25.8	99	0.85	108	15	1080	10.0	10.0
2015	35	F	172	72	24.7	94	0.85	98	14	980	9.0	9.0
2016	36	M	184	84	26.1	100	0.85	110	16	1100	10.0	10.0
2017	37	F	174	74	25.0	95	0.85	100	15	1000	9.0	9.0
2018	38	M	186	86	26.4	101	0.85	112	17	1120	10.0	10.0
2019	39	F	176	76	25.3	96	0.85	102	16	1020	9.0	9.0
2020	40	M	188	88	26.7	102	0.85	114	18	1140	10.0	10.0
2021	41	F	178	78	25.6	97	0.85	104	17	1040	9.0	9.0
2022	42	M	190	90	26.9	103	0.85	116	19	1160	10.0	10.0
2023	43	F	180	80	25.8	98	0.85	106	18	1060	9.0	9.0
2024	44	M	192	92	27.2	104	0.85	118	20	1180	10.0	10.0
2025	45	F	182	82	26.1	99	0.85	108	19	1080	9.0	9.0
2026	46	M	194	94	27.5	105	0.85	120	21	1200	10.0	10.0
2027	47	F	184	84	26.4	100	0.85	110	20	1100	9.0	9.0
2028	48	M	196	96	27.8	106	0.85	122	22	1220	10.0	10.0
2029	49	F	186	86	26.7	101	0.85	112	21	1120	9.0	9.0
2030	50	M	198	98	28.1	107	0.85	124	23	1240	10.0	10.0
2031	51	F	188	88	26.9	102	0.85	114	22	1140	9.0	9.0
2032	52	M	200	100	28.4	108	0.85	126	24	1260	10.0	10.0
2033	53	F	190	90	27.2	103	0.85	116	23	1160	9.0	9.0
2034	54	M	202	102	28.7	109	0.85	128	25	1280	10.0	10.0
2035	55	F	192	92	27.5	104	0.85	118	24	1180	9.0	9.0
2036	56	M	204	104	28.9	110	0.85	130	26	1300	10.0	10.0
2037	57	F	194	94	27.8	105	0.85	120	25	1200	9.0	9.0
2038	58	M	206	106	29.2	111	0.85	132	27	1320	10.0	10.0
2039	59	F	196	96	28.1	106	0.85	122	26	1220	9.0	9.0
2040	60	M	208	108	29.5	112	0.85	134	28	1340	10.0	10.0
2041	61	F	198	98	28.9	107	0.85	124	27	1240	9.0	9.0
2042	62	M	210	110	30.0	113	0.85	136	29	1360	10.0	10.0
2043	63	F	200	100	29.8	108	0.85	126	28	1260	9.0	9.0
2044	64	M	212	112	30.4	114	0.85	138	30	1380	10.0	10.0
2045	65	F	202	102	29.9	109	0.85	128	29	1280	9.0	9.0
2046	66	M	214	114	30.8	115	0.85	140	31	1400	10.0	10.0
2047	67	F	204	104	30.3	110	0.85	130	30	1300	9.0	9.0
2048	68	M	216	116	31.2	116	0.85	142	32	1420	10.0	10.0
2049	69	F	206	106	30.7	111	0.85	132	31	1320	9.0	9.0
2050	70	M	218	118	31.6	117	0.85	144	33	1440	10.0	10.0
2051	71	F	208	108	31.1	112	0.85	134	32	1340	9.0	9.0
2052	72	M	220	120	32.0	118	0.85	146	34	1460	10.0	10.0
2053	73	F	210	110	31.5	113	0.85	136	33	1360	9.0	9.0
2054	74	M	222	122	32.4	119	0.85	148	35	1480	10.0	10.0
2055	75	F	212	112	32.3	114	0.85	138	34	1380	9.0	9.0
2056	76	M	224	124	32.8	120	0.85	150	36	1500	10.0	10.0
2057	77	F	214	114	32.7	115	0.85	140	35	1400	9.0	9.0
2058	78	M	226	126	33.2	121	0.85	152	37	1520	10.0	10.0
2059	79	F	216	116	33.1	116	0.85	142	36	1420	9.0	9.0
2060	80	M	228	128	33.6	122	0.85	154	38	1540	10.0	10.0
2061	81	F	218	118	33.5	117	0.85	144	37	1440	9.0	9.0
2062	82	M	230	130	34.0	123	0.85	156	39	1560	10.0	10.0
2063	83	F	220	120	33.9	118	0.85	146	38	1460	9.0	9.0
2064	84	M	232	132	34.4	124	0.85	158	40	1580	10.0	10.0
2065	85	F	222	122	34.3	119	0.85	148	39	1480	9.0	9.0
2066	86	M	234	134	34.8	125	0.85	160	41	1600	10.0	10.0
2067	87	F	224	124	34.7	120	0.85	150	40	1500	9.0	9.0
2068	88	M	236	136	35.2	126	0.85	162	42	1620	10.0	10.0
2069	89	F	226	126	35.1	121	0.85	152	41	1520	9.0	9.0
2070	90	M	238	138	35.6	127	0.85	164	43	1640	10.0	10.0
2071	91	F	228	128	35.5	122	0.85	154	42	1540	9.0	9.0
2072	92	M	240	140	36.0	128	0.85	166	44	1660	10.0	10.0
2073	93	F	230	130	35.9	123	0.85	156	43	1560	9.0	9.0
2074	94	M	242	142	36.4	129	0.85	168	45	1680	10.0	10.0
2075	95	F	232	132	36.3	124	0.85	158	44	1580	9.0	9.0
2076	96	M	244	144	36.8	130	0.85	170	46	1700	10.0	10.0
2077	97	F	234	134	36.7	125	0.85	160	45	1600	9.0	9.0
2078	98	M	246	146	37.2	131	0.85	172	47	1720	10.0	10.0
2079	99	F	236	136	37.1	126	0.85	162	46	1620	9.0	9.0
2080	100	M	248	148	37.6	132	0.85	174	48	1740	10.0	10.0
2081	101	F	238	138	37.5	127	0.85	164	47	1640	9.0	9.0
2082	102	M	250	150	38.0	133	0.85	176	49	1760	10.0	10.0
2083	103	F	240	140	37.9	128	0.85	166	48	1660	9.0	9.0
2084	104	M	252	152	38.4	134	0.85	178	50	1780	10.0	10.0
2085	105	F	242	142	38.3	129	0.85	168	49	1680	9.0	9.0
2086	106	M	254	154	38.8	135	0.85	180	51	1800	10.0	10.0
2087	107	F	244	144	38.7	130	0.85	170	50	1700	9.0	9.0
2088	108	M	256	156	39.2	136	0.85	182	52	1820	10.0	10.0
2089	109	F	246	146	39.1	131	0.85	172	51	1720	9.0	9.0
2090	110	M	258	158	39.6	137	0.85	184	53	1840	10.0	10.0
2091	111	F	248	148	39.5	132	0.85	174	52	1740	9.0	9.0
2092	112	M	260	160	40.0	138	0.85	186	54	1860	10.0	10.0
2093	113	F	250	150	39.9	133	0.85	176	53	1760	9.0	9.0
2094	114	M	262	162	40.4	139	0.85	188	55	1880	10.0	10.0
2095	115	F	252	152	40.3	134	0.85	178	54	1780	9.0	9.0
2096	116	M	264	164	40.8	140	0.85	190	56	1900	10.0	10.0
2097	117	F	254	154	40.7	135	0.85	180	55	1800	9.0	9.0
2098	118	M	266	166	41.2	141	0.85	192	57	1920	10.0	10.0
2099	119	F	256	156	41.1	136	0.85	182	56	1820	9.0	9.0
2100	120	M	268	168	41.6	142	0.85	194	58	1940	10.0	10.0
2101	121	F	258	158	41.5	137	0.85	184	57	1840	9.0	9.0
2102	122	M	270	170	42.0	143	0.85	196	59	1960	10.0	10.0
2103	123	F	260	160	41.9	138	0.85	186	58	1860	9.0	9.0
2104	124	M	272	172	42.4	144	0.85	198	60	1980	10.0	10.0
2105	125	F	262	162	42.3	139	0.85	188	59	1880	9.0	9.0
2106	126	M	274	174	42.8	145	0.85	200	61	2000	10.0	10.0
2107	127	F	264	164	42.7	140	0.85	190	60	1900	9.0	9.0
2108	128	M	276	176	43.2	146	0.85	202	62	2020	10.0	10.0
2109	129	F	266	166	43.1	141	0.85	192	61	1920	9.0	9.0
2110	130	M	278	178	43.6	147	0.85	204	63			

[illegible]

Project		Location		Area		Volume		Weight		Value		Status	
Name	ID	City	State	Size (sq ft)	Depth (ft)	Capacity (cu yd)	Weight (tons)	Price (\$/cu yd)	Weight (\$/ton)	Price (\$/ton)	Weight (\$/ton)	Price (\$/ton)	Progress (%)
Project A	A-001	Los Angeles	CA	10,000	5	500	10,000	100	100	100	100	100	100
	A-002	San Francisco	CA	15,000	6	750	15,000	150	150	150	150	150	150
	A-003	New York	NY	20,000	7	1,000	20,000	200	200	200	200	200	200
Project B	B-001	Chicago	IL	12,000	4	600	12,000	120	120	120	120	120	120
	B-002	Houston	TX	18,000	5	900	18,000	180	180	180	180	180	180
	B-003	Phoenix	AZ	22,000	6	1,100	22,000	220	220	220	220	220	220
Project C	C-001	San Diego	CA	14,000	5	700	14,000	140	140	140	140	140	140
	C-002	Seattle	WA	16,000	6	800	16,000	160	160	160	160	160	160
	C-003	Portland	OR	19,000	7	950	19,000	190	190	190	190	190	190
Project D	D-001	San Jose	CA	11,000	4	550	11,000	110	110	110	110	110	110
	D-002	San Antonio	TX	13,000	5	650	13,000	130	130	130	130	130	130
	D-003	San Jose	CA	15,000	6	750	15,000	150	150	150	150	150	150
Project E	E-001	San Jose	CA	17,000	7	850	17,000	170	170	170	170	170	170
	E-002	San Jose	CA	19,000	8	950	19,000	190	190	190	190	190	190
	E-003	San Jose	CA	21,000	9	1,050	21,000	210	210	210	210	210	210

क्र.सं.	अर्थात् नांव व मता	प्रकल्प कोनात आहे	प्रकल्प किंमत	मंजूर अर्थसहाय्य		शासन निर्णय, दिनांक	उत्पन्न रक्कम	सादना ३३ व दिनांक	उर्वरित अनुवीय रक्कम (१००% प्रमाणे)		वित्तीय सहाय्य २५ टक्के कार्य मंजूर आहे काय	जात देवता प्रमाणपत्र प्राप्त केले आहे काय	प्रकल्पाची प्रगती			वसुलीची सहाय्य
				शासकीय भाग	कार्य				भाग मंडळ	कार्य			इमारत बांधकाम	मसिनरी वसविणी आहे काय	उत्पन्न शुल्क आहे काय	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७
४१	माजरा इंडस्ट्रियल को.ऑप. सोसा. लातूर	स्टील रोलिंग प्लॅन्ट	५८२.३८	५०.००	५०.००	२९.३.०८	९८.००	५६३/५६.५.०८	-	-	नाही	रिपोर्ट केला नाही	बांधकाम पूर्ण	मसिनरी वसविणी आहे काय	उत्पन्न शुल्क आहे काय	नाही
				५५३.८३	५५३.८३	३०.३.०९	३०९.६०	५०२५/५०.८.०९								
				२०३.८३	२०३.८३			८६५/९३.६.९२	०.००	०.००						
४२	महात्मा फुले मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था मर्या., वसमत, ता. वसमत, जि. हिंगोली	एकूण	५८२.३८	५००.००	५००.००	२९.३.२०११	२००.००	९३९८/५९.९९.९९					बांधकाम पूर्ण	मसिनरी वसविणी आहे काय	उत्पन्न शुल्क आहे काय	
		व्हॉल्यूमेट्रिक मोल्डींग उत्पादन प्रकल्प	४००.००	६०.००	६०.००	१९.३.२०१३	१३०.००	९४१/०६.११.९२	०.००	०.००	नाही	नाही				वसुलीस आग
				८५.००	८५.००	१८.२०१३		उपलब्ध पोताली नाही								
		एकूण	४००.००	२४५.००	२४५.००		३२०.००		०.००	०.००						
४३	स्वराज मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था म. डोलगांव, ता. फुलंबी, जि. औरंगाबाद.	पी. व्ही.सी. पॉथिंग उत्पादन	५०३.००	४५.००	४५.००	२५.८.०९	५१०.००	९०२२/९३.८.१०	-	-	नाही	रिपोर्ट केला नाही	बांधकाम पूर्ण	मसिनरी वसविणी आहे काय	उत्पन्न शुल्क आहे काय	नाही
				५०.००	५०.००	१९.३.२०१३	१००.००	९४९/२४.५.९३			नाही	नाही				
				५५.०५	५५.०५	१८.२०१३	१०२.९०	२५४८/२६.२.२०१५			नाही	नाही				
४४	शाहू महाराज मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था मर्या., जवाहर कॉलनी, औरंगाबाद जि. औरंगाबाद	स्टेनलेस आणि शिटिंग उत्पादन प्रकल्प	४००.००	५०.००	५०.००	२५.८.०९	१००.००	९०९९/२४.१०.१०	-	-	नाही	रिपोर्ट केला नाही	बांधकाम पूर्ण	मसिनरी वसविणी आहे काय	उत्पन्न शुल्क आहे काय	नाही
				५०.००	५०.००	१९.३.२०१३	१००.००	९२९/२२.५.९३								
				१४५.००	१४५.००	१८.२०१३	२९०.००	९२५८/२५.२.२०१५								
४५	डॉ. अंबेडकर औद्योगिक उत्पादन सहकारी संस्था मर्या. पैठण म. भावसिंगपूरा औरंगाबाद जि. औरंगाबाद	डिस्क उत्पादन	४००.००	५०.००	५०.००	२५.८.०९	१००.००	९०३३/१३.८.१०	-	-	नाही	रिपोर्ट केला नाही	बांधकाम पूर्ण	मसिनरी वसविणी आहे काय	उत्पन्न शुल्क आहे काय	०.१०
				२५.००	२५.००	१९.३.२०१३	५०.००	९९५/०८.०३.९३								
				१३०.००	१३०.००	१८.२०१३	३४०.००	२४९/२६.२.२०१५								
				४५.००	४५.००	२९.३.२०११	१५०.००	९९४३/९३.९०.९९								
				५०.००	५०.००	१९.३.२०१३	१००.००	९३६५/२२.५.९३								
				५०.००	५०.००	१९.३.२०१३	१००.००	९३३०/२२.५.९३								
				५०.००	५०.००	१८.२०१३	१००.००	२६५८/२६.२.२०१५								
४६	हर्ष मागासवर्गीय औद्योगिक उत्पादन सहकारी संस्था मर्या. वसमत, जि. हिंगोली	फ्लॉस्टीक मोल्डींग प्लॅन्ट टेक्नॉलॉजी	५००.००	४५.००	४५.००	२९.३.२०११	१५०.००	९९४३/९३.९०.९९	-	-	नाही	रिपोर्ट केला नाही	बांधकाम पूर्ण	मसिनरी वसविणी आहे काय	उत्पन्न शुल्क आहे काय	०.१०
				५०.००	५०.००	१९.३.२०१३	१००.००	९३३०/२२.५.९३								
				५०.००	५०.००	१८.२०१३	१००.००	२६५८/२६.२.२०१५								

११११

अ.क्र.	संस्थेचे नांव व पत्ता	प्रकल्प कोणत आहे	प्रकल्प किंमत	मंजूर अर्थसहाय्य		मासिक निर्वहण, विनांक	उत्पन्न रक्कम	आदेश क्र व दिनांक	उत्पन्न अनुज्ञेय रक्कम (१००% प्रमाणे)		निरास होण्या २५ टक्के कर्ज मधुपुर आहे काय	पात देवता प्रमाणपत्र प्राप्त केले आहेत काय	प्रकल्पाची सध्यास्थिती			मधुलीची सध्यास्थिती
				शासकीय भाग	कर्म				भागी भांडवल	कर्ज			समाप्त बांधकाम	मजिदारी बसविली आहे काय	उत्पादन सुरू आहे काय	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७
४७	मार्तांडी रमबाई ओवेंडकर मागासवर्गीय औद्योगिक व उत्पादक सहकारी संस्था म. तिसगांव, ता.वि. औरंगाबाद	स्टिम सेलिंग मित वापदन	५८२.३८	५०.००	५०.००	२५.८.०९	५००.००	५३९/९३.५.१० व ९५३/१३.७.९२	०.००	०.००	नाही	नाही	बांधकाम पूर्ण	मजिदारी पूर्ण	उत्पादन सुरू	मधुलीस मात्र
४८	वैतण्य मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था म. निम्नगर, भावसिंगपुरा, औरंगाबाद, ता.वि. औरंगाबाद	रेडीमिस्ड कॉन्क्रीट उत्पादन	६८९.४४	५०.००	५०.००	२५.८.०९	५००.००	९९९/२७.७.१० व २२६/१५.२.११	-	-	नाही	आहेत	बांधकाम पूर्ण	मजिदारी बसविली आहे	उत्पादन सुरू	०.३०
४९	बहुजन वित्त मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था म. एन९३ हाडको, औरंगाबाद जि.औरंगाबाद.	पी.सी.सी.वॉल्व फिटींग उत्पादन प्रकल्प	६००.००	८०.००	८०.००	३०.५.२०१३	३२५.००	१९८/१४.९.९२ व १३०९/८.११.९२	०.००	०.००	नाही	होय	बांधकाम पूर्ण	मजिदारी पूर्ण	उत्पादन सुरू	मधुलीस अपात्र
५०	नागसेन मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था फुलेनगर, जि.औरंगाबाद	गिटींग तेल	७००.००	५६.९३	५६.९३	३०.५.२०१३	५६०.००	३५३/२५.३.२०१३	०.००	०.००	नाही	होय	बांधकाम पूर्ण	मजिदारी पूर्ण	उत्पादन सुरू	मधुलीस अपात्र
५१	बौद्ध दामोदरराव ठंडोरे, मागासवर्गीय सहकारी संस्था, औरंगाबाद, जि. औरंगाबाद	इन्व्हिन्सरींग स्पेयर पार्ट्स	६९५.२६	८०.५०	८०.५०	२९.३.२००८	५००.००	१४९/१५.११.११ व १५ / ०३.०१.२०१३	६४.८४	६४.८४	नाही	नाही	बांधकाम पूर्ण	मजिदारी पूर्ण	उत्पादन सुरू	नाही
५२	देवकुमा मागासवर्गीय औद्योगिक उत्पादक सहकारी संस्था म. सोनपेट, ता. औरंगाबाद	सकुन	५९७७.०८	२०१५.६८	२०१५.६९	२९.३.२००८	३६०५.५९	१४९/१२.५.०८ व १४२/१२.१२.०८	६४.८४	६४.८४	नाही	नाही	बांधकाम पूर्ण	मजिदारी बसविली आहे	उत्पादन सुरू	नाही

६३१ १३१०

[illegible]

अ.क्र.	संस्थेचे नांव व पत्ता	प्रकल्प कोणत आहे	प्रकल्प किंमत	मंजूर अर्थसहाय्य		आसन निर्णय, दिनांक	उचल रक्कम	आदेश क्र व दिनांक	उत्प्रेरित अनुज्ञेय रक्कम (७०% प्रमाणे)		वित्तीय संस्था २५ टक्के कर्ज मंजूर आहे काय	जात वैधता प्रमाणपत्र प्राप्त केले आहेत काय	प्रकल्पाची सध्यास्थिती			पुसुलीची सध्यास्थिती
				शासकीय माग मांडवले	कर्ज				माग मांडवले	कर्ज			इमारत बांधकाम बांधकाम पूर्ण	मशिनरी बसविली आहे काय	उत्पादन सुरू आहे काय	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७
६३	अंबाई मागा, शेती माल प्रक्रीय संस्था, मर्या. जयसिंगपूर, ता. शिरोळ, जि. कोल्हापूर	खांडसरी प्रकल्प अधुनिकीकरण	६९९.९१	२४०.००	२४०.००	२२.७.०४	४८०.००	३३९/३०.४.२००५	४.९६	४.९६	नाही	रिपोर्ट केला नाही	मशिनरी बसविली आहे	मशिनरी बसविली आहे	उत्पादन सुरू आहे	२३.००
६४	मंगतारा वॅकवर्डेक्लास एंटोलुम को-ऑप सोसा. लि. हातकणंगले, जि. कोल्हापूर	स्वचालित रुटीसी व वॉर्मिंग	४९०.००	१७०.००	१७०.००	२२.७.०४	३४०.००	३००/१६.४.०५	१.५०	१.५०	नाही	रिपोर्ट केला नाही	मशिनरी बसविली आहे	मशिनरी बसविली आहे	उत्पादन सुरू आहे	नाही
६५	जयगंगातारा मागा. को. ऑप इंड. लि. धुणकी, ता. हातकणंगले जि. कोल्हापूर	सायझिंग प्रकल्प	५३५.००	१८०.००	१८०.००	२२.७.०४	३६०.००	२९८/१६.४.२००५	५.८८ बल गाने परत केले आहे.	२.००	नाही	रिपोर्ट केला नाही	मशिनरी बसविली आहे	मशिनरी बसविली आहे	उत्पादन सुरू आहे	नाही
६६	महाराष्ट्र मागासवर्गीय ग्रेनाईट सहकारी संस्था मर्या., इचलकरंजी, जि. कोल्हापूर.	ग्रेनाईट कटींग/ पॅलीश	६७९.९२	२३७.९७	२३७.९७	१८.१०.०५	४५८.६१	८८६.९.१०.०६	-	-	नाही	रिपोर्ट केला नाही	मशिनरी बसविली आहे	मशिनरी बसविली आहे	प्रकल्प सुरू होता परंतु सध्यास्थिती मध्ये बंद	नाही
६७	इंदिरा मागासवर्गीय औद्योगिक उत्पादक सहकारी संस्था, म. तारदाळ, ता. हातकणंगले, जि. कोल्हापूर,	आक्रोलिक सिटस् उत्पादन	९५.६०	३०.००	३०.००	४.१०.०६	५८.२०	६१/२०.०१.०७	३.४६	३.४६	नाही	रिपोर्ट केला नाही	मशिनरी बसविली आहे	मशिनरी बसविली आहे	उत्पादन सुरू आहे	नाही
६८	आदिश मागा. को. ऑप, इंड. लि. पेटवडगांव, ता. हातकणंगले, जि. कोल्हापूर	गारमेट प्रकल्प	५३५.००	१८०.००	१८०.००	२३.७.०४	३६०.००	२९९/१६.४.२००५	७.२५	७.२५	नाही	नाही	बांधकाम पूर्ण होय	मशिनरी बसविली आहे	उत्पादन सुरू	नाही

3

Table 1. Summary of the results of the analysis of variance for the different parameters of the different groups of patients.

Parameter	Group	Mean	SD	Min	Max	Median	Q1	Q3	Q4	Q5	Q6	Q7	Q8	Q9	Q10	Q11	Q12	Q13	Q14	Q15	Q16	Q17	Q18	Q19	Q20	Q21	Q22	Q23	Q24	Q25	Q26	Q27	Q28	Q29	Q30	Q31	Q32	Q33	Q34	Q35	Q36	Q37	Q38	Q39	Q40	Q41	Q42	Q43	Q44	Q45	Q46	Q47	Q48	Q49	Q50	Q51	Q52	Q53	Q54	Q55	Q56	Q57	Q58	Q59	Q60	Q61	Q62	Q63	Q64	Q65	Q66	Q67	Q68	Q69	Q70	Q71	Q72	Q73	Q74	Q75	Q76	Q77	Q78	Q79	Q80	Q81	Q82	Q83	Q84	Q85	Q86	Q87	Q88	Q89	Q90	Q91	Q92	Q93	Q94	Q95	Q96	Q97	Q98	Q99	Q100																																																																																																	
Age	1	55.2	10.5	35	75	50	40	60	70	80	90	100	110	120	130	140	150	160	170	180	190	200	210	220	230	240	250	260	270	280	290	300	310	320	330	340	350	360	370	380	390	400	410	420	430	440	450	460	470	480	490	500	510	520	530	540	550	560	570	580	590	600	610	620	630	640	650	660	670	680	690	700	710	720	730	740	750	760	770	780	790	800	810	820	830	840	850	860	870	880	890	900	910	920	930	940	950	960	970	980	990	1000																																																																																																				
Gender	1	55.2	10.5	35	75	50	40	60	70	80	90	100	110	120	130	140	150	160	170	180	190	200	210	220	230	240	250	260	270	280	290	300	310	320	330	340	350	360	370	380	390	400	410	420	430	440	450	460	470	480	490	500	510	520	530	540	550	560	570	580	590	600	610	620	630	640	650	660	670	680	690	700	710	720	730	740	750	760	770	780	790	800	810	820	830	840	850	860	870	880	890	900	910	920	930	940	950	960	970	980	990	1000																																																																																																				
Height	1	170.5	10.5	150	190	175	160	180	190	200	210	220	230	240	250	260	270	280	290	300	310	320	330	340	350	360	370	380	390	400	410	420	430	440	450	460	470	480	490	500	510	520	530	540	550	560	570	580	590	600	610	620	630	640	650	660	670	680	690	700	710	720	730	740	750	760	770	780	790	800	810	820	830	840	850	860	870	880	890	900	910	920	930	940	950	960	970	980	990	1000																																																																																																																
Weight	1	75.2	15.5	50	120	75	60	80	90	100	110	120	130	140	150	160	170	180	190	200	210	220	230	240	250	260	270	280	290	300	310	320	330	340	350	360	370	380	390	400	410	420	430	440	450	460	470	480	490	500	510	520	530	540	550	560	570	580	590	600	610	620	630	640	650	660	670	680	690	700	710	720	730	740	750	760	770	780	790	800	810	820	830	840	850	860	870	880	890	900	910	920	930	940	950	960	970	980	990	1000																																																																																																						
BMI	1	25.2	5.5	15	45	25	20	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100	105	110	115	120	125	130	135	140	145	150	155	160	165	170	175	180	185	190	195	200	205	210	215	220	225	230	235	240	245	250	255	260	265	270	275	280	285	290	295	300	305	310	315	320	325	330	335	340	345	350	355	360	365	370	375	380	385	390	395	400	405	410	415	420	425	430	435	440	445	450	455	460	465	470	475	480	485	490	495	500	505	510	515	520	525	530	535	540	545	550	555	560	565	570	575	580	585	590	595	600	605	610	615	620	625	630	635	640	645	650	655	660	665	670	675	680	685	690	695	700	705	710	715	720	725	730	735	740	745	750	755	760	765	770	775	780	785	790	795	800	805	810	815	820	825	830	835	840	845	850	855	860	865	870	875	880	885	890	895	900	905	910	915	920	925	930	935	940	945	950	955	960	965	970	975	980	985	990	995	1000
SBP	1	120.5	15.5	90	160	125	110	130	140	150	160	170	180	190	200	210	220	230	240	250	260	270	280	290	300	310	320	330	340	350	360	370	380	390	400	410	420	430	440	450	460	470	480	490	500	510	520	530	540	550	560	570	580	590	600	610	620	630	640	650	660	670	680	690	700	710	720	730	740	750	760	770	780	790	800	810	820	830	840	850	860	870	880	890	900	910	920	930	940	950	960	970	980	990	1000																																																																																																											
DBP	1	80.5	10.5	60	110	85	70	90	100	110	120	130	140	150	160	170	180	190	200	210	220	230	240	250	260	270	280	290	300	310	320	330	340	350	360	370	380	390	400	410	420	430	440	450	460	470	480	490	500	510	520	530	540	550	560	570	580	590	600	610	620	630	640	650	660	670	680	690	700	710	720	730	740	750	760	770	780	790	800	810	820	830	840	850	860	870	880	890	900	910	920	930	940	950	960	970	980	990	1000																																																																																																							
HR	1	75.2	15.5	50	120	75	60	80	90	100	110	120	130	140	150	160	170	180	190	200	210	220	230	240	250	260	270	280	290	300	310	320	330	340	350	360	370	380	390	400	410	420	430	440	450	460	470	480	490	500	510	520	530	540	550	560	570	580	590	600	610	620	630	640	650	660	670	680	690	700	710	720	730	740	750	760	770	780	790	800	810	820	830	840	850	860	870	880	890	900	910	920	930	940	950	960	970	980	990	1000																																																																																																						
Stroke volume	1	75.2	15.5	50	120	75	60	80	90	100	110	120	130	140	150	160	170	180	190	200	210	220	230	240	250	260	270	280	290	300	310	320	330	340	350	360	370	380	390	400	410	420	430	440	450	460	470	480	490	500	510	520	530	540	550	560	570	580	590	600	610	620	630	640	650	660	670	680	690	700	710	720	730	740	750	760	770	780	790	800	810	820	830	840	850	860	870	880	890	900	910	920	930	940	950	960	970	980	990	1000																																																																																																						
Cardiac output	1	5.5	1.5	3	10	5.5	4	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	1000																																																																																																				
Stroke work	1	5.5	1.5	3	10	5.5	4	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	1000																																																																																																				
Stroke power	1	5.5	1.5	3	10	5.5	4	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	1000																																																																																																				
Stroke efficiency	1	5.5	1.5	3	10	5.5	4	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	1000																																																																																																				
Stroke efficiency index	1	5.5	1.5	3	10	5.5	4	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70																																																																																																																																		

序号	名称	规格	单位	数量	单价	金额	备注
1	1	1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3	3	3
4	4	4	4	4	4	4	4
5	5	5	5	5	5	5	5
6	6	6	6	6	6	6	6
7	7	7	7	7	7	7	7
8	8	8	8	8	8	8	8
9	9	9	9	9	9	9	9
10	10	10	10	10	10	10	10
11	11	11	11	11	11	11	11
12	12	12	12	12	12	12	12
13	13	13	13	13	13	13	13
14	14	14	14	14	14	14	14
15	15	15	15	15	15	15	15
16	16	16	16	16	16	16	16
17	17	17	17	17	17	17	17
18	18	18	18	18	18	18	18
19	19	19	19	19	19	19	19
20	20	20	20	20	20	20	20
21	21	21	21	21	21	21	21
22	22	22	22	22	22	22	22
23	23	23	23	23	23	23	23
24	24	24	24	24	24	24	24
25	25	25	25	25	25	25	25
26	26	26	26	26	26	26	26
27	27	27	27	27	27	27	27
28	28	28	28	28	28	28	28
29	29	29	29	29	29	29	29
30	30	30	30	30	30	30	30
31	31	31	31	31	31	31	31
32	32	32	32	32	32	32	32
33	33	33	33	33	33	33	33
34	34	34	34	34	34	34	34
35	35	35	35	35	35	35	35
36	36	36	36	36	36	36	36
37	37	37	37	37	37	37	37
38	38	38	38	38	38	38	38
39	39	39	39	39	39	39	39
40	40	40	40	40	40	40	40
41	41	41	41	41	41	41	41
42	42	42	42	42	42	42	42
43	43	43	43	43	43	43	43
44	44	44	44	44	44	44	44
45	45	45	45	45	45	45	45
46	46	46	46	46	46	46	46
47	47	47	47	47	47	47	47
48	48	48	48	48	48	48	48
49	49	49	49	49	49	49	49
50	50	50	50	50	50	50	50
51	51	51	51	51	51	51	51
52	52	52	52	52	52	52	52
53	53	53	53	53	53	53	53
54	54	54	54	54	54	54	54
55	55	55	55	55	55	55	55
56	56	56	56	56	56	56	56
57	57	57	57	57	57	57	57
58	58	58	58	58	58	58	58
59	59	59	59	59	59	59	59
60	60	60	60	60	60	60	60

अ.क्र.	संक्षेपे नाव व पत्ता	प्रकल्प कोणत्या आहे	प्रकल्प किंमत	मंजूर शासकीय कार्यसमय	शासन निर्णय, दिनांक	उपलब्ध रक्कम	आदेश क्र. व दिनांक	उत्पत्ति अनुषंग (७०-७३)	वित्तीय संस्था २५ टक्के कार्य मंजूर आहे काय	जात पैसाचा प्रमाणपत्र देणारे अर्जदार काय	इमारत बांधकाम बांधकाम पुर्ण	प्रकल्पाची सध्याची स्थिती	उत्पादन संकलन आहे काय	वसुलीची सध्याची स्थिती
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
३४	मुंबई विभाग मिनाई मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था, मर्वा माखण ता. सांगरकर वि. रत्नागिरी	हॉल वी रोलींग उत्पादन प्रकल्प	६९०.००	५०.००	५०.००	२५.८.०९	३३.३.२०१४	१९८.२३	१९८.२३	०.००	०.००	होय	होय	होय
३५	साने गुरुजी मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था मर्वा. मु. पो. जातगांव ता. दापोली, जि. रत्नागिरी.	जैविक कोळसा	६९०.००	५०.००	५०.००	३३.३.२०१४	३३.३.२०१४	१९८.२३	१९८.२३	०.००	०.००	होय	होय	होय
३६	रत्नागिरी -२ सिंधुदुर्ग इंडस्ट्रियल को. ऑप. सोसायटी लि. वैभववाडी ता. वैभववाडी जि. सिंधुदुर्ग	एकूण	१३८०.००	४८३.००	४८३.००	२५.८.०९	३३.३.२०१४	१९८.२३	१९८.२३	०.००	०.००	होय	होय	होय
३७	सिंधुतागर इंडस्ट्रियल को ऑप सोसायटी लि. हरकुळ खुर्द ता. कनकवली जि. सिंधुदुर्ग	जैविक कोळसा उत्पादन प्रकल्प	६९०.००	५०.००	५०.००	२५.८.०९	३३.३.२०१४	१९८.२३	१९८.२३	०.००	०.००	होय	होय	होय
३८	इंडियन इंडस्ट्रियल को ऑप सोसा. लि. गुडाळ ता. गुडाळ जि. सिंधुदुर्ग	जैविक कोळसा	६९०.००	५०.००	५०.००	२५.८.०९	३३.३.२०१४	१९८.२३	१९८.२३	०.००	०.००	होय	होय	होय
३९	सिंधुविकाश रोडवुल कस्ट इंडस्ट्रियल को ऑप सोसा. लि. गुडाळ ता. गुडाळ जि. सिंधुदुर्ग	जैविक कोळसा	६९०.००	५०.००	५०.००	२५.८.०९	३३.३.२०१४	१९८.२३	१९८.२३	०.००	०.००	होय	होय	होय
४०	राईलिया मागासवर्गीय वसोडोण सहकारी संस्था मर्वा. श्रीरामपुर, जि. अहमदनगर.	रेडींग कोळसा	६९०.००	५०.००	५०.००	२५.८.०९	३३.३.२०१४	१९८.२३	१९८.२३	०.००	०.००	होय	होय	होय
४१	अहमदनगर अहमदनगर १ अनराजदी विभाग विदर्भ विकास मागासवर्गीय औद्योगिक सहकारी संस्था म. करळा ता. चंवर रेल्वे जि. अहमदनगर	रेडींग कोळसा	६९०.००	५०.००	५०.००	२५.८.०९	३३.३.२०१४	१९८.२३	१९८.२३	०.००	०.००	होय	होय	होय

Date	Time	Temperature		Wind		Barometer		Rain		Remarks
		Max	Min	Dir	Force	Red	Obs	Max	Min	
Jan 1	0800	32	20	N	10	30.0	29.8	0.0	0.0	Clear
Jan 2	0800	35	22	N	12	30.1	29.9	0.0	0.0	Clear
Jan 3	0800	38	25	N	15	30.2	30.0	0.0	0.0	Clear
Jan 4	0800	40	28	N	18	30.3	30.1	0.0	0.0	Clear
Jan 5	0800	42	30	N	20	30.4	30.2	0.0	0.0	Clear
Jan 6	0800	45	32	N	22	30.5	30.3	0.0	0.0	Clear
Jan 7	0800	48	35	N	25	30.6	30.4	0.0	0.0	Clear
Jan 8	0800	50	38	N	28	30.7	30.5	0.0	0.0	Clear
Jan 9	0800	52	40	N	30	30.8	30.6	0.0	0.0	Clear
Jan 10	0800	55	42	N	32	30.9	30.7	0.0	0.0	Clear
Jan 11	0800	58	45	N	35	31.0	30.8	0.0	0.0	Clear
Jan 12	0800	60	48	N	38	31.1	30.9	0.0	0.0	Clear
Jan 13	0800	62	50	N	40	31.2	31.0	0.0	0.0	Clear
Jan 14	0800	65	52	N	42	31.3	31.1	0.0	0.0	Clear
Jan 15	0800	68	55	N	45	31.4	31.2	0.0	0.0	Clear
Jan 16	0800	70	58	N	48	31.5	31.3	0.0	0.0	Clear
Jan 17	0800	72	60	N	50	31.6	31.4	0.0	0.0	Clear
Jan 18	0800	75	62	N	52	31.7	31.5	0.0	0.0	Clear
Jan 19	0800	78	65	N	55	31.8	31.6	0.0	0.0	Clear
Jan 20	0800	80	68	N	58	31.9	31.7	0.0	0.0	Clear
Jan 21	0800	82	70	N	60	32.0	31.8	0.0	0.0	Clear
Jan 22	0800	85	72	N	62	32.1	31.9	0.0	0.0	Clear
Jan 23	0800	88	75	N	65	32.2	32.0	0.0	0.0	Clear
Jan 24	0800	90	78	N	68	32.3	32.1	0.0	0.0	Clear
Jan 25	0800	92	80	N	70	32.4	32.2	0.0	0.0	Clear
Jan 26	0800	95	82	N	72	32.5	32.3	0.0	0.0	Clear
Jan 27	0800	98	85	N	75	32.6	32.4	0.0	0.0	Clear
Jan 28	0800	100	88	N	78	32.7	32.5	0.0	0.0	Clear
Jan 29	0800	102	90	N	80	32.8	32.6	0.0	0.0	Clear
Jan 30	0800	105	92	N	82	32.9	32.7	0.0	0.0	Clear
Jan 31	0800	108	95	N	85	33.0	32.8	0.0	0.0	Clear

अ.क्र.	संस्थेचे नांव व पदा	प्रकल्प कोषत आहे	प्रकल्प विगत	मंजूर शासकीय अर्थसहाय्य	शकन निर्णय, दिनांक	उत्पल रक्कम	आवृत्ति क्र. व दिनांक	उत्पल अनुक्रम (००-९९)	सिपीय संस्था	कार्य वेवता	प्रकल्पार्थी मालकी	मालुकीची	मालुकीस अर्पण				
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८
१०२	वैताली भागसवनीय औद्योगिक सहकारी संस्था मंत्री तरोडा (छ) ता जि नांदेड	स्टील री वॉलिंग मिल प्रकल्प	६००.००	१००.००	१००.००	२५.८.०९	२५.८.०९	१३५.६०	६८६/१५.११	०.००	०.००	नाही	होय	१५	नाही	१७	मालुकीस अर्पण
१०३	राईकुवा भागा, जेतीमाल प्रकीया सह. संस्था, भूम. जि. उस्मानाबाद	मालवण रवा आटा मंडा निर्मिती	६००.००	२३४.५०	२३४.५०	२३.८.०९	२३.८.०९	१३५.६०	६८६/१५.११	०.००	०.००	नाही	होय	१५	नाही	१७	मालुकीस अर्पण
१०४	संद वसिदास भागसवनीय औद्योगिक सहकारी संस्था म. पातुर-नंदापूर ता. जि. अकोला	लेटर चरकेट, कुटनेकर टिन्ड पुडल प्रकल्प	६००.००	१००.००	१००.००	२५.८.०९	२५.८.०९	१३५.६०	६८६/१५.११	०.००	०.००	नाही	होय	१५	नाही	१७	मालुकीस अर्पण
१०५	अकोला	एकूण	६००.००	२३४.५०	२३४.५०	२५.८.०९	२५.८.०९	१३५.६०	६८६/१५.११	०.००	०.००	नाही	होय	१५	नाही	१७	मालुकीस अर्पण
१०६	भांगलवस्तु भागसवनीय औद्योगिक सहकारी संस्था म. पातुर-नंदापूर ता. जि. अकोला	प्रकल्प-एचएमए मॉडेल	६००.००	२३४.५०	२३४.५०	२५.८.०९	२५.८.०९	१३५.६०	६८६/१५.११	०.००	०.००	नाही	होय	१५	नाही	१७	मालुकीस अर्पण
१०७	जि. वाडिम	डिजिटल पब्लिशिंग	६००.००	२३४.५०	२३४.५०	२५.८.०९	२५.८.०९	१३५.६०	६८६/१५.११	०.००	०.००	नाही	होय	१५	नाही	१७	मालुकीस अर्पण
१०८	रावजी लजपती शाहू महाराज भागसवनीय औद्योगिक सहकारी संस्था मंत्री, हर्दुल, औरंगाबाद ता. जि. औरंगाबाद	स्टील री वॉलिंग मिल प्रकल्प	६००.००	१००.००	१००.००	२५.८.०९	२५.८.०९	१३५.६०	६८६/१५.११	०.००	०.००	नाही	होय	१५	नाही	१७	मालुकीस अर्पण
१०९	सत्यक भागसवनीय भागसवनीय औद्योगिक सहकारी संस्था म. जालना, ता. जालना जि. जालना	वेल्डिंग मशीन	६००.००	१००.००	१००.००	२५.८.०९	२५.८.०९	१३५.६०	६८६/१५.११	०.००	०.००	नाही	होय	१५	नाही	१७	मालुकीस अर्पण
११०	सिद्धार्थ भागसवनीय औद्योगिक सहकारी संस्था म. जालना, ता. जालना जि. जालना	वेल्डिंग मशीन	६००.००	१००.००	१००.००	२५.८.०९	२५.८.०९	१३५.६०	६८६/१५.११	०.००	०.००	नाही	होय	१५	नाही	१७	मालुकीस अर्पण

१६.६

No.	Name of the person	Age	Sex	Religion	Caste	Occupation	Marital Status	Education	Income	Assets	Liabilities	Remarks
1	Mr. A. B. C.	45	M	Hindu	Marathi	Teacher	Married	High School	10000	10000	0	
2	Mr. D. E. F.	35	M	Muslim	Muslim	Business	Married	High School	15000	15000	0	
3	Mr. G. H. I.	55	M	Hindu	Marathi	Retired	Married	High School	8000	8000	0	
4	Mr. J. K. L.	25	M	Hindu	Marathi	Student	Single	High School	5000	5000	0	
5	Mr. M. N. O.	65	M	Hindu	Marathi	Retired	Married	High School	12000	12000	0	
6	Mr. P. Q. R.	40	M	Muslim	Muslim	Business	Married	High School	18000	18000	0	
7	Mr. S. T. U.	30	M	Hindu	Marathi	Teacher	Married	High School	9000	9000	0	
8	Mr. V. W. X.	50	M	Hindu	Marathi	Business	Married	High School	11000	11000	0	
9	Mr. Y. Z. A.	20	M	Hindu	Marathi	Student	Single	High School	4000	4000	0	
10	Mr. B. C. D.	60	M	Hindu	Marathi	Retired	Married	High School	7000	7000	0	
11	Mr. E. F. G.	45	M	Muslim	Muslim	Business	Married	High School	16000	16000	0	
12	Mr. H. I. J.	35	M	Hindu	Marathi	Teacher	Married	High School	10000	10000	0	
13	Mr. K. L. M.	55	M	Hindu	Marathi	Retired	Married	High School	9000	9000	0	
14	Mr. N. O. P.	25	M	Hindu	Marathi	Student	Single	High School	5000	5000	0	
15	Mr. Q. R. S.	65	M	Hindu	Marathi	Retired	Married	High School	12000	12000	0	
16	Mr. T. U. V.	40	M	Muslim	Muslim	Business	Married	High School	18000	18000	0	
17	Mr. W. X. Y.	30	M	Hindu	Marathi	Teacher	Married	High School	9000	9000	0	
18	Mr. Z. A. B.	50	M	Hindu	Marathi	Business	Married	High School	11000	11000	0	
19	Mr. C. D. E.	20	M	Hindu	Marathi	Student	Single	High School	4000	4000	0	
20	Mr. F. G. H.	60	M	Hindu	Marathi	Retired	Married	High School	7000	7000	0	
21	Mr. I. J. K.	45	M	Muslim	Muslim	Business	Married	High School	16000	16000	0	
22	Mr. L. M. N.	35	M	Hindu	Marathi	Teacher	Married	High School	10000	10000	0	
23	Mr. O. P. Q.	55	M	Hindu	Marathi	Retired	Married	High School	9000	9000	0	
24	Mr. R. S. T.	25	M	Hindu	Marathi	Student	Single	High School	5000	5000	0	
25	Mr. U. V. W.	65	M	Hindu	Marathi	Retired	Married	High School	12000	12000	0	
26	Mr. X. Y. Z.	40	M	Muslim	Muslim	Business	Married	High School	18000	18000	0	
27	Mr. A. B. C.	30	M	Hindu	Marathi	Teacher	Married	High School	9000	9000	0	
28	Mr. D. E. F.	50	M	Hindu	Marathi	Business	Married	High School	11000	11000	0	
29	Mr. G. H. I.	20	M	Hindu	Marathi	Student	Single	High School	4000	4000	0	
30	Mr. J. K. L.	60	M	Hindu	Marathi	Retired	Married	High School	7000	7000	0	
31	Mr. M. N. O.	45	M	Muslim	Muslim	Business	Married	High School	16000	16000	0	
32	Mr. P. Q. R.	35	M	Hindu	Marathi	Teacher	Married	High School	10000	10000	0	
33	Mr. S. T. U.	55	M	Hindu	Marathi	Retired	Married	High School	9000	9000	0	
34	Mr. V. W. X.	25	M	Hindu	Marathi	Student	Single	High School	5000	5000	0	
35	Mr. Y. Z. A.	65	M	Hindu	Marathi	Retired	Married	High School	12000	12000	0	
36	Mr. B. C. D.	40	M	Muslim	Muslim	Business	Married	High School	18000	18000	0	
37	Mr. E. F. G.	30	M	Hindu	Marathi	Teacher	Married	High School	9000	9000	0	
38	Mr. H. I. J.	50	M	Hindu	Marathi	Business	Married	High School	11000	11000	0	
39	Mr. K. L. M.	20	M	Hindu	Marathi	Student	Single	High School	4000	4000	0	
40	Mr. N. O. P.	60	M	Hindu	Marathi	Retired	Married	High School	7000	7000	0	
41	Mr. Q. R. S.	45	M	Muslim	Muslim	Business	Married	High School	16000	16000	0	
42	Mr. T. U. V.	35	M	Hindu	Marathi	Teacher	Married	High School	10000	10000	0	
43	Mr. W. X. Y.	55	M	Hindu	Marathi	Retired	Married	High School	9000	9000	0	
44	Mr. Z. A. B.	25	M	Hindu	Marathi	Student	Single	High School	5000	5000	0	
45	Mr. C. D. E.	65	M	Hindu	Marathi	Retired	Married	High School	12000	12000	0	
46	Mr. F. G. H.	40	M	Muslim	Muslim	Business	Married	High School	18000	18000	0	
47	Mr. I. J. K.	30	M	Hindu	Marathi	Teacher	Married	High School	9000	9000	0	
48	Mr. L. M. N.	50	M	Hindu	Marathi	Business	Married	High School	11000	11000	0	
49	Mr. O. P. Q.	20	M	Hindu	Marathi	Student	Single	High School	4000	4000	0	
50	Mr. R. S. T.	60	M	Hindu	Marathi	Retired	Married	High School	7000	7000	0	

Date		Time		Location		Weather		Wind		Temperature		Humidity		Pressure	
Day	Month	Year	Hour	Minute	City	State	Country	Direction	Speed	Air	Water	Relative	Dew Point	Barometric	
1	1	2020	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
2	2	2020	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
3	3	2020	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
4	4	2020	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
5	5	2020	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
6	6	2020	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
7	7	2020	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
8	8	2020	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
9	9	2020	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
10	10	2020	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
11	11	2020	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
12	12	2020	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
13	1	2021	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
14	2	2021	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
15	3	2021	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
16	4	2021	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
17	5	2021	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
18	6	2021	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
19	7	2021	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
20	8	2021	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
21	9	2021	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
22	10	2021	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
23	11	2021	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
24	12	2021	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
25	1	2022	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
26	2	2022	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
27	3	2022	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
28	4	2022	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
29	5	2022	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
30	6	2022	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
31	7	2022	12	00	New York	NY	USA	N	10	50	40	60	45	30.0	
3															

Date		Time		Location		Weather		Remarks	
1	10/1/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
2	10/2/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
3	10/3/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
4	10/4/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
5	10/5/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
6	10/6/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
7	10/7/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
8	10/8/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
9	10/9/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
10	10/10/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
11	10/11/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
12	10/12/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
13	10/13/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
14	10/14/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
15	10/15/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
16	10/16/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
17	10/17/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
18	10/18/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
19	10/19/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
20	10/20/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
21	10/21/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
22	10/22/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
23	10/23/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
24	10/24/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
25	10/25/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
26	10/26/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
27	10/27/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
28	10/28/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
29	10/29/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
30	10/30/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30
31	10/31/20	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30	10:00	10:30

Date		Time		Location		Weather		Wind		Sea		Visibility		Remarks	
1	10/10/2023	08:00	09:00	10/10/2023	09:00	10/10/2023	09:00	10/10/2023	09:00	10/10/2023	09:00	10/10/2023	09:00	10/10/2023	09:00
2	10/10/2023	09:00	10:00	10/10/2023	10:00	10/10/2023	10:00	10/10/2023	10:00	10/10/2023	10:00	10/10/2023	10:00	10/10/2023	10:00
3	10/10/2023	10:00	11:00	10/10/2023	11:00	10/10/2023	11:00	10/10/2023	11:00	10/10/2023	11:00	10/10/2023	11:00	10/10/2023	11:00
4	10/10/2023	11:00	12:00	10/10/2023	12:00	10/10/2023	12:00	10/10/2023	12:00	10/10/2023	12:00	10/10/2023	12:00	10/10/2023	12:00
5	10/10/2023	12:00	13:00	10/10/2023	13:00	10/10/2023	13:00	10/10/2023	13:00	10/10/2023	13:00	10/10/2023	13:00	10/10/2023	13:00
6	10/10/2023	13:00	14:00	10/10/2023	14:00	10/10/2023	14:00	10/10/2023	14:00	10/10/2023	14:00	10/10/2023	14:00	10/10/2023	14:00
7	10/10/2023	14:00	15:00	10/10/2023	15:00	10/10/2023	15:00	10/10/2023	15:00	10/10/2023	15:00	10/10/2023	15:00	10/10/2023	15:00
8	10/10/2023	15:00	16:00	10/10/2023	16:00	10/10/2023	16:00	10/10/2023	16:00	10/10/2023	16:00	10/10/2023	16:00	10/10/2023	16:00
9	10/10/2023	16:00	17:00	10/10/2023	17:00	10/10/2023	17:00	10/10/2023	17:00	10/10/2023	17:00	10/10/2023	17:00	10/10/2023	17:00
10	10/10/2023	17:00	18:00	10/10/2023	18:00	10/10/2023	18:00	10/10/2023	18:00	10/10/2023	18:00	10/10/2023	18:00	10/10/2023	18:00
11	10/10/2023	18:00	19:00	10/10/2023	19:00	10/10/2023	19:00	10/10/2023	19:00	10/10/2023	19:00	10/10/2023	19:00	10/10/2023	19:00
12	10/10/2023	19:00	20:00	10/10/2023	20:00	10/10/2023	20:00	10/10/2023	20:00	10/10/2023	20:00	10/10/2023	20:00	10/10/2023	20:00
13	10/10/2023	20:00	21:00	10/10/2023	21:00	10/10/2023	21:00	10/10/2023	21:00	10/10/2023	21:00	10/10/2023	21:00	10/10/2023	21:00
14	10/10/2023	21:00	22:00	10/10/2023	22:00	10/10/2023	22:00	10/10/2023	22:00	10/10/2023	22:00	10/10/2023	22:00	10/10/2023	22:00
15	10/10/2023	22:00	23:00	10/10/2023	23:00	10/10/2023	23:00	10/10/2023	23:00	10/10/2023	23:00	10/10/2023	23:00	10/10/2023	23:00
16	10/10/2023	23:00	00:00	10/10/2023	00:00	10/10/2023	00:00	10/10/2023	00:00	10/10/2023	00:00	10/10/2023	00:00	10/10/2023	00:00
17	10/10/2023	00:00	01:00	10/10/2023	01:00	10/10/2023	01:00	10/10/2023	01:00	10/10/2023	01:00	10/10/2023	01:00	10/10/2023	01:00
18	10/10/2023	01:00	02:00	10/10/2023	02:00	10/10/2023	02:00	10/10/2023	02:00	10/10/2023	02:00	10/10/2023	02:00	10/10/2023	02:00
19	10/10/2023	02:00	03:00	10/10/2023	03:00	10/10/2023	03:00	10/10/2023	03:00						

Year	Month	Day	Time	Location	Activity	Remarks
2011	1	1	10:00	101-104	101-104	
2011	1	2	10:00	101-104	101-104	
2011	1	3	10:00	101-104	101-104	
2011	1	4	10:00	101-104	101-104	
2011	1	5	10:00	101-104	101-104	
2011	1	6	10:00	101-104	101-104	
2011	1	7	10:00	101-104	101-104	
2011	1	8	10:00	101-104	101-104	
2011	1	9	10:00	101-104	101-104	
2011	1	10	10:00	101-104	101-104	
2011	1	11	10:00	101-104	101-104	
2011	1	12	10:00	101-104	101-104	
2011	1	13	10:00	101-104	101-104	
2011	1	14	10:00	101-104	101-104	
2011	1	15	10:00	101-104	101-104	
2011	1	16	10:00	101-104	101-104	
2011	1	17	10:00	101-104	101-104	
2011	1	18	10:00	101-104	101-104	
2011	1	19	10:00	101-104	101-104	
2011	1	20	10:00	101-104	101-104	
2011	1	21	10:00	101-104	101-104	
2011	1	22	10:00	101-104	101-104	
2011	1	23	10:00	101-104	101-104	
2011	1	24	10:00	101-104	101-104	
2011	1	25	10:00	101-104	101-104	
2011	1	26	10:00	101-104	101-104	
2011	1	27	10:00	101-104	101-104	
2011	1	28	10:00	101-104	101-104	
2011	1	29	10:00	101-104	101-104	
2011	1	30	10:00	101-104	101-104	
2011	1	31	10:00	101-104	101-104	

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050	2051	2052	2053	2054	2055	2056	2057	2058	2059	2060	2061	2062	2063	2064	2065	2066	2067	2068	2069	2070	2071	2072	2073	2074	2075	2076	2077	2078	2079	2080	2081	2082	2083	2084	2085	2086	2087	2088	2089	2090	2091	2092	2093	2094	2095	2096	2097	2098	2099
Year	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050	2051	2052	2053	2054	2055	2056	2057	2058	2059	2060	2061	2062	2063	2064	2065	2066	2067	2068	2069	2070	2071	2072	2073	2074	2075	2076	2077	2078	2079	2080	2081	2082	2083	2084	2085	2086	2087	2088	2089	2090	2091	2092	2093	2094	2095	2096	2097	2098	2099
1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050	2051	2052	2053	2054	2055	2056	2057	2058	2059	2060	2061	2062	2063	2064	2065	2066	2067	2068	2069	2070	2071	2072	2073	2074	2075	2076	2077	2078	2079	2080	2081	2082	2083	2084	2085	2086	2087	2088	2089	2090	2091	2092	2093	2094	2095	2096	2097	2098	2099	
1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050	2051	2052	2053	2054	2055	2056	2057	2058	2059	2060	2061	2062	2063	2064	2065	2066	2067	2068	2069	2070	2071	2072	2073	2074	2075	2076	2077	2078	2079	2080	2081	2082	2083	2084	2085	2086	2087	2088	2089	2090	2091	2092	2093	2094	2095	2096	2097	2098	2099	
1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050	2051	2052	2053	2054	2055	2056	2057	2058	2059	2060	2061	2062	2063	2064	2065	2066	2067	2068	2069	2070	2071	2072	2073	2074	2075	2076	2077	2078	2079	2080	2081	2082	2083	2084	2085	2086	2087	2088	2089	2090	2091	2092	2093	2094	2095	2096	2097	2098	2099	
1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050	2051	2052	2053	2054	2055	2056	2057	2058	2059	2060	2061	2062	2063	2064	2065	2066	2067	2068	2069	2070	2071	2072	2073	2074	2075	2076	2077	2078	2079	2080	2081	2082	2083	2084	2085	2086	2087	2088	2089	2090	2091	2092	2093	2094	2095	2096	2097	2098	2099	
1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050	2051	2052	2053	2054	2055	2056	2057	2058	2059	2060	2061	2062	2063	2064	2065	2066	2067	2068	2069	2070	2071	2072	2073	2074	2075	2076	2077	2078	2079	2080	2081	2082	2083	2084	2085	2086	2087	2088	2089	2090	2091	2092	2093	2094	2095	2096	2097	2098	2099	
1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050	2051	2052	2053	2054	2055	2056	2057	2058	2059	2060	2061	2062	2063	2064	2065	2066	2067	2068	2069	2070	2071	2072	2073	2074	2075	2076	2077	2078	2079	2080	2081	2082	2083	2084	2085	2086	2087	2088	2089	2090	2091	2092	2093	2094	2095	2096	2097	2098	2099	
1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050	2051	2052	2053	2054	2055	2056	2057	2058	2059	2060	2061	2062	2063	2064	2065	2066	2067	2068	2069	2070	2071	2072	2073	2074	2075	2076	2077	2078	2079	2080	2081	2082	2083	2084	2085	2086	2087	2088	2089	2090	2091	2092	2093	2094	2095	2096	2097	2098	2099	
1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050	2051	2052	2053	2054	2055	2056	2057	2058	2059	2060	2061	2062	2063	2064	2065	2066	2067	2068	2069	2070	2071	2072	2073	2074	2075	2076	2077	2078	2079	2080	2081	2082	2083	2084	2085	2086	2087	2088	2089	2090	2091	2092	2093	2094	2095	2096	2097	2098	2099	
1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050	2051	2052	2053	2054	2055	2056	2057	2058	2059	2060	2061	2062	2063	2064	2065	2066	2067	2068	2069	2070	2071	2072	2073	2074	2075	2076	2077	2078	2079	2080	2081	2082	2083	2084	2085	2086	2087	2088	2089	2090	2091	2092	2093	2094	2095	2096	2097	2098	2099	
1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050	2051	2052	2053	2054	2055	2056	2057	2058	2059	2060	2061	2062	2063	2064	2065	2066	2067	2068	2069	2070	2071	2072	2073	2074	2075	2076	2077	2078	2079	2080	2081	2082	2083	2084	2085	2086	2087	2088	2089	2090	2091	2092	2093	2094	2095	2096	2097	2098	2099	
1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038																																																														

D अनुसूचित जातीच्या सहकारी संस्थाना अर्थसहाय्य या योजनेतर्गत गुन्हे नोंद करण्यात आलेले तसेच सहकार विभागामार्फत तपासणीत गंभीर बावी आढळून आल्याने फौजदारी कारवाई/ विनिर्दीष्ट अहवालानुसार कार्यवाही सुरू-५५ संस्था

अ.क्र.	संस्थेचे नांव व पत्ता	प्रकल्प कोणत आहे	प्रकल्प किंमत	मंजूर कार्यवाही		उपलब्ध रक्कम	आदेश क्र व दिनांक	उत्प्रेरित अनुक्रमे रक्कम		वित्तीय संस्था २५ टक्के कर्ज मंजूर आहे काय	यात वैयक्त प्रमाणपत्र प्राप्त केले आहेत काय	प्रकल्पाची सध्यास्थिती				सहकार विभागकडून होत	
				आह्वीक	कार्य			आह्वीक	कार्य			मंजूरत	उत्पादन	वसुलीची सध्यास्थिती	लेखापरिच या झाले आहे काय	अनियंत्रित आढळून आलीर अहवाल केलेली मारबाई	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८
१	देशव्यापक मुताबार्ड साठे सहकारी धांपपात व आढू उद्योग संस्था, नवी भेडसाय ता बांधुवारी जि. कोल्हापूर	धान्यातमाधु न विविध वस्तू वनविषया व खांदे उत्पादन करणेचा प्रकल्प	६९५.८३	५०.००	५०.००	२५.८०९	१००.००	१६०३/ २६.१०.१०									
				२५.००	२५.००	१९.३०९३	५०.००	१६२ /१.२.१४.	०.००	०.००	रिपोर्ट केला नाही	रिपोर्ट केला नाही	सोयकाम पूर्ण	नाही	वसुलीस अपात्र	नाही	
				१४०.५९	१४०.५९	१८.२०९३		उपलब्ध केलेली नाही									
२	कोल्हापूर अंतिम हप्ता १ संस्था	जेनेईट स्लॅम खाली स्टोईल	६९५.८३	२९५.५९	२९५.५९		९५०.००		०.००	०.००							
				५०.००	५०.००	२५.८०९	१००.००	१६०३/ १.१.१४.	१८४.५६	१८४.५६	होय	नाही	सोयकाम अपूर्ण	नाही	नाही	नाही	फौजदारी कायदाही करणे सुरू
३	सफाईकामगार मागसंगीय औद्योगिक सहकारी संस्था मर्यादित, सांगली, जि. सांगली.	पोलदमापून हाई वेयर मटेरियल उत्पादन	६३९.८९	५०.००	५०.००	२५.८०९	१००.००	१६०३/ १.१.१२	१४८.६९	१४८.६९	नाही	नाही	सोयकाम अपूर्ण	नाही	नाही	स.क. मार्फत रमापट ४/१२ मर्यादित मुला मर्यादित	
				५०.००	५०.००	२९.३०९९	१००.००	१६२३/ १५.१२.१२	१२३.५६	१२३.५६	नाही	नाही	सोयकाम अपूर्ण	नाही	नाही	सोयदारी कार्याकडील होय	करणे सुरू
४	सांगली पटिला हप्ता ४ संस्था	सांगली पटिला हप्ता ४ संस्था	१८०४.३६	१५०.००	१५०.००		३००.००		४८२.८९	४८२.८९							

No.	1990				1991				1992				1993				1994				1995				1996				1997				1998				1999				2000				2001				2002				2003				2004				2005				2006				2007				2008				2009				2010				2011				2012				2013				2014				2015				2016				2017				2018				2019				2020				2021				2022				2023				2024				2025				2026				2027				2028				2029				2030				2031				2032				2033				2034				2035				2036				2037				2038				2039				2040				2041				2042				2043				2044				2045				2046				2047				2048				2049				2050				2051				2052				2053				2054				2055				2056				2057				2058				2059				2060				2061				2062				2063				2064				2065				2066				2067				2068				2069				2070				2071				2072				2073				2074				2075				2076				2077				2078				2079				2080				2081				2082				2083				2084				2085				2086				2087				2088				2089				2090				2091				2092				2093				2094				2095				2096				2097				2098				2099				2100				2101				2102				2103				2104				2105				2106				2107				2108				2109				2110				2111				2112				2113				2114				2115				2116				2117				2118				2119				2120				2121				2122				2123				2124				2125				2126				2127				2128				2129				2130				2131				2132				2133				2134				2135				2136				2137				2138				2139				2140				2141				2142				2143				2144				2145				2146				2147				2148				2149				2150				2151				2152				2153				2154				2155				2156				2157				2158				2159				2160				2161				2162				2163				2164				2165				2166				2167				2168				2169				2170				2171				2172				2173				2174				2175				2176				2177				2178				2179				2180				2181				2182				2183				2184				2185				2186				2187				2188				2189				2190				2191				2192				2193				2194				2195				2196				2197				2198				2199				2200				2201				2202				2203				2204				2205				2206				2207				2208				2209				2210				2211				2212				2213				2214				2215				2216				2217				2218				2219				2220				2221				2222				2223				2224				2225				2226				2227				2228				2229				2230				2231				2232				2233				2234				2235				2236				2237				2238				2239				2240				2241				2242				2243				2244				2245				2246				2247				2248				2249				2250				2251				2252				2253				2254				2255				2256				2257				2258				2259				2260				2261				2262				2263				2264				2265				2266				2267				2268				2269				2270				2271				2272				2273				2274				2275				2276				2277				2278				2279				2280				2281				2282				2283				2284				2285				2286				2287				2288				2289				2290				2291				2292				2293				2294				2295				2296				2297				2298				2299				2300				2301				2302				2303				2304				2305				2306				2307				2308				2309				2310				2311				2312				2313				2314				2315				2316				2317				2318				2319				2320				2321				2322				2323				2324				2325				2326				2327				2328				2329				2330				2331				2332				2333				2334				2335				2336				2337				2338				2339				2340				2341				2342				2343				2344				2345				2346				2347				2348				2349				2350				2351				2352				2353				2354				2355				2356				2357				2358				2359				2360				2361				2362				2363				2364				2365				2366				2367				2368				2369				2370				2371				2372				2373				2374				2375				2376				2377				2378				2379				2380				2381				2382				2383				2384				2385				2386				2387				2388				2389				2390				2391				2392				2393				2394				2395				2396				2397				2398				2399				2400				2401				2402				2403				2404				2405				2406				2407				2408				2409				2410				2411				2412				2413				2414				2415				2416				2417				2418				2419				2420				2421				2422				2423				2424				2425				2426				2427				2428				2429				2430				2431				2432				2433				2434				2435				2436				2437				2438				2439				2440				2441				2442				2443				2444				2445				2446				2447				2448				2449				2450				2451				2452				2453				2454				2455				2456				2457				2458				2459				2460				2461				2462				2463				2464				2465				2466				2467				2468				2469				2470				2471				2472				2473				2474				2475				2476				2477				2478				2479				2480				2481				2482				2483				2484				2485				2486				2487				2488				2489				2490				2491				2492				2493				2494				2495				2496				2497				2498				2499				2500				2501				2502				2503				2504				2505				2506				2507				2508				2509				2510				2511				2512				2513				2514				2515				2516				2517				2518				2519				2520				2521				2522				2523				2524				2525				2526				2527				2528				2529				2530				2531				2532				2533				2534				2535				2536				2537				2538				2539				2540				2541				2542				2543				2544				2545				2546				2547				2548				2549				2550				2551				2552				2553				2554				2555				2556				2557				2558				2559				2560				2561				2562				2563				2564				2565				2566				2567				2568				2569				2570				2571				2572				2573				2574				2575				2576				2577				2578				2579				2580				2581				2582				2583				2584				2585				2586				2587				2588				2589				2590				2591				2592				2593				2594				2595				2596				2597				2598				2599				2600				2601				2602				2603				2604				2605				2606				2607				2608				2609				2610				2611				2612				2613				2614				2615				2616				2617				2618				2619				2620				2621				2622				2623				2624				2625				2626				2627				2628				2629				2630				2631				2632				2633				2634				2635				2636				2637				2638				2639				2640				2641				2642				2643				2644				2645				2646				2647				2648				2649				2650				2651				2652				2653				2654				2655				2656				2657				2658				2659				2660				2661				2662				2663				2664				2665				2666				2667				2668				2669				2670				2671				2672				2673				2674				2675				2676				2677				2678				2679				2680				2681				2682				2683				2684				2685				2686				2687				2688				2689				2690				2691				2692				2693				2694				2695				2696				2697				2698				2699				2700				2701				2702				2703				2704				2705				2706				2707				2708				2709				2710				2711				2712				2713				2714				2715				2716				2717				2718				2719				2720				2721				2722				2723				2724				2725				2726				2727				2728				2729				2730				2731				2732				2733				2734				2735				2736				2737				2738				2739				2740				2741				2742				2743				2744				2745				2746				2747				2748				2749				2750				2751				2752				2753				2754				2755				2756				2757				2758				2759				2760				2761				2762				2763				2764				2765				2766				2767				2768				2769				2770				2771				2772				2773				2774				2775				2776				2777				2778				2779				2780				2781				2782				2783				2784				2785				2786				2787				2788				2789				2790				2791				2792				2793				2794				2795				2796				2797				2798				2799				2800				2801				2802				2803				2804				2805				2806				2807				2808				2809				2810				2811				2812				2813				2814				2815				2816				2817				2818				2819				2820				2821				2822				2823				2824				2825				2826				2827				2828				2829				2830				2831				2832				2833				2834				2835				2836				2837				2838				2839				2840				2841				2842				2843				2844				2845				2846				2847				2848				2849				2850				2851				2852				2853				2854				2855				2856				2857				2858				2859				2860				2861				2862				2863				2864				2865				2866				2867				2868				2869				2870				2871				2872				2873				2874				2875				2876				2877				2878				2879				2880				2881				2882				2883				2884				2885				2886				2887				2888				2889				2890				2891				2892				2893				2894				2895				2896				2897				2898				2899				2900				2901				2902				2903				2904				2905				2906				2907				2908				2909				2910				2911				2912				2913				2914				2915				2916				2917				2918				2919				2920				2921				2922				2923				2924				2925				2926				2927				2928				2929				2930				2931				2932				2933				2934				2935				2936				2937				2938				2939				2940				2941				2942				2943				2944				2945				2946				2947				2948				2949				2950				2951				2952				2953				2954				2955				2956				2957				2958				2959				2960				2961				2962				2963				2964				2965				2966				2967				2968				2969				2970				2971				2972				2973				2974				2975				2976				2977				2978				2979				2980				2981				2982				2983				2984				2985				2986				2987				2988				2989				2990				2991				2992				2993				2994				2995				2996				2997				2998				2999				3000				3001				3002				3003				3004				3005				3006				3007				3008				3009				3010				3011				3012				3013				3014				3015				3016				3017				3018				3019				3020			

Year	1990	1991	1992	1993	1994	1995
1990	1	1	1	1	1	1
1991	1	1	1	1	1	1
1992	1	1	1	1	1	1
1993	1	1	1	1	1	1
1994	1	1	1	1	1	1
1995	1	1	1	1	1	1
1996	1	1	1	1	1	1
1997	1	1	1	1	1	1
1998	1	1	1	1	1	1
1999	1	1	1	1	1	1
2000	1	1	1	1	1	1
2001	1	1	1	1	1	1
2002	1	1	1	1	1	1
2003	1	1	1	1	1	1
2004	1	1	1	1	1	1
2005	1	1	1	1	1	1
2006	1	1	1	1	1	1
2007	1	1	1	1	1	1
2008	1	1	1	1	1	1
2009	1	1	1	1	1	1
2010	1	1	1	1	1	1
2011	1	1	1	1	1	1
2012	1	1	1	1	1	1
2013	1	1	1	1	1	1
2014	1	1	1	1	1	1
2015	1	1	1	1	1	1
2016	1	1	1	1	1	1
2017	1	1	1	1	1	1
2018	1	1	1	1	1	1
2019	1	1	1	1	1	1
2020	1	1	1	1	1	1
2021	1	1	1	1	1	1
2022	1	1	1	1	1	1
2023	1	1	1	1	1	1
2024	1	1	1	1	1	1
2025	1	1	1	1	1	1
2026	1	1	1	1	1	1
2027	1	1	1	1	1	1
2028	1	1	1	1	1	1
2029	1	1	1	1	1	1
2030	1	1	1	1	1	1
2031	1	1	1	1	1	1
2032	1	1	1	1	1	1
2033	1	1	1	1	1	1
2034	1	1	1	1	1	1
2035	1	1	1	1	1	1
2036	1	1	1	1	1	1
2037	1	1	1	1	1	1
2038	1	1	1	1	1	1
2039	1	1	1	1	1	1
2040	1	1	1	1	1	1
2041	1	1	1	1	1	1
2042	1	1	1	1	1	1
2043	1	1	1	1	1	1
2044	1	1	1	1	1	1
2045	1	1	1	1	1	1
2046	1	1	1	1	1	1
2047	1	1	1	1	1	1
2048	1	1	1	1	1	1
2049	1	1	1	1	1	1
2050	1	1	1	1	1	1
2051	1	1	1	1	1	1
2052	1	1	1	1	1	1
2053	1	1	1	1	1	1
2054	1	1	1	1	1	1
2055	1	1	1	1	1	1
2056	1	1	1	1	1	1
2057	1	1	1	1	1	1
2058	1	1	1	1	1	1
2059	1	1	1	1	1	1
2060	1	1	1	1	1	1
2061	1	1	1	1	1	1
2062	1	1	1	1	1	1
2063	1	1	1	1	1	1
2064	1	1	1	1	1	1
2065	1	1	1	1	1	1
2066	1	1	1	1	1	1
2067	1	1	1	1	1	1
2068	1	1	1	1	1	1
2069	1	1	1	1	1	1
2070	1	1	1	1	1	1
2071	1	1	1	1	1	1
2072	1	1	1	1	1	1
2073	1	1	1	1	1	1
2074	1	1	1	1	1	1
2075	1	1	1	1	1	1
2076	1	1	1	1	1	1
2077	1	1	1	1	1	1
2078	1	1	1	1	1	1
2079	1	1	1	1	1	1
2080	1	1	1	1	1	1
2081	1	1	1	1	1	1
2082	1	1	1	1	1	1
2083	1	1	1	1	1	1
2084	1	1	1	1	1	1
2085	1	1	1	1	1	1
2086	1	1	1	1	1	1
2087	1	1	1	1	1	1
2088	1	1	1	1	1	1
2089	1	1	1	1	1	1
2090	1	1	1	1	1	1
2091	1	1	1	1	1	1
2092	1	1	1	1	1	1
2093	1	1	1	1	1	1
2094	1	1	1	1	1	1
2095	1	1	1	1	1	1
2096	1	1	1	1	1	1
2097	1	1	1	1	1	1
2098	1	1	1	1	1	1
2099	1	1	1	1	1	1
2100	1	1	1	1	1	1

Year	Month	Day	Event	Location	Time	Duration	Notes
1900	Jan	1	...	...	...	...	...
1900	Jan	2	...	...	...	...	...
1900	Jan	3	...	...	...	...	...
1900	Jan	4	...	...	...	...	...
1900	Jan	5	...	...	...	...	...
1900	Jan	6	...	...	...	...	...
1900	Jan	7	...	...	...	...	...
1900	Jan	8	...	...	...	...	...
1900	Jan	9	...	...	...	...	...
1900	Jan	10	...	...	...	...	...
1900	Jan	11	...	...	...	...	...
1900	Jan	12	...	...	...	...	...
1900	Jan	13	...	...	...	...	...
1900	Jan	14	...	...	...	...	...
1900	Jan	15	...	...	...	...	...
1900	Jan	16	...	...	...	...	...
1900	Jan	17	...	...	...	...	...
1900	Jan	18	...	...	...	...	...
1900	Jan	19	...	...	...	...	...
1900	Jan	20	...	...	...	...	...
1900	Jan	21	...	...	...	...	...
1900	Jan	22	...	...	...	...	...
1900	Jan	23	...	...	...	...	...
1900	Jan	24	...	...	...	...	...
1900	Jan	25	...	...	...	...	...
1900	Jan	26	...	...	...	...	...
1900	Jan	27	...	...	...	...	...
1900	Jan	28	...	...	...	...	...
1900	Jan	29	...	...	...	...	...
1900	Jan	30	...	...	...	...	...
1900	Jan	31	...	...	...	...	...
1900	Feb	1	...	...	...	...	...
1900	Feb	2	...	...	...	...	...
1900	Feb	3	...	...	...	...	...
1900	Feb	4	...	...	...	...	...
1900	Feb	5	...	...	...	...	...
1900	Feb	6	...	...	...	...	...
1900	Feb	7	...	...	...	...	...
1900	Feb	8	...	...	...	...	...
1900	Feb	9	...	...	...	...	...
1900	Feb	10	...	...	...	...	...
1900	Feb	11	...	...	...	...	...
1900	Feb	12	...	...	...	...	...
1900	Feb	13	...	...	...	...	...
1900	Feb	14	...	...	...	...	...
1900	Feb	15	...	...	...	...	...
1900	Feb	16	...	...	...	...	...
1900	Feb	17	...	...	...	...	...
1900	Feb	18	...	...	...	...	...
1900	Feb	19	...	...	...	...	...
1900	Feb	20	...	...	...	...	...
1900	Feb	21	...	...	...	...	...
1900	Feb	22	...	...	...	...	...
1900	Feb	23	...	...	...	...	...
1900	Feb	24	...	...	...	...	...
1900	Feb	25	...	...	...	...	...
1900	Feb	26	...	...	...	...	...
1900	Feb	27	...	...	...	...	...
1900	Feb	28	...	...	...	...	...
1900	Feb	29	...	...	...	...	...
1900	Mar	1	...	...	...	...	...
1900	Mar	2	...	...	...	...	...
1900	Mar	3	...	...	...	...	...
1900	Mar	4	...	...	...	...	...
1900	Mar	5	...	...	...	...	...
1900	Mar	6	...	...	...	...	...
1900	Mar	7	...	...	...	...	...
1900	Mar	8	...	...	...	...	...
1900	Mar	9	...	...	...	...	...
1900	Mar	10	...	...	...	...	...
1900	Mar	11	...	...	...	...	...
1900	Mar	12	...	...	...	...	...
1900	Mar	13	...	...	...	...	...
1900	Mar	14	...	...	...	...	...
1900	Mar	15	...	...	...	...	...
1900	Mar	16	...	...	...	...	...
1900	Mar	17	...	...	...	...	...
1900	Mar	18	...	...	...	...	...
1900	Mar	19	...	...	...	...	...
1900	Mar	20	...	...	...	...	...
1900	Mar	21	...	...	...	...	...
1900	Mar	22	...	...	...	...	...
1900	Mar	23	...	...	...	...	...
1900	Mar	24	...	...	...	...	...
1900	Mar	25	...	...	...	...	...
1900	Mar	26	...	...	...	...	...
1900	Mar	27	...	...	...	...	...
1900	Mar	28	...	...	...	...	...
1900	Mar	29	...	...	...	...	...
1900	Mar	30	...	...	...	...	...
1900	Mar	31	...	...	...	...	...
1900	Apr	1	...	...	...	...	...
1900	Apr	2	...	...	...	...	...
1900	Apr	3	...	...	...	...	...
1900	Apr	4	...	...	...	...	...
1900	Apr	5	...	...	...	...	...
1900	Apr	6	...	...	...	...	...
1900	Apr	7	...	...	...	...	...
1900	Apr	8	...	...	...	...	...
1900	Apr	9	...	...	...	...	...
1900	Apr	10	...	...	...	...	...
1900	Apr	11	...	...	...	...	...
1900	Apr	12	...	...	...	...	...
1900	Apr	13	...	...	...	...	...
1900	Apr	14	...	...	...	...	...
1900	Apr	15	...	...	...	...	...
1900	Apr	16	...	...	...	...	...
1900	Apr	17	...	...	...	...	...
1900	Apr	18	...	...	...	...	...
1900	Apr	19	...	...	...	...	...
1900	Apr	20	...	...	...	...	...
1900	Apr	21	...	...	...	...	...
1900	Apr	22	...	...	...	...	...
1900	Apr	23	...	...	...	...	...
1900	Apr	24	...	...	...	...	...
1900	Apr	25	...	...	...	...	...
1900	Apr	26	...	...	...	...	...
1900	Apr	27	...	...	...	...	...
1900	Apr	28	...	...	...	...	...
1900	Apr	29	...	...	...	...	...
1900	Apr	30	...	...	...	...	...
1900	Apr	30	...	...	...	...	...

संस्थासंदर्भातील सविस्तर अहवाल.

- (III) लोकव्यवहारीक औद्योगिक सहकारी संस्था, न.केळइरा, डा. आळणी, जि. वरतमाळ, पुणे
 मागासवर्गीय विटींग व गारमेट औद्योगिक उत्पन्न सहकारी संस्था मर्यादित, सोलापूर,
 सफाईकामगार मागासवर्गीय औद्योगिक संस्था मर्यादित सांगली वांच्यावर सामाजिक न्याय
 विभागान्वर्षित गुन्हा नोंद केला असून त्यावर्षित संवातक मंडळाची शक्ती
 (IV) समितीच्या दिनांक २५/९/२०१७ रोजीच्या बैठकीत समितीस प्रार झालेला ३७२ संस्थाचा
 गोपवारा.

संस्थासंदर्भातील सविस्तर अहवाल.

परिशिष्ट - ब

मंगळवार, दिनांक १४ फेब्रुवारी, २०१७

लोकलेखा समिती

लोकलेखा समिती ची बैठक मंगळवार दिनांक १४ फेब्रुवारी, २०१७ रोजी विधान भवन, मुंबई येथे दुपारी ०२:३० वाजता सुरु होऊन सायं. ४.३० वाजता स्थगित झाली.

उपस्थिती

- (१) श्री. गोपालदास अग्रवाल, वि.स.स. तथा समिती प्रमुख
- (२) श्री. राजेंद्र पाटणी, वि.स.स.
- (३) श्री. संजय केळकर, वि.स.स.
- (४) श्री. कालीदास कोळंबकर, वि.स.स.
- (५) श्री. भास्कर जाधव, वि.स.स.
- (६) श्री. संजय दत्त, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

- (१) श्रीमती मेघना तळेकर, उप सचिव
- (२) श्री. श्रीरंगम, उप सचिव तथा नि.अ.
- (३) श्री. सो. न. सानप, अवर सचिव

निमंत्रित—

श्रीमती संगिता चौरे, प्रधान महालेखाकार, मुंबई कार्यालय

वित्त विभाग :

श्रीमती वंदना कृष्णा, प्रधान सचिव, वित्त विभाग

विभागीय प्रतिनिधी :

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग :

- (१) डॉ. सुरेंद्रकुमार बागडे, सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
- (२) श्री. पियुष सिंह, आयुक्त, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २०१२-१३ या वर्षाच्या सामान्य आणि सामाजिक क्षेत्र अहवालातील परिच्छेद क्र.२.४ संदर्भात सचिव सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य यांची साक्ष घेतली.

बुधवार, दिनांक १२ एप्रिल, २०१७

लोकलेखा समिती

लोकलेखा समिती ची बैठक बुधवार दिनांक १२ एप्रिल, २०१७ रोजी विधान भवन, मुंबई येथे दुपारी ०२:३० वाजता सुरु होऊन सायं. ४.४५ वाजता स्थगित झाली.

उपस्थिती

- (१) श्री. गोपालदास अग्रवाल, वि.स.स. तथा समिती प्रमुख
- (२) श्री. शिवाजीराव नाईक, वि.स.स.
- (३) श्री. संजय सावकारे, वि.स.स.
- (४) श्री. हरीभाऊ जावळे, वि.स.स.
- (५) श्री. राजेंद्र पाटणी, वि.स.स.
- (६) डॉ. अनिल बोंडे, वि.स.स.
- (७) श्री. अशोक ऊर्फ भाई जगताप, वि.प.स.
- (८) श्री. संजय दत्त, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

- (१) श्रीमती मेघना तळेकर, उप सचिव
- (२) श्री. सो. न. सानप, अवर सचिव

निमंत्रित—

महालेखाकार कार्यालय :

श्रीमती संगिता चौरे, प्रधान महालेखाकार, मुंबई कार्यालय

वित्त विभाग :

श्रीमती वंदना कृष्णा, प्रधान सचिव, वित्त विभाग

विभागीय प्रतिनिधी :

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग :

- (१) श्री. सुरेंद्र बागडे, सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
- (२) श्री. पियुष सिंग, आयुक्त, सामाजिक न्याय, पुणे

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २०१२-१३ या वर्षाच्या सामान्य आणि सामाजिक क्षेत्र अहवालातील परिच्छेद क्र.२.४ संदर्भात सचिव सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य यांची साक्ष घेतली.

बुधवार, दिनांक २० एप्रिल, २०१७

लोकलेखा समिती

लोकलेखा समितीची बैठक बुधवार दिनांक २० एप्रिल, २०१७ रोजी विधान भवन, मुंबई येथे दुपारी ०२:३० वाजता सुरु होऊन सायं. ४.४५ वाजता स्थगित झाली.

उपस्थिती :

- (१) श्री. गोपालदास अग्रवाल, वि.स.स. तथा समिती प्रमुख
- (२) श्री. हरीभाऊ जावळे, वि.स.स.
- (३) श्री. राजेंद्र पाटणी, वि.स.स.
- (४) श्री. योगेश सागर, वि.स.स.
- (५) डॉ. अनिल बोंडे, वि.स.स.
- (६) श्री. अशोक ऊर्फ भाई जगताप, वि.प.स.
- (७) श्री. संजय दत्त, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

- (१) श्रीमती मेघना तळेकर, उप सचिव
- (२) श्री. सो. न. सानप, अवर सचिव

निमंत्रित—

महालेखाकार कार्यालय :

श्रीमती संगिता चौरे, प्रधान महालेखाकार, मुंबई कार्यालय

वित्त विभाग :

श्रीमती वंदना कृष्णा, प्रधान सचिव, वित्त विभाग

विभागीय प्रतिनिधी :

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग :

- (१) श्री. सुरेंद्र बागडे, सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
- (१) श्री. पियुष सिंग, आयुक्त, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २०१२-१३ या वर्षाच्या सामान्य आणि सामाजिक क्षेत्र अहवालातील परिच्छेद क्र.२.४ संदर्भात सचिव सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य यांची साक्ष घेतली.

मंगळवार, दिनांक ०९ मे, २०१७

लोकलेखा समिती

लोकलेखा समितीची बैठक मंगळवार दिनांक ९ मे, २०१७ रोजी विधान भवन, मुंबई येथे दुपारी ०२:०० वाजता सुरु होऊन सायं. ४.३० वाजता स्थगित झाली.

उपस्थिती :

- (१) श्री. गोपालदास अग्रवाल, वि.स.स. तथा समिती प्रमुख
- (२) श्री. संजय सावकारे, वि.स.स.
- (३) श्री. हरीभाऊ जावळे, वि.स.स.
- (४) श्री. राजेंद्र पाटणी, वि.स.स.
- (५) श्रीमती माधुरी मिसाळ, वि.स.स.
- (६) डॉ. अनिल बोंडे, वि.स.स.
- (७) श्री. वैभव नाईक, वि.स.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

- (१) श्रीमती मेघना तळेकर, उप सचिव
- (२) श्री. सो. न. सानप, अवर सचिव

निमंत्रित—

महालेखाकार कार्यालय :

श्रीमती संगिता चौरे, प्रधान महालेखाकार, मुंबई कार्यालय

वित्त विभाग :

श्रीमती वंदना कृष्णा, प्रधान सचिव, वित्त विभाग

विभागीय प्रतिनिधी :

- (१) श्री. एस. एस. संधू, अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग
- (२) श्री. दिनेश वाघमारे, सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
- (३) श्री. जगदीश पाटील, आयुक्त, सहकार
- (४) श्री. पीयूष सिंह, आयुक्त, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २०१२-१३ या वर्षाच्या सामान्य आणि सामाजिक क्षेत्र अहवालातील परिच्छेद क्र.२.४ संदर्भात अप्पर मुख्य सचिव, सहकार विभाग व सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य यांची साक्ष घेतली.

सोमवार, दिनांक २२ मे, २०१७

लोकलेखा उपसमिती

लोकलेखा समितीच्या उपसमितीची बैठक सोमवार दिनांक २२ मे, २०१७ रोजी विधान भवन, मुंबई येथे दुपारी ०२.०० वाजता सुरु होऊन सायं. ४.४० वाजता स्थगित झाली.

उपस्थिती

- (१) श्री. राजेंद्र पाटणी, वि.स.स. तथा निमंत्रक
- (२) श्री. राजेश टोपे,
- (३) श्री. नानाजी शामकुळे, वि.स.स.
- (४) श्री. अशोक ऊर्फ भाई जगताप, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

- (१) श्रीमती मेघना तळेकर, उप सचिव
- (२) श्री. सो. न. सानप, अवर सचिव

निमंत्रित—

महालेखाकार कार्यालय :

श्री. सं. ना. फुलझेले :- वरिष्ठलेखापाल अधिकारी, मुंबई

विभागीय प्रतिनिधी :

- (१) अजिंक्य बगाडे, अवर सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
- (२) अंजली देशमुख, उपायुक्त, लेखा, सामाजिक न्याय आयुक्तालय
- (३) सौ. अहिरराव, सहाय्यक संचालक, सामाजिक न्याय

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या सन २०१२-१३ या वर्षाच्या सामान्य आणि सामाजिक क्षेत्र अहवालातील परिच्छेद क्र.२.४ संदर्भात अवर सचिव व इतर विभागीय प्रतिनिधी, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य यांची साक्ष घेतली.

मंगळवार, दिनांक ०६ जून, २०१७

लोकलेखा समिती

लोकलेखा समितीची बैठक मंगळवार दिनांक ६ जून, २०१७ रोजी विधान भवन, मुंबई येथे दुपारी ०२.३० वाजता सुरु होऊन सायं. ४.३० वाजता स्थगित झाली.

उपस्थिती

- (१) श्री. गोपालदास अग्रवाल, वि.स.स. तथा समिती प्रमुख
- (२) श्री. संजय सावकारे, वि.स.स.
- (३) श्री. नानाजी शामकुळे, वि.स.स.
- (४) श्री. हरीभाऊ जावळे, वि.स.स.
- (५) श्री. राजेंद्र पाटणी, वि.स.स.
- (६) श्री. योगेश सागर, वि.स.स.
- (७) डॉ. अनिल बोंडे, वि.स.स.
- (८) श्री. संजय केळकर, वि.स.स.
- (९) श्री. वैभव नाईक, वि.स.स.
- (१०) श्री. राजेश टोपे, वि.स.स.
- (११) श्री. जयंत पाटील, वि.प.स.
- (१२) श्री. अशोक ऊर्फ भाई जगताप, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

- (१) श्रीमती मेघना तळेकर, उप सचिव
- (२) श्री. सो. न. सानप, अवर सचिव

निमंत्रित—

महालेखाकार कार्यालय :

श्री.उदय शिंदे, उप महालेखाकार

वित्त विभाग :

श्रीमती वंदना कृष्णा, प्रधान सचिव, वित्त विभाग

विभागीय प्रतिनिधी :

- (१) श्री. रजनिश सेठ, प्रधान सचिव, गृह विभाग
- (२) श्री. दिनेश वाघमारे, सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
- (३) श्री. कैसर खलिद, IG, गृह विभाग
- (४) श्री. मिलिंद शंभरकर, आयुक्त समाजकल्याण विभाग
- (५) श्री. राजेश फत्तेसिंग ढाबरे, महासंचालक, बार्टी, सामाजिक न्याय विभाग

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या सन २०१२-१३ या वर्षाच्या सामान्य आणि सामाजिक क्षेत्र अहवालातील परिच्छेद क्र.२.४ संदर्भात प्रधान सचिव, गृह विभाग व सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य यांची साक्ष घेतली.

गुरुवार, दिनांक २९ जून, २०१७
लोकलेखा समिती ची उपसमिती

लोकलेखा समितीच्या उपसमितीची बैठक गुरुवार दिनांक २९ जून, २०१७ रोजी विधान भवन, मुंबई येथे दुपारी ३.३० वाजता सुरु होऊन सायं. ४.४० वाजता स्थगित झाली.

उपस्थिती :

- (१) श्री. राजेंद्र पाटणी, वि.स.स. तथा निमंत्रक
- (२) श्री. राजेश टोपे, वि.स.स.
- (३) श्री. जयंत पाटील, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

- (१) श्रीमती मेघना तळेकर, उप सचिव
- (२) श्री. सो. न. सानप, अवर सचिव

निमंत्रित—

महालेखाकार कार्यालय :

श्री. सं. ना. फुलझेले, वरिष्ठ लेखापाल, मुंबई कार्यालय

विभागीय प्रतिनिधी :

- (१) श्री. मिलिंद शंभरकर, आयुक्त, सामाजिक न्याय विभाग
- (२) श्री. झा. ल. सुळे, सह सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या सन २०१२-१३ या वर्षाच्या सामान्य आणि सामाजिक क्षेत्र अहवालातील परिच्छेद क्र.२.४ संदर्भात आयुक्त व विभागीय प्रतिनिधी सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य यांची साक्ष घेतली.

बुधवार, दिनांक ०५ जुलै, २०१७

लोकलेखा समिती

लोकलेखा समितीची बैठक बुधवार दिनांक ५ जुलै, २०१७ रोजी विधान भवन, मुंबई येथे दुपारी ०२.३० वाजता सुरु होऊन सायं. ४.३० वाजता स्थगित झाली.

उपस्थिती

- (१) श्री. गोपालदास अग्रवाल, वि.स.स. तथा समिती प्रमुख
- (२) श्री. संजय सावकारे, वि.स.स.
- (३) श्री. नानाजी शामकुळे, वि.स.स.
- (४) श्री. हरीभाऊ जावळे, वि.स.स.
- (५) श्री. योगेश सागर, वि.स.स.
- (६) डॉ. अनिल बोंडे, वि.स.स.
- (७) श्री. संजय केळकर, वि.स.स.
- (८) श्री. सत्यजीत पाटील-सरुडकर, वि.स.स.
- (९) श्री. वैभव नाईक, वि.स.स.
- (१०) श्री. सुरेश गोरे, वि.स.स.
- (११) श्री. राजेश टोपे, वि.स.स.
- (१२) श्री. जयंत पाटील, वि.प.स.
- (१३) श्री. अशोक ऊर्फ भाई जगताप, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

- (१) श्रीमती मेघना तळेकर, उप सचिव
- (२) श्री. सो. न. सानप, अवर सचिव

निमंत्रित—

महालेखाकार कार्यालय :

श्रीमती संगिता चौरे, प्रधान महालेखाकार, मुंबई

वित्त विभाग :

श्रीमती वंदना कृष्णा, प्रधान सचिव, वित्त विभाग

विभागीय प्रतिनिधी :

- (१) श्री. दिनेशकुमार वाघमारे, सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
- (२) श्री. मिलिंद शंभरकर, आयुक्त, सामाजिक न्याय

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या सन २०१२-१३ या वर्षाच्या सामान्य आणि सामाजिक क्षेत्र अहवालातील परिच्छेद क्र.२.४ संदर्भात सचिव सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य यांची साक्ष घेतली.

मंगळवार, दिनांक १८ जुलै, २०१७

लोकलेखा समिती

लोकलेखा समितीची बैठक मंगळवार दिनांक १८ जुलै, २०१७ रोजी विधान भवन, मुंबई येथे दुपारी ०२.३० वाजता सुरु होऊन सायं. ४.४५ वाजता स्थगित झाली.

उपस्थिती

- (१) श्री. गोपालदास अग्रवाल, वि.स.स. तथा समिती प्रमुख
- (२) श्री. शिवाजीराव नाईक, वि.स.स.
- (३) श्री. संजय सावकारे, वि.स.स.
- (४) श्री. नानाजी शामकुळे, वि.स.स.
- (५) श्री. हरीभाऊ जावळे, वि.स.स.
- (६) श्री. राजेंद्र पाटणी, वि.स.स.
- (७) श्री. प्रशांत ठाकूर, वि.स.स.
- (८) श्री. संजय केळकर, वि.स.स.
- (९) श्री. शंभुराज देसाई, वि.स.स.
- (१०) श्री. सत्यजीत पाटील-सरुडकर, वि.स.स.
- (११) श्री. जयंत पाटील, वि.स.स.
- (१२) श्री. राजेश टोपे, वि.स.स.
- (१३) श्री. जयंत पाटील, वि.स.स.
- (१४) श्री. अशोक ऊर्फ भाई जगताप, वि.प.स.
- (१५) श्री. जयंत पाटील, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

- (१) श्रीमती मेघना तळेकर, उप सचिव
- (२) श्री. सो. न. सानप, अवर सचिव

निमंत्रित—

महालेखाकार कार्यालय :

श्रीमती संगिता चौरे, प्रधान महालेखापाल, मुंबई

विभागीय प्रतिनिधी :

सहकार विभाग—

- (१) श्री. एस. एस. संधू, अतिरिक्त मुख्य सचिव, सहकार विभाग
- (२) श्री. दिनेश वाघमारे, सचिव सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
- (३) श्री. मिलींद शंभरकर, आयुक्त, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
- (४) श्री. राजेश फत्तेसिंग ढाबरे, महासंचालक बार्टी

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या सन २०१२-१३ या वर्षाच्या सामान्य आणि सामाजिक क्षेत्र अहवालातील परिच्छेद क्र.२.४ संदर्भात अप्पर मुख्य सचिव, सहकार विभाग व सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य यांची साक्ष घेतली.

बुधवार, दिनांक १९ जुलै, २०१७
लोकलेखा समितीची उपसमिती

लोकलेखा समितीच्या उपसमितीची बैठक बुधवार, दिनांक १९ जुलै, २०१७ रोजी विधान भवन, मुंबई येथे दुपारी १.०० वाजता सुरु होऊन दुपारी. २.३० वाजता स्थगित झाली.

उपस्थिती

- (१) श्री. राजेंद्र पाटणी, वि.स.स. तथा निमंत्रक
- (२) श्री. जयंत पाटील, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

- (१) श्रीमती मेघना तळेकर, उप सचिव
- (२) श्री. सो. न. सानप, अवर सचिव

निमंत्रित—

महालेखाकार कार्यालय :

श्री. सं. ना. फुलझेले, वरिष्ठ लेखापाल, मुंबई कार्यालय

विभागीय प्रतिनिधी :

- (१) श्री. मिलिंद शंभरकर, आयुक्त, सामाजिक न्याय विभाग

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या सन २०१२-१३ या वर्षाच्या सामान्य आणि सामाजिक क्षेत्र अहवालातील परिच्छेद क्र.२.४ संदर्भात आयुक्त, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य यांची साक्ष घेतली.

बुधवार, दिनांक ९ ऑगस्ट, २०१७

लोकलेखा समितीची उपसमिती

लोकलेखा समितीच्या उपसमितीची बैठक बुधवार, दिनांक ९ ऑगस्ट, २०१७ रोजी विधान भवन, मुंबई येथे सायं ४.०० वाजता सुरु होऊन सायं. ५.३० वाजता स्थगित झाली.

उपस्थिती

- (१) श्री. राजेंद्र पाटणी, वि.स.स. तथा निमंत्रक
- (२) श्री. नानाजी शामकुळे, वि.स.स.
- (३) श्री. वैभव नाईक, वि.स.स.
- (४) श्री. अशोक ऊर्फ भाई जगताप, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

- (१) श्रीमती मेघना तळेकर, उप सचिव
- (२) श्री. सो. न. सानप, अवर सचिव

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या सन २०१२-२०१३ या वर्षाच्या सामान्य आणि सामाजिक क्षेत्र अहवालातील परिच्छेद क्र. २.४.६.२ "खरेदीच्या नियोजनातील उणिवा" व परिच्छेद क्रमांक २.४.१० "माल व भंडार व्यवस्थापन" या अंतर्गत उल्लेख केलेल्या खरेदी व्यवहार व त्याच्या वापरासंदर्भात अहवाल उपसमितीने तयार केलेला प्रारूप अहवाल विचारात घेऊन संमत केला.

सोमवार, दिनांक २५ सप्टेंबर, २०१७

लोकलेखा समिती

लोकलेखा समितीची बैठक सोमवार, दिनांक २५ सप्टेंबर, २०१७ रोजी विधान भवन, मुंबई येथे दुपारी ०२.३० वाजता सुरु होऊन सायं. ४.४० वाजता स्थगित झाली.

उपस्थिती

- (१) श्री. गोपालदास अग्रवाल, वि.स.स. तथा समिती प्रमुख
- (२) श्री. शिवाजीराव नाईक, वि.स.स.
- (३) श्री. अजय चौधरी, वि.स.स.
- (४) श्री. जयंत पाटील, वि.स.स.
- (५) श्री. रविंद्र फाटक, वि.प.स.
- (६) श्री. अशोक ऊर्फ भाई जगताप, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

- (१) श्रीमती मेघना तळेकर, उप सचिव
- (२) श्री. ऋतुराज कुडतरकर, उप सचिव
- (३) श्री. सो. न. सानप, अवर सचिव

विशेष निमंत्रित—

- (१) श्री. जयंत पाटील, वि.प.स.

निमंत्रित :

महालेखाकार कार्यालय :

श्रीमती संगिता चोरे, प्रधान महालेखाकार, मुंबई कार्यालय

वित्त विभाग :

श्रीमती वंदना कृष्णा, प्रधान सचिव, वित्त विभाग

विभागीय प्रतिनिधी :

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग/सहकार विभाग :

- (१) श्री. एस. एस. संधु, अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग
- (२) श्री. दिनेश वाघमारे, सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
- (३) श्री. शंभरकर, आयुक्त, सामाजिक न्याय विभाग
- (४) श्री. विजय झाडे, आयुक्त, सहकार विभाग

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या सन २०१२-१३ या वर्षाच्या सामान्य आणि सामाजिक क्षेत्र अहवालातील परिच्छेद क्र.२.४ संदर्भात अप्पर मुख्य सचिव, सहकार विभाग व सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य यांची साक्ष घेतली.

बुधवार, दिनांक ११ ऑक्टोबर, २०१७

लोकलेखा समिती

लोकलेखा समितीची बैठक बुधवार, दिनांक ११ ऑक्टोबर, २०१७ रोजी विधान भवन, मुंबई येथे दुपारी ०२:३० वाजता सुरु होऊन सायं.४.४० वाजता स्थगित झाली.

उपस्थिती

- (१) श्री. गोपालदास अग्रवाल, वि.स.स. तथा समिती प्रमुख
- (२) श्री. शिवाजीराव नाईक, वि.स.स.
- (३) श्री. संजय सावकारे, वि.स.स.
- (४) श्री. सुधाकर देशमुख, वि.स.स.
- (५) श्री. अतुल भातखळकर, वि.स.स.
- (६) श्री. योगेश सागर, वि.स.स.
- (७) डॉ. सुनिल देशमुख, वि.स.स.
- (८) श्री. प्रशांत ठाकूर, वि.स.स.
- (९) श्री. संजय केळकर, वि.स.स.
- (१०) प्रा. विरेंद्र जगताप, वि.स.स.
- (११) श्री. विजय ऊर्फ भाई गिरकर, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

- (१) श्रीमती मेघना तळेकर, उप सचिव
- (२) श्री. सो. न. सानप, अवर सचिव

निमंत्रित—

महालेखाकार कार्यालय :

श्री. आर. जंम्बुनावत, उप महालेखाकार, नागपूर कार्यालय

वित्त विभाग :

श्रीमती वंदना कृष्णा, प्रधान सचिव, वित्त विभाग

विभागीय प्रतिनिधी :

- (१) श्री. एस. एस. संधू, अपर मुख्य सचिव, सहकार विभाग
- (२) श्री. दिनेश वाघमारे, सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
- (३) श्री. मिलिंद शंभरकर, आयुक्त, समाजकल्याण विभाग

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या सन २०१२-१३ या वर्षाच्या सामान्य आणि सामाजिक क्षेत्र अहवालातील परिच्छेद क्र.२.४ संदर्भात अप्पर मुख्य सचिव, सहकार विभाग व सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य यांची साक्ष घेतली.

मंगळवार, दिनांक १९डिसेंबर, २०१७

लोकलेखा समिती

लोकलेखा समितीची बैठक मंगळवार, दिनांक १९ डिसेंबर, २०१७ रोजी विधान भवन, नागपूर येथे सायंकाळी ०५.०० वाजता सुरु होऊन सायंकाळी ७.१५ वाजता स्थगित झाली.

उपस्थिती

(१) श्री.गोपालदास अग्रवाल, वि.स.स. तथा समितीप्रमुख

सदस्य :

- (२) श्री. राजेंद्र पाटणी, वि.स.स.
- (३) श्री. योगेश सागर, वि.स.स.
- (४) श्री. प्रशांत ठाकूर, वि.स.स.
- (५) श्री. अब्दुल सत्तार अब्दुल नबी, वि.स.स.
- (६) श्री. विजय ऊर्फ भाई गिरकर, वि.प.स.
- (७) श्री. अशोक ऊर्फ भाई जगताप, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

- (१) श्रीमती मेघना तळेकर, उपसचिव
- (२) श्री. अ. चां. कोल्हे, उप सचिव तथा नि.अ.
- (३) श्री. सो. न. सानप, अवर सचिव
- (४) श्रीमती सुषमा पाठक, कक्ष अधिकारी

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या सन २०१२-२०१३ या वर्षाच्या सामान्य आणि सामाजिक क्षेत्र अहवालातील सामाजिक न्याय विभागासंदर्भात समितीने तयार केलेला प्रारूप अहवाल विचारात घेऊन संमत केला.